

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет
Факультет бізнесу
Кафедра прикладної статистики та економіки праці

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ

**Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з
міжнародною участю**

8 грудня 2016 року

ЧАСТИНА 6

Луцьк – 2016

УДК 338.24 : 330.342 (063)

А 43

ББК 65.050 : 65.013

Рецензенти:

Голян В.А. – д.е.н., професор, ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»;

Барський Ю.М. – д.е.н., професор, Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки.

*Рекомендовано Вченою радою Луцького національного технічного університету
(протокол № від грудня 2016 р.)*

А 43 Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами: матеріали всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., Луцьк, 8 груд. 2016 р., Частина 6 – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2016. – 431 с.

Збірник містить матеріали учасників всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих учених і студентів «Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами», що охоплюють проблеми управління національним господарством, галузями та господарськими комплексами; регіонального менеджменту та міжнародного співробітництва в контексті подальшої євроінтеграції України; менеджменту та економіки підприємства; управління персоналом, трудового потенціалу, лідерства; ринку праці, зайнятості населення, соціального партнерства; управління логістичними процесами на різних рівнях господарювання, а також фінансового та обліково-аналітичного забезпечення управлінських процесів.

Для науковців, аспірантів, студентів, практиків, які досліджують проблеми управління соціально-економічними системами різних рівнів.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

ЗМІСТ

Акімова Т.В.	
ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ	
ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.	13
Андрусів Н. І.	
РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ	
УПРАВЛІНСЬКОМУ ОБЛІКУ	17
Арсенчук Т.І.	
МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА: ПЕРЕВАГИ ТА	
НЕДОЛІКИ, ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ НА ПРАКТИЦІ	19
Астапова Є.Г., Капінус К.В.	
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ	23
Бабіченко В.Г.	
ANALYSIS OF THE PROBLEMS OF MORTGAGE LENDING DEVELOPMENT IN	
UKRAINE	26
Бардась В.М.	
ОБСЛУГОВУВАННЯ ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ	29
Безверхня Ю.В.	
УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ КОНТРОЛІНГУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	31
Бєлік Ю.В.	
ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ З КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО	
ОБЛІКУ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА....	34
Бирук Д.А., Воянец М.В.	
РАЗВИТИЕ СИСТЕМЫ ОБЯЗАТЕЛЬНОГО РЕЗЕРВИРОВАНИЯ КАК	
ИНСТРУМЕНТА ДЕНЕЖНО-КРЕДИТНОЙ ПОЛИТИКИ НАЦИОНАЛЬНОГО	
БАНКА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ	37
Бондар В.Я.	
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ	
ПІДПРИЄМСТВА	40
Бринза Н.О.	
ОПТИМІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ	
БАГАТОКРИТЕРІАЛЬНОСТІ.....	46
Буркат О.М.	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З КОНТРАГЕНТАМИ	49
Вербицька Г.Л.	
ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ ЯК ІНСТРУМЕНТІВ	
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	52
Гаврилюк М.Ю.	
УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	56
Ганжа І.В.	
ПЛАНУВАННЯ ФОНДУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ЯК СКЛADOVA РЕАЛІЗАЦІЇ	
СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА	58

Гарасимишин Н.Є.	
ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	61
Гаркуша Н.М.	
АНАЛІЗ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА.....	64
Голуб Н.О., Гассан К. М.	66
ПРИНЦИПИ ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНСЬКОЇ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ.....	66
Главічка К. В.	
ДІЄВІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ ДЕРЖАВНОЮ КАЗНАЧЕЙСЬКОЮ СЛУЖБОЮ УКРАЇНИ	69
Голуб Н. О., Кондратюк О. В.	
ОСНОВНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	73
Голубка М.М.	
ЕКОНОМІЧНА ДУМКА РОМАНА-СТЕПАНА ЗУБИКА У СТАНОВЛЕННІ ЕКОНОМІЧНИХ ЗНАНЬ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ.....	75
Голян В.А.	
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ, ВІДТВОРЕННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ.....	77
Гонтар А.О.	
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	
Гошкодеря І.С.	
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....	83
Гретчак М. І., Коцкулич Т. Я.	
ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ.....	85
Грибовська Ю. М.	
ВЕКСЕЛІ: ВИДИ, ПОРЯДОК РОЗРАХУНКІВ ТА ОБЛІК.....	89
Гринів Т.Т., Дудик Х. Я.	
ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА	92
Гульчій З. Б.	
ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЕВООБРОБНІЙ ГАЛУЗІ.....	94
Гурьєва К.В.	
ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ ДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТЬ «КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА» ТА «СТРУКТУРА КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА».....	97
Гуценко Ю. М., Чебан Ю. Ю.	
ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ТВОРЧИХ ВІДПУСТОК.....	100
Данилко А.Р.	
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ІНОЗЕМНОЇ ВАЛЮТИ КОМЕРЦІЙНИМИ БАНКАМИ.....	102

Демченко О.П., к.е.н., Погребняк О.Ю. ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ТА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ	104
Демченко В. Г. ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI.....	108
Дибленко К. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	110
Donyk M.O. THE IMPACT OF FOREIGN BANKS ON THE BANKING SECTOR OF UKRAINE. .	114
Дорош І.С. УДОСКОНАЛЕННЯ ВІДОБРАЖЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI В ОБЛІКУ І ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ.....	116
Дорош І.С. ВИКРИВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ	118
Дубова І.В. АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У КОНТЕКСТІ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ.....	121
Єрмолаєва М. В., Гурт Т. О. НАПРЯМКИ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА	123
Жалдак Г. П., Скляр А. Ю. НЕОБХІДНІСТЬ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕНІ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	125
Журавель М. В. ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ: СКЛАД ТА ПОРЯДОК ПОДАННЯ	127
Захарченко Н.В., Закинян Г.А. ПЕРСПЕКТИВА ДАЛЬНЕЙШЕГО РАЗВИТИЯ ПОКУПАТЕЛЬНОЙ СПОСОБНОСТИ ДЕНЕЖНЫХ СРЕДСТВ В УКРАИНЕ.....	131
Захарчук Т.О. ОБЛІК ЗАРЕЄСТРОВАНОВОГО КАПІТАЛУ	134
Зюкова М. М., Недавніа К. В. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ	136
Іванчик Т., Костюк А. РОЗВИТОК МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	139
Ілляшенко К.В. ПРОБЛЕМИ СКЛАДАННЯ СТАТИСТИЧНОЇ ЗВІТНОСТІ	141
Індиченко О.І. ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДОЛОГІЇ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСІВ ЩОДО ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ ПІДПРИЄМСТВ..	144
Каира Я.И., Каминський П. Д., Різва О. С. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI ВИРОБНИЧОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	149

Канак О. Й.	
ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ	152
Кашена Н.Б., Носач Н.М.	
АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РЕАЛІЗАЦІЄЮ ТОВАРІВ ...	155
Кисельова В.А.	
ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК ОСНОВНОГО ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ	158
Кітчак О. Ю.	
СУТНІСТЬ ТА УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМИ ВИТРАТАМИ	161
Климчук О.	
ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА	163
Клюєва П.Б.	
РОЗВИТОК СИСТЕМИ АНАЛІТИЧНИХ РАХУНКІВ ДЛЯ ОБЛІКУ РЕЗУЛЬТАТІВ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ	166
Книш А. В.	
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ПІДХОДИ ДО ЇЇ ПОБУДОВИ	169
Ковальчук В. А.	
ФІНАНСОВИЙ РИНОК У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ	171
Козакова Т.В.	
МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА	174
Колодей О. Г.	
РОЛЬ СТАВКИ РЕФІНАНСИРОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ.....	177
Коніна М. О., Чечета Є.	
НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ	180
Корна О.С.	
ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	183
Корнеско І.О.	
НЕОБХІДНІСТЬ СТВОРЕННЯ ЗАКОНОДАВЧО ВСТАНОВЛЕНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	187
Коробка О.В.	
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ	189
Корольчук І.	
ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З КРЕДИТУВАННЯ В СИСТЕМІ УСТАНОВ ОЩАДНОГО БАНКУ УКРАЇНИ.....	191
Корчагіна В.Г.	
РОЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ	193

Коссе А.Б., Иванова Л.Ф., Корпан Т.И., Патумсис-Семенюк Е.В.	
ОЦЕНКА КАЧЕСТВА ПОДГОТОВКИ КАДРОВ ВЫСШЕЙ КВАЛИФИКАЦИИ В ТЕХНИЧЕСКОМ ВУЗЕ	195
Костечко В. В.	
ОБЛІК ОСНОВНОГО ЗЕМЕЛЬНОГО КАПІТАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ФОРМУВАНЬ	198
Костик О.В.	
ДОЦІЛЬНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА	200
Костякова А.А.	
СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ	203
Кофанов О. Є.	
АНАЛІЗ КЛЮЧОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ СТАРТАП-ПРОЕКТІВ	205
Кочержук Х.	
ОСНОВНІ АСПЕКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ТА ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....	207
Крива Я.М.	
УДОСКОНАЛЕННЯ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ОФОРМЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	210
Кривошей Д.А.	
РОЛЬ АНАЛІЗУ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....	212
Круглій А. В.	
ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ	214
Кузь В.І.	
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ	216
Кулик К. О.	
ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ САНАЦІЙНОГО АУДИТУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	220
Кульчицька М. І.	
НАПРЯМИ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ЗАМОВНИКАМИ	222
Кустреюк О.П.	
АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ.....	224
Куцелай И. С.	
КРЕДИТНЫЕ ОТНОШЕНИЯ БАНКОВ С ФИЗИЧЕСКИМИ ЛИЦАМИ.....	226
Кучерява М. В.	
НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ В УКРАЇНІ	230

Кушнір В.	
ВПЛИВ УМОВ ТРАНСПОРТУВАННЯ НА ОЦІНКУ, ОБЛІК ТА ЯКІСТЬ М'ЯСА І ШКУР ТВАРИН ДЛЯ ЗАБОЮ.....	233
Кушнірук Д. С.	
ВАЛЮТНО-КУРСОВА ПОЛІТИКА ЯК ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ ІНСТРУМЕНТІВ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ.....	235
Лещук Т. М.	
ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ.....	238
Логвиненко Д.	
НАУКОВІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ».....	240
Гринів Т.Т., Логін О.І.	
УДОСКОНАЛЕННЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ	243
Лихолат Я.А.	
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК КЛЮЧОВОГО ЕЛЕМЕНТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	245
Liulievych V. V., Sokolenko V. O.	248
THE ROLE OF INTERNATIONAL RATING AGENCIES IN BUILDING INFORMATION SPACE FOR INVESTORS	248
Мартинюк Р. Ф., Фатенок-Ткачук А. О.	
ОЦІНКА ТА ОБЛІК ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	250
Мартиняк В. В.	
КРЕАТИВНИЙ ОБЛІК: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ	252
Матюхіна Г.О.	
СУЧАСНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА	254
Микульський В.	
ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ.....	257
Михайлова О.В., Фошан В.В.,	
ОСНОВНІ ЕТАПИ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ПІДПРИЄМСТВА	259
Михайлович П. П.	
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА	262
Міщенко В.О.	
ПРОЦЕС ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ	264
Монастирська І. А.	
РОЛЬ УПРАВЛІННЯ ПОТОКАМИ ГРОШОВИХ КОШТІВ У ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	267
Мороз Ю.М.	
АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАВДАНЬ ТА ЦІЛЕЙ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ФІНАНСУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ.....	271

Мухортов Д.О.	
ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	272
Нагайло Л. Р.	
ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОКРАЩЕННЯ	275
Науменко О.Д.	
МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК СКЛADOVA ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ УКРАЇНИ	277
Кінєва Т.С., Нетета І.М.	
ОБЛІК І ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ОПЕРАЦІЙ НА РАХУНКАХ У БАНКАХ	281
Нємцева Т.	
АВТОМАТИЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	285
Носковська А. Б.	
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ	288
Обруч М.В.	
КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ	291
Панченко О.О., Данилевська-Жугунісова О. Є.	
ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	294
Парфененко Т.М.	
УПРАВЛІННЯ ТА ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	297
Пересунько А.П.	
НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ БАНКУ	300
Петрушина А. Б.	
ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	303
Пишна О.В.	
ІНСТРУМЕНТИ ЗАХИСТУ ІНВЕСТИЦІЙ	306
Підгородецька Х.Р., Костюк У.З.	
ОБЛІК І АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ РЕАЛІЗОВАНИХ ПОСЛУГ (ПРОДУКЦІЇ, РОБІТ) З ТРАНСПОРТУВАННЯ ГАЗУ	308
Пневський В.В.	
ЦІНИ ТА ЇХ ФУНКЦІЇ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ	312
Покормяк А.С.	
ШЛЯХИ ВИХОДУ З БАНКРУТСТВА НА ПРИКЛАДІ АВІАКОМПАНІЇ «WIZZAIR»	315
Положай Н.М., Козачкова А.А.	
ЗМІСТОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УПРАВЛІННІ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ	317
Пономаренко Т.С.	
МЕТОДИ АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ	321

Редька С.	
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ .	324
Рижук Г.А.	
АНАЛІЗ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ.....	326
Рилєєв С.В.	
АНАЛІЗ СЕГМЕНТНОЇ ЗВІТНОСТІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНОЮ ГРУПОЮ	329
Полінкевич О.М., Розмірський М. О.	
СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА	331
Рокожиця А.Ю.	
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ АДМІНІСТРАТИВНИХ ВИТРАТ	334
Руденко І. В., Гюрарслан Н.С.	
АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ.....	338
Ряба І. А.	
ЗНАЧЕННЯ ТА ВАЖЛИВІСТЬ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ЮЖНИЙ»	340
Ряднина О.В.	
АЛЬТЕРНАТИВНІ ШЛЯХИ ФІНАНСУВАННЯ ЗВИЧАЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	343
Сабаш І. О.	
ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ	346
Савков О.Р.	
СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	349
Сейрік О.Ю.	
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	351
Семенова С. М.	
ОБЛІК ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	359
Сисенко В.Г.	
МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ГОСПОДАРЮЮЧИХ СУБ'ЄКТІВ В УКРАЇНІ	361
Скиданенко Ю. Д., Єрмолаєва А. Ю.	
АНАЛІЗ ГРОШОВИХ КОШТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	365
Скрипник М.Є.	
СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	368
Стефанко М.Б.	
ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ	373
Сторожук Т. М.	
МІЖНАРОДНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ТА ВИЗНАННЯ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ	376

Ткачук В.Г.	
СУЧАСНІ ПІДХОДИ В АНТИКРИЗОВОМУ ФІНАНСОВОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ	380
Толмачевец Ю.А.	
СТРАХОВАНИЕ ОТВЕТСТВЕННОСТИ РУКОВОДИТЕЛЕЙ И УСЛОВИЯ ЕГО РАЗВИТИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ	381
Тоцька О. Л.	
ПАРАДОКСАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ХРИСТИЯНСЬКОГО ПОЗИЧАЛЬНИЦТВА .	383
Федорова Г.О.	
ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ЕТАПИ ВСТАНОВЛЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ.....	387
Чабанюк О. А.	
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ.....	389
Чекан Т.В., Любимов М.О.	
НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	393
Черненко К.В.	
ПОНЯТИЕ И ФОРМИРОВАНИЕ УЧЕТНОЙ ПОЛИТИКИ НА ПРЕДПРИЯТИИ..	394
Слободянюк Н.О. Чечета Є.О.	
БЮДЖЕТНА СКЛАДОВА ІНВЕСТИЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ПІДПРИЄМСТВА	397
Чугрій Н.А.	
ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	399
Чудійович С. Я.	
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	402
Шайбан І.І., Шафар Д. В.	
ОСОБЛИВОСІ ОЦІНОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ.....	407
Шевчук Н.С.	
ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ В УПРАВЛІННІ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ.....	409
Шкварок Х.	
ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЛІКВІДАЦІЙНОЇ ВАРТОСТІ.....	411
Шмигленко О.Г.	
ВАРТІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА НОВІ ЗАВДАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ	413
Штефан Л.Б.	
ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВ	415
Юрій Е.О., Карвацький М.В.	
МЕХАНІЗМ ВПЛИВУ ГРОМАДСЬКОСТІ НА РОЗПОДІЛ ТА ВИКОРИСТАННЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ	419
Юрко С.О.	
НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ	423

Якимець Д. ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	426
Яцюк О. С. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛОЖЕНЬ RAISE- МОДЕЛІ ПРИ СКЛАДАННІ ПЛАНУ ФІНАНСУВАННЯ САНАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ.....	428

Акімова Т.В., к.е.н, доцент кафедри обліку і аудиту
Національна металургійна академія України

ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

В умовах нестабільності української економіки зростає необхідність у підвищенні ефективності управління підприємством. Це зумовлює потребу в ефективній інформатизації усіх процесів, що відбуваються на підприємстві. Не є виключенням і процес внутрішньогосподарського контролю.

Проблеми теорії і практики внутрішньогосподарського контролю на підприємстві, зокрема його обліково-інформаційного забезпечення, розглядалися в роботах українських та закордонних науковців [1-8]. Однак не всі аспекти даних проблем досліджені вичерпно, це зумовлює необхідність переосмислення теоретичних аспектів формування та використання облікової інформації в системі внутрішньогосподарського контролю підприємства.

Метою даної роботи є дослідження теоретичних положень формування та використання облікової інформації в системі внутрішньогосподарського контролю на підприємстві.

Побудова таких теоретичних положень полягає у визначенні ряду основних категорій, понять та взаємозв'язків між ними. Такими категоріями і поняттями, що входять до складу теоретичних положень будь-якого дослідження є об'єкт, предмет, суб'єкт, мета, завдання, принципи, вимоги, функції та методи. Виходячи з мети даного дослідження та розуміння названих категорій, об'єктом дослідження є внутрішньогосподарський контроль, а предметом – обліково-інформаційне забезпечення внутрішньогосподарського контролю.

Слід відзначити, що поняття «внутрішньогосподарський контроль» у наукових колах завжди розглядався з точки зору різних підходів: його розглядали і як окремий вид діяльності, і як напрям розвитку фінансового контролю, і як метод та форму контролю [1, с. 11-13]. Науковець С.В. Івахненко [2, с. 53] вказує, що внутрішньогосподарський контроль – це здійснення контрольної функції суб'єктом управління, який знаходиться в межах керованої системи у процесі господарської діяльності. Існують інші визначення. Мету внутрішньогосподарського можна розглядати як забезпечення: доцільності та законності фінансово-господарських операцій; вичерпності, вірогідності та законності фінансово-господарської документації; підвищення ефективності роботи підприємства за рахунок оптимізації окремих виробничих і технологічних операцій, взаємодії підрозділів; усунення й виправлення наслідків порушень.

Необхідною передумовою досягнення мети внутрішньогосподарського контролю на підприємстві є його належне обліково-інформаційне забезпечення.

Поняття «інформаційне забезпечення» є широко дискутованим у фаховій літературі. Дослідивши погляди ряду авторів можна погодитися з тим, що основні підходи до визначення поняття «інформаційне забезпечення» полягають у

наступному: інформаційне забезпечення – це процес задоволення потреб користувачів інформації, інформаційне забезпечення – комплекс заходів та процедур, що сприяють функціонуванню інформаційної системи, інформаційне забезпечення – комплекс засобів, методів і способів пошуку, отримання, документування, обробки, кодування, передачі і збереження інформації про стан і динаміку об'єктів і системи управління підприємством [8]. На нашу думку, до визначення поняття «інформаційне забезпечення» необхідно підходити системно, тобто враховувати усі перелічені підходи. Ми сконцентруємо увагу на формулювання поняття «обліково-інформаційне забезпечення внутрішньогосподарського контролю».

При дослідженні процесу формування інформації в системі внутрішньогосподарського контролю науковці [1, 3, 4, 6] розглядають поняття: інформація, що обслуговує систему контролю; контрольна інформація; інформація в системі контролю; інформаційне забезпечення процесу контролювання діяльності підприємства; система інформаційного забезпечення внутрішнього контролю; інформація, інформованість, інформаційна модель, інформаційні процеси, інформаційні бар'єри, інформаційний об'єм та ємкість документа, якісні ознаки інформації, джерела інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю, інформаційна послуга.

Узагальнивши думки науковців, можна визначити обліково-інформаційне забезпечення внутрішньогосподарського контролю як взаємопов'язану сукупність облікової інформації, створюваної відповідно потребам суб'єктів внутрішньогосподарського контролю, технологій, засобів та заходів, спрямованих на ефективне функціонування системи внутрішньогосподарського контролю на підприємстві.

Важливе місце у визначенні теоретичних положень формування та використання облікової інформації в системі внутрішньогосподарського контролю на підприємстві є розуміння того, що інформаційне забезпечення внутрішньогосподарського контролю складає основу управління підприємством, тому, що призначення його полягає в інформуванні всіх посадовців про стан і поведінку об'єктів контролю [6, с. 13]. Звідси можливо сформулювати основну мету обліково-інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю. Вона полягає у наданні якісної облікової інформації суб'єктам внутрішньогосподарського контролю для ефективного виконання ними контрольних функцій.

Формування якісної облікової інформації для цілей контролю, тобто інформації певної змістовності і кількості, є трудомістким і складним процесом. До основних характеристик такої інформації в системі обліково-інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю на підприємстві можна віднести загальні характеристики притаманні інформації управлінського призначення: оптимальний обсяг, цінність, повнота, надійність, вірогідність, зручність, швидкість передання та переробки інформації.

Треба звернути увагу на те, що зміст та кількість контрольної інформації повинні чітко узгоджуватися з інформаційними потребами суб'єктів

внутрішньогосподарського контролю. Тільки за цією умовою можливе ефективне функціонування системи внутрішньогосподарського контролю. В роботі [3] обґрунтовано використання такого підходу до здійснення процесу інформаційного забезпечення внутрішнього контролю. З огляду на пропоноване визначення поняття «обліково-інформаційне забезпечення внутрішньогосподарського контролю» доцільним є з'ясування суб'єктів обліково-інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю.

Суб'єкти обліково-інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю у фаховій літературі практично не окреслені. В роботі [1, с. 14] виділені наступні суб'єкти інформаційного забезпечення внутрішнього контролю: служба внутрішнього аудиту; вищі менеджери компанії; посадові особи всіх функціональних підрозділів компанії (головний бухгалтер, начальники відділів контролінгу, планового відділу і ін.); менеджери структурних підрозділів та співробітники компанії (начальники управлінь, фахівці, контролери і т.ін.). В даній роботі ототожнено склад суб'єктів інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю із суб'єктами контролю. З цим, на нашу думку, можливо погодитися тільки частково, виходячи з того, що суб'єкти контролю нижчого рівня є суб'єктами обліково-інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю для суб'єктів контролю вищого рівня. До переліку суб'єктів обліково-інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю, на нашу думку, необхідно включити осіб, які безпосередньо створюють таке інформаційне забезпечення та приймають участь у його функціонуванні.

Виходячи з цього, можна сформулювати мету обліково-інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю. Вона полягає у наданні якісної облікової інформації суб'єктам внутрішньогосподарського контролю для ефективного виконання ними контрольних функцій.

Для розширення теоретичних положень формування та використання облікової інформації в системі внутрішньогосподарського контролю на підприємстві є доцільним сформулювати вимоги до обліково-інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю на підприємстві. На підставі проведеного дослідження джерел можна окреслити наступні вимоги до обліково-інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю на підприємстві:

- склад і структура обліково-інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю повинні відповідати структурі системи внутрішньогосподарського контролю підприємства, для цього формування складу і структури обліково-інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю повинно здійснюватися одночасно з побудовою системи внутрішньогосподарського контролю підприємства;

- система обліково-інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю повинна забезпечувати відповідність контрольної інформації загальним характеристикам інформації управлінського призначення;

- в системі обліково-інформаційного забезпечення

внутрішньогосподарського контролю повинна рухатися тільки інформація, що відповідає вимогам суб'єктів внутрішньогосподарського контролю;

- в системі обліково-інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю повинен діяти принцип єдності методів і способів накопичення, відбору, обробки та передачі інформації.

Для чіткої реалізації мети обліково-інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю необхідно виділити його основні завдання:

- формування контрольної інформації певної змістовності і кількості;
- своєчасне формування і передача контрольної інформації;
- задоволення інформаційних потреб суб'єктів внутрішньогосподарського контролю;
- забезпечення використання одноманітних методів і способів накопичення, відбору, обробки та передачі контрольної інформації;
- забезпечення зворотного зв'язку між суб'єктами обліково-інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю та суб'єктами внутрішньогосподарського контролю.

Питання щодо принципів, методів та функцій обліково-інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю є такими, що будуть розглядатися на наступних етапах дослідження.

1. Шпанковська Н.Г. Внутрішньогосподарський контроль: Навч. посібник / Н.Г. Шпанковська, О.С. Білова, О.І. Канська. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2012. – 154 с.
2. Івахненко С.В. Інформаційні технології в аудиті та внутрішньогосподарському контролі: дис. ... доктора екон. наук: 08.00.09 / Івахненко Сергій Володимирович. – К., 2011. – 577 с.
3. Петренко С.М. Внутрішній контроль діяльності підприємств і його інформаційне забезпечення: теорія, методологія, організація: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. екон. наук: спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / С.М. Петренко. – К., 2010. – 36 с.
4. Кізло М.В. Інформаційне забезпечення процесу контролювання діяльності промислових підприємств. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/natural/Vnulp/Menegment/2011_714/16.pdf
5. Стефківський В.М. Інформаційне забезпечення контролю управлінських рішень: теоретичні аспекти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vdnuet/econ/2011_3/Stefkiv.pdf
6. Виговська Н.Г. Розвиток системи фінансового контролю в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Н.Г. Виговська. – К., 2010. – 32 с.
7. Виговська Н.Г. Господарський контроль в Україні: теорія, методологія, організація: монографія / Н.Г. Виговська. – Житомир: ЖДГУ, 2008. – 532 с.
8. Кузьмін О.Є. Формування і використання інформаційної системи управління економічним розвитком підприємства: монографія / О.Є. Кузьмін, Н.Г. Георгіаді. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2006. – 368 с.

Андрусів Н. І., студ. гр. ОА- 43,
Науковий керівник – Ясінська А.І., к.е.н., доцент кафедри обліку та аналізу
Національний університет «Львівська політехніка».

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОМУ ОБЛІКУ

Управлінський облік є дієвим інструментом для успішної діяльності будь-якого підприємства. Безперечно, основою для прийняття ефективних управлінських рішень є інформація, яка отримується як з внутрішніх джерел (облікові реєстри та фінансова звітність), так із зовнішніх (законодавчо-нормативні акти, статистичні дані та ін.).

Обліково-аналітична інформація є інформаційним ресурсом управління системою економічної безпеки підприємства, яка утворюється в процесі реалізації трьох функцій управління: обліку, аналізу та синтезу. При цьому облік є базою для аналізу, а його результати, в свою чергу, є підставою для проведення синтезу та надання відомостей потенційному користувачеві цієї інформації [2].

Вітчизняні науковці [1; 3; 4] досліджуючи сутність обліково-аналітичної інформації, виділили три етапи аналітичної роботи, зокрема:

складання плану аналітичної роботи, підготовка всіх необхідних матеріалів для проведення аналізу. На даному етапі вивчаються матеріали попередніх досліджень та призначаються виконавці;

збирання (із залученням статистичної звітності, даних синтетичного та аналітичного обліку, планової документації, результати спостережень тощо) і перевірка достовірності інформації, що використовується. Проводиться ґрунтовний аналіз різноманітних показників діяльності підприємства, впливу на них відповідних чинників, взаємозалежності показників і їх значення для забезпечення росту прибутків підприємства. Вивчаються напрями і причини відхилення фактичних значень показників від прогностичних, а також виявляються резерви підвищення ефективності діяльності підприємства. На цьому етапі використовують всі можливі методи та інструменти економічного аналізу, зокрема порівняння, графічний, балансовий, елімінування (вплив кожного фактора на величину досліджуваного об'єкта) тощо;

узагальнення результатів аналізу, зокрема наводяться пропозиції щодо покращення ефективності діяльності підприємства, усуваються недоліки в роботі та мобілізуються невикористані резерви. Обов'язковим елементом цього етапу є систематичний контроль за виконанням управлінських рішень, прийнятих відповідно до результатів аналізу.

Окрім основних етапів аналітичної роботи для підготовки облікової інформації важливим є відповідність цієї інформації певним вимогам, так як, дана інформація є основою для прийняття ефективних управлінських рішень.

Узагальнюючи дослідження науковців [1; 2; 3; 4] основними вимогами до обліково-аналітичної інформації в системі управлінського обліку можна виділити наступні, наведені у таблиці.

Основні вимоги до обліково-аналітичної інформації в системі управлінського обліку

Основні вимоги до якості обліково-аналітичної інформації в системі управлінського обліку	
Репрезентативність	здійснюється відбір лише тієї інформації, яка має безпосереднє відношення до процесу розробки і реалізації бізнес-проекту
Змістовність	зі складу репрезентативної інформації проводиться відбір тієї частини, яка може бути безпосередньо використана для прийняття ефективних управлінських рішень
Повнота	інформація повинна відображати статистичні дані для визначення динаміки показників фінансово-господарської діяльності підприємства
Доступність	формується інформація для потреб менеджерів різних рівнів управління, компетенцій та освіти, її склад повинен бути викладений в доступній та корисній формі
Своєчасність	обліково-аналітична інформація із фінансових, статистичних, податкових та управлінських звітів щодо поточної діяльності підприємства має бути упередженою, порядок складання і частота повинні відповідати характеру та періодичності поставлених завдань менеджерів
Суттєвість	структура обліково-аналітичної інформації обґрунтовується з позицій необхідності і достатності та залишається незмінною на певний період
Адресність	перевага надається даним, які досить точно відображають ситуацію
Достовірність	властивість інформації відображати реальний стан, результати та показники діяльності підприємства, достовірність підтверджується іншою інформацією, що наведена в бухгалтерських та в не бухгалтерських документах
Цінність	обліково-аналітична інформація забезпечує здійснення антикризової політики і сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства
Релевантність	інформація повинна містити взаємозв'язок з проблемою і мати здатність до зіставлення, а також задовольнити інформаційні потреби користувачів при виборі альтернативних варіантів прийняття управлінських рішень
Диференційованість	інформація має бути в достатній мірі повною, але водночас такою щоб відповідала потребам менеджерів, що дасть можливість скоротити загальні інформаційні потоки
Економічність	формування сукупності інформаційних повідомлень, зміст яких необхідний для прийняття рішень на різних рівнях управління для планування та управління економічними об'єктами не повинен перевищувати затрати на їх створення
Варіативність	інформація повинна забезпечувати можливість вибору варіанту управлінського рішення з декількох взаємовиключних альтернатив
Компактність	звітні форми мають бути максимально спрощені, але до меж, які дозволятимуть контролювати не тільки підсумкові показники, але і їх складові

Наведені вище основні вимоги щодо обліково-аналітичної інформації для прийняття управлінських рішень повинні враховувати специфіку діяльності

окремого підприємства, особливості роботи його структурних підрозділів, основні етапи процесу прийняття рішень, основні функції управління тощо. Варто зазначити, що загальних правил формування управлінської звітності не існує, затвердження єдиних звітних форм може бути тільки внутрішньо і самостійно самим підприємством. Акцентуючи увагу на унікальності управлінської звітності, потрібно також враховувати можливості сучасних інформаційних технологій та рівень комп'ютеризації на окремому підприємстві. І тому, своєчасне та грамотне використання необхідної обліково-аналітичної інформації в управлінському обліку, яка сформована з врахуванням певних вимог до її якості дає можливість здійснювати оперативне втручання у процеси, що можуть загрожувати підприємству, виявити та послабити вплив несприятливих економічних та політичних тенденцій.

1. Бондар М. Обліково-аналітична інформація в управлінні підприємницькою діяльністю / М. Бондар // Економічний аналіз. – 2010. – № 6. – С.13-16.
2. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: [монографія] / Л.В. Гнилицька. – К.: КНЕУ, 2012. – 305 с.
3. Партин Г.О. Управлінський облік: підручник / Г.О. Партин, А.Г. Загородній, Т.І. Свідрик, А.І. Ясінська, Т.М. Бойчук. – Львів: Вид-во Львівської політехніки. – 2013. – 280 с.
4. Ясінська А.І. Основні вимоги щодо інформації для прийняття інноваційних управлінських рішень / А.І. Ясінська, Н.І. Демків // збірник матеріалів III Міжн. наук.-практ. конф-ї [Перспективи розвитку національної економіки], (Запоріжжя, 9-10 верес. 2016 р.). – ГО «СІЕУ», 2016. – С. 128-129.

Арсенчук Т.І., студентка

Науковий керівник – С.В. Чорна

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ, ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ НА ПРАКТИЦІ

Ринкові умови господарювання змінюються під впливом світових процесів глобалізації та інформатизації суспільства і вимагають від підприємств забезпечення постійної конкурентоспроможності та мобільності ресурсів. Головним фактором конкурентоспроможності продукції є відносно низький рівень ціни порівняно з іншими підприємствами, який досягається за ефективного управління витратами підприємства. Процес управління витратами і собівартістю продукції має комплексний характер і передбачає вирішення питань формування витрат виробництва і собівартості як окремих видів продукції, так і усієї продукції в сукупності, встановлення та виявлення резервів економії витрат та зменшення собівартості.

Управління поточними витратами вирішує цілий комплекс проблем стратегічного розвитку підприємства та забезпечує високі кінцеві результати всієї його господарської діяльності. Переваги ефективного управління витратами полягають у виробництві конкурентоздатної продукції за рахунок більш низьких витрат.

Управління витратами – це процес цілеспрямованого формування оптимального рівня витрат підприємства.

Стратегія управління витратами є однією з допоміжних стратегій управління діяльністю кожного підприємства в цілому. Метою її розробки є управління витратами виробництва та реалізації продукції [1].

Управління виробничими витратами передбачає:

- організацію обліку витрат виробництва в цілому і за статтями витрат, яка створює інформаційну базу для прийняття управлінських рішень;

- нормування виробничих витрат, яке передбачає визначення граничних розмірів з окремих видів витрат;

- планування (прогнозування) виробничих витрат, яке дає можливість визначити мінімальні і максимальні межі витрат на виробництво продукції, можливий розмір виробничих витрат за планового обсягу діяльності і рівня використання ресурсів та дозволяє обрати такий варіант плану витрат виробництва, який максимально відповідає досягненню цільового розміру прибутку;

- аналіз витрат виробництва, що дає змогу оцінити стан виробничих витрат, ступінь раціональності здійснених витрат, надати кількісну оцінку факторам, які впливають на суму і рівень поточних витрат;

- контроль і оперативне управління витратами [2]

Сучасними моделями обліку витрат, які ефективно використовуються в економічно розвинених країнах є «Direct-costing», «Standart-costing», «Target Costing» та ABC-метод. [3, 4]

Модель нормативного обліку («Standart-costing») передбачає аналіз відхилень фактичних витрат від нормативних, що є важливою інформацією для управління. Зміст системи «Standart-costing» полягає в тому, що обліковується лише те, що повинно відбутись, а не те, що відбулося; враховується не реальне, а належне, і обґрунтовано відображаються відхилення, які виникли. В основі лежить чітке тверде запровадження норм витрат матеріалів, енергії, робочого часу, праці, заробітної плати та інших витрат, пов'язаних з виготовленням будь-якої продукції або напівфабрикатів.

Переваги системи «Standart-costing» полягає в наступному: використовується для прийняття рішень; на підставі встановлених стандартів можна заздалегідь визначити суму очікуваних витрат на виробництво і реалізацію виробів, обчислити собівартість одиниці виробу для визначення цін, а також скласти звіт про прибутки та збитки. При цій системі керівництво підприємства отримує інформацію про величину відхилень від нормативів і про причини їх виникнення; менш складна техніка ведення обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції, оскільки картки стандартної собівартості друкуються заздалегідь із зазначенням нормативної величини виробничих витрат. Картка нормативної собівартості виробу показує всі повні витрати на його виготовлення, що виключає повторне обчислення виробничих витрат по операціях або замовленнях; система «Standart-costing» може використовуватись для оцінки виконання встановленого замовлення; при правильній організації

«Standart-costing» потрібен менший бухгалтерський штат, ніж при обліку минулих витрат, тому що в межах цієї системи облік ведеться за принципом виключення, тобто враховується лише відхилення від стандартів.

Система має і недоліки. Важко скласти стандарти згідно з технологічною картою виробництва. Зміна цін, викликана конкурентною боротьбою за ринки збуту товарів, інфляцією ускладнює обчислення незавершеного виробництва і вартості залишків готових виробів на складі. Крім того, не на всі виробничі витрати можна встановлювати стандарти, що зумовлює іноді послаблення контролю за ними на місцях. При виконанні підприємством великої кількості різних за характером і типом замовлень за порівняно короткий час обчислювати стандарт на кожне замовлення незручно. В таких випадках замість науково встановлених стандартів на кожен виріб застосовується середня вартість, яка є базою для визначення цін на виріб.

Direct-costing» – метод обліку в системі управлінського обліку, заснований на визначенні реальної вартості продукції й послуг, незалежно від розрахункових умовно-постійних і накладних витрат. Модель «direct-costing» передбачає врахування собівартості продукції тільки в питаннях змінних витрат. Постійні витрати акумулюються на окремих рахунках та із заданою періодичністю списуються безпосередньо на фінансовий результат. Важливою особливістю «direct-costing» є те, що завдяки йому можна вивчати взаємозв'язки і взаємозалежності між обсягом виробництва, затратами (собівартістю) і прибутком. Проблема в тому, що досить часто вітчизняні компанії оцінюють діяльність з точки зору прибутку на кінець періоду. Це може бути рік, квартал або місяць, однак на підприємстві, що розвивається, навіть за зниження ефективності роботи прибуток може продовжувати збільшуватися, компенсуючись за рахунок збільшення обсягу продажу.

Ще однією цікавою спробою відійти від традиційного обліку витрат є алгоритм «Target Costing». Основу концепції становить зміна погляду на взаємозалежність ціни, прибутку й собівартості. Тобто очікується, що нову продукцію вдасться реалізувати за ціною, що повністю покриє витрати й забезпечить прибуток, необхідний для подальшого розвитку бізнесу. «Target Costing» може бути визначений як засіб управління витратами, який можна застосовувати для зниження будь-яких витрат, пов'язаних із продуктом протягом усього періоду його життєвого циклу, шляхом об'єднання зусиль виробничих, конструкторських, дослідницьких, маркетингових, економічних підрозділів компанії.

«Target Costing» – модель, побудована на принципах GAP-аналізу й зручна на етапі планування, однак вимагає хорошого розуміння ринкової ситуації й наявності результатів грамотного маркетингового аналізу.

Для визначення статей витрат для управління ними застосовують модель Процесно-орієнтованого управління витратами (ABC) [4], яка фокусується на витратах в рамках конкретних функцій, а не на витратах організаційних підрозділів. Ця модель отримала найбільше поширення у вітчизняній практиці. Суть ABC-методу полягає в тому, що уся фінансово-господарська діяльність

підприємства відображається у вигляді вартісних потоків або набору певних видів діяльності, які вибудовують вартісний ланцюжок з формування витрат для продукції (робіт, послуг), що випускається. Для цього, пропонується проаналізувати усі витрати за попередні періоди. До класу С віднести всі витрати, які мають питому вагу менше 5 % і сукупно не перевищують цю величину. Ці витрати обліковувати за статтею інші витрати обігу. Далі по мірі збільшення питомої ваги витрат їх згрупувати у групу С до досягнення їх питомої ваги разом з питомою вагою витрат групи С 20 %. Залежно від сутності елементів витрат групи С їх можна поділити на 2 чи 3 статті. Останні 80 % витрат включають у групу А, яку поділяють на статті, кожна з яких у загальній сумі витрат становить не менше 15 % загальних витрат.

Формування статей затрат та аналіз структури затрат починається із правильного організування управлінського обліку витрат підприємства. Застосування методу АВС є одним із найефективніших способів формування статей затрат, який може бути застосований на підприємствах, у тому числі торговельних. Водночас описані системи є окремим самостійним модулем загальної системи управлінського обліку і моделі їх вбудовування в систему обліку потребують подальшого дослідження.

До одного з найважливіших рішень, яке повинен прийняти менеджер сучасного підприємства можна віднести правильний вибір моделі обліку витрат. Тому що, сьогодні перед кожним вітчизняним підприємством стоїть питання про вибір оптимальної моделі управління витратами. Підприємство, що правильно обрало модель управління витратами, має більше шансів виграти в нескінченній конкурентній боротьбі. Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку є розробка механізму впровадження сучасних моделей управління витратами на підприємствах. Підприємство, яке найбільш ефективно управляє своїми витратами, має більше шансів виграти на конкурентному ринку.

1. Дойл Д.П. Управление затратами: стратегическое руководство / П.Д. Дойл; перевод с англ. И.В. Козыря, Н.С. Сологуба. – М.: Волтерс Клувер, 2006. – 264с.
2. Бондар І.Ю. Управління витратами виробництва та собівартістю продукції: навч. посібник / І.Ю. Бондар, В.І. Пахомов. – К.: Київ. Держ. торг.-екон. ун-т, 2000. – 254 с.
3. Мишин Ю.А. Управленческий учет: управление затратами и результатами производственной деятельности: монография / Ю.А. Мишин. – М.: Дело и Сервис, 2002. – 176 с.
4. Лень В. С. Управлінський облік : навч. посіб. / В. С. Лень. – 2-ге вид., випр. – К. : Знання-Прес, 2006. – 317 с. – (Вища освіта ХХІ століття).

Астапова Є.Г., Капінус К.В., студенти
Науковий керівник – д.е.н. Власюк В.Є.
Університет митної справи та фінансів, м.Дніпро

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах ринкової економіки зростає роль цінової політики, що обумовлено загостренням конкурентної боротьби. При цьому підвищується важливість управлінських рішень з цін, оскільки ціни значно впливають на кінцеві фінансові результати і ринкове становище підприємства. Водночас, цінова політика вітчизняних підприємств доволі часто ще здійснюється безсистемно та некваліфіковано. Так, підприємства використовують витратний підхід до ціноутворення; при формуванні цін не враховуються попит покупців і ціни конкурентів; ціна використовується без зв'язку з іншими елементами комплексу маркетингу; ціни не пристосовані до змін ринкової кон'юнктури[2].

Існує багато визначень поняття «цінова політика підприємства». Наприклад, Федорищева А. М. вважає, що цінова політика підприємства – це комплекс заходів щодо визначення цін, цінової стратегії і практики, умов оплати, варіювання цінами залежно від позиції на ринку, стратегічних і тактичних цілей фірми [4, с.190].

Литвиненко Я. В. вважав, що цінова політика підприємства являє собою систему маркетингового дослідження ціни, визначення її, постійний моніторинг та зміни в залежності від зміни економічного середовища, яке оточує підприємство[5, с.233]. Проте найбільш точно визначив це поняття Е. О. Грицюк. На його думку, цінова політика підприємства – це система поведінки, дій і встановлення цілей підприємства у питаннях ціноутворення, яка базується на принципах ціноутворення, стратегії ціноутворення та визначення умов диференціації та зміни цін [6, с.268].

Дослідники в своїх наукових працях виділяють багато завдань, які виконує цінова політика на підприємстві і безперечно всі вони є вкрай важливими.

На думку Волошенка А.В. основними завданнями цінової політики є: встановлення загальних засад та основних принципів ціноутворення; розвиток підприємницької діяльності в межах, визначених законодавством; протидія зловживань монопольним становищем; підвищення якості продукції; орієнтація цін внутрішнього ринку на рівень цін світового ринку; збалансованість ринку товарів, робіт, послуг; розвиток економіки країни тощо [7, с.46].

Шкварчук Л. О. виділяє такі основні завдання цінової політики підприємств: а) вивчення, тобто в процесі її проведення вивчається характер дії економічних законів, встановлюються тенденції розвитку економічних явищ та процесів в конкретних умовах діяльності підприємства; б) оцінка, саме аналіз цінової політики проводить оцінку результатів діяльності підприємства, визначає тенденції змін, причин та факторний зв'язок між різними показниками та напрямками діяльності; в) визначення резервів, тобто визначаються резерви зниження цін і розробляються різні заходи щодо підвищення

конкурентоспроможності підприємства та розширення його частки на ринку [8, с. 124].

Аналізуючи ці погляди я вважаю, що можна виділити три основні завдання цінової політики підприємств, а саме: збільшення продажу продукції, тобто підприємство повинно орієнтуватися на високий обсяг реалізації або на збільшення частки продажу в порівнянні з конкурентами. Наступні завдання передбачають отримання максимального прибутку і збереження існуючого середовища фірми.

На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки підприємства, на жаль, не приділяють достатньої уваги теоретичним питанням і практичному досвіду формуванню цінової політики на кваліфікованому рівні. Як результат, припускаються суттєві помилки у процесі ринкового ціноутворення. Так, досить часто ціна на продукцію підприємств визначається на основі вартості використаних на неї ресурсів і найбільшого отримання прибутку, практично не враховуються особливості попиту на продукцію. Розроблені на підприємствах ціни недостатньо пристосовані до зміни ринкової ситуації. Рівень ціни не завжди відповідає споживчим властивостям продукції, що суттєво впливає на поведінку споживача в процесі її придбання. Більш того, сам процес визначення рівня ціни для кожного сегмента ринку часто має умовний характер.

Основними передумовами ефективної цінової політики в умовах ринкової економіки є орієнтація на споживачів, урахування їх конкурентоспроможності та цінової чутливості, диференційоване визначення рівнів торговельної надбавки, комплексне та постійне дослідження факторів, які впливають на цінову політику, моніторинг цін конкурентів, забезпечення гнучкості та адаптивності роздрібних цін, розробка управління ними. Підприємства відчули на власному досвіді, що від обраної ними цінової політики безпосередньо залежить подальший розвиток: конкурентоспроможність підприємства, рівень попиту, прибуток підприємства, тому виникає проблема у встановленні на товари таких цін, і варіювати ними в залежності від положення на ринку, щоб опанувати певною частиною ринку, щоб забезпечити потрібний розмір прибутку[2].

В умовах ринку прийняття цінових рішень на підприємстві ускладнюється, що може бути пов'язано з існуванням ряду проблем у сфері цінової політики. Так, до таких проблем належать: відсутність стратегічного підходу в ціноутворенні; недосконалість інформаційного забезпечення процесу ціноутворення; недосконалість законодавчої бази; відсутність (або недієвість) маркетингових досліджень як основи для прийняття цінових рішень; низький рівень оцінки факторів ціноутворення; відсутність комплексної оцінки цінової чутливості споживачів; ігнорування моніторингу цін конкурентів у процесі розробки цінової політики; необґрунтований вибір цілей ціноутворення; брак кваліфікованих кадрів, що володіють сучасною методологією ціноутворення; відсутність єдиного підходу до механізму ціноутворення на підприємствах; використання затратного підходу в ціноутворенні; несвоєчасність та недієвість заходів щодо коригування цін; відсутність зв'язку ціни з іншими елементами комплексу маркетингу[2].

Існуючі в даний час проблеми у сфері ціноутворення знижують як ефективність діяльності підприємств у цілому, так і дієвість цінової політики підприємств зокрема. Це, у свою чергу, обумовлює необхідність пошуку й утвердження нового підходу до процесу формування цінової політики підприємств[1].

На даний час невирішеною залишається проблема реалізації державної політики у сфері ціноутворення. У дійсності ціни є об'єктом постійної уваги з боку держави, оскільки саме ціна є однією з критичних точок економічного та соціально-політичного життя держави, де зіштовхуються групові інтереси виробників та споживачів, оптових та роздрібних торговців, експортерів та імпортерів. Вплив ціни слугує цілям державного регулювання економіки, цілям кон'юнктури і структурної політики, боротьбі з інфляцією, посиленню національної конкурентоспроможності на світових ринках і пом'якшенню соціальної напруженості. Але регулювання цін державними органами носить обмежений характер, охоплюючи, переважно, ціни на товари і послуги, що мають життєве значення для суспільства. Решта цін формується на ринкових засадах, виходячи з попиту та пропозиції і регулюється нормами антимонопольного законодавства. Основною причиною у формуванні та реалізації державної цінової політики є недостатність, недосконалість і суперечність діючої правової бази, її невідповідність нормам законодавства ЄС, а також недосконалість системи органів виконавчої бази.

Сьогодні Україна, завдяки заниженню обмінного курсу національної валюти до світових, фактично імпортує високі ціни з інших країн. При цьому ціни завищуються штучно, що є тривожним сигналом для економіки. У разі швидкого зростання цін робітники вимагають підвищення заробітної плати. Відомо, що останнє має збігатися з темпами зростання продуктивності праці. В Україні розрив між цими показниками напередодні останньої фінансової кризи становив майже 12% на користь заробітної плати. Це змушує вітчизняних виробників підвищувати ціни на продукцію для компенсації витрат.

Цінова політика підприємства визначається в першу чергу її власним потенціалом, наявністю достатнього капіталу, організацією діяльності та кваліфікованими кадрами, зокрема збільшується кількість працівників, причетних до процесу ціноутворення, які не мають спеціалізованої підготовки, знань і досвіду, та відповідно систематизованих уявлень про конкурентні переваги, як їх створювати та підтримувати, як протистояти конкуренції в умовах динамічної ринкової кон'юнктури.

В процесі цінової політики вітчизняних підприємств спостерігається надмірна орієнтація на витрати виробництва, недостатнє врахування зовнішніх факторів, що часто змінюються, особливо в умовах трансформаційної економіки нехтування іншими маркетинговими засобами, які повинні використовуватися з ціною. Так, існуючі методи ціноутворення недостатньо враховують можливі інфляційні очікування. Це ж стосується і питань цінового ризику та його можливих наслідків[3].

Отже, невирішеність проблем ціноутворення призводить до зниження рівня обґрунтованості рішень при встановленні ціни, а також невиправдано спрощує цінову політику і не дає змоги досягти необхідних результатів.

1. Базиліук А.В. Особливості ринкового ціноутворення в Україні в контексті реформування економічних відносин та майнових прав власників // Актуальні проблеми економіки. – 2006. - №4. – с. 3-14.
2. В.Г. Кудлай Маркетинговий підхід у ціноутворенні // Економіка.Фінанси. Право. – 2006. - №4 – с.3-7.
3. Крамаренко Г.О. Ціноутворення в умовах ринкових реформ // Фінанси України. – 2005. - №4 – с.54-61.
4. Федорищева А. М. Цінова політика та її вплив на формування ціни / А. М. Федорищева // Економіка та підприємництво.- 2010.- №1.- с. 422
5. Литвиненко Я.В., Маркетингова цінова політика підприємства та напрями її удосконалення в сучасних умовах розвитку економіки України / Я.В.Литвиненко // Економічний простір.-2008.-№15.-с.268
6. Грицюк Е. О. Економіка підприємств / Е. О. Грицюк. – К.: ДаКор, 2010.- с.305
7. Волошенко А.В. Визначення та принципи цінової політики України / Волошенко А.В. // Актуальні проблеми економіки. – 2009. - №12. с.45
8. Шкварчук Л. О. Ціни і ціноутворення / Л. О. Шкварчук - К.: Кондор, 2005.- с.214

Бабіченко В.Г.

Науковий керівник – канд.пед.наук; доц. Іванова І.В.

Черкаський навчально-науковий інститут ДВНЗ "Університет банківської справи"

ANALYSIS OF THE PROBLEMS OF MORTGAGE LENDING DEVELOPMENT IN UKRAINE

Mortgage lending is an important factor in stimulating economic development. However, today we face the unresolved problem of long-term mortgage lending by banks, as the growth of long-term mortgage lending occurs against the background of insufficient inflow of long-term bank resources. The importance of the problem, on the one hand, and its problematical character, on the other, create conditions for its further analysis.

Issues of defining the problems of mortgage lending development were investigated by many domestic and foreign researchers, in particular, N. Z. Blashchuk, A. M. Astakhova N. M.Chizh, Y. A. Sokolowski.

The main aim of our research is to identify the problems of mortgage lending in modern conditions of the development of Ukraine's economy.

Analyzing the state and the dynamics of mortgage market development, we take into account that the National Bank of Ukraine considers all loans secured by real estate to be mortgage loans. We find it necessary to focus our attention on such characteristics as the volume of mortgage lending, the degree of the use of foreign currency in the mortgage market and the interest rates on loans.

We have highlighted and studied the main reasons for this phenomenon. They are:

1) insolvency of the borrower: the population does not have sufficient resources for taking a mortgage loan from a bank. It is explained by a low level of income of the borrower.

Fig. 2 Dynamics of the proportion of the mortgage loan cost in the borrower's salary [5]

Having analyzed this graph, we can note that in order to pay the supplier all total costs associated with the granted mortgage loan, it is necessary to pay 134.67 % off the salary.

2) use of foreign currency in mortgage lending

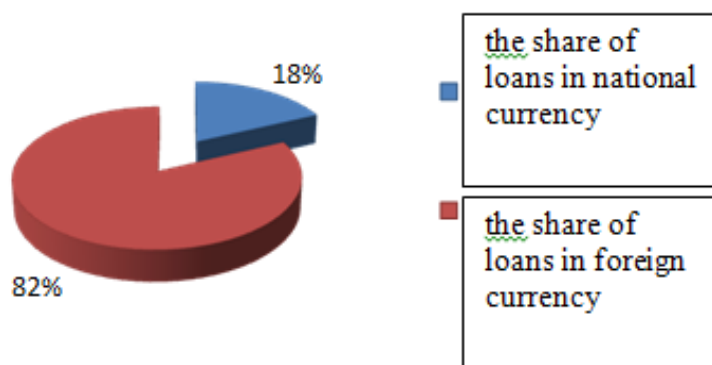

Fig. 3 Currency structure of the mortgage portfolio on April 1, 2015 [5]

Analyzing the currency structure of mortgage lending, it can be stated that Ukraine is dominated by mortgage loans in foreign currency which make 82%, and the rest 18% belong to the loans in national currency. Such structuring of mortgage loans exposes banks to foreign exchange risks. In 2014-2015, our national currency, the hryvnia, depreciated almost threefold. The banks suffered losses as they had created the foreign exchange assets in the amount of \$19 billion, and attracted resources, which are comparable in time, up to \$11 billion. It resulted in \$8 billion risk which fell on the shoulders of the population. Therefore, there are 60% more banks that have risks in foreign currency than those that have risks in local currency.

3) high mortgage rates

Table 1

The interest rates of banks on mortgage loans, 2015 [5]

The term of the loan	The annual average real interest rate as of 13.02.2016	The number of banks that lend for such a period
1 year	22.36%	26
5 years	20.58%	23
10 years	20.34%	23
15 years	19.97%	19
20 years	19.36%	13

The table shows high rates on this type of lending, so borrowers are unlikely to maintain such amounts and for some banks it is unprofitable to provide mortgage loans because they are disadvantageous for most of the borrowers. Some banks have suspended issuing mortgage loans.

We can make a conclusion that the basic problem of mortgage lending in Ukraine is that the population lacks resources and keeps them in long-term assets. Therefore, we find it necessary to turn savings into investments to change the situation. It will create favorable conditions for developing mortgage lending in Ukraine.

1. Астахова А. М. Проблеми розвитку іпотечного кредитування в Україні [Електронний ресурс] / А. М. Астахова // Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Простір і час сучасної науки». — 2007. — Режим доступу : <http://intkonf.org/astahova-a-m-problemi-rozvitku-ipotechnogo-kredituvannyav-ukrayini>.

2. Костюкевич О.І. Теоретичні аспекти функціонування іпотечного ринку / О.І. Костюкевич // Економіка та держава. — 2009. - №1. С. 24-26.

3. Чиж Н. М. Проблеми та перспективи іпотечного кредитування в Україні / Н. М. Чиж [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2010_7_5/40.pdf.

4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України[Електронний ресурс]. — Режим доступу:www.ukrstat.gov.ua

5. Офіційний сайт Української національної іпотечної асоціації [Електронний ресурс]. — Режим доступу:www.unia.com.ua.

Бардась В.М.

Громадська організація «Європейський аналітичний центр», м. Луцьк

ОБСЛУГОВУВАННЯ ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Відсутність прийняттого рівня фінансової самодостатності розвитку національної економіки та нерозвиненість вітчизняних фінансових інститутів вже тривалий період змушують українські уряди працювати на ринку зовнішніх запозичень, щоб упереджувати можливий економічний колапс. Тому обслуговування зовнішнього боргу в теперішніх умовах стало вагомою складовою національної економічної політики, що вимагає удосконалення набору інструментів вчасного погашення боргових зобов'язань. Дана проблематика розглядається в наукових працях відомих українських вчених Т.Богдан (Вахненко), А.Гальчинського, О.Шпенюк та інших [1-3].

Фундаментальною проблемою національної економіки є зростання зовнішнього та внутрішнього боргу як державного, так і валового. Якщо внутрішній борг, котрий номінований в локальній валюті легко погашається за допомогою галопуючої інфляції, на її межі з гіперінфляцією (для прикладу це період 2014-2015 років в Україні, коли значення індексу споживчих цін досягало 1,5-1,7), то зовнішній борг формує в країні девальваційну спіраль, створюючи умови для падіння рівня життя населення. Неконтрольоване розростання зобов'язань перед іноземними агентами та організаціями є наслідком як популізму владних структур в Україні, так і просування політики неоколонізму зі сторони найпотужніших держав та контрольованих ними міжнародних фінансових організацій.

Як наслідок висока зовнішня заборгованість держави призводить не тільки до збільшення питомої ваги видатків фінансових фондів та фіскального навантаження на економіку, а й веде до повного розпродажу національних активів. Як приклад можна навести Грецію, де в країні вже тривалий час погашають заборгованість за допомогою реалізації частини території та продажу інших активів.

В цілому у світі є досить поширеною практика високого значення частки валового зовнішнього боргу країни до валового внутрішнього продукту. Наприклад, для США даний показник складає близько 300%, а у Великобританії та Японії перевищує 500%. Разом із тим дані країни продовжують успішно функціонувати та демонструвати високі показники розвитку людського капіталу та значення валового внутрішнього продукту на одиницю населення. У той же час Україна, в якій відношення валового зовнішнього боргу до ВВП становить 150% відчуває проблеми із обслуговування отриманих раніше позик. За таких умов важливе значення набуває такий показник як total debt service або загальні витрати на обслуговування боргів (рис. 1).

За даними світового банку, значення даного показника в найпотужніших економіках складає 1-2%. Крім того, важливим детермінантом, що визначає стійкість зовнішнього приватного та державного боргу в довгостроковій перспективі є різниця між реальною процентною ставкою уряду, за якою компанії

платять за своїми боргами, та реальним темпом зростання економіки. Якщо дана різниця більше нуля, то викликає борговий запас, що збільшується в часовому проміжку. Якщо менше нуля, навпаки країна втрачає фінансовий запас міцності.

Що стосується України, то вартість запозичень на світових ринках капіталів складає в нормальних умовах 7-8%, а при високих системних ризиках 12-14% або даний інструмент стає взагалі недоступний. І лише розміщення єврооблігацій під гарантії США Україні обійшлося в 1,5% річних. Однак в структурі валового зовнішнього боргу дані цінні папери становлять менше 2% і середньозважена ставка по обслуговуванню продовжує коливатися в межах 15-20%. Якщо не брати до уваги зовнішню заборгованість приватного сектору, то для довгострокової стабілізації ситуації в сфері державних фінансів реальний приріст національної економіки має становити не менше 10%, щоб країна «вистрибнула» з боргового зашморгу. В протилежному випадку – динаміка негативна і ризики дефолту зростають.

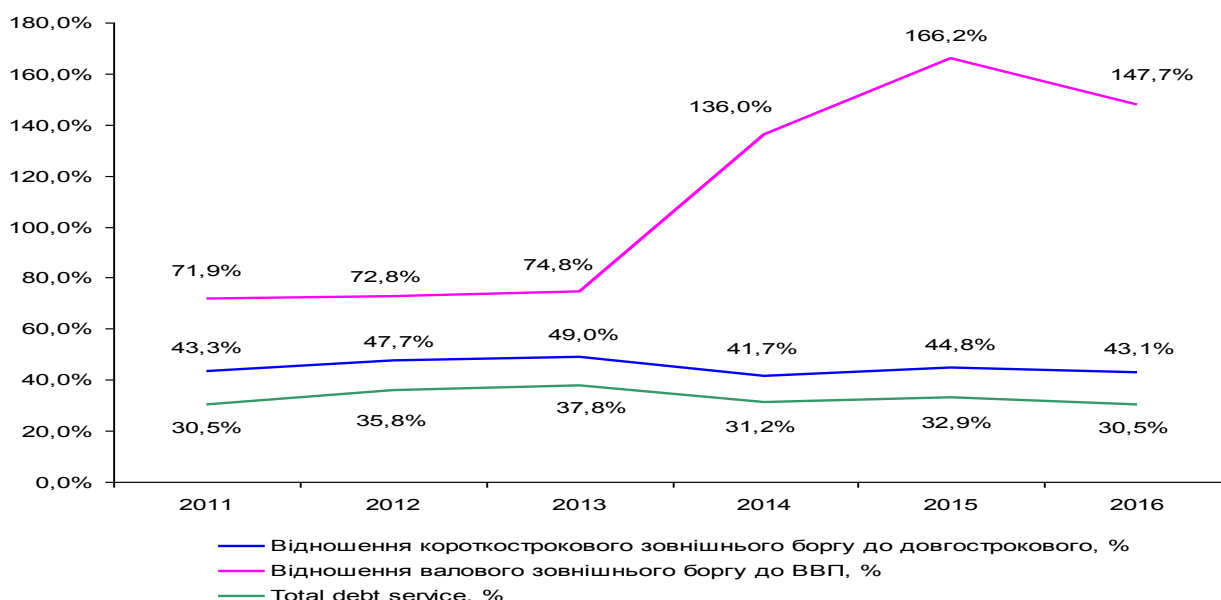

Рис. 1. Основні показники зовнішнього боргового навантаження на економіку України, станом на початок відповідного року (розраховано за даними НБУ)

Альтернативою для єврооблігацій під гарантії США може виступати емісія цінних паперів з прив'язкою до темпів економічного зростання, відсоток виплат по яких залежав би від динаміки зростання ВВП. Тим не менше, для розміщення відповідних цінних паперів від країни найперше вимагається стабільна економічна ситуація та впевненість інвесторів щодо майбутнього зростання реального валового продукту. Загалом, зовнішнє боргове навантаження не обов'язково лінійно свідчить про боргову обтяженість і стійкість або нестійкість. У макрофінансовому сенсі головним чином акцент робиться на здатності цей борг обслуговувати. Якщо передбачається, що механізми рефінансування працюють належним чином (позичальники мають здатність нескінченної пролонгації позики), то пріоритет зміщується в бік процентної ставки і дюрації боргу в разі,

якщо розглядаються кредитні інструменти. У той же час, при ВВП-облігаціях все зводиться до одного фактору – процентної ставки.

Тому в одному випадку борг по відношенню до ВВП дорівнює 300%, але зосереджений в облігаціях під 1,5% з розвиненою системою рефінансування, а в іншому випадку борг до ВВП дорівнює 150% в кредитних інструментах під ставку 15% на термін до 3 років з нестабільною фінансовою системою. Другий варіант і характеризує поточну боргову політику України та несе в собі відповідні фінансові та соціальні ризики. Оскільки в такому випадку Уряду прийдеться підвищити податки і 10% ВВП буде проводитись в тіньовому обороті. Уже зараз зрозуміло, що на 2017 рік корупційно-управлінська система, під прикриттям боротьби з тіньовою економікою збільшує навантаження на 2-3% ВВП. У номінальному вираженні це буде коштувати бізнесу 40-50 млрд. грн. І це на тлі нульового зростання економіки, девальвації національної валюти. Очевидно, що це призведе тільки до чергового ухилення від сплати податків і зменшення робочих місць.

1. Вахненко Т. П. Зовнішні боргові зобов'язання у системі світових фінансово-економічних відносин : Монографія / Тетяна Петрівна Вахненко; НАН України. Ін-т економіки та прогнозування; наук. ред. В. М. Гесць. – К. : Фенікс, 2006. – 536 с.

2. Гальчинський А. С. Україна – на перехресті геополітичних інтересів : общественно-политическая литература / А.С. Гальчинський. – Київ : Знання України, 2002. – 180 с.

3. Шпенюк О. Основні напрями валютно-курсової політики України для забезпечення стабільного економічного розвитку / О. Шпенюк // Економіст. – 2012. – № 11. – С. 16-20.

Безверхня Ю.В., к.е.н., доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет

УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ КОНТРОЛІНГУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В умовах глобалізації світової економіки при загальній лібералізації ринкових зв'язків здійснюється вільний рух капіталів, відбувається революція у сфері новітніх інформаційних технологій, комп'ютеризація всієї системи управління підприємством. В теорії та практиці управління підприємствами активне використання такої інновації як контролінг стає об'єктивно необхідним.

На підприємствах контролінг виконує різні функції: постановка цілей, поточний збір і обробка інформації для прийняття управлінських рішень, здійснення функцій оперативного контролю відхилень фактичних показників діяльності підприємства від планових, їх оцінка та аналіз, а також створення можливих варіантів управління, що дозволяють в результаті оптимізувати витрати та фінансові результати. В умовах жорстокої конкуренції і нестабільності законодавчих рішень уряду керівництву необхідно завжди мати інформацію про показники підприємства у зручному для аналізу і ухвалення рішення вигляді.

Необхідність діяти в умовах ринкової економіки та загострення конкуренції товаровиробників обумовлює підвищені вимоги до професійних якостей фахівців, відповідальності керівників за результати і наслідки прийнятих рішень.

Надзвичайно актуальними стають облік тимчасового чинника і організація аналізу матеріальних, товарних, фінансових потоків, пошук обґрунтованих рішень у регулюванні виробничо-господарських і фінансових ситуацій [1, с.26].

Впровадження в управлінську діяльність дослідницького підходу базується на застосуванні сучасних досягнень в області інформаційних технологій, що забезпечують повноту, своєчасність інформаційного відображення керованих процесів, можливість їх моделювання, аналізу, прогнозування. Дослідницький підхід, що полягає в основі менеджменту, однаково притаманний як регіональним, місцевим органам управління, так і підприємствам, фірмам, корпораціям, які проводять інжинірингові дослідження і реінжиніринг організаційних структур, тісно пов'язуючи їх з проєктованими бізнес-процесами і домагаючись при цьому реального виграшу у часі та економічного ефекту.

Одним з основних факторів впливу науково-технічного прогресу на всі сфери діяльності людини є широке використання нових інформаційних технологій. Серед найбільш важливих і масових сфер, в яких інформаційні технології відіграють вирішальну роль, особливе місце займає сфера управління. Під впливом нових інформаційних технологій відбуваються корінні зміни в технології управління (автоматизуються процеси обґрунтування і прийняття рішень, організація їх виконання), підвищується кваліфікація і професіоналізм фахівців, зайнятих управлінською діяльністю [1, с.29].

Стрімке зростання і диференціація попиту на всі види інформації, у тому числі наукову, технічну і більшою мірою економічну, а також підвищення вимог до змісту та форми подання даних є серйозними стимулами розвитку ринку інформаційних і комунікаційних технологій. Саме володіння достовірною і актуальною інформацією разом з умінням ефективно використовувати адекватні методи і засоби її збору, обробки та передачі служить основою успішної діяльності будь-яких підприємств і організацій, незалежно від їх організаційно-правової форми.

Контролінг є важливим інструментом удосконалення всієї облікової політики та практики різних підприємств і організацій. Саме на основі широкого застосування управлінського обліку та контролінгу стає реальним підвищення якості управління підприємствами і організаціями в нових умовах господарювання.

При цьому, управлінський облік і контролінг, представляючи самостійні управлінські інструменти, доповнюють один одного і забезпечують менеджмент всією необхідною для його функціонування інформацією [2, с.12].

Можна виділити основні підходи до розуміння поняття «контролінг». Це – концепція ефективного управління підприємством; механізм саморегулювання; система забезпечення існування підприємства; система інформаційно-аналітичної і методологічної підтримки керівників; система управління процесом досягнення кінцевих результатів діяльності підприємства [3, с. 43].

Потенціал контролінгу дозволяє найбільш ефективно планувати як доходи, так і витрати підприємства, контролювати процеси мобілізації доходів і напрямки

витрат, а також оцінювати їх раціональність і, крім того, на його основі підготувати конструктивні пропозиції щодо поліпшення діючої практики.

Застосування принципів контролінгу відкриває можливість істотного поліпшення процесів і результатів бюджетування, що обумовлює не тільки розвиток внутрішньогосподарського розрахунку, але і нарощування прибутку. Особливу значимість набуває автоматизація бюджетування і впровадження його за видами діяльності [4, с. 176].

На підприємствах доцільно розробити положення про впровадження контролінгу, де необхідно зафіксувати основні напрямки розвитку контролінгу та відповідні зміни в системі управлінського обліку для того, щоб створити умови для досягнення намічених в плані результатів. Основну увагу потрібно приділити вдосконаленню роботи з витратами. Крім цього положення на підприємствах необхідно розробити цілісну систему базових документів, на основі яких здійснювалося впровадження контролінгу.

На наш погляд, контролінг дозволяє успішно вирішувати проблеми, що виникають в рамках сучасної трансформації економіки, будучи одним з найбільш ефективних інструментів управління на мікрорівні в умовах глобалізації та в суспільстві інновацій за такими обставинами:

- контролінг забезпечує систематичний і кваліфікований контроль за функціонуванням всіх ланок організації в їх взаємодії і взаємозалежності щодо реалізації заходів, що намічені планом, дозволяє розкривати недоліки практики планування, оптимізувати їх допомогою своєчасного внесення необхідних корективів, а також, за допомогою комп'ютерних програм;

- контролінг служить дієвим інструментом підвищення відповідальності керівників і персоналу служб і підрозділів організації за результативність їх діяльності, реалізацію намічених завдань у встановлені планом строки; розробка комп'ютерних програм, які оптимізують варіативні завдання, стимулює постійне підвищення кваліфікації працівників, систематичне придбання необхідних нових знань, розвиток здібностей роботи з інформацією, що є об'єктивно необхідним у суспільстві знань;

- використання потенціалу контролінгу допомагає керівникам і персоналу підприємства в найбільшій мірі й у відносно короткі терміни адаптуватися до умов і специфіки суспільства інновацій, раціональніше використовувати його можливості та резерви.

1. Васенев К.А. Анализ информационных потоков промышленного предприятия в контроллинге / К.А.Васенев // Контроллинг и менеджмент. – 2006. - № 4. – С.25-37.

2. Пич Г. Уточнение содержания контроллинга как функции управления и его поддержки / Г. Пич, Э.Шерм // Проблемы теории и практики управления. - 2011. - № 3. – С.10-18.

3. Управління потенціалом конкурентоспроможності підприємств на засадах контролінгу: монографія / В.В. Прохорова, В.І. Чобіток. – Харків: НТМТ, 2012. – 248 с.

4.Анискин Ю.П. Планирование и контроллинг/ Ю.П. Анискин, А.М. Павлов. – М.: Омега – Л, 2003. – 280 с.

Белік Ю.В., магістр спеціальності облік і аудит
Науковий керівник – Єременко Д. В. , к.е.н., доцент

ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ З КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

На даний час інформація є одним із найважливіших ресурсів підприємства. Вона може бути як засобом досягнення економічної безпеки, так і загрозою та небезпекою для підприємства. Наш час характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій. В період стрімкого розвитку інформаційних технологій гостро постає питання комп'ютеризації підприємства та автоматизації бухгалтерського обліку.

При здійсненні комп'ютеризації, підприємство стикається з цілою низкою проблем пов'язаних з вибором програмного забезпечення, оскільки на ринку представлена велика кількість програмних продуктів розрахованих на різні за масштабом, за галуззю діяльності підприємства, а також на комп'ютеризацію лише окремих складових діяльності підприємства або ж комп'ютеризацію усього підприємства.[1]

Безпосередньо, питання оцінки критеріїв та проблем вибору програмного забезпечення для комп'ютеризації бухгалтерського обліку підприємства розглядають: С.М. Деньга, А.П. Дикий, Ю.Д. Довгаль, К.С. Жадько, С.С. Лопатіна, В.О. Александрова, О.І. Малкова, О.В. Мінаков, В.М. Назаренко, А.А. Кошулько, Н.В. Назаренко. Однак оскільки розвиток інформаційних технологій неупинний дане питання потребує більш детального вивчення та осмислення.

Бухгалтерський облік – це система безперервного спостереження і контролю за діяльністю підприємства для отримання інформації про використання ресурсів, фінансові результати діяльності та майновий стан підприємства з метою обґрунтування управлінських рішень та задоволення інформаційних потреб зовнішніх та внутрішніх користувачів” [3] Саме він облік виконує завдання інформаційного забезпечення управління, контролю за збереженням власності та зміцненням фінансового стану підприємства, підвищення ефективності виробництва та зменшення ризику втрати коштів, пов'язаного зі зміною умов виробництва, інвестування у нові підприємства та види діяльності.

Впровадження сучасних комп'ютерних технологій на підприємстві дає можливість розширити склад та зміст інформаційної системи бухгалтерського обліку, яка детально відображає всі процеси, що відбуваються при здійсненні господарської діяльності. Комп'ютеризація бухгалтерського обліку дає можливість управлінському персоналу оперативно отримувати необхідну облікову інформацію. Це створює передумови вдосконалення процесу прийняття рішень на стратегічному, тактичному та оперативному рівнях управління підприємством. Проте, для оперативного забезпечення управлінців всією необхідною інформацією про діяльність підприємства та здійснення управління діяльністю, необхідна комп'ютеризація не лише бухгалтерського обліку, а всієї інформаційної системи підприємства, що в свою чергу, дозволить інтегрувати всю інформацію підприємства в єдиній інформаційній базі.[1]

Першочерговим питанням підприємства при здійсненні комп'ютеризації є визначення способу отримання програмного забезпечення. Існує декілька варіантів, серед яких: створення програмного забезпечення самостійно, замовлення проекту у спеціалізованій фірмі або придбання універсального програмного забезпечення. Зазвичай великі підприємства використовують програмне забезпечення власного виробництва або виготовленого на замовлення з урахуванням специфіки галузі та особливостей підприємства. Однак це поглинає тривалого часу та значних фінансових витрат, тому розглянемо варіант використання універсального програмного забезпечення та критерії його вибору та придбання.

Перш ніж приступити до вибору програмного забезпечення необхідно чітко визначити розмір та галузь підприємства, а також його організаційну структуру, оскільки вимоги бізнесу до комп'ютеризованих систем бухгалтерського обліку є досить різноманітними в залежності від масштабів підприємств та галузі здійснення господарської діяльності, а також комплексу завдань який буде охоплено нею.

Основою дослідженнями О.І. Малкової, можна виділити основні універсальні критерії вибору програмного забезпечення з комп'ютеризації бухгалтерського обліку, незалежно від розміру підприємства, серед яких[2]:

1. Авторитетність ("солідність") розроблювача
2. Співвідношення витрат та вигоди (ефективність)
3. Ступінь універсальності
4. Функціональна повнота
5. Зрозумілість системи
6. Зручний інтерфейс
7. Надійність
8. Сумісність програмного забезпечення
9. Технічні параметри
10. Рівень сервісного обслуговування
11. Варіабельність
12. Ступінь захисту інформації і контролю даних

Однак існує ряд особливостей комп'ютерних систем великих підприємств, серед яких: значні обсяги даних для обробки та зберігання і велика кількість робочих місць. Такі системи зазвичай є мережеві оскільки вони використовуються у багатокористувацькому режимі, та здатні забезпечити інформацією різні структурні підрозділи. Тому існує ще ряд немалозначущі критерії на які слід звертати увагу при виборі програмного забезпечення великим підприємствам. Серед них[1]:

- забезпечення інформаційного взаємозв'язку окремих модулів підприємства;
- можливість одержання необхідної інформації з будь-якого структурного підрозділу незалежно від його місця розташування;
- прискорення процесу обробки та передачі необхідних відомостей;
- підвищення контролю даних та забезпечення зворотного зв'язку;

- надання інформації у формі зрозумілій не лише фахівцю з бухгалтерського обліку;
- формування інформації в міру виникнення потреби в ній;
- перехід від чітко регламентованих термінів подачі даних до запитальних;
- розширення спектру наданих можливостей для користувача (аналіз, прогнозування тощо);
- можливість ведення бухгалтерського обліку та подання звітності згідно МСФЗ тощо.

Висновок: Отже на сучасних підприємствах відіграють значну роль відіграють комп'ютерні системи бухгалтерського обліку. Вони безпосередньо впливають на планування і прийняття управлінських рішень; за їх допомогою систематично та у хронологічному порядку накопичуються і обробляються дані, пов'язані з обліком, плануванням, аналізом і регулюванням. На основі цих даних формується інформація про роботу підприємства, проводиться порівняння фактичних і нормативних показників, визначаються глобальні і локальні напрями діяльності, визначаються відхилення, розробляються пропозиції по встановленні причин виникнення останніх і коригуванню результатів, здійснюється прогнозування ефективності політики управління підприємством. Все це є невід'ємною частиною забезпечення економічної безпеки підприємства, яка сприяє захищеності всіх видів потенціалу підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз, що забезпечує стабільне функціонування та ефективний розвиток підприємства

1. Дикий А.П. Особливості вибору програмного забезпечення для комп'ютеризації бухгалтерського обліку великих підприємств / А.П. Дикий, Ю.Д. Довгаль // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2008. – № 4 (46). – С. 61-70.
2. Малкова О.І. Проблеми вибору, систематизації та розвитку автоматизованих систем бухгалтерського обліку // Вісник Технологічного університету Поділля / Економічні науки. – Хмельницький, 2003. – № 5 Частина 2, Том 1 (55). – С. 256.
3. Фінансовий облік: підручник: у 2 ч. – Ч.1 / [М.І.Бондар, В.І.Єфіменко, Л.Г.Ловінська та ін.]; за заг ред. М.І.Бондаря та Л.Г.Ловінської. – К.:КНЕУ, 2012. – 553 с.

Бирук Д.А., Воянец М.В.

Полесский государственный университет, г.Пинск

Научный руководитель Т.В. Новик, старший преподаватель

РАЗВИТИЕ СИСТЕМЫ ОБЯЗАТЕЛЬНОГО РЕЗЕРВИРОВАНИЯ КАК ИНСТРУМЕНТА ДЕНЕЖНО-КРЕДИТНОЙ ПОЛИТИКИ НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Денежно-кредитная политика центрального банка является одной из составляющих единой государственной экономической политики. При разработке прогноза экономического развития страны обязательно учитываются показатели, достижение которых планируется в оперативной и стратегической перспективе, в частности, развитие рынка капиталов, развитие банковской и платежной систем, достижение устойчивости национальной валюты, увеличение спроса экономики на деньги и т.д. Всевышперечисленные параметры учитываются при разработке и проведении денежно-кредитной политики государства.

Эффективность монетарной политики главным образом зависит от выбора инструментов денежно-кредитного регулирования. В Республике Беларусь выделяют следующие инструменты денежно-кредитной политики:

- рефинансирование банков;
- процентные ставки по операциям центрального банка;
- обязательное резервирование;
- валютные операции;
- операции на открытом рынке;
- прямые количественные ограничения;
- установление ориентиров роста денежной массы.

Одним из главных инструментов монетарной политики является система обязательного резервирования. Обязательные резервы - это часть суммы депозитов, которую банки должны хранить в виде беспроцентных вкладов в Национальном банке. Резервирование возникло в связи с необходимостью гарантирования вкладчикам выплат денег в случае банкротства банка. Чем выше устанавливает Национальный банк норму обязательных резервов, тем меньшая доля средств может быть использована банками для активных операций, и тем самым сокращается предложение денег. И наоборот, понижение нормы переводит часть обязательных резервов в избыточные, тем самым расширяет возможности банков к кредитованию, т.е. увеличивает предложение денег.

Система обязательного резервирования выполняет следующие функции:

1. Контрольная (она заключается в расширении денежной массы с помощью изъятия избыточных резервов банковской системы);
2. Стабилизирующая (уменьшение диапазона колебаний процентных ставок);
3. Функция страхования ликвидности и платежеспособности банков[1].

Коммерческий банк обязан депонировать часть привлеченных денежных средств в фонд обязательных резервов, размещенный в центральном банке. Платность данных ресурсов не носит обязательный характер. В Республике Беларусь недовнесенные в фонд денежные средства Национальный банк вправе взыскивать на основании своего распоряжения путём бесспорного их списания с корреспондентского счёта банка. Норматив резервных требований устанавливается в законодательном порядке и представляет собой процентное отношение суммы минимальных резервов к абсолютным или относительным показателям пассивных или активных операций.

Правительство Национального банка Республики Беларусь разрабатывает Постановление «Об установлении нормативов обязательных резервов, депонируемых в Национальном банке Республики Беларусь», согласно которому устанавливается размер по привлечённым средствам в процентах.

Таблица 1

Нормативы отчислений в фонд обязательных резервов Национального банка Республики Беларусь за 2015-2016 гг., %

Дата начала действия норм	По привлеченным средствам в национальной валюте		По привлеченным средствам в иностранной валюте
	По средствам физических лиц	По средствам юридических лиц	
01.01.2015	0	9	12,5
01.02.2015	0	9	10
01.03.2015	0	9	9
01.07.2015	7	7	7
01.09.2015	8	8	8
01.04.2016	7,5	7,5	7,5

Источник: [2].

Исходя из данных таблицы, можно заметить, что в течение 2015 года нормативы отчислений в фонд обязательных резервов существенно изменились. Так по привлечённым средствам физических лиц в национальной валюте процент отчислений повысился от 0 до 8. Согласно Постановлению Правления Национального банка Республики Беларусь от 15 марта 2016 г. № 132 норматив обязательных валютных резервов, депонируемых в Нацбанке банками и небанковскими кредитно-финансовыми организациями, снижен с 8% до 7,5%.

Нулевая ставка обязательного резервирования действовала начиная с 01.03.2009 года и до 01.07.2015 года. Такая ставка была выгодна банкам и их клиентам, это значило, что высвобожденные средства коммерческих банков шли на погашение текущей задолженности, что способствовало повышению их ликвидности. Для привлечённых средств юридических лиц процент колебался в

течение 2015 года, как в сторону понижения, так и повышения. Похожая ситуация наблюдалась со привлечёнными средствами в иностранной валюте, процент изменился с 12,5% до 7,5%.

Снижение деловой и инвестиционной активности в большинстве отраслей экономики, снижение уровня занятости и реальных денежных доходов населения, а также уменьшение объемов внешней торговли привело к тому, что Национальный банк Республики Беларусь стал постепенно повышать нормативы обязательного резервирования. Применение норм обязательного резервирования призвано сократить мультипликационный эффект расширения депозитов путем воздействия на объем свободных ресурсов банков в целях поддержания денежной массы на необходимом центральному банку уровне. Контролируя денежную массу и управляя ею, центральный банк воздействует на уровень экономической активности в стране и ограничивает темпы инфляции.

Интересно сравнить рассматриваемые нормативы с опытом зарубежных стран. В России этот показатель не менялся с 2013 года и составляет 4,25%, в США 8 – 14%, в странах ЕС – 2%, а отдельные страны, например, Канада, Великобритания, Новая Зеландия, Австралия, Швейцария вообще отказались от установления для банков обязательных резервных требований. Причиной было признание обязательных резервов своеобразным налогом, который увеличивает стоимость банковских ресурсов, уменьшая таким образом конкурентоспособность банков на глобальных финансовых рынках. В Польше, Венгрии, Турции, Словакии и во многих других странах обязательные резервы являются платными депозитами банков в центральном банке.

Устанавливая и пересматривая норматив резервных требований, центральный банк регулирует объемы, структуру и динамику привлеченных ресурсов коммерческих банков, оказывает влияние на стоимость этих ресурсов, объемы, структуру и динамику доходных активов, на уровень прибыльности кредитных организаций.

При использовании данного инструмента денежно-кредитной политики следует учитывать, что даже небольшие изменения норм обязательных резервов вызывают значительные сдвиги в объеме резервов, масштабе и структуре кредитных операций. Частые и значительные изменения резервных норм могут даже привести к нарушению денежно-финансового равновесия экономики. Поэтому они осуществляются во время инфляции, спада производства, когда необходимы сильнодействующие средства [3, с.143].

Учитывая мировой опыт, по мере достижения финансовой стабилизации целесообразно осуществлять снижение норм обязательного резервирования. Одним из перспективных направлений развития системы обязательного резервирования может стать расширение применения её стабилизирующей функции, направленной на улучшение структуры привлеченных средств. Так, исключение из базы резервирования средств, привлеченных на долгосрочной основе, может способствовать росту инвестиционной привлекательности экономики.

Таким образом, можно сделать вывод, что фонд обязательных резервов в Республике Беларусь формируется в рамках проведения единой денежно-кредитной политики, регулирования денежной массы находящейся в обращении; обеспечения возможности банка своевременно выполнить перед клиентами обязательства по возврату ранее привлеченных денежных средств; создание источников средств для рефинансирования коммерческих банков.

Согласно Указу Президента Республики Беларусь от 03.10.2016 г. №359 «Об утверждении Основных направлений денежно-кредитной политики Республики Беларусь на 2017 год», фонд обязательных резервов будет формироваться по единому нормативу и регулироваться в целях поддержания структурной сбалансированности ликвидности банковской системы, а также необходимой динамики денежной массы.

1. Денежно-кредитная политика Национального банка Республики Беларусь // Научно-образовательный портал [Электронный ресурс]. – 2016. – Режим доступа: http://www.2fj.ru/bankovskoe_birzhevoe_delo_i_strahovanie/denezhno-kreditnaya_politika_respubliki.php. – Дата доступа: 16.11.2016.

2. Нормативы обязательных резервов // Национальный банк Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – 2016. – Режим доступа: <http://www.nbrb.by/mp/ReserveRequirements/>. – Дата доступа: 16.11.2016.

3. Киреев, В.Л. Банковское дело: учебное пособие / В.Л. Киреев; МИИТ. – Москва, 2009. – 272 стр.

Бондар В.Я.

науковий керівник – к.е.н., доцент Волкова Н.А.
Одеський національний економічний університет
м. Одеса

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність теми. Важливість дослідження теоретичних основ аналізу грошових потоків з наступною їх оптимізацією обумовлена їх дефіцитністю у процесі операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства. У зв'язку із цим, в умовах економічної нестабільності, особливої важливості набуває підвищення якості й ефективності формування грошових потоків як одного з основних результативних показників діяльності підприємства.

Оскільки забезпечення грошових надходжень, які потрібні для відшкодування витрат виробництва й обігу, своєчасне виконання фінансових зобов'язань перед державою, банками та іншими суб'єктами господарювання, формування доходів і прибутку є найважливішою стороною діяльності підприємств.

Тому, особливої актуальності набуває підвищення якості та ефективності використання грошових потоків за умови їх оптимізаційної діяльності.

Над питанням економічної сутності грошових потоків працювали такі економісти: І.А. Бланк, Ф.Ф. Бутинець. Особливості аналізу грошових потоків

висвітлено у праці В.В. Ясишеною. Внесок у розширення класифікації грошових потоків здійснили науковці М.В. Павловська, Г.О. Крамаренко, Л.О. Лігоненко, А.М. Поддєрьогін. Аналітичне забезпечення управління грошовими потоками підприємство роблять сучасні вітчизняні та зарубіжні економісти, зокрема І.А. Бланк, Б. Коласс, Л.О. Лігоненко, М.В. Павловська, А.Поддєрьогін. Однак створення концепції формування грошового потоку недостатньо відображено в українській економічній літературі й потребує поглиблення теоретичних основ їх аналізу та оптимізації.

Метою статті є дослідження теоретичних основ аналізу оптимізації грошових потоків підприємства. Для досягнення цієї мети визначили такі завдання:

- дослідити й охарактеризувати економічну сутність грошових потоків підприємства;
- визначити основні методичні підходи до аналізу грошових потоків та розкрити особливості їх використання;
- запропонувати напрями оптимізації грошових потоків підприємства;
- розглянути систему управління грошовими потоками підприємства.

Метою управління грошовими активами є визначення оптимального залишку грошових коштів, необхідних для розрахунку за своїми невідкладним фінансовими зобов'язаннями, а також визначення інвестиційних можливостей здійснення короткострокових фінансових вкладень.

Ключовими принципами управління грошовими активами є: по-перше підтримання оптимального залишку грошових коштів для здійснення безперервної діяльності; по-друге створення резерву вільних грошових коштів для компенсації витрат а також можливе розширення обсягів діяльності; непередбачені і можливі витрати в процесі фінансово-господарської діяльності; облік діапазону сезонних змін залишку грошових коштів; своєчасна трансформація вільних грошових коштів у високоліквідні фінансові інвестиції та їх зворотна конвертація для поповнення залишку грошових коштів; формування інвестиційного залишку грошових коштів з метою здійснення ефективних короткострокових фінансових вкладень в окремі сегменти ринку грошей [1, с. 188].

Результати. В основі реалізації будь-якого управлінського рішення лежить використання коштів. До числа таких рішень належить рішення про витрату на підтримку необхідного обсягу оборотних активів, обслуговування заборгованості, оплату праці, сплату податків і відрахувань. Грошові кошти використовуються і на витрати капітального характеру: в основні засоби, нематеріальні активи, проектні і наукові дослідження, фінансові вкладення.

Для здійснення своїх витрат підприємство повинно забезпечувати адекватний приплив грошової маси у вигляді виручки від продажів, надходження дивідендів, отримання тимчасових позикових коштів. Таким чином, діяльність підприємства є об'єктивною передумовою виникнення руху грошових коштів. Грошові надходження і видатки супроводжують господарську діяльність будь-якого підприємства на всіх його стадіях і, по-суті, є «кровообігом» цієї діяльності. Від стану вхідного і вихідного грошових потоків, швидкості руху коштів,

ефективності управління грошовими потоками залежить ритмічність діяльності підприємства, його платоспроможність і фінансовий стан. У зв'язку з цим важливу роль відіграє аналіз руху грошових коштів та їх потоків [2, с. 351].

В Україні на сьогодні при визначенні грошових потоків слід керуватися НПСБО 1, де під грошовими потоками розуміють різницю між отриманими й виплаченими підприємством коштами за визначений термін, тобто як суму надлишку (нестачі) грошових ресурсів[3].

Розкриття сутності поняття грошового потоку потребує визначення класифікаційних ознак з метою встановлення напрямів управління ними у процесі поточної діяльності підприємства.

Розглянута класифікація дозволяє цілеспрямовано здійснювати облік, аналіз і планування грошових потоків різних видів грошових потоків на підприємстві та потребує розкриття існуючих методичних підходів з метою їх аналізу й управління ними.

У процесі аналізу руху грошових коштів використовуються прямий і непрямий методи його здійснення.

Непрямий метод подання інформації про рух грошових коштів дає можливість вирішувати такі аналітичні завдання: дати оцінку динаміки формування чистого грошового потоку; дослідити взаємозв'язок чистого грошового потоку і фінансового результату діяльності підприємства;

Перше із цих завдань успішно вирішується і при застосуванні прямого методу подання інформації про рух грошових коштів, а друге завдання властиве тільки непрямому методу.

Застосування прямого методу забезпечує можливості для вирішення значно широкого кола аналітичних завдань, а саме: дослідження динаміки формування чистого грошового потоку; вивчення змін в обсязі і структурі вхідного і вихідного грошових потоків; аналіз тривалості циклу грошового обороту підприємства; оцінка рівномірності та синхронності вхідного і вихідного грошових потоків; аналіз ліквідності та ефективності грошового потоку [4, с. 321-324].

Переваги і недоліки методів оцінювання руху грошових потоків подано в табл. 1 [6].

Таблиця 1.

Переваги та недоліки методів оцінювання руху грошових потоків.

Переваги прямого методу	Недоліки прямого методу
1. Дозволяє отримати інформацію про структуру поточних надходжень грошових коштів і реальних виплат підприємства. 2. Підходить для потреб короткострокового фінансового планування і розрахунку прибутків (збитків) внутрішніми користувачами. 3. Позбавлений неточностей. 4. Інформацію про грошові потоки можна використовувати в управлінні підприємством і контролі за рівнем ліквідності. 5. Відносна простота розрахункових операцій.	1. Неможливість виділити грошові потоки від операційної діяльності всередині окремих підрозділів підприємства, які не знаходяться на окремому балансі. 2. Підприємства не мають можливості виявити причини проблем в утворенні грошових потоків.
Переваги непрямого методу	Недоліки непрямого методу
1. Дозволяє простежити трансформацію чистого прибутку в чистий грошовий потік від операційної діяльності. 2. Існуючі методи ведення обліку спрямовані на застосування принципу нарахувань доходів і витрат. 3. Приблизний звіт може бути складений на базі річної звітності підприємства.	1. Значна трудомісткість складання. 2. Надходження грошових коштів у вигляді виручки від реалізації та поточні грошові витрати на операційну діяльність випускаються з поля зору.

Таким чином, прямий метод спрямований на одержання даних, що характеризують як валовий, так і чистий потік коштів підприємства у звітному періоді. Непрямий метод з аналітичного погляду дає змогу пояснити причини розбіжностей між фінансовими результатами і вільними залишками готівки. Слід зазначити, що такий вид аналізу набуває все більшого значення та розповсюдження у сучасних умовах господарювання підприємств, що і визначає актуальність подальшого розроблення конкретних практичних аспектів його організації.

Управління грошовими активами необхідно розглядати як послідовний процес постановки завдань і їх виконання, який включає реалізацію таких етапів:

1) планування та прогнозування грошових потоків і складання відповідних внутрішніх фінансових документів (бюджет грошових потоків, а також розрахунки планових показників про рух грошових коштів, платіжний календар і ін.);

2) імплементація бюджету грошових потоків як невід'ємної складової системи бюджетування на підприємстві;

3) фінансовий контроль виконання бюджету грошових потоків і планових показників про рух грошових коштів;

4) здійснення коригування планових величин грошових активів відповідно до зміни зовнішніх і внутрішніх умов реалізації плану.

На кожному з визначених етапів використовуються специфічні методи управління, які відповідають потребам відповідного етапу.

Планування і прогнозування грошових потоків є складовими елементами внутрішньо-фірмового фінансового прогнозування і планування в компанії, шляхом впровадження яких досягається узгодженість величини очікуваних грошових потоків з потребами фінансового забезпечення окремих господарських операцій підприємства в рамках операційної, інвестиційної та фінансової його діяльності.

Імплементація результатів фінансового планування і прогнозування передбачає здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства відповідно запланованим параметрам і може включати такі операції: визначення цін на продукцію, товари, послуги підприємства; визначення політики грошових розрахунків підприємства з покупцями і постачальниками; залучення необхідного додаткового капіталу в розпорядження компанії; реалізація інших заходів, спрямованих на мобілізацію фінансових ресурсів з внутрішніх і зовнішніх джерел; інші господарські операції, спрямовані на виконання фінансового плану.

Цей етап управління грошовими потоками компанії нерозривно пов'язаний з організацією фінансового контролінгу та коригування прогнозних і планових показників.

Коригування окремих показників фінансових прогнозів і системи бюджетів компанії відповідно до змін зовнішніх і внутрішніх чинників передбачає: перегляд цільових (прогнозних і планових) показників грошових потоків компанії; відстрочку формування вихідних грошових потоків; інкасацію відстрочених вхідних грошових потоків.

Відповідно до принципів управління формують систему методів управління грошовими потоками, зокрема: аналіз грошових потоків; планування й оптимізація; контроль за рухом грошових коштів; облік і звітність.

Наведені методи управління грошовими потоками є одночасно етапами процесу управління в цілому (рис. 2), кожен з яких є вихідним для іншого.

Значимість аналізу грошових потоків, що створює основу для формування ефективної політики та прийняття управлінських рішень, обумовлена рядом причин: грошові потоки обслуговують функціонування організації практично у всіх аспектах діяльності; оптимальні грошові потоки забезпечують фінансову стійкість і платоспроможність організації; раціоналізація грошових потоків сприяє досягненню ритмічності виробничо-комерційного процесу організації; оптимізація грошових потоків є передумовою прискорення оборотності капіталу організації в цілому; раціональне використання вивільнених коштів в результаті оптимізації грошових потоків сприяє розширенню масштабів виробництва і зростання виручки, отриманню додаткових доходів.

Управління грошовими потоками являє собою систему принципів і методів розроблення й реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням, розподілом і використанням грошових коштів та організацією їх обігу, спрямованих на забезпечення фінансової рівноваги корпорації та її стійкого зростання [7, с. 552]. У процесі управління грошовими потоками підприємства їхня оптимізація займає провідне місце. Процес оптимізації грошових потоків підприємства має бути спрямований на збалансованість вхідного і вихідного грошових потоків. Більшість науковців виділяють три групи методів оптимізації грошових потоків: методи оптимізації за обсягами, методи оптимізації в часі, методи максимізації чистого грошового потоку.

Методи оптимізації за обсягами включають залучення стратегічних інвесторів з метою збільшення обсягу власного капіталу, проведення додаткової емісії акцій, залучення пільгових кредитів, продаж частини фінансових інвестиційних інструментів та здавання в оренду обладнання, будівель, які не використовуються.

Методи оптимізації в часі передбачають розроблення графіків податкових платежів, закупівлі сировини, матеріалів і врівноваження їх з термінами реалізації продукції, встановлення порядку здійснення розрахункових операцій.

Використання методів максимізації чистого грошового потоку сприяють підвищенню ефективності використання ресурсів та прискоренню фінансового циклу підприємства [8].

У західній практиці прогнозування й оптимізації грошових коштів підприємства найбільшого поширення набули моделі Баумоля і Міллера – Орра.

Застосування моделі Баумоля для визначення оптимального залишку грошових коштів передбачає виконання досить жорстких обмежень щодо руху грошових коштів на підприємстві, а саме: рух коштів точно прогнозований; кошти витрачаються з постійною швидкістю; надходження коштів відбувається періодично і виключно за рахунок реалізації цінних паперів.

Модель Баумоля дає можливість аналітично виразити залежність між залишком грошових коштів та витратами на його утримання.

Модель Міллера-Орра є більш прийнятною з практичного погляду, оскільки враховує непередбачені коливання залишку грошових коштів на рахунку, що є характерним для підприємств, які не можуть точно спрогнозувати щоденний рівень надходжень та витрат.

Незважаючи на досить чітку логічність побудови вказаних моделей, досить складно їх адаптувати для використання у вітчизняній практиці фінансово-економічного аналізу та менеджменту. Причинами такої складності виступає: хронічна нестача оборотних активів, що не дає змоги підприємствам формувати залишок грошових коштів у необхідних розмірах із врахуванням їх резерву; обмежений перелік короткотермінових фондових інструментів, що разом з низькою їх ліквідністю заважає використанню в розрахунку показників, пов'язаних з короткотривалими фінансовими вкладеннями.

Модель Стоуна доповнює модель Міллера-Орра і заснована на прогнозах руху грошових коштів на найближче майбутнє. Досягнення верхньої межі величини грошових коштів на розрахунковому рахунку не викличе їх термінового переказу в цінні папери, якщо в найближчі дні в організації, згідно з прогнозами, очікуються відносно високі виплати. Це дозволяє мінімізувати кількість операцій з конвертації і, отже, знижувати пов'язані з ними витрати. Вважається, розглянутий механізм управління грошовими потоками є досить ефективним, а його реалізація дозволить підтримувати фінансовий баланс підприємства в процесі його виробничо-господарської діяльності, підвищити ступінь фінансової та виробничої гнучкості [9].

Незважаючи на складність використання розглянутих моделей на сучасному етапі розвитку вітчизняних підприємств, вони заслуговують на подальше їх дослідження з метою усунення багатьох недоліків і модифікацію для потреб управління та аналізу грошових коштів.

Висновки. Таким чином, важливість аналізу грошових потоків підприємства обумовлюється їх функцією щодо обслуговування господарської діяльності підприємства. Аналіз існуючих методичних підходів до оцінювання грошових потоків підприємств дозволив виявити переваги і недоліки, що визначає доцільність їх використання залежно від поставлених цілей та завдань його здійснення. Доведено необхідність оптимізації грошових потоків та запропоновано напрями її проведення шляхом: удосконалення технології фінансових розрахунків та системи обліку; підвищення точності їх прогнозування; пошуку альтернативних джерел ліквідності та підвищення ефективності використання грошових коштів.

В основі реалізації будь-якого управлінського рішення лежить використання коштів. До числа таких рішень належить вирішення про витрати на підтримку необхідного обсягу оборотних активів, обслуговування заборгованості, оплату праці, сплату податків і відрахувань. Грошові кошти використовуються і на витрати капітального характеру: в основні засоби, нематеріальні активи, проектні і наукові дослідження, фінансові вкладення. Для здійснення своїх витрат

підприємство повинно забезпечувати адекватний приплив грошової маси у вигляді виручки від продажів, надходження дивідендів, отримання тимчасових позикових коштів.

Актуальність розробленого методу оптимізації грошових коштів на вітчизняних підприємствах, за допомогою аналітичного інструменту, для своєчасного виявлення слабких сторін діяльності підприємства на рахунок рівня його платоспроможності.

1. Костирко Р.О. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Р.О. Костирко. – Х.: Фактор, 2007. – 188 с.
2. Гринів Б.В. Економічний аналіз торговельного підприємства : навч. посібник / Гринів Б.В. - К. : Центр учбової л-ри, 2011. – 351 с.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nau.kiev.ua.
4. Тимош І. Оптимізація грошових потоків у системі підприємницької діяльності / І. Тимош // Економічний аналіз. – 2009. – № 3. – С. 244 – 246.
5. Ясишена В.В. Сутність грошових потоків підприємств та їх класифікація / В. Ясишена // Економічний аналіз. – 2008. – № 2(18). – С. 321 – 324.
6. Смородова Н.М. Грошові потоки як один з основних елементів дослідження в системі аналізу та управління підприємством / Н.М. Смородова С.В. Шубіна, І.В. Без'язична // Вісник університету банківської справи Національного банку України. – 2010. – №1(7). – С. 70 – 74.
7. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.: наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – 6-те вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.
8. Талах Т.А. Особливості методики проведення аналізу та оптимізації грошових потоків підприємства / Т.А. Талах // 36. наук. праць ЛНТУ; відп. ред. докт. екон. наук, проф. З.В. Герасимчук – Луцьк, 2008. – Вип. 5 (20). – Ч. 2. – 368 с.
9. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз: навч. посібник / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ПП «Рута», 2004. – 735 с.

Бринза Н.О.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

ОПТИМІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ БАГАТОКРИТЕРІАЛЬНОСТІ

Функціональні завдання організаційного управління є задачами розподілу ресурсів. Отже, в інструментарій управління повинні входити методи ефективного вирішення таких завдань, які проблемно-орієнтовані на особливості об'єкта управління, тобто необхідно розробити єдиний математичний опис і методи вирішення широкого класу задач розподілу ресурсів, зокрема, з урахуванням нелінійності виробничих функцій елементів системи, різних невизначеностей, багатокритеріальності, різного ступеня централізації системи.

Розглядається сильно централізована ієрархічна виробнича система: «координаційний» організаційний керуючий центр - підлеглі виробничі підрозділи.

Система в цілому є сильно централізованою, що означає, що локальні підрозділи не мають фінансово-економічної самостійності, а, отже, не мають власних локальних цілей. Таким чином, цілі всіх локальних підрозділів повністю узгоджені і збігаються з глобальною метою виробничої системи, яка складається в прагненні максимізувати ефект системи в цілому.

В процесі нормального функціонування кожне i -й виробничий підрозділ, переробляючи виробничі ресурси, виробляє ефект E_i , $i = \overline{1, n}$, де n – кількість підрозділів. Тоді, мета системи має вигляд

$$E_s = F(E_i) \rightarrow \max_{E_i}, \quad (1)$$

де F – оператор, що визначає структуру моделі.

У режимі нормального стабільного функціонування задача (1) не має сенсу, так як передбачається, що всі локальні виробничі підрозділи функціонують стабільно навколо точок оптимальності. Конструктивне вирішення задач (1) пов'язано з необхідністю розвитку характеристик виробничих підрозділів на основі залучення деяких додаткових інвестиційних ресурсів.

Керуючий центр виробничої системи має деяким обмеженою кількістю універсального моноресурса (гроші) R , які необхідно інвестувати в розвиток виробничих підрозділів системи з метою підвищення їх ефективності. Це означає, що завдання (1) трансформується в завдання виду

$$E_s = E_s^0 + \max_{r_i} F[E_i(r_i)], \quad (2)$$

де r_i – обсяг інвестиційних ресурсів, виділених на розвиток i -го виробничого підрозділу системи

$$R \leq \sum_{i=1}^n r_i, \quad (3)$$

де R – обмеження на сумарний об'єм інвестиційних ресурсів.

Початкова задача (1) трансформується в задачу формування ефективної інвестиційної політики розвитку системи

$$r_i^0 = \arg \max_{r_i \in R} F[E_i(r_i)], \quad (4)$$

Рішення задачі (4), коли ефект $E_i(r_i)$, $i = \overline{1, n}$, є однокритерійним, є скалярною величиною, не викликає принципових труднощів. Але, з огляду на, що в даний час все більш широке поширення набуває концепція сталого розвитку, в рамках якої ефективність будь-якої соціально-економічної системи, окремим випадком якої є виробнича система, оцінюється кортежем, що враховує як мінімум три узагальнених характеристик ефективності: економічну E_i^E , соціальну E_i^S і екологічну E_i^{EK} .

$$E_i = \langle E_i^E, E_i^S, E_i^{EK} \rangle. \quad (5)$$

З огляду на це вихідна задача (4) перетворюється в задачу багатокритеріальної оптимізації вигляду

$$r_i^0 = \arg \max_{r_i \in R} F[\langle E_i(r_i) \rangle], \quad (6)$$

де $\langle E_i(r_i) \rangle$ – тривимірний кортеж вигляду (5), компонентами якого є різнорідні по розмірності, інтервалах зміни і вимірювальним шкалами величини.

В якості узагальненої оцінки ефективності (корисності) локальної виробничої підсистеми можна прийняти адитивну модель вигляду

$$P(r_i) = \sum_{j=1}^3 \lambda_j E_{ij}(r_j), \quad (7)$$

де $E_{ij}(r_j)$, $j=\overline{1,3}$ – відповідно економічний, соціальний і екологічний ефекти, виміряні в натуральних показниках, i -ї виробничої системи;

λ_j – коефіцієнти ізоморфізму, що призводять різнорідні ефекти до однієї розмірності, наприклад, в грошовому вираженні

Керованою змінною в моделі є тільки r_{ij} , а інші значення – постійними параметрами, котрі призначаються особою, що приймає рішення на основі експертних оцінок, що відображають його суб'єктивні переваги.

Виробнича система, що розглядається, є системою з сильно централізованим організаційним управлінням, тобто, локальні виробничі підсистеми не мають власних цілей, а мета системи в цілому визначається як функція ефективності локальних виробничих підсистем (4). Це повністю і однозначно визначає вид цільового функціоналу виробничої системи як адитивної функції.

$$E_s = \sum_{i=1}^n E_i(r_i) \rightarrow \max_{r_i \in R}.$$

Завдання полягає в тому, щоб розподілити обмежені інвестиційні ресурси (інвестиційний план) між локальними виробничими елементами таким чином, щоб максимізувати сумарний ефект системи

$$r_i^o = \arg \max_{r_i \in R} \sum_{i=1}^n b_i E_i(r_i).$$

при обмеженні

$$\sum_{j=1}^n r_j \leq R,$$

де $E_i(r_i)$ – очікуваний ефект i -ї виробничої підсистеми;

b_i – вагові коефіцієнти значущості виробничих підсистем, а, отже, їх ефектів

$$0 \leq b_i \leq 1; \sum_{j=1}^n b_j \leq 1.$$

Реалізація синтезу методології прийняття рішень в умовах многокритеріальності і інтервальної невизначеності, яка полягає в синтезі моделі прийняття багатокритеріальних рішень в умовах детермінованих вихідних даних безпосередньо пов'язана з виявленням джерел і формалізації невизначеності вихідних даних (облік невизначеності вхідних даних).

1. Петров Э.Г. Синтез модели принятия инвестиционных решений в условиях многокритериальности / Э.Г. Петров, Н.А. Брынза // Проблемы информационных технологий. – 2013. – № 2(014). – С. 6-9.

2. Автоматизированные системы управления городским хозяйством / И.В. Кузьмин, Э.Г. Петров, И.А. Алферов, В.В. Евсеев, Л.В. Мигунова. – Киев, – «Будівельник», 1978, 144 с.

3. Саркисян С.А. Большие технологические системы. Анализ и прогноз развития / С.А. Саркисян, В.М. Ахундов, Э.С. Минаев. – М.: Наука, 1977. – 350 с.

4. Голубовська О.А. Дослідження інноваційної активності промислових підприємств України / О.А. Голубовська // Економіка розвитку. – 2012. – №1 (61). – С. 94-98.

5. Локтионов В.И. Проблема выбора метода оценки эффективности инвестиционных проектов, программ и стратегий в энергетике / В.И. Локтионов // Финансы и кредит. – 2012. – № 38(518). – С.62-65.

6. Бринза Н. О. Підходи вирішення задач оптимального розподілу ресурсів в умовах нечіткої інтервальної невизначеності / Н. О. Бринза, В. А. Затхей, О. В. Вільхівська // Системи обробки інформації. – 2016. – № 4(141). – С. 133-136.

Буркат О.М., магістр спеціальності «Облік і аудит»

Науковий керівник – Костякова А.А., к.е.н., доцент кафедри «Облік і оподаткування» Таврійський державний агротехнологічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З КОНТРАГЕНТАМИ

В сучасних умовах розрахунки з контрагентами представляють сферу господарської діяльності підприємств, яка містить у собі значні економічні ризики. Невиконання договірних зобов'язань, несвоєчасне погашення заборгованості, здійснення неефективної політики комерційного кредитування – це далеко не всі проблеми, з якими зіштовхуються підприємства в повсякденній діяльності. При цьому настання навіть однієї ризикової події здатне призвести до значних фінансових втрат. Дані обставини обумовлюють необхідність постійної і пильної уваги до сфери розрахунків з боку управлінців, а також необхідність належного обліково-аналітичного забезпечення, без якого неможливо здійснення ефективної управлінської діяльності.

Питанням відображення і розкриття інформації про обліково-аналітичне забезпечення приділяли достатньо уваги як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, такі, як Смирнова В.В., Беленький П.Ю., Крамчанінова М.Д., Сергєєва В.І., Савицька Г.В., Родкіна В.В. та інші.

Метою даного дослідження є визначення значимості та ролі обліково-аналітичного забезпечення розрахунків на підприємстві.

Прийняття управлінського рішення як тактичного, так і стратегічного характеру повинно базуватися на достовірній оперативній інформації у необхідних розрізах. Отже, виникає потреба розробки принципів і процедур, що становлять методичну основу підсистеми обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з контрагентами. У сучасному розумінні контрагентами називають фізичних або юридичних осіб, які виступають однією зі сторін угоди. Іншими словами, це кожен з партнерів, що укладають договір між собою. Контрагентами можуть бути будь-які люди, які мають зв'язок з підприємством. До них відносяться постачальники товарів або послуг, підрядники, співробітники та покупці.

Відразу слід наголосити, що в наявній літературі більш усталеним є поняття інформаційного забезпечення функціонування підприємства, а не обліково-аналітичного, яке в свою чергу, має безліч тлумачень, які наведено в таблиці 1.1.

Підсумовуючи погляди різних вчених на поняття обліково-аналітичного забезпечення можна дати визначення даній категорії. Обліково-аналітичне забезпечення – є компонентом інформаційного забезпечення підприємства, це система збору, обробки, узагальнення, подання та аналізу фінансової інформації,

забезпечення її кількості і якості для ведення господарської діяльності, зокрема її управління [7].

Система обліково-аналітичного забезпечення є складовою загальної системи управління, вона базується на даних бухгалтерського обліку і здійснюється працівниками бухгалтерії. Її суть полягає в об'єднанні облікових та аналітичних операцій в один процес, що формує рекомендації для прийняття управлінських рішень. В основі обліково-аналітичної системи лежить структурний підхід, що дозволяє розглядати організацію як складний об'єкт, що складається з ряду підсистем [7].

Вважаємо необхідним розглядати підсистему обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з контрагентами як багатофакторну модель взаємодії підрозділів економічного суб'єкта господарювання в ході здійснення господарської діяльності.

Зміст обліково-аналітичної інформації прямо пов'язане з потребами управлінського персоналу підприємства і прийнятими управлінськими рішеннями. У той же час можна виділити ряд універсальних вимог до якості інформації, формованої у системі управлінського обліку: оперативність і достовірність представлених даних; безперервність збору і обробки показників; системність і взаємозв'язок; зв'язок із потребами управління.

Таблиця 1.1

Тлумачення поняття інформаційно-аналітичного та обліково-аналітичного забезпечення різними авторами

Автор	Тлумачення поняття
В.В. Смирнова	Під інформаційним забезпеченням діяльності підприємства розуміється сукупність форм, методів та інструментів управління інформаційними ресурсами, необхідних і придатних для реалізації аналітичних та управлінських процедур, що забезпечують стабільне функціонування підприємства, його стійкий перспективний розвиток [1]
П. Ю. Беленький.	Інформаційне забезпечення розглядається як економічна категорія, сутність якої полягає в стимулюванні інформаційного обміну між суб'єктами взаємодії. Цей підхід тісно перетинається з пропозиціями [2]
М. Д. Крамчанінова	Інформаційне забезпечення розглядати як підсистему в системі управління підприємством, що повинна включати три організаційних моменти: організацію масиву інформації, організацію потоків інформації, організацію переробки інформації [3]
В.І. Сергєєва	Інформаційне забезпечення розглядається як комплекс програмно-технічних засобів і методів виробництва, обробки й використання інформації [4]
Г.В. Савицька	Сукупність інформаційного (планові, облікові і позаоблікові джерела) і методичного забезпечення (методи і методики аналізу) діяльності підприємства [5]
В. В. Родкіна	Обліково-аналітичне забезпечення можна визначити як інтерактивну структуру, яка включає персонал, обладнання і процедури, об'єднані інформаційним потоком, використовуваним логістичним менеджментом для планування, регулювання, контролю та аналізу функціонування й розвитку підприємства [6]

Важливо дотримуватись принципів комплексності і системності обліково-аналітичної інформації.

Необхідну аналітичність інформації забезпечують з допомогою низки критеріїв:

- ✓ повнота охоплення даних;

- ✓ універсальність отриманих показників;
- ✓ істотність даних;
- ✓ необхідний ступінь достовірності;
- ✓ своєчасність (оперативність) отримання та подання;
- ✓ раціональна трудомісткість обробки даних;
- ✓ порівнянність показників з попередніми періодами фінансово-господарської діяльності, а також з аналогічними показниками конкурентів.

На підставі вищевикладеного, можна зробити висновок, що обліково-аналітичне забезпечення на підприємстві виконує таку роль, як забезпечення зовнішніх і внутрішніх користувачів інформацією, достатньою для прийняття ефективних управлінських рішень в умовах невизначеності конкурентного середовища. Задоволеність користувачів обліково-аналітичною інформацією, на наш погляд, потрібно розглядати як значущий фактор в системі мотивації облікових працівників, та як один із головних показників ефективності і результативності обліково-аналітичної системи господарюючого суб'єкта. Таким чином система обліково-аналітичного забезпечення розрахунків з контрагентами являє собою процес безперервних взаємопов'язаних дій, що утворюють замкнутий цикл управління, ядром якого є бухгалтерський облік.

1. Смирнова В. В. Информационное обеспечение развития предпринимательских структур / В. В. Смирнова, А. О. Апостолов // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. Зб. наук. праць СНУ ім. В. Даля. – 2003.
2. Інфраструктурне забезпечення конкурентної економіки регіонів (методологія і механізми) / Наук. ред. д.е.н., проф. П. Ю. Беленький. – Львів: НАН України. Інститут регіональних досліджень, 2002.
3. Крамчанінова М. Д. Формування системи управління промисловим підприємством в умовах стратегічного партнерства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : / М. Д. Крамчанінова ; Донець. держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Маріуполь, 2005.
4. Корпоративная логистика. 300 ответов на вопросы профессионалов / Под общ. м науч. ред. проф. В.И. Сергеева. – М.: ИНФРА-М, 2004.
5. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. - 3-тє вид., випр. і доп./ Г.В. Савицька - Київ: «Знання», 2007.
6. Родкина А. Т. Информационная логистика. – М.: Экзамен, 2001.
7. Пилипенко А. А. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств та їх об'єднань: [монографія] / Пилипенко А. А., Дзьобко І. П., Писарчук О. В. ; за заг. ред. д.е.н., доцента А. А. Пилипенка. – Х. : Вид-во ХНЕУ, 2011.

Вербицька Г.Л.

Національний університет «Львівська політехніка»

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ ЯК ІНСТРУМЕНТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У структурі управління витратами підприємства важливе місце відводиться оптимізації процесу формування витрат, що реалізується шляхом використання сукупності різноманітних методів. Дослідження методів оптимізування витрат є особливо актуальним в умовах економічної кризи, наслідки якої відчували на собі всі учасники ринку.

Зазначена проблематика знайшла своє відображення у працях таких вчених, як Єршова Н.Ю. [1], Качалай В.В. [2], Михайлишин Н.П., Мельник Н.Г. [3], Проданчук М.А. [4], Решетняк О.І. [5], Скрипник М.І. [6].

Метою дослідження є аналізування існуючих теоретичних положень і методичних рекомендацій стосовно оптимізації структури витрат, що стимулює зростання конкурентоспроможності промислових підприємств та забезпечення їх фінансової стійкості.

Оптимізація витрат підприємства спрямована на вирішення наступних питань: оцінку обґрунтованості абсолютної величини затрат, її відповідність плановим величинам; визначення факторів формування величини та структури затрат; своєчасне виявлення резервів зменшення витрат та виявлення і обґрунтування механізмів мобілізації таких резервів. Серед методів оптимізації абсолютної величини витрат суб'єкта господарювання, на нашу думку, заслуговують на увагу наступні: АВС-аналіз; ХУЗ-аналіз; вартісний аналіз; ЛСС-аналіз; таргет-костинг; кайзен-костинг; стандарт-костинг, СVP-аналіз.

АВС-аналіз є моделлю калькуляції собівартості продукції на основі операцій, яку у 80-х роках ХХ ст. запропонували американські вчені Р. Купер та Р. Каплан. Концептуально АВС-аналіз базується на розподілі витрат на прямі та непрямі. Більшість витрат є непрямими. Це означає, що їх неможливо віднести безпосередньо до одного виду продукції, розподіляти їх доводиться між кількома видами. АВС дозволяє здійснити комплексний погляд на виробничі операції підприємства, проаналізувати їх складові та визначити, які дії визначально впливають на формування собівартості. Ідентифікація операцій або процесів дозволяє правильно розподіляти пов'язані з ними витрати, точно визначати рентабельність виробу або всього стратегічного центру господарювання, що дозволить надалі приймати правильні управлінські рішення та визначати напрямки розвитку підприємства. Система АВС забезпечує облік витрат за видами продукції на кожному етапі виробничого циклу, закладає основу для управління витратами за виробничими центрами, підсумкового аналізу собівартості конкретних виробів. Однак, АВС-аналіз має також певні недоліки, зокрема: суб'єктивність обґрунтування та вибору базових параметрів АВС-

аналізу; трудомісткість та затратність інформаційного забезпечення, організації та проведення ABC-аналізу.

XYZ-аналіз являє собою технологію обґрунтування управлінських рішень щодо оптимізації абсолютної величини витрат підприємства шляхом виявлення та ідентифікації резервів їх зменшення, а також визначення методів мобілізації таких резервів. Групування витрат підприємства у межах XYZ-аналізу реалізується як сукупність послідовних взаємопов'язаних ітерацій – кількісна оцінка абсолютної величини окремої статті витрат та ідентифікацію її відносної частки у сукупних витратах підприємства; ранжування статей витрат відповідно до скорочення відносної частки статті витрат у сукупних витратах суб'єкта господарювання (від статті з найбільшою відносною часткою до найменшої) і, нарешті, групування статей витрат відповідно до їх відносної частки у сукупних витратах, при цьому формується наступні три укрупненні групи витрат підприємства: X-витрати: перші найбільші статті витрат, частка яких складає не менше 50 відсотків сукупних витрат підприємства; Y-витрати: наступні статті витрат, частка яких складає не менше 25 відсотків сукупних витрат підприємства; Z-витрати: решта статей витрат, частка яких, відповідно, складатиме не більше 25 відсотків сукупних витрат підприємства. Зрозуміло, що найбільша увага при виявленні резервів скорочення витрат підприємства або ж оптимізації їх структури зосереджується на групі X-витрат, які спроможні забезпечити максимальну віддачу.

Якщо попередні форми та методи оптимізації абсолютної величини витрат підприємства були зорієнтовані виключно на пошук та мобілізацію резервів скорочення витрат, то вартісний аналіз передбачає дослідження процесу формування витрат підприємства у співвідношенні із їх доцільністю – співставлення (визначення кореляції) абсолютної величини статті витрат на виготовлення продукції із її впливом на рівень якості такої продукції, відповідно, метою аналізу є пошук резервів скорочення витрат підприємства, мобілізація яких не матиме негативного впливу на якість продукції (або інші цільові характеристики, визначені менеджментом підприємства у якості критеріїв оптимізації) або забезпечення напрямків покращення цільових характеристик виробничого процесу та продукції за наявного рівня витрат.

Ще одним досить новим методом є LCC-аналіз (Life Cycle Costing), або розрахунок витрат за етапами життєвого циклу продукції. Він застосовується в стратегічному управлінні, тому що охоплює період у кілька років. Планові витрати визначають за кожною стадією життєвого циклу продукту розробка, виведення на ринок, зростання, зрілість і спад. Переваги LCC-аналізу: отримання в довгостроковому періоді оцінки здійснених витрат і їх покриття відповідними виробу доходами; забезпечення точного прогнозу всіх витрат і співвідношення отриманого доходу та витрат щодо виробництва виробу в цілому; забезпечення стратегічного бачення структури витрат і зіставлення її зі структурою доходів. Недоліками є: відсутність періодизації фінансових результатів; невизначеність в обліку накладних витрат (якщо їх не враховувати, страждає комплексність використовуваної інформації; якщо враховувати, то використовувана інформація

має ймовірний характер); може потребувати витрат на отримання великої додаткової інформації.

Таргет-костинг – метод стратегічного управління витратами підприємства, який передбачає розрахунок цільової собівартості продукції виходячи із попередньо встановленої ціни, метою якого є забезпечення оптимізації витрат на виробництво. Завдання цільового калькулювання полягає в оптимально спроектованих витратах майбутнього виробу на етапі його дослідження, розробка і проектування, а не в спробах зменшити витрати на стадії виробництва вже розробленого продукту. В рамках системи таргет-костингу цільову собівартість визначають зворотнім шляхом, тобто замість традиційної (прогресивної) калькуляції використовується так звана зворотна (ретроградна) калькуляція. Такий підхід змінює економічну сутність традиційного елементу методу бухгалтерського обліку - калькуляція. Головною перевагою даного методу є те, що собівартість формується на стадії проектування і залежить від планового прибутку. Використовуючи системи таргет-костинг у процесі оптимізації витрат дасть можливість підприємствам застосовувати системний підхід до розробки нового продукту. Де зниження витрат на проектування виробу nebude відокремленим від інших етапів виробництва. А також, попередньо встановлювати обмеження, щодо оптимізації витрат, що допоможе підприємству раціонально використовувати свої ресурси, при максимальній орієнтації на задоволення вимог споживачів. Метод забезпечує оптимізацію рівня витрат, підвищення прозорості використання ресурсів у виробництві, удосконалює структуру витрат та підвищення якості продукції.

Кайзен-костинг (Kaizen costing) – це цілісна система управління витратами, що підтримує стратегію оптимізації витрат, шляхом забезпечення необхідного рівня собівартості продукту і пошук можливостей зниження витрат до деякого цільового рівня. Кайзен-костинг направлений на підвищення ефективності виробничих процесів і приводить до запланованих результатів. Даний метод використовується в японській моделі стратегічного управління витратами поряд з таргет-костингом і є його продовженням, обидві системи переслідують однакову мету – досягнення цільової собівартості, але в таргет-костинг це відбувається на етапі проектування нового продукту, а за системи кайзен-костинг – на етапі виготовлення продукту. Головною ціллю кайзен-костингу є ліквідація різниці між фактичною і цільовою собівартістю. Використання даного методу створює умови для максимального залучення всіх резервів і зменшення витрат за рахунок постійного вдосконалення процесів, що ведуть до появи витрат, із залученням усіх співробітників підприємства.

Стандарт-костинг – це комплексна система управління витратами, яка об'єднує нормування, планування, аналіз і контроль. Використання цієї системи передбачає: попереднє нормування витрат за елементами і статтями; складання нормативних калькуляцій на продукцію; облік нормативних витрат і відхилень; аналіз відхилень; уточнення калькуляцій при зміні норм. Головне в цій системі – контроль за точним виявленням відхилень від встановлених стандартів. При відсутності такого контролю застосування цієї системи не забезпечить досягнення

належного ефекту. Перевага вказаного методу в його оперативності і оптимізації витрат шляхом їх наближення до нормативних значень. Недоліками цього методу є незручність обчислювати стандарт за короткий час за різними замовленнями; зміна цін ускладнює визначення незавершеного виробництва і вартість залишків готової продукції на складі.

CVP-аналіз – це метод управління витратами підприємства, який за своєю сутністю є співвідношенням трьох складових: «витрати – випуск – прибуток». Він дає змогу швидко оцінити обсяг продажу продукції і її вплив на прибуток, величину та структуру витрат, проаналізувати залежність обсягу прибутку від цін, структури виробництва, визначити точку беззбитковості тощо. Даний метод з'ясовує взаємозв'язок між витратами, обсягом виробленої продукції та прибутком. Застосування CVP-аналізу дає змогу забезпечити беззбиткову діяльність підприємства та отримати передбачений прибуток за умови дотримання незмінності цін та чіткого відображення змінних витрат.

Таким чином, можна зробити висновок, що в умовах економічної кризи всі підприємства ставлять за мету скорочення витрат. З одного боку, зменшення витрат підвищує економічну суб'єктивність діяльності підприємства але з іншого може призвести до погіршення якості пропонованої продукції. Тому головним принципом скорочення витрат підприємства має стати принцип не нашкодити, адже більшість витрат напряду впливають на досягнення підприємством своїх заданих цілей. Тому, необхідно оптимізувати ті витрати, що впливають на процес виробництва несуттєво. Таким чином, основним завданням підприємства є вибір ефективного підходу до оптимізації витрат, який дасть змогу підвищити його конкурентоспроможність на ринку. Головним фактором при виборі того чи іншого методу оптимізації витрат має бути його відповідність особливостям технології і організації виробництва на підприємстві.

1. Єршова Н.Ю. Операційно-орієнтований метод (activity-based costing) як база знань та інструмент стратегічного управлінського обліку в умовах інноваційної економіки / Н.Ю. Єршова // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 10. – Ч. 2. – С. 177-182.

2. Качалай В.В. Кайзен-костинг: досвід і перспективи впровадження на промислових підприємствах України / В.В. Качалай // Бізнес Інформ. – 2013. – №8. – С. 273-277.

3. Михайлишин Н.П. Прогресивні калькуляційні системи / Н.П. Михайлишин, Н.Г. Мельник // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 5. – С. 1008-1012.

4. Проданчук М.А. Таргет-костінг та кайзен-костінг як інструменти оптимізації витрат у системі стратегічного управління / М.А. Проданчук // Збірник наукових праць ВНАУ. – 2012. – №3. – Том 2. – С. 150-155.

5. Решетняк О.І. Аналіз концепцій управління витратами / О.І. Решетняк // Вчені записки ХГУ «НУА». – 2014. – Том 20. – С. 238-248.

6. Скрипник М.І. Методи обліку витрат і методи калькулювання: сутність і співвідношення понять / М.І. Скрипник // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Міжнародний збірник наукових праць. – 2009. – № 2(14). – С. 202-206.

Гаврилюк М.Ю.

Науковий керівник – Третяк Н.М., к.е.н., доцент

Черкаський навчально-науковий інститут

ДВНЗ «Університет банківської справи»

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

В управлінській площині інвестиційну привабливість підприємства доцільно розглядати як систему фінансових, економічних та інших відносин, що постають у процесі забезпечення продуктивного розвитку підприємства і задоволення вимог потенційних інвесторів. Для оцінки стану цієї системи можна використовувати безліч показників, що відображають різні аспекти діяльності підприємства, важливих для його майбутнього та цікавих для інвесторів.

Управління інвестиційною привабливістю підприємства можна охарактеризувати як процес спрямованого впливу керівництва підприємства на організованість фінансових, економічних та інших відносин, що виникають у ході забезпечення ефективного розвитку підприємства і задоволення вимог потенційних інвесторів. Метою цього процесу є забезпечення інвестиційної привабливості підприємства. Схематично процес управління інвестиційною привабливістю підприємства можна відобразити таким чином (рис. 1).

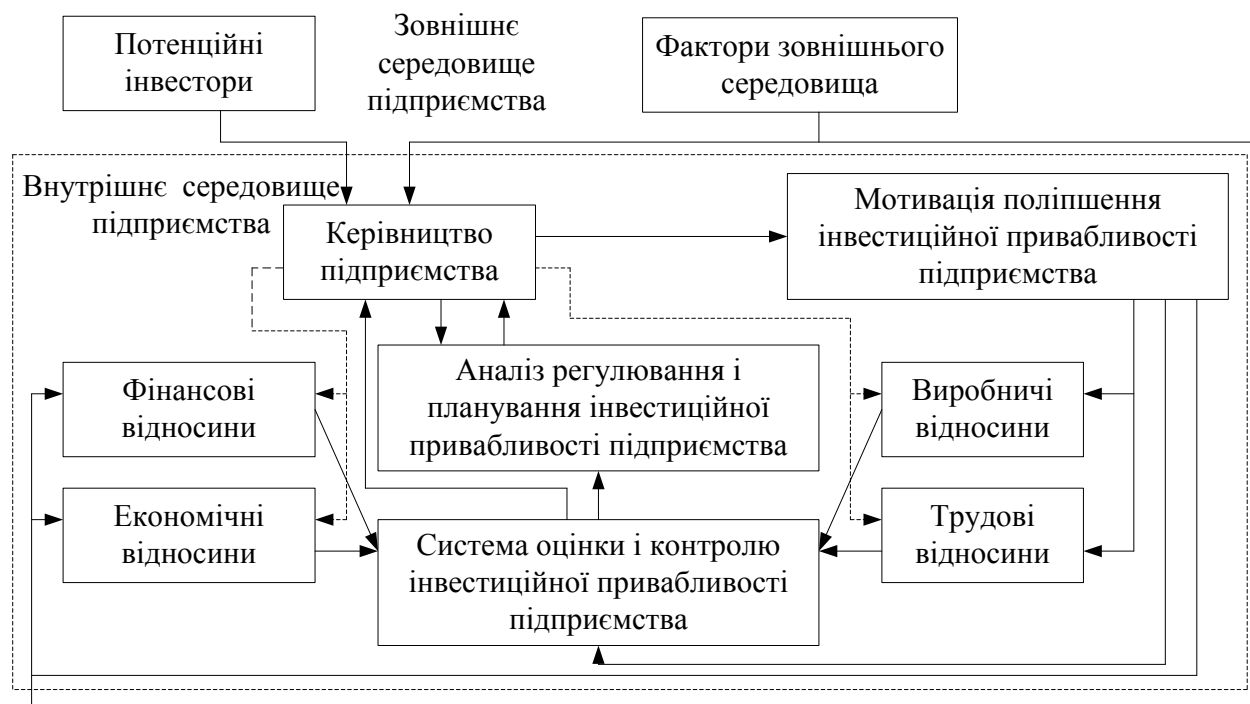

Рис. 1. Процес управління інвестиційною привабливістю підприємства [1, с. 31]

Враховуючи вимоги потенційних інвесторів та вплив факторів зовнішнього середовища (кон'юнктурних, фінансових, політичних, правових, зовнішньоекономічних, соціальних, природно-кліматичних та ін.), керівництво підприємства виробляє комплекс дій, що формують, координують і контролюють

фінансові, економічні, виробничі, трудові та інші відносини всередині підприємства з метою забезпечення його інвестиційної привабливості.

За результатами оцінки інвестиційної привабливості підприємства відбувається аналіз факторів та причин її зміни, потім виробляються рішення щодо регулювання внутрішніх відносин і встановлюються або коригуються планові завдання по кожному напрямку діяльності підприємства відповідно до основного завдання управління інвестиційною привабливістю підприємства – забезпечення позитивної динаміки стану системи інвестиційної привабливості. Для підвищення ступеня ймовірності виконання планових завдань з поліпшення інвестиційної привабливості підприємства необхідна мотивація даного процесу, спрямована на удосконалення фінансових і економічних показників роботи підприємства, результати якої контролюються та оцінюються, як й інші напрями діяльності.

Виходячи з основних завдань і напрямів діяльності щодо забезпечення інвестиційної привабливості, можна виділити наступні основні функції управління інвестиційною привабливістю підприємства:

1) планування, яке полягає у встановленні та обґрунтуванні цілей і завдань для конкретних виконавців (функціональних підрозділів підприємства), а також координації їх дій та виділення їм необхідних засобів і ресурсів для забезпечення інвестиційної привабливості підприємства;

2) організація, що пов'язана зі створенням організаційної структури (механізму), що забезпечує оптимальні умови взаємодії менеджменту і виконавців для досягнення цілей і завдань управління інвестиційною привабливістю підприємства; очолити таку структуру може директор підприємства або його заступник з інвестицій (фінансовий директор);

3) мотивація, що припускає створення і застосування системи стимулів для спонукання виконавців та менеджерів до досягнення цілей і завдань управління інвестиційною привабливістю підприємства;

4) оцінка і контроль, які полягають у вимірюванні стану інвестиційної привабливості, її складових та перевірки відповідності їх фактичних значень плановим завданням по забезпеченню інвестиційної привабливості підприємства;

5) аналіз, який полягає в проведенні комплексу розрахунків і висновків, які дозволяють встановити причини невідповідності фактичних значень плановим завданням по забезпеченню інвестиційної привабливості підприємства та виробити рекомендації щодо прийняття управлінських рішень, спрямованих на усунення цих відхилень;

6) регулювання, яке полягає у прийнятті управлінських рішень щодо усунення недоліків системи, що призвели до відхилень фактичних значень показників від планових завдань із забезпечення інвестиційної привабливості підприємства;

7) координація, що забезпечує узгодженість у роботі всіх ланок системи управління інвестиційною привабливістю шляхом встановлення раціональних зв'язків та обміну інформацією між ними [2, с. 48].

Чітке і послідовне виконання перерахованих функцій у рамках здійснення управлінського циклу дозволить забезпечити безперервність та ефективність процесу управління. Критерієм останньої є здатність системи управління досягати поставлених цілей щодо забезпечення інвестиційної привабливості підприємства.

1. Гончарук А.Г. Інвестиційна привабливість промислового підприємства як об'єкт управління / А.Г. Гончарук, А.А. Яцик // Економіка харчової промисловості. – 2011. – №4. – С.29-33.

2. Пожуєва Т. О. Сучасні підходи до формування інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання / Т. О. Пожуєва // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: Збірник наукових праць. – Вега-Принт, 2010. – Т.3. – С.45–50.

Ганжа І.В., студентка 4 курсу 26 групи ФЕМП,
Науковий керівник – канд. екон. наук Лаптева Вікторія Василівна
Київський національний торговельно-економічний університет

ПЛАНУВАННЯ ФОНДУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ЯК СКЛАДОВА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Організація фонду заробітної плати є важливою складовою організації діяльності підприємства. Заробітна плата в суспільстві виступає не тільки в ролі елементу господарського механізму, але і несе соціальне навантаження. Саме тому планування фонду оплати праці виступає важливим чинником для ефективного стимулювання до праці робітників, встановлення конкретних планів у статті витрат підприємства на планові періоди та стає передумовою сталого соціально-економічного розвитку. Тому цілком закономірною є потреба у своєчасному об'єктивному і достовірному плануванні щодо оплати праці з погляду кожної із сторін соціально-трудових відносин.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Питання організації й регулювання оплати праці досліджувало чимало вітчизняних та зарубіжних вчених- економістів, зокрема Н. Болотіна, О. Валецька, О. Грішнова, А. Колот, В. Лагутін, Е. Лібанова, О. Стефанишин, Л. Шульгінова, М. Армстронг та багато інших. Дослідження названих авторів стосувались багатьох аспектів проблеми регулювання оплати праці у ринкових умовах, визначальної ролі персоналу в забезпеченні стратегічного розвитку підприємства.

Заробітна плата — це одна з найскладніших економічних категорій і одне з найважливіших соціально-економічних явищ. Оскільки вона, з одного боку, є основним (і часто єдиним) джерелом доходів найманих працівників, основою їх матеріального добробуту, а з іншого боку, для роботодавців є вагомою часткою витрат і засобом для мотивації працівників до досягнення планів і цілей підприємства.

Оплата праці стимулює виробничу поведінку співробітників компанії, спрямовує їх на досягнення цілей та завдань компанії, тобто поєднує матеріальні інтереси працівників із стратегічними завданнями організації.

Саме тому особливе місце в усіх мотиваційних системах займає заробітна плата. Проте на підприємстві існує проблематика перетину інтересів двох груп,

які мають протилежні точки зору щодо оплати праці. З погляду роботодавця фонд оплати праці є витратами на персонал, які він зацікавлений мінімізувати в той час як наймані працівники зацікавлені в зростанні фонду оплати праці адже він є джерелом їхнього доходу. (рис. 1).

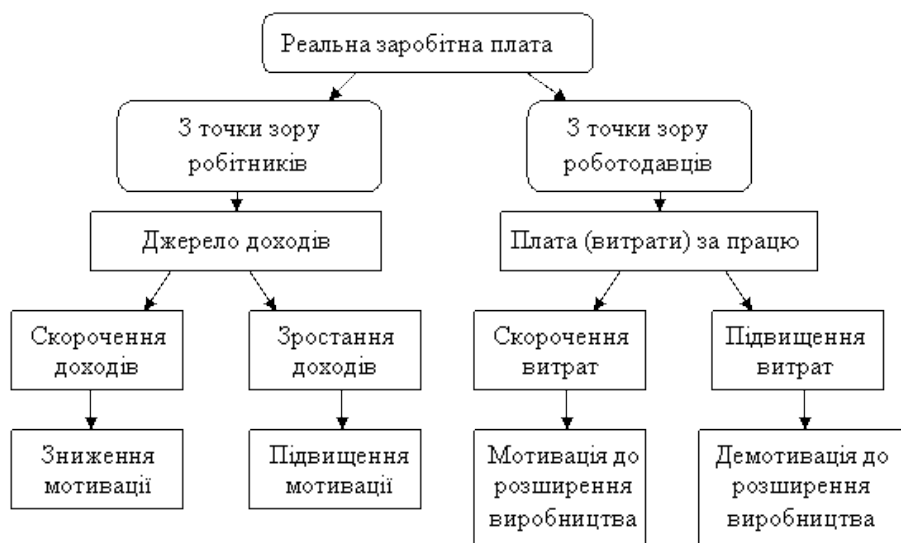

Рис. 1 Відношення робітників та роботодавців до заробітної плати [3]

Отже, інтереси власника і найманих працівників будуть узгоджені, якщо витрати на оплату праці з розрахунку на одиницю продукції будуть знижуватись, а індивідуальна зарплата працівників зростатиме. Це означає проведення ефективної політики оплати праці на підприємстві, що включає як планування фонду оплати праці, так і його використання. При цьому переслідується основне завдання – спонукати персонал до виконання тих робіт, у такому обсязі й таким чином, які б допомогли організації реалізувати свої цілі, спрямовані на отримання максимального прибутку.

Правильна організація фонду оплати праці передбачає дотримання певних принципів.

1. Принцип оплати праці за кількість і якість – означає, що при оплаті праці повинні враховуватися кількість виробленої продукції і складність її виготовлення, важливість, якісні характеристики.

2. Принцип підвищення рівня оплати праці – на скільки зростає продуктивність праці, настільки ж підвищується заробітна плата працівників.

3. Принцип державної політики в оплаті праці проявляється в тому, що основні питання регулювання оплати праці вирішуються урядом – розміри тарифних ставок, посадові оклади, всі елементи тарифної системи, коефіцієнти, надбавки до заробітної плати встановлюються в централізованому порядку.[4]

Дотримуючись даних принципів і формується плановий фонд заробітної плати - вся сума коштів, виділених для оплати праці працівників за виконану роботу та відпрацьований час, а також суми виплат і доплат, які передбачені державними законодавчими актами та діючими преміальними системами у запланованому періоді.

З метою планування та аналізу ефективності використання фонду заробітної плати його диференціюють за певними ознаками. За змістом та джерелами формування виділяють фонд основної заробітної плати і фонд додаткової заробітної плати (табл. 1).[5]

Таблиця 1

До фонду основної заробітної плати входять:	
1. заробітна плата, нарахована за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норм часу, виробітку, посадовими окладами працівників)	
2. суми відсоткових або комісійних нарахувань залежно від обсягу доходів (прибутку)	
3. суми авторського гонорару працівникам мистецтва, редакцій газет та журналів та інших підприємств і оплата їхньої праці	
До фонду додаткової оплати праці включаються:	
1. надбавки та доплати до тарифних ставок та посадових окладів	
2. премії робітникам за виробничі результати, включаючи премії за економію конкретних матеріальних ресурсів	
3. винагороди (відсоткові надбавки) за стаж роботи	
4. оплата праці у вихідні та святкові (робочі) дні, у понаднормовий час	
5. оплата за час вимушеного прогулу або виконання нижчеоплачуваної роботи	
6. оплата щорічних та додаткових відпусток	
7. оплата робочого часу працівників, які залучаються до виконання державних або громадських обов'язків, якщо ці обов'язки виконуються в робочий час, та інші виплати, передбачені чинним законодавством.	

Вихідними даними для визначення розміру планового фонду заробітної плати персоналу є: виробнича програма; трудомісткість продукції; чисельність працівників за категоріями, професіями і кваліфікацією; тарифна система; штатний розпис працівників, спеціалістів, службовців; законодавча база про оплату праці.

Фонд оплати праці на основі нормативів його приросту обчислюється за формулою (1):

$$\Phi ОП^{пл} = \Phi ОП^{баз} * \frac{(100 + H_o * O_{np} + H_{nm} * ПП_{np} + H_e * B_{np})}{100} \quad (1),$$

де $\Phi ОП^{баз}$ - фонд оплати праці у базовому періоді; H_o , H_{nm} , H_e - нормативи приросту фонду оплати праці, відповідно за приріст обсягів виробництва, продуктивності праці та зниження витрат на одну гривню продукції; O_{np} , $ПП_{np}$, B_{np} - відповідно приріст обсягів виробництва, продуктивності праці, зниження витрат на одну гривню продукції.[1]

Для ув'язки обсягу виробництва й оплати праці використовують нормативний метод:

$$\Phi ОП^{пл} = O^{пл} * H \quad (2),$$

де Опл - плановий обсяг виробництва продукції у вартісному виразі; Н - норматив затрат заробітної плати промислово-виробничого персоналу на одну гривню вартості продукції.[1]

Фонд оплати праці є невід'ємною частиною фінансової системи будь-якого підприємства. Планування фонду оплати праці - невід'ємний процес, що визначає становище підприємства на ринку і його внутрішнє середовище на майбутній період.

Фонд оплати праці персоналу підприємств є невід'ємною частиною загальної корпоративної стратегії розвитку підприємства, що забезпечує умови реалізації довгострокових цілей і тому його роль у сфері управління персоналом набуває особливого значення за умов жорсткої конкуренції на ринку, необхідності оптимізації поточних операційних витрат. Проблема формування фонду оплати праці працівників постає достатньо серйозною перепорою на шляху підвищення продуктивності праці та зростання загальної конкурентоспроможності підприємств. З одного боку, збільшення рівня оплати праці надає безперечні переваги, що насамперед реалізуються у зростанні мотивації та якості праці, а з іншого боку, для підвищення матеріального заохочення працівників мають бути економічні підстави, що зачасти стають достатньо складною умовою. Таким чином, аналіз механізму формування фонду оплати праці свідчить, що планування фонду оплати праці є важливою і невід'ємною складовою планування діяльності в цілому.

1. Завіновська Г. Т. Економіка праці: Навч. посібник. - К.: КНЕУ. - 2003
2. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 № 108/95-ВР
3. Лебедева С. Регулирование заработной платы и обеспечение устойчивого экономического развития: методологические и методические подходы // Україна: аспекти праці. – 2008. – №8. – С.12-22.
4. Панкова М., Соловійова Г. Актуальні питання оплати праці за умов фінансової кризи в Україні // Схід. – 2009. – №1. – С.29-32.
5. Алієв І.М. Економіка праці: теорія та практика: підр./ І.М. Алієв, М.А. Горелов, Л.О. Ільїна. М.:Юрайт. – 2014. - с. 120-400.
6. Колот А. Гідна праця як концепція та стратегічний напрямок розвитку соціально-трудової сфери / А. Колот // Україна: аспекти праці. – 2015. – С. 3-13

Гарасимишин Н.Є., студ. гр. ОА-43.

Науковий керівник – Луцюк І. В., асистент кафедри обліку та аналізу, Національний університет «Львівська політехніка».

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Об'єктивність та достовірність інформації, згенерованої обліковою системою підприємства, значною мірою залежить від організації внутрішнього контролю. Необхідною умовою ефективності реалізації контрольних функцій в управлінні підприємством є узгодженість систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю. Подвійний запис, який покладено в основу системи обліку, визначає порядок реєстрації господарських операцій і формує належний

контроль. Одним із найбільш дієвих способів контролю за збереженням майна та точністю даних, що надаються бухгалтерським обліком, залишається інвентаризація. Проведення інвентаризації дозволяє встановити фактичну наявність майна підприємства, надлишки або нестачі запасів, а також матеріальних цінностей, які частково втратили свою первісну якість, перевірити ступінь дотримання умов та порядку їх збереження.

Інвентаризація – це перевірка і документальне підтвердження фактичної наявності активів і зобов'язань організації, виявлення відхилень від облікових даних і ухвалення рішень щодо внесення змін до даних бухгалтерського обліку для приведення їх у відповідність з дійсністю [6, с. 183].

Різноманітність об'єктів інвентаризації обумовлює особливості методики її проведення. Так, перевірка товарно-матеріальних цінностей здійснюється способами підрахунку, зважування та обміру, а коштів у розрахунках – взаємною звіркою сум з контрагентами.

Результати інвентаризації формують базу для прийняття управлінських рішень.

Носіями інформації для прийняття рішення за результатами інвентаризації є закони, інструкції, положення, постанови, дані системи бухгалтерського обліку, наказ на проведення інвентаризації, розписки матеріально відповідальних осіб, інвентаризаційні описи, порівняльні відомості, доповіді членів інвентаризаційної комісії, протоколи інвентаризації за попередні періоди тощо. Важливими джерелами інформації для керівника підприємства є результати особистих спостережень, бесіди з членами комісії та матеріально-відповідальними особами [4, с.116].

Однією з проблем, яка може виникнути за результатами інвентаризації є відхилення фактичних даних від облікових. Проте, неякісне проведення інвентаризацій не лише не забезпечує попередження нестач, а й може призвести до розкрадань. У результаті цього велика кількість матеріальних цінностей і коштів підприємств можуть бути прихованими. Наприклад, призначення комісії для проведення інвентаризації може бути лише формальним, а фактично вона проводиться тільки однією особою. За такого підходу окремі товарно-матеріальні цінності можуть бути занесені до інвентаризаційного опису за даними книг або карток чи зі слів матеріально-відповідальних осіб, що сприяє присвоєнню цінностей і приховуванню нестач. Для попередження підміни проінвентаризованих об'єктів інвентаризацію на місцях зберігання доцільно проводити в порядку розташування цінностей на складі.

Існують й інші випадки і способи приховування нестач, наприклад, приховування нестач шляхом укладання в період з попередньої до початку наступної інвентаризації недостовірних актів на списання бою і псування цінностей. Результатом таких фальсифікацій є необґрунтоване списання цінностей в обсягах, що перевищують їх надходження, або повторне списання раніше списаних, але ще не використаних цінностей.

Для розкриття таких фактів приховування нестач варто здійснювати прийоми контрольно-вибіркового порівняння з метою перевірки вірогідності руху

цих цінностей у період між інвентаризаціями. У зв'язку із цим інвентаризаційні комісії зобов'язані перевіряти сутність і вірогідність звітів матеріально відповідальної особи, зіставляти їх дані із журналами обліку виданих доручень, здійснювати оперативне звіряння з місцевими постачальниками для контролю своєчасності і правильності оприбуткування матеріальних цінностей, що надходять на підприємство до проведення інвентаризації [2].

Підвищити якість проведення інвентаризації можна шляхом застосування в господарській діяльності автоматизованого обліку та розробки і затвердження графіка проведення інвентаризації з метою узагальнення та систематизації інформації.

В першу чергу це дозволить знизити трудомісткість роботи працівників бухгалтерської служби, оскільки використання автоматизованого обліку при проведенні інвентаризації, як правило, скорочує на 40-50% [1, с. 17] терміни її проведення, усуває ймовірне виникнення помилок у номенклатурних номерах, цінах та запобігає викривленню результатів інвентаризації.

З метою посилення контролю за правильністю внесення до опису матеріалів інвентаризаційна комісія зобов'язана здійснювати після закінчення інвентаризацій контрольово-вибіркові перевірки інвентаризаційних описів [5].

Інвентаризаційний опис є відображенням майна, зобов'язань і власного капіталу. Водночас він повинен виконувати три суттєвих завдання:

- письмово відображати наявність майна і зобов'язань підприємства на визначену дату, а також розширити функції поточного контролю;
- утворювати підставу для виведення залишків майна і зобов'язань підприємства на збірних рахунках, на якій формуються статті балансу;
- сприяти розкриттю і коригуванню помилок обліку, а також усуненню недостатньої ретельності обліку і можливих недобросовісних дій працівників бухгалтерії [3].

Деякі форми для документування результатів інвентаризації мають певні недоліки, а саме не містять необхідних реквізитів або містять в собі реквізити, які не використовуються в практичній діяльності, тобто не відповідають сучасним вимогам, а для відображення результатів інвентаризації окремих видів активів та зобов'язань спеціалізованих форм взагалі не передбачається. Позитивною стороною є те, що якщо для документування господарських операцій відсутні спеціально розроблені форми, підприємство може самотійно їх розробити з додержанням вимог, які висуваються до первинних документів та потреб інвентаризаційного процесу.

Так, з метою вдосконалення виведення результатів інвентаризацій доцільно доповнити діючі порівнювальні відомості з тим, щоб можна було в одній формі визначати попередні результати, зробити зарахування пересортиць і вивести остаточні результати.

Аналізуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що інвентаризація є одним з найважливіших методів бухгалтерського обліку і фінансово-господарського контролю. Вживши заходів щодо удосконалення планування та організації інвентаризаційного процесу на підприємстві, керівництво та власники

мають можливість перетворити інвентаризацію з простої формальності на дієвий інструмент господарського контролю.

1. Бардаш С. В. Інвентаризація на підприємствах: питання методології і практики (на прикладі підприємств роздрібною торгівлі Житомирської області) : автореферат дис. ... канд. екон. наук 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит / С. В. Бардаш. – К., 2000. – 18 с.
2. Дудкевич О.В. Функції інвентаризації та відображення її результатів в обліку / О. В. Дудкевич // Економіка АПК. – 2006. – №11. – С. 88-93.
3. Ковенко М. Інвентаризація майна підприємства / М. Ковенко // Податки та бухгалтерський облік . – 2008 – № 97 – С. 100-113.
4. Коритник Л.П. Прийняття управлінських рішень за результатами інвентаризації / Л. П. Коритник // Вісник ЖДТУ. – 2010. – №3(53). – С.116 -118.
5. Олійник С. О. Проблеми та напрями вдосконалення інвентаризації на підприємствах [Електронний ресурс] / С. О. Олійник // Науковий огляд. – 2016. – № 6 (27). – Режим доступу: <http://oaji.net/articles/2016/797-1471364342.pdf>.
6. Рожелюк В. М. Інвентаризація як визначальний метод організації обліку переробних підприємств аграрного сектору / В. М. Рожелюк, І. Я. Романків // Інноваційна економіка : всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2013. – № 1 (39). – С. 183-186.

Гаркуша Н.М., канд. екон. наук, доцент

Харківський державний університет харчування та торгівлі

АНАЛІЗ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

Основною вимогою діяльності підприємства є раціональне використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. З огляду на це, оптимізація витрат є актуальним завданням, вирішення якого вимагає удосконалення і раціоналізації виробничо-торговельного процесу та дотримання режиму економії. У силу цього виникає необхідність досконалого знання методики аналізу витрат, що дозволить оперативно і без складних математичних обчислень оцінити ефективність витрат з урахуванням взаємовідношень з основними показниками діяльності підприємства.

Витрати є основним показником діяльності підприємства, бо, визначають мінімальну ціну товару, впливають на фінансовий результат та конкурентоспроможність підприємства. Треба зазначити, що низька конкурентоспроможність економіки - це чинник гальмування економічного розвитку [1]. «...полезные затраты предприятия самым непосредственным образом определяют возможности его развития» [2].

Отже, в системі управління підприємством зниженню суми витрат повинна приділятися велика увага. Методика аналізу витрат, яка застосовується на підприємствах, не повною мірою відповідає сучасним вимогам. Тому передумовою здійснення якісного процесу управління витратами є наявність єдиної методики економічного аналізу з урахуванням специфіки діяльності підприємств.

Повноцінний аналіз кожного виду витрат передбачає: читання даних звіту, визначення їх взаємовідношень з іншими формами звітності; розрахунок аналітичних показників структури і динаміки витрат; структурно-динамічний аналіз витрат; трендовий та факторний аналіз витрат; узагальнення аналізу

витрат.

На нашу думку, глибина аналізу, його періодичність і детальність визначаються потребами управління. Ефективність аналізу в значній мірі залежить від систематичності його проведення, що забезпечує дослідження динаміки витрат у цілому по підприємству та в розрізі видів витрат у відповідності до динаміки обсягу виробництва та реалізації; дослідження структурних зрушень у складі витрат; визначення суми абсолютної та відносної економії або перевитрат; кількісної оцінки впливу факторів на обсяг і рівень витрат.

Джерелами інформації про витрати підприємства є дані бухгалтерського обліку, первісна документація про витрати, дані аналітичного обліку витрат, відомості про зміну цін, тарифів і ставок за послуги, рівень інфляції, річна і квартальна фінансова звітність – форма № 2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід).

Суттєве значення має аналіз складу та структури витрат. Витрати відповідно однойменного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» поділяються за різними ознаками. Так за функціональним призначенням виділяють виробничу собівартість, адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. Кожна із цих груп складається з певних калькуляційних видів витрат.

При аналізі витрат за статтями та елементами визначають їх частки в загальній сумі витрат, здійснюють динамічні порівняння за сумами та частками, виявляють економію або перевитрату по кожній статті або елементу, визначають статті та елементи з найбільшою часткою для прийняття заходів з їх економії.

Поряд з показниками структури і динаміки витрат доцільно оцінити відносні показники, що характеризують рівень витратоємності операційної (поточної) діяльності підприємства. Одним із таких показників є коефіцієнт витратоємності або рівень витрат, який розраховується як відсоткове відношення загальної суми витрат до доходу від реалізації продукції. За значенням цього коефіцієнта визначається сума витрат, що припадає на кожну гривню доходу або яку долю в обсягу доходу займають поточні витрати. Чим менше його розмір, тим вища рентабельність продаж.

Для об'єктивної оцінки динаміки і встановлення причин змін витрат необхідно проаналізувати вплив факторів на їх розмір. В основу факторного аналізу витрат в підприємствах торгівлі може бути покладена структурно-логічна схема методики економічного аналізу основних витрат у підприємствах торгівлі, що розроблена групою авторів [3]. Основним фактором, що впливає на величину та рівень витрат, є обсяг роздрібного товарообороту. Тому важливим аналітичним показником є базові витрати, приведені до фактичного товарообороту. Суттєвий вплив на витрати чинять і такі фактори, як зміна роздрібних цін на товари, тарифів на транспортування, послуги, ставки орендної плати, цін на матеріали за відповідними статтями. Їх вплив визначається прямим методом.

В умовах інфляції динамічна зміна величини витрат приводить до викривлення аналітичних розрахунків. Тому зіставлення витрат і товарообороту

різних періодів часового ряду можливо лише при умові визначення цих показників в єдиних, тобто в порівнянних цінах. Порівняними повинні бути ціни на виконані роботи і здійснені послуги, транспортні тарифи, ставки за комунальні послуги, цін на матеріали та ін. Для приведення товарообороту і витрат звітного періоду в порівняний вид використовують індекс цін на товари, індекс ставок, тарифів [4]. В подальших аналітичних розрахунках наведені показники необхідно зіставляти з базовими, тобто з плановими звітного періоду або фактичними даними за попередній період. Визначена сума абсолютного змінення витрат в умовах інфляції представляє собою змінення, що відображає як результат роботи підприємства у вигляді фізичного обсягу товарообороту, так і змінення, яке виникло під впливом інфляції, тобто цінового фактора.

Отже, представлена методика економічного аналізу витрат підприємства дає можливість дослідити доцільність витрат, впливати на їх формування, своєчасно виявляти потенційні можливості мінімізації їх розміру, оптимізації складу та структури.

1. Ющенко В. А. Доповідь про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2005 році // Економіст. – 2006. - № 2. – С. 25-75.

2. Управление крупным предприятием / Козаченко А.В., Ляшенко А.Н. Ладыко И.Ю. и др. – К.: Либра, 2006. – 384 с.

3. Кашена Н.Б. Удосконалення методики аналізу витрат основної діяльності підприємств роздрібної торгівлі / Н.Б. Кашена, О.В. Цуканова, Н.М. Гаркуша // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. пр. у 2 ч. – Харків : ХДУХТ, 2008. – Вип. 2 (8), ч. 1. – С. 42-49.

4. Чернов В.А. Экономический анализ: торговля, общественное питание, туристический бизнес: учеб. пособие для вузов / Под ред. проф. М.И. Баканова. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2003. – 686с.

Голуб Н.О., к.е.н., доцент

Гассан К. М.

Тварійський державний агротехнологічний університет

ПРИНЦИПИ ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНСЬКОЇ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ

На ранніх стадіях розвитку суспільного виробництва роль звітності в системі управління була малопомітною, що пояснюється відсутністю налагоджених ринкових механізмів регулювання, а тому відсутністю потреби в інформації про рівень розвитку суспільного виробництва. На цьому етапі звітність виконувала обмежені функції інформаційного характеру для внутрішніх потреб виробництва, які не вимагають застосування спеціальних форм. За таких умов саме єдиний бухгалтерський облік повністю задовольняв інформаційні потреби управління підприємством. І лише зі стрімким розвитком суспільного виробництва з початку ХІХ століття з'являються умови для паралельного та особистого розвитку у складі бухгалтерського обліку окремих видів звітності для внутрішніх (управлінська) та зовнішніх (фінансова) користувачів.

Управлінська звітність є засобом інформаційного забезпечення процесу

управління та передбачає інтеграцію вхідних інформаційних потоків, згенерованих різними підсистемами підприємства, організацію, методику і техніку підготовки показників і їх узагальнення у визначених формах відповідно до конкретних вимог користувачів.

Є інші тлумачення управлінської звітності, зокрема, як:

- механізм, дія якого проявляється через формалізацію функцій управління у функції обліку;
- інструмент управління суб'єктом господарювання (засіб інформаційного забезпечення процесу управління; засіб моніторингу економічного стану підприємства);
- інструмент управління інформаційним забезпеченням (засіб адаптації та моніторингу облікової системи до потреб управління);
- елемент методу бухгалтерського обліку (засіб узагальнення (агрегації, синтезу) та надання облікової інформації);
- документ, вміст якого представляє економічну інформацію у певному наборі фактичних (історичних) та оціночних (розрахункових) показників для порівняння їх планово-нормативних та досягнутих значень.

Таким чином, управлінська звітність виступає штучно створеною цілісністю елементів (показників звітності), призначеною для формування інформації, використовуваної менеджерами при управлінні підприємством. Система показників звітності є інструментом управління, засобом, що показує ефективність самого управління через набір параметрів, що фіксуються в цій системі.

Основні вимоги до управлінської звітності:

- корисності – інформація формується відповідно до мети, яку вона має обслуговувати, тобто до потреб конкретних користувачів;
- вимірності – інформація має підлягати виміру на основі кількісних або якісних засобів виміру;
- відповідності встановленому рівню точності та достовірності – інформація, яка міститься у звітності, має відповідати такому рівню точності та достовірності, який влаштовує користувачів у процесі виконання поставлених перед ними завдань;
- структурованості – інформація повинна мати багаторівневу структуру, що, з одного боку, дозволить ущільнювати інформаційні дані, а з іншого – деталізувати їх до необхідного, для конкретного користувача, рівня;
- компактності – інформація має бути конкретною, максимально спрощеною, не нести зайвого інформаційного навантаження;

Види управлінської звітності:

- фінансово-бюджетна (за показниками про виконання бюджетів та іншими фінансовими показниками);
- традиційна (за показниками фінансового характеру про внутрішнє становище підприємства);
- стратегічна (за показниками фінансового і нефінансового характеру про внутрішнє і зовнішнє середовище підприємства).

Принципи управлінської звітності доцільно розглядати за трьома групами:

- принципи першої групи характеризують вимоги до якості економічної інформації, як базової основи звітності (або концептуальні передумови формування звітності);

- принципи другої групи характеризують вихідні (базові) положення формування (побудови) бухгалтерського управлінської звітності (або базова концепція);

- принципи третьої групи характеризують правила і умови побудови (зміст, структура, форма, елементи) економічної інформації у звітності (або звітний концепт).

В загалом існують десять основних принципів :

– автономності підприємства , передбачає те що особисте майно власників підприємства не відображається у звітності ;

– безперервності діяльності ,передбачає те , що оцінка активів та зобов'язань ведеться з припущення що підприємство не буде припиняти свою діяльність ;

– періодичності , означає те, що відбувається розподіл діяльності підприємства на періоди ;

– історичної собівартості , визначає пріоритет або значимість виходячи з кількості витрат на виробництво , та придбання активів;

– нарахування та відповідності доходів і витрат , в свою чергу це означає те , що доходи і витрати мають бут висвітленні в обліку в момент виникнення ;

– повного висвітлення , означає те що у звітності має бути відображена інформація про всі фактичні та потенційні наслідки операцій та подій . які можуть бути важливими для прийняття управлінського рішення ;

– послідовності , передбачає те . що підприємство має постійно притримуватися однієї облікової політики ;

– превалювання сутності на д формою , отже має значення не тільки юридична форма операції , а її суттєвість ;

– обачності , вся суть цього методу полягає в тому , щоб запобігати заниженню оцінки витрат . і завищенню оцінки доходів ;

– єдиного грошового вимірника , полягає в тому . аби всі операції підприємства були здійсненні у єдиній грошовій одиниці .

Опрацювавши всю вище перелічену інформацію можна зробити наступні висновки.

Отже управлінська звітність є кінцевим етапом облікового процесу й відображає комплекс даних про діяльність підприємства в цілому та його структурних підрозділів. Основна мета звітності — задоволення інформаційної потреби керівників різних рівнів управління. Тому, управлінська звітність – це поєднання . та узагальнення різних видів інформації для використання всередині підприємства , для прийняття рішень .

1. Дворніченко О.С. Управлінська звітність у процесі обліково-аналітичного забезпечення управління за збалансованою системою показників // Формування ринкових відносин в Україні. – № 11 (138). – 2012. – С. 67-71.

2. Козаченко Г.В., Погорелов Ю.С., Хлапюнов Л.Ю., Макухін Г.А. Управління затратами підприємства. – Монографія. – Київ :Лібра, 2007. – 320 с.

3. Погосова А.В. Формування внутрішньої управлінської звітності // Агроінком. – 2008. – № 5-6. – С. 116-118.

Главіцка К. В.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Галушка Є. О.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ДІЄВІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОРИСТАННЯМ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ ДЕРЖАВНОЮ КАЗНАЧЕЙСЬКОЮ СЛУЖБОЮ УКРАЇНИ

Актуальність проблеми. Складні економічні процеси, що відбуваються сьогодні в Україні, зумовлюють необхідність підвищення ефективності виконання державного та місцевих бюджетів. Важливим елементом даного процесу є контроль за акумулюванням, розподілом та використанням бюджетних коштів у всіх ланках бюджетної системи. Дане питання є актуальним в умовах нестабільності національної економіки, обмеженості джерел бюджетних коштів, нераціонального та неефективного використання коштів бюджетів.

Аналіз останніх досліджень. У наукових публікаціях розглядались окремі аспекти контролю органів казначейства, що досліджувалися багатьма науковцями. Серед них слід виділити Деркач М. І, Дейкало Л. Є., Чубак А. Ю., Миколук І. О., Теленик С. С. та інших. Незважаючи на актуальність теми, дане питання недостатньо досліджено науковцями і потребує додаткового розгляду та аналізу.

Мета дослідження полягає у всебічному аналізі ефективності контролю, здійснюваного органами Державної казначейської служби України.

Завдання, що постають перед нами у процесі дослідження, є:

- дослідити сутність та особливості казначейського контролю;
- проаналізувати ефективність та дієвість казначейського контролю за останні роки;
- сформулювати пропозиції щодо покращення ефективності контролю, здійснюваного Державною казначейською службою України.

Основна частина. Характер роботи органів Державної казначейської служби України проявляється не тільки у розрахунково-касовому обслуговуванні бюджетів, але й у тому, що ДКСУ уповноважена контролювати цільове та ефективне використання бюджетних коштів. Даний аспект діяльності органів ДКСУ формує так званий казначейський контроль – вид фінансового контролю, який полягає у здійсненні контролюючих дій з метою визначення фактичної відповідності законодавству певних фінансових операцій, пов'язаних з надходженням чи використанням коштів в ході виконання бюджетів.

Казначейська система виконання державного бюджету передбачає проходження всіх фінансових бюджетних потоків через органи ДКСУ, що дає змогу здійснювати повний і безперервний контроль за бюджетними ресурсами [1]. Відповідно до законодавства виділяють такі фази здійснення казначейського контролю:

- на етапі зарахування надходжень бюджету (пов'язане з виконанням дохідної частини бюджету);

- на етапі прийняття бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів та здійснення платежу за бюджетними зобов'язаннями (пов'язане з виконанням видаткової частини бюджету) [2].

При зарахуванні надходжень бюджету органи ДКСУ у межах своїх повноважень з'ясовують належність відповідного виду надходжень до того чи іншого бюджету, а також проводять перевірку на відповідність бюджетних надходжень розпису доходів бюджету, фінансування бюджету та асигнувань бюджету. Перевіряється відповідність кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету, відповідність загальних сум в розрізі економічної класифікації видатків, після чого дана інформація відображається на відповідних рахунках бухгалтерського обліку [3].

Контроль у процесі виконання видаткової частини бюджету здійснюється у декілька кроків. Перш за все, органи ДКСУ звіряють отримані від головних розпорядників коштів розподіли показників зведених кошторисів, зведених планів асигнувань у розрізі розпорядників нижчого рівня і одержувачів за територіями відповідно до мережі та витягу з розпису. До повноважень ДКСУ також входить перевірка підстав для обліку зобов'язань, у тому числі правильність укладання договору, визначення необхідних умов та розрахунків, дат та сум договору, наявність відповідних звітів тощо.

Наступний етап казначейського контролю здійснюється при відкритті бюджетних асигнувань ДКСУ за коштами державного та місцевих бюджетів. Відкриття в установлені терміни асигнувань головним розпорядникам коштів по захищених статтях видатків здійснюється відповідно до помісячних розписів, а по незахищених видатках – відповідно до узгоджених з Міністерством фінансів України пропозицій шляхом доведення їх обсягів до головних розпорядників коштів. Розпорядження на виділення асигнувань відображається органами ДКСУ на відповідних рахунках бухгалтерського обліку та надаються виписки з рахунків головним розпорядникам коштів про отримані асигнування. На цьому етапі ДКСУ перевіряє розподіли асигнувань, отримані у розрізі розпорядників та кодів економічної класифікації видатків за територіями, на відповідність узгодженим Міністерством фінансів України пропозиціям, відображає їх на відповідних рахунках бухгалтерського обліку, готує реєстри відкритих асигнувань у розрізі територій та доводить їх до територіальних органів ДКСУ. Також контролю підлягає відповідність розподілу показників зведених кошторисів, планів асигнувань загального та спеціального фондів. Встановлюється відповідність показників видатків кошторисів бюджетній класифікації видатків на функціональні, відомчі та економічні, напрями використання бюджетних коштів, а також значення і відповідальність окремих розпорядників бюджетних коштів за виконання бюджету певного рівня.

Завершальним етапом контролю є перевірка платіжного доручення розпорядника чи одержувача бюджетних коштів щодо його правильності, відповідності та повноти заповнення. У разі, коли платіжне доручення не

прийняте до виконання у зв'язку з порушенням законодавства розпорядниками чи одержувачами бюджетних коштів, органи ДКСУ застосовують різноманітні заходи впливу, визначені ст. 118 Бюджетного кодексу України.

Таким чином, в рамках фінансового контролю органи ДКСУ проводять попередній та поточний контроль. Особливістю фінансового контролю органів ДКСУ є те, що вони є єдиними виконавцями попереднього контролю і контролю на стадії здійснення платежу при виконанні бюджетів. Важливим є і той факт, що даний контроль здійснюється не вибірково, а на постійній основі, адже є обов'язковим. Дієвість і ефективність казначейського контролю у попередженні порушень бюджетного законодавства при виконанні державного та місцевого бюджетів відображаються при аналізі даних, наведених у табл. 1.

Табл. 1

Попередження ДКСУ про виявлення бюджетних правопорушень та їх усунення за 2013-2015 рр. [4]

Рік	Попередження ДКСУ про виявлення бюджетних правопорушень				Усунення бюджетних правопорушень			
	Державний бюджет		Місцеві бюджети		Державний бюджет		Місцеві бюджети	
	К-сть попереджень	Сума, млрд. грн	К-сть попереджень	Сума, млрд. грн	К-сть порушень	Сума, млрд. грн	К-сть порушень	Сума, млрд. грн
2013	3 641	1,879	9 836	1,431	3 503	1,703	9 598	1,234
2014	2 975	1,190	8 743	1,206	2 805	0,838	8 312	1,141
2015	2 324	2,098	8 688	1,581	2 289	2,016	8 422	1,528

Наведені у таблицях дані свідчать про те, що за останні три роки кількість наданих органами ДКСУ попереджень про неналежне виконання бюджетного законодавства при виконанні державного бюджету зменшилася на 36,1%, а при виконанні місцевих бюджетів – на 11,7%. Близько 73% попереджень було надано органами ДКСУ в процесі взяття або реєстрації зобов'язань, фінансових зобов'язань та 27% - при прийнятті до виконання платіжних доручень відповідно. Згідно з наведеною інформацією за розглянуті роки більш як 95% порушень, зафіксованих у попередженнях про неналежне виконання бюджетного законодавства, були усунуті розпорядниками (одержувачами) бюджетних коштів.

Протягом останніх трьох років органами ДКСУ було оформлено 4 351 протокол про порушення бюджетного законодавства та складено 4 276 розпоряджень про зупинення операцій з бюджетними коштами на рахунках розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів [4].

Зменшення кількості наданих органами ДКСУ попереджень про неналежне виконання бюджетного законодавства свідчить про високий рівень казначейського контролю, його ефективність та доцільність його проведення в рамках фінансового контролю. Діяльність розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів, що підлягає контролю та видачі попереджень органами ДКСУ, пов'язана з операціями з бюджетними коштами на суми в мільярди

гривень. Саме тому правильність та цільовий характер використання даних коштів є важливим елементом при виконанні бюджетів та певною мірою забезпечується здійсненням контролю органами ДКСУ.

На нашу думку, напрямками діяльності органів ДКСУ щодо підвищення ефективності казначейського контролю є:

- підвищити рівень проінформованості та взаємозв'язку ДКСУ з іншими уповноваженими органами державної влади, що здійснюють фінансовий контроль;

- вдосконалити систему обміну інформацією між органами ДКСУ та учасниками бюджетного процесу;

- розробити відомчий класифікатор порушень, у якому будуть акумульовані, уніфіковані та систематизовані порушення, встановлені в результаті контрольних заходів органами ДКСУ, що сприятиме зменшенню порушень у бюджетній сфері;

- підвищити кількість публікацій працівників ДКСУ щодо актуальних проблем в сфері казначейського контролю, в тому числі щодо процесу вивчення і роз'яснення законодавчих актів з питань казначейського обслуговування бюджетних коштів та змін до них.

Висновки. Однією з важливих функцій органів ДКСУ є здійснення попереднього і поточного контролю за здійсненням операцій з бюджетними коштами. Казначейський контроль не просто фіксує факт здійсненого фінансового порушення, а й запобігає та попереджує його здійснення. Здійснюваний органами ДКСУ контроль значно зменшує ймовірність нецільового направлення і використання бюджетних коштів та інших можливих порушень бюджетного законодавства. Ефективність казначейського контролю за останній період значно покращилася, однак існують можливості для поліпшення казначейського контролю. Проте впровадження даних заходів повинно бути комплексним для досягнення максимального ефекту.

1. Андрійченко Н. А. Контроль за використанням бюджетних коштів ДКСУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://intkonf.org/andriychenko-na-den-moroz-oo-kontrol-za-vikoristannyam-byudzhetnih-koshtiv-organami-dku/>.

2. Деркач М. І. Напрямки підвищення ефективності казначейського контролю [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.stattionline.org.ua/ekonom/57/7788-napryami-pidvishhennya-efektivnosti-kaznachejskogo-kontrolyu.html>.

3. Застосування заходів впливу – Сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/77170>.

4. Миколок І. О. Роль Державної казначейської служби України у сфері фінансового контролю [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: / http://ukrlogos.in.ua/17.11.2015_81.pdf

Голуб Н. О., к.е.н., доцент

Кондратюк О. В., магістрант

Таврійський державний агротехнологічний університет

ОСНОВНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Необхідність ведення соціальної відповідальності набуває все більшої актуальності серед суб'єктів господарювання. У зв'язку із глобалізацією світової економіки, її динамічним розвитком зростає значущість проблеми забезпечення прав людини та її трудових відносин з працедавцем, вирішення екологічних проблем регіону та соціальних проблем суспільства, що в результаті дали поштовх до збільшення кількості суб'єктів економічної діяльності, котрі мають на меті вести бізнес з урахуванням критеріїв соціальної ефективності.

Ведення соціальної відповідальності потребує відповідних інструментів інформаційного забезпечення. Такими інструментами є соціальний облік та нефінансова звітність.

Соціально орієнтований бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі користувачам достовірної та неупередженої інформації про стан і результати фінансування соціальних програм [3].

Одним із аспектів конкурентоспроможності підприємства на ринку є його спосіб ведення бізнесу в умовах забезпечення соціальної відповідальності, оскільки така спрямованість зміцнює довіру серед працівників колективу до керівництва, а також підвищує репутацію серед зовнішніх зацікавлених сторін, зокрема серед інвесторів, покупців, партнерів.

Ведення соціально орієнтованого бухгалтерського обліку в Україні не є обов'язковим, проте поряд з фінансовою, податковою та статистичною звітністю можна впровадити соціальну звітність.

Оскільки недоцільно виділяти окремий вид соціально-економічного обліку, задовольняти групи зацікавлених осіб повинен саме бухгалтерський облік. До зацікавлених осіб, з одного боку, необхідно віднести власників і менеджерів, а з іншого – осіб, на яких спрямована соціальна відповідальність підприємства (працівники, їхні спілки та об'єднання, суспільство). На сьогодні в Україні відсутня нормативно-правова база регулювання соціального обліку, тому вітчизняні підприємства змушені звертатись до міжнародних стандартів [2]:

1. Серія стандартів AA 1000 надає підвищення підзвітності бізнеса суспільству шляхом максимального залучення груп зацікавлених осіб, урахування їх думки при аналізі діяльності підприємства;

2. Глобальна ініціатива зі звітності (Global Reporting Initiative - GRI), прийнята у 2000 р., оновлена у жовтні 2006 р. Має за мету створення стійкої глобальної економіки за допомогою підприємств, які позитивно впливають на економічну, соціальну та керуючу складові виробництва та складають прозору звітність;

3. Глобальний договір ООН (липень 2000 р.) ініціатива, яка дозволяє компаніям забезпечити відповідність своєї діяльності десяти принципам, пов'язаним з

правами людини, трудовими відносинами, охороною навколишнього середовища, боротьбою з корупцією;

4. Міжнародний стандарт ISO 26000. Керівництво з принципів, проблем соціальної відповідальності, способів інтеграції соціально відповідальної поведінки, тощо;

5. Стандарт «Соціальна відповідальність SA 8000:2008 (Social Accountability 8000)», прийнятий у 1997 р., оновлений у 2008р. Має за мету встановлення уніфікованого контрольованого стандарту соціальної відповідальності за участю третьої особи. Базується на принципах конвенцій Міжнародної Організації Праці.

В Україні серед підприємств найбільш привабливими є міжнародний стандарт GRI, Глобальний договір ООН та ISO 26000, оскільки вони охоплюють найповніший перелік показників, які характеризують соціальний аспект ведення діяльності.

Міжнародні стандарти соціально відповідального бізнесу включають наступні напрями визначення показників у формуванні соціальних звітів:

- трудові відносини – основна та додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати;

- охорона праці та безпека на робочому місці – витрати підприємства на оснащення засобами індивідуального захисту а також покращення умов праці працівників

- навчання працівників – витрати на підвищення кваліфікації працівників, на додаткові курси, практичні заняття;

- екологія – витрати підприємства щодо захисту навколишнього середовища;

- суспільство – витрати підприємства для підвищення добробуту громадян шляхом провадження благодійної діяльності тощо[1].

Такі характеристики частково розкриваються у фінансовій звітності підприємства, проте вони є недостатніми для задоволення потреб зацікавлених осіб. Відповідно, в Україні доцільно сформуванню єдину форму соціального звіту, який у достатній мірі розкриватиме необхідну інформацію про показники стану та результати фінансування соціальних програм.

1. Воробей В. Нефінансова звітність: інструмент соціально відповідального бізнесу / В. Воробей, І. Журовська. – К.: Представництво ООН в Україні. – 2010. – 84 с.

2. Жиглей І.В. Бухгалтерський облік соціально відповідальної діяльності суб'єктів гос- подарювання: необхідність та орієнтири розвитку: монографія / І.В. Жиглей. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 496 с.

3. Формування об'єктів соціально орієнтованого обліку та розкриття інформації про них у фінансовій та соціальній звітності / С. М. Петренко, В. О. Бесарабов // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Сер. : Економічні науки . – 2013. – № 4. – С. 183-192. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>

Голубка М.М., викладач вищої категорії, завідувач кафедри обліку та фінансово-економічної діяльності
Львівського кооперативного коледжу економіки і права

ЕКОНОМІЧНА ДУМКА РОМАНА-СТЕПАНА ЗУБИКА У СТАНОВЛЕННІ ЕКОНОМІЧНИХ ЗНАНЬ В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ.

Особливого значення набувають дослідження та вивчення економічних знань на західноукраїнських землях в часи ринкової трансформації господарства, починаючи з другої половини ХІХ – першої половини ХХ століття. Сподвижники того часу вдало зорієнтувались, що однією з основ розвитку українських земель в єдності та соборності має бути економічна складова, адже незважаючи на глибокі історико-культурні традиції, матеріальна складова залишається домінантою єднання людей у їх потягу до знаходження основних засобів щодо задоволення своїх потреб. Тому в цей період значно активізувалась самоорганізаційна діяльність щодо створенням громадських інституцій, які крім високого рівня самоорганізації населення з поширення кооперативного руху, відігравали також особливу роль в організації та поширенні економічних знань.

Саме завдання вивчення розвитку економічних знань в умовах зміни політичного характеру соціально-економічного розвитку західноукраїнських земель, які знаходилися під імперським впливом інших держав та суспільного значення при цьому освітніх відносин, а також реформування господарської системи на ринкових засадах. Саме до такого, можна віднести Романа – Степана Івановича Зубика, який проявив себе громадським діячем, видатним науковцем, економістом, істориком, фінансистом, юристом і педагогом. На початку ХХ століття, суспільні науки західноукраїнських земель були суттєво збагачені результатами діяльності Роман Зубика.

До закінчення гімназії Р.І.Зубик почав заробляти на життя, будучи інструктором в гімназіях Львова, Дорогочина, Словіти (Східна Галичина), Бергомета-над-Серетом (Північна Буковина), а також працюючи в статистичних урядах. Також активно займався самоосвітою, відвідуючи туристичний гурток від скаутського товариства «Пласт», тому успішно одержав диплом Львівської державної академічної гімназії. Протягом 1921-1925 рр. Роман Зубик навчався на юридичному факультеті Львівського (таємного) українського університету та став доктором права.

Протягом навчання в Львівському університеті (1925-1931 рр.) Р.І.Зубик ходив на лекції професора Ф. Буяка, одночасно ставши громадсько-політичним діячем у м. Львові. Так, Роман Зубик був членом підпільної молодіжної Організації вищих класів українських гімназій у Галичині, а з 1925 р. – очолив осередок Академічної гімназії (м. Львів). Згодом, у 1928 р. Роман Зубик очолив виконавчу Студентської Громади, серед завдань діяльності якої були організація та управління охороною українських установ, а також збір доказів вандалізму щодо суспільного майна та культурних цінностей на західноукраїнських землях.

У вирі кооперативного руху Роман Зубик очолював Союз українських купців і промисловців, відстоюючи їхні інтереси перед польською владою та влаштовуючи виставки українського промислу. Роман Зубик причетний до відкриття Промислового банку, а також видавав профільну періодичну пресу.

Окрім того, протягом 1928-1929 рр. Роман Зубик працював рахівником у товаристві «Сільський Господар», досліджуючи дрібні господарства Буковини, внаслідок чого опублікував статтю «Життя Українців Румунії» в часописі «Поступ» (1930 р.) [4].

Роман Зубик був прихильником французької школи «Анналів», в центрі уваги якої було пізнання історії суспільства в контексті конфесійних, побутових, а також родинних стосунків людини на основі метричних книг. Роман Зубик, був з тих, хто в українській науці, спробував писати економічну історію в цьому науковому напрямку. Так, провівши дослідження фінансів м. Львова у XVII ст., Роман Зубик захистив у 1930 р. дисертацію «Управління фінансами м. Львова у 1624-1635 рр.» [12], яка була визнана прихильниками французької школи «Анналів» найкращою книгою з економічної історії Європи. Наукова цінність дисертації Роман Зубика дістала високу оцінку ректорату Львівського університету завдяки великій кількості таблиць та характеристиці фінансових аспектів міського господарства на прикладі м. Львова. Окрім того, професор Львівського університету Ф. Буяк позитивно відзначив розроблену Роман Зубиком схему дослідження діяльності окремих підприємств і монополій зокрема.

У 1931 р. Роман Зубик завдяки обробці анкет професора Ф. Буяка досліджує становище дрібних господарств в Львівському, Станіславівському і Тернопільському воєводствах Другої Річі Посполитої, проте це дослідження не було опубліковане. Водночас, Роман Зубик, на основі статистичних даних публікує в часописі «Кооперативна Республіка» (1931 р.) статтю «Польська колонізація і парцеляція на нашій території». Написана ним стаття відображає особливості польської політики колонізації західноукраїнських земель за період 1920-1929 рр. в контексті розподілу земель на парцели, призначені для продажу або оренди українцями та представниками інших етнічних груп зокрема. [6] Не зупиняючись на досягнутому, у 1931 р. економіст Роман Зубик також опублікував монографічну працю «Фільварочне господарство з кінця XVIII ст.» [11]

За заслуги перед українською наукою Роман Зубик 1932 р. був обраним в якості дійсного члена Львівського Наукового Товариства ім. Шевченка, беручи активну участь в діяльності Статистичної Комісії та Історично-філософської секції. Оскільки Роман Зубик вільно міг вивчати наукову літературу, видану німецькою, польською, російською, українською мовами та французькою мовами, тому в 1933 р. був відряджений на VII Міжнародну наукову конференцію, яка проходила у м. Варшава. На цій конференції Роман Зубик доповідає про структуру сільського господарства на зламі XIX-XX ст., доповнюючи її статистичними даними.

Видатний науковець Роман Зубик у тогочасній періодиці опублікував науково-популярне дослідження «Нариси історії української торгівлі в княжій

добі» («Торгово-промисловий альманах», 1934 р.) та працю «Українська торгівля в історичній перспективі» («Провідник до українських фірм і інституцій», 1935 р.)

Отже, дослідивши ці фрагментарні відомості про внесок українського ученого у розвиток світової економічної історії засвідчує, що українські вчені були не тільки популяризаторами ідей, а й збагатили світову економічну думку та економічну історію.

1. Бондар Олег. Роман Зубик – історик, економіст та громадський діяч // [Електронний ресурс]. – Доступний з: <http://www.archivviv.gov.ua/materials/print/articles/roman-zubik-istorik-ekonomist-ta-gromadskii-dijach/>
2. Бондар Олег. Роман Зубик – історик та громадський діяч / Олег. Бондар // Вісник Львівського університету. Сер. : Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. - 2010. - Вип. 5. - С. 287 - 291. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlukbit_2010_5_29.
3. Зубик Р. 300-літній ювілей засновин Львівської пошти // часопис «Поступ». Вісник літератури й життя Ч.2 (лютий) 1929 9 річник, ст.52 — 53
4. Зубик Р. Життя Українців в Румунії // Там само. – 1930. – Ч. 1–2 (січень – лютий). – С. 51–54.
5. Зубик Р. Нариси історії української торгівлі в княжій добі // Торговельно-Промисловий Альманах. — 1934
6. Зубик Р. Польська колонізація і парцеляція на нашій території // Кооперативна Республіка. –1930. – Ч. 3. – С. 98–110.
7. Зубик Р. Про стан інвентаризації в Міському Архіві // Фінансова господарка міста Львова
8. Зубик Р. Українська торгівля в історичній перспективі // Провідник до українських фірм і інституцій. — 1935
9. Зубик Р. Фільварочне господарство з кінця XVIII ст. — 1931.
10. Зубик Р. Фінансова господарка м. Львова. — 1930.
11. Zubyk R. Gospodarka finansowa miasta Lwowa w latach 1624–1635. – Lwów, 1930.
12. Zubyk R. Gospodarstwo folwarczne z końcem XVIII w. // Studia z historii społecznej i gospodarczej poświęcone prof. F. Bujałowi. – Lwów, 1931. – S. 227–261.

Голян В.А.

Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», м. Київ

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ, ВІДТВОРЕННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

У зв'язку із збільшенням масштабів виснажливого та нераціонального землекористування, що підриває природно-ресурсний потенціал розширеного відтворення національної економіки в цілому та регіональних господарських комплексів зокрема, виникає потреба в диверсифікації форм та засобів фінансового забезпечення відтворення та охорони земель. На жаль спектр форм та джерел фінансування проектів відтворення земельно-ресурсного потенціалу є надмірно звуженим через наявність численних інституціональних обмежень та збереження багатьох рудиментів адміністративної системи управління земельними ресурсами. Не відпрацьовано дієвого інструментарію імплементації передового іноземного досвіду в частині залучення фінансових ресурсів приватних підприємницьких структур до фінансування проектів екологічної реабілітації порушених та деградованих земель. Все це вимагає формування

сучасного механізму фінансово-економічного регулювання використання, відтворення та охорони земельних ресурсів.

Враховуючи наявність численних інституціональних обмежень щодо розподілу земельного капіталу, земельні ресурси стали ефективним бюджетонаповнюючим чинником лише стосовно тих категорій земель, які виступають повноцінним елементом системи товарно-грошових відносин. В першу чергу, це стосується земель населених пунктів [3]. Органи місцевого самоврядування як виразники потреб та інтересів територіальних громад базового рівня вже тривалий час мають можливість розпоряджатися землями комунальної власності. Саме продаж земель комунальної власності й становить левову частку надходжень коштів від продажу земельних активів до Зведеного бюджету України.

За період з 2007 року по 2015 рік в динаміці надходження коштів від продажу землі до Зведеного бюджету України в цілому спостерігається низхідна тенденція. Якщо в 2007 році від продажу землі до бюджетів усіх таксономічних рівнів надійшло 3168,6 млн. грн., у 2010 – 1505,8 млн. грн., у 2012 – 1096,6 млн. грн., то у 2015 – 922,9 млн. грн. Тобто у 2015 році порівняно з 2007 роком надходження коштів від продажу землі до Зведеного бюджету України зменшилося більш, ніж у 4 рази. Особливо інтенсивне зменшення надходжень від продажу даного активу мало місце у 2009 році порівняно з 2008 роком, що зумовлено значною мірою згортанням ділової активності у зв'язку з наслідками світової фінансової кризи.

В структурі надходжень коштів від продажу землі до Зведеного бюджету України найбільшу питому вагу складають кошти, які надходять до місцевих бюджетів (як правило від продажу земель в межах населених пунктів). Зокрема у 2007 році надходження коштів від продажу землі до місцевих бюджетів складали 2854,1 млн. грн., у 2010 – 1354,9 млн. грн., у 2012 – 985,8 млн. грн., а у 2015 – 888,4 млн. грн. Як і в динаміці надходження коштів від продажу землі до Зведеного бюджету України тут також найбільше падіння спостерігалось у 2009 році порівняно з 2008 роком.

Вибір форм та засобів фінансування використання, відтворення та охорони земельних ресурсів пов'язується з формою власності на земельні ресурси та характером діяльності землекористувачів [2]. Виходячи із конституційно закріплених форм власності на земельні ресурси та форм їх постійного та тимчасового використання, виділяємо такі сектори землегосподарювання: сектор державного управління; сектор муніципального управління; корпоративний сектор та сектор фермерських і домашніх господарств. Для диверсифікації форм та засобів фінансування відтворення земельно-ресурсного потенціалу необхідно сформувати певні стартові інституціональні передумови.

До сектору державного управління входять суб'єкти землеволодіння та землекористування, діяльність яких пов'язана з використанням земель державної власності. Такими суб'єктами виступають: суб'єкти аграрного підприємництва та науково-дослідні установи, які використовують землі сільськогосподарського призначення, що перебувають у державній власності; державні лісгосподарські

підприємства та науково-дослідні установи, яким згідно Лісового кодексу України надано право постійного лісокористування; бюджетні водогосподарські організації, які регулюють використання земель водного фонду, котрі перебувають у державній власності.

У секторі державного управління основними джерелами фінансування відтворення земельно-ресурсного потенціалу виступають кошти державного та місцевих бюджетів, зокрема цільові фонди, а також фінансові ресурси, залучені у відповідності з міжнародними природоохоронними конвенціями та в рамках реалізації спільних проектів екологічного спрямування. На сектор державного управління покладено фінансування заходів щодо виконання загальнодержавних програм охорони земель, мінімізації наслідків радіаційного забруднення земель, формування системи кадастру та моніторингу земель, а також частково відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва.

На сектор муніципального управління покладено фінансування місцевих програм відтворення та охорони земель, фінансування трансакційних витрат щодо організації конкурсного продажу земель комунальної власності, збереження та відтворення особливо цінних земель. Диверсифікація джерел фінансування використання, відтворення та охорони земельних ресурсів на рівні муніципалітетів може бути забезпечена через емісію облігацій місцевої позики під заставу земель комунальної власності, а також через використання комунальних земельних активів в якості внеску в статутні фонди муніципальних корпоративних утворень.

Потенційно найбільш сприятливе інституціональне підґрунтя диверсифікації джерел фінансування відтворення земельно-ресурсного потенціалу спостерігається в корпоративному секторі та секторі фермерських та домашніх господарств, оскільки джерелами фінансування тут виступають власні кошти, що не накладає комплексу обмежень в частині використання коштів державного та місцевих бюджетів. В цьому секторі нарощення обсягів фінансування заходів щодо відтворення та охорони земель пов'язується з наявністю зовнішніх та внутрішніх стимулів.

Зовнішні стимули впливають із загальнодержавних та регіональних пріоритетів раціонального землекористування, а внутрішні – пов'язані з необхідністю відтворення земельно-ресурсного потенціалу як необхідної передумови підвищення рівня капіталізації аграрного бізнесу в цілому [1; 2]. Певним дестимулятором щодо нарощення обсягів фінансування відтворення і охорони земель є те, що переважна більшість сільськогосподарських угідь перебуває в оренді, що культивує виснажливе використання даної складової земельного капіталу тимчасовими землекористувачами.

В цілому фінансування відтворення і охорони земель у корпоративному секторі і секторі фермерських і домашніх господарств як просторового базису розвитку сільськогосподарського виробництва та інших видів діяльності зводиться до наступного: фінансування заходів щодо відтворення природної родючості угідь, консолідації земель та подолання негативних наслідків надмірної парцеляції, впровадження ґрунтозахисних систем землеробства, фінансування

заходів щодо створення захисних лісосмуг з метою зменшення проявів вітрової та водної ерозії ґрунтів, заходів щодо заліснення малопродуктивних сільськогосподарських угідь.

1. Гасанов С. Фіскальне регулювання землекористування: інституціональне підґрунтя та територіальна асиметрія / С. Гасанов, В. Голян // Економіст. – 2015. – № 11. – С. 7–10.
2. Голян В. А. Управління ґрунтами України в контексті євроінтеграційних процесів / В. А. Голян, О.В.Сакаль, О.В.Каленська // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент». Випуск 1 (67). – 2016. – С. 151–157.
3. Крисак А.І. Фінансове забезпечення відтворення та охорони земель / А.І.Крисак, А.Б.Поліщук, Д.С.Нірода // Економіка та держава. – 2012. – № 9. – С. 47–50.

Гонтар А.О. студ., ХДУХ

Науковий керівник – Лачкова В.М., канд. екон. наук, доцент, ХДУХТ

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Отримання прибутку та забезпечення рентабельної діяльності є необхідним чинником існування комерційного банку. Прибуток характеризує фінансову стійкість банку, необхідний для створення адекватних резервних фондів, стимулювання персоналу і керівництва щодо розширення та вдосконалення банківських операцій, скорочення витрат і підвищення якості послуг, що надаються.

Важлива роль у реалізації цієї задачі відводиться управлінню прибутком комерційного банку. За його допомогою виробляються стратегія і тактика розвитку банку, обґрунтовуються плани й управлінські рішення, здійснюється контроль за їхнім виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності проведення активних і пасивних операцій, оцінюються результати діяльності банку, його окремих підрозділів.

Управління прибутком у банку являє собою процес розробки та прийняття управлінських рішень за всіма аспектами його формування, розподілу та використання. Аналіз літературних джерел за темою дослідження [1,2,3 та ін.] дозволив визначити, що для забезпечення ефективного управління прибутком цей процес має відповідати таким вимогам: інтегрованість із загальною системою управління банком; комплексність формування управлінських рішень (управлінські рішення з формування і використання прибутку взаємозалежні і впливають на кінцевий результат); динамізм управління, пов'язаний із динамікою змін чинників зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування комерційного банку; багатоваріантність альтернативних управлінських рішень, які ґрунтуються на критеріях, що визначають політику управління прибутком банку; орієнтованість на стратегічні цілі банку. Якісне та ефективне управління прибутком передбачає побудову у банку відповідних організаційно-методичних систем забезпечення цього управління. Сучасний фахівець повинен вміти

грамотно формувати необхідну для його діяльності та діяльності банку в цілому інформацію, оцінювати та ефективно використовувати її. Для виконання поставлених завдань менеджер комерційного банку має володіти основними формами і методами формування інформаційних ресурсів. Під інформаційним ресурсом банку фахівці розуміють сукупність юридичної, фінансової, ділової, технічної, технологічної та іншої інформації, яка є у розпорядженні банку і використовується ним для забезпечення банківської діяльності, надання послуг, а також для управління [2]. Сутність інформаційно-аналітичного забезпечення управління прибутком комерційного банку полягає в організації роботи з постановки завдань, планування роботи, визначення відповідальних осіб і засобів збору інформації, проведення її оцінки та аналізу, інтерпретація інформації, створення баз даних.

Головною метою управління прибутком є забезпечення добробуту засновників та учасників банку у короткостроковому та довгостроковому періодах. Виходячи з цієї мети, система управління прибутком має забезпечувати:

- максимізацію розміру прибутку, що формується, відповідно до ресурсного потенціалу банку і ринкової кон'юнктури;
- оптимальні пропорції між рівнем прибутку та допустимим рівнем ризику;
- високу якість прибутку, що формується (у процесі формування прибутку насамперед мають бути реалізовані його резерви за рахунок операційної діяльності);
- виплату необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам банку;
- формування достатнього обсягу ресурсів за рахунок прибутку відповідно до завдань розвитку банку;
- постійне зростання ринкової вартості банку;
- ефективність програм участі персоналу банку у прибутку, з метою стимулювання трудового внеску працівників у формування прибутку.

Важливою складовою механізму управління прибутком банку є системи і методи його аналізу. Аналіз прибутку являє собою процес дослідження умов і результатів його формування і використання з метою виявлення резервів подальшого підвищення ефективності управління ним. Метою аналізу прибутку і рентабельності є зростання абсолютної величини прибутку та підвищення рівня рентабельності банку на основі ефективного управління доходами і витратами банку. Відповідно до мети фахівці визначають такі основні завдання аналізу прибутку і рентабельності банку:

- оцінка виконання плану прибутку;
- аналіз динаміки прибутку в цілому, за складом і структурою;
- аналіз чинників прибутковості;
- аналіз формування і розподілу прибутку;
- визначення тенденцій динаміки прибутку за тривалий період;
- аналіз показників ефективності діяльності комерційного банку;

– аналіз фінансової міцності банку (визначення межі і коефіцієнту безпеки банку).

Інформаційне забезпечення аналізу прибутку і рентабельності формується відповідно до задач, які підлягають вирішенню. За своїм складом інформаційна база аналізу прибутку і рентабельності складається з правової, планової та фактографічної (облікової та позаоблікової) інформації. До аналізу прибутку і рентабельності обов'язково залучається інформація, отримана у наслідок дослідження доходів і витрат банку. Але базовою інформацією для фінансового аналізу є дані звіту про фінансові результати, які відображають розмір доходних і видаткових статей, згрупованих залежно від їх характеру за основними напрямками; балансу (з примітками), який розкриває наявність і напрямки розміщення фінансових ресурсів банку на фіксований момент часу; фінансового плану, або бізнес-плану комерційного банку відносно очікуваних доходів і видатків за період, що аналізується. Для аналізу прибутку і рентабельності у банках використовуються такі основні системи: горизонтальний (трендовий) аналіз, вертикальний (структурний) аналіз, порівняльний аналіз прибутку, аналіз ризиків, коефіцієнтний аналіз.

Важливе значення для ефективного управління прибутком є поділ банківського бізнесу на незалежні бізнес-напрямки, тобто виділення в організаційній структурі банку, з одного боку, підрозділів, що приносять банку дохід, і витратних центрів з іншого. Це дозволяє групувати інформаційні, фінансові потоки за певними категоріями, робить їх більш доступними і прозорими, що спрощує процес управління банком у цілому, дозволяє організувати дієвий, ефективний контроль за результатами діяльності банку.

Аналіз спеціальної літератури [1,3 та ін.] дозволив виділити два основних методичних підходи до виділення бізнес-напрямків: «клієнтоорієнтований» і «продуктово-орєнтований». Перший підхід передбачає виділення бізнес-напрямків, виходячи з ефективного обслуговування за видами клієнтів: корпоративний бізнес, індивідуальний, інвестиційний, регіональний. Другий підхід передбачає виділення бізнес-напрямків, виходячи з розвитку тих або інших банківських продуктів (послуг): кредитування, розрахункове обслуговування, касові операції, цінні папери тощо. Крім бізнес-напрямків доцільно виділять також центри інфраструктури, які виконують однотипні операції: зокрема, підрозділи, що забезпечують діяльність бізнес-напрямків або управлінські підрозділи.

У процесі аналізу, планування і контролю за формуванням і використанням прибутку банку використовуються такі основні методи: техніко-економічних розрахунків, балансовий, економіко-статистичні, економіко-математичні, порівняння та ін. Отже, інформаційно-аналітичне забезпечення дозволяє реалізувати цілі і завдання, що стоять перед управлінням прибутком комерційного банку, сприяють результативному здійсненню функцій цього управління.

1. Криклій О.А., Маслак Н.Г. Управління прибутком банку [Текст]: Монографія / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 136 с.

2. Кобилін А.М. Леншин А.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення фінансової безпеки банків [Текст]: Навчально-методичний посібник. – Харків: ХІБС УБС НБУ, 2013. – 154 с.

3. Лисянська О.О. Формування механізму управління прибутком банку: Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук / Одес. націон. економ. унів. – Одеса, 2014 р. . – 21 с.

Гошкодеря І.С., магістр

Науковий керівник – Голуб Н.О., к.е.н, доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Економічний розвиток України залежить від ефективності функціонування сфер її народного господарства. Важливе значення мають основні засоби як головний елемент матеріально-технічної бази підприємства. Вони відіграють значну роль у процесі праці, так як вони у своїй сукупності утворюють виробничо-технічну базу і визначають виробничу потужність підприємства. Проблеми обліку основних засобів та методи їх вирішення висвітлюються у працях таких вчених: Ф.Ф.Бутинець, С.Ф.Голов, Г.Г.Кірейцева, А.П.Панасенко та інших. Кожен з науковців має свою думку щодо організації обліку основних засобів, багато питань залишаються невирішеними і потребують дослідження.

До основних проблем, які знижують ефективність використання основних засобів належить:

- різні підходи до визначення термінології та сутності основних засобів;
- проблема оцінки основних засобів;
- проблема інформативності та інформаційного забезпечення первинних документів з обліку основних засобів.

Відповідно до П(С)БО 7 основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство або

установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [4].

У системі бухгалтерського обліку наявності та руху основних засобів важливу роль відіграє концепція їх оцінки, яка повинна забезпечувати виконання принципу об'єктивності у формуванні фінансової звітності підприємства. Основні вимоги до бухгалтерського обліку (реальність, точність, своєчасність, порівнянність облікових даних) передбачають правильну оцінку основних засобів. Наслідком неправильної оцінки основних засобів може стати неточне обчислення сум амортизації, що призведе до неправильного визначення собівартості продукції.

За П(С)БО 7 «Основні засоби» підприємства можуть використовувати два види оцінки: за первісною та справедливою вартістю [1]. Найпоширенішим методом, який використовується у національному обліку є відображення основних засобів за первісною вартістю, що складається з фактичних витрат на виробництво та їх придбання.

Недоліком є те, що в умовах інфляційних процесів застосування методу первісної вартості може привести до негативних наслідків.

Первісна вартість об'єкта основних засобів складається з таких витрат:

- суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);
- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, які здійснюються у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;
- суми ввізного мита;
- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням основних засобів

Виділяють основні проблеми, які виникають при методі оцінки за справедливою вартістю:

- відсутні методичні основи обґрунтованого визначення вихідної оцінки основних засобів;
- використання поняття «справедлива вартість» в П(С)БО, оскільки ринкові ціни не можна називати справедливим, тому що вони не можуть бути справедливими одночасно для покупця і продавця [3].

Поновлення системи бухгалтерського обліку в Україні дозволяє підприємствам самостійно обирати амортизаційну політику. У діяльності підприємств часто виникає питання обрання оптимального методу нарахування амортизації. Від нього залежить, як калькулювання собівартості продукції, що випускається, так і відображення реальної суми зносу виробничого обладнання.

Облікова інформація є інформаційною основою усіх облікових, аналітичних і контрольних процедур, визначення складу, змісту показників, які потрібно відображувати в документації, обробляти, узагальнювати в системі обліку є головним завданням удосконалення організації обліку [5].

На сучасному етапі розвитку бухгалтерського обліку існують певні проблеми, що пов'язані з обліковою системою безпосередньо та з її організацією. Виникає проблема, яка постає в процесі введення в у експлуатацію або у ході ліквідації об'єкта основних засобів – не враховуються їхні індивідуальні особливості. Для професійної роботи приймання та списання об'єктів потрібно розроблювати робочу інструкцію з визначенням робіт, порядком їх здійснення для кожного члена комісії, визначити для кожного міру відповідальності.

Відповідно до Методичними рекомендацій бухгалтерського обліку основних засобів та Наказом Міністерства статистики, первинний облік основних засобів забезпечується такими формами документів:

- ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів»;
- ОЗ-2 «Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та

модернізованих об'єктів»;

- ОЗ-3 «Акт списання основних засобів»;
- ОЗ-4 «Акт списання автотранспортних засобів»;
- ОЗ-5 «Акт про встановлення, пуск та демонтаж будівельних машин»;
- ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів»;
- ОЗ-7 «Опис інвентарних карток по обліку основних засобів»;
- ОЗ-8 «Картка обліку руху основних засобів»;
- ОЗ-9 «Інвентарний опис основних засобів»

Існуючі типові форми мають суттєві недоліки, показники даних форм не враховують нормативно-правові зміни у системі обліку щодо основних засобів. Тому потрібне доопрацювання документації операцій щодо основних засобів.

Для того, щоб упорядкувати рух документів, та їх своєчасне надходження до бухгалтерії потрібно використовувати графіки документообігу. Розробка графіків для документів сприятиме зростанню ефективності облікової роботи та покращенню контрольних функцій на підприємстві.

Від вибору оптимального складу та обсягу інформації, що сформована у системі обліку, має бути економічний ефект, інформація повинна бути, корисна та цінна для процесу управління, тому у ході формування показників документів потрібно враховувати завдання поставлені в системі звітності щодо основних засобів.

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затв. наказом Мінфіну України від 27.04.2000 р. №92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затв. наказом Мінфіну України від 30.09.2003 р. № 561 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish>
3. Власюк Г. В. Шляхи вдосконалення обліку основних засобів/ Г. В. Власюк, О. І. Зиміна// Держава та регіони. – 2008 -№4 – С. 32 - 36
4. Войнаренко М. П., Пономарьова Н. А., Замазій О . В. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту: навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.
5. Пушкар М. С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти): монографія / М. С. Пушкар. – Тернопіль: Економічна думка, 1999. – 423 с.

Гретчак М. І., магістрант кафедри обліку і аудиту,
Коцкулич Т. Я., доцент, кандидат економічних наук кафедри обліку і аудиту,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
м. Івано-Франківськ

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ

Під трансфертним ціноутворенням розуміється встановлена ціна, за якою пов'язані підприємства передають , послуги чи інші активи між собою. Коли ж в державі відсутнє досконале законодавство, пов'язані підприємства можуть маніпулювати трансфертним ціноутворенням, для отримання вигід від таких операцій.

Метою дослідження даної доповіді є систематизація вигід та ризиків, що можуть виникнути в результаті використання трансфертного ціноутворення, а також огляд результатів податкового контролю при здійсненні контрольованих операцій.

Дослідженням даної тематики в області управлінського обліку займалися такі вчені як П. І. Атамас, А. Г. Грязнова, В. Ф. Палій, З.Є. Шершньова, С. Ф. Голов, В.В. Герасименко, І.Г. Васильєва та ін.. Також в зв'язку з розвитком міжнародної співпраці між суб'єктами господарювання та з метою оптимізації податкового законодавства наукові дослідження провадили Т. Г. Савченко, М. В. Колдовський, О. О. Чумакова, П.В. Дзюба.[1]

Виклад основного матеріалу. В умовах сучасних реалій, для збереження економічної сутності поняття «трансфертна ціна» необхідно розмежовувати дану категорію, в таких напрямках застосування, як: внутрішньогосподарські розрахунки та розрахунків між певною категорією пов'язаних осіб суб'єкта господарювання. Як інструмент внутрішнього менеджменту та ключовий момент управлінського обліку категорію «трансфертна ціна» доцільно вживати для позначення ціноутворення в межах однієї юридичної особи.[1]

Інший напрям використання категорії «трансфертне ціноутворення» виявляється в взаємодії юридично незалежних, проте пов'язаних суб'єктів господарювання. В даному випадку виникає необхідність урахування особливостей міжгосподарських зв'язків, щодо яких є ймовірність впливу на діяльність підприємства в частині зовнішньоекономічної діяльності та оподаткування.

Отже, для проведення ефективної політики трансфертних цін необхідно класифікувати з огляду на економічний рівень їх застосування в взаємовідносинах суб'єктів господарювання (рис. 1)

Рис. 1 - Класифікація трансфертних цін залежно від рівня їх застосування

Міжнародний рівень застосування трансфертних цін виявляється в взаємовідносинах материнської та дочірньої компанії в корпораціях, що діють в декількох країнах і складаються з кількох асоційованих осіб.

Національний рівень описаної класифікації застосовується між підприємствами усередині різних об'єднань взаємозалежних осіб, що діють на ринку однієї країни.

Внутрішньофірмові трансфертні ціни застосовуються відповідно структурними підрозділами усередині одного товариства.

При виготовленні продукції організація з розвиненими структурними підрозділами може мати вибір чи передати наступному підрозділу на подальшу обробку продукцію або ж реалізувати даний напівфабрикат на сторону. В цьому випадку задіяння управлінського обліку стосується питань щодо визначення найбільш економічно вигідного варіанту реалізації а також розрахунку необхідної трансфертної ціни. Для ефективного встановлення такої ціни управлінський облік покликаний збирати аналітичні оперативні дані щодо центрів локалізації прибутку і витрат. Локалізація витрат за місцями їх виникнення необхідна для налагодження ефективного ціноутворення, оцінки діяльності підрозділів.

У свою чергу, дане застосування трансфертних цін на певному рівні несе відповідну характерність поведінки такої ціни, відомі вигоди та ризики застосування. Для отримання вигод та мінімізації ризиків трансфертне ціноутворення покликане досягти поставлених перед нею завдань (рис. 2), таких як, мінімізація витрат, узгодження інтересів, оцінки ефективності діяльності, завоювання нових ринків продукції.

Рис. 2 – Завдання трансфертного ціноутворення залежно від економічного рівня взаємовідносин суб'єктів господарювання

В Україні проблематика трансфертного ціноутворення та його основних характеристик набула більшої актуальності протягом останніх кількох років. Із загальної точки зору поняття трансфертного ціноутворення відноситься до цін, за якими укладаються угоди між юридичними особами, що входять в одну міжнародну корпорацію, що впливає на вибір юрисдикції, в якій відбувається оподаткування прибутку.[2]

Під час маніпулювання цінами в операціях між взаємозалежними суб'єктами господарювання на міжнародному рівні, окрім перерозподілу прибутку, можливе також переміщення податкових баз між країнами. Дане явище відбувається за рахунок відмінностей між податковими політиками різних держав, наявністю вільної економічних зон, або ж податкових пільг.

З огляду на це, між державами виникає податкова конкуренція, оскільки переміщення податкових баз між країнами призводить до недоотримання коштів до бюджету. Щоб уникнути зловживання в даній сфері законодавством країни впроваджено податковий контроль за трансфертним ціноутворенням.

Даний контроль передбачає збільшення податкових зобов'язань платника податків до рівня – розрахованих за умови відповідності комерційних та фінансових умов контрольованої операції комерційним та фінансовим умовам.[3]

Законом № 72 у національне законодавство імplementовано основний світовий стандарт для Трансфертного ціноутворення — принцип «витягнутої руки», викладений у частині першій ст. 9 Модельної конвенції ОЕСР - це принцип оподаткування взаємозалежних компаній. Відповідно до правила витягнутої руки, розрахунок податкових зобов'язань робиться виходячи з ринкових цін за угодами, між взаємозалежними платниками податків, з умовою об'єктивної незалежності кожного з підприємств.

Закон доповнює Податковий кодекс України статтею 39, в якій розкрито[4]:

- принципи трансфертного ціноутворення;
- контрольовані операції;
- методи визначення ціни у контрольованих операціях;
- складання та подання документації для податкового контролю.

Результатом впровадження в податкове законодавство даних контрольних процедур відповідно до податкових декларацій з податку на прибуток підприємств за 2015 рік 121 платник податків провів самостійне коригування сум податкових зобов'язань відповідно до норм трансфертного ціноутворення. З урахуванням проведеного коригування у 2015 році платниками самостійно збільшено суму податкових зобов'язань зі сплати податку на прибуток підприємств на 164,5 млн. гривень.[3]

Висновки. Впровадження контролю за трансфертним ціноутворенням – безумовно є позитивним фактом і відповідає цивілізованим правилам податкової політики. Трансфертне ціноутворення слід розглядати як інструмент оптимізації фінансових відносин між окремими центрами відповідальності та підприємствами, що входять у єдину структуру а також оподаткування окремих підприємств.

2. Дзюба П. В. Трансфертне ціноутворення: економічний зміст і специфіка / П. В. Дзюба // Економіка України. – 2006. – № 1. – С. 14–22.
3. Державна фіскальна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/ms/fl>.
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755>.

Грибовська Ю. М., к.е.н., доцент
Полтавська державна аграрна академія

ВЕКСЕЛІ: ВИДИ, ПОРЯДОК РОЗРАХУНКІВ ТА ОБЛІК

У сучасних умовах для економіки України характерне скорочення обсягів виробництва, що зумовлено дефіцитом кредитних та інвестиційних ресурсів. Виникає необхідність пошуку перспективних форм розрахунків між суб'єктами господарювання. Однією із форм розрахунків є вексель. Однак, високі фінансові ризики, пов'язані з недосконалістю українського законодавства та недостатнім регулюванням вексельного ринку з боку держави, низька обізнаність учасників вексельних відносин, відсутність інформаційної бази щодо надійності векселів та індосаментів, уповільнюють проведення розрахунків з використанням векселів.

Проблемам впровадження вексельної форми розрахунків присвячені праці вітчизняних науковців та фахівців: А. Авакова, В. Мельник, С. Мошенко, Т. Рудненко, Ф. Федорченко, І. Федосік та інших.

Відповідно до ст. 14 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» вексель – це цінний папір, який посвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця або його наказ третій особі сплатити після настання строку платежу визначену суму власнику векселя (векселедержателю) [1].

Векселі можуть бути прості або переказні та існують виключно у документарній формі. Основна відмінність простого векселя від переказного полягає в кількості учасників операції. При використанні простого векселя операції проводяться між двома учасниками операції: особа, яка зобов'язалася виплатити певну суму грошей (боржник), і особа, на чию користь боржник зобов'язався сплатити гроші (векселедержатель). Простий вексель виписує та підписує боржник (векселедавець). При цьому спочатку передбачається, що платником за векселем є його векселедавець.

У разі використання переказного векселя участь в операціях бере третя особа – платник за векселем (трасат). Переказний вексель виписує та підписує кредитор (трасант). Такий вексель містить пропозицію боржнику векселедавця (трасату) сплатити в зазначений строк позначену у векселі суму третій особі – векселедержателю (ремітенту – кредитору трасанта). Таким чином, векселедавець (трасант) для платника за векселем (трасата) виступає кредитором, а для векселедержателя – боржником.

У більшості випадків вексель потрапляє на підприємство (до векселедержателя) в результаті отримання його в рахунок відвантажених товарів (виконаних робіт, наданих послуг), або шляхом придбання за грошові кошти.

Подвійне визначення сутності векселя (борговий інструмент та цінний папір) зумовлює два варіанти його відображення в бухгалтерському обліку. Залежно від характеру операції, у результаті здійснення якої отримано вексель, його відображають як:

1) вексель, з урахуванням виду заборгованості (довгострокова або короткострокова), обліковують за дебетом субрахунку 182 «Довгострокові векселі одержані» або відповідним субрахунком рахунку 34 «Короткострокові векселі одержані»;

2) фінансову інвестицію та обліковують на рахунку 35 «Поточні фінансові інвестиції» (довгострокові або короткострокові).

Якщо передбачається, що вексель буде погашено протягом року, його відносять до короткострокових, якщо протягом періоду, що перевищує рік – до довгострокових.

Вексель зі строком платежу за пред'явленням надають до погашення протягом року з дати складання (якщо цей строк не збільшено або не зменшено в самому векселі). Його обліковують як короткостроковий вексель (або поточну фінансову інвестицію).

Для акцептованих та неакцептованих переказних векселів доцільно відкривати окремі субрахунки другого порядку: 341.1 «Переказні векселі одержані, але неакцептовані» та 341.2 «Переказні векселі одержані та акцептовані».

Векселедавець залежно від характеру заборгованості (довгострокова або короткострокова) виданий вексель відображає за кредитом відповідних субрахунків рахунка 51 «Довгострокові векселі видані» або рахунка 62 «Короткострокові векселі видані».

Якщо сторони мають справу з відсотковим векселем, то доходи у вигляді нарахованих відсотків відображають бухгалтерським записом: Дт – 373 «Розрахунки за нарахованими доходами» і Кт – 732 «Відсотки одержані». Витрати зі сплати відсотків обліковують за Дт – 952 «Інші фінансові витрати» та Кт – 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками».

Порядок обліку вексельних розрахунків наведено в табл. 1.

Таблиця 1.

Облік вексельних операцій

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
1	2	3	4	5
Видача та погашення простого відсоткового векселя				
Облік у покупця товару (векселедавця)				
1	Отримано товар від постачальника	281	631	2000,00
2	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ	641/ПДВ	631	400,00
3	Видано простий відсотковий вексель	631	621	2400,00
4	Нараховано відсотки за векселем	952	684	250,00
5	Донараховано податковий кредит з ПДВ за товаром	641/ПДВ	684	50,00
6	Погашено вексель (у тому числі відсотки)	621	311	2400,00
		684	311	300,00
Облік у продавця товару (векселедержателя)				
1	Відвантажено товар покупцю	361	702	2400,00
2	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	702	641/ПДВ	400,00
3	Списано собівартість реалізованого товару	902	281	1600,00
4	Отримано простий відсотковий вексель	341	361	2400,00
5	Нараховано відсотки за векселем	373	732	300,00
6	Донараховано податкові зобов'язання з ПДВ за товаром виходячи із суми відсотків за векселем	732	641/ПДВ	50,00
7	Погашено вексель (у тому числі відсотки)	311	341	2400,00
		311	373	300,00
Видача та погашення переказного векселя				
ПАТ «Аврора» (векселедавець, трасант)				
1	Відвантажено товар ВАТ «Вікторія»	361	702	3600,00
2	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	702	641/ПДВ	600,00
3	Списано собівартість реалізованого товару	902	281	2000,00
4	Отримано товар від ТОВ «Байкал»	281	631	2000,00
5	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ	641/ПДВ	631	400,00
6	Видано ТОВ «Байкал» переказний вексель, платником (трасатом) за яким виступає ВАТ «Вікторія»	631	621	2400,00
7	Відображено залік заборгованостей після акцепту векселя ВАТ «Вікторія» (трасатом)	321	361	2400,00
8	Обліковано на позабалансовому субрахунку зобов'язання трасанта за векселем	042	-	2400,00
9	Погашено ВАТ «Вікторія» решту заборгованості за товар (3600,00 грн. – 2400,00 грн.)	311	361	1200,00
10	Списано з позабалансового обліку зобов'язання трасанта за переказним векселем після закінчення строку пред'явлення вимог або після закінчення строку позовної давності	-	042	2400,00
ТОВ «Байкал» (векселедержатель)				
1	Відвантажено вантаж ПАТ «Аврора» (векселедавцю)	361	702	2400,00

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
1	2	3	4	5
2	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	702	641/ПДВ	400,00
3	Списано собівартість реалізованого товару	902	281	1600,00
4	Отримано переказний вексель від ПАТ «Аврора» (векселедавця)	341.1	361	2400,00
5	Акцептовано переказний вексель ВАТ «Вікторія» (трасатом)	341.2	341.1	2400,00
6	Погашено переказний вексель ВАТ «Вікторія» (трасатом)	311	341.2	2400,00
ВАТ «Вікторія» (платник за векселем, трасат)				
1	Отримано товар від ПАТ «Аврора» (трасанта)	281	631	3000,00
2	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ	641/ПДВ	631	3000,00
3	Акцептовано переказний вексель	631	621	2400,00
4	Оплачено вексель ТОВ «Байкал» (векселедержателю)	621	311	2400,00
5	Оплачено ПАТ «Аврора» решту заборгованості за товар (3600,00 грн. – 2400,00 грн.)	631	311	1200,00

Отже, видавати прості та переказні векселі можна лише для оформлення грошового боргу за фактично поставлені товари, виконані роботи, надані послуги. Умову щодо проведення розрахунків із застосування векселів обов'язково відображають у договорі, який укладають у письмовій формі.

1. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» № 3480-IV від 23 лют. 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

Гринів Т.Т., Дудик Х. Я.

Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів, Україна

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Виробничі запаси – це придбані або самостійно виготовлені вироби, які підлягають подальшій переробці на підприємстві. До них відносяться: сировина і матеріали, купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, паливо, тара і тарні матеріали, будівельні матеріали, матеріали, передані в переробку, запасні частини, матеріали сільськогосподарського призначення, інші матеріали.

Головними завданнями обліку виробничих запасів є: правильне та своєчасне документальне оформлення всіх операцій з руху матеріальних цінностей; виявлення та відображення витрат, пов'язаних з їх заготівлею; контроль за

надходженням, заготівлею матеріальних цінностей, їх зберіганням; одержання точних відомостей про залишки запасів, що знаходяться на складах і в коморах; правильне та своєчасне виявлення запасів, які не використовуються на підприємстві та підлягають реалізації [2].

Необхідними передумовами правильної організації обліку виробничих запасів є: раціональна організація складського господарства; наявність інструкції з обліку виробничих запасів; розробка номенклатури запасів; правильна класифікація запасів; розробка норм витрачання запасів.

Аналізуючи діяльність підприємств, можна виділити негативні аспекти обліку виробничих запасів:

1. Проблеми з визначенням ринкової або неринкової вартості запасів.

2. Низький рівень інформаційного забезпечення управління виробничими запасами на підприємстві [3].

Удосконаленню обліку виробничих запасів на підприємстві сприяють: упорядкування первинної документації; підвищення рівня автоматизації обліку; забезпечення порядку приймання, зберігання та витрачання сировини, матеріалів, комплектуючих виробів; обмеження кількості посадових осіб, які мають право підпису документів на видачу дорогих матеріалів. Для забезпечення збереження запасів, правильного приймання, зберігання та відпуску велике значення має наявність на підприємстві достатньої кількості складських приміщень, оснащених вимірювальними приладами та іншими необхідними пристосуваннями [4].

Для вирішення проблем організації обліку виробничих запасів необхідно здійснити певні заходи:

1. Удосконалити систему автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами та обрати раціональний метод проведення інвентаризації. Щоб уникнути помилок і порушень при зборі і реєстрації оперативних фактів, виробничих запасів, що підлягають обліку, доцільно розробити детальні вказівки конкретним виконавцям у вигляді посадових інструкцій, виписок з графіків документообігу про порядок і терміни реєстрації даних, а також використовувати систему заохочень і покарань при виконанні виконавцями своїх обов'язків.

2. Здійснювати контроль за напрямками та нормами використання запасів, формуванням собівартості запасів власного виробництва.

3. Проводити контроль за розподілом транспортно-накладних витрат і їх відображенням в обліку.

7. Підвищити оперативність інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств

4. Узгодити механізми бухгалтерського і податкового обліку виробничих запасів.

Для раціональної організації обліку запасів на підприємстві необхідно забезпечити: ефективну організацію документообігу на всіх стадіях обліку запасів (встановлення максимально коротких термінів часу на передачу і обробку документів з використанням індивідуальних схем руху документів), що

передбачає модифіковане використання загальної схеми обліку відповідно до особливостей конкретного підприємства [3].

Отже, можна зробити висновок, що реалізація перелічених напрямків удосконалення обліку запасів призведе до значного підвищення результативності фінансово-економічної діяльності підприємства. Вирішення комплексу питань з організації обліку виробничих запасів є актуальним для більшості підприємств України і потребує подальших досліджень.

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси» [Текст]: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 р. № 87 (зі змінами і доповненнями) // Електронний ресурс — Режим доступу: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99

2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / Ф. Ф. Бутинець. — 8-ме вид., доп. і перероб. — Житомир: ПП «Рута», 2009. — 912 с.

3. Рибалко О. М. Вдосконалення обліку виробничих запасів / О. М. Рибалко // Держава і регіони. Серія «Економіка та підприємництво». — 2008. — № 3. — С. 210–215.

4. Старик М.В. Особливості обліку виробничих запасів / М.В. Старик // Управління розвитком. — 2010. — № 2. — С. 120–122.

Гульчій З. Б.

Науковий керівник – Коцкулич Тетяна Ярославівна

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЕВООБРОБНІЙ ГАЛУЗІ

На сьогодні в умовах ринкової економіки виникає необхідність прийняття ефективних управлінських рішень на основі аналітичної інформації стосовно діяльності деревообробних підприємств. Як показує практика, система фінансового обліку не забезпечує оперативною інформацією внутрішньогосподарське управління, тому необхідною умовою є запровадження системи управлінського обліку, вивчення особливостей якої становить актуальність нашого дослідження.

Проблемам впровадження управлінського обліку в діяльність підприємств присвячено багато вітчизняних та зарубіжних праць, зокрема таких науковців як: Ф. Ф. Бутинця, С. Ф. Голова, М. Я. Дем'яненко, З. В. Задорожного, Л. В. Нападовської, М. С. Пушкаря, Н. М. Ткаченка, М. Г. Чумаченка, Ч. Т. Хорнгрена, Дж. Фостера тощо. Питання особливостей управлінського обліку в деревообробній галузі досліджували Н. І. Пилипів, Ю. В. Максимів, М. А. Горбатюк, М. М. Марків та інші.

Ведення управлінського обліку на підприємствах у сучасних ринкових умовах господарювання є необхідністю, адже забезпечує менеджерів різних рівнів

управління відповідною інформацією для прийняття управлінських рішень з метою ефективності діяльності підприємства [2, с. 113].

Перш ніж перейти до особливостей управлінського обліку наведемо визначення даного поняття за нормами Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», згідно якого внутрішньогосподарський (управлінський) облік – це система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством [1, ст. 1].

Деревообробна промисловість відіграє важливу роль у розвитку економіки, адже покликана задовольняти як потреби населення (товари народного споживання), так і галузі промисловості (предмети та знаряддя праці). Продукція деревообробної промисловості, що виготовляється в Україні, різниться за своїми фізичними властивостями, а отже і технологією [2, с. 113].

При дослідженні особливостей управлінського обліку на деревообробних підприємствах насамперед доцільно визначити фактори, які зумовлені організаційно-технологічними особливостями та впливають на побудову управлінського обліку. М. А. Горбатюк поділяє дані фактори на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх факторів відносяться: техніко-технологічні, організаційні та кадрові. Внутрішні фактори включають: інституціональні, економічні, соціальні, науково-технічні та природничі [2, с. 115].

Обґрунтовуючи необхідність побудови управлінського обліку виробничих витрат Н. І. Пилипів та Ю. В. Максимів пропонують організовувати на деревообробних підприємствах систему управлінського обліку по центрах відповідальності, що в сучасних ринкових умовах господарювання є важливим напрямом удосконалення обліку і контролю виробничих витрат.

На думку авторів, запропонований підхід до організації управлінського обліку за центрами відповідальності дозволить [5, с. 162]:

- забезпечити персональну відповідальність керівників підрозділів за виконання доведених показників в межах виділених центрів відповідальності та контроль за їх ефективною роботою;
- підвищити точність розрахунку калькуляції собівартості 1 тонни паливних брикетів;
- забезпечити прийняття оперативних рішень.

У свою чергу М. А. Горбатюк пропонує групувати витрати деревообробних підприємств за місцями виникнення, що дозволить відображати ролі кожного окремого структурного підрозділу в собівартості продукції. Групування витрат за місцями їх виникнення необхідне для організації обліку результатів діяльності окремих підрозділів [3].

М. М. Марків при дослідженні впливу технології виробництва на деревообробних підприємствах на побудову управлінського обліку виділяє наступні ділянки системи даного обліку, які зазнають впливу від технології виготовлення продукції, основним з яких є: формування складу витрат, вибір методу обліку і калькулювання собівартості продукції, використання сукупності

первинних документів, застосування робочого плану, вибір форм внутрішньої звітності тощо [4, с. 148].

Дослідження показали, що у практиці роботи ТОВ «Сперанца» завдання управлінського обліку, розосереджені між підрозділами: бухгалтерія, виробничий відділ та планово-фінансовий відділ. Враховуючи власні дослідження та пропозиції М. А. Горбатюк вважаємо на досліджуваному підприємстві, з метою забезпечення ефективності управлінської інформації створити відділ управлінського обліку в складі бухгалтерської служби.

Даний підрозділ повинен виконувати наступні завдання [2, с. 116-117]:

- розробки управлінської облікової політики у відповідності із організаційно-технологічними особливостями;
- організація управлінського обліку у відповідності з обліковою політикою;
- організація комплексного економічного аналізу доходів і витрат виробництва, діяльності структурних підрозділів;
- планування, що полягає у підготовці оперативних, поточних, та стратегічних бюджетів витрат, доходів, та фінансових результатів структурних підрозділів та підприємства в цілому;
- створення системи збору оперативної інформації;
- інформаційного забезпечення і підтримки управління підприємством;
- аналізу взаємозв'язків між обсягом виробництва, затратами праці, собівартістю, прибутком та ін.;
- розрахунку і аналізу показників ефективності підприємства, а також розробку заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності.

Узагальнення результатів дослідження стосовно вивчення особливостей управлінського обліку в деревообробній галузі дозволило зробити наступні висновки: побудова управлінського обліку забезпечить внутрішніх користувачів аналітичною інформацією для оперативного управління діяльністю деревообробних підприємств; при побудові управлінського обліку необхідно враховувати фактори, які зумовлені організаційно-технологічними особливостями та впливають на побудову управлінського обліку; організовувати на деревообробних підприємствах систему управлінського обліку по центрах відповідальності та групувати витрати деревообробних підприємств за місцями виникнення.

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” № 996-14 від 16.07.1999 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

2. Горбатюк М. А. Особливості впровадження управлінського обліку на деревообробних підприємствах / М. А. Горбатюк // Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. – 2014. - Вип. 11(2). – С. 111–117.

3. Горбатюк М. А. Класифікація витрат деревообробних підприємств в системі внутрішньогосподарського обліку / М. А. Горбатюк // [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://sophus.at.ua/publ/2013>

4. Марків М. М. Вплив технології виробництва твердого біопалива на побудову управлінського обліку деревообробних підприємств / М. М. Марків // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки. – 2015. – Випуск 15. Частина 4. – С. 145–149.

5. Пилипів Н. І. Необхідність побудови управлінського обліку виробничих витрат на деревообробних підприємствах / Н. І. Пилипів, Ю.В. Максимів // Інноваційна економіка. – 2010. – № 4. – С. 159–162.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Криниця С.О.
Черкаського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи»

ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ ДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТЬ «КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА» ТА «СТРУКТУРА КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА»

Капітал є одним із найважливіших понять функціонування та розвитку економічної системи. Капітал посідає головне місце в системі розподілу і перерозподілу, а також споживання матеріальних благ, тому що саме йому належить ця функція. Упродовж багатьох століть науковці трактують поняття «капітал» як складну, неоднозначну категорію, еволюція якої відобразила історичний процес розвитку суспільства. В умовах сучасного розвитку економіки все більше уваги приділяється проблемам ефективного управління капіталом. Саме тому виникає необхідність дослідження трактування поняття капіталу підприємства та його структури.

Мета дослідження - систематизувати й узагальнити погляди провідних вчених щодо природи капіталу підприємства та дослідити зміст даної економічної категорії.

В теорії економічної науки зазвичай наводиться багато трактовок поняття «капітал підприємства». В досліджуваних роботах, як правило, виділяють функціональні особливості капіталу, його речовинні ознаки, вплив на формування фінансово-економічних результатів діяльності підприємства.

Основними представниками сучасної школи є Бланк І.О., Балабанов І.Т., Лук'яненко І.Г., Школьник І.О., Селезньов В.В., Федоренко Н.О., та багато інших.

Розглянувши трактування капіталу підприємства різними ученими, дослідником Круш П.В. виділено декілька підходів. Одна група авторів під капіталом підприємствамає на увазі всю власність, що знаходиться в його розпорядженні, сформовану як за рахунок власних, так і за рахунок позичкових засобів. Друга частина авторів при визначенні об'єму капіталу підприємства виключають короткострокові зобов'язання, залишаючи в його складі тільки активи, сформовані за рахунок власного (акціонерного) капіталу і довгострокових фінансових зобов'язань. Третій підхід до визначення сутності капіталу заснований на виключенні із загальної валюти балансу тільки короткостроковій кредиторській заборгованості нефінансового характеру [4].

Порівняльна характеристика тлумачень поняття «капітал підприємства» сучасними авторами узагальнена в табл. 1.

Таким чином, категорія «капітал підприємства» є одним з складних понять, яке досліджували і досліджують вчені. Ця економічна категорія включає в себе різноманітність сутнісних сторін складного економічного процесу. Український учений-дослідник І. Бланк, з огляду на вищезазначене, пропонує розглядати основні характеристики, що визначають особливості застосування категорії «капітал підприємства», виходячи безпосередньо із практичної площини. Учений виділив 10 ознак капіталу [3]: 1) капітал виступає як об'єкт економічного

управління; 2) капітал є накопиченою цінністю; 3) капітал є виробничим ресурсом, тобто фактором виробництва; 4) капітал виступає інвестиційним ресурсом; 5) капітал є об'єктом власності та розпорядження; 6) капітал є носієм фактора ліквідності; 7) капітал є носієм фактора ризику; 8) капітал виступає як об'єкт надання тимчасових переваг; 9) капітал є об'єктом купівлі-продажу; 10) капітал виступає джерелом доходу.

Разом з тим, необхідно розділяти поняття склад та структура капіталу підприємства.

Склад капіталу підприємства – це сукупність (перелік) створюючих його елементів, а структура – співвідношення (питома вага) даних елементів [9].

Таблиця 1

Підходи до трактування поняття «капітал підприємства»

№ п/п	Автор	Трактування
1	Балабанов І.Т. [1]	частина фінансових ресурсів, які пущені в обіг, і доходи, що вони приносять від цього обігу.
2	Русак Н.А., Русак В.А. [5]	засоби, вкладені в суб'єкт господарювання на початку або впродовж господарської діяльності з метою отримання прибутку (доходу)
3	Селезньов В.В. [6]	фінансові ресурси, які використовуються на розвиток виробничого процесу (покупка сировини, товарів, робочої сили інших елементів виробництва)
4	Моїсєєв С.В., Терьохін В.І. [10]	це фінансові кошти підприємства, відображені в пасиві його бухгалтерського балансу.
5	Білоліпецький В.Г. [2]	частина фінансових
6	Опарін В.М. [8]	ресурсів, задіяних підприємством в оборот, і доходи, що
7.	Бланк І.О. [3]	Капітал – це сума коштів, спрямованих в основні засоби та обігові кошти підприємства
8.	Школьник І. О. [9]	характеризує загальну вартість засобів в грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів
9.	Федоренко Н.О. [7]	грошові кошти, що знаходяться в розпорядженні підприємства та призначені для покриття потреб у забезпеченні процесу його функціонування
		сукупність грошових, матеріальних і нематеріальних активів господарюючого суб'єкта, які мобілізовані з різних джерел і що беруть участь в операційних та інвестиційних процесах з метою отримання доходу та/або максимізації

Склад і структура капіталу підприємства чинників виробничого, економічного і організаційного характеру, що визначаються поряд, в різних галузях і підгалузях економіки різні. У таких фондомістких видах економічної діяльності підприємства, як виробництво машин та устаткування переважаючим елементом капіталу є амортизаційні відрахування. У легкій промисловості і торгівлі значна частка належить заробленому прибутку. Разом з тим, одне підприємство на різних етапах діяльності має в своєму розпорядженні різний

склад і структуру капіталу. Наприклад, на етапі становлення воно фінансується за рахунок власних або позичкових засобів, а у міру його подальшого розвитку з'являється зароблений власний капітал у вигляді прибутку, неорганізований позичковий капітал функціонування. Причому, власний і, особливо, позичковий капітал підприємства розглядаються не тільки як основні елементи капіталу підприємства, але і як джерела додаткового його приросту. Зокрема, позичковий капітал підприємства притягується для максимізації прибутку або ринкової вартості підприємства.

Кінцева структура капіталу підприємства визначається шляхом аналізу міри впливу окремих джерел додаткового капіталу на той, що функціонує спочатку і зміни в ньому співвідношення власної і позичкової складової.

Таким чином, проблема формування та ефективного використання капіталу підприємства припускає рішення питань про обсяг потреби, його склад і структуру, джерела додаткового капіталу, кінцевої структури капіталу підприємства ступеня його цільового використання, а також про фінансовий результат діяльності підприємства.

1. Балабанов И.Т. Финансовый менеджмент. Как управлять капиталом? / И.Т. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 384 с.
2. Белоліпецький В.Г. Финансы фирмы / В.Г. Белоліпецький. – СПб.: «Питер», 2002
3. Бланк И. А. Управление формированием капитала / Бланк И.А..- К.: «Ника-Центр», 2000. – 512 с.
4. Круш П. В. Еволюція теоретичних підходів визначення сутності капіталу підприємства / Круш П. В., Мастюк Д. О. // Економічний вісник НТУУ «КПІ» : збірник наукових праць. – 2015. – Вип. 12. – С. 198–206.
5. Русак Н.А. Финансовый анализ субъекта хозяйствования: спр. Пособие / Русак Н. А., Русак В. А.. Минск: Вышэйш. шк., 1997. 309 с.
6. Селезнев В. В. Основы рыночной экономики Украины [Текст] : учеб. пос. / В. В. Селезнев. — 2-е изд., доп. и перераб. — К. : А.С.К., 2002. — 656 с.
7. Федоренко Н.О. Управление финансовыми ресурсами: определение зоны оптимальных значений структуры капитала / О.М. Теліженко, Н.О. Федоренко // Управління розвитком. – Харків: Вид-во ХНЕУ, 2006. – №7. – С. 172–174.
8. Черемісова Т.А. Подальше дослідження економічної сутності капіталу, його видів та функціональної ролі у діяльності підприємства [Електронний ресурс] / Т.А. Черемісова. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpchdtu/2008_21_1/articles/Pitanya_econom/32_Cheremisova.pdf
9. Школьник, І. О. Теоретичні підходи до трактування поняття капіталу підприємства та його структури на сучасному етапі розвитку фінансової науки [Текст] / І. О. Школьник, А. С. Безбабіна // Інноваційна економіка. – 2012. – № 4. – С. 24-28.
10. Юшко С.В. Критичний аналіз економічної сутності поняття «капітал підприємства» / С.В. Юшко, А.А. Лугова // Вісник економіки, транспорту і промисловості. – 2011. – № 36. – С.234-238.

Гуценко Ю. М., магістр обліково-фінансового факультету
Чебан Ю. Ю., к. е. н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ТВОРЧИХ ВІДПУСТОК

Відпочинок поряд з працею є основними соціальними становищами, у яких людина перебуває все своє життя, за винятком дитинства. Праця обов'язково повинна чергуватись з відпочинком. Тривала безперервна праця виснажує людину. Саме тому у законодавстві України суттєву увагу приділено врегулюванню питання щодо реалізації права людини на відпочинок.

Згідно зі статтею 4 Закону України «Про відпустки» встановлені такі види відпусток: щорічні відпустки; додаткові відпустки у зв'язку з навчанням; соціальні, без збереження заробітної плати; творчі [3].

Творча відпустка – це тимчасове звільнення роботодавцем працівника, який працює за трудовим договором, від виконання трудових обов'язків з метою виконання спеціальних творчих завдань із збереженням місця роботи та заробітної плати [1].

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 19 січня 1998 р. № 45 «Про затвердження умов, тривалості, порядку надання та оплати творчих відпусток» [3], творчі відпустки надаються працівникам підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності за основним місцем роботи для закінчення дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата або доктора наук, для написання підручника, монографії, довідника тощо.

Тривалість творчих відпусток становить:

- до 3-х місяців – для закінчення дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук; для написання підручника чи наукової праці;
- до 6-ти місяців для закінчення дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук.

Творча відпустка для написання наукової праці надається за наявності:

- заява працівника;
- рекомендації наукової (науково-технічної) ради центрального органу виконавчої влади або вченої ради вищого навчального закладу III–IV рівнів акредитації чи науково-дослідного інституту відповідного профілю про доцільність надання творчої відпустки;
- довідки видавництва про включення підручника (наукової праці) до плану випуску видань на поточний рік [4].

Рішення про доцільність і можливість надання має бути обґрунтована з врахуванням нижче наведених особливостей:

- для надання творчої відпустки повної тривалості не має значення строк безперервної роботи працівника на підприємстві, в установі, організації;
- творча відпустка не продовжується на святкові та неробочі дні. Не продовжується і не переноситься творча відпустка і в тому разі, якщо вона збігається з періодом тимчасової непрацездатності працівника;
- компенсація за невикористані дні творчої відпустки не виплачується;

- оплачувана творча відпустка надається лише за основним місцем роботи;
- розрахунок середньої заробітної плати для оплати періоду творчої відпустки провадиться на загальних підставах.

Творчу відпустку не надають для закінчення дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора наук особам, які закінчили відповідну аспірантуру та докторантуру, а також здобувачу одного й того ж наукового ступеня повторно.

При наданні творчої відпустки разом з нею працівнику надаються інші види відпусток і оформлюються наказом керівника підприємства. Під час творчої відпустки за працівником зберігається місце роботи та заробітна плата.

Отже, коли працівникові надається відпустка для завершення дисертаційної або іншої наукової роботи, після закінчення відпустки працівник зобов'язаний пред'явити роботодавцеві результати своєї наукової творчості [5].

Підтримуємо думку автора щодо необхідності передбачити відповідальність працівника за нецільове використання творчої відпустки. І закріпити норму про те, що у разі, якщо протягом тижня після закінчення додаткової відпустки у зв'язку з навчанням або творчої відпустки працівник не надає роботодавцеві доказів цільового використання відпустки, то це дає підставу надану йому відпустку вважати відпусткою без збереження заробітної плати. І у цьому випадку грошова сума, виплачена як оплата відпустки, підлягає стягненню з працівника [5].

Погоджуємося, що встановлення на законодавчому рівні стягнення відповідної заробітної плати, як захід матеріальної відповідальності, не суперечить принципам трудового права та не посягає на трудові права працівників. Окрім того, запровадження такого механізму ефективно впливатиме на якість трудової діяльності працівників [2].

Отже, працівник тимчасово звільнюється від виконання основної роботи. Він зобов'язаний використати відпустку за цільовим призначенням та надати після її закінчення відповідний звіт. Це виключна риса творчої відпустки, яка відрізняє її від будь – якого іншого виду відпусток.

1. Гуцу С. Ф. Правова природа й особливості правового регулювання творчих відпусток для науковців [Електронний ресурс] / С. Ф. Гуцу, М. В. Нечипорук // Гуманітарний часопис. – 2005. – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/Юля/Downloads/gumc_2005_1_18.pdf.

2. Денисюк О. О. Напрямок вдосконалення правового регулювання творчих відпусток [Електронний ресурс] / О. О. Денисюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://www.lj.kherson.ua/2015/pravo03-2/part_1/18.pdf.

3. Про відпустки: Закон України від 15.11.1996 № 504/96-ВР [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/504/96-вр>

4. Умови, тривалість, порядок надання оплати творчих відпусток: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.01.1998 № 45 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/45-98-п>

5. Юрченко А. А. Правове регулювання учбових, творчих та соціальних відпусток: проблемні питання [Електронний ресурс] / А. А. Юрченко // Актуальні проблеми права: теорія і практика. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: [file:///C:/Users/Юля/Downloads/app_2012_24_72%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Юля/Downloads/app_2012_24_72%20(1).pdf).

Данилко А.Р.

Науковий керівник – доц. Маркус О.В.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ІНОЗЕМНОЇ ВАЛЮТИ КОМЕРЦІЙНИМИ БАНКАМИ

В сучасних умовах розширення ринків збуту, неможливості функціонування суб'єктів господарювання лише в межах внутрішнього ринку країни та необхідність співпраці з міжнародними контрагентами вимагають постійного обміну іноземної валюти. Тому обмінні операції пов'язані з іноземною валютою є дуже розповсюдженими в щоденній діяльності комерційних банків.

Метою є систематизація основних особливостей обліку операцій купівлі-продажу іноземної валюти, які здійснюються комерційними банками.

Проблематику обліку валютних операцій досліджувала досить значна кількість зарубіжних вчених, а саме: В.Беті, Ж.Вігуру, П.Касон, Дж.Маккензі, Ю.С. Масленченков, В.К. Немцінов, також вітчизняні науковці, зокрема: Ю.Т. Труш, О.В. Васюренко І.В. Жиглей, Л.І. Жидєєва, Н.Б. Литвин, А.В. Максименко, О.І. Степаненко, А.С. Гальчинський, О.В. Дзюблюк, А.О. Єпіфанов і ін.

Валютні операції можуть здійснювати комерційні банки, що офіційно зареєстровані на території України та мають генеральну ліцензію Національного банку України на здійснення валютних операцій, а також здійснюють валютний контроль за операціями своїх клієнтів.

До валютно-обмінних операцій належать такі операції:

- купівля у резидентів і нерезидентів готівкової іноземної валюти за готівкові гривні;
- продаж резидентам готівкової іноземної валюти за готівкові гривні;
- зворотний обмін нерезидентам невикористаних готівкових гривень на готівкову іноземну валюту;
- конвертація (обмін) готівкової іноземної валюти однієї іноземної держави на готівкову іноземну валюту іншої іноземної держави[1].

Особливістю операції з купівлі-продажу іноземної валюти є те, що в залежності від строків виконання умов договору їх поділяють на тод (в день укладення договору), том (в перший робочий день після дня укладення договору) і спот (на другий робочий день після дня укладення договору). Наявність диверсифікації строків виконання валютних операцій дозволяє комерційному банку та клієнту узгодити умови договору, що будуть повністю задовольняти обох суб'єктів[2].

Оскільки План рахунків бухгалтерського обліку банків характеризується мультивалютністю, тобто банки можуть проводити розрахунки у багатьох валютах іноземних держав. Для обліку операцій з купівлі-продажу іноземної валюти банк використовує однакові рахунки, що і для обліку операцій в національній валюті. Операції з валютою банком можуть відображатися як на балансових, так і на позабалансових рахунках у разі, наприклад зобов'язання з придбання або продажу іноземної валюти, які не виконані через невідповідність дати операції і дати валютування.

Існує певна відмінність обліку операцій в іноземній валюті від операцій з національною валютою. Вона полягає в тому, що виникає необхідність подвійної оцінки: в валюті операції та в національній валюті України.

Так як існують різні методи встановлення курсів валюти, операції з іноземною валютою за балансовими рахунками можуть теж відображатись за різними курсами:

а) за офіційним валютним курсом на дату валютування відображається іноземна валюта в подвійній оцінці – за номіналом та в гривневому еквіваленті;

б) за ринковим курсом гривні в разі купівлі-продажу іноземної валюти за гривні;

в) за офіційним валютним курсом гривні на дату нарахування, отримання і сплати доходів та витрат в іноземній валюті;

г) за офіційним валютним курсом на дату укладення установчого договору в разі внеску в іноземній валюті до статутного капіталу гривні відображаються за рахунком 3630 «Внески за незареєстрованим статутним капіталом»;

г) за офіційним валютним курсом на дату сплати авансу (попередньої оплати) гривні відображаються в разі придбання за іноземну валюту немонетарних активів (запасів, основних засобів, нематеріальних активів тощо) та отримання робіт і послуг.

Банк у разі необхідності може використовувати транзитні рахунки, рахунки з обліку дебіторської та кредиторської заборгованості відповідно до облікової політики з подальшим відображенням операцій за відповідними рахунками за їх призначенням. Комерційний банк також використовує розподільчі рахунки з метою здійснення валютного контролю та обов'язкового продажу іноземної валюти відповідно до вимог нормативно-правових актів Національного банку України з валютного регулювання[3].

Внаслідок здійснення валютних операцій в комерційному банку постійно змінюється співвідношення залишків на рахунках в іноземній валюті, які формують активи та пасиви. Це співвідношення називають валютною позицією банку. Якщо сума всіх рахунків у конкретній валюті балансується, мова йде про закриту валютну позицію. Різниця між залишками коштів у іноземній валюті, що формують активи та пасиви у відповідних валютах, забезпечує відкриту валютну позицію. Саме така ситуація не виключає можливості отримати додаткові прибутки або зазнати додаткових збитків у разі зміни обмінних курсів валют [4]. Відкрита валютна позиція може бути довгою та короткою. У випадку довгої при зростанні курсу виникає дохід і витрати при зменшенні курсу. У випадку короткої при зростанні курсу виникають витрати, дохід – при зниженні курсу.

Зв'язок між операціями в іноземній та національній валютах здійснюється за допомогою рахунків групи: 380 «Позиція банку щодо іноземної валюти та банківських металів»: 3800 АП «Позиція банку щодо іноземної валюти та банківських металів» (відкриваються субрахунки за кожним видом валюти); 3801 АП (контррахунок) «Еквівалент позиції банку щодо іноземної валюти та банківських металів». Рахунки валютної позиції та її еквівалента відображають позицію банку у відповідній валюті та вартість валюти, перераховану в гривні.

Рахунок 3800 відкривається за кодами валют в іноземній валюті та в гривнях, а рахунок 3801 – лише в гривнях, аналітичний облік ведеться за видами валют.

Комерційний банк після проведених операцій з іноземною валютою за кожен операційний робочий день підраховує реалізований результат, тобто визначає одержані доходи чи понесені втрати від даних фінансових операцій. Фінансовий результат від торговельних операцій з іноземною валютою обліковується за рахунком 6204 «Результат від торгівлі іноземною валютою та банківськими металами» наростаючим підсумком з початку року.

Отже, особливостями обліку операцій купівлі-продажу іноземної валюти комерційними банками є те, що їх облік виконується на тих же рахунках, що і подібні операції в національній валюті, використовуються позабалансові рахунки у випадку розбіжності між датою операції і датою валютування, аналітичний облік ведеться в розрізі кожної валюти, наявність трьох видів операцій з купівлі-продажу іноземної валюти (тод, том, спот) в залежності від троків виконання умов договору. Відкрита валютна позиція комерційного банку надає йому можливості отримати додаткові прибутки за умови правильного вибору її виду: довгої чи короткої. Банк щоденно за результатами проведених операцій з купівлі-продажу іноземної валюти визначає фінансовий результат.

1. Постанова Правління Національного Банку України від 12.12.2002 №502.- Інструкція про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України. - Розділ I. Загальні положення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.

2. Труш Ю.Т. Облік у банках. Частина 3. Облік розрахунково-касових операцій банку в національній та іноземній валютах / Ю.Т. Труш, Г.О. Король. – Дніпропетровськ: НметАУ, 2015. - 48 с. - С.32 .

3. Постанова Правління Національного Банку України від 05.11.2013 №437.- Інструкція з бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті та банківських металах у банках України. - Розділ II. Рахунки, що використовуються для обліку операцій в іноземній валюті та банківських металах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.

4. Васюренко О.В. Банківські операції : навч. посібник / О.В. Васюренко. – 6-те вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 318 с.

Демченко О.П., к.е.н., доцент кафедри фінансів,
Погребняк О.Ю., здобувач освітнього ступеня «магістр»
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ТА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ

У сучасних нестабільних умовах функціонування підприємств, що супроводжується високим рівнем фінансових ризиків та низькою прогнозованістю результатів фінансової діяльності виникає необхідність пошуку нових ефективних інструментаріїв розвитку бізнесу. Досвід розвинутих країн засвідчує, що соціальна відповідальність бізнесу виступає одним із ефективних

інструментів фінансового менеджменту та перспективним напрямом розвитку фінансової політики підприємства, оскільки забезпечує підвищення інвестиційної привабливості та іміджу перед клієнтами, зміцнення репутації, підвищення комерційного успіху компаній, що опосередковується у фінансових результатах підприємства.

У вітчизняній практиці впровадження соціальної відповідальності бізнесу лише зароджується, проте теоретичні питання висвітлювалися у роботах І. Акімова, В. Валікова, В. Воробей, В. Гошовської, М. Бутко, Е. Лібанової, М. Мурашко, С. Мельника, Н. Балабанова, П. Шевчука, В. Шаповала, В. Трощинського, О. Петроє.

Трактовки терміну «соціальна відповідальність бізнесу» з погляду різних авторів є досить неоднозначними. Проте розглянувши їхній зміст можна стверджувати, що сутність соціальної відповідальності бізнесу полягає у спрямуванні частину свого доходу на підтримку та розвиток об'єктів соціальної інфраструктури, соціальної сфери територій присутності, соціальному забезпеченню та підвищенню кваліфікації працівників, врахуванні та задоволенні потреб основних стейкхолдерів, реалізації екологічних програм. Для забезпечення соціальної спрямованості бізнесу, підприємство має подолати низку проблем серед яких порушення принципу максимізації прибутку; зростання собівартості продукції у зв'язку зі збільшенням витрат на соціальні потреби; неможливість забезпечення високого рівня підзвітності суспільству.[3]

Спонсорство, добродійність, а іноді й пряме фінансування, є найбільш простими показниками соціальної відповідальності компанії. Так основними чинниками що спонукають керівників підприємств реалізовувати соціально відповідальні заходи, на першому місці стоять моральні міркування і внутрішнє спонукання. Але часте вкладення бізнесом коштів у соціальні проекти сприймається владою як чергова схема тінізації прибутку й мінімізації оподатковування. Тоді ж як у світі знайшли рішення даної проблеми, а саме це форми заохочення соціальної відповідальності бізнесу: податкові кредити; податкові відрахування; «процентні закони», згідно яким, компанія сама може вибрати, на які потреби піде певна частина податків, які вона платить.[2]

Практика соціальної відповідальності у розвинутих країн показує, що державні органи є основними стейкхолдерами з просування соціально відповідальних принципів ведення бізнесу. Переважно даних принципів дотримуються великі підприємства, які частку одержаного доходу спрямовують на реалізацію соціальних проектів. В свою чергу ці підприємства мають більше матеріальних та інтелектуальних ресурсів для створення сприятливих умов праці, розвитку персоналу та ставлять за мету не тільки одержання прибутку, але й реалізують заходи щодо розвитку територій присутності. У таких країнах, як Великобританія, Швеція, Нідерланди, Індія і Польща, урядом створено окремі департаменти та посаду міністра із соціальної відповідальності. Багато країн мають національні стратегії або програми з соціальної відповідальності: Німеччина, Словаччина, Данія, Канада, Ірландія, Фінляндія, Австрія, Франція. У кожній країні соціальна відповідальність бізнесу має свої характерні особливості.

Так, у США і Канаді поширені корпоративна філантропія й соціальний маркетинг; у Китаї у пріоритеті здоров'я і безпека співробітників; в Індії соціальною відповідальністю є благодійність і мінімізація негативних наслідків громадської інфраструктури. [4, с. 7]

На сьогоднішній день в Україні соціально відповідальних компаній дуже мало, тому цінність їхнього досвіду в цій сфері досить значна, так як для українських компаній соціальна відповідальність носить переважно разовий характер, який спрямований на покращення репутації, без бажання (часто і можливості) розглядати даний процес як тривалий і безперервний. Тим не менш, внески підприємств у підвищення якості життя населення та соціально-економічний розвиток територій присутності здійснюється через соціальні інвестиції та соціальні програми, спрямовані на реалізацію екологічних, оздоровчих, освітніх, культурно-ціннісних, інфраструктурних та інших програм і проектів, оснащення сучасною медичною технікою місцевих лікарень, підтримку ветеранів та інвалідів, багатодітних сімей, інтернатів і дитячих будинків, фінансування програм комплексного розвитку малих і монофункціональних міст. [4, с. 9]

Розвиток соціальної відповідальності підприємств знаходиться в діалектичному взаємозв'язку з рівнем соціальної відповідальності держави, якій надається вирішальна роль у розвитку та регулюванні соціально орієнтованої економіки. На відміну від розвинених країн в Україні слабо розвинено інституційне середовище, відсутні спеціальні регулятивні закони щодо соціальної відповідальності бізнесу, податкових пільг, загальнонаціональної стратегії. Це свідчить про необхідність адаптації зарубіжного досвіду до умов діяльності українських підприємств.

Соціальну відповідальність бізнесу в українському контексті можна визначити як таку, що виконує три основні функції:

–законодавчу – дотримання законних зобов'язань перед державою і суспільством (сплата податків, охорона здоров'я і безпека праці, права працівників, права споживачів, екологічні норми) та галузевих стандартів;

–захисну – мінімізація або усунення негативного впливу бізнесу на суспільство та управління ризиками (наприклад, порушення прав людини або забруднення навколишнього середовища);

–стимулюючу – посилення позитивного впливу бізнесу на суспільство і створення цінностей через інновації, інвестиції та партнерство, спрямовані на соціальний та екологічний добробут (наприклад, створення робочих місць, соціальний та економічний розвиток, вирішення конфліктів).

Необхідність розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні зумовлено, зокрема, низкою факторів, що визначені Концепцією «Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні» [1]:

–низький рівень корпоративної культури та, як наслідок, фінансова й економічна слабкість значної частки компаній в Україні є однією з найбільш поширених перешкод. Діяльність економічно слабких суб'єктів орієнтована на виживання, а суспільство і держава часто посідають опозиційну до бізнесу

позицію. Така загальна ситуація на тлі постійного браку коштів не сприяє поширенню ідей та принципів соціальної відповідальності на загальнодержавному рівні;

–правове невизначення і деформація правової свідомості – в Україні лише формується культура поваги до законів та права в цілому. Нині переважно панує прагнення оминати закон, а не дотримуватись його. На жаль, бізнес як найбільш активний та креативний суб'єкт суспільного життя не є виключенням. Частково це пояснюється якістю законів, що приймаються в Україні, їхньою нестабільністю та вибірковістю застосування;

–низький рівень усвідомлення суспільством ролі бізнесу – через відносно нетривалу сучасну історію вітчизняного бізнесу та ще більш коротку практику реалізації ним власної соціальної відповідальності в українському суспільстві майже не сформовано коректне розуміння зусиль бізнесу в цьому напрямі;

–термінологічна (нормативна) невизначеність – з огляду на відносно пізнє входження вітчизняних підприємницьких кіл до спільноти соціально відповідального бізнесу в Україні спостерігається елементарне нерозуміння як бізнесом, так й іншими членами суспільства основних завдань і механізмів реалізації стратегій соціальної відповідальності;

–закритість українських компаній для широкої громадськості – для більшості компаній детальна інформація про її діяльність є даними для суто внутрішнього користування. Лише чверть з опитаних підприємств мають затверджені кодекси поведінки (місію, кодекс етичних правил, проголошені цінності тощо).;

–перекіс у реалізації політики соціальної відповідальності українськими компаніями. Соціальна відповідальність українських компаній та організацій спрямовується, насамперед, на трудові практики і заходи із захисту здоров'я і безпеки споживачів. Менш поширеними є заходи щодо захисту природних ресурсів та взаємодії з громадою: лише третина компаній здійснює соціальні інвестиції в громаду, половина підприємств не вживає заходів з охорони довкілля;

–нерівномірне врахування інтересів заінтересованих сторін: найчастіше компанії враховують інтереси споживачів та органів державної влади, найрідше – недержавних організацій та дослідницьких організацій, навчальних закладів, співпраця з якими практично відсутня.

Отже, реалізація принципів соціальної відповідальності впливає на фінансові показники діяльності фірми, зокрема забезпечує ширший доступ до капіталу та ринку, більші обсяги продажів, а відповідно і прибутків, покращення процесів прийняття рішень та управління ризиками в системі фінансового менеджменту, економію операційних витрат, зростання продуктивності та якості, зміцнення бази людських ресурсів, репутації, лояльності покупців. Зростання фінансових результатів діяльності підприємств на основі принципів соціальної відповідальності дозволить забезпечити вищий рівень життя громадян та екологічної безпеки.

2. Олефіров С.Ю. Соціальне партнерство як механізм взаємодії громадського суспільства та влади/С.Ю. Олефіров//Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток» – 2013. – №9.
3. Рибак Г.І. Соціальне партнерством – перспективний напрямок розвитку підприємництва та підвищення якості життя населення України/Г.І. Рибак//Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» – 2015. – №6.
4. Черних О.В. Управління соціальною відповідальністю на великих підприємствах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)»/О.В. Черних. – Донецьк, 2012. – 24 с.

Демченко В. Г., магістр,
Науковий керівник – Скиданенко Ю. Д., доцент
Полтавська державна аграрна академія

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI

Характерними для умов сучасного стану розвитку економіки в Україні є глибокі економічні перетворення в сфері виробництва на основі ринкових відносин. Дані відносини вимагають перегляду системи бухгалтерського обліку, одним із головних елементів якої є облік взаєморозрахунків суб'єктів господарювання. На сьогодні саме облік дебіторської заборгованості займає найбільш суперечливе питання в бухгалтерському обліку, що зумовлено проблемою неплатежів. Така ситуація складається завдяки тому, що суб'єкти господарювання перш за все займаються вирішенням власних проблем, а лише після цього виконанням фінансових зобов'язань перед партнерами, не досконалою політикою управління підприємством та законодавчою бозою.

Проблемам обліку дебіторської заборгованості та шляхам вдосконалення її методики приділялось багато уваги з боку вітчизняних та зарубіжних вчених таких, як: О. М. Кіяшко, О. І. Єлісєєва, Ж. В. Кудрицька, В. Г. Андрійчук, Я. В. Соколов. Проте методика обліку дебіторської заборгованості все ще потребує вдосконалення та уточнення. На думку Ж.В. Кудрицької, суб'єкти господарювання на перший план висувають вирішення проблем збільшення обсягів продажу та виробництва і натомість зовсім не приділяють увагу питанням організації обліку, незважаючи на те, що саме вона є відправним базисом налагодженої діяльності підприємства як цілісного механізму. Звісно, таке відношення зумовлене постійною зміною та доповненням діючих, а також прийняттям нових законодавчих і нормативних актів, що несуть інколи суперечливий характер, акумулюючи увагу суб'єктів розрахунково-платіжних відносин далеко не на принципах організації обліку та відносин з контрагентами [2]. Актуальною на сьогодні залишається й проблема автоматизації бухгалтерського обліку на підприємствах, адже й нині на багатьох підприємствах використовується журнально-ордерна форма обліку, яка в більшості випадків базується на ручній обробці даних, що призводить до зниження якості та збільшення термінів її опрацювання.

Отже, для усунення даних проблем необхідна автоматизація системи ведення обліку, що дасть змогу отримувати більш оперативну та повну інформацію щодо стану дебіторської заборгованості на підприємстві, що в свою чергу дасть змогу оцінити всі ризики та обрати правильний напрямок облікової політики з урахуванням всіх можливих ризиків, а не лише з метою збільшення товарообороту.

На даний час регулювання обліку дебіторської заборгованості повністю відбувається законодавчими актами. Основним законодавчим актом який регулює облік дебіторської заборгованості є П(С)БО – 10 «Дебіторська заборгованість» [4]. В інших законодавчих актах дебіторська заборгованість розглядається як об'єкт податкового обліку, її відображення у звітності підприємств та вказуються конкретні рекомендації щодо певних питань.

До основних недоліків існуючої системи обліку дебіторської заборгованості можна віднести такі:

- відсутність чіткої схеми деталізації та співвідношення різних видів дебіторської заборгованості у загальній їх структурі;

- для прийняття зацікавленими особами адекватних та вчасних рішень щодо існуючої політики управління істотне значення мають актуальність і якість інформації про стан розрахунків з дебіторами, що формується на базі даних бухгалтерського обліку конкретних суб'єктів господарювання. Крім цього, облікові реєстри, що є рекомендовані для використання, не передбачають накопичення інформації про розрахунки з дебіторами різного рівня деталізації і узагальнення. Це зумовлює неможливість отримання інформації про дебіторську заборгованість в обсязі і вигляді, достатньому для проведення аналізу розрахунків з дебіторами зокрема і заборгованості загалом з метою прогнозування ймовірності настання платіжної кризи суб'єктів господарювання, складання рекомендацій щодо її попередження;

- практично недослідженим питанням є оплата дебіторської заборгованості. Проблема оплати дебіторської заборгованості, визначення допустимого рівня засобів, які вилучаються на дебіторську заборгованість, розробка оптимальної політики управління нею є достатньо серйозною і потребує глибокого вивчення;

- невирішені проблеми відображення в обліку довгострокової дебіторської заборгованості, оцінки поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги;

- недостатнє вивчення обліку сумнівних боргів, зокрема резерву на їх покриття з метою зближення бухгалтерського та податкового обліку [3].

Так як, облік довгострокової та короткострокової заборгованості ведеться на різних рахунках бухгалтерського обліку, що в П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» не зазначається, то доречно було б внести зміни щодо їх чіткого розмежування. Також було б доречним визначити, що поточна дебіторська заборгованість є оборотним активом, а довгострокова – необоротним активом, і вони обліковуються на різних рахунках [1]. Стало б доцільним й більше уваги як з наукової так і законодавчої точки зору приділити малодослідженим питанням дебіторської заборгованості таким як: оплата дебіторської заборгованості.

Дослідженням маловисвітлених і досліджених аспектів дебіторської заборгованості, розробкою нових, специфічних методів та принципів їх вирішення.

Отже, можна зробити висновки, що сучасний стан організації обліку дебіторської заборгованості має певні недоліки, які потребують вирішення не лише на законодавчому, а й на науковому рівні з внесенням певних поправок та конкретизацією щодо різних видів дебіторської заборгованості та їх обліком. Не менш важливим аспектом вирішення даної проблеми є й обрання правильної управлінської політики підприємства, так як облік дебіторської заборгованості відіграє важливу роль в діяльності будь-якого підприємства не залежно від його форми власності.

1. Кіяшко О. М. Необхідність облікового забезпечення управління дебіторською заборгованістю / О. М. Кіяшко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 3 (93).
2. Кудрицька Ж. В. Методологічні підходи до вирішення проблем організації обліку та внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами [Електронний ресурс] / Ж. В. Кудрицька, О. В. Апарова. – Режим доступу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/341/330>
3. Єлісеєва О. Проблеми обліку дебіторської заборгованості / О. Єлісеєва, В. Гуня, В. Белозерцев // Економіст. – 2012. – № 11.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» затверджено наказом Міністерства фінансів № 237 від 08.10.1999 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України: [сайт]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

Дибленко К.

Науковий керівник – Топоркова Г.М.

ДВНЗ «Харківський коледж текстилю та дизайну»

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Банківська інвестиційна діяльність — це вкладення банком реальних та фінансових інвестицій, сприяння підприємствам у залученні інвестицій, з метою отримання прибутку та максимального задоволення потреб клієнтів у ресурсах, необхідних для реалізації інвестиційних проектів.

Фінансова безпека банку — це захист від можливих фінансових втрат, попередження банкрутства банку, досягнення максимального прибутку від вкладених коштів.

Бажання отримати високі доходи, зазвичай, супроводжується високим рівнем ризику. Інвестиційний ризик — це можливість відхилення конкретних інвестиційних рішень чи дій банку від запланованих. Ці відхилення можуть бути пов'язані як із додатковими доходами, так і з додатковими витратами, оскільки отримані величини є випадковими, тобто невідомими на момент прийняття інвестиційного рішення.

Усвідомлюючи альтернативність цілей, кожен інвестор повинен сам визначити пріоритети на кожному етапі інвестування, а саме: встановити

прийнятні значення мінімальних темпів зростання капіталу, мінімальний рівень дохідності, верхній рівень інвестиційного ризику і мінімальну частку високоліквідних фінансових активів.

Завдання фінансової безпеки банківської діяльності:

- захист законних інтересів банку і його працівників;
- профілактика та попередження правопорушень і злочинних посягань на власність і персонал банку;
- своєчасне виявлення реальних і потенційних загроз банку, проведення заходів щодо їх нейтралізації;
- оперативне реагування елементів структури банку на загрози, що виникають, та негативні тенденції розвитку зовнішніх і внутрішніх обставин;
- виявлення та формування причин і умов, сприятливих для реалізації банком своїх основних інтересів;
- навчання персоналу з питань безпеки;
- збереження й ефективне використання фінансових, матеріальних і інформаційних ресурсів банку.

Фінансова безпека банку залежить від багатьох зовнішніх та внутрішніх факторів. Тому її розглядають на двох ієрархічних рівнях: фінансова безпека діяльності НБУ (макрорівень) та фінансова безпека окремих банківських установ (мікрорівень). Макроекономічні показники характеризуватимуть рівень опосередкованого впливу на фінансову безпеку конкретного банку і визначаються рівнем фінансової безпеки держави. Включення вказаних показників при розрахунку фінансової безпеки банку зумовлено значним впливом рівня фінансової безпеки держави на рівень фінансової безпеки фінансово-кредитних установ, адже, якщо загальнодержавні потреби не будуть забезпечені достатніми фінансовими ресурсами, не може йти мови і про фінансову безпеку кожного банку. До зовнішніх факторів, які впливають на фінансову безпеку відносять:

- стабільність економічної ситуації (економічний спад, радикальна зміна вектору розвитку економіки, дефолти першокласних компаній-позичальників);
- значні коливання курсу національної валюти відносно інших валют (інфляція, дефляція);
- відкритість (доступність) міжбанківського ринку;
- рівень політичної та геополітичної стабільності;
- стійкість фінансових ринків (у тому числі можливість протидіяти спекулятивним атакам);
- зміни процентних ставок (наприклад, LIBOR, облікової ставки НБУ тощо);
- можливість знецінення майна, що перебуває як забезпечення за кредитними операціями банків (зокрема, через падіння цін на ринку нерухомості, кризи окремих галузей економіки тощо);
- значні коливання цін на енергоресурси.

До внутрішніх факторів, які впливають на фінансову безпеку банку, належить якість менеджменту, пов'язана з грамотним розподілом праці, правильною кредитною та дисконтною політикою банку, стратегією банку,

ефективним банківським маркетингом, дотриманням існуючих економічних нормативів, установлених НБУ, та чинного законодавства тощо.

Забезпечення належного рівня фінансової безпеки банківських установ є дуже важливим ще й тому, що підрив довіри до банків приводить до зниження фінансової безпеки країни.

Функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки банку відбувається шляхом здійснення певних дій над її об'єктами.

Об'єктом фінансової безпеки банку є фінансова діяльність банку, безпеку якої необхідно забезпечити, прибуток, джерела та обсяги фінансових ресурсів, структура капіталу, структура активів, інвестиції, фінансові ризики тощо. Суб'єкти фінансової безпеки — це керівництво банку і його персонал. Функції суб'єкта можуть бути покладені як на певний структурний підрозділ, так і на окремого менеджера.

Предмет фінансової безпеки банку — діяльність суб'єктів щодо забезпечення фінансової безпеки, яка спрямована на об'єкти фінансової безпеки.

Суттєвою причиною виникнення кризових ситуацій у більшості українських банків є недостатній рівень інвестиційного менеджменту, а головним чинником цього є відсутність надійної системи оцінки рівня фінансової безпеки інвестиційної діяльності. За допомогою такої системи можна виявити "проблемні" точки і найбільш дієві способи підвищення її ефективності.

До зовнішніх чинників, які впливають на величину фінансової безпеки, ми відносимо: зміну податкової політики, курсів валют, процентної ставки. Серед внутрішніх чинників найбільшу загрозу фінансовій безпеці становлять: неефективне фінансове планування і управління активними операціями, неефективна маркетингова, кадрова, інноваційна стратегії.

Оцінку рівня фінансової безпеки інвестиційної діяльності банку доцільно проводити на основі наступних показників:

Ділову активність банку на ринку інвестиційних кредитів може характеризувати частка інвестиційних кредитів у загальних активах банку.

Якщо показник є високим (понад 65%), то це може означати, що діяльність банку є недостатньо диверсифікованою. Низький коефіцієнт свідчить про те, що банк недостатньо використовує джерела фінансування. Оптимальне значення цього показника кожен банк визначає самостійно.

Коефіцієнт інвестиційної активності відображає активність банку на ринку цінних паперів-відношення вартості портфеля цінних паперів та паїв до загальних активів банку.

Чим вищим є значення показників, тим вищою буде фінансова безпека.

Встановлено, що на рівень фінансової безпеки впливає обсяг прострочених й безнадійних інвестиційних кредитів, а для оцінки цього впливу визначають показник проблемних кредитів.

Оптимальне значення даного показника — 0. Однак, на практиці частка проблемних кредитів буває різною і що більше віддаляється значення від нуля, то нижчим є рівень безпеки.

До найбільш значущих показників необхідно включати показники прибутковості інвестиційних вкладень. Оскільки прибуток є основним захисним механізмом від банкрутства, то чим більша величина прибутку, тим менше коштів потрібно залучати із зовнішніх джерел, а це в кінцевому рахунку підвищує фінансову безпеку банку.

Коефіцієнт дохідності інвестиційних кредитних вкладень показує скільки доходу приносить кожна вкладена гривня в інвестиційні кредити.

Якщо виконуються всі умови договорів, а всі кредити і проценти повертаються повністю, то такий коефіцієнт дорівнюватиме середньозваженій ставці за інвестиційними кредитами.

Запобігання збитків у фінансово-кредитній діяльності банку складає ефективний результат їх діяльності із забезпечення його прибутковості і стійкості, а відтак, й фінансової безпеки.

Окрім завдання забезпечити фінансову безпеку як самого комерційного банку, так і його клієнтів, фінансові установи повинні активно інформувати потенційного споживача про належний рівень своєї фінансової безпеки. Одним із індикаторів стабільного стану фінансової безпеки банку може вважатись його високий кредитний рейтинг, адже процедура рейтингування будується із використанням переліку показників, що застосовується і у процесі оцінки рівня фінансової безпеки компанії.

До заходів, що можуть покращити стан фінансової безпеки банку, можна віднести: створення служби фінансово-економічної безпеки та розширення її повноважень, комплексну оцінку майбутніх працівників банківської сфери для виявлення їх схильності до шахрайства та встановлення рівня професіоналізму. Але головне — це чітке визначення об'єкта і суб'єктів фінансової безпеки та принципів їх взаємодії між собою, факторів негативного впливу на об'єкт безпеки та шляхів мінімізації можливості їх реалізації.

Метою системи фінансової безпеки інвестиційної діяльності банків є забезпечення стабільної, безкризової та ефективної діяльності. Для її досягнення керівники банку повинні регулярно визначати потенційні проблеми в інвестиційній діяльності банку, усувати їх та здійснювати постійний контроль за результативністю заходів щодо забезпечення фінансової безпеки.

1. Барановський О.І. Фінансова безпека: монографія. Інститут еко-но-міч-но-го прогнозування. – К.: Фенікс, 1999. – 338с.
2. Экономическая безопасность: Производство – финансы – банки. / Под ред. В.К. Сенчагова. – М.: Финстатинформ, 1998. – 616с.
3. Мунтіян В.І. Економічна безпека України: монографія. – К.: КВІЦ, 1999. – 461с.
4. Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізми забезпечення: монографія. – К.: Лібра, 2003. – 280с.
5. Глобалізація і безпека розвитку: монографія / За ред. О.Г. Білоруса. – К.: КНЕУ, 2001. – 733с.
6. Міжнародне оподаткування: навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 550с.

Donyk M.O.

Scientific supervisor: I.V. Ivanova, PhD, Associate Professor,

Cherkassy Educational and Scientific Institute of the State Higher Educational Institution «Banking University»

THE IMPACT OF FOREIGN BANKS ON THE BANKING SECTOR OF UKRAINE

Since the development of the banking system of Ukraine is closely related to the integration processes taking place in the global economy, the problems of foreign capital access and its impact on the domestic banks are particularly relevant.

The aim of our research is to analyze the impact of foreign banks on the banking sector of Ukraine and to identify the advantages and disadvantages of foreign banks activities in Ukraine.

Foreign capital plays an important role in the development of the banking system and the economy of any country, as it is an important source of financing the economy in most countries. Intensive inflow problems of foreign capital are inherent in most emerging economies.

Currently, foreign capital is an important part of Ukraine's banking system, which can be proved by the significant share of foreign banks in the domestic market. As of 09.01.2016 p. there were 100 banks in Ukraine with a banking license, including 39 banks with foreign capital, 16 of them with 100% foreign capital.

The presence of significant amounts of foreign capital in the economy of any state is a sign of macroeconomic stability, high level of investor confidence in the legislature, executive and judiciary. However, the level of political stability and independence, but not its level of democracy development is important in this case.

The restrictions of foreign capital presence in the banking system are efficient neither from economic, nor political point of view. However, opportunities for real competition between domestic banks and foreign financial institutions must be maintained and provided. However, it is evident that the main purpose of foreign investors is not to increase the wellbeing of the population of the recipient country, but to maximize the profit of its owners and shareholders. That is why the result of such institutions can be quite ambiguous.

Investigation of the foreign banks effectiveness and their impact on economies in transition economy has shown that this effect has both positive and negative consequences for Ukraine's banking system.

We can highlight the following positive effects of banks with foreign capital:

1. Increased participation of foreign banks leads to the increase in the financial resources redistribution through the banking sector and improvement of its performance, which helps to accelerate the processes of financial markets development, extending the range of services and their quality.

2. The use of foreign capital facilitates the rapid implementation of new banking technologies, new methods of banking business, including the use of financial and crisis management experience.

3. The application of international banking experience and the implementation of international financial transactions. The introduction of the system of banking risks

insurance and international experience in financial recovery, reorganization and restructuring of commercial banks.

4. Possible reduction of banking services. Foreign banks can be an important source of long-term capital projects financing and providing businesses with required loans at a lower interest.

5. Strengthening inter-bank competition in the banking market and demonopolizing banking environment which results in increasing the efficiency of the banking system. The increase of the number of players in the banking market will allow expanding the range of high quality banking services and improving bank employees' qualification.

Practice shows that the entry of foreign banks will also help to reduce the number of economically weak banks, will strengthen trust of entities and individuals in the domestic banking system, and will form a competitive and financially stable banking system.

However, alongside with the positive effects there appear some negative effects of the foreign banks operation in the banking system of Ukraine. We have outlined some of them:

1. The increase of the economy dependence, including the labor market and the budget.

2. Additional risks for the banking system that may be caused by activities of branches of banks with foreign capital, for example structural risks of “dependent development”, i.e. the risk of bankruptcy of the parent bank, worsening social, economic and political risks.

3. Hypothetical increase of political dependence on foreigners. This is possible if the aim of their work is to get political influence, but not to maximize profit.

4. Possible uncontrolled outflow of capital from the country, as shareholders of banks with foreign capital generally invest in the sectors and countries where income and security is higher.

5. The presence of foreign banks may reduce the position of an underdeveloped banking system. Local banks, which are unable to compete with the banks with foreign capital will bankrupt that will lead to financial instability in the country.

6. Foreign banks can conduct speculative activities without providing full range of high quality banking services or pursue goals that are incompatible with the basic economic policy objectives of the host country.

7. Differences in the systems of banking regulation can create problems in the process of monitoring the activities of foreign banks.

Therefore, on the one hand, foreign banks have a positive effect on Ukraine's banking sector. But on the other hand there are some negative consequences that threaten Ukraine's economy and its economic security in particular.

In this situation, the most appropriate way to solve the problem is to develop a mechanism for regulating and monitoring the activities of foreign banks in Ukraine within an appropriate legal framework.

2. Дзюблюк О. В. Глобалізаційні процеси та участь іноземного капіталу у розвитку вітчизняної банківської системи [Текст] / О. В. Дзюблюк / Банківська справа. – 2008 – №2 – С. 37-45.
3. Єпіфанов А. О. Банки з іноземним капіталом як можлива загроза для національної економіки [Текст] / А. О. Єпіфанов, Ф. І. Шпиг / Правовий тиждень – 2010. – №4 (95). – С. 41–45.
4. Івасів І.Б. Вплив іноземних банків на банківську систему України [Текст] / І. Б. Івасів, Р. В. Корнилюк / Вісник Національного банку України. – 2011. – жовтень – С. 84–91.
5. Корнилюк Р. В. Іноземні банки в Україні: вплив та регулювання: монографія. / Р. В. Корнилюк, І. Б. Івасів, О. М. Дибя / – К.: КНЕУ, 2012. – С. 35–37.

Дорош І.С., студентка

Науковий керівник – Савчук Т.В., к.е.н., доцент

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

УДОСКОНАЛЕННЯ ВІДОБРАЖЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ В ОБЛІКУ І ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

Постановка проблеми.

Будь-яка підприємницька діяльність безпосередньо пов'язана з бухгалтерським обліком дебіторської заборгованості, і дана інформація наводиться у фінансовій звітності, а це означає, що користувачі таких звітів повинні чітко розуміти стан підприємства та його взаємозв'язки з контрагентами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблемам та окремим питанням оцінки дебіторської заборгованості присвячені роботи відомих вчених: К.П.Дудки, В.М.Жука, І.О.Власової, О.І.Кобилянської, В.В.Ковальова, М.Д. Білика, О.Н.Бородкіна, Ф.Ф.Бутинця, В.В.Сопка, В.П.Завгороднього, та інших. Однак досліджувана ділянка обліку знаходиться на стадії становлення, тому потребує подальшого вивчення.

Постановка завдання.

Метою дослідження є вивчення та оцінка конкретних питань щодо інформаційного забезпечення дебіторської заборгованості у фінансовій звітності, та як вона впливає на рішення внутрішніх і зовнішніх користувачів, а також на підприємство в цілому.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Кожне підприємство постійно здійснює певні розрахунки з покупцями чи замовниками, і важливо виділити, що не завжди такі розрахунки здійснюються контрагентами у визначений строк. Наявність такої дебіторської заборгованості у балансі, достатньо погіршує фінансовий стан суб'єкта господарювання, адже великий обсяг дебіторської заборгованості є результатом вилучення грошових коштів з підприємництва.

Якщо аналізувати міжнародну практику, то в таких країнах як Англія чи Америка дебіторську заборгованість поділяють на такі групи: рахунки до отримання - вид дебіторської заборгованості, який виникає при продажу товарів по «відкритому рахунку», без письмового зобов'язання покупця оплатити рахунок, тобто така заборгованість, яка існує в результаті надання короткострокового кредиту продавцем покупцю, а за нормальних умов, кошти по рахунку повинні

бути отримані протягом 30-60 днів; векселі до отримання та дебіторська заборгованість, не пов'язана з реалізацією. Наприклад, в естонському балансі відображається окремо інша дебіторська заборгованість, а саме: дебіторська заборгованість дочірніх та материнських підприємств; дебіторська заборгованість пов'язаних підприємств; розрахунки з акціонерами; інша короткострокова дебіторська заборгованість.

Беручи до уваги вже вітчизняну практику, то згідно інформації про поділ дебіторської заборгованості у розрізі статей у формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», можна сказати, що така модель не забезпечує належну, достовірну та повну інформацію про форми погашення такої заборгованості.

Тому, на нашу думку, буде доцільно розділити статтю балансу «Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги» на дві окремі статті, а саме: «Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги, термін сплати якої не настав» та «Прострочена дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги». Такої ж думки тримається Власова І.О [2]. Дана модель в балансі забезпечить належний, високий рівень спостереження щодо управління дебіторською заборгованістю, що є вагомою для усіх користувачів фінансової звітності, і на основі якої, можна буде зробити точний висновок, що відповідатиме їхнім інтересам.

Що стосується Плану рахунків, то і його важливо вдосконалити в розрізі субрахунків дебіторської заборгованості, оскільки в час розвитку економіки та переходу вітчизняного обліку до міжнародних стандартів, вимоги щодо обліку фінансового стану підприємства змінюються у зв'язку з виявленням нових господарських подій та явищ.

Якщо говорити про рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», то він містить свої субрахунки, і такі автори, як Сурніна К.С. та Черненко Л.В. [3, 4] висловили свою думку, щодо введення субрахунку 363 «Розрахунки за відстроченими платежами», а автор С.Л.Бережа [5] вважає, що субрахунок 363 доцільно назвати «Сумнівні борги». Однак, на нашу думку, раціональним рішенням відносно суджень авторів є в тому, щоб субрахунок 361 розділити на два окремих субрахунки, а саме, на субрахунок 361 «Заборгованість покупців, термін сплати якої не настав», і на субрахунок 362 «Прострочена заборгованість покупців», а аналітику по даних субрахунках вести у розрізі вітчизняних та іноземних дебіторів. І таких підхід збільшить достовірність наведеної інформації щодо поточної дебіторської заборгованості. Що стосується 37 рахунку «Розрахунки з різними дебіторами», та 38 «Резерв сумнівних боргів», їх модель доцільно залишити без змін.

Висновки з проведеного дослідження.

Отже, на основі викладеного матеріалу, було виявлено, що на даний момент існує достатньо актуальна ділянка обліку, щодо недосконалого відображення дебіторської заборгованості у Плані рахунків та балансі, яка спотворює наведену інформацію, а це у свою чергу впливає на рішення зацікавлених користувачів, на рішення працівників підприємства, які наділені найвищими повноваженнями, і в результаті такі події та рішення мають суттєвий вплив на саме підприємство, та

його подальше існування в ринковій економіці. Тому була запропонована нова модель дебіторської заборгованості, що допоможе правильно здійснювати аналіз господарських операцій, робити висновки, а також здійснювати належний контроль.

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» затверджено наказом Міністерства фінансів №237 від 08.10.1999.
2. Власова І. О. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / І. О. Власова; Нац. аграр. ун-т. – К., 2005. – 20 с.
3. Сурніна К. С. Удосконалення обліку дебіторської і кредиторської заборгованості промислових підприємств: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 / К. С. Сурніна. – ЖІТІ: Житомир, 2001. – 242 с.
4. Черненко Л. В. Управління дебіторською заборгованістю в аграрних підприємствах: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємством» / Людмила Василівна Черненко. – Київ, 2008. – 15 с.
5. Береза С. Л. Облік і контроль грошових активів та дебіторської заборгованості: теорія і практика: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / С. Л. Береза. – Ж., 2002. – С. 91-92.

Дорош І.С.

Науковий керівник – Степанюк О.С.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ВИКРИВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

При здійсненні господарської діяльності на будь-якому підприємстві можуть виникати помилки, неточності чи інші порушення. Усе це можна виділити одним словом «викривлення». Для кожного підприємства, а зокрема і для аудитора, викривлення – це неналежне висвітлення даних у фінансовій звітності, неправильна класифікація, відмінність між сумами в первинних документах, книгах, реєстрах та сумами в кінцевих звітах, що висвітлюють фінансове становище підприємства.

Важливо виділити, що викривлення бувають двох типів помилки або шахрайства.

Помилки виникають внаслідок халатності, некомпетентності, неухважності посадової особи, тобто такі викривлення є неумисними. Однак, шахрайство - це дії фізичних осіб, в певній кількості – однієї чи більше, які вважаються навмисними, серед працівників, що працюють на підприємстві, управлінського або найвищого управлінського персоналу, третіх сторін, при яких для отримання незаконної, або нечесної переваги, застосовується омана [1].

Основну відповідальність за виявлення та запобігання шахрайствам несе управлінський персонал суб'єкта господарювання. Аудитор несе відповідальність за те, що фінансова звітність не містить суттєвого спотворення, яке могло виникнути за результатами шахрайства чи помилки, тобто він повинен бути достатньо впевнений у своїх рішеннях. Однак, може бути, що певні досить таки суттєві спотворення фінансової звітності можуть бути не визначені навіть у тому

випадку, якщо аудит спланований належним чином. Звісно, незважаючи на те, що минулий досвід спільної праці з суб'єктом господарювання та повної інформованості на рахунок його чесності є достатньою та достовірною, аудитор тримається принципу професійного скептицизму під час проведення аудиту, визначаючи імовірність існування суттєвих викривлень внаслідок шахрайства.

Згідно вище викладеного матеріалу можна сказати, що викривлення виникають внаслідок:

- хибних дій під час збирання, обробки чи сортування облікових даних на кінець звітного періоду;
- помилкової облікової оцінки внаслідок неналежного судження, чи недостовірної облікової політики підприємства, що вводить в оману посадових осіб;
- неправильного підрахунку цифрових даних;
- певний вибірковий пропуск, завчасне, відкладене визнання у фінансовій звітності операцій, що були здійснені на протязі звітного періоду;
- недостатнє розкриття фактів, що в подальшому впливають на суми, які висвітлені у фінансовій звітності.

Під часу аудиту, працівник аудиторської фірми повинен впевнитися, що весь управлінський персонал, а також без виключення і ті, на кого накладаються найвищі повноваження, надали достовірну, повну інформацію, яка може засвідчувати, що суб'єкт підприємницького господарювання дотримується вимог законодавчих та нормативних актів, що уся інформація є достовірною та у ній відсутні суттєві викривлення. Якщо на думку аудитора існує протилежне, то він повинен оцінити вплив підозрюваного недотримання вимог щодо суттєвості для фінансової звітності, і проаналізувати обов'язок отримати юридичну консультацію. Тобто, такі події впливають не тільки на посадових осіб, а й на підприємство в цілому. Тому з метою попередження й оперативного виявлення викривлень, що виникли внаслідок неналежного виконання своїх обов'язків працівниками, на підприємстві слід впровадити свою політику і процедури, а саме:

- задіяти систематичний контроль юридичних вимог, із забезпеченням того, що операційна діяльність суб'єкта господарювання відповідає цим вимогам;
- задіяти ефективну діяльність внутрішнього аудиту;
- втілити в життя підприємства існування та примусове виконання письмового кодексу поведінки;
- створити комплекс засобів організаційного та технічного характеру, що забезпечить стеження за робочим процесом в установленому порядку;
- в обов'язковому порядку здійснювати перекваліфікацію персоналу;
- мати безпосередній контакт з працівниками підприємства;
- створити інформаційний каталог основних законодавчих та нормативних актів для працівників у конкретній галузі їх діяльності;
- запровадити чіткі та жорсткі міри покарання у випадку виявлення нормативних порушень.

Що стосується аудитора, то він, при перевірці стану суб'єкта господарювання повинен використовувати ефективні методи, які допоможуть швидко та точно виявити порушення чи певні викривлення. Важливо застосовувати аналітичні процедури та розрахунки. В економічному аналізі загальноприйнятими методами аналітичних процедур є: метод ланцюгових підстановок, метод розрахунку індексів і коефіцієнтів та метод балансових зіставлень, які раціонально використовувати з методами індукції, дедукції, абстрагування, конкретизації, систематизації, моделювання та синтезу, однак важливо в такому випадку враховувати унікальність та специфіку діяльності суб'єктів господарювання. Аналітичні процедури бувають різні, одні з таких це: порівняння фактичних показників фінансової звітності із плановими показниками, визначеними управлінським персоналом та з прогностичними показниками, що визначені аудитором, порівняння даних бухгалтерської звітності із середньогалузевими показниками і даними, що не входять до складу фінансової звітності підприємства та інші.

Що стосується коефіцієнтів, що аналізують фінансовий стан, то вони також наводять достатню, неупереджену та точну інформацію, що допоможе аудиторіві зробити належні висновки та вказати на конкретні викривлення чи неточності. До них належить: коефіцієнт ліквідності, автономності, маневрування, забезпеченості власними коштами, коефіцієнти оборотності, дохідності та рентабельності [2]. Окрім поданих вище показників порівняльного аналізу на практиці застосовуються і інші аналітичні методи та процедури розкриття помилок і у фінансовій звітності підприємства, які мають назву багатофакторні моделі діагностики банкрутства підприємств. Для різних країн розроблено велику кількість дискримінантних, а саме Альтмана для США, Таффлера і Тішоу для Великобританії, Терещенка для України, модель Романа Ліса для оцінки фінансового стану, модель Фулмера, модель Спрингейта. В основі цих моделей лежить задача класифікації підприємств за імовірністю їх банкрутства з використанням багатьох незалежних змінних (факторів впливу) [3].

Отже, при проведенні перевірки аудитором важливо здійснювати її згідно раціонально обраних моделей, що допомагають виявити порушення, з врахуванням специфіки та індивідуальності підприємства, що перевіряється. Також повністю дослідити внутрішнє середовище фірми та вивчити організацію діяльності посадових осіб. Що стосується самого підприємства, то для того щоб запобігти викривленню фінансової інформації, потрібно запровадити ряд обов'язків та процедур, що допоможуть організувати належну роботу усіх посадових осіб та вищого управлінського персоналу, що й безпосередньо вплине на саме підприємство.

1. Виноградова М. О. Аудит: навч. посібник / М. О. Виноградова, Л. І. Жидєєва. — К.: «Центр учбової літератури». 2014. — 654 с.

2. Безверхий К. В. Удосконалення методики виявлення ознак викривлень і помилок у фінансовій звітності підприємства на основі аналітичних процедур / К. В. Безверхий // Облік і фінанси. — 2014. — №4 (66). — С.8-16.

3. Казанджі А. В. Аналіз фінансових результатів як засіб підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств: [Електронний ресурс] / А. В. Казанджі. — Режим доступу: http://xn--e1aajfpcds8ay4h.com.ua/files/image/konf%209/konf%209_4_3.pdf

Дубова І.В.

Науковий керівник – Третяк Н.М., к.е.н., доцент

Черкаський навчально-науковий інститут

ДВНЗ «Університет банківської справи»

АНТИКРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У КОНТЕКСТІ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Стабільна діяльність банківських установ – одна з головних умов розвитку економіки України. Прогнозованість, прозорість та ефективне управління банком є ключовими елементами його стабільності та привабливості як для інвесторів, так і для суб'єктів господарювання та вкладників країни. Однак, остання фінансова криза виявила, що потенціал життєздатності банків недостатній, щоб протистояти стресовим подіям. При цьому дуже важливим стає не тільки створення певного запасу міцності у вигляді буфера капіталу або резервів під кредитні ризики, а й вміння керівників і власників банку швидко передбачати загрози, пристосовувати банк до змін у ринковому середовищі та проводити рішучі зміни у його бізнесі, процедурах, політиці.

Успішне антикризове управління банківськими установами України можливе за умови передбачення і попередження складних проблем, а також постійного творчого пошуку. Під час кризи особливу увагу слід звернути на питання організації ресурсів. Досягти поставлених цілей можна при гнучкому підході до процесу управління. Ресурси мають розподілятися відповідно до антикризових пріоритетів.

Основними моментами, на які слід спиратися при розробці антикризового управління тією чи іншою банківською установою мають бути наступні:

- 1) оцінка якості кредитного портфелю, оскільки це є одним з головних показників того, з яким масштабом проблем може стикнутися найближчим часом той чи інший банк;
- 2) клієнтська база банківської установи – на даному етапі необхідно оцінити наскільки віддані клієнти банку, кількість клієнтів, число банкоматів;
- 3) імідж банку – оцінюється як суб'єктивне уявлення про якість послуг, надійність та спроможність виконувати власні зобов'язання;
- 4) наявність потужного акціонера, наприклад держави, або іноземної групи;
- 5) професіоналізм менеджменту банківської установи;
- 6) готовність та можливість власників банку рятувати свою;
- 7) загальна фінансова стійкість.

На відміну від традиційного, антикризове управління характеризується високою оперативністю в прийнятті рішень, значною витратністю на фоні загальної обмеженості фінансових ресурсів, високою ризикованістю, застосуванням непопулярних заходів, короткостроковим характером вирішуваних

завдань, відмовою від стратегічних проектів на користь менш ефективних, але короткострокових.

Основні цілі антикризового менеджменту у системі покращення якості кредитного портфелю можна сформулювати наступним чином:

1. Розробка та реалізація превентивних антикризових заходів - дана ціль домінує у період відсутності гострих кризових проявів погіршення якості активів;
2. Розробка та реалізація реактивних антикризових заходів у період різкого погіршення якості кредитного портфелю [1, с.55].

Перша ціль передбачає діяльність антикризової служби по формуванню та підтримці системи збору та співставлення аналітичних даних щодо якості кредитного портфелю, аналіз внутрішніх та зовнішніх джерел кредитного ризику, оцінку їх впливу на якість кредитного портфелю, визначення можливості банку адекватно управляти якістю активів. Отримана таким чином інформація використовується для моделювання можливих сценаріїв погіршення якості кредитного портфелю. Аналіз отриманих моделей дозволяє прийняти рішення по розробці та підтримці адекватної системи управління і контролю, яка здатна звести вплив дестабілізуючих факторів до мінімуму. Для цього необхідно розробити можливі сценарії погіршення якості кредитного портфелю внаслідок впливу зовнішніх та внутрішніх факторів для наступного моделювання ступеню погіршення якості активів; розробити та підтримати систему оперативного отримання інформації про показники якості та доходності кредитного портфелю банку; розробити та підтримувати механізм оперативної корекції проблем несистемного характеру, що виникають, без кардинальної модифікації систем управління кредитним ризиком; розробити систему і періодично проводити аналіз ефективності управління ризиками кредитного портфелю, а також здійснювати аналіз надійності систем контролю.

Друга ціль стосується розробки системи, яка здатна на основі визначених критеріїв своєчасно сигналізувати про те, що превентивні заходи управління активами не є ефективними, прояви кризи зростають і призводять до різкого погіршення якості кредитного портфелю.

Завдання реактивного антикризового менеджменту кредитного портфелю банку полягають в наступному:

- виявити потенційні фактори, які здатні погіршити якість кредитного портфелю;
- розробити систему показників-індикаторів, які дозволять сформулювати критерії «критичної» концентрації впливу негативних факторів на якість кредитного портфелю;
- розробити можливі схеми побудови бізнес-процесів, моделі управління кредитним ризиком в залежності від можливого сценарію погіршення якості активів;
- розробити можливі варіанти управлінських та фінансових рішень, які приймаються на етапі реактивного антикризового менеджменту [2, с.128].

Таким чином, антикризовий менеджмент слід розглядати як один із функціональних напрямів управління якістю кредитного портфелю банку.

Реалізація програм антикризового менеджменту повинна стати не короткостроковим тимчасовим явищем, а комплексною системою на рівніокремого банку, оскільки «очистити» активи за короткий період часу неможливо. Зважаючи на це, організаційно-економічний механізм антикризового менеджменту необхідно розглядати як сукупність методичних інструментів, які дають можливість моделювати варіанти прийнятих рішень, розробляти засоби їх аналізу й реалізації, що підвищують обґрунтованість прийнятих рішень та знижують ризик від упровадження. Залежно від особливостей структури та якості кредитного портфелю можлива розробка та реалізація як превентивних, так і реактивних антикризових заходів. Превентивні заходи здійснюють для своєчасного виявлення та прийняття рішень для запобігання подальшого погіршення якості кредитного портфелю, що передбачає систему профілактичних заходів по відновленню порушеної рівноваги, мінімізацію втрат від неповернення кредитів. Реактивні ж заходи передбачають виявлення факторів, що зумовили різке погіршення якості кредитного портфелю, оцінку потенційних можливостей банку щодо втрат за безнадійними кредитами, пошук шляхів мінімізації негативних наслідків від неповернення кредитів, контроль за виконанням дебіторами угод щодо розв'язання проблем повернення боргів та управління кредитним портфелем.

1. Гаряга Л.О. Оптимизация кредитного мониторинга на основании моделей оценки портфельного кредитного риска банка / Л.О. Гаряга // Бизнес Информ. – 2008. – № 8. – С. – 53-60.

2. Моніторинг кредитного ризику в контексті управління конкурентоспроможністю банку: монографія / Л.О. Гаряга, Т.І. Гончарук, М.Е. Люзняк, Г.М. Чепелюк. – К. : УБС НБУ, 2012. – 325 с.

Єрмолаєва М. В., к.е.н., доц., професор кафедри бухгалтерського обліку,
Гурт Т. О., здобувач вищої освіти СВО «Магістр»,
Полтавська державна аграрна академія

НАПРЯМКИ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

В умовах ринкової економіки підприємствам надані значні права і можливості у реалізації своїх економічних інтересів, організації виробництва. Для кожного підприємства важливу роль відіграє готова продукція. Випуск і реалізація продукції впливає на фінансові результати роботи підприємства, адже реалізація готової продукції – це основне джерело формування доходу підприємства. З метою детального розуміння призначення готової продукції, необхідно дослідити економічний зміст та класифікацію досліджуваної категорії.

Під терміном «сільськогосподарська продукція», згідно з П(С)БО 30 «Біологічні активи», розуміють актив, одержаний у результаті відокремлення від біологічного активу, призначений для продажу, переробки або внутрішнього споживання [1].

Готова продукція визначається як сільськогосподарська продукція, яка завершена виробництвом, укомплектована, відповідає вимогам стандартів і технічних умов, має документ, що засвідчує її якість та призначена для збуту за межі підприємства [2].

Основні вимоги, яким повинна відповідати готова продукція, є повністю закінчена і укомплектована; відповідає стандартам; прийнята службою технічного контролю; забезпечена відповідним паспортом, сертифікатом, гігієнічним висновком та іншими необхідними документами, що засвідчують її якість і комплектність [3].

З метою кращого уявлення про призначення готової продукції доцільно дослідити її класифікацію.

За ступенем готовності продукцію поділяють на: готову продукцію (продукція, обробка якої завершена та, яка пройшла випробування, приймання, укомплектування згідно з умовами договорів із замовником і відповідає технічним умовам і стандартам, а при їх відсутності – технічним, договірним або іншим умовам; прийнята з цеху на склад, сертифікована і готова до реалізації); напівфабрикати (продукція окремих технологічних фаз (підрозділів, цехів, дільниць, бригад), що не пройшла всіх передбачених технологічним процесом стадій виробництва й потребує доопрацювання або укомплектування, але для даної стадії вони є закінченими); незавершене виробництво (сировина і матеріали, які знаходяться у виробництві і підлягають подальшій обробці).

За ступенем складності готова продукція може бути: проста (продукція, що отримується в результаті нескладного технологічного процесу, під час якого відсутні виробничі відходи), складна (продукція, яка поділяється на декілька паралельних видів продукції) [2].

Сільськогосподарська продукція при її відокремленні від біологічного активу - у рослинництві - зерно, плоди, ягоди, овочі, зелена маса, отримані під час збирання врожаю (заготівлі); у тваринництві - вовна, молоко, яйця, мед, отримані під час настригу, надою, збору тощо) або при припиненні процесів життєдіяльності біологічних активів (деревина, отримана при вирубці насаджень, тощо) перестає бути елементом біологічних активів і визнається як окремий актив.

Також за цільовим призначенням, господарською цінністю, економічними вигодами від використання, продукцію можна поділити на основну, супутню та побічну. Основна продукція – продукція комплексного виробництва, а саме продукт, який утворюється в результаті комплексного виробництва, як правило, створеного для випуску даного продукту. Основною є сільськогосподарська продукція, використання якої може приносити найбільші економічні вигоди підприємству і отримання якої є метою утримання біологічних активів, здатних давати таку сільськогосподарську продукцію (у рослинництві – зерно, овочі, фрукти, насіння соняшнику, виноград, коренеплоди тощо; у тваринництві – молоко в молочному скотарстві, приріст живої маси при вирощуванні і відгодівлі тварин, вовна основного стада овець, мед, товарна риба тощо).

Супутня продукція – вихідний елемент виробничого процесу, який має якісні і кількісні параметри, які повинні одержати вартісну характеристику. Супутньою є сільськогосподарська продукція, яка одержана від біологічного активу або їх групи одночасно з основною продукцією, відповідає встановленим стандартам або технічним умовам і призначенням для подальшої переробки або реалізації (у рослинництві – насіння льону і конопель; у тваринництві – молоко від основного стада овець, віск у бджолярстві тощо). Побічна продукція – продукція, що утворюється в комплексних виробництвах паралельно з основною і на відміну від супутньої продукції не потребує додаткових витрат. Побічною є сільськогосподарська продукція, яка одержується від одного біологічного активу або їх групи одночасно з основною, але має другорядне значення, а економічні вигоди від її використання є несуттєвими (у рослинництві – солома, гичка, бадилля; у тваринництві – гній, пташиний послід тощо). [4].

Від окремих біологічних активів та їх груп, крім сільськогосподарської продукції, можуть бути отримані додаткові біологічні активи (у рослинництві – чубуки, саджанці; у тваринництві – приплід, нові рої бджіл, матеріал для розведення риби тощо).

Первісне визнання додаткових біологічних активів відображається в обліку у тому звітному періоді, у якому вони відокремлені від біологічного активу.

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. № 790 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>.
2. Сук Л.К. Організація бухгалтерського обліку: Підручник / Сук Л.К., Сук П.Л. – К.: Каравела, 2011. – 624 с.
3. 1 Бутинець Ф.Ф. Інформаційні системи бухгалтерського обліку. Підручник. – Ж.: ПП «Рута». 2012. – 520с.
4. Слюсарчук Л. Облік готової продукції та її реалізації // Л. Слюсарчук // Вісник податкової служби України. 2010. – № 29.- С.42.

Жалдак Г. П.

Скляр А. Ю.

Національний технічний університет України «КПІ ім. І. Сікорського», м. Київ

НЕОБХІДНІСТЬ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕНІ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

В умовах економічної і політичної нестабільності, швидкого розвитку науково-технічного прогресу та високого рівня конкуренції, що характеризується недосконалістю законодавства та некерованістю зовнішнього середовища сучасні підприємства змушені пристосовуватися і діяти в умовах невизначеності. На продуктивність праці підприємств впливає ефективно та адекватно прийняття управлінських рішень. Одним із головних інструментів, які мають можливість підняти управління на більш високий рівень є фінансовий менеджмент.

Фінансовий менеджмент [2] це система засобів, форм організації грошових відносин підприємств, спрямована на управління його фінансово-господарською діяльністю, до якої входять поточне фінансове планування, оцінка інвестиційних проектів, контроль, інформаційне забезпечення, реалізація фінансової політики [1].

За змістом поняття фінансового менеджменту означає процес вироблення скеровуючих дій на рух фінансових ресурсів і капіталу з метою підвищення ефективності їх використання і нарощування [2].

Основні задачі фінансового менеджменту забезпечують оптимізацію грошового обороту, фінансову стійкість підприємства, максимізацію прибутку, мінімізацію рівня фінансового ризику, нарощення обсягів фінансових ресурсів. Поряд із цим, ефективний фінансовий менеджмент на підприємстві спрямований перш за все на: уникнення банкрутства, забезпечення належного рівня конкурентної боротьби, забезпечення рентабельності, мінімізації витрат, нарощувати капітал тощо.

Ураховуючи те, що фінансовий менеджмент передусім оперує значними потоками фінансових коштів, то він займає вагому позицію у великому бізнесі, у якому домінують фінансові операції, пов'язані з інвестиціями та примноження грошових коштів. З цієї причини без кваліфікованого фінансового управління функціонування великого бізнесу просто неможливо.

Поряд із цим, однією із основних помилок управління, є переконання, що для керування невеликого бізнесу досить кваліфікації бухгалтера, економіста, тому невеликий бізнес і стикається з проблемами фінансового управління та не може скоординувати свої дії під час некерованості на підприємстві. Але практична діяльність демонструє, що численні багатоцільові прийоми фінансового менеджменту можливо ефективно використовувати і в невеликому бізнесі, а через потребу його розвитку подібні знання стануть затребуваними з економічної точки зору.

Визначення цінностей і глибоке дослідження і введення фінансового менеджменту стане сприяти стабілізації стану будь-якого сучасного підприємства. Сьогоднішня концепція управління фінансами підприємств недосконала, вона просить перебудови або, навіть, ліквідації неоліків.

Безсумнівно, необхідно формувати подібну концепцію управління, при якій будь-який відділ стане усвідомлювати, що його робота повинна бути спрямована на дотримання стратегічних і тактичних цілей підприємства в цілому.

Фінансове становище суб'єкта господарювання вважається основою його добробуту, з цієї причини основною метою фінансовий менеджмент має виявлення раціонального компромісу між питаннями, які ставить перед собою організації, і фінансовими можливостями вирішення цих питань для: збільшення обсягів прибутку та обсягів продажу; збереження стабільної рентабельності підприємства; підвищення прибутку акціонерів тощо [3].

Механізм фінансового менеджменту передбачає аналіз ліквідності, майнового стану, рентабельності, фінансової стійкості, ділової активності. Зазначений аналіз надає можливість виявити не тільки вже існуючі проблеми на

підприємстві, але і попередити та уникнути проблеми в майбутньому. Можна сказати, що фінансовий менеджмент включає в себе функції не тільки контролю, але і антикризового управління, що надасть можливість підприємству за рахунок фінансового менеджменту успішно функціонувати в непередбаченому середовищі.

Беручи до уваги практичний досвід фінансового управління зазначимо, що в його створенні на підприємстві в першу чергу в цілому потрібно нормалізувати внутрішнє управління, який передбачає наступні кроки: 1) з урахуванням потреби ввести фінансовий менеджмент на підприємстві перебудувати механізм управління суб'єкта господарювання; 2) створити організаційні структури з розподілом на бізнес-одиниці; 3) організувати роботу фінансового маркетингу; 4) створення стандартів для введення фінансового менеджменту; 5) автоматизація всієї фінансової системи за рахунок сучасних інформаційних технологій [2].

Таким чином, керівникам підприємств варто негайно, відштовхуючись з властивостей їх підприємства, відмінних рис, для того, щоб сформувати успішну систему фінансового менеджменту, бо як вище зазначалося, фінансовий менеджмент має велику роль в діяльності підприємства.

1. Фінансовий менеджмент у схемах і таблицях [Текст] : навч. посіб. / [Я. П. Квач та ін.; за ред. В. М. Орлова] ; Укр. держ. ун-т фінансів та міжнар. торгівлі, Одес. ін-т фінансів, Одес. нац. акад. зв'язку ім. О. С. Попова, Ін-т економіки та менедж. - О. : ОНАЗ ім. О. С. Попова, 2013. - 87 с. : схеми, табл. - Бібліогр.: с. 82-86. - 300 экз. - ISBN 978-966- 7598-98-3

2. Основи фінансового менеджменту : Навч. посіб. / Є. Г. Рясних; Технол. ун-т Поділля. - Хмельницький, 2000. - 210 с. - Бібліогр.: 36 назв. - укр. [Електронний ресурс] – Режим доступу. –<http://academia-rs.com.ua/product/196>

3. Осадчук Ю. М. Роль фінансового менеджменту в діяльності підприємства / Ю. М. Осадчук // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». 2013. №5 С.96-100

Журавель М. В., здобувач вищої освіти СВО «Магістр»
Науковий керівник - Плаксієнко В. Я., д.е.н., професор
Полтавська державна аграрна академія

ФІНАНSOVA ЗВІТНІСТЬ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ: СКЛАД ТА ПОРЯДОК ПОДААННЯ

Провідним сектором економіки є малий бізнес, представниками якого є малі підприємства. Їх діяльність забезпечує гнучкість та стійкість економічної системи, наближує її до потреб конкретних споживачів, а водночас - виконує важливу соціальну роль, надаючи робочі місця та забезпечуючи джерело доходу для значних прошарків населення [5].

Господарські операції, які здійснюються малими підприємствами, відображаються в первинних документах та відповідних облікових регістрах. Для управління діяльністю підприємства, оцінки її результатів необхідне певне узагальнення усіх змін внаслідок проведених господарських операцій. Це

особливо потрібно для зовнішніх користувачів. Для задоволення їх інтересів складається фінансова звітність [5].

Правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні визначає Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2]. Згідно із даним законом державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється з метою створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств. Метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для ухвалення рішень повної, правдивої і неупередженої інформації про фінансове положення, результати діяльності і рух грошових коштів підприємства.

Ст. 3 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2] визначено, що суб'єкти підприємницької діяльності, яким відповідно до законодавства надано дозвіл на ведення спрощеного обліку доходів і витрат, ведуть бухгалтерський облік і подають фінансову звітність у порядку, встановленому законодавством про спрощену систему обліку і звітності.

Склад фінансової звітності залежить від того, належить підприємство до суб'єктів великого, середнього, малого чи мікропідприємництва. Відповідно склад і строки подання фінансової звітності представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Склад фінансової звітності та строк її подання в розрізі суб'єктів підприємництва

Суб'єкти підприємництва	Склад річної фінансової звітності відповідно до П(С)БО	Строк подання до органів:	
		ДФСУ (разом з відповідною декларацією)	статистики
1. Платники податку на прибуток			
Суб'єкти малого підприємництва (крім суб'єктів мікропідприємництва)	1) форма № 1-м «Баланс»; 2) форма № 2-м «Звіт про фінансові результати»	- «звичайні» платники податків - не пізніше 29 лютого* (9 лютого**) 2016 року;	Не пізніше 29 лютого 2016 року
Суб'єкти мікропідприємництва	1) форма № 1-мс «Баланс»; 2) форма № 2-мс «Звіт про фінансові результати»	- сільгоспвиробники - не пізніше 29 серпня 2016 року	
2. Платники єдиного податку			
Єдиноподатники групи 3 - суб'єкти малого (у т.ч. мікро-) підприємництва	1) форма № 1-мс «Баланс»; 2) форма № 2-мс «Звіт про фінансові результати»	-	Не пізніше 29 лютого 2016 року
Єдиноподатники групи 4 - суб'єкти мікропідприємництва	1) форма № 1-м «Баланс»; 2) форма № 2-м «Звіт про фінансові результати»		
Єдиноподатники групи 4 - суб'єкти малого підприємництва (крім суб'єктів мікропідприємництва)			
Єдиноподатники груп 3 і 4, що не відповідають	1) форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»; 2) форма №		

Суб'єкти підприємництва	Склад річної фінансової звітності відповідно до П(С)БО	Строк подання до органів:	
		ДФСУ (разом з відповідною декларацією)	статистики
критеріям суб'єкта малого підприємництва	2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»; 3) форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів (за прямим чи непрямим методом)»; 4) форма № 4 «Звіт про власний капітал»; 5) форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»; 6) форма № 6 «Додаток до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами»		

Отже, для суб'єктів малого підприємництва і представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності національними положеннями (стандартами) встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати [6]. П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [4] установлює зміст і форму Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва в складі Балансу (форма № 1-м) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-м) та порядок заповнення його статей, а також зміст і форму Спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва в складі Балансу (форма № 1-мс) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-мс) та порядок заповнення його статей. Показники цих звітів наводяться у тисячах гривень з одним десятковим знаком.

Згідно з Наказом Мініфіну № 48 «Про внесення змін до П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», що набув чинності з 08.02.2014 р. [3], було внесено зміни до П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва», а саме оновлено зміст і оновлену форму Фінансового звіту та спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва.

Баланс відображає фінансовий стан підприємства на останній день звітного періоду та містить інформацію про активи, зобов'язання та власний капітал на звітну дату. При складанні Балансу необхідно врахувати такі моменти: активи відображаються у Балансі за умови, якщо їх оцінка може бути достовірно визначена та очікується отримання в майбутньому економічних вигод, пов'язаних з їх використанням; витрати на придбання і створення активу, який не може бути відображено в Балансі, включають до складу витрат звітного періоду; зобов'язання відображаються у Балансі, якщо їх оцінку може бути достовірно визначено та існує імовірність зменшення економічних вигод у майбутньому в результаті їх погашення; власний капітал відображається у Балансі одночасно з відображенням активів або зобов'язань, що спричиняють його зміну [6].

Форма Балансу складається з двох частин: активу, в якому відображаються відомості про активи підприємства в розрізі їх видів, та пасиву, в якому наводять інформацію про зобов'язання і власний капітал. Підсумок активів Балансу повинен дорівнювати пасиву (сумі зобов'язань та власного капіталу).

Актив містить три розділи: I. Необоротні активи (відображається інформація про незавершені капітальні інвестиції, основні засоби, довгострокові біологічні активи, довгострокові фінансові інвестиції, інші необоротні активи); II. Оборотні активи (відображається інформація про запаси, поточні біологічні активи, поточну дебіторську заборгованість, поточні фінансові інвестиції, гроші та їх еквіваленти, витрати майбутніх періодів, інші оборотні активи); III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття.

Пасив має чотири розділи: I. Власний капітал (містить інформацію про зареєстрований (пайовий), додатковий, резервний, неоплачений капітал та нерозподілені прибутки (непокриті збитки)); II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення (містить інформацію про довгострокові зобов'язання, облік яких ведуть на 5 класі рахунків); III. Поточні зобов'язання (узагальнено інформацію про залишки поточних зобов'язань за розрахунками за короткостроковими кредитами, за довгостроковими зобов'язаннями, за товари, роботи та послуги, з бюджетом, зі страхування, з оплати праці, доходи майбутніх періодів, інші поточні зобов'язання); IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними – для продажу, та групами вибуття.

У Звіті про фінансові результати (форма № 2-м) розглядаються фінансові результати діяльності підприємства з позицій, відмінних від прийнятих при складанні Балансу. Так, якщо в Балансі відображений стан підприємства на певний момент часу, то в Звіті про фінансові результати показані підсумки діяльності підприємства за певний проміжок часу. Звіт про фінансові результати (форма 2-м) відображає доходи, витрати, прибутки або збитки від господарської діяльності за звітний період. Метою складання цієї форми звітності є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про результати здійснення фінансово-господарської діяльності суб'єкта підприємництва. Сутність Звіту про фінансові результати малих підприємств полягає в тому, що фінансовий результат визначається зіставленням доходів (виручка від реалізації, інші операційні та інші доходи) з витратами періоду (собівартість реалізації, інші операційні та інші витрати), тобто за даними рахунків класу 7 «Доходи» та класу 9 «Витрати діяльності».

Отже, в результаті дослідження встановлено: склад фінансової звітності та строки її подання залежить від критерії віднесення до статусу підприємства – мале чи мікро, другою ознакою є критерій сплати податку на прибуток чи єдиного податку; спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва, значно менший від фінансового звіту малого підприємництва. Значно спрощена процедура його складання; звітність доцільно розглядати як формалізований вираз результатів діяльності підприємства та основне джерело забезпечення інформаційних потреб управління.

1. Господарський Кодекс України: за станом на 16 груд. 2003 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-ВР від 16 лип. 1999 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

3. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку» № 48 від 08 лют. 2014 р. [Електронний ресурс] /

Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0341-14>.

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» затверджено Наказом Міністерства фінансів України № 39 від 25 лют. 2000 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

5. Пук Н. Особливості складання фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.stelmaschuk.info/archive-internet-conference/62-conferencia-16-04-2013/633-633.html>.

6. Теоретичні та методичні основи складання фінансової звітності в Україні. – Ірпінь : НДІ фінансового права, 2014. – 60 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://ndi-fp.asta.edu.ua/files/doc/finansove-pravo.pdf>.

Захарченко Н.В., к.э.н., доцент кафедры финансов и маркетинга ПГАСА
Закинян Г.А., студент III курса, экономического факультета ПГАСА
Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры

ПЕРСПЕКТИВА ДАЛЬНЕЙШЕГО РАЗВИТИЯ ПОКУПАТЕЛЬНОЙ СПОСОБНОСТИ ДЕНЕЖНЫХ СРЕДСТВ В УКРАИНЕ

Важным показателем уровня жизни населения и экономического благополучия страны является покупательная способность потребителей.

По словам И. Фишера, «покупательная сила денег указывается количеством благ, которое может быть куплено на данное количество денег» [1]. Её можно измерить с помощью «корзинного подхода», широко используемого в настоящее время.

Покупательная стоимость – это величина обратно пропорциональна инфляции. Если на приобретение выбранной корзины требуется все больше денег, то покупательная способность уменьшается и наоборот.

Деньги не могут быть обычным средством сохранения стоимости. Понятно, что вследствие роста цен реально снижается покупательная способность денег. Иными словами, деньги обесцениваются, не сохраняют стоимости тех товаров или услуг, за которые они получены [2].

Такая ситуация не обошла стороной и Украину. По словам академика НАН Украины Э. Либановой, за последние два года покупательная способность работающих сократилось в Украине на 25,4% [3]. Причинами, в частности, она выделяет рост тарифов на жилищно-коммунальные и транспортные услуги и девальвацию национальной валюты.

Для сохранения покупательной способности денег, украинцы могут прибегнуть к следующим тактиками и стратегиям:

1) вложить деньги в те товары, которые не будут обесцениваться, то есть в так называемые инфляционные товары: золото и драгоценности, недвижимость.

2) найти способы вложения средств, обеспечивающие получение доходов, перекрывающих обесценение денежных средств – это могут быть различные кредитные операции, процент которых превышает уровень инфляции.

3) тактика быстрого избавления денег, которая связана с модификацией функции спроса: чем выше цены, тем выше спрос. Это явление называют

инфляцией спроса. Наиболее часто эта тактика используется слоями населения, живущие «от зарплаты до зарплаты».

Потеря деньгами своей реальной стоимости говорит об переизбытке финансовых средств в экономике. Под переизбытком понимается накопление свободных средств, которое население готово потратить в рамках потребительской корзины.

Снижение покупательной способности финансовых средств в Украине несколько причин:

- 1) Лавинообразная девальвация гривны
- 2) Денежная эмиссия, вызванная потребностью государства в дополнительных деньгах. Это - результат политической ситуации и экономического кризиса.
- 3) Монополия компаний в определенных отраслях, особенно, это ощутимо в сырьевой промышленности.
- 4) Замораживание социальных выплат, уменьшение доходов работников и другие [4].

Всё это привело к резкому росту теневых рынков. Кто-то на них зарабатывает сверхдоходы, кто-то выживает, не платя налоги.

Известно, что антиподом инфляции является дефляция – снижение общего уровня цен. Дефляция очень плохо влияет на производителей и экономику в целом. Особенно это чувствуется в долгосрочной перспективе, потому что может привести к падению производства, стагнации и другим негативным для экономики вещам. [4]

Так, по данным Минфин, дефляция в Украине появилась в феврале 2016 года как результат низкой покупательной способности украинцев.

Согласно информации Госстата, дефляция произошла благодаря снижению цен на яйца на 25%, на мясо – на 1,3%, на фрукты – на 2,1%. "Все это объясняется снижением потребительского спроса, а также отдельными факторами, негативными для украинских производителей", – объясняет депутат от Оппозиционного блока Александр Нечаев [5].

Мировой опыт свидетельствует о том, что главным инструментом вывода страны из экономического кризиса является повышение покупательной способности населения.

Экономический кризис (др.-греч. κρίσις - поворотный пункт) - серьёзные нарушения в обычной экономической деятельности. Кризис нужен экономике как «шторм на море». Он является хорошим способом очищения, оздоровления экономики от слабых, иногда коррумпированных предприятий и при этом очень эффективным.

Известно, что самым легким способом выхода из кризиса является денежная реформа. Лучшими методами обеспечения стабильности денег являются дефляция, деноминация, девальвация, ревальвация [6].

По последним данным, денежная реформа в Украине пока не планируется НБУ, но в связи с трудной экономико-политической ситуацией трудно что-либо уверенно утверждать.

Выводы: Проанализировав нынешнее состояние покупательной способности денег в Украине, мы пришли к выводу, что главными врагами национальной экономики являются инфляция и нормативно-правовая база в стране, которая позволяет нелегальным путём получать и выводить деньги.

Касательно мер, которые могут быть применены для решения данной проблемы, мы выделяем следующие:

- *Во-первых*, нужно продолжать индексировать минимальный размер оплаты труда. Сегодня его размер составляет всего лишь 1450 грн, что категорически не соответствует нынешним реалиям. Понятно, что доходы населения растут медленнее уровня инфляции. Рост зарплат будет способствовать социальной поддержке людей, выводом зарплат из тени и положительно скажется на сборе налогов.

- *Во-вторых*, самой сильной мигренью украинской экономики являются законы. К сожалению, у нас именно политика диктует экономику, а не наоборот. Нам нужно научиться почитать и выполнять законы, а не всеми способами пытаться обойти. Играет роль и ментальный фактор, однако пока не будет законности, экономика не расцветет.

- *В-третьих*, необходима денежная реформа и вывод экономики из кризиса. Это то, чего ждут многие уже много лет. Также государству стоит сконцентрироваться на демографической политике, а именно количестве населения (создателям ВВП).

Надеемся, что рано или поздно эти планы будут воплощены в реальность и мы сможем снова достойно жить и зарабатывать как еще в недавнем 2013 году.

1. Фишер И. Покупательная сила денег: ее определение и отношение к кредиту, проценту и кризисам. / И. Фишер// Москва. М. 1926. - С.14.
2. Покупательная способность денег и их полезность. [Электронный ресурс] / А.Ф. Афонасьев.// -Режим доступа: http://economics.ru/v_fin.php?id=10.
3. Эксперт сообщил о снижении покупательной способности у украинцев [Электронный ресурс] / Режим доступа: <https://ria.ru/world/20160408/1405195890.html>
4. Покупательная способность жителей Украины тоже достигла исторического минимума. [Электронный ресурс] / Лямец Сергей// - Режим доступа: <http://uainfo.org/blognews/1461999266-pokupatel'naya-sposobnost-zhiteley-ukrainy-tozhe-dostigla.html>
5. В Опоблоке рассказали, откуда в Украине дефляция [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://korrespondent.net/ukraine/3641473-v-oppobloke-rasskazaly-otkuda-v-ukrayne-defliatsiya>
6. Хоменко В.Н. – Политическая экономия: Учебное пособие. – Д.:ПГАСиА, 2013. - 241 с.

Захарчук Т.О., студентка факультету економіки та управління
Науковий керівник – Бегун С. І., канд. екон. наук, доцент
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ОБЛІК ЗАРЕЄСТРОВАНОГО КАПІТАЛУ

Облік зареєстрованого капіталу є актуальною темою на сьогоднішній день, тому що з ним пов'язано відкриття нових підприємств, робота діючих підприємств, зміни в капіталі підприємств. Все це в сучасних умовах широко і часто застосовується.

Зареєстрованим капіталом називається оформлена юридично, оголошена офіційно, зареєстрована належним чином частина внесків, які роблять власники в капітал підприємств. У статутний капітал включаються:

- 1) статутний капітал - вартість активів - початкових внесків учасників (власників) організації, яка зафіксована в установчих документах;
- 2) пайовий капітал - кошти фізичних та юридичних осіб, які добровільно розміщені в організації з метою здійснення її господарської діяльності [2].

Джерела формування статутного капіталу господарських товариств - це грошові кошти, а також матеріальні внески, які роблять засновники. Вони повинні фіксуватися в установчих документах. При цьому, суму статутного капіталу організації, прийняті рішення, пов'язані з його збільшенням або зменшенням, можуть приймати тільки засновники, всі ці рішення необхідно реєструвати в Державному реєстрі господарських одиниць. Тому і сума зареєстрованого капіталу, яка вказується в балансі підприємства, повинна бути рівною сумі, яка зареєстрована в Державному реєстрі [8].

Функції зареєстрованого капіталу пов'язані з управлінням, контролем та захистом фінансів підприємства. Зареєстрований капітал дає можливості для власників до проведення стратегічної політики, здійснення контролю інвестиційних, кадрових питань та іншого.

Облік зареєстрованого капіталу ведеться на рахунку бухгалтерського обліку «40». За кредитом рахунку «40» відображають збільшення зареєстрованого або пайового капіталу, надходження внесків за незареєстрованим статутним капіталом; за дебетом відображається зменшення (вилучення) статутного чи пайового капіталу.

Для рахунку «40» відкриваються наступні субрахунки обліку:

- 401 «Статутний капітал»;
- 402 «Пайовий капітал»;
- 403 «Інший зареєстрований капітал»;
- 404 «Внески до незареєстрованого статутного капіталу» [6].

Субрахунок 401 «Статутний капітал» призначається для відображення статутного капіталу господарських товариств, державних, комунальних підприємств. За кредитом відображається його збільшення, а за дебетом - зменшення (вилучення). Сальдо по субрахунку 401 має дорівнювати розміру

статутного капіталу, який зафіксовано в установчих документах організації, в Державному реєстрі.

Субрахунок 402 «Пайовий капітал» необхідний для відображення та узагальнення інформації про суми пайових внесків, які зареєстровані в установчих документах організацій, для членів таких організацій як споживчі товариства, колективні сільськогосподарські підприємства, житлово-будівельні кооперативи, кредитні спілки, інші підприємства (відповідно до законодавством). У колективних сільськогосподарських підприємств (КСП) субрахунок 402 «Пайовий капітал» використовується для обліку частини вартості майна, яка розділена або відділена на паї між членами, для зростання (зниження) вартості майна в процесі діяльності підприємства. Аналітичний облік по субрахунку 402 «Пайовий капітал» необхідно проводити за видами капіталу.

Субрахунок 403 «Інший зареєстрований капітал» потрібен для обліку зареєстрованого капіталу інших підприємств, в тому числі, приватних підприємств, де формування капіталу відбивається в установчих документах.

Субрахунок 404 «Внески в незареєстрованого статутного капіталу» необхідний для обліку внесків, які надходять для формування статутного капіталу після його оголошення, в випадках змін в установчих документів (збільшення, зокрема), до реєстрації розміру статутного капіталу. Після реєстрації сальдо по субрахунку 404 має бути відповідною проводкою списано за кредитом по субрахунку 401 «Статутний капітал». Якщо підприємству було відмовлено в реєстрації статутного капіталу, то необхідне повернення активів, які надійшли як внески в капітал, їх повернення. І за дебетом по субрахунку проводиться списання в кредит рахунків грошових коштів та інших активів [6].

Важливо відзначити, що формування статутного, пайового та іншого капіталу повинно супроводжуватися проводками, пов'язаними з кореспонденцією з рахунками розрахунків, грошових та реальних активів. Наприклад, при оголошенні статутного або іншого капіталу до внесення учасниками коштів, учасники - дебітори організації (відображається по рахунку 46 «Неоплачений капітал»). Ця заборгованість за неоплаченим капіталу погашається активами, які вони вносять (грошові кошти, майно). Також і зменшення статутного капіталу передбачає те, що учасники стають кредиторами підприємства (рахунок 672 «Розрахунки з учасниками за іншими виплатами»), і фактичні виплати або повернення їм майна знижують цю заборгованість [7].

Що стосується оцінки капіталу, то зазначити треба наступне. Вкладений або оплачений капітал повинен дорівнювати оцінці вкладеним учасниками активів в обмін на корпоративні права активів, за вирахуванням облікової вартості активів, які були витрачені на викуп корпоративних прав організацією. Сума пайового (статутного) капіталу повинна бути дорівнює номінальній сумі зареєстрованого пайового (статутного) капіталу [8].

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>

2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
5. Закон України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні від 16.07.1999 № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
6. План рахунків бухгалтерського обліку України. Затверджений Наказом Міністерства фінансів України №291 от 30.11.99р (з інструкцією про застосування плану рахунків) (редакція від 24.07.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99/page>
7. Облік статутного капіталу: основні проводки [Електронний ресурс] // Дебет-Кредит: український бухгалтерський тижневик – Режим доступу: <http://dtk.com.ua/school/rus/2003/40/40sc6.html>
8. Фінансовий облік 1, 2 [Текст] : навч. Посіб. / Алла Олександрівна Фатенок-Ткачук. – Вид 2-ге, змін. й доповн. – Луцьк : Вежа-Друк, 2016. – 540 с.

Зюкова М. М.

Недавнія К. В.

ВНЗ УКООПСПЛКИ

«Полтавський університет економіки і торгівлі»

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Проблеми обліку виробничих запасів в умовах реформування економіки набувають особливої актуальності в зв'язку з потребою отримувати точну та достовірну інформацію.

Актуальність теми полягає у тому, що належним чином організований облік виробничих запасів має суттєве значення в управлінні виробничою діяльністю кожного підприємства.

Проте у багатьох теоретичних концепціях стану та розвитку обліку запасів відсутня єдність: вони або недостатньо обґрунтовані або спірні. Тому об'єктивно виникли умови для перегляду існуючої практики організації обліку виробничих запасів.

Проблеми обліку виробничих запасів досліджували вчені: М.Т.Білуха, Ф.Ф.Бутинець, Ю.А.Верига, С.Ф.Голов, В.М.Жук, О.В.Карпенко, Г.Г.Кірейцев, В.Г.Лінник, Л.В.Нападовська, І.Б.Садовська, В.В.Сопко, Л.К.Сук, Н.М.Ткаченко, Н.В.Хоменко, М.Г.Чумаченко, В.О.Шевчук та інші.

В останні роки за обраним напрямом дослідження захищено кілька кандидатських дисертацій, а саме Л. В. Бурдейна, Д. А. Бесараб, О. В. Чук, О. А. Чабанюк, Л. В. Титенко.

Роботи цих науковців доводять важливість і актуальність обраної теми та необхідність її подальшого розвитку.

Поняття виробничі запаси стало предметом дослідження багатьох науковців і практиків. Так, Покропивний С. Ф. вважає, що виробничі запаси – це предмети праці, які підготовлені для запуску у виробничий процес [1].

Бутинець Ф. Ф. під виробничими запасами розуміє все те, що завезено на склади підприємства та ще не вступило в першу стадію обробки, тобто частину сукупних запасів, призначених для виробничого споживання [1].

Лень В. С. та Гливенко В. В. розкривають виробничі запаси як підготовлені для запуску у виробничий процес предмети праці, які складаються з сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, тари і тарних матеріалів, запасних частин для поточного ремонту основних фондів [1].

Проаналізувавши погляди науковців на економічну сутність виробничих запасів можна стверджувати, що виробничі запаси – це матеріальні ресурси, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі діяльності протягом виробничого циклу, після завершення якого переносять свою вартість на собівартість виготовленого продукту.

На підприємстві може знаходитися велика кількість різноманітних виробничих запасів, які використовуються відповідно по-різному. Одні з них повністю споживаються, інші – змінюють лише свою форму, входять до складу виробу без будь-яких змін або ж сприяють виготовленню виробів і не включаються в їх масу або хімічний склад. Тому важливим моментом в організації обліку виробничих запасів є їх класифікація, яка забезпечує прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо їх ефективного використання у процесі діяльності суб'єкта господарювання [2].

За результатами проведеного аналізу, дослідниками Бондаренко Н. М. та Яресько А. М., запропоновано узагальнену класифікацію виробничих запасів, яка об'єднує у собі найконцептуальніші для потреб управління виробничими запасами ознаки та види запасів, а тому дозволяє вчасно прийняти ефективне управлінське рішення [2]:

1. За призначення і причинами утворення:

- постійні – частина виробничих і товарних запасів, що забезпечують безперервність виробничого процесу між двома черговими поставками;
- сезонні – запаси, що утворюються при сезонному виробництві продукції чи при сезонному транспортуванні.

2. За місцем заходження:

- складські – запаси, що знаходяться на складах підприємства;
- у виробництві – запаси, що знаходяться у процесі обробки;
- у дорозі – продукція, що відвантажена споживачу і ще ним не отримана, знаходиться в дорозі.

3. За рівнем наявності на підприємстві:

- нормативні – запаси, що відповідають запланованим обсягам запасів, необхідним для забезпечення безперебійної роботи підприємства;
- понаднормативні – запаси, що перевищують їх нормативну кількість.

4. За наявністю на початок і кінець звітного періоду:

- початкові – величина запасів на початок звітного періоду;
- кінцеві – величина запасів на кінець звітного періоду.

5. Відносно до балансу:

- балансові – запаси, що є власністю підприємства і відображаються в балансі;

– позабалансові – запаси, що не належать підприємству і знаходяться у нього через певні обставини.

6. За ступенем ліквідності:

– ліквідні – виробничі та товарні запаси, що легко перетворюються на грошові кошти у короткий термін і без значних втрат первісної вартості таких запасів;

– неліквідні – виробничі та товарні запаси, які неможливо легко перетворити на грошові кошти у короткий термін і без значних втрат первісної вартості таких запасів.

7. За походженням:

– первинні – запаси, що надійшли на підприємство від інших підприємств і не підлягли обробці на цьому підприємстві;

– вторинні – матеріали та вироби, що після первинного використання можуть застосовуватися вдруге у виробництві (відходи виробництва та споживання продукції).

8. За обсягом:

– вільні – запаси, що знаходяться у надлишку на підприємстві;

– обмежені – запаси, що знаходяться в обмеженій кількості на підприємстві.

9. За сферою використання:

– у сфері виробництва – запаси, що знаходяться у процесі виробництва (виробничі запаси, незавершене виробництво);

– у невиробничій сфері – запаси, що не використовуються у виробництві.

Для обліку виробничих запасів згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку призначено активний рахунок 20 «Виробничі запаси», в якому представлена інша їх класифікація, що використовується для відображення операцій в обліку [3]:

201 «Сировина й матеріали»

202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби»

203 «Паливо»

204 «Тара й тарні матеріали»

205 «Будівельні матеріали»

206 «Матеріали, передані в обробку»

207 «Запасні частини»

208 «Матеріали сільськогосподарського призначення»

209 «Інші матеріали»

Дослідивши підходи до трактування виробничі запаси, можна зробити висновок, що вони є неоднозначними і різноманітними. Також можна стверджувати, що виробничі запаси є важливим елементом функціонування будь-якого підприємства.

Розуміння економічної сутності виробничих запасів та правильна їх класифікація здійснює значний вплив на правильність подальшого обліку їх на підприємстві.

1. Попович К. В. Удосконалення організації обліку виробничих запасів на підприємствах України [Електронний ресурс] / К. В. Попович // Управління розвитком. – 2013. – № 15. – С. 65-68. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2013_15_33.

2. Бондаренко Н. М. Сутність та класифікація виробничих запасів на підприємстві [Електронний ресурс] / Н. М. Бондаренко, А. М. Яресько // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2014. – № 4. – С. 273-281. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vcndtue_2014_4_43.

3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 року, № 291 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>.

Іванчик Т., Костюк А.

Науковий керівник – доцент, к.е.н., Гарбар Віктор Анатолійович
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

РОЗВИТОК МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

На сучасному етапі розвитку економічних відносин, помітну роль, як в Україні так і в світі відіграє підприємництво. Саме мале та середнє підприємство має змогу в найкоротший термін здійснити структурну перебудову економіки, сприяє наповненню ринка товарами та послугами і формуванню середнього класу. Проте, в сучасних умовах господарювання за нестійкої економічної, політичної ситуації, фінансової кризи діяльність малих підприємств гальмується наявністю проблем і перешкод у даній сфері, що призводить до уповільненості та диспропорційності їх розвитку.

В економічній літературі малий та середній бізнес розглядається як важлива сфера економіки, що вимагає державної підтримки і має свої особливості в різних країнах. Він досліджується з позиції зайнятості, забезпечення виживання населення і боротьби з бідністю, формування «середнього класу», розвитку конкуренції, забезпечення економічної безпеки, у зв'язку з аналізом переходу до постіндустріального суспільства в роботах вітчизняних та зарубіжних вчених О. Азарова, Е.Брагіной, Д. Белла, П. Друкера, Ю. Іванова, О. Іванової, В.Іноземцева, Р. Ларіної, В. Марцина, П.Орлова, М.Портера, В.Рубе, В.Солодкова Е.Тоффлера, О.Шестоперова, А.Шіховцева, А.Шулус, А.Юданова та інших. Разом з цим важливі аспекти розвитку малого бізнесу в наукових публікаціях розроблений недостатньо.

Метою даного дослідження є обґрунтування ролі малого та середнього бізнесу на економічний розвиток держави, а також розкриваються питання правового вдосконалення малого та середнього бізнесу в Україні.

Досвід розвинених країн свідчить, що найбільш ефективним інструментом ринкового реформування економіки є розвиток малого та середнього бізнесу. Вони повинні стати своєрідним ресурсомобілізуючим механізмом, який функціонує у рамках структурної схеми: залучення національних ресурсів – виробництво – економічне зростання – залучення національних ресурсів. Зокрема, важливою є роль данного сектору економіки у справі збільшення кількості

зайнятого населення. За рахунок відкриття власної справи та самозайнятості знижується рівень безробіття в країні та одночасно збільшується рівень доходів населення, що в свою чергу призводить до зростання сукупного попиту та знову збільшує виробництво [2, с. 62].

Малий та середній бізнес допомагає державі вирішувати економічні (створення конкурентного середовища, функціонування приватного капіталу, привабливість для іноземних інвестицій), соціальні проблеми (створення додаткових робочих місць, подолання прихованого безробіття, вирішення проблем бідності), сприяє процесам демонополізації, стимулює розвиток економічної конкуренції, стимулювання підвищення ділової активності громадськості та розвитку середнього класу [1].

Для досягнення аналогічних результатів нашої державі в першу чергу необхідно:

1) Вдосконалити правове забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу – одне з головних завдань, яке стоїть перед Україною;

2) Боротись з корупцією, спростити звітність та систему сплати податків;

3) Робити ставку на власні ресурси. Замість того, щоб набивати кишені іншим, Україна може налагодити своє власне виробництво, здешевивши ціни на нафту та газ у декілька разів.

4) Здорова конкуренція та збільшення пропозиції вітчизняних товарів на ринку сприятиме зниженню цін та покращенню якості товарів [3, с. 186];

5) Здійснити розумну фінансово-кредитну підтримку малого та середнього бізнесу та залучити іноземні інвестиції на пільгових умовах. Фінансово-кредитна підтримка малого та середнього бізнесу має бути спрямована на: формування мережі регіональних фондів підтримки підприємства та кредитно-гарантійних установ; розроблення та запровадження ефективно кредитно-гарантійних механізмів мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва; створення та підтримку фінансових інститутів, які працюють на розвиток малого та середнього бізнесу;

6) Створити робочі місця. Місця для праці створюють люди, а не держава. Подолати безробіття в умовах кризи можна тільки зменшивши тиск на розвиток бізнесу, перш за все малого та середнього. Саме підприємець створюватиме нові робочі місця для себе та інших.

Згідно з офіційними даними за підсумками 2014 року в Україні працювало 341 тис. підприємств, де працює близько 6,2 млн. працівників. При цьому великих підприємств тільки 497 одиниць, а решта середні і малі. У нас тільки ПП 279 тис. одиниць. При цьому на великих підприємствах працює тільки 30% працівників, на середніх близько 43%, а всі інші на дрібних підприємствах. Тому говорити, що у нас мало людей працює в малому бізнесі, якось некоректно. Скоріше навпаки. У малому і середньому бізнесі в Україні працює велика частина українців, які працюють, а не байдикують. Так, дійсно, в 1995 році на великих підприємствах працювало більше 70% працюючих українців, то після цього вже все помінялося, і з 2002 року українців більше працює на малих і середніх підприємствах. Тому потрібно розвивати і далі малий і середній бізнес, але говорити, що в Україні його

немає, або він погано розвинений, не варто. За кількістю зайнятих у малому та середньому бізнесі на сто тисяч жителів, Україна обігнала навіть ЄС, так як у нас цей показник 9,9 працюючих, а в ЄС тільки 7,2.

Таким чином, для ефективного розвитку малого та середнього бізнесу в Україні необхідно створити механізм ефективної взаємодії між державою та підприємницьким сектором. Їх відсутність засвідчується тим, що малі підприємства ще не відіграють вагомої ролі в економіці України. Це проявляється й у тому, що вони не стали одним із важливих засобів усунення диспропорцій на окремих товарних ринках, створення нових робочих місць і скорочення безробіття, активізації інноваційних процесів, розвитку конкуренції, швидкого насичення ринку товарами й послугами. Становлення малого та середнього бізнесу в Україні – це тривалий процес, який повинен мати певну етапність, виходячи з економічного стану країни, існуючих проблем на всіх рівнях економіки.

1. Ісар І.В. Проблеми розвитку малого та середнього бізнесу в Україні та шляхи їх вирішення. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>

2. Майсюра О.М. Сутність та проблеми розвитку малого підприємництва в економіці України / О.М. Майсюра // Економіка та держава. – 2015. – №2. – С. 61-63.

3. Мягких І.М. Проблеми розвитку бізнесу на малих підприємствах в Україні// Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2014. – № 28. – С. 185-189.

Ілляшенко К.В., к.е.н., доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет

ПРОБЛЕМИ СКЛАДАННЯ СТАТИСТИЧНОЇ ЗВІТНОСТІ

У сучасних умовах господарювання дуже велику роль грає інформація. Для підприємств та державних органів найбільш поширеним джерелом інформації є фінансова, статистична та податкова звітність.

Особливістю статистичної звітності є те, що вона поєднує інформацію щодо економічних, соціальних, демографічних, екологічних явищ і процесів, які відбуваються в країні, регіонах і галузях економіки. Вона має важливе значення для підготовки та прийняття управлінських рішень у сфері визначення стратегії і тактики розвитку країни, регіонів, видів економічної діяльності, окремих суб'єктів господарювання та широкого інформування суспільства з усіх актуальних питань.

Економічна статистика як галузь єдиної статистичної науки, спираючись на положення загальної теорії статистики, вивчає кількісну сторону масових суспільних явищ і процесів у сфері матеріального виробництва з метою виявлення пропорцій тенденцій і закономірностей їх розвитку. Тобто вона кількісно характеризує дію економічних законів, досліджує обсяг, структуру і динаміку явищ, показує взаємозалежності економічних процесів з урахуванням конкретних

природних та історичних умов розвитку суспільства. Економічна статистика досліджує всю економіку країни, даючи їй числову характеристику.

Об'єкт вивчення економічної статистики – це процес розширеного відтворення, його здійснення в умовах переходу до ринкових відносин і кінцеві результати для господарства в цілому, її предметом, як галузі практичної діяльності держави, є кількісна сторона масових економічних явищ, які в сукупності характеризують народне господарство [1].

Статистична звітність – це форма документу, в якому зібрано статистичні дані про роботу підприємства, та який представляється до спеціальної установи (регіональний орган державної статистики) у затверджені терміни за підписами уповноважених осіб. Метою складання статистичної звітності є надання інформації державі про соціально-економічні явища на конкретному підприємстві.

Статистика підприємств передбачає інтеграцію потоків інформації для організації наскрізного спостереження за процесами виробництва та продажу продукції, за фінансово-май новим станом підприємств, за витратами на виробництво та реалізацію продукції, станом розрахунків, інвестиціями, наявністю персоналу та його використанням [2, с.65].

Слід зазначити, що, якщо фінансова звітність має суцільний характер щодо суб'єктів складання і подання, то статистична звітність – вибіркової. Тобто щороку статистичними органами за визначеною методикою складаються переліки суб'єктів господарювання, які повинні звітуватися за тими чи іншими формами статистичної звітності. Така ситуація є причиною неповної вибірки статистичної інформації, що в свою чергу призводить до викривлення результатів на макрорівні [3, с.119].

Статистична звітність характеризується такими якостями, як обов'язковість, систематичність і достовірність. Статистичну звітність можна класифікувати за різними ознаками. Так, за частотою надання статистичну звітність можна розподілити на періодичну та річну. Періодична звітність (місячна, квартальна) охоплює показники поточної діяльності суб'єктів господарювання. У річній звітності подаються підсумки фінансово-виробничої діяльності суб'єктів за рік. Частота надання звіту зазначається в правій адресній частині під назвою кожного звіту. Слід зазначити, що одна звітна форма може складатися і надаватися щомісячно, щоквартально і наростаючим підсумком за рік [4, с.75].

Держстат України на своєму офіційному порталі оприлюднив проект переліку форм державних статистичних спостережень на 2017 рік [5].

Проект таблиця мало чим відміняється від 2016 року, і містить перелік форм звітності (з зазначенням їх назв, строків подання та хто подає) зі:

статистики навколишнього середовища (інформаційне суспільство та навколишнє середовище);

економічної статистики:

- державні фінанси, податки та публічний сектор;
- економічна діяльність;
- ціни;

- зовнішньоекономічна діяльність та платіжний баланс;
- макроекономічна статистика;
- наука, технології та інновації;
- демографічної та соціальної статистики:
- ринок праці;
- соціальний захист;
- доходи та умови життя;
- культура;
- населені пункти та житло;
- освіта;
- охорона здоров'я;
- політична та інша суспільна діяльність;
- правосуддя та злочинність.

Але, при складанні та обробці статистичної звітності виникають багато різних проблем. Однією з них є громіздкість форм статистичної звітності, їх велика кількість, багаторазове дублювання даних, трудомісткість складання багатьох показників, а також їх недосконалість знижують якість необхідної інформації і, відповідно, ефективність прийняття управлінських рішень, як на рівні держави, так і на рівні окремого підприємства.

Необхідність вирішення питань удосконалення методичного підходу до формування системи показників статистичної звітності та її обліково-аналітичного забезпечення відповідно до потреб зовнішніх і внутрішніх користувачів зумовила потребу в удосконаленні цього напрямку бухгалтерського обліку.

Отже, враховуючи велику кількість статистичної звітності, з метою поліпшення сприйняття інформації користувачами пропонуємо систематизувати форми у вигляді мотрійки з 3-4 інформаційних рівнів. Основних форм повинно бути мало і вони повинні відображати основні показники. Наступні форми повинні розкривати показники основних форм у систематизованому вигляді. Далі можна використовувати форми з детальним розкриттям показників попередніх форм. При цьому на самому рівні інформація не повинна дублюватися окрім тих випадків, коли подібне повторення показників має на меті перевірку отриманих даних.

Важливим є також посилення досліджень з обліково-аналітичного забезпечення статистичної звітності підприємств з метою створення науково-методичної бази з накопичення достовірної інформації для її складання.

1. Закон України «Про державну статистику» від 17 вересня 1992 р. № 2614-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>
2. Кварцхава О. В. Проблеми формування статистичної звітності в умовах сімейних фермерських господарств / О. В. Кварцхава // АГРОСВІТ. – 2014. - №17. – С.64-68.
3. Іваненко В.О. Інтерпретація облікової інформації про обсяги виробництва промислової продукції через систему показників статистичної звітності / В.О. Іваненко // Міжнародний збірник наукових праць. Вип. 2(17). - 2010. - С.118-130
4. Жук, А. Статистическая отчетность [Текст] / А. Жук, А. Озеран // Бухгалтерский учет и аудит. – 2005. – № 8. – С. 74–88.

Індиченко О.І., магістр, обліково-фінансового факультету МНАУ
Науковий керівник – Дубініна М.В., д.е.н., доцент, завкафедрою обліку і оподаткування МНАУ

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДОЛОГІЇ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСІВ ЩОДО ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ ПІДПРИЄМСТВ

Формування ринкової економіки в Україні неможливе без виробництва конкурентоспроможної продукції та її реалізації на внутрішньому та зарубіжних ринках. Водночас основною передумовою здійснення господарської діяльності сільськогосподарських підприємств є достатній обсяг та раціональне використання виробничих запасів. Вирішення проблеми ефективного розвитку та зростання виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств потребує створення системи управління виробництвом, в основу якої має бути покладено формування інформації про виробничі запаси підприємства. Розробка та впровадження основних напрямів підвищення ефективності господарської діяльності сільськогосподарських підприємств передбачає вдосконалення обліку і контролю виробничих запасів, які забезпечують менеджерів і керівників належною інформацією для прийняття управлінських рішень.

До основних гальмівних чинників належать такі: використання застарілих галузевих нормативно-правових актів з обліку і контролю виробничих запасів; невідповідність вимогам нормативно-правовій базі відображення в обліку виробничих запасів; відсутність належного нормування використання виробничих запасів за цільовим призначенням, що в свою чергу, обмежує контрольні функції обліку. Крім того, потребують доопрацювання та удосконалення діючі форми документації з оперативного обліку виробничих запасів, зокрема їх рух у процесі виробництва, залишається невирішеною проблема низької автоматизації обробки облікової інформації.

Обліково-контрольне забезпечення виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах є засобом координації багатьох видів діяльності сільськогосподарських підприємств. Організація системи обліково-контрольного забезпечення є підходом до обліку й контролю виконання показників з використанням концепції калькулювання за видами діяльності.

Актуальність обраної теми обґрунтована необхідністю організації системи обліку та контролю виконання виробничих планів, в управлінні виробничими запасами на сільськогосподарських підприємствах, а відповідно синхронне відображення господарських операцій з переробки молока та виробництва молокопродуктів та акумуляції інформації на аналітичних і синтетичних рахунках бухгалтерського обліку. Використання контрольно-аналітичних принципів має

сприяти більш ефективному використанню інформаційних потоків в бухгалтерської та управлінської середовищі.

Проблемам організації обліку та контролю виробничих запасів значну увагу приділили у своїх працях ряд вчених: Ф.Ф. Бутинець, Є.В. Калюга, В.В. Сопко та інші. Водночас, удосконалення організації обліку і контролю виробничих запасів залишаються одними з найактуальніших питань, оскільки результати цих процесів є основою для ефективного господарювання таких підприємств і їх постійного розвитку.

Для стабільного здійснення процесу виробництва на підприємствах, зокрема сільськогосподарських, постійно повинні бути наявними та достатніми оборотні засоби у матеріальній формі. Так, сільськогосподарське підприємство повинно мати у необхідних розмірах запаси сировини і матеріалів, тари, палива тощо. При їх використанні збільшуються витрати на виробництво, результатом якого є створення готової продукції.

Для того, щоб достовірно здійснювати облік та належним чином проводити контроль виробничих запасів слід керуватися низкою законодавчо-нормативних документів, які регулюють ведення обліку взагалі, здійснення бухгалтерського обліку та відображення в звітності виробничих запасів та здійснення контролю.

Необхідною умовою підтримання виробництва сільськогосподарської продукції на певному рівні є постійна наявність частини оборотних активів у матеріальній формі (виробничі запаси). При їх використанні ростуть витрати на виробництво. Результатом процесу виробництва є створення готової продукції і виробничі запаси переходять у форму готової продукції.

Виробничі запаси зі складів відпускають для виготовлення продукції, на господарські потреби, а також на сторону для переробки чи реалізації. Порядок документального оформлення операцій з відпуску запасів зі складів господарства залежить від того, для яких потреб вони відпускаються. Списання запасів здійснюється у таких випадках: витрачання на виробництво, внаслідок їх крадіжки чи псування, через невідповідність критеріям активу, у зв'язку з реалізацією та безоплатною передачею, у зв'язку з передачею запасів до зареєстрованого капіталу іншого підприємства.

Отже, для цілей бухгалтерського обліку тлумачення терміну «виробничі запаси», як облікової категорії має містити такі основні моменти, як визначення термінів і напрямків використання, а також джерел відшкодування вартості виробничих запасів. Таким чином, можна використовувати наступне уточнене визначення: виробничі запаси — це частина матеріальних ресурсів підприємства, які представляють собою сукупність предметів праці, які знаходяться на підприємстві у вигляді сировини, матеріалів, купівельних напівфабрикатів та комплектуючих, палива, тари і тарних матеріалів, будівельних матеріалів, запасних частин та інших матеріалів, що складають матеріальну основу продукції підприємства, надають їй необхідних якостей, приймають участь у виробництві протягом одного виробничого циклу і повністю переносять свою вартість на вартість готової продукції [5].

При цьому облік виробничих запасів є одним з найбільш трудомістких у

бухгалтерському обліку будь-якого господарства, тому раціональне використання матеріальних ресурсів і зниження матеріаломісткості, підвищення оборотності товарів, належний їх облік можуть бути забезпечені тільки в умовах функціонування сучасних засобів обчислювальної техніки з використанням автоматизованого робочого місця бухгалтера і комплексних комп'ютерних облікових програм. Також багато питань щодо контролю та обліку операцій із запасами є проблемними, наприклад відсутність єдиної універсальної методології контролю та організації обліку операцій із запасами, оскільки різні економісти, науковці і вчені пропонують різне її трактування, виділяють певні свої особливості, закономірності і порядок його проведення.

Визначення, регулювання та відображення результатів контролю запасів в підприємстві повинно стати обов'язковою роботою. Перевірка та оцінка системи внутрішнього контролю, залежно від отриманих результатів, дозволить визначити, розширювати сукупність досліджень, чи навпаки, довіритися даним клієнта і провести лише деякі перевірочні процедури, щоб підтвердити довіру до інформації системи внутрішнього контролю.

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Наказ про затвердження типових форм первинних документів з обліку сировини та матеріалів [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» // [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів./За редакцією проф. Ф.Ф. Бутинця. -5-е вид., доп. і перероб. - Житомир: ПП «Рута», 2008 -726 с.
6. Сопко В.В.. Бухгалтерський облік. [Навч. посіб.]/В.В. Сопко – 3-те вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2009 – 578 с.

Каира Я.И.

Научный руководитель – М.М. Вакулич, к.е.н., доцент,
Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

ОЦЕНКА ВЕРОЯТНОСТИ БАНКРОТСТВА ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКИ

Банкротство предприятий является относительно новым явлением для экономики Украины. Как показывает практика, в условиях нестабильности экономики, денежного дефицита и часто меняющегося законодательства, многие предприятия становятся неплатежеспособными, что может привести к их банкротству.

Вопросу анализа банкротства предприятий в экономической науке уделяется значительное внимание. Это обусловлено тем, что:

- 1) банкротство определенного предприятия приводит к нарушению макроэкономического равновесия в целом;
- 2) от объективности проведенной оценки степени вероятности банкротства предприятия, зависит цена предприятия и его инвестиционная привлекательность. Результаты необъективной оценки всегда негативно отражаются на экономических интересах государства.

Из вышеизложенного можно сделать вывод, что анализ диагностики банкротства и поддержки платежеспособности предприятия являются весьма актуальными в Украине.

Вопросу определения вероятности банкротства предприятий уделяется значительное внимание со стороны отечественных и зарубежных ученых. Разработкой методик и критериев прогнозирования банкротства занимались такие ученые как Э. Альтман, В. Бивер, Р. Лес, Г. Спрингейт, Дж. Таффлер, Г. Тишоу, Д. Дюран, Р. Сайфуллин, Г. Кадыков, В. Ковалев и др. Большой вклад в решение проблемных вопросов по банкротству и антикризисному управлению сделали отечественные ученые И. Жук, Л. Лигоненко, А. Терещенко, Т. Тесленко и др.

Нужно отметить, что при наличии всех преимуществ моделей, которые разработаны для прогнозирования банкротства и построенные на основе изучения поведения компаний в условиях западного развития, они не соответствуют условиям развития экономики Украины.

Построение многофакторных моделей для украинской экономики до сих пор остается проблемной. Во-первых, из-за нестабильности и несовершенства нормативно-законодательной базы банкротства украинских предприятий; во-вторых, из-за отсутствия учета многих факторов, влияющих на финансовую устойчивость предприятий; в-третьих, из-за необъективных данных о статистике банкротств. Кроме того, эти модели строят на основе дискриминантного метода по статистическим данным предприятий конкретной страны, тогда как использование моделей ограничено пределами этой страны. Также, большое значение имеют качество финансово-отчетной документации и степень информативности статистических данных и коэффициентов, на которые

опираются модели. Эти модели можно будет использовать как подход к построению системы оценки вероятности банкротства, но необходимо учитывать особенности национальной экономики[3, с.2].

Рассмотрим парупопулярных дискриминантных моделей оценки вероятности банкротства: модель Альтмана и модель Спрингейта.

Модель Альтмана была предложена в 1968 году. Она основывается на расчете индекса кредитоспособности, построенном с применением аппарата мультипликативного дискриминантного анализа, позволяет выделить среди хозяйствующих субъектов потенциальных банкротов[4].

При определении индекса Е.Альтман наблюдал за группой предприятий, доля которых обанкротилась в период между 1946 и 1965 годами, а другие работали успешно. Исследование 22 аналитических коэффициентов, которые способствовали прогнозированию возможного банкротства позволило отобрать пять наиболее значимых и вывести многофакторное регрессионное уравнение. Итак, индекс Альтмана является функцией от определенных показателей, характеризующих экономический потенциал предприятия и результаты его работы за истекший период. В 1983 году Е.И.Альтман получил модифицированный вариант данной формулы для компаний, акции которых не котируются на бирже.

Способ расчета пятифакторная модели Е.Альтмана такова:

$$Z = 0,717K1 + 0,847K2 + 3,107K3 + 0,42K4 + 0,995K5, (1)$$

где $K1$ = Собственный оборотный капитал / Общая стоимость активов;

$K2$ = Нераспределенная прибыль / Общая стоимость активов;

$K3$ = Прибыль до выплаты процентов / Общая стоимость активов

$K4$ = Балансовая стоимость собственного капитала / заемный капитал;

$K5$ = Выручка от продажи / Общая стоимость активов.

Преимущества этой модели - простота расчета и наличие последовательности исследования.

Также присутствуют и недостатки, а именно:

- модель можно применять только для относительно крупных предприятий, которые котируют свои акции на биржах;
- неразвитость фондового рынка Украины, в частности, вторичного фондового рынка;
- отличие украинского бухгалтерского учета от западных стандартов;
- необходимость адаптации весовых коэффициентов и прогнозных значений;
- не учитываются колебания курсов акций.

Модель Спрингейта была построена и названа в честь автора в 1978 году, с помощью метода поэтапного дискриминантного анализа, разработанного Е.И.Альтманом. При создании модели Спрингейт использовал данные 40 предприятий и достиг 92,5% точности прогнозирования неплатежеспособности на следующий год, однако со временем этот показатель уменьшается. Позже Бодерас, используя данную модель на показателях 50 предприятий со средним балансом в 2,5 млн. долларов, достиг 88% точности предсказания [4].

Методика расчета модели Спрингейта такова:

$$Z = 1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4D, (2)$$

где A = Рабочий капитал / Общая стоимость активов;

B = Прибыль до уплаты налогов и процентов / Общая стоимость активов;

C = Прибыль до уплаты налогов / Краткосрочные обязательства;

D = Объем продаж / Общая стоимость активов.

Преимуществом модели Спрингейта является точность до 90%.

Недостатками является то, что:

- модель была создана для предприятий США и Канады;
- коэффициенты приведены в долларах;
- модель создана для оценки кредитоспособности предприятий.

Итак, среди существующих моделей прогнозирования банкротства, на сегодняшний день нет методики, которая может предоставить достоверные результаты о банкротстве отечественных предприятий. При использовании тех или иных методов и методик прогнозирования вероятности банкротства имеет место получение противоречивых выводов об уровне финансового состояния предприятия при угрозе банкротства.

Можно сделать вывод, что необходима разработка модели, в которой оценка финансового состояния украинских предприятий базировалась бы на отечественных стандартах учета и отчетности, которая использовала статистическую, информационную базу отечественных предприятий с учетом специфики отрасли, это позволило бы учитывать особенности их деятельности.

1. Жалко А.В. Банкротство как следствие влияния финансового кризиса на хозяйственную деятельность предприятий / А.В. Жалко // Университетские научные записки. Экономика. - 2010. - №2. - С.163 - 173.
2. Лепейко П.И., Доценко П.А. Анализ современных методик прогнозирования вероятности банкротства предприятий [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://masters.donntu.edu.ua/2012/iem/subbrys/library/bancrutcy.pdf>.
3. Москаленко В.Н. Характеристика методов и моделей диагностики кризисного состояния предприятия // Экономические науки. - 2012. - Вип.22. - С. 1-6.
4. Ракицкая С.А., Шовченко Т.В. Анализ методик оценки вероятности банкротства [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/en/em/2008_5_2/Zbirnik_EM_08_2_134.pdf.

Каминський П. Д., к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку

Різва О. С., студентка 1 курсу магістратури

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні умови розвитку бізнесу передбачають наявність дебіторської та кредиторської заборгованості як неминучий наслідок системи розрахунків між різними підприємствами та організаціями. Це призводить до того, що частина учасників ринкових відносин за тих чи інших обставин іноді потрапляють в

скрутне становище, коли рух грошових потоків на підприємстві не дає їм можливості розраховуватися з постачальниками, кредиторами та державою взагалі. Саме в цей момент керівництву таких підприємств необхідно залучати до процесу «порятунку» фахівця в області управління та адміністрування для пошуку шляхів удосконалення обліку, управління та аналізу такого важливого виду заборгованості як кредиторська.

Вагомий внесок у розвиток наукових досліджень за схожою тематикою зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені як Атамас П. Й., Бутинець Ф. Ф., Омелянович Л. О., Полюшко Ю. М., Костюнік О. В., Долматова Г. Є., Медведева О. Є., Короткова М. В., Овчинникова О. А., Соколов А. П. та ін.

Мета даної роботи полягає у систематизації існуючого досвіду вчених, які присвятили свої наукові праці питанням удосконалення обліку, управління та аналізу кредиторської заборгованості, та розробці власних рекомендацій у цьому напрямку.

Хоча бухгалтерський облік, аналіз та контроль не стоїть на місці, але, нажаль, повна відсутність неплатежів та кредиторської заборгованості здебільшого перед постачальниками та підрядниками на виробничому підприємстві просто неможлива. Тому вчені постійно намагаються знайти шляхи скорочення боргів підприємства перед іншими організаціями.

Вважається, що дієвими для подолання неплатежів підприємства є заходи, що приймаються самими підприємствами, їх дії на мікроекономічному рівні. У числі цих заходів і дій підприємств щодо зміцнення їх фінансового становища, зменшення і повного подолання неплатежів найбільш значущими, пріоритетними можна назвати:

- 1) підвищення якості застосування маркетингу і менеджменту,
- 2) підвищення ділової активності,
- 3) застосування ресурсозберігаючих технологій,
- 4) реструктуризація збиткових, економічно неспроможних підприємств та ін [1].

Саме ці заходи зміцнення економічного становища підприємств і збільшення їх прибутковості частіше за інших називають багато українських та європейських вчених-економістів та практиків.

Стосовно вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, Костюнік О.В. пропонує впровадження в облікову систему певного аналітичного документа, за допомогою якого будуть відображатися всі операції, які здійснювалися з кожним постачальником (підрядником) протягом року задля усунення факту виникнення простроченої кредиторської заборгованості. Задля уникнення майбутніх неплатежів потрібно виявити причини кожного виду заборгованості в результаті кожної окремої ситуації на підприємстві. Також Костюнік О.В. рекомендує дотримуватися певної послідовності погашення кредиторської заборгованості з метою її зменшення: спочатку треба ліквідувати зобов'язання перед бюджетом за податками та зборами та перед робітниками підприємства по заробітній платі, а вже потім покривати борги перед кредиторами [2].

Перевірку стану розрахунків рекомендується розпочинати з аналізу матеріалів інвентаризації розрахунків. Також на підприємстві необхідно проводити постійний аналіз рівня усіх видів заборгованості та на основі отриманих даних визначати їх критичний рівень.

Долматова Г. Є. рекомендує ранжувати кредиторську заборгованість за строками виникнення та контролювати безнадійні борги для своєчасного створення необхідного резерву покриття [3].

У своїй роботі Короткова М. В. зазначила, що мета оптимізації управління кредиторською заборгованістю на підприємствах промисловості може бути досягнута за допомогою наступних заходів:

- впровадження в систему управління підприємством служби контролінгу. Цей процес на базі наявних даних внутрішнього бухгалтерського обліку, статистичних показників та розрахунків економічної ефективності координує та концентрує інформаційні потоки, виступає основою для пропозицій щодо подальших цілей підприємства;

- вибір вузької спеціалізації, що призведе до зменшення витрат виробництва, зниження собівартості, підвищення продуктивності праці, а отже і до оптимізації кредиторської заборгованості [4].

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене можна сказати, що впровадження рекомендованих вченими заходів як у сукупності, так і окремо, в будь-якому випадку дадуть очікувані результати.

У свою чергу, додамо наступне: щоб ефективно управляти кредиторською заборгованістю, керівники підприємства повинні раціонально організувати системи обліку, контролю та аналізу; необхідно проводити аудит зобов'язань перед постачальниками та підрядниками; ретельно ознайомлюватися з договорами постачання товарів та інших господарських договорів про надання послуг, виконання робіт та аналізувати їх. Завдяки сучасним інформаційним технологіям, більшість процесів автоматизовано, тому потрібно відповідально віднестись до вибору програмного забезпечення відповідно до прогнозних очікувань.

Подальше вдосконалення обліку, аналізу та управління кредиторською заборгованістю підприємства є перспективним напрямком для наукових досліджень, результати яких можуть бути використані на практиці.

1. Гарина Л. Л. Неплатежи предприятий и пути их преодоления//ТДР.2009. - № 12 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/neplatezhi-predpriyatiy-i-puti-ih-preodoleniya> (дата обращения: 11.10.2016).

2. Костюнік О. В. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та методи управління нею / О. В. Костюнік, О. В. Махницька//Агросвіт. – 2015. - №8. – с. 62-63.

3. Долматова Г. Э. Напрями удосконалення управління кредиторською заборгованістю як джерела фінансування підприємства / Г. Э. Долматова, Н. О. Шолудько - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=41397>

4. Короткова М. В. Оптимизация управления кредиторской задолженностью на предприятиях промышленности//Вестник ОГУ. – 2009. - №5. – с. 104-109.

Науковий керівник – Партин Г. О., к.е.н., професор кафедри фінансів НУ
“Львівська політехніка”
Національний університет “Львівська політехніка”

ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Загострення конкуренції у сфері роздрібно́ї торгівлі продовольчими товарами вимагає від підприємств максимальної мобілізації внутрішніх резервів, підсилення існуючих та формування нових конкурентних переваг, які забезпечать стійку інвестиційну привабливість. Запорукою підвищення інвестиційної привабливості підприємств роздрібно́ї торгівлі є ефективне управління підприємством, яке забезпечує високі показники прибутку, грошових потоків (CashFlow) та EBITDA. Це найбільш актуальні питання сьогодення, так як прибуток є основним джерелом розвитку підприємства та виплат власникам корпоративних прав. Показник грошових потоків (CashFlow) дозволяє борговому інвестору приймати рішення, щодо кредитування та є потенційним забезпеченням виконання договірних зобов'язань позичальником. Показник EBITDA дозволяє потенційному інвестору розглянути можливість придбання корпоративних прав, або їх частки, попередньо проаналізувавши альтернативні варіанти вкладення наявних у нього фінансових ресурсів. Вище перераховані показники є взаємопов'язаними, так як збільшення прибутку автоматично призводить до збільшення грошових потоків та показника EBITDA.

Прибуток – найважливіша фінансова категорія, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і в кінцевому рахунку свідчить про обсяг і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості [1, С. 144]. Він служить не тільки джерелом фінансування розвитку підприємства та виплат власникам, а є джерелом формування бюджетів країни різних рівнів.

Чистий Cash-flow (рух грошових коштів) підприємства за звітний період розраховується як арифметична сума Cash-flow від усіх видів діяльності. Основними джерелами його формування є прибуток після сплати податку, амортизаційні відрахування та зміна заборгованості за зобов'язаннями.

Показник EBITDA— аналітичний показник, який дорівнює обсягу прибутку до вирахування витрат на сплату процентів, податку на прибуток та амортизаційних відрахувань.

Для підприємств роздрібно́ї торгівлі основне джерело прибутку пов'язане з продажем товару отриманого від постачальників та товарів власного виробництва кінцевому споживачу. Окрім цього значна частина доходів формується від надання послуг з передпродажної підготовки товару, яка напряду залежить від обсягів поставки товарів від постачальників і встановлена в % до сум надходження або оплати.

У процесі формування прибутку відображаються всі сторони господарської діяльності підприємства: рівень використання основних і оборотних коштів,

технологій, організації торгівлі і праці. Абсолютна величина прибутку показує результати зростання обсягів чистого доходу від реалізації товарів (продукції, робіт, послуг), зниження собівартості придбання (виробництва) товару та витрат пов'язаних з здійсненням господарської діяльності.

За результатами проведених досліджень виявлено, що найбільша проблема у підприємств полягає у збільшенні коефіцієнтів прибутковості. На основі факторного аналізу коефіцієнта рентабельності основної діяльності, можна стверджувати, що рентабельність прямо пропорційна валовому прибутку, чистому доходу від реалізації товарів (продукції, робіт, послуг) та обернено пропорційна собівартості реалізації товару та витратам на збут. Тобто діяльність підприємства повинна бути направлена на збільшення обсягів продажу та зменшення собівартості та витрат.

Також, діяльність повинна бути направлена на збільшення чистого фінансового результату (прибутку), який лежить в основі майже всіх коефіцієнтів рентабельності.

Собівартість є основним фактором ціноутворення і формування прибутку. Систематичне зниження собівартості товару – одна з основних умов підвищення ефективності діяльності підприємства. Собівартість здійснює безпосередній вплив на величину прибутку та рівень рентабельності.

Зниження собівартості придбання товару на підприємствах роздрібною торгівлі та збільшення доходів від надання маркетингових та інших послуг можна забезпечити, насамперед, за рахунок ефективної переговорної сесії із постачальниками.

Важливим чинником зниження витрат на виробництво та збут є підвищення продуктивності праці. З ростом продуктивності праці скорочуються витрати праці в розрахунку на одиницю продукції (товару), а отже, зменшується і питома вага заробітної плати в структурі витрат та собівартості.

Прибуток підприємства торгівлі можна збільшити не тільки за рахунок зниження собівартості придбання та виробництва, але і внаслідок збільшення обсягів продажу та виробництва товарів власних торгових марок. Таким чином, чим більший обсяг виробництва та продажу, тим за інших рівних умов, більше сума одержуваного підприємством прибутку.

Найважливіше значення в боротьбі за зниження собівартості продукції має дотримання найсуворішого режиму економії на всіх ділянках виробничо-господарської діяльності підприємства [2]. Послідовне здійснення на підприємствах режиму економії проявляється насамперед у зменшенні трудових, матеріальних та фінансових ресурсів на одиницю продукції (товару), скорочення витрат з обслуговування торгівлі, виробництва і управління, ліквідації втрат від уцінки, списання та інших непродуктивних витрат.

Загалом зростання прибутку може здійснюватися за такими основними напрямками: підвищення цін продажу, збільшення обсягів реалізації, зниження собівартості виробництва та придбання, удосконалення структури виробництва та продажу. Кожен з цих напрямів має безпосередній зв'язок з формуванням та

функціонуванням виробничих та торгових витрат і зводиться до наступних основних методів підвищення прибутковості:

1. Збільшення прибутку при незмінних постійних витратах за рахунок покращення організації торгівлі та виробництва, вдосконалення маркетингової політики, впровадження досягнень науково-технічного прогресу, зміни структури товарообігу, збільшення обсягів продажу товарів із більшою маржою (націнкою) та скорочення продажу товару з меншою маржою; нарощування прибуткових напрямків діяльності за відповідного скорочення менш прибуткових; закриття збиткових сегментів, а саме сегментів за якими відсутній показник CashFlow та EBITDA.

2. Підвищення прибутку при збільшенні постійних витрат. Це означає абсолютне розширення торгівельної мережі та виробництва, впровадження нових технологій, підвищення якості товарів, робіт та послуг.

3. Зростання рівня рентабельності господарювання за рахунок скорочення постійних витрат та незмінної суми прибутку.

4. Підвищення рівня рентабельності господарювання за умови зниження постійних витрат та абсолютної суми прибутку. Такий процес може відбуватися за умови, що темпи зниження постійних витрат перевищують темпи скорочення абсолютної суми прибутку.

Незалежно від системи оподаткування яку використовують підприємства, на розмір їх чистого прибутку у значній мірі впливають також платежі до бюджету. При загальній системі оподаткування – це відрахування в розмірі 18% податку на прибуток від звичайної діяльності, а за умови перебування на спрощеній системі оподаткування – через збільшення витрат на сплату єдиного податку [3].

Як вже зазначалося, основним завданням підприємства є підвищення прибутковості. Разом з тим працівники та менеджмент підприємства прагнуть до збільшення заробітної плати, інших соціальних стандартів, розширення сфери власних повноважень. Зазначені протиріччя можуть призвести до конфлікту інтересів менеджменту та власників підприємства, і як наслідок може призвести до небажаного зниження ефективності його діяльності. Тому підприємство зацікавлене в тому, щоб система мотивації праці менеджменту підприємства, максимально відповідала їх вкладу у загальні результати діяльності компанії і забезпечувала при цьому максимальну ефективність його діяльності.

Цінова політика підприємства повинна поєднувати в собі як інтереси покупців, так і питання забезпечення прибутковості діяльності підприємства роздрібною торгівлю, що робить підприємство привабливим для інвесторів. Зміна асортименту товару, оновлення та розширення номенклатури виробництвотоварів, робіт (послуг) стосовно конкретних сегментів ринку повинна здійснюватися шляхом виводу асортименту з низьким рівнем маржі і заміни на більш високо рентабельний асортимент.

Запропонований комплексний підхід до підвищення прибутковості підприємства, дозволяє збільшити виручку від реалізації продукції та значно зменшити витрат, що призведе до зміцнення фінансового стану підприємства.

Показники прибутку, CashFlow, EBITDA та їх відносні величини, окрім вище перерахованих чинників, можна збільшити за рахунок прискорення обертаності товару, збільшення відтермінування в оплаті за поставками від постачальниками, зниження процентних ставок за кредитами. Окремо слід виділити групу чинників, які впливають на прибуток та амортизаційні відрахування, а саме вибір методу нарахування зносу, терміни корисного використання необоротних активів, дооцінка основних засобів.

Запропонований комплекс заходів дозволить ліквідувати вузькі місця та проблеми у діяльності підприємств роздрібної торгівлі та забезпечить йому високу інвестиційну привабливість.

1. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник/ М. М. Александрова, С. В. Бардаш, О. С. Бородкі, Т. А. Бутинець та ін.; [за ред. проф. Г. Г. Кірейцева]. – К. : ЦУЛ, 2002. – 496 с.
2. Филинков А. Размеры предприятий и себестоимость продукции / А.Филинков // Экономика Украины. – 2003. – № 9. — С. 42-44.
3. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Верховна Рада України від 02.12.2010 № 2755-VI. (із змінами та доповненнями). – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

Кашена Н.Б., канд. екон. наук, проф.

Носач Н.М., асп.

Харківський державний університет харчування та торгівлі

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РЕАЛІЗАЦІЄЮ ТОВАРІВ

Торгівля є невід'ємною складовою ринкових відносин і являє собою активного комерційного посередника між товаровиробниками і кінцевими споживачами. Багатоаспектність взаємодії торгівлі з усіма галузями економіки та інститутами суспільного життя, динамічні зміни масштабів діяльності окремих торговельних підприємств та обсягу циркулюючої в торговельних каналах товарної маси, потребує зміни підходів до управління комерційною діяльністю та торговельно-технологічним процесом. Дедалі більшої значущості набувають питання створення повноцінної, інтегрованої та якісної, достатньо структурованої, організаційно та методично забезпеченої інформаційної системи підтримки управлінських рішень щодо підвищення ефективності комерційної діяльності, яка здатна забезпечити ефективне розв'язання завдань збільшення обсягу реалізації товарів в умовах невизначеності сучасного бізнес-середовища та інтенсифікації глобалізаційних процесів. Зазначене підтверджує доцільність вирішення проблемних питань формування ефективної системи аналітичного забезпечення управління реалізацією товарів.

Як показали проведені нами дослідження питання інформаційного та обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством, і зокрема виручкою від реалізації товарів в торгівлі, є предметом пильної уваги вітчизняних і зарубіжних науковців сучасності. Значний вклад у розвиток теоретико-методичних засад аналізу та формування аналітичного забезпечення в

інформаційній системі управління торговельним підприємством внесли такі провідні представники наукової спільноти як: М. І. Баканов, І.А. Бланк, С. Б. Барнгольц, Н.О. Власова, Б. В. Гринів, І. П. Житна, В. М. Івахненко, І. І. Каракоз, Л.І Кравченко, І. Д. Лазаришина, Л.М. Котенко, А.А. Мазаракі, М. В. Мельнік, В. С. Рудницький, В. К. Савчук, В. І. Самборський, В. І. Стражев, Н. В. Тарасенко, Л. М. Чернелевський, А. Д. Шеремет, С. І. Шкарабан, Л.М. Янчева, В.Ф. Яценко та ін.

Разом з тим, приймаючи до уваги значний здобуток сучасної наукової думки щодо організації та методології аналізу господарської діяльності підприємств, С.В. Калабухова зазначає, що «традиційна методологія АГД вже давно морально застаріла і не відповідає динаміці та реаліям сучасної господарської діяльності. Масштаби та рівень такого “старіння” стали явними у 90-х роках минулого століття, коли наукова спільнота отримала можливість широкого доступу до сучасної західної економічної літератури. Характер зарубіжних економічних публікацій вказує на те, що саме ідеї постіндустріального суспільства, глобалізації, інституційної економічної теорії та інформаційної економіки зараз розглядаються як такі, що мають найбільший потенціал забезпечення подальшого розвитку економічних відносин» [1, с.48]. З огляду на це, вельми актуальним є обґрунтування концептуального підходу до формування системи аналітичного забезпечення управління реалізацією товарів підприємства з чітко визначеним її об’єктом, метою, завданнями, системою показників і методів їх дослідження, послідовністю етапів аналітичного процесу та організаційно-інформаційним його забезпеченням.

Апріорі аналіз є підґрунтям для розробки й ухвалення управлінських рішень щодо виручки від реалізації [2], отже, цілком правомірно об’єктом аналізу вважати товари та операції з їх реалізації, а суб’єктами – його виконавців (тих, хто безпосередньо упорядковує, здійснює та удосконалює аналітичний процес, розробляє й приймає управлінські рішення щодо реалізації товарів й несе відповідальність за результати цих рішень, тобто працівників апарату управління та інших структурних служб і підрозділів підприємства) та користувачів результатів аналізу.

Практика організації аналітичних досліджень свідчить, що об’єктивність результатів аналізу, їх достовірність та своєчасність отримання для підготовки, обґрунтування й прийняття управлінських рішень прямо пропорційно залежать від інформаційної бази аналізу. Відтак, інформаційне забезпечення аналізу реалізації товарів в торгівлі має передбачати цілеспрямоване створення масивів правової, нормативно-планової, обліково-звітної та поза облікової інформації, що формуються в інформаційній системі управління на підставі зовнішніх і внутрішніх джерел. Джерелами внутрішньої інформації є: нормативно-правова документація; фінансова, статистична та податкова звітність; документація первинного й поточного обліку товарних операцій; дані вибіркового спостереження; акти ревізій та перевірок; довідки, підготовлені відповідними службами за завданням керівництва підприємства тощо.

Збір, обробку, структуризацію, накопичення і розповсюдження інформації із зовнішніх і внутрішніх джерел пропонуємо здійснювати шляхом інформаційного моніторингу. За умови його систематичності в інформаційній системі управління підприємством накопичуватиметься значна кількість суттєвої інформації про форми і напрями реалізації товарів за різними ознаками. Це дозволить виявляти небезпеки і проблеми ще до того, як вони стануть осмисленими на рівні управління виручкою від реалізації, а також здійснювати комплексні дослідження її стану і перспектив розвитку у відповідності з визначеною метою і цільовими завданнями аналізу в інформаційній системі управління торговельного підприємства.

Метою аналізу, на наш погляд, є об'єктивна оцінка, встановлення причин зміни, пошук резервів збільшення обсягу реалізації товарів та розробка заходів з їх практичного впровадження на всіх етапах життєвого циклу торговельного підприємства.

Реалізація визначеної мети вимагає здійснення комплексу аналітичних процедур, спрямованих на поглиблене дослідження обсягу реалізації товарів підприємства як в цілому, так і за окремими структурними підрозділами, періодами часу, асортиментом тощо, а саме:

- оцінки ступеня виконання плану та динаміки розвитку реалізації товарів за загальним обсягом, складом та структурою;
- оцінки ритмічності і рівномірності реалізації товарів;
- виявлення і кількісного вимірювання причин зміни обсягу реалізації товарів;
- пошуку потенційних резервів збільшення обсягу і покращення асортиментної структури реалізації товарів;
- формування пропозицій щодо практичної реалізації залучення виявлених резервів на підприємстві.

Системність і комплексність реалізації аналітичних процедур в процесі аналізу обсягу реалізації забезпечуються використанням відповідної системи оціночних показників та методів їх аналітичної обробки на кожному етапі аналітичного процесу.

На наш погляд система показників для аналізу реалізації товарів повинна:

- виконувати критеріальну та оціночну функції з урахуванням особливостей окремих видів товарів;
- забезпечувати кількісну і якісну оцінку змін обсягу реалізації з різним ступенем аналітичності;
- створювати передумови для виявлення збільшення обсягу виручки від реалізації товарів;
- відповідати вимогам верифікації (можливості здійснення перевірки та підтвердження достовірності отриманих результатів залежно від обраної інформації та методики розрахунку оціночних показників).

Задля налагодження ефективних інформаційних комунікацій та генерування інформації про обсяги реалізації товарів для прийняття якісних рішень зацікавленими сторонами пропонуємо створювати в інформаційній системі

підприємства окремий модуль, який буде функціонувати в операційному середовищі Windows як додаток до Excel, і використовувати в повному обсязі всі його можливості. Особливістю цього модуля є: забезпечення аналітичною інформацією персоналу, що приймає рішення з управління реалізацією товарів на підставі даних за ряд звітних періодів, результатів моделювання і прогнозування обсягів реалізації, кількісної оцінки причин їх зміни тощо. Послідовність обробки інформації в межах цього модуля визначатиметься технологією аналітичного процесу.

Як технологічний процес аналіз виручки від реалізації, як правило, поділяється на етапи, процедури і операції, кількість і послідовність яких визначається здебільшого наявністю технічних і економічних засобів досягнення поставлених цілей, структурою управління, системою обліку тощо. Найпоширенішими етапами аналітичної роботи з дослідження обсягу реалізації є: підготовчий (підготовка даних для аналізу), основний та заключний (узагальнення результатів аналізу, формування висновків та пропозицій).

Таким чином, система аналітичного забезпечення управління реалізацією товарів є складовою загальної системи управління підприємством торгівлі та підпорядкована вирішенню її завдань – підготовки та подання аналітичної інформації, яка кількісно та якісно відповідає б потребам управління. Специфіка системи аналітичного забезпечення управління реалізацією товарів проявляється через синергію функцій інформаційної підтримки управління, що реалізуються на підставі певних організаційних процедур, організаційної структури, технічного і програмного забезпечення.

1. Калабухова С. В. Методологічні основи аналізу господарської діяльності в різних типах суспільного розвитку [Текст] / Світлана Вікторівна Калабухова // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. – Том 17. – № 2. – С. 47-54.

2. Чаплінська А.А., Уграк М.І. Значення аналізу у системі управ-ління товарами підприємств роздрібно́ї торгівлі / А.А. Чаплін-ська, М.І. Уграк // Вісник Чернівецького торговельно-економіч-ного інституту. Економічні науки. – 2013. – Вип. 2. – С. 331-334.

Кисельова В.А., магістр

Науковий керівник – к.е.н., доц. Ночовна Ю. О.

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК ОСНОВНОГО ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ

Одним із індикаторів успіху в Програмі економічних реформ України на 2010-2014 рр. було визнано зниження частки тіньової економіки у 2014 р. на 30% порівняно з рівнем 2010 р. Цьому сприяло покращення механізму управління

інформаційними потоками між користувачами та суб'єктами господарювання, а також запровадження процесу подання й офіційного оприлюднення фінансової звітності. Так, на сьогодні згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» до складу суб'єктів господарювання, які зобов'язані оприлюднювати фінансову звітність, відносяться публічні акціонерні товариства; підприємства-емітенти іпотечних акцій, іпотечних сертифікатів, облігацій підприємств і сертифікатів фондових операцій з нерухомістю; професійні учасники фондового ринку; банки; страхові компанії та інші фінансові установи. Оприлюднення фінансової звітності відбувається шляхом її подання органам, до сфери управління яких належить підприємство, органам державної статистики, власникам (засновникам) відповідно до установчих документів, державному реєстратору, органам виконавчої влади, а також шляхом розміщення на власній веб-сторінці з опублікуванням у періодичних або неперіодичних виданнях.

У цьому контексті фінансова звітність виступає невід'ємним елементом інфраструктури ринкової економіки і засобом комунікації. Вона є основним інформаційним джерелом та основою для прийняття різноманітних управлінських та інвестиційних рішень. При цьому для прийняття правильних рішень на рівні підприємства повинні використовуватись дані фінансової звітності, які відповідають певним правилам, вимогам і нормам, що є зрозумілими та прийнятними для користувачів. Як наслідок, процес підготовки та складання фінансових звітів повинен бути організований відповідно до чинного законодавства та забезпечувати користувачів різних категорій повною, правдивою і неупередженою інформацією, здатною впливати на процес управління.

З огляду на це, за останні роки в Україні захищено кілька кандидатських дисертацій, присвячених дослідженню проблем удосконалення змісту та підвищення інформативності фінансової звітності (табл. 1).

Так, Т.Є. Кучеренко розроблено концепцію інституціонального забезпечення фінансової звітності аграрного сектору економіки України (2011р.); Т.О. Муренко обґрунтовано напрями удосконалення організації контролю фінансової звітності на підприємствах залізничного транспорту (2012р.); Я.В. Шеверєю побудовано та апробовано на практиці удосконалену інформаційну модель фінансової звітності, придатну для практичного застосування методів генерації та обґрунтування варіантів прийняття рішень (2012р.); М.В. Яцком розроблено рекомендації щодо удосконалення процедури подання та оприлюднення фінансової звітності, її змістового наповнення та інформаційного забезпечення (2013р.).

Проте незважаючи на значну кількість наукових досліджень за даною тематикою, на сьогодні залишаються невирішеними ряд проблем загальнотеоретичного та прикладного характеру. Зокрема, щодо змісту фінансової звітності, її узгодженості за національними та міжнародними стандартами, а також методики оцінки окремих статей. Недостатньо розробленими є питання визначальності та підсистемності фінансової звітності у системі бухгалтерського обліку, методологічні і практичні засади відображення окремих специфічних показників у формах фінансової звітності, їх

внутрішнього взаємозв'язку, послідовності відображення та змістового тлумачення, формування єдиних критеріїв комплексного інформаційно-комунікативного підходу до складання фінансової звітності, її обліково-аналітичного забезпечення. Залишаються недостатньо дослідженими теоретичні засади розширення аналітичних можливостей фінансової звітності, підвищення її значимості у процесі управління з урахуванням галузевих особливостей та визначення місця і ролі галузі у розвитку регіону і країни, забезпечення інвестиційної привабливості. У напрямку вирішення вищезазначених проблем і повинні здійснюватися наступні наукові дослідження.

Таблиця 1

Критична оцінка останніх наукових досліджень проблем удосконалення змістового наповнення та підвищення інформативності фінансової звітності підприємства

ПІБ дослідників	Тема дослідження	Проблеми, що досліджуються	Авторські пропозиції
Кучеренко Тамара Євгенівна	Фінансова звітність у системі управління сільськогосподарським виробництвом 2011р.	Формування теоретичних і методологічних положень розбудови національної та галузевої фінансової звітності, розробка концепції розвитку фінансової звітності в аграрному секторі економіки	-розроблено концепцію інституціонального забезпечення фінансової звітності аграрного сектору економіки України; -удосконалено методологічні аспекти формування звіту про фінансові результати сільськогосподарських підприємств; -удосконалено примітки до фінансової звітності з урахуванням галузевої спрямованості, що визначає особливості нарощення, використання та обігу капіталу сільськогосподарських підприємств.
Муренко Тетяна Олександрівна	Організація контролю фінансової звітності, 2012р	Вдосконалення організації контролю фінансової звітності на підприємствах залізничного транспорту	-розроблено принципово нову модель внутрішнього контролю фінансової звітності; -здійснено ідентифікацію підконтрольних об'єктів механізму формування фінансової звітності; -удосконалено методику формування зведених показників фінансової звітності; -обґрунтовано необхідність використання оціночних показників – індикаторів.
Шевєря Ярослав Вікторович	Фінансова звітність у системі інформаційного забезпечення прийняття рішень, 2012р.	Розробка практичних рекомендацій з удосконалення засад складання фінансової звітності та її аналізу в системі інформаційного забезпечення прийняття рішень	-побудовано інформаційну модель фінансової звітності, придатну для практичного застосування методів генерації та обґрунтування варіантів прийняття рішень; -доповнено Примітки до річної фінансової звітності матричною формою розкриття аналітичних показників діяльності підприємства; -обґрунтовано необхідність підвищення рівня достовірності результатів аналізу фінансової звітності для обґрунтування оптимальних рішень.
Яцко Максим Вікторович	Подання та оприлюднення фінансової звітності в системі забезпечення інтересів користувачів; 2013р.	Вдосконалення організації подання та оприлюднення фінансової звітності	-удосконалено порядок організації процесів подання та оприлюднення фінансової звітності в частині документального регламентування; -доповнено класифікацію фінансової звітності новими ознаками; -уточнено дефініції «подання фінансової звітності» та «оприлюднення фінансової звітності»; -включення до переліку підприємств, які зобов'язані оприлюднювати фінансову звітність, суб'єктів природних монополій.

1. Щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010 - 2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава": Указ Президента України від 12.03.2013р., №128/2013 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/128/2013>.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р., № 996-XIV (з врахуванням останніх змін і доповнень) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

Кітчак О. Ю., студентка

Науковий керівник – Руда Т.П., доцент, кандидат економічних наук

Національного університету "Львівська політехніка"

М. Львів, Україна

СУТНІСТЬ ТА УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМИ ВИТРАТАМИ

В кінці 80-их років XX ст. з'являлися критичні висловлювання з приводу традиційних прийомів управлінського обліку і пропонувалися нові підходи, які більше відповідають сучасному конкурентному середовищу ведення бізнесу. Зокрема, в якості нового підходу стали активно пропонувати стратегічний управлінський облік. Однак до цього часу повного обґрунтування стратегічного управлінського обліку немає, хоч більшість зарубіжних учених визначають стратегічний управлінський облік як надання інформації, що забезпечує підтримку прийняття підприємством стратегічних рішень [1].

Управлінська система – це динамічний процес, який перебуває під впливом багатьох факторів, основними з яких є: масштаб підприємства, рівень прибутковості та конкурентоспроможності [2].

Для нормального функціонування системи необхідне планування господарської діяльності на усіх рівнях: оперативному, тактичному та стратегічному. Слід зауважити, що найважливішим є стратегічний рівень, на якому приймаються життєво важливі управлінські рішення для подальшого розвитку підприємства.

Глобальна проблема кожного підприємства – це проблема його виживання і забезпечення безперервного розвитку. Успішна діяльність підприємства в умовах сучасної ринкової економіки та прискоренні інтеграційних процесів залежить від ретельного вивчення ринку, проведення гнучкої цінової політики, реорганізацію закупівельної та збутової діяльності, внесення змін до товарного асортименту, перебудови організаційних структур управління, стратегічні управлінські рішення щодо використання всіх наявних ресурсів. Вміння раціонально керувати витратами в період погіршення кон'юнктури ринку підвищує шанси підприємства на виживання. Управління підприємством, зокрема стратегічне управління витратами є саме тією сферою діяльності щодо взаємодії макро- і мікроекономічних процесів, які формують економіку підприємства та забезпечують його економічну самостійність та конкурентоспроможність.

Витрати є важливою складовою при формуванні прибутку підприємства. Варто зауважити, щоб досягнути результату, а саме – отримати максимальний

прибуток, слід сформулювати стратегію мети. Як зазначає Б.М. Мізюк, єдиної стратегії для всіх суб'єктів господарської діяльності не існує, як не існує й єдиного універсального методу стратегічного управління, проте витрати необхідні для повного життєвого циклу продукції, їх об'єднують, що дає змогу менеджерам на перспективу визначити методи їх оптимізації і отримати конкурентні переваги на ринку [3].

Суть стратегічного управління витратами полягає у тому, що воно формує інформацію для реалізації конкурентної стратегії підприємства, а його завдання полягає в зборі, аналізі, обробці та формування необхідної інформації про майбутні витрати і доведення цієї інформації до усіх рівнів управління підприємством. Д.Р. Хенсен [5] та інші під стратегічним управлінням витратами розуміють використання даних про витрати для розробки та визначення найкращих стратегій, що забезпечують стабільну конкурентну перевагу. Стратегічне управління витратами здійснюється на основі програми, що передбачає зниження або підтримку на заданому рівні витрат на всіх етапах життєвого циклу створення продукції.

Однак, вітчизняні підприємства для прийняття рішень про майбутнє організації або зовсім не застосовують прогнози, або застосовують їх незначною мірою, тому і терплять крах під впливом будь-якої, навіть незначної загрози. Оскільки за сучасних умов господарювання мінімізація витрат є не завжди доступним й доцільним варіантом їх зниження, тому ставиться акцент на оптимізації витрат.

Оптимізація витрат підприємства має спрямовуватись на вирішення питань:

- оцінки обґрунтованості абсолютної величини витрат;
- її відповідності плановим величинам;
- оцінки факторів формування величини та структури витрат;
- своєчасне виявлення резервів зменшення витрат;
- виявлення та обґрунтування механізмів мобілізації таких резервів [1, с. 253].

Дж. Шанк і В. Говіндараджан вважають, що поява стратегічного управління витратами є результатом злиття трьох напрямків стратегічного менеджменту [4, с.862]:

- аналіз ланцюжка створення цінності, в основу якого закладено оптимізація витат, яка можлива через дослідження їх постачальників та покупців;
- стратегічне позиціонування;
- аналіз і управління чинниками, що визначають витрати.

Варто використовувати методичні підходи до формування, реєстрації облікової інформації та складання звітності про витрати виробництва для вирішення оперативних та тактичних управлінських завдань при реалізації виробничої стратегії підприємства. Це уможливило оптимізацію роботи щодо збору й обробки інформації та сприяє скороченню витрат на трансформацію облікової інформації для її використання у процесі аналізу;

Таким чином, процес стратегічного управління витратами є комплексом взаємопов'язаних дій, спрямованих на максимізацію ефективності використання фінансових ресурсів та виконання функцій, що покладені на менеджмент компанії інвесторами. Тому, сьогодні перед кожним підприємством стоїть питання про вибір концепції стратегічного управління витратами, на базі якої можливо

провести впровадження такого контролю, що дозволить покращити ефективність діяльності підприємства та інвестиційну політику в цілому.

1. Добровський, В. М. Управлінський облік : навч.-метод. посіб / В. М. Добровський. Київ. : КНЕУ, 2003. – 235 с.
2. Гетьман, В.М. Економіка підприємства : навч. посіб. / Гетьман, В.М. О.О. Шаповал. - Київ.: Центр учбової літератури, 2010. — 488 с
3. Мізюк Б.М. Стратегічне управління : підручник / Б.М. Мізюк. – Львів: Магнолія плюс, 2006. – 392 с.
4. Друри К. Управленческий и производственный учёт : учебник / К Друри. – ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 1071 с.
5. Управлінський облік : посібник. / Хенсен Д. Р. Мерієм М. Моувен, Невіл С. Еліас, Девід У. Сеньков – Київ : Міленіум, 2002. – 974 с.

Климчук О., 2 курс
Науковий керівник – Чорна С.В.,
ЧТЕІ, КНТЕУ
М. Чернівці

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

На сьогодні система інформаційного забезпечення управління грошовими потоками являє собою функціональний комплекс, що підтримує процес безперервного цілеспрямованого збору, передачі та обробки відповідних інформативних показників, необхідних для здійснення аналізу, контролю, планування, підготовки оперативних і стратегічних управлінських рішень з усіх аспектів формування та використання грошових коштів підприємств.

Дослідженню питань обліку, аудиту та аналізу грошових коштів і грошових потоків у ринкових умовах присвячені праці відомих вітчизняних та зарубіжних економістів, зокрема, С.Л. Берези, М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, Ю.А. Вериги, С.Ф. Голова, Н.Г. Горицької, О.М. Губачової, Г.Г. Кірейцева, М.В. Кужельного, Н.М. Малюги, Є.В. Мниха, Л.В. Нападковської, В.О. Озерана, М.С. Пушкаря, В.В. Сопка, Б. Коласса, М.Р. Метью, В.В. Палія, М.Х.Б. Перера, Я.В. Соколова, Е.С. Хендріксена, Г. Шілінглоу та інших.

У сучасних умовах інформацію, яка формується в бухгалтерському обліку, використовують різні користувачі для прийняття рішень, як в рамках підприємства, так і за його межами [1 с. 21]. Уніфікація бізнесу викликає необхідність узгодження і поєднання підходів до формування звітних даних.

Зовнішня інформація є необхідною для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації грошових потоків, є переважно прогноною та може бути поділена на ринкову і законодавчу. До зовнішньої ринкової інформації належать:

- цінова еластичність товару;
- еластичність попиту товару за доходом споживачів;
- прогноз зміни платоспроможності споживачів продукції;
- прогноз зміни якості товару, що випускається.

До зовнішньої законодавчої інформації належать дані:

- про правила здійснення розрахунків;
- відображень операцій в обліку та звітності;
- діючі податки і можливі зміни податкової системи як за складом податкових платежів, так і за ставками.

Джерела інформації про грошові потоки підприємства варто класифікувати на:

- облікові – для розкриття облікової інформації;
- позаоблікові – для розкриття несистемної інформації [2, с.66].

До облікових джерел управління грошовими потоками належать дані первинних документів, облікових регістрів і звітності систем:

- управлінського обліку і внутрішньогосподарської звітності;
- фінансового обліку та звітності;
- стратегічного обліку і форм прогнозової звітності;
- статистичного обліку та звітності.

Управлінський облік і звітність, які застосовуються на підприємстві, забезпечують більш повне, аналітичне та швидке отримання відповідної інформації про грошові потоки та її обробку безпосередньо в процесі здійснення господарських операцій.

Рух грошових коштів на підприємстві, зазвичай, характеризується нерівномірністю їх надходжень та використання в різні періоди часу і при здійсненні різних фінансово-господарських операцій, тому більш значущою для зацікавлених користувачів, є інформація, отримана в результаті аналізу облікових (переважно управлінського обліку) і нормативно-планових показників. Вона відрізняється оперативністю і може бути згрупована за будь-якими ознаками: за видами діяльності, по структурних підрозділах, за господарськими операціями тощо.

Управлінський звіт про рух грошових коштів може відображати інші розділи діяльності підприємства залежно від специфіки його діяльності, наприклад, від надзвичайних подій.

Поряд з цим автоматизована система має максимально представляти інформацію у деталізованому вигляді, зокрема і об'єднуючи елементи управлінського обліку.

В управлінському обліку інформація про рух грошових коштів дозволяє керівнику, що приймає рішення, контролювати і регулювати прямі і непрямі грошові потоки, визначати структуру використання грошових коштів. Немаловажне значення для керівника має інформація ідентифікації (встановлення на основі документального певного факту) не тільки ділянок і напрямів витрачання грошових коштів, але і ведення сумарного обліку руху коштів особами, що причасні до здійснення грошових операцій. Для різних рівнів управління звіт може мати варіативну структуру, що забезпечує необхідний рівень деталізації даних для прийняття рішень і відповідає принципу достатності інформації та вирішується засобами автоматизації.

Додатковим елементом управлінської звітності про рух грошових коштів є ліквідний грошовий потік. Ліквідний грошовий потік є одним з показників, що

оцінюють фінансове становище підприємства, який характеризує зміну в чистій кредитній позиції підприємства протягом аналізованого періоду (як правило, звітного). Чиста кредитна позиція – це різниця між сумою кредитів, отриманих підприємством, і величиною наявних грошових коштів [3].

В основі побудови такого управлінського звіту в автоматизованих системах може бути використаний алгоритм розрахунку ліквідного грошового потоку [4 с. 120]:

$$\text{ЛГП} = (\text{ДК}_n + \text{КК}_n - \text{ГК}_n) - (\text{ДКК} + \text{ККК} - \text{ГКК}), \quad (1)$$

де ЛГП – ліквідаційний грошовий потік;

ДК – довгострокові кредити; КК – короткострокові кредити;

ГК – грошові кошти;

n і K – індекси, що відповідно означають початок і кінець періоду.

Формуючи звітність по кредитах, необхідно аналітично виділити структуру кредитів по кредитних договорах, відсоткових ставках. Поряд з цим, доцільно вказати джерела витрачання коштів за кредитами та джерела покриття кредитів.

Запровадження автоматизованого формування та надання управлінської звітності має забезпечити раціональне використання і контроль за збереженням грошових коштів і стати одним із найважливіших завдань бухгалтерського обліку і системи внутрішнього контролю. Від успішності рішення цього завдання залежить платоспроможність підприємства, своєчасність розрахунків за придбані матеріальні цінності, надані послуги, своєчасність платежів до бюджету та позабюджетні фонди.

Зведення до єдиних стандартів управлінської звітності, відповідність її певним вимогам надає можливість своєчасного проведення аналізу грошових потоків, прийняття управлінських рішень широкому колу користувачів інформації. Проте, однією з невирішених практичних проблем є несвоєчасність отримання інформації про рух грошових коштів підприємства зовнішніми зацікавленими користувачами.

1. Пархоменко В. Подання інформації про рух грошових коштів / В. Пархоменко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 8. – С. 20–22.

2. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств [текст] : підручник / О. О. Непочатенко, Н. Ю. Мельничук – К. : «Центр учбової літератури», 2013.

3. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством / В. В. Сопко. – К. : КНЕУ, 2006. – 526 с.

4. Бочаров В. В. Финансовый анализ. Краткий курс. – 2-е изд. / В. В. Бочаров. – СПб. : Питер, 2009. – 240 с.

Клюєва П.Б., студ. гр. ОА-43,

Науковий керівник – Воськало Н.М., к.е.н., доцент кафедри обліку та аналізу
Національний університет "Львівська Політехніка"

РОЗВИТОК СИСТЕМИ АНАЛІТИЧНИХ РАХУНКІВ ДЛЯ ОБЛІКУ РЕЗУЛЬТАТІВ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Для покращення організації бухгалтерського обліку процесу інвентаризації важливим є досконалість аналітичного обліку. Додаткова інформація про об'єкти обліку на аналітичних рахунках має економічну значимість та облікову цінність. Дані аналітичних рахунків є основою формування інформації, що відображується на синтетичному рахунку. Тому, майже кожний субрахунок має свої аналітичні рахунки для обліку конкретних найменувань товарно-матеріальних цінностей, кожного боржника чи кредитора, різних видів зобов'язань.

На субрахунку 375 "Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків" ведеться облік розрахунків за відшкодуванням підприємству завданих збитків у результаті нестач і втрат від псування цінностей, нестач та розкрадання грошових коштів, якщо винуватця встановлено [1].

У підприємств, які ведуть автоматизований облік, до цього субрахунку передбачені аналітичні дані по працівниках, проте доцільним є до субрахунку 375 "Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків" використовувати уточнений склад аналітичних рахунків четвертого порядку, якщо облік не ведеться автоматизовано.

Наприклад, 375.1 "Іваненко А.А.", 375.2 "Петренко Б.Б.", 375.3 "Соколенко В.В.", 375.4 "Іванів Н.М."

На субрахунку 719 "Інші доходи від операційної діяльності" узагальнюється інформація про інші доходи від операційної діяльності, які не знайшли свого відображення на інших субрахунках рахунку 71 "Інший операційний дохід", зокрема про доходи від операцій з тарою, від інвентаризації тощо [1].

Для підприємств доцільним є до субрахунку 719 "Інші доходи від операційної діяльності" з метою уточнення джерел таких доходів використовувати уточнений склад аналітичних рахунків четвертого порядку (рис. 1).

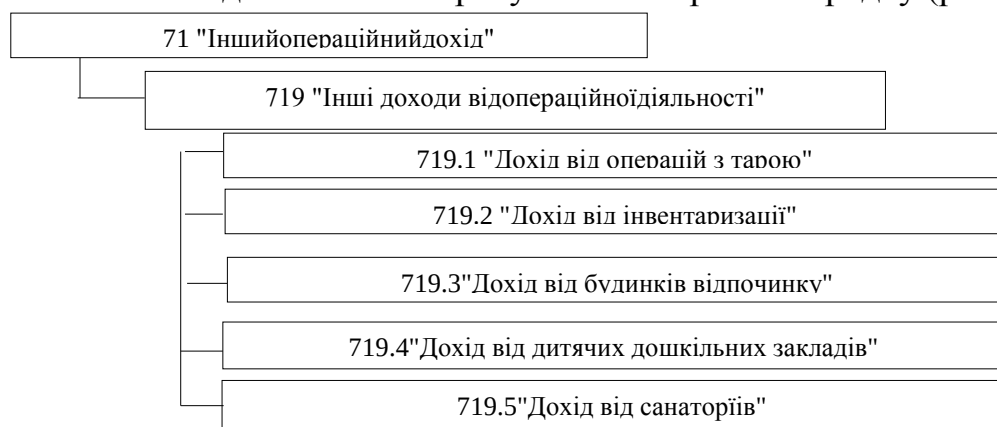

Рис. 1. Аналітичні рахунки до субрахунку 719 "Інші доходи від операційної діяльності"

На субрахунку 947 "Нестачі і втрати від псування цінностей" ведеться облік нестач грошових коштів та інших цінностей і втрат від псування цінностей, якщо на час установлення нестачі винуватця не встановлено. Одночасно із списанням цінностей, винних у нестачі яких не встановлено, на витрати, балансова вартість списаного активу зараховується на позабалансовий рахунок 07 "Списані активи" [1].

Враховуючи природу та причини виникнення нестач та втрат для підприємств доцільним є запропонувати уточнений склад аналітичних рахунків четвертого порядку до субрахунку 947 "Нестачі і втрати від псування цінностей" (рис. 2).

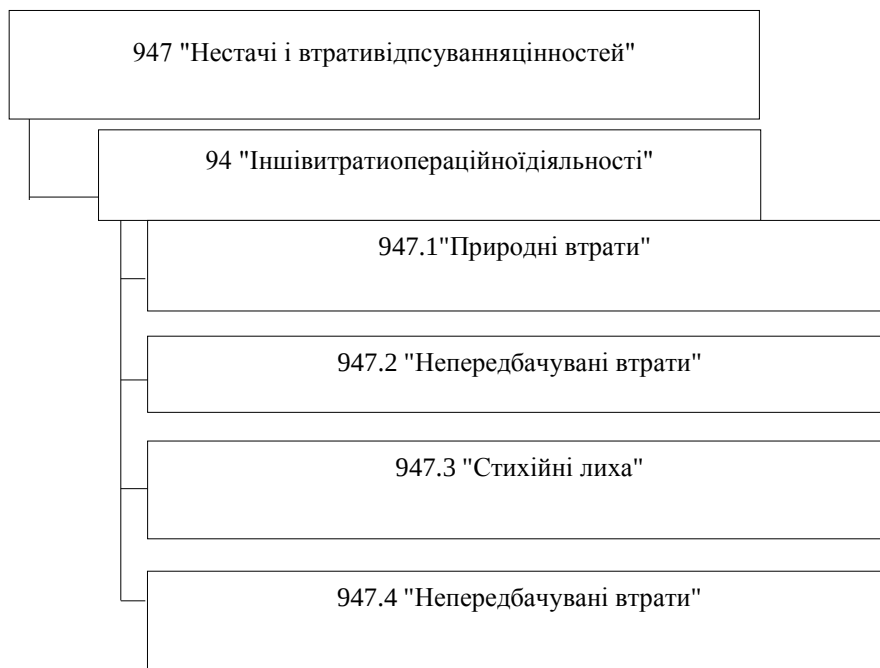

Рис.2. Аналітичні рахунки до субрахунку 947 "Нестачі і втрати від псування цінностей"

Зменшення суми невідшкодованих нестач і втрат від псування цінностей на субрахунку 072 "Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей" відображається після вирішення питання про винуватців в сумі, що належить до відшкодування винуватцями. Аналітичний облік за позабалансовим рахунком 07 "Списані активи" ведеться за боржниками та випадками встановлення нестач і втрат від псування цінностей [1].

З метою контролю за процесом відшкодування нестач та втрат для підприємств доцільним є використання уточненого складу аналітичних рахунків четвертого, п'ятого та шостого порядку до субрахунку 072 "Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей" (рис. 3).

Рис.3. Аналітичні рахунки до субрахунку 072 "Невідшкодовані нестачі і втрати від псування цінностей"

Для своєчасного і правильного виведення результатів інвентаризації необхідно мати чітку побудову аналітичного обліку, що дасть змогу контролювати відшкодування збитків винуватцями, визначати чіткі джерела доходів та причини виникнення нестач та втрат.

1. Інструкція про застосування [Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>

Книш А. В., магістр спеціальності «Облік і аудит»

Науковий керівник – А.А. Костякова, к.е.н., доцент кафедри «Облік і оподаткування» Таврійський державний агротехнологічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ ТА ПІДХОДИ ДО ЇЇ ПОБУДОВИ

В умовах конкуренції успіх підприємства залежить від ефективного інформаційного забезпечення, яка б гарантувала надання інформації для прийняття рішень стратегічного характеру. Особливістю побудови системи інформаційного забезпечення стратегічного управління є необхідність врахування не лише факторів внутрішнього середовища, інформацію про які надає облікова система підприємства, а й факторів зовнішнього середовища підприємств, які досить важко ідентифікувати через їх постійні зміни, що не залежать від даного підприємства. Внаслідок цього актуальною є проблема формування проміжної ланки, яка б об'єднувала дані традиційного обліку та додаткової інформації для забезпечення та контролю за виконанням функцій управління. Такою ланкою є стратегічна управлінська звітність, яка задовольняє потреби усіх категорій користувачів в обліковій інформації стратегічного характеру для управління, контролю, підготовки бази даних для організаційних та мотиваційних заходів на підприємстві та спрямована на прийняття раціональних довгострокових управлінських рішень..

На сьогоднішній день, немає єдиного визначення стратегічної управлінської звітності. Огляд визначень даного терміну вітчизняними та зарубіжними вченими, дав можливість сформулювати власну думку. Так, стратегічна управлінська звітність - це інтегрована система взаємопов'язаних фінансових і не фінансових стратегічних показників, які отримані у процесі обліку та аналізу, та представлені у вигляді сукупності форм звітності в найбільш придатній та легко відчутній формі, що зрозуміла як фінансовим так і не фінансовим менеджерам, яка дає змогу приймати стратегічні управлінські рішення щодо оптимізації стратегії досягнення та підтримки лідерської позиції на ринку стосовно конкурентів в довгостроковій перспективі і оперативно реагувати на зміну стратегії підприємства та інформаційні потреби системи управління.

Основною метою стратегічної управлінської звітності є інформаційне забезпечення керівництва підприємства, як на вищому так і на нижчому рівнях управління, з питань зростання конкурентоспроможності підприємства в довгостроковому періоді і її оптимізації при зміні умов мікро- і макросередовища.

Щоб досягти поставленої мети, в системі стратегічної управлінської звітності, має бути вирішений ряд наступних завдань:

- 1) розробка системи взаємопов'язаних показників, для оцінки ключових факторів успіху;
- 2) забезпечення стратегічного аналізу власного потенціалу, внесення змін до системи ключових показників стратегічного планування і бюджетування;

3) інформаційна підтримка для забезпечення реалізації обраної стратегії, зростання конкурентоспроможності, та прийняття стратегічних управлінських рішень;

4) надання адекватної інформації, стосовного довгострокових результатів різних напрямів дії;

5) забезпечення зворотного зв'язку щодо досягнутих результатів та їх відповідність стратегічним цілям.

Враховуючи існуючі наукові здобутки науки з приводу необхідності виділення стратегічного обліку як окремого виду та обґрунтування його сутності, можна виокремити такі підходи до задоволення потреб стратегічного менеджменту в обліковій інформації стратегічного характеру:

1) Стратегічного управлінського обліку не існує, існуючі види обліку не змінюються. Як наслідок, не потрібно розглядати стратегічний облік як окремий вид бухгалтерського обліку, зокрема, як зазначає з цього приводу Б.І. Валусь, забезпечення обліковою інформацією для підготовки проектів стратегічних рішень і вид обліку – різні речі [1, с. 117]. Потреби стратегічного менеджменту будуть задоволені на основі коригування, для забезпечення надання інформації для реалізації стратегічних рішень.

2) Стратегічний облік є окремим видом бухгалтерського обліку, що має свій предмет, об'єкт і сукупність методів, у результаті яких формується стратегічна звітність. Так І.І. Криштопа виокремила метод стратегічного обліку і обґрунтувала його складові елементи [2, с. 281], а М.С. Пушкар виокремив у складі системи обліку фінансовий, управлінський і стратегічний облік [4, с. 17]. Керуючись даним підходом, на підприємствах має бути побудована окрема підсистема стратегічного обліку, що дозволяє формувати стратегічну звітність на основі дослідження окремих стратегічних об'єктів і використання власних стратегічних методів обліку.

3) Стратегічний облік є одним із інструментів управлінської інформаційної системи вищого порядку. Відбувається впровадження нових управлінських моделей та концепцій управління, за яких потреби менеджерів задовольняються шляхом інтеграції функцій стратегічного управлінського обліку з іншими управлінськими інструментами, з метою задоволення зростаючих потреб системи управління. Прикладом є «Збалансована система показників», в яку можуть бути інтегровані різні інструменти стратегічного управлінського обліку.

4) Стратегічний управлінський облік є функціональним напрямом бухгалтерського обліку та охоплює всі його види. За таким підходом задоволення потреб стратегічного менеджменту в обліковій інформації стратегічного характеру, здійснюється шляхом формування функціональної інтегрованої стратегічної облікової підсистеми.

5) Стратегічний управлінський облік є складовою управлінського обліку, оскільки розглядає ті самі об'єкти з акцентом на стратегію подальшого розвитку. Стратегічний облік варто розглядати як одну зі складових управлінського обліку, що зі своїм подальшим розвитком розширює його методологічну компоненту, без зміни предмета управлінського обліку. Дану позицію підтверджує В.Б.

Моссаковський, наголошуючи, що стратегічний облік займається тими самими проблемами, що й управлінський облік, але при цьому використовує окрему методику необхідних розрахунків і робить висновки та пропозиції на віддалену перспективу [3, с. 210]. Таким чином, зростаючі потреби стратегічного менеджменту в обліковій інформації стратегічного характеру має задовольняти система управлінського обліку та один із її продуктів – стратегічна управлінська звітність, яка є одним із різновидів внутрішньої управлінської звітності.

На нашу думку, виходячи із позиції можливостей подальшого розвитку обліку на підприємстві в умовах використання сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій, більш доцільним є використання п'ятого підходу. За цим підходом стратегічний облік варто розглядати як одну зі складових управлінського обліку, що зі своїм подальшим розвитком розширюватиме його методологічну компоненту і забезпечуватиме генерування стратегічної управлінської звітності.

Отже, за результатами дослідження дано визначення поняттю «стратегічна управлінська звітність», сформовано сутність, мету, завдання та визначено підходи до її формування, що дасть змогу забезпечити єдність її організації і розуміння з боку усіх категорій користувачів.

1.Валуєв Б.И. Система хозяйственного учета в промышленности: вопросы теории и методологии : монография / Б.И. Валуев. – Одесса : Пальмира, 2012. – 216 с.

2.Криштопа І.І. Метод стратегічного обліку та систематизація його елементів / І.І. Криштопа // Вісник Криворізького національного університету : зб. наук. пр. – 2013. – Вип. 34. – С. 279–282.

3.Моссаковський В.Б. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні : монографія / В.Б. Моссаковський. – К. : Інтерпрес ЛТД, 2009. – 326 с.

4.Пушкар М.С. Господарський облік і суспільство / М.С. Пушкар// Інноваційна економіка. – 2012. – № 6. – С. 16–22.

Ковальчук В. А., канд. екон. наук, викладач кафедри фінансів
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

ФІНАНСОВИЙ РИНОК У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Для ефективного функціонування економіки країни необхідна безперервна мобілізація, розподіл і перерозподіл фінансових ресурсів. Для цього в економічній системі існує два механізми: мобілізація коштів через податкову систему і через фінансовий ринок, на якому відбувається акумуляція і перерозподіл капіталу.

Динаміка зростання ВВП в Україні за 25 років незалежності може бути охарактеризована як нестабільна й негативна. За роки суверенітету реальний ВВП України скоротився на 35%. Згідно з даними Світового банку – це найгірший результат у світі за останні 24 роки [4]. В довгостроковому періоді обсяг ВВП залежить насамперед від обсягу інвестицій, які наразі залучаються в економіку країни. Тому в сучасних умовах особливо важливого значення в забезпеченні

економічного розвитку країни набуває інвестиційна діяльність суб'єктів фінансового ринку.

Фінансовий ринок – особлива сфера фінансової системи, складова її інфраструктури, де здійснюється рух тимчасово вільного капіталу, формуються і функціонують обмінно-перерозподільні відносини, пов'язані з процесами купівлі-продажу вільних фінансових ресурсів, їх трансформація в позиковий та інвестиційний капітал через фінансово-кредитні інститути на основі попиту та пропозиції, формується ціна на різноманітні фінансові інструменти [5]. Структура фінансового ринку включає ринок матеріальних активів, ринок цінних паперів, ринок деривативів (ф'ючерсів, форвардів), ринок заставних, кредитний ринок, ринок інвестицій, ринок валютних коштів.

Розвиток економіки будь-якої країни залежить від ефективності фінансового ринку. Одним з найважливіших чинників впливу фінансового ринку на економічний розвиток країни є гіперфінансіалізація світової економіки, виявлена академіком НАН України О. Білорусом [1]. Це явище стало результатом як глобалізації, так і лібералізації світової економіки. Полягає у надмірному впливі фінансового ринку на економіку розвинутих країн та країн, що розвиваються; у відриві фінансів від реальної економіки; у надмірному впливі фінансів на реальну економіку, що призводить до її деградації та уповільнення.

Як показує 25-річний досвід формування фінансового ринку України, на жаль, ліквідного, конкурентного, ефективного і транспарентного ринку створити не вдалось. Причиною є і макроекономічні дисбаланси, і відсутність довгострокової стратегії розвитку фінансового ринку як складової соціально-економічної стратегії розвитку держави, і неможливість стабілізації соціального, політичного й економічного стану в Україні. Все це призвело до формування вузького, функціонально обмеженого і неліквідного ринку, на якому домінують банківські послуги та операції з державними цінними паперами [4].

Розвиток фінансового ринку України все більше пов'язаний з глобалізацією світового економічного середовища. Так, вагомим чинником нестабільності світового фінансового ринку в 2016 році й наступних років буде поступове зростання облікової ставки Федеральної резервної системи (ФРС) США, що може викликати спад виробництва у багатьох країнах, які експортують сировину, зокрема і в Україні. За прогнозами керівників ФРС США слід очікувати чотири підвищення облікової ставки, у результаті чого вона досягне рівня 1,35%. Негативно впливатиме на світовий фінансовий ринок і рецесія в Китаї, яка (крім інших чинників) веде до проблем на китайському та світовому фондовому ринках. [3].

До зовнішніх чинників впливу на фінансовий ринок України також слід віднести й лібералізацію світового фінансового середовища. Крім того за останнє десятиліття відбулося зростання ролі інституційних інвесторів на світовому фінансовому ринку.

Фінансовий ринок України повноцінно не виконує свої функції ціноутворення, ліквідності та економії на витратах, що обумовлено депресивним станом його секторів. Довгострокова динаміка системного позитивного

пожвавлення чи зростання хоча б одного сектору фінансового ринку не спостерігається. Єдиним домінуючим сегментом фінансового ринку є банківська система, де останні 3 роки також спостерігається регрес [4].

25-річний досвід формування фінансового ринку України свідчить про його вузькість, функціональну обмеженість і неліквідність. Домінуючу роль відіграє банківська система (співвідношення активів банківських і небанківських фінансових установ в Україні становить приблизно 90-93% проти 7-10% на користь банків). Але періодичні кризи в Україні призводять до неможливості зберегти і примножити свої заощадження як у банківському секторі, так і в інших сегментах фінансового ринку; а тому валютний, страховий ринок і недержавні пенсійні фонди є суттєво нерозвиненими. Ринок цінних паперів України також знаходиться в депресивному стані, що пов'язано з низькою довірою до якості інструментів (акцій, облігацій) та до емітентів, які наражають інвесторів на суттєві ризики при покупці цих інструментів [4].

Низка проблем, пов'язаних із забезпеченням ефективного регулювання фінансового ринку, зумовила дискусію про створення мегарегулятора в Україні.

В силу різних причин (і суб'єктивних, і об'єктивних) в 2014–2016 рр. основним регулятором фінансового ринку України став Національний банк України, який регулюючи курс національної валюти і виводячи проблемні банки з ринку, став визначати динаміку розвитку інших сегментів фінансового ринку, насамперед ринку цінних паперів, ринку капіталів тощо [2].

Розглядаючи питання щодо створення в майбутньому єдиного органу регулювання фінансового ринку в Україні, науковці й практики пропонують різні варіанти, проте більшість із них схиляється до думки щодо його утворення на базі НБУ. Це цілком логічно, оскільки банківський сектор відіграє домінуючу роль на фінансовому ринку. Окрім того, серед усіх діючих на сьогоднішній день регуляторів фінансового ринку в Україні, саме НБУ має найбільший досвід та спектр інструментів регулювання фінансового ринку. У разі покладення функцій мегарегулятора на НБУ високий рівень його незалежності та підзвітності підвищує довіру до регулятивних заходів, а побоювання щодо надто високої концентрації його повноважень будуть менш обґрунтованими за чіткої організації підзвітності.

Отже, розвиток економіки країни та її фінансового ринку є взаємопов'язаними та взаємозалежними процесами. Для забезпечення сталого економічного зростання країни необхідно сформулювати і поступово реалізовувати стратегію інституційного забезпечення макроекономічної стабільності, що в свою чергу, при відповідних кроках щодо створення мегарегулятора та при впровадженні системи захисту інвесторів та споживачів фінансових послуг, сприятиме розвитку фінансового ринку України. Тому, основними шляхами прискорення розвитку країни, через вплив на фінансовий ринок є: здійснення державної інвестиційної політики з урахуванням тенденцій на світовому фінансовому ринку з метою попередження майбутніх кризових явищ в умовах глобалізації фінансових процесів; розроблення та впровадження стратегії макроекономічної стабільності, що, в свою чергу, дасть змогу суб'єктам

фінансового ринку ефективно планувати та прогнозувати свою фінансову та інвестиційну діяльність; створення мегарегулятора на базі НБУ з метою попередження спекуляцій, шахрайства та кризових явищ на фінансовому ринку, а також з метою підвищення довіри споживачів фінансових послуг.

1. Білорус О. Г. Гіперфінансіалізація світової економіки та її глобальні наслідки / О. Г. Білорус // Фінанси України. – 2014. - №10. – с.24-31.
2. Карлін М. І. Чинники впливу на регулювання фінансового ринку України в умовах посилення нестабільності світового фінансового середовища / М. І. Карлін, О. А. Івашко // Економічний форум. – 2016. – № 2. – С. 247-255.
3. Куреніна О. Світова економіка на порозі ідеального шторму? / О. Куреніна, О. Злобіна // Дзеркало тижня. – 2016. – 16 січня. – с.7.
4. Редзюк Є. Фінансовий ринок та інвестиційні процеси в Україні: досягнення, проблеми та перспективи розвитку / Є. Редзюк // Економіст. – 2016. – № 6. – С. 9-15.
5. Фінанси: Курс для фінансистів: Навч. посіб. Рекомендовано МОН / За ред. В.І. Оспіщева. – К., 2008. – 567 с.

Козакова Т.В.

Науковий керівник – Криниця С.О., к.е.н., доц.

Черкаський інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Ефективність функціонування та розвиток підприємства прямо залежать від того, наскільки раціонально підприємство розпоряджається своїми фінансовими ресурсами. Від того, наскільки підприємство забезпечено необхідними ресурсами, залежить його платоспроможність, що значною мірою визначає фінансовий стан цього підприємства. Саме тому одним із головних завдань фінансових менеджерів підприємства є розробка та здійснення ефективної системи управління фінансовими ресурсами.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідженню питань управління фінансовими ресурсами підприємств розглядалися у працях вітчизняних та зарубіжних науковців Г.М.Азаренкової, М.Д.Білика, І.О.Бланка, О.Д.Василика, В.М.Гейця, Л.А.Дробозиної, Г.Г.Кірейцева, М.Н.Крейніної, В.І.Міщенко, С.В.Науменкової, А.М.Поддєрьогіна, В.М.Родіонової, П.Самуельсона, І.В.Сала, В.М.Суторміної, Є.С.Стоянової, А.Д.Шеремета та ін.

Проте у даний час питання вдосконалення управління фінансовими ресурсами варті ще більшої уваги. Не вирішені раніше частини загальної проблеми полягають у тому, що в існуючих наукових дослідженнях недостатньо уваги приділяється питанням взаємопов'язання фінансового механізму та вибору фінансової стратегії із завданнями управління фінансовими ресурсами, недостатньо чітко відпрацьовано понятійний апарат, не систематизовано чинники кількісних і якісних змін у структурі фінансових ресурсів промислових

підприємств, не використовуються аналітичні та прогностичні функції управління фінансовими ресурсами.

Метою дослідження є розкриття сутності управління фінансовими ресурсами підприємства, місця системи управління фінансовими ресурсами у фінансовому механізмі підприємства та її завдань в процесі реалізації фінансової стратегії підприємства.

Викладення основного матеріалу. Основою фінансів підприємств є фінансові ресурси – грошові доходи і нагромадження, які формуються у суб'єктів господарювання у процесі їх господарської діяльності за рахунок власних, позикових і залучених джерел фінансування і використовуються для формування активів підприємства, грошових резервів, виконання фінансових зобов'язань, а також для здійснення інших заходів з метою забезпечення ефективності розвитку підприємства.

Успішна діяльність підприємства неможлива без ефективного управління фінансовими ресурсами. Воно може бути спрямоване на досягнення таких цілей [3]: виживання фірми в умовах конкурентної боротьби; уникнення банкрутства і великих фінансових невдач; лідерство в боротьбі з конкурентами; збільшення ринкової вартості фірми; прийнятних темпів зростання економічного потенціалу фірми; зростання обсягів виробництва та реалізації; збільшення прибутку; зменшення витрат; забезпечення рентабельної діяльності і т.д.

Система управління фінансовими ресурсами підприємства є складовою фінансового механізму підприємства. Як зазначає І.О. Бланк «механізм фінансового менеджменту представляє собою систему основних елементів, регулюючих процес виробки і реалізації управлінських рішень в області фінансової діяльності підприємства» [2]. І.О. Бланк розглядає його як сукупність фінансового забезпечення, фінансового регулювання, управління фінансовими ресурсами та управління фінансовими потоками, системи конкретних методів та прийомів здійснення управління фінансовою діяльністю підприємства [2].

На нашу думку, в широкому розумінні управління фінансовими ресурсами можна визначити не лише як процеси розподілу і використання фінансових ресурсів, але і діяльність, пов'язану із впливом на формування фінансових ресурсів, управління грошовими потоками підприємства.

Найважливішим завданням управління фінансовими ресурсами є визначення обсягів, джерел та форм залучення фінансових ресурсів для здійснення господарської діяльності підприємства. Джерела фінансових ресурсів можуть бути внутрішніми (власний потенціал підприємства) та зовнішніми. Отримати фінансові ресурси із зовнішніх джерел можна за рахунок банківських позик, комерційних (товарних) кредитів, коштів, інвестованих у підприємство зовнішніми інвесторами, бюджетних дотацій та трансфертів, безповоротної фінансової допомоги тощо. Вибираючи ту чи іншу форму залучення фінансових ресурсів, потрібно враховувати вартість позикових коштів та особливості діяльності суб'єкта господарювання: рівень налагодженості логістичних зв'язків, організацію постачання та збуту, тривалість виробничого циклу, структуру кредиторської та дебіторської заборгованості, середній обсяг виручки від

реалізації та собівартості продукції, розмір власного капіталу тощо. Іноді новим підприємствам доцільніше здійснювати виробничо-господарську діяльність за рахунок залучення позикового капіталу, ніж нарощувати власний, використовуючи ефект фінансового важеля.

Структура управління фінансовими ресурсами складається з двох підсистем - керованої (об'єкти управління) та керуючої (суб'єкти управління). Схематично ці дві підсистеми зображено на рис. 1. Суб'єктом управління фінансами є фінансова адміністрація підприємства, яка здійснює цілеспрямований вплив на функціонування об'єкта [1].

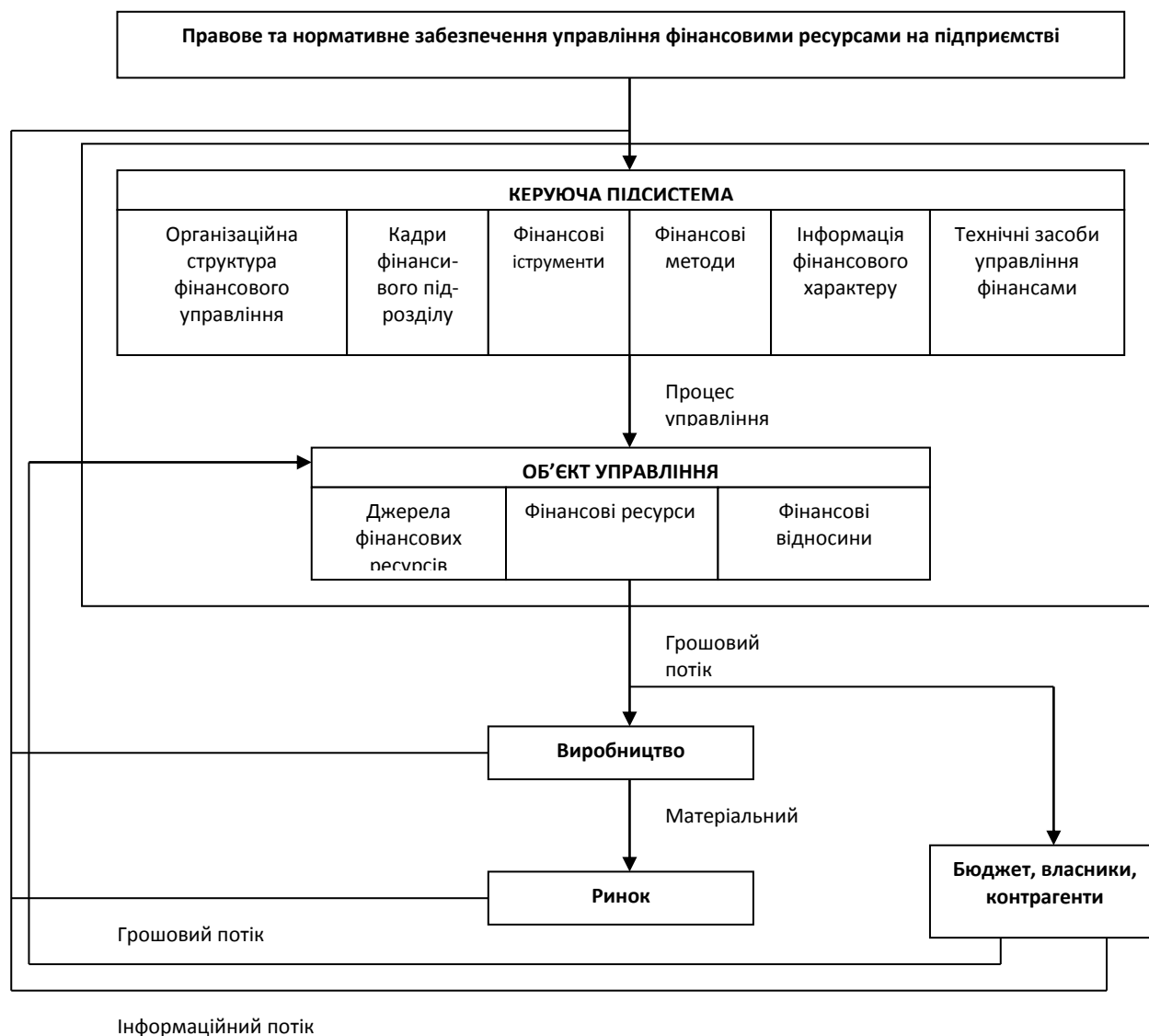

Рис.1 Структура і процес функціонування системи управління фінансами на підприємстві

Під час формування організаційної структури системи управління фінансами потрібно дотримуватися загальних принципів побудови управління підприємства, а саме:

- організаційна структура повинна відповідати стратегії організації;

- організаційна структура повинна відповідати середовищу господарювання суб'єкта;
- відсутності суперечностей між елементами організаційної структури.

Забезпечення достатніми обсягами фінансових ресурсів є однією з найважливіших умов досягнення цілей та завдань, передбачених фінансовою стратегією підприємства. Конкретні шляхи досягнення відповідних цілей визначає фінансова політика, яка охоплює політику управління структурою капіталу, цінову політику, податкову політику, політику управління доходами, політику управління витратами, політику управління формуванням і використанням прибутку, дивідендну політику, інвестиційну політику тощо [4].

Кожен суб'єкт господарювання має свої особливості, тому визначити єдиний підхід до вибору фінансової політики чи фінансової стратегії неможливо. Кожне підприємство повинне самостійно визначати, які чинники і яким чином впливатимуть на його діяльність, та формувати таку фінансову стратегію, яка б мінімізувала ризики і сприяла збільшенню його прибутковості, підвищенню конкурентоспроможності та фінансової стійкості на ринку.

Висновки. Управління фінансовими ресурсами представляє собою сукупність взаємопов'язаних елементів - суб'єкта (фінансові менеджери), об'єкта (фінансові потоки), мети (створення ресурсної бази з відповідних джерел та забезпечення ефективного використання сформованих ресурсів) і методів та інструментів її реалізації. Побудова ефективної системи управління фінансовими ресурсами неможлива без розробки фінансової стратегії та її адаптації відповідно до змін зовнішнього середовища. Шляхи реалізації завдань управління фінансовими ресурсами мають визначатися фінансовою політикою підприємства залежно від конкретних умов та особливостей діяльності кожного суб'єкта господарювання.

1. Белінський П.І. Управління фінансовою діяльністю в операційному менеджменті : навч. посібн. / укл. П.І. Белінський. - Чернівці : Вид-во "Рута", 2004 - 72 с.
2. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. Т.1. – К.:Ника-Центр, Эльга, 2001. – 592 с.
3. Кривецький І.О., Холявка Л.Ю. Фінансове забезпечення виробничої реструктуризації підприємств на умовах зовнішнього залучення коштів // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених "Фінанси, банківництво, страхування", м. Львів, 22–23 вересня 2016 року. – с.57-59.
4. Партин Г.О., Євтух Л.Б. Напрями інноваційного розвитку підприємств та їх фінансування // Видавництво Львівської політехніки. – 2014. – Режим доступу: <http://library.lp.edu.ua/>

Колодей О. Г., студентка

Научний керівник – Паршутіч О. А., доцент, к. э. н.

Полесский государственный университет, г. Пинск

РОЛЬ СТАВКИ РЕФИНАНСИРОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Почти все средства массовой информации обязательно регулярно сообщают об изменении (увеличении/уменьшении) или сохранении значения такого экономического показателя, как ставка рефинансирования. Понятно, что это

делается не просто так, а из-за важности данного показателя. На что же это ставка влияет и что показывает?

Ставка рефинансирования — это размер процентов в годовом исчислении, которые нужно выплатить центральному банку страны за кредиты, предоставленные кредитным организациям (банкам). Роль ставки рефинансирования, действительно, очень велика для поддержания банковской системы в частности, и всей экономики страны в целом. Кроме того, ставка рефинансирования — это определенный экономический ориентир. Ставка, под которую Центральный банк кредитует банки в разных странах, работать может по-разному. Она определяется ЦБ на основании анализа основных макроэкономических параметров — ВВП, прогноза изменения ВВП, инфляции, прогноза инфляции, ликвидности. А вот уже определенная ставка будет влиять на другие показатели. Из-за этого и получается, что в каждой стране значение ставки рефинансирования разное.

Что же касается законодательства Республики Беларусь в частности, то ожидаемое значение ставки рефинансирования фиксируется в разрабатываемых ежегодно Основных направлениях денежно-кредитной политики. В текущем году с учетом всех факторов уровень ставки, который есть в настоящее время, до конца года будет представляться достаточно адекватным. Напомним, что в последний раз Национальный банк снижал ставку рефинансирования 17 августа - на 2 процентных пункта до 18% годовых.

Планируется снижение ставки рефинансирования до 14-16% годовых к концу следующего года, как это предусмотрено программой на пятилетку. В среднем за 2017 год по официальным статистическим данным ставка рефинансирования запланирована на уровне 15-17%

То есть в следующем году в Беларуси сохранится общая направленность процентной политики на постепенное снижение уровня ставок в экономике. В целом денежно-кредитная политика Беларуси в 2017 году будет содействовать устойчивому и сбалансированному развитию экономики. Основной целью денежно-кредитной политики по-прежнему останется замедление инфляционных процессов. Планируется также обеспечить снижение темпов роста инфляции до уровня не выше 9% (декабрь 2017 к декабрю 2016 года). Такое снижение соответствует целевым ориентирам, заложенным на пятилетку.

Также, что не мало важно, в 2017 году в Беларуси продолжится реализация гибкой курсовой политики, предусматривающей ограниченное участие Национального банка в процессе формирования курса национальной валюты. Также продолжится работа по оптимизации и повышению эффективности кредитования экономики.

Таким образом решение Национального банка имеет свои плюсы и минусы:

1) Главный аргумент в пользу снижения ставки рефинансирования — удешевление кредитных ресурсов. Экономика Беларуси замедляется, ВВП по итогам первого полугодия сократился на 2,5%. Для того, чтобы экономика могла возобновить рост, бизнесу нужно финансирование, а высокие ставки ограничивают возможности предприятий в части кредитования.

Кроме того, снижение ставки рефинансирования может способствовать сокращению проблемной задолженности в банках. За последние полтора года плохие долги выросли в 3,5 раза. Со снижением могут подешеветь и старые кредиты – в том случае, если ставка по ним привязана к ставке рефинансирования. А значит, некоторым предприятиям станет чуть легче обслуживать старые долги.

Минус вытекает из плюса: со снижением ставок по кредитам упадут и ставки по вкладам. Это может привести к оттоку части депозитов из банковской системы или их конвертации в валюту. В первом случае у банков станет меньше ресурсов, за счет которых можно кредитовать. Во втором – вырастет спрос на валюту, а это окажет давление на белорусский рубль.

Однако с учетом того, что инфляция в годовом выражении стабилизировалась в районе 12%, снижение ставки рефинансирования выглядит обоснованным: деньги в белорусской экономике стоят объективно дешевле 20% годовых. Ведь несмотря на относительно невысокую инфляцию, некоторое недоверие к рублю в обществе все еще сохраняется.

Это уже четвертое снижение ставки в 2016 году, и скорее всего, Национальный банк не станет останавливаться на достигнутом. Экономике нужны дешевые кредиты, а уровень инфляции позволяет снижать ставки.

2) Снижение ставки рефинансирования позитивно скажется в первую очередь на предприятиях, взявших ранее кредит с привязанной к ней ставкой. Это также плюс для тех, кому нужно взять новый кредит – скажем, на поддержание оборотных средств. А вот предприятия со льготными займами не очень-то и привязаны к ставке.

Негативно снижение ставки скажется на банках. Они теряют маржу, риск-премию, возможность заработать. Такие решения Национального банка их поэтому сейчас тревожат.

Кроме того, пострадают вкладчики: уменьшится доход с депозитов. Кто-то, возможно, захочет вывести деньги. Потому что хоть сейчас и позитивная тенденция по инфляции, но высокого уровня доверия к рублю пока нет. Инфляция должна пробыть на низком уровне год-два, и только после этого можно с уверенностью говорить о том, что произошла стабилизация.

Отток вкладов населения из банков идет уже не первый месяц, и будет продолжаться. Но на это влияет не только размер ставки рефинансирования. Мне кажется, что основной фактор здесь все-таки падение доходов.

А логика Национального банка вполне понятна. Он хочет завязать на себе вопрос ликвидности как можно больше. Чтобы депозиты стали играть меньшую роль. И это сейчас у него, судя по всему, получается.

Поведение населения нашего государства вообще трудно предсказать. Оно ведет себя сейчас не так, как бизнес. Бизнес ушел в режим экономии, ожидания. А население продолжает потреблять, хочет оставаться на том же уровне. То есть число кредитов вполне может и увеличиться.

В целом же снижение ставки рефинансирования – не лучшее решение. Стимулом для такого шага должно быть улучшение в реальном секторе

економіки. Сейчас же это результат не очень хорошего компромисса между Национальным банком и правительством.

3) Решение Национального банка продиктовано оптимистичными данным по инфляции –12%. Поэтому Национальный банк увидел здесь возможность снизить ставки. Не последнюю роль сыграло и желание поддержать и простимулировать экономику в кризисе.

1. Ставка рефинансирования / Национальный банк Республики Беларусь [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://www.nbrb.by/statistics/MonetaryPolicyInstruments/RefinancingRate>. – Дата доступа: 01.11.2016

2. Влияние изменения ставки рефинансирования на финансовое обеспечение управленческих процессов / Министерство экономики Республики Беларусь [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.economy.gov.by/ru/>. – Дата доступа: 01.11.2016

Коніна М. О.

Чечета Є.

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені М. Туган-Барановського

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день важливе значення набуває організація ефективного податкового контролю в розвитку національної економіки, оскільки показник доходів зведеного бюджету безпосередньо залежить від рівня ефективності діяльності податкових органів, які здійснюють податковий контроль. Від ефективності його в більшій мірі залежить економічний і політичний добробут країни. Ефективний податковий контроль – вагомий елемент функціонування податкової системи в економічному і соціальному контексті з урахуванням необхідності забезпечення фінансових потреб держави повинна ґрунтуватися на принципах формування максимально зручних і необтяжливих умов оподаткування.

Вивченням та дослідженням питання ефективності податкового контролю займалися як вітчизняні дослідники, так і зарубіжні, а саме: І. Басанцова, Н. Витвицька, Г. Дудко, Б. Карпінський, Ф. Ноймарк, В. Петті, А.Сміт, В. Храпкіна, М. Туган-Барановський.

У Податковому кодексі України податковий контроль розуміється як система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти та своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [1].

Інститут податкового контролю являє собою складовий елемент загальної структури контролюючих органів держави і разом з тим виступає як найважливіша ланка фінансового механізму в цілому.

Контролюючими органами є:

— митні органи - стосовно акцизного збору та податку на додану вартість ввізного та вивізного мита, інших податків і зборів, які відповідно до законів справляються при ввезенні товарів і предметів на митну територію України;

— органи Пенсійного фонду України - стосовно збору на обов'язкове державне пенсійне страхування;

— податкові органи - стосовно податків і зборів, які справляються до бюджетів та державних цільових фондів.[2]

Центральним органом виконавчої влади України, який реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску є Державна фіскальна служба. Діяльність ДФС відповідно до визначених Планом роботи заходів спрямовано на безумовне забезпечення виконання завдань із надходження платежів до бюджетів, удосконалення системи оподаткування, виявлення та руйнування схем мінімізації податкових зобов'язань, запобігання та виявлення кримінальних та інших правопорушень у сфері оподаткування, митній та бюджетній сферах, впровадження електронних сервісів для платників, підвищення рівня митної безпеки тощо.

Одним із першочергових завдань для ДФС на сьогодні є безумовне забезпечення виконання показників наповнення бюджету. ДФС забезпечує найбільшу частку доходів Зведеного бюджету України – 83,5 відсотка. Зокрема, у 2015 році до Зведеного бюджету України забезпечено 587,1 млрд. грн. платежів, що на 162 млрд. грн., або на 38,1 відс., більше попереднього року. До державного бюджету забезпечено надходжень 487,7 млрд. грн., що на 150,9 млрд. грн., або на 44,8 відс., більше, ніж за 2014 рік. Надходження (збір) платежів до загального фонду державного бюджету склали 486,9 млрд. гривень. По головних управліннях ДФС збір платежів до загального фонду державного бюджету склав 284,6 млрд. грн., що більше факту 2014 року на 46,1 відс. (+89,8 млрд. гривень). По митницях ДФС збір платежів до загального фонду державного бюджету – 202,3 млрд. грн., або 168,1 відс. (+82,0 млрд. грн.) до відповідного періоду минулого року [6]

Необхідність податкового контролю визначається об'єктивними та суб'єктивними причинами. До об'єктивних, слід віднести високий рівень корупції в державі, нестабільність і нечіткість формулювання вітчизняного податкового законодавства. До суб'єктивних причин необхідності податкового контролю нами віднесені:

— ненавмисні помилки платників податків при розрахунку сум податкових платежів, спричинені частими змінами законодавства;

— низька податкова дисципліна платників податків, які свідомо йдуть на порушення податкового законодавства задля отримання матеріальної користі;

– недостатня компетентність працівників як підприємств, так і податкових органів.

Для вироблення науково обґрунтованих рекомендацій підвищення ефективності податкового контролю в Україні варто проаналізувати проблеми його здійснення.

Податковий контроль сьогодні здебільшого базується на адміністративних методах, нівелюючи при цьому прогресивні економічні і превентивні методи. Разом з тим, назріла потреба чіткого методологічного розподілу законних прийомів зниження податкового навантаження і протиправних дій з ухиляння від сплати податків. Зауважимо, значимість податкового контролю в умовах трансформаційної економіки посилюється, з одного боку, черезсуттєву залежність бюджетів усіх рівнів від податкових надходжень, з іншого – через низьку податкову культуру платників податків. Крім того, не дозволяючи ефективно використовувати обмежені трудові та матеріальні ресурси податкових органів, чинна система податкового контролю створює додаткові витрати і бюрократичні бар'єри для економічного розвитку країни.[3]

Істотним недоліком податкового контролю, порівняно з розвинутими державами, на наш погляд, є недостатні чіткість, взаємоузгодженість та всеохоплюваність нормативно- правового забезпечення податкового контролю, що призводить, до надлишкового витрачання бюджетних коштів на проведення контрольно-перевірочних заходів, неповного і несистемного охоплення об'єктів контролю. Зокрема, перешкодою оперативному передбаченню та упередженню порушень податкового законодавства є недосконалість ризикоорієнтованої системи відбору платників податків для перевірок в силу неузгодженості практичного застосування податковими органами «Методичних рекомендацій щодо складання плану-графіка проведення документальних планових перевірок суб'єктів господарювання» та «Методики розроблення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду» у частині вимог щодо віднесення суб'єктів господарювання до одного з трьох ступенів ризику здійснення господарської діяльності та періодичності проведення планових заходів державного контролю. Разом з тим на фоні наявних численних прогалин і проблем у податковому законодавстві спостерігається і недостатнє, порівняно з економічно розвинутими країнами світу, фінансування податкових органів, недосконала система оплати праці, підготовки та перепідготовки кадрів.[4]

Напрямами вдосконалення податкового контролю можуть бути такі заходи, як :

- чітка регламентація підстав для призначення різних видів перевірок;
- запровадження більш спрощеної системи адміністрування податків, яка передбачала б скорочення кількості базових податків приблизно вдвічі;
- регламентація принципів, форм, інструментів і методів податкових перевірок та систематизація їх процедур.
- посилення автоматизації аналітичного та інформаційного супроводу

процесів виявлення ризиків господарської діяльності платників податків з метою виключення людського фактора;

– об'єктивність, зрозумілість, прозорість відбору підприємств до проходження перевірок на основі реального аналізу податкової звітності, оцінки ризику несплати податків;

– підвищення компетентності податкових інспекторів шляхом вдосконалення та посилення ефективності існуючих профорієнтаційних тренінгів, семінарів; -впровадження у практику конференцій з обміну досвідом з податковими органами іноземних держав.[5]

Отже, сучасна політична, економічна та соціальна ситуація вимагає обґрунтування пріоритетних напрямів та механізмів постійного підвищення ефективності контрольно-перевірочного процесу на засадах підтримання балансу інтересів держави, формування інституційного середовища для підвищення рівня податкової культури і ділової етики, а отже добровільності сплати податків та ефективності податкової системи.

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI // Голос України. – 2010.
2. Власова А.В. Сутність та функції податкового контролю / А.В. Власова, О.М. Понамарчук // Юридичний вісник : науковий журнал. – 2011. – №2.
3. Шевчук О.А. Оцінка ефективності податкового контролю / О.А. Шевчук // Економіка та держава. — 2013.
4. Лещух І.В. Проблемні аспекти та перспективи податкового контролю підприємств Львівської області / І.В. Лещух // Економіка і регіон. – 2014.
5. Мельник М.І. Система податкового контролю: аналіз ефективності та напрями удосконалення / М.І. Мельник, І.В. Лещух // Регіональна економіка. – 2014.
6. Звіт про виконання плану роботи державної фіскальної служби України на 2015 рік.

Корна О.С., магістр

Науковий керівник – к.е.н., доц. Ночовна Ю.О.

Полтавський університет економіки і торгівлі

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Прибуток є основним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів підприємства, які забезпечують його розвиток. Чим вищий рівень прибутку, тим менша потреба підприємства у залученні коштів із зовнішніх джерел, і тим вищий рівень їх самофінансування, підвищення ділової активності та конкурентоспроможності на ринку. При цьому, на відміну від інших джерел формування фінансових ресурсів підприємства, прибуток є таким джерелом, що постійно відтворюється. Водночас прибуток підприємства виконує важливу соціальну функцію. Соціальне значення прибутку проявляється, насамперед, у тому, що засоби, які перераховуються до бюджету різних рівнів в процесі оподаткування, є джерелом реалізації різних загальнодержавних і місцевих соціальних програм, які забезпечують потреби окремих соціально-незахищених

членів суспільства. Отже зростання прибутку є важливим фактором як економічного, так і соціального розвитку будь-якого суб'єкта господарювання, в тому числі і сільськогосподарських підприємств.

Значення аграрного сектору в розвитку економіки країни проявляється у тому, що продукція сільського господарства майже на 70% забезпечує роздрібний товарообіг України, а її частка у ВВП становить майже 40%. Найбільшу частину доходів сільськогосподарські підприємства отримують від продажу продукції рослинництва, що становить близько 70%, і майже 30% займають доходи від продажу продукції тваринництва.

Проведений аналіз частки сільськогосподарських підприємств, які отримали чистий прибуток, дозволяє зробити висновок, що їх кількість впродовж 2013-2014 років поступово збільшувалась, а у 2015 році мала тенденцію до незначного скорочення (рис.1).

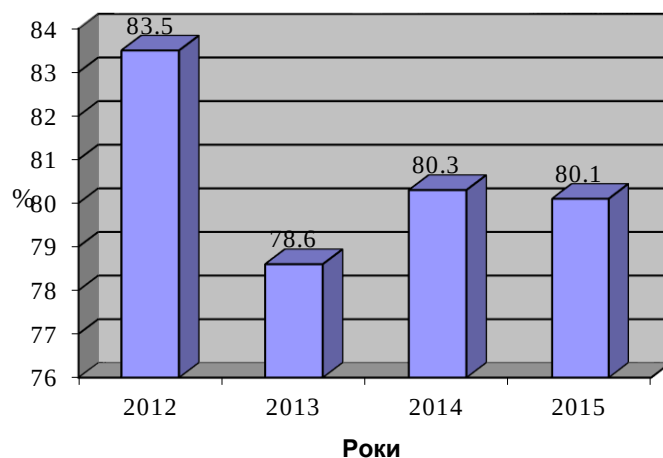

Рис. 1. Динаміка чистого прибутку сільськогосподарських підприємств України за 2012-2015 рр.

Це обумовлено рядом об'єктивних і суб'єктивних факторів, в тому числі загостренням фінансової та економічної кризи, зменшенням обсягів реалізації, високою собівартістю сільськогосподарської продукції, скасування пільгового режиму оподаткування ПДВ для аграрного сектору економіки, втратою традиційних ринків збуту, розгортанням військових дій на сході України. За таких обставин значно підвищується роль обліково-аналітичного забезпечення в управлінні прибутком сільськогосподарських підприємств, чим і обумовлюється актуальність обраної теми дослідження.

За останні роки за даною проблематикою захищено декілька кандидатських дисертацій (табл.1).

Аналіз останніх наукових досліджень проблем обліково-аналітичного забезпечення управління прибутком сільськогосподарських підприємств

ІІБ дослідників	Тема дослідження	Проблеми, що досліджуються	Авторські пропозиції
Гуцаленко Любов Василівна	Формування адаптивної системи обліку і контролю прибутків сільськогосподарських підприємств, 2011 р.	Розробка концептуальних підходів формування адаптивної системи обліку та контролю прибутків сільськогосподарських підприємств адекватної запитам національного галузевого управління та вимогам глобалізованої економіки.	- удосконалено модель визначення прибутку в системі бухгалтерських рахунків; - сформовано адаптивну систему обліку і контролю прибутків сільськогосподарських підприємств; - розроблено модель контролінгу процесу формування прогнозного прибутку; - обґрунтовано гіпотезу про створення передумов для збільшення кількості прибуткових сільськогосподарських підприємств в регіонах України; - розроблено стратегічну програму «Підвищення якості облікової інформації щодо відображення прибутків».
Кузнецова Світлана Олександрівна	Облік прибутку в управлінні діяльністю торговельних підприємств, 2011 р.	Удосконалення обліку прибутку в управлінні діяльністю торговельного підприємства	- удосконалено визначення етапів еволюції обліку прибутку; - удосконалено організацію обліку прибутку за центрами відповідальності; - удосконалено класифікацію прибутку підприємства; - розроблено концептуальні засади моделі обліку прибутку в умовах інформаційних технологій та систем.
Труфіна Жанна Степанівна	Облік і контроль формування фінансових результатів операційної діяльності підприємств, 2010 р.	Розробка науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення методики й організації обліку і контролю формування прибутку	- удосконалено групування доходів від реалізації готової продукції за сегментами; - удосконалено внутрішню звітність в частині змінного виробничого звіту.
Прохар Наталія Вікторівна	Облік і контроль фінансових результатів у сільськогосподарських формуваннях, 2009 р.	Удосконалення обліку і контролю фінансових результатів як засобу інформаційного забезпечення системи управління сільськогосподарськими формуваннями	- уточнено тлумачення сутності понять „прибуток” і „збиток”, виділивши кількісну і якісну сторони у трактуванні цих категорій; - удосконалено класифікацію прибутку у розрізі продуктивного та правового аспектів; - удосконалено форму та зміст бухгалтерських регістрів з обліку доходів, витрат і фінансових результатів за рахунок уведення довідкових рядків і граф.

Так, Кузнецовою С.О. удосконалено періодизацію етапів еволюції обліку прибутку, організацію обліку прибутку за центрами відповідальності, класифікацію прибутку підприємства, розроблено концептуальні засади побудови моделі обліку прибутку в умовах інформаційних технологій та систем. Труфіною Ж.С. удосконалено групування доходів від реалізації готової продукції за сегментами та розроблено внутрішню звітність в частині змінного виробничого звіту. Прохар Н.В. уточнено сутність понять „прибуток” і „збиток”, виділено кількісну і якісну сторони у трактуванні цих категорій, розроблено класифікацію фінансових результатів у розрізі продуктивного (порядок формування) та правового (порядок використання) аспектів. Гуцаленко Л.В. сформовано адаптивну систему обліку і контролю прибутку сільськогосподарських підприємств, розроблено модель контролінгу процесу формування прогностного прибутку, обґрунтовано гіпотезу про створення передумов для збільшення кількості прибуткових сільськогосподарських підприємств в регіонах України.

Проте, не зменшуючи вагомості проведених наукових досліджень вказаних авторів, зазначимо, що наявність невирішених питань, дискусійність багатьох теоретичних положень, а також їх важливе прикладне значення обумовлюють необхідність подальшого удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління прибутком сільськогосподарських підприємств. У цьому контексті основними напрямками подальших наукових досліджень, на нашу думку, мають стати: узгодження принципів бухгалтерського обліку з принципами корпоративного управління шляхом виділення додаткових вимог до бухгалтерського обліку формування та розподілу прибутку, обґрунтування загальних методичних підходів до побудови ефективної інформаційно-матричної моделі обліку та аналізу прибутку, застосування якої розширить можливості використання обліково-аналітичної інформації в управлінні, запровадження нових методичних підходів до внутрішнього контролю прибутку у сільськогосподарських формуваннях, що передбачає тісний зв'язок суб'єкта, об'єкта контролю й контрольних дій, забезпечить оперативне виявлення проблемних ділянок і порушень в обліку прибутку, сприятиме прийняттю обґрунтованих і неупереджених управлінських рішень, конкретизації впливу облікових факторів на формування прибутку та напрямів його розподілу, обґрунтування нових методичних підходів до формування адаптивної системи обліку та аудиту прибутків сільськогосподарських підприємств, їх відображення у фінансовій та статистичній звітності.

1. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. [Електрон. ресурс]. – Спосіб доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

2. Репозитарій Полтавського університету економіки і торгівлі. [Електрон. ресурс]. – Спосіб доступу: <http://dspace.edu.ua/?locale=uk>.

3. Прохар Н.В. Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблеми теорії та практики: монографія / Н.В., Прохар, Ю.О. Ночовна. - Полтава: ПУЕТ, 2012. – 257 с.

Корнеско І.О.

Науковий керівник – Чаплінська А.А.

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

НЕОБХІДНІСТЬ СТВОРЕННЯ ЗАКОНОДАВЧО ВСТАНОВЛЕНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Нестабільність економіки визначає необхідність підприємств шукати нові шляхи та методи підвищення ефективності своєї діяльності. У зв'язку з цим виникає потреба у всебічному аналізі усіх складових підприємницької діяльності, у тому числі – необхідність аналізу фінансового стану підприємства.

Актуальність даної теми зумовлена тим, що лише від грамотно проведенного аналізу фінансового стану залежить остаточний підбір дієвих напрямків підвищення ефективності господарської діяльності підприємств. Це має вагомое практичне значення за умов ринкової економіки, адже лише від якісно проведенного аналізу залежить подальший успіх впроваджених управлінських рішень.

Питанням сутності фінансового стану підприємства присвячено багато робіт зарубіжних та вітчизняних науковців, серед них: М. Білик, Е. Ремер, А. Крутик, Р. Байгель та інші. В тому числі, питанням оцінки фінансового стану підприємства займалися наступні науковці: Т. Бенъ, М. Глазова, О. Коніна, В. Колосок та ін.

Враховуючи кількість науковців, які досліджували сутність фінансового стану підприємства, однозначного трактування цього поняття немає, проте синтезуючи роботи науковців: Савицької Г.В. [1, с. 606], Покропивного С.Ф. [2, с. 440], Колчіна Н.В. [3, с. 261] та Литовських А.М. [4, с. 6] можна дійти висновків, що фінансовий стан підприємства – комплексне поняття, яке характеризується відповідною системою показників, є результатом взаємодії елементів системи фінансових відносин і відображає наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів на підприємстві.

Фінансовий стан є дуже об'ємним поняттям, його характеризують такі критерії [26]:

- прибутковість роботи підприємства;
- платоспроможність – здатність підприємства розраховуватися за своїми зобов'язаннями;
- кредитоспроможність - здатність до отримання кредитів та їх своєчасного погашення за рахунок власних коштів та інших фінансових ресурсів підприємства;
- доцільність розподілу прибутку, який залишився у розпорядженні підприємства після сплати податків та інших обов'язкових платежів;
- оптимальне розміщення основних і оборотних запасів;
- наявність власних фінансових ресурсів не нижче мінімально-необхідного рівня для організації виробничої діяльності та подальшої реалізації продукції;
- раціональне основних і оборотних коштів (власних і позикових), перш за все, недопущення відволікання грошей у запаси непотрібного підприємству

устаткування, яке довгий час не монтується і не використовується, наднормативні запаси товарно-матеріальних цінностей, витрат виробництва у дебіторську заборгованість, інші позапланові й непродуктивні витрати;

- ліквідність балансу – ступінь покриття зобов'язань підприємства такими активами, строк перетворення яких у грошові кошти відповідає строку погашення зобов'язань.

Головними частинами оцінки фінансового стану є:

- аналіз структури та показників майнового стану підприємства;
- оцінка ліквідності та платоспроможності;
- аналіз показників фінансової стійкості;
- оцінка ефективності господарювання.

Отже, як ми бачимо, оцінка фінансового стану підприємства складається з декількох елементів, котрі в свою чергу є сформованими системами з власними методиками та способами обчислення. Незважаючи на це, зрозумілим є те, що усі елементи пов'язані між собою певною залежністю, яка на перший погляд може здатися непомітною.

Звісно, відповідно до своїх цілей, кожне підприємство складає власну методологію проведення аналізу фінансового стану, проте величезна кількість існуючих частин аналізу зумовлює існування множини показників. В цьому ракурсі може іти мова про необхідність існування законодавчо встановленої методології проведення аналізу фінансового стану, рекомендаційного характеру, адже це вирішило би проблему невизначеності підприємства в обчисленні необхідних показників.

Також законодавчо встановлена методологія допомогла би кредиторам не упустити жодної важливої частини, оцінюючи доречність потенційного інвестування. І в свою чергу, держава також отримала би вигоду, в особі державних органів, адже існування методології полегшить проведення зовнішньої оцінки підприємства.

Отже, для підприємства надзвичайно важливо проводити своєчасний аналіз своєї діяльності, особливо в умовах постійного розвитку зовнішнього середовища, адже лише таким чином можна визначити галузі покращення та виявити можливі резерви. Відповідно до власної мети аналізу потрібно визначати відповідну методологію оцінки, робити висновки щодо потенційних напрямків розвитку та в кінцевому результаті – приймати дієві управлінські рішення, саме тому впровадження законодавчо встановленої методології проведення оцінки фінансового стану підприємства значно полегшить проведення такого аналізу підприємству, потенційним кредиторам та державі.

1. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2007. – 668 с. – (Вища освіта XXI століття).

2. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. С. Ф. Покропивного. 2-ге вид., перероб. і доп. - К. : КНЕУ, 2002. - 528 с.

3. Финансы предприятий : учебник / под ред. Н. В. Колчиной. - М. : Финансы ; ЮНИТИ, 1998. - 413 с.

4. Литовских А. М. Финансовый менеджмент / А. М. Литовских [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://web.krao.kg/7_menejment/0_pdf/3.pdf

Коробка О.В., магістрантка

Науковий керівник – д.е.н., професор Маренич Т.Г.

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ

Процес обліку є досить трудомістким та ризиконебезпечним, тому одна помилка може викривити інформацію про фінансовий та майновий стан підприємства, установи чи організації. В сучасних умовах, що характеризуються швидким темпами розвитку комп'ютерних технологій, роль та цінність інформації особливо зростає [1].

З кожним днем все більша кількість комп'ютерів стає необхідним атрибутом на робочому місці звичайного бухгалтера. Застосування комп'ютерів дозволяє знижувати трудомісткість роботи бухгалтера, контролювати правильність операцій, спрощує облік, розрахунки й аналіз бухгалтерських документів, прискорює обробку інформації, знижує витрати на оплату праці, зменшує обсяг документообігу, дозволяє використовувати технічні носії первинної інформації, спрощує розрахунки між підприємствами, забезпечує оперативність і тривалість зберігання отриманої інформації.

Автоматизована система значно полегшує роботу бухгалтера, виключає можливість помилок, які могли б виникнути при ручному розрахунку, цим самим забезпечуючи правильність нарахування заробітної плати працівникам підприємства та нарахування обов'язкових платежів до фондів та бюджету.

Застосування комп'ютерних технологій в бухгалтерському обліку значно підвищує продуктивність праці бухгалтерів і суттєво покращує його організацію на підприємстві, де у веденні бухгалтерського обліку часто панує безлад. Така можливість зумовлена тим, що комп'ютерний спосіб обробки облікової інформації вимагає формального та чіткого опису облікових процедур у вигляді алгоритмів, що впорядковує порядок виконання обов'язків працівниками обліку [5].

Незважаючи на значну важливість автоматизації обліку для облікової системи підприємства, автоматизація обліку праці та її оплати є найскладнішою ділянкою автоматизованого обліку, що обумовлено такими проблемами:

- складність розрахунку та різноманітність структур заробітної плати працівників різних підприємств;
- постійна зміна нормативних документів, що визначають порядок нарахування заробітної плати, здійснення нарахувань та утримань з неї;
- неоднозначність трактування чинного законодавства;
- різноманітність алгоритмів здійснення допоміжних розрахунків за різними видами та умовами виплат;

- різний порядок утримання податку на доходи фізичних осіб та внесків до фондів соціального страхування і пенсійного фонду з різних видів виплат;
- наявні розбіжності періоду нарахування та виплати заробітної плати в залежності від особливостей роботи підприємств [2, с. 261].

Основними засадами ведення автоматизованого обліку праці та її оплати є:

- інтеграція кадрового обліку, обліку праці та її оплати в єдине ціле;
- централізація обробки інформації з обліку праці та її оплати;
- автоматизований збір інформації про вихід працівників на роботу та відпрацьований ними час;
- автоматизація типових розрахункових операцій;
- автоматизований контроль за правильністю проведення ручних розрахунків та коригувань.

Одним із шляхів вирішення проблеми може слугувати Програма "1С: Підприємство 8 Зарплата і Управління Персоналом для України". З її допомогою можна вести кадрову управлінську й облікову діяльність декількох організацій, підтримувати документування й автоматизацію процесу підбору й оцінки кандидатів, розробляти і застосовувати схеми фінансової мотивації працівників з використанням різних показників ефективності діяльності як окремого працівника, так і підприємства. Для розрахунку й обліку заробітної плати в програмі автоматизовано за такими параметрами: розробка схем мотивації працівників; облік результатів виробничої діяльності; розрахунок широкого кола нарахувань – від оплати по окладу до оплати лікарняних і відпусток по середньому заробітку; гнучка настройка використовуваних нарахувань і утримань. При цьому відображуються взаєморозрахунки з працівниками підприємства, а також облік витрат на оплату праці в складі собівартості продукції і послуг. Автоматизовано весь комплекс розрахунків з персоналом, починаючи від введення документів про фактичне вироблення, оплати лікарняних листів і відпусток, аж до формування документів на виплату зарплати та депонування, а також звітності в державні наглядові органи [6].

1. Кузьменко А.В. Актуальність та перспективи автоматизації бухгалтерського обліку / А.В. Кузьменко, І.Д. Піголь // Економічні науки. – 2012. – № 67. – С. 84.
2. Войтюшенко Н.М. Інформаційні системи і технології в обліку: [навчальний посібник] / Н.М. Войтюшенко. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2009. – 340 с.
3. Клименко О.В. Інформаційні системи і технології в обліку. [навчальний посібник] / О.В. Клименко. – К., 2008. – 320 с.
4. Сараєва Г. 1С:Бухгалтерія 8.2: доступно для бухгалтера / Г. Сараєва, Л. Власенко. – Х. : Фактор, 2011. – 528 с.
5. Лебедь А.В. Автоматизація обліку оплати праці / А.В. Лебедь // Економіст. – 2009. – № 31. – С. 35.
6. Облік заробітної плати в Україні. Нарахування зарплати в Україні / Бухгалтерський облік. – 2011. – № 9. – С. 16

Корольчук І.

Науковий керівник – доц. Маркус О. В.

Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З КРЕДИТУВАННЯ В СИСТЕМІ УСТАНОВ ОЩАДНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день облік кредитних операцій займає велике значення у якості надання банком кредитних послуг фізичним та юридичним особам. Правильне та достовірне ведення обліку кредитних операцій забезпечує покращення діяльності банківської системи, яка в свою чергу підвищує ефективність економіки країни.

Дослідженням організації обліку кредитних операцій банку займалися багато вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків, а саме: О. В. Васюренко, М. А. Вознюк, Я. В. Грудзевич, Н. Г. Євченко, В. І. Капран, Л. М. Кіндрацька, В. Б. Кириленко, О. К. Коваленко, О. Г. Коренєва, Р. Р. Коцовська, М. С. Кривченко, О. Е. Кузьмінська, Н. Б. Литвин, С. І. Омельченко та інші. Проте, проблема організації обліку кредитних операцій потребує детального дослідження з метою удосконалення облікового процесу здійснення кредитних операцій в установах Ощадного банку України.

Під кредитною операцією розуміють вид активних банківських операцій, пов'язаних із розміщенням залучених банком коштів шляхом їх надання в тимчасове користування або прийняттям зобов'язань про надання коштів у тимчасове користування на певних умовах, а також надання гарантій, поручительств, акредитивів, акцептів, розміщення депозитів, проведення факторингових операцій та фінансового лізингу [3].

Ощадний банк – це банківська установа, яка зосереджує свої зусилля на створенні сприятливих та вигідних умов обслуговування клієнтів, розширенні переліку банківських продуктів та послуг. Установи Ощадбанку стабільно працюють в умовах постійної конкуренції на ринку банківських послуг та прагнуть бути конкурентоспроможними. Кредитна діяльність будь-якої банківської установи пов'язана з кредитним ризиком. Через це здійснюючи кредитні операції установам Ощадного банку необхідно організувати облік кредитних операцій таким чином, щоб ця організація була спрямована на зменшення кредитного ризику при здійсненні даних операцій.

Облік операцій, пов'язаних з кредитуванням, ведеться в установах Ощадбанку на підставі відповідних документів та балансовими рахунками Плану аналітичних рахунків [2].

Надані клієнтам банку кредити в національній та іноземній валюті обліковуються на рахунках другого класу «Операції з клієнтами», таких груп Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України:

- Розділ 20 «Кредити, надані суб'єктам господарювання»;
- Розділ 21 «Кредити, що надані органам державної влади»;
- Розділ 22 «Кредити, що надані фізичним особам».

Більшість із зазначених вище груп рахунків включає рахунки для обліку наданих кредитів, неамортизованої премії та неамортизованого дисконту за наданими кредитами, простроченої заборгованості за наданими кредитами, нарахованих доходів та прострочених нарахованих доходів.

Усі рахунки для обліку наданих банком кредитів є активними. За дебетом цих рахунків проводяться суми наданих кредитів, а за кредитом - суми погашення заборгованості та суми заборгованості, що перераховані на рахунок простроченої заборгованості.

Облік спеціальних резервів за наданими банком кредитами клієнтам здійснюється за контрактивними рахунками 24 розділу групи 240 «Резерви під заборгованість за кредитами, що надані клієнтам».

Від проведення операцій з кредитування банки отримують комісійну винагороду та процентний дохід, у тому числі дохід у вигляді амортизації дисконту. У випадку отримання коштів за кредитною заборгованістю, що була визнана банком безнадійною, такі кошти відносяться до доходів від повернення раніше списаних активів.

Процентні доходи за наданими клієнтам кредитами обліковуються за рахунками 6 класу «Доходи», розділу 60 «Процентні доходи» таких груп рахунків:

- 602 «Процентні доходи за кредитами, що надані суб'єктам господарювання»;
- 603 «Процентні доходи за кредитами, що надані органам державної влади»;
- 604 «Процентні доходи за кредитами, що надані фізичним особам».

Нарахування процентів за наданими кредитами здійснюється за номінальною процентною ставкою, яка передбачена умовами договору, і відображається за рахунками з обліку нарахованих доходів.

Визнані банком доходи від проведення кредитних операцій відображаються в бухгалтерському обліку із застосуванням принципу нарахування та обачності. Облік нарахованих доходів здійснюється не рідше одного разу на місяць за кожною кредитною операцією чи договором окремо.

Зобов'язання з кредитування, тобто зобов'язання банку надати клієнту кредит на певних умовах, обліковується за рахунками 9 класу «Позабалансові рахунки», групи 912 «Зобов'язання з кредитування, що надані клієнтам».

Аналітичний облік по кредитним рахункам ведеться головним бухгалтером на підставі кредитного договору та договору застави після оформлення дозволів на надання кредиту, ведеться в картках особистих позичкових рахунків. Проведення оборотів по особистих позичкових рахунках здійснюється з відома головного бухгалтера, на основі перевірених та належно оформлених документів [1].

Суми сплачених процентів та період, за який вони утримані, заносяться у відповідні графи картки особистого рахунку на персональному комп'ютері. Після проведення записів виводиться залишок заборгованості по кредиту.

Несплачені в строк згідно з кредитною угодою платежі, перераховуються на рахунок прострочених кредитів чи прострочених процентів.

Система бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю має автоматично або напівавтоматично відстежувати стан кредитної заборгованості та надавати дані для складання фінансової звітності. При відкритті кредитних рахунків в облікову систему вводяться спеціальні обов'язкові параметри: вид кредиту, цільове спрямування кредиту, вид забезпечення, дата видачі кредиту, дата повернення, початковий строк розміщення. Пізніше вони можуть бути доповнені кількістю пролонгацій, категорією ризику та шифром неплатежів.

При організації обліку кредитних операцій установи Ощадного банку здійснюють оцінку фінансового стану позичальника. Банки враховують такі основні показники його діяльності: платоспроможність, фінансову стійкість, обсяг реалізації, собівартість продукції, обороти на рахунках, склад та динаміку заборгованостей, прибутки, збитки та рентабельність. А також бере до уваги такі чинники: ринкову позицію позичальника та ефективність управління.

Отже, правильна організація банком процесу обліку кредитних операцій забезпечить ефективну і гнучку систему управління кредитними операціями. Зросте довіра кредиторів і вкладників до банків в результаті підвищення стабільності, стійкості й конкурентоспроможності на світовому ринку банківської системи України, спроможної максимально та якісно задовольнити потреби населення й економіки у кредитах та інших банківських послугах.

1. Бухгалтерський облік операцій з кредитуванням. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/bank/20622/>.

2. Гамова О. В. «Організація обліку кредитних операцій на ват "Державний Ощадний банк України» / О. В. Гамова, І. А. Козачок // Запорізька державна інженерна академія, 2014. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2014/9.pdf

3. Скаско О. Удосконалення механізмів обліку кредитних операцій банку / О. Скаско // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип. 19. – С. 430–433.

Корчагіна В.Г., к.е.н., доцент кафедри управління та адміністрування
Новокаховський гуманітарний інститут
ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

РОЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сучасне мінливе ринкове середовище вимагає виважених управлінських рішень. Їх прийняття та забезпечення реалізації неможливе без раціональної організації всієї економічної інформації. Рівень управління економікою підприємств значною мірою залежить від повноти, обґрунтованості та достовірності інформації, яка міститься в бухгалтерському обліку і звітності.

Система обліку повинна активно сприяти успішному забезпеченню реального використання ринкових інструментів і ґрунтуватися на ефективній системі управління складовими елементами підприємства. Організація обліку

визначає певний порядок його побудови та ведення на підприємстві з метою найбільш повного задоволення потреб користувачів бухгалтерської інформації.

За структурою організація обліку включає низку взаємопов'язаних елементів: первинних документів, облікових реєстрів, технічних засобів, персоналу тощо, механізм функціонування та процеси в системі, що передбачають збір, обробку та передачу облікової інформації з метою надання користувачам неупередженої звітності та контролю ефективності господарської діяльності підприємства. Крім того, організація обліку перебуває не тільки в статичному, а й динамічному стані, тому забезпечується її всебічний розвиток як на рівні підприємства, так і держави. Таким чином, організація обліку включає сукупність заходів власників підприємства, що забезпечують вирішення певного облікового завдання з найменшими витратами часу, коштів і праці [1, с. 79].

Враховуючи, що організація обліку є важливим елементом функціонування підприємства, на сьогодні актуальними проблемами на багатьох з них залишаються організація бухгалтерської служби в управлінській структурі підприємства, а також організація облікового процесу.

Проблеми організації обліку полягають у відсутності наукових напрацювань, спрямованих на формування цілісного концептуального підходу щодо технології організації бухгалтерського обліку з урахуванням специфіки суб'єктів господарювання, а також у відсутності відповідних практичних розробок і методик, які деталізують і чітко окреслюють етапи й механізми організації запровадження бухгалтерського обліку в діяльність господарюючих суб'єктів і передбачають урахування їх специфічних ознак [2, с. 29]. Подолати вище визначені проблеми організації облікового процесу можливо за рахунок запровадження раціональних схем документообігу; розробки та застосування новітніх комп'ютерних програм бухгалтерського обліку; створення спеціального державного органу, який би займався наданням консультацій підприємствам щодо організації обліку, зокрема вибору оптимальних методів облікової оцінки, створення раціональної схеми документообігу тощо.

Також до кінця невирішене питання щодо дотримання міжнародних стандартів в обліковому процесі. Адже на сьогоднішній день немає чітко сформованої відповіді на питання: за якими стандартами повинні працювати вітчизняні підприємства – за національними чи міжнародними, і яким із них необхідно віддавати перевагу. Відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) визначено порядок складання фінансової звітності. Згідно з теперішнім законодавством кожне підприємство самостійно обирає доцільність застосування міжнародних стандартів (крім випадків, коли обов'язковість застосування міжнародних стандартів визначена законодавством).

Але разом з тим перехід на МСФЗ вимагає створення певних інституційних механізмів їх регулювання. Також виникає питання розробки нових нормативних актів та введення необхідних змін в існуючі для того, що вони повною мірою відповідали вимогам МСФЗ. В той же час може з'явитися необхідність у вирішенні певних технічних аспектів, пов'язаних зі специфікою застосування міжнародних стандартів та національними особливостями обліку [3, с.12].

Організація обліку відіграє стратегічну роль в управлінні діяльністю суб'єктів підприємницької діяльності, тому існуючі проблеми потребують постійного вирішення, що можливе лише на основі постійних теоретичних та практичних досліджень. Розробка різноманітних механізмів їх вирішення сприяють реформуванню бухгалтерського обліку, адаптації до ринкових змін, міжнародних стандартів та потреб користувачів та забезпечують позитивні зміни в напрямку ефективної системи організації обліку на підприємствах.

1. Прохар Н.В. Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблеми теорії та практики: [монографія] / Н.В. Прохар, Ю.О. Ночовна. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. – 257 с.
2. Кузнєцова С.А. Технологія організації бухгалтерського обліку із урахуванням специфіки суб'єктів господарювання / С.А. Кузнєцова. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – № 6. – С. 29–33.
3. Алексєєва В.О. Проблеми впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні / В.О. Алексєєва, С.О. Клименко // Економічні науки. сер.: Облік і фінанси, 2013. – Вип. 10(3). – С. 10-14.

**Коссе А.Б., Иванова Л.Ф.,
Корпан Т.И., Патумсис-Семенюк Е.В.**
Национальный технический университет
«Харьковский политехнический институт»

ОЦЕНКА КАЧЕСТВА ПОДГОТОВКИ КАДРОВ ВЫСШЕЙ КВАЛИФИКАЦИИ В ТЕХНИЧЕСКОМ ВУЗЕ

Несомненным является факт того, что современное образование должно быть качественным, но понятие «качество образования» по своей природе далеко не однозначно. Видение чиновников Министерства образования и науки Украины, политика руководства вузов, методические разработки преподавателей, и отзывы студентов о качестве получаемого ныне в украинских вузах образования свидетельствуют о наличии широкого спектра представлений участников образовательного процесса о качестве образования. Обеспечение высокого качества технического образования является главной задачей национальной образовательной политики, принимая во внимание сохранение его фундаментальных традиционных основ, а так же стремления обеспечить на практике актуальные и перспективные потребности как отдельной личности в частности, так и государства в целом [1].

Активная работа по оптимизации образовательной деятельности на основе принципов менеджмента качества ныне ведется во многих ведущих украинских вузах, одним из которых является Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт». Эта работа базируется на теории Всеобщего управления качеством или Тотального менеджмента качества (Total Quality Management, TQM) и международных стандартах качества ISO 9000 [2].

Система управления качеством в НТУ «ХПИ» – это организационная структура, позволяющая в режиме реального времени управлять качеством образовательной деятельности, отслеживая ее направленность, интенсивность и

результативність, основними індикаторами которой являются: квалификация, намерения и активность студентов, профессорско-преподавательского состава, научного и учебно-вспомогательного персонала. В процесс создания системы качества вовлечено большое количество сотрудников, что позволяет реализовать один из основных принципов всеобщего управления качеством : «В управлении качеством участвует весь персонал вуза».

Одной из приоритетных задач, в рамках мероприятий по реформированию науки как отрасли, на государственном уровне является повышение качества подготовки научных кадров, так как молодые ученые являются движущей силой развития науки, формируют кадровый потенциал инновационной экономики и промышленности. Результативность их деятельности зависит от умения проводить научные исследования, формулировать результаты и четко понимать практическую значимость их работы. Огромную роль в формировании этих характеристик играет подготовка в аспирантуре, которая представляет собой многокомпонентный процесс.

Оценить подготовку кадров высшей квалификации достаточно сложно. Для этого необходимо разработать единую систему оценки качества, которая позволит обеспечить конкурентоспособность украинского образования на международном уровне.

Основными составляющими процесса оценки качества подготовки научных кадров являются [3, с. 5]:

- состояние профессорско-преподавательского состава, его роль в управлении качеством (разработка необходимой документации и создание базы данных университета, обновление программ для переподготовки профессорско-преподавательского персонала с учетом развития науки, техники и технологий);

- состояние НИЧ в вузе (научной части), включая наличие признанных научных школ, современной материальной базы и инновационного потенциала;

- качество образовательных технологий, позволяющих оценивать преподавание дисциплин в процессе подготовки научных кадров с учетом мнений студентов, работодателей, аспирантов и представителей научного сообщества;

- качество довузовской подготовки выпускников школ и лицеев, желающих заниматься научной работой, и наличие системы отбора талантливой молодёжи.

Подготовка научных кадров осуществляется как в вузовском, так и послевузовском образовании. Одним из показателей подготовки является деятельность аспирантуры. Весь процесс подготовки молодых ученых в аспирантуре НТУ «ХПИ» осуществляется в двух направлениях:

- научная и учебная деятельность;

- внеучебная деятельность.

Научная и учебная деятельность включает в себя работу над диссертацией, учебные занятия, аттестацию аспирантов, кандидатские экзамены, стажировки, использование базы научной библиотеки, конференции и семинары с участием украинских ученых и зарубежных специалистов, научные семинары-дискуссии, публикации. Данные направления работы определены нормативно-правовой базой, регулирующей вопросы подготовки научных кадров.

Важную роль в системе подготовки молодых ученых в университете играет система контроля работы аспирантов. С целью повышения качества подготовки диссертаций и увеличения количества защит применяется несколько форм планов-отчетов: индивидуальный план работы аспиранта, квартальный план выполнения диссертационного исследования, план-отчет аспиранта за квартал. Все эти документы позволяют контролировать процесс работы не только научным руководителем, но и позволяют аспирантам самостоятельно отслеживать результативность собственной деятельности, что помогает формированию самоорганизации и самоконтроля.

Помимо образовательной и научно-исследовательской деятельности аспиранты активно принимают участие во внеучебных мероприятиях, которые способствуют всестороннему развитию личности молодого ученого. Позволяют аспирантам расширить кругозор, быть в курсе меняющихся ситуаций, формировать свои профессиональные качества, научную и педагогическую компетенцию, уметь управлять собой, выступать на публике и вести дискуссию, использовать свои личностные возможности для решения научных и педагогических задач, активизировать свой творческий потенциал [4, с. 5].

В систему критериев качества работы аспирантуры НТУ «ХПИ» были включены индикаторы количества подготовленных молодых ученых, которые влились в научную среду университета и сами активно участвуют в системе подготовки научных кадров.

Надо понимать, что никакая серьёзная диссертация за четыре года не делается. Особенно, если работа связана с экспериментальными исследованиями или технологическими разработками. Студенты технических специальностей, которые нацелены на поступление в аспирантуру НТУ «ХПИ», должны задумываться об этом уже после защиты бакалаврата, чтобы было время для развития и доведения до логического завершения уже полученный в студенческие годы диссертационный задел.

Ни для кого не секрет, что очень часто аспирантуру используют как способ решить «свои» проблемы. Многим приходится лавировать между работой и научными исследованиями. Практически все наши аспиранты сегодня работают и пишут диссертацию не «благодаря», а «несмотря на». В нашей стране аспирант должен сам зарабатывать себе на хлеб, а написание диссертации превращается в хобби. Всё это сказывается на относительно невысоком качестве диссертационных работ.

Зарубежные аспиранты много общаются, ищут единомышленников по своей теме и сотрудничают с ними. Это становится возможным благодаря тому, что в европейских университетах аспиранты часто принимают участие в конференциях по тематике их работы и имеют возможность пообщаться как с молодыми учёными, так и с именитыми профессорами. Наши аспиранты в основном «варятся в собственном соку», поскольку не имеют материальной возможности путешествовать. Всё работает на чистом энтузиазме.

У нас дипломы исключительно государственного образца, а за рубежом дипломы выдают университеты. Поэтому необходимо предоставить

университетам возможность выдавать свой диплом о научной степени, за который вуз отвечал бы собственной репутацией (результаты большинства работ не представляют никакого научного интереса) и это открыло бы дорогу в различные европейские ассоциации, связанные с аспирантской подготовкой.

Поэтому вопрос выхода на международные стандарты – это вопрос глобальной выживаемости украинской науки в целом, а комплексный подход к организации учебной, научно-исследовательской и внеучебной деятельности аспирантов стал способствовать повышению качества, результативности и эффективности деятельности аспирантуры.

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.01.2014 №1556-VII ст.16

2. ISO 9000-2006 Системи менеджменту якості. Основні положення і словник. ISO 9001-2009 Система менеджменту якості. Вимоги.

3. Бедный Б. И., Гурбатов С. Н., Миронос А. А. Индикаторы эффективности аспирантских программ в области точных и естественных наук // Высшее образование— 2010. — № 7. — С. 11–23.

4. Петров В. Ю., Столбов В. Ю., Гитман М. Б. Критерии оценки качества подготовки кадров высшей квалификации // Высшее образование— 2008. — № 8. — С. 13–19.

Костечко В. В., студентка факультету економіки та управління
Науковий керівник – Бегун С. І., доцент
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ОБЛІК ОСНОВНОГО ЗЕМЕЛЬНОГО КАПІТАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ФОРМУВАНЬ

Після визнання незалежності України у сфері земельних відносин виникло багато нерегульованих питань щодо відображення в обліку основного земельного капіталу сільськогосподарських формувань. Питання землі завжди було важливим, складним, маловисвітленим у нормативно – правових актах, наукових джерелах інформації.

Згідно з Земельним кодексом України, землі сільськогосподарського призначення – це землі, що надаються для виробництва сільськогосподарської продукції, проведення навчальної та науково-дослідної діяльності [1]. Отже, земля є одним з основних національних багатств, що перебуває під винятковою охороною держави.

Для всіх підприємств, що входять до агропромислового комплексу, необхідно використовувати на практиці таку організацію управлінського та бухгалтерського обліку, яка б забезпечила точною, своєчасною, необхідною та достовірною інформацією всіх споживачів про кількість, якість й стан використання земельного фонду, що знаходиться у підприємств на правах користування чи власності.

Надання інформації про землю, яку потребують зовнішні користувачі з метою інвестицій для покращення земельних угідь і внутрішні користувачі для прийняття управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням розсудливого

використання українських земель є головним завданням обліку земельних ділянок [2].

При організації бухгалтерського обліку земельних ділянок потрібно не забувати, що земля є об'єктом бухгалтерського обліку, тобто має ряд особливостей:

- об'єктом обліку є окремі земельні ділянки;
- земельні ділянки є одним із видів основних засобів;
- такі ділянки не підлягають амортизації;
- капітальні витрати на поліпшення земель не збільшують первісну вартість об'єкта, а визнаються як окремий об'єкт основних засобів, на який нараховують амортизацію;
- збільшити первісну вартість окремої ділянки землі можливо лише шляхом дооцінки;
- земля не підлягає ліквідації;
- у сільському господарстві земля водночас є основною умовою виробництва і предметом праці та просторовою базою розміщення виробництва [3].

Залежно від мети купівлі земельної ділянки підприємством залежить і відображення її в обліку. Земельні ділянки, що придбані для власної діяльності (виращування сільськогосподарських культур, розведення рогатої худоби) відображаються в обліку як об'єкт основних засобів. Відображення в обліку земельних ділянок як об'єкту обліку здійснюється на підставі П(С)БО № 7 «Основні засоби». У випадку використання земельної ділянки для отримання доходу, наприклад, при здачі в оренду, відповідно до П(С)БО № 32 «Інвестиційна нерухомість» необхідно дану земельну ділянку віднести до об'єктів інвестиційної нерухомості. При купівлі землі для цілей перепродажу вона вважається товаром та переводиться до складу необоротних активів, утримуваних для продажу на основі П(С)БО № 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» [4].

Інвентаризація проводиться по всіх групах основних засобів. Земля не є винятком. Причиною проведення інвентаризації землі є те, що земельні ділянки відносяться до об'єктів бухгалтерського обліку і знаходяться в складі основних засобів. Під час інвентаризації перевіряються абсолютно усі землі, що належать підприємству (власні ділянки, орендовані та ті, які належать на правах користування) [5].

Отже, земельні ділянки виступають особливим об'єктом бухгалтерського обліку необоротних активів. Інформаційна база, що існує сьогодні, недосконала і не відпрацьована; не розроблено нормативно-правові акти, первинні документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліків, які б відображали особливості обліку земельних ділянок, проведення їх оцінки та подальшого відображення на рахунках бухгалтерського обліку [6]. Облік господарських операцій з земельними ділянками повинен організовувати всеохоплююче та безупинне спостереження і контроль за наявними виробничо-господарськими процесами в аграрній сфері для раціонального використання земельних фондів [7].

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
2. Ткаченко Н. М. Актуальні питання обліку земельних ділянок в умовах різних форм власності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vuzlib.com.ua/articles/book/31426-Aktualn%D1%96_pitannja_obl%D1%96ku_zem/1.html
3. Жук В. М. Обліково-аналітичне забезпечення земельних відносин [Електронний ресурс]. / В. М. Жук. – Режим доступу : <http://zhuk.faaf.org.ua/article-23/>
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом МФУ від 27.04.2000р. № 92. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>
5. Сисак Е. О. Бухгалтерський облік земельних ресурсів: міжнародний та національний досвід. [Електронний ресурс]. / Е. О. Сисак. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/natural/Nvuu/Ekon/2010_29_1/statti/21.htm
6. Бєседа О. Л. Землі сільськогосподарського призначення як об'єкт бухгалтерського обліку. [Електронний ресурс]. / О. Л. Бєседа. – [http](http://www.rusnauka.com/27_NNM_2011/Economics/7_93272.doc.htm) : http://www.rusnauka.com/27_NNM_2011/Economics/7_93272.doc.htm
7. Белінська С. М. Методичні аспекти оцінки земельних ресурсів для цілей бухгалтерського обліку. [Електронний ресурс]. / С. М. Белінська. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3915>

Костик О.В., гр. ЕОАм-21

Науковий керівник - к.е.н., доц. Гринів Т.Т.

Національний університет "Львівська політехніка"

ДОЦІЛЬНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

Для прийняття оптимальних управлінських рішень як керівництву підприємства, так і деяким зовнішнім суб'єктам (інвесторам, комерційним банкам тощо) потрібна достовірна та повна інформація про діяльність та фінансовий стан підприємства.

Дані, що відображаються у формах фінансової звітності, узагальнюють показники за певний період (квартал, рік) і формують основу для аналізу фінансового стану підприємства і результатів діяльності. На основі інформації, що відображається у звітності, власниками, керівниками приймаються управлінські рішення, контрагенти (постачальники, інвестори, банки, та інші кредитори) оцінюють платоспроможність підприємства. Якщо показники викривлені у фінансовій звітності, у зацікавлених сторін формується неправильне уявлення про реальний стан діяльності. Як результат, прийняті ними рішення, можуть мати негативний результат. Також під час перевірки державними контролюючими органами, виявлення помилок призведе до сплати підприємством крім донарахованих сум податків ще й суми штрафів і пені [1].

Актуальність і практичне застосування аудиту фінансової звітності малого підприємства полягає в тому, що, незважаючи на великий обсяг наукової літератури, досі чітко не розкрито суті всіх процедур аудиту фінансової звітності, не узагальнено перелік об'єктів, що перевіряються, не вказано вичерпний перелік

джерел, з яких використовується інформація, відсутній оптимальний алгоритм аудиту фінансової звітності, тощо [1].

Підтвердити або спростувати вищезазначені характеристики цієї інформації може, зокрема, професійна перевірка фінансової звітності незалежними суб'єктами - аудиторами. Аудиторська діяльність охоплює також надання практичної допомоги керівництву підприємства з організації системи внутрішнього аудиту, налагодження фінансового та податкового обліку, аналізу фінансового стану підприємства тощо [2].

Аудит в Україні спрямований на створення системи незалежного фінансового контролю з метою захисту інтересів користувачів фінансової та іншої економічної інформації і здійснюється незалежними особами (аудиторами), аудиторськими фірмами, які уповноважені суб'єктами господарювання на його проведення та може проводитися як з ініціативи таких суб'єктів (ініціативний аудит), так і у випадках, передбачених законом (обов'язковий аудит) [3].

Організація контролю в країні розвивається хаотично. Відсутня національна концепція контролю. У державному секторі економіки контроль носить галузевий характер, а його ефективність вкрай низька. Імплементация незалежного професійного аудиту в сегмент контролю не має ні економічного, ні соціального ефекту. Всі збанкрутілі компанії або банки мали умовно-позитивні висновки аудиторів (як вітчизняних, так і іноземних). Місія аудиту як у державі, так і в суспільстві чітко не визначена. На зовнішній контроль, що базується не на інструкціях, а на нормах професійної етики, попит не сформовано [4].

Нерозуміння прагматичної цінності аудиту (а також внутрішнього контролю та аудиту) вищим менеджментом та прошарком власників нівелюють потенціал незалежних перевірок або внутрішнього контролю з огляду на кримінальність ведення вітчизняного бізнесу. Зберігається чіткий вектор практики українського менеджменту на ухилення від оподаткування та на незаконну діяльність. Така ситуація в менеджменті та у бізнесі в цілому робить проблематичним розвиток ініціативного аудиту в межах вимог дотримання законодавства. З другого боку, вона є несумісною з професійними етичними засадами зовнішнього та внутрішнього аудиту [5].

Одна з причини такого стану - намагання одночасно поєднати при перевірках як інтереси найманого менеджменту, так і власників та державних органів виконавчої влади. Саме в цьому трансцендентність сучасного контролю в країні, коли інтереси власників, менеджменту та держави практично не збігаються, тому і мета та завдання контролю майже протилежні. Також слід вказати на чіткий прояв вектора монополізації питань регулювання аудиту чи контролю на рівні різних державних органів виконавчої влади [4].

Дуалістичний характер носять і український варіант адаптації системи контролю (а рівно і бухобліку) з міжнародною практикою. Імплементация міжнародних стандартів обліку, фінансової звітності, аудиту зовнішнього та внутрішнього базуються на намаганнях механічно поєднати західні принципи з колишніми радянськими методичними вказівками, або прямо застосовувати стандарти у вітчизняному правовому полі. При цьому практично відсутня

пропаганда прагматичної цінності масового застосування міжнародних стандартів обліку, фінансової звітності або аудиту в українській бізнес-практиці [4].

Зазвичай, за їхнім здійсненням стоять (і, мабуть, ще будуть довго стояти) конкретні фінансові інтереси окремих осіб, що взяли на себе місію наблизити вітчизняну облікову або аудиторську практику до міжнародної [4].

Якщо абстрагуватися від організаційної складової та загальної філософії контролю (аудиту), то на перший план виходять дві головні проблеми розвитку зовнішнього та внутрішнього аудиту: перша - реформування методології аудиту, та друга - переорієнтація аудиторської практики на соціальній дискурсі. Соціальна орієнтація аудиту вимагає відмови від колись оголошеного пріоритету інтересів власника (на жаль, на сьогодні в країні корумпованого, не законослухняного, кримінального тощо) на більш високий рівень правдивості висновків аудитора, більшого розкриття або підтвердження даних звітності в інтересах максимально більшого числа користувачів у суспільстві, а не тільки замовників [4].

В Україні малі підприємства виступають як найчисельніша, і найуніверсальніша форма ділового життя. Малі підприємства не є суб'єктами обов'язкового аудиту, однак деякі питання, які виникають у ході їх фінансово-господарської діяльності, можна вирішити залучивши незалежних фахівців - аудиторів. При цьому методика аудиту малих підприємств має особливості, які аудитор зобов'язаний враховувати при здійсненні перевірки таких суб'єктів. Проте, незважаючи на численні дослідження, проблеми і особливості аудиту на малому підприємстві не знайшли належного відображення на сторінках вітчизняних наукових видань. Усе це й обумовлює актуальність та доцільність обраної теми дослідження [6].

1. Будзуляк І.І. Аудит фінансової звітності: етапи, критерії та використання результатів: Стаття/ І.І.Будзуляк.-Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2013.-3с.
2. 2. Організація і методика аудиту підприємницької діяльності: Навч.-метод. посібник / В.Є. Труш, Т.А. Калінська, Т.А. Алексєєва, І.О. Дмитрієнко.-Херсон: Олді-плюс, 2010.-149
3. 3. Шеверя Я.В. Регулювання та якість фінансової звітності в Україні: Навчальний посібник/ Я.В. Шеверя.-Ужгород: Ужгородський національний університет, 2014.-28 с.
4. 4. Бухгалтерський облік, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : Всеукраїнська науково-практична конференція (м. Чернігів, 25-26 жовтня 2013 р.) : тези доповідей. – Чернігів : Черніг. держ. технол. ун-т, 2013. – 160 с.
5. 5.Глобальні проблеми економіки та фінансів: збірник тез наукових робіт II Міжнародної науково-практичної конференції (Київ–Прага–Відень, «28» травня 2015 року / Фінансово-економічний наукова рада, 2015. — 188 с.
6. 6. Петрик О. А. Організація та методика аудиту підприємницької діяльності : Навчальний посібник / за заг. ред. О. А. Петрик. – К.: КНЕУ, 2008. – 472 с.

Костякова А.А., к.е.н., доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Історія свідчить, що розвиток бухгалтерського обліку - це продукт «багатьох рук та багатьох земель», тобто його зародження, розвиток і існування сьогодні це запорука праці та досвіду багатьох людей й поколінь. Облік для цілей управління почав формуватися із початком розвитку бухгалтерської науки, про що свідчать наукові праці провідних вчених (Л. Пачолі, А. Гильбо, Ф. Беста, І.Ф. Шера тощо). Початком же еволюції управлінського обліку став період зародження науки про управління та розвиток промисловості. Творцями зародження даного обліку були інженери та технологи, а «батьком» сучасного обліку – Роберт Ентоні. З часом управлінський облік набув форми активного інструменту оптимізації виробництва і став засобом планування, моніторингу та контролю.

Загострення конкуренції, нові технології, досягнення науки і техніки упродовж останніх десятиліть породжували недосконалість традиційного бухгалтерського обліку й передбачали необхідність впровадження облікових інновацій для розробки нових методологічних засобів обробки облікових даних та управління складними бізнес-процесами. Таке поступове наближення обліку до стратегічного рівня управління підприємством сприяло формуванню концепції стратегічного управлінського обліку, основним призначенням якої є забезпечення нестандартизованих інформаційних запитів в інформації стратегічного характеру для прийняття відповідних управлінських рішень [1].

Огляд літератури стосовно становлення та поступового розвитку стратегічного управлінського обліку показав, що досі не існує повного обґрунтування його сутності, процесу організації та функціонування.

На сьогодні значна частина інформації управлінського обліку призначена для власників та керівників вищого рівня управління підприємством, має характер «комерційної таємниці» та «конфіденційності», формуючи тим самим важливість та значимість стратегічної «закритої» інформації. Що також посприяло формуванню в системі управлінського обліку системи стратегічного управлінського обліку.

З даного приводу, Роберт Каплан і Томас Джонсон в своїй праці «Утраченное значение: взлет и падение управленческого учета» відокремили важливі складові критичного стану сучасного управлінського обліку [2]. Зокрема, вчені стверджували на явну невідповідність принципів та практики традиційного управлінського обліку сучасній жорсткій конкуренції та розвитку виробництва [3, с. 23,24].

Але, вже в 1991 році Р. Каплан у співавторстві із Р. Купером відмічали про стрімкий розвиток і відповідність управлінського обліку сучасним реаліям бізнесу [4].

Саме концепція стратегічного управлінського обліку стала однією з найбільш успішних спроб відновлення «втраченого значення» управлінського

обліку. Вперше термін «стратегічний управлінський облік» з'явився у 1981 р., запропонований К. Симмондсем, як характеристика процесу «предоставления и анализа данных управленческого учета о бизнесе и его конкурентах в целях реализации и контроля бизнес-стратегии» [5,6].

З вищенаведеного прослідковується доречність відокремлення в складній системі управлінського обліку стратегічного управлінського обліку для вищого керівництва та оперативного управлінського обліку для внутрішнього управління, де стратегічний облік націлений саме на перспективу розвитку любого підприємства задля попередження його банкрутства.

Сьогодні у світовій обліковій науці сформувалися дві основні течії, кожна з яких має свій погляд на сутність і природу стратегічного управлінського обліку [7]. З одного боку, підтримується так званий «витратний» напрям розвитку стратегічного обліку, з іншого – розглядають стратегічний управлінський облік, враховуючи фінансові показники та нематеріальні чинники створення вартості. Вважаємо за доречне підтримати тих вчених, які вважають, що дані розходження думок у визначенні поняття «стратегічний управлінський облік» стосується саме часового аспекту (розвитку та вимог економічного середовища). А саме, існування, а потім й «втрата значення» ролі управлінського обліку безпосередньо пов'язана із необхідністю розширення його функцій та збільшення кількості невирішених питань, що передбачає застосування нових різноманітних методів задля забезпечення ним інформацією для прийняття не лише оперативних, а й стратегічних управлінських рішень.

Таким чином, стратегічний управлінський облік невід'ємно пов'язаний із системою управлінського обліку і є еволюційним продовженням його розвитку.

До основних специфічних особливостей стратегічного управлінського обліку можна віднести [8]:

- ✓ формування інформаційного забезпечення для аналізу потенційних ринків для підприємства;
- ✓ забезпечення стратегічного аналізу власного потенціалу та визначення ключових факторів успіху для підприємства;
- ✓ розроблення системи показників для оцінки ключових факторів успіху підприємства;
- ✓ надання адекватної інформації для забезпечення реалізації вибраної стратегії та складання звітності про ключові фактори успіху;
- ✓ забезпечення зворотного зв'язку щодо досягнутих результатів та їх узгодження зі стратегічними цілями;
- ✓ надання інформації щодо довгострокових наслідків різних напрямів тощо.

Вищевикладене дає змогу зробити висновок, що стратегічний управлінський облік є підсистемою управлінського обліку, спрямований на розширення сфери своєї діяльності для забезпечення інформаційної підтримки стратегічного та оперативного управління підприємством, використовуючи при цьому різноманітні методи обліку, аналізу та контролю.

1. Бруханський Р. Ф. Облік і аналіз у системі стратегічного менеджменту аграрного підприємництва : моногр. / Р. Ф. Бруханський. – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – С.211-269
2. Jonson T.N., Kaplan R.S. Relevance Lost – the Rise & Fall of Management Accounting. Boston, Mass., 1987.
3. Николаева О.Е., Алексеева О.В. Стратегический управленческий учет. Изд.2. - М.: Издательство ЛКИ, 2008 – 304с.

4. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет: М.: ЮНИТИ, 1998. – 783с.
5. Несвета́йлов В.Ф. Становление концепции стратегического управленческого учета // <file:///C:/Users/user/Downloads/stanovlenie-kontseptsii-strategicheskogo-upravlencheskogo-ucheta.pdf>
6. Simmonds K. Strategic management accounting' // Management Accounting. 1981. 59 (4). P. 26-29.
7. Підлипна Р. П., Підлипний Ю. В. Стратегічний управлінський облік: суть та функції // http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vlca_ekon/2011_36/68.pdf
8. Попович В.І. Стратегічний управлінський облік у системі прийняття управлінських рішень // http://economyandsociety.in.ua/journal/1_ukr/14.pdf

Кофанов О. Є., аспірант

Національний технічний університет України

"Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

АНАЛІЗ КЛЮЧОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ СТАРТАП-ПРОЕКТІВ

Стартап-індустрія стала невід'ємною частиною сучасного світу. Нові стартапи з'являються постійно, однак лише деякі з них стають успішними та розвиваються до рівня великих компаній. На успішність реалізації стартап-проекту впливає велика кількість факторів і одним із найважливіших є наявність достатнього фінансування. Окрім того, для українських стартапів проблема фінансування є особливо актуальною також і через те, що в умовах економічної кризи отримати банківський кредит на розвиток високо-ризикованого бізнесу доволі складно, так само як і фінансувати проект самостійно.

Отже, метою дослідження є визначення та аналіз ключових можливостей фінансування, доступних засновникам стартап-проектів в Україні та світі.

Перш за все слід визначитися із самим поняттям «стартап». Аналіз літературних джерел показує, що сьогодні кожен фахівець стартап-індустрії має свої погляди на визначення поняття «стартап». Питаннями розвитку стартап-проектів займаються Е. Ріс, Е. Романс, С. Бланк, Б. Дорф, П. Тіль, Б. Мастерс, Е. А. Ванічева, С. В. Нікіфорова, К. М. Бейгул, М. Цвіллінг, Т. І. Аванесова, С. В. Іванюта, П. Грехем та ін. Зокрема, Е. Романс [4] визначає «стартап» як перетворення плану в реальний бізнес, розгортання мережевих можливостей в повну силу, залучення кадрових ресурсів згідно з планом та адекватне структурування й вирощування новоствореного ризикованого проекту до стадії життєздатного і успішного підприємства.

М. Цвіллінг [3] вказує на те, що стартапи мають достатньо широкий діапазон можливостей для фінансування, включаючи такі, що застосовуються виключно для даного виду бізнесу. Першим варіантом є торгівля акціями або послугами, тобто обмін наявних навичок або чогось, що є у команди стартапу на те, що їй потрібно. Другим варіантом є пошук ключового клієнта або партнера, який побачить цінність ідеї стартап-проекту та буде готовий надати аванс на подальший розвиток компанії. Також стартап може приєднатися до інкубатору або акселератору. Такі організації сьогодні є дуже популярними і часто пов'язані з відомими університетами, організаціями, що займаються питаннями розвитку суспільства та великими компаніями. Більшість з них надають безкоштовні

ресурси для стартапів, такі як офісні приміщення і консалтингові послуги. Але деякі з них також пропонують початкове фінансування, так звані «посівні інвестиції».

Окрім того, засновникам стартап-проекту слід зайнятися пошуком венчурних інвесторів. Тут слід зауважити, що професійні інвестори вкладають гроші у компетентні стартапи з перевіреною бізнес-моделлю, які вже готові до масштабування [3]. Функціональна задача венчурного фінансування полягає у сприянні зростанню конкретного бізнесу шляхом надання коштів в обмін на частку в статутному капіталі або пакет акцій. Т. І. Аванесова зауважує, що венчурне інвестування, як правило, здійснюється в малі та середні приватні або приватизовані підприємства без надання ними застави. Інвестиції направляються або в акціонерний капітал компаній в обмін на частку чи пакет акцій, або надаються у формі інвестиційного кредиту, як правило, на термін від 3 до 7 років. Однак, на практиці найчастіше зустрічається комбінована форма венчурного інвестування, при якій частина коштів вноситься в акціонерний капітал, а інша надається у формі інвестиційного кредиту [1]. Зауважимо, що в Україні венчурними інвесторами не можуть бути приватні особи, пенсійні фонди і страхові компанії. Щоб залучити їх, необхідно забезпечити високий рівень державних гарантій та підвищити вимоги до венчурних фондів. Однак, це може ускладнити процес створення таких фондів [2].

Важливим способом пошуку фінансування є звернення за допомогою до друзів та родичів, оскільки професійні інвестори чекають, що у компанії вже є надходження з цього джерела, чим вона демонструє свою надійність. Ще однією можливістю фінансування є звернення до місцевих груп бізнес-ангелів, зацікавлених у підтримці стартап-проектів і готових виділити суми до мільйона доларів. Знайти їх можна використовуючи онлайн-платформи або місцеві мережі [3]. Також перспективним є запуск краудфандингової кампанії на таких онлайн ресурсах, як GoFundMe, Indiegogo, Kickstarter, MicroVentures та ін. Е. Романс [4] відзначає, що краудфандинг дозволяє великій кількості людей збирати кошти, необхідні підприємцю для старту. В цілому, краудфандингові платформи можна розділити на чотири основні категорії: краудфандинг на основі пожертвувань, краудфандинг на основі винагороди, краудфандинг на основі кредитування, краудфандинг на основі пайової участі [4].

Також для деяких стартап-проектів є можливість отримання гранту для малого бізнесу. Такі гранти виділяються для підтримки нових технологій, зокрема у сферах освіти, медицини і т.д. Процес може зайняти багато часу, але стартапу не потрібно буде ділитися акціями. Формально для стартап-проектів також існує можливість звернення за банківським кредитом. Однак в Україні стартапу складно отримати кредит, якщо в нього немає хорошої кредитної історії або існуючих активів, які засновники готові віддати під заставу. Самостійне фінансування стартапу є доволі популярним у світі, однак в умовах економічної кризи в Україні складно забезпечити інноваційний стартап-проект достатнім рівнем фінансування власними силами. Проте головна перевага такого способу полягає в тому, що засновникам не доведеться відмовлятися від частки акцій та

контролю над бізнесом [3]. На рис. 1 наведено визначені ключові можливості фінансування стартап-проектів в Україні.

Рис. 1 – Ключові можливості фінансування стартап-проектів в Україні (складено автором на основі літературних джерел [1, 2, 3, 4])

Отже, в Україні для фінансування стартап-проектів найбільш актуальними є наступні можливості: торгівля акціями або послугами, пошук ключового клієнта або партнера, приєднання до стартап інкубатору або акселератору, пошук венчурних інвесторів, звернення за допомогою до друзів та родичів, звернення до місцевих груп бізнес-ангелів, запуск краудфіндингової кампанії та, в деяких випадках, отримання гранту для малого бізнесу. Активний розвиток стартап-індустрії може допомогти вивести країну з економічної кризи та досягти її сталого і збалансованого розвитку.

1. Аванесова, Т. И. (2004). Венчурный бизнес (3). Петропавловск-Камчатский: Вестник камчатского государственного технического университета.
2. Іванюта, С. В. (2013). Проблеми та перспективи формування ефективної венчурної індустрії в регіонах України (1). Маріуполь: Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності.
3. Entrepreneur [Електронний ресурс]: [Сайт]. – Режим доступу: <https://www.entrepreneur.com/article/237926>. – Назва з екрана.
4. Romans, A. (2013). The entrepreneurial bible to venture capital: Inside secrets from the leaders in the startup game (1st ed.). USA: McGraw-Hill Education.

Кочержук Х.

Науковий керівник: Савчук Тетяна Василівна

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ОСНОВНІ АСПЕКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ТА ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Для надання користувачам повної і неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності, з метою складання фінансової звітності, на підприємстві ведеться фінансовий облік. Для правильного ведення бухгалтерського обліку бухгалтери керуються такими нормативно-правовими

актами як різного виду Положення (стандарт) бухгалтерського обліку і Податковим кодексом України.

Метою написання даної роботи є дослідження особливостей відображення основних засобів в обліку з метою оподаткування.

Вагомий внесок і дослідження проблем обліку основних засобів здійснили такі вчені: О.І. Коблянська, О. П. Пархоменко, С. Ф. Голова та ін..

Основними нормативно-правовими актами, які регулюють вітчизняний облік основних засобів є: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 "Основні засоби" (далі – П(С)БО 7) [2], Методичні рекомендації з обліку основних засобів, Податковий кодекс України (далі – ПКУ) [1]. Вони мають деякі відмінності нарахування амортизації основних засобів. Саме тому, у підприємств виникла необхідність нараховувати амортизацію основних засобів і за положенням (стандартом) бухгалтерського обліку і податковим методом.

Результати порівняння бухгалтерського та податкового підходу до обліку основних засобів наведемо в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз бухгалтерського та податкового обліку основних засобів

№	Елементи	Бухгалтерський облік	З метою оподаткування	Відхилення
1	Визначення терміну основні засоби	Згідно з п. 4 П(С)БО 7 основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).	У пп. 14.1.138 Податкового кодексу наведено термін основні засоби - матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл,	В податковому обліку чітко визначена вартісна оцінка основних засобів, проте в П(С)БО 7 вона не вказана, тобто підприємство може самостійно обирати вартісну межу віднесення активів до складу основних засобів

			якщо він довший за рік)	
2	Класифікація основних засобів	Виділено 16 груп основних засобів та інших необоротних матеріальних активів. Тут виділена група інші необоротні матеріальні активи, яка відсутня у податковому обліку	Також 16 груп	В податковому обліку, як і в бухгалтерському виділено 16 груп основних засобів, проте в П(С)БО 7 виділена група інші необоротні матеріальні активи
3	Термін корисного використання основних засобів	Встановлюється підприємством самостійно, при цьому враховується дата введення їх в експлуатацію (амортизація нараховуватиметься починаючи з місяця, наступного за місяцем введення в експлуатацію) . Фіксується наказом по підприємству під час визнання цього об'єкта активом	До кожної групи основних засобів Податковим Кодексом України чітко визначені мінімальні строки корисного використання (залежно від групи — від 2 до 20 років)	В бухгалтерському обліку підприємство самостійно встановлює термін корисного використання, але в податковому обліку чітко визначені мінімальні строки використання основних засобів
4	Ліквідаційна вартість	Визначається підприємством за кожним об'єктом окремо при зарахуванні його на баланс. Тобто на основі професійного судження оцінюється сума, яку в майбутньому, очікується, отримає від ліквідації необоротних активів після закінчення їх експлуатації, за мінусом витрат, пов'язаних із ліквідацією	Податкове законодавство не дає визначення ліквідаційної вартості. Також не наводить жодних орієнтирів чи законодавчих критеріїв щодо цього питання	В бух. обліку ліквідаційна вартість ОЗ визначається підприємством самостійно при зарахуванні його на баланс, а в податковому обліку немає жодних вказівок щодо цього питання
5	Вибір методу нарахування амортизації	Підприємство обирає самостійно, з урахуванням очікуваного способу одержання економічних вигід від його використання. Обов'язково має бути зафіксований в наказі «Про облікову політику»	Заборона на застосування виробничого методу амортизації	Підприємство самостійно обирає метод нарахування амортизації ОЗ в обліку, а податкове законодавство забороняє використовувати виробничий метод
6	Амортизація невиробничих основних засобів	П(С)БО 7 не робить різниці між виробничими та невиробничими ОЗ та дозволяє амортизувати такі об'єкти незалежно від того, чи вони використовуються в господарській діяльності підприємства, спрямованій на отримання доходу, чи мають інше, наприклад соціально-культурне, призначення.	Не підлягають амортизації та проводяться за рахунок відповідних джерел фінансування: вартість гудвілу; витрати на придбання/ самостійне виготовлення, ремонт та поліпшення невиробничих основних засобів	Згідно П(С)БО 7 амортизація нараховується на виробничі та невиробничі основні засоби. Проте, з метою оподаткування невиробничі ОЗ амортизації не підлягають
7	Вартість, що амортизується	Первісна або переоцінена вартість кожного окремого об'єкта (за вирахуванням їх ліквідаційної вартості)	Аналогічно з обліковим підходом	Відхилень немає
8	Витрати, пов'язані з поліпшенням об'єкта основних засобів (реконструкція модернізація)	Первісна вартість основних засобів збільшується на суму витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта	Аналогічно з обліковим підходом	Відхилень немає
9	Витрати, пов'язані з ремонтом об'єктів ОЗ	Включаються до складу витрат періоду	Аналогічно з обліковим підходом	Відхилень немає
10	Переоцінка основних	Підприємство може переоцінювати об'єкт ОЗ у	Аналогічно з обліковим підходом	Відхилень немає

засобів	випадку, коли залишкова вартість об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. У разі такої переоцінки, на цю ж дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт		

Тож, з наведеної таблиці видно, що вдосконалення ПКУ значно зблизило податковий та бухгалтерський облік основних засобів. Проте, в ході проведених досліджень було виявлено, що ще й досі залишаються певні відмінності.

На основі проведеного дослідження можна запропонувати такі шляхи подальшого удосконалення обліку основних засобів і його гармонізації з податковими вимогами:

1) не вказувати в податковому обліку вартісну межу віднесення до основних засобів, так як є й дешеві основні засоби, які обліковуються на рахунку інші необоротні матеріальні активи. В податковому обліку немає оцінки цих активів, а відносити їх до МШП не є доцільно.

2) згідно ПКУ встановлені мінімально допустимі строки використання основних засобів, проте, ми вважаємо що у зв'язку з Науково-технічним прогресом все дуже швидко розвивається, тому чітко сказати протягом якого терміну ми будемо використовувати той чи інший об'єкт неможливо.

1. Податковий кодекс України від 02.12.10 р., № 2755-VI зі змінами, внесеними згідно із Законом № 2856-VI (2856-17) від 01.04.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

3. Пархоменко О. П. Бухгалтерський і податковий облік основних засобів та його гармонізація / О. П. Пархоменко // Вчені записки Університету "Крок".: зб. наук. пр. – Вип. 37 – Київ, 2014. – С. 42-52.

Крива Я.М., студентка групи ОАз-11-1м

Науковий керівник – Чучук Ю.В., кандидат економічних наук кафедри обліку та аудиту

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

УДОСКОНАЛЕННЯ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ОФОРМЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Роботи з модернізації, добудови, реконструкції основних засобів, що приводять до збільшення первісно очікуваних вигід від їх використання чи строку корисного використання, називаються поліпшеннями основних засобів. Такі поліпшення потребують виведення об'єктів з експлуатації на час проведення робіт, що оформляється наказом. Крім того, ремонт може проводитися силами самого підприємства або із залученням підрядника (сторонньої організації).

Приймання об'єкта після закінчення ремонту, реконструкції та модернізації оформляється типовою формою № ОЗ-2 «Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів» (затверджено наказом Мінстату від 29.12.95р.№352).

Оскільки, Акт затверджений ще у 1995 році, з метою удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на ремонт вважаємо за доцільне удосконалення зміст і структуру типової форми ОЗ-2 «Акта приймання-передачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів» нафтопереробних підприємств.

Відповідно до практики застосування типової форми ОЗ-2 «Акта приймання-передачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів» необхідно:

1) видалити в основній частині документа графи :

- «Здавач» і «Одержувач», оскільки їх посади, підписи й ініціали вже вказується на зворотній стороні документа;

- «Дата введення в експлуатацію», оскільки у першому рядку пояснювальної частини до акта, яку заповнює комісія, ці дані вказані;

- «Заводський шифр», оскільки ці дані вказуються у паспорті об'єкта основних засобів, копія якого має бути в бухгалтерії;

- «Норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення та капітальний ремонт», «Поправочний коефіцієнт», «Вид і код устаткування», оскільки вони не відповідають вимогам сучасного обліку;

2) додати до основної частини документа такі графи :

- «Переглянуті параметри амортизації – рахунок (аналітичний рахунок обліку), норма амортизації (річна), метод амортизації»

- «Призначення основного засобу (рахунок 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності»), тобто до яких витрат будуть відноситися параметри амортизації.

На рис. 1 відображено удосконалений автором «Акт приймання-передачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів» ОЗ-2.

					Є об'єктом витрат у податкових розрахунках (X)	
					та	X
					к	ні
					3	
Номер документу	Дата складання	Відповідальний за збереження основних засобів	Основний засіб орендований чи взятий у лізинг		Джерело надходження	
			дата	номер документа		
196	02.11.2015 р.	Марченко П. Л.				

Акт

приймання-передачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів

Цех, відділ, дільниця, лінія	Дт	Кт	Сума		Шифр інвентарний	Переглянуті параметри амортизації – рахунок (аналітичний рахунок обліку), норма амортизації (річна), метод амортизації	Призначення основного засобу
	Рахунок, субрахунок, код аналітичного рахунку	Рахунок, субрахунок, код аналітичного рахунку	Витрати за надані послуги (рахунок 685)	Витрати матеріалів (рахунки запасів)			
1	3	4	5	6	7	8	9
Цех №1	103(2)	151(2)	20116,20	7529,30	9263589	не переглядали	загальнови-робниче (91)

Рис. 1 - Удосконалений Акт приймання-передачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів за формою ОЗ-2

1.НаказМінстату від 29.12.95р.№352

Кривошей Д.А., 1 курс, магістр
Науковий керівник – Голуб Н. О., к.е.н., доцент
Таврійськийдержавнийагротехнологічнийуніверситет

РОЛЬ АНАЛІЗУ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Розробка управлінськихрішень є одним із найбільш важливих управлінськихпроцесів. Від ефективності управлінськихрішень багато в чому залежить успіхсправи, а часом і саме існування фірми. Тому дуже важливо приймати грамотні, економічно обґрунтовані управлінськірішення.

Підготовка та реалізаціяуправлінняздійснюєтьсяуповноваженими на цекерівниками на підставі аналізу інформації про ситуацію, що потребує прийняття управлінськогорішення.

Роль інформації неоднакова для різних етапівпроцесу управління. Так, при визначеннімети діяльності важливі такі елементи, як повнота інформації, її

свіжість, корисність: чим більше відомостей використано, тим об'єктивніше вибирається мета.

При аналізі інформації і розробці рішень важливу роль відіграє можливість її обробки, що визначається, насамперед, формою представлення інформації. Успішне функціонування підприємств у схильному до трансформації економічному середовищі може забезпечити тільки той керівник, який оперативно стежить за змінами, використовуючи актуальну й повну інформацію, володіє методологією вироблення оптимальних управлінських рішень і вміє доводити їх до реалізації.

Мета управлінського рішення полягає у виборі та прийнятті правильного управлінського рішення для досягнення поставлених перед організацією цілей. Процес прийняття рішень складається із взаємопов'язаних етапів: підготовка рішення, прийняття рішення, реалізація рішення.

Особливо важливим є, коли керівникам доводиться приймати рішення в умовах всезростаючої невизначеності, динамічних, прискорених змін соціально-економічних умов, наростання обсягу інформації, з урахуванням якої доводиться приймати рішення.

Для того щоб визначити, яка інформація необхідна для прийняття управлінських рішень, необхідно, перш за все, визначити, що ж таке інформація.

Поняття інформації в загальному розумінні – це дані або відомості про навколишній світ (об'єкт, процес, явище, подію), які є об'єктом перетворення (включаючи зберігання, передачу і т. д.), що використовуються для прийняття рішень, управління.

Інформація як управлінська категорія – це нові відомості, що характеризують управлінську ситуацію, що знижують рівень невизначеності відносно майбутнього, сприйняті та оцінені як корисні для вирішення тих чи інших завдань управління.

Підготовка певного рішення вимагає забезпечення всебічної його інформованості, обґрунтованості.

Критерії, за допомогою яких оцінюється якість інформаційних матеріалів: 1. Об'єктивність – це інтегральний критерій, який поєднує в собі такі часткові критерії: повнота інформації (наявність відомостей, включаючи суперечливі, які необхідні та достатні для прийняття рішення); точність інформації (ступінь відповідності інформації оригіналу); несуперечливість інформації (окремі частини однієї й тієї самої інформації не мають суперечити одна одній); переконливість інформації (доведеність, достовірність інформації). 2. Лаконічність – стислість та чіткість викладення інформації (досягається за рахунок високої згорнутості інформації без втрати її необхідної повноти). 3. Актуальність – відповідність інформації об'єктивним інформаційним потребам. 4. Своєчасність – здатність задовольняти інформаційну потребу у прийнятний для виконання строк. 5. Комунікативність – властивість інформації бути зрозумілою для адресата.

Інформація є одним із основних ресурсів зростання продуктивності підприємства, оскільки саме вона дозволяє встановлювати стратегічні цілі та завдання підприємства і використовувати можливості, що відкриваються;

приймати обґрунтовані та своєчасні керуючі рішення; координувати дії розрізнених підрозділів, направляючи їх зусилля на досягнення загальних поставлених цілей

На будь-якому підприємстві організовується і систематично ведеться робота у таких основних напрямках:

1. виявлення проблем та визначення інформаційних потреб;
2. обрання джерел інформації; збір інформації;
3. обробка інформації та оцінка її повноти та значущості;
4. аналіз інформації та виявлення тенденцій в обраних сферах;
5. розробка прогнозів і альтернатив поведінки підприємства;
6. оцінка альтернатив різних дій, вибір стратегії і прийняття керуючих рішень для реалізації стратегічних планів.

Цінність одержаної інформації залежить від точності завдання, адже правильно поставлене завдання визначає необхідність конкретної інформації для прийняття рішення.

Інформація виступає сполучною ланкою між об'єктом і суб'єктом управління, характеризує стан об'єкта управління у статичній та динамічній, і забезпечуючи підготовку керуючого впливу у вигляді управлінського рішення і характеристики результату його реалізації. Чим повніше й об'єктивніше інформація, тим ефективніше прийняті управлінські рішення і, отже, результати від їх реалізації. Таким чином, інформація у процесі управління є головним предметом і результатом праці керівників і спеціалістів.

1. [Технологія прийняття управлінських рішень](#) / Є. П. Голубков. - М.: «Справа і Сервіс», 2005. - 544 с. (11-31, 43 - 57).
2. Управлінський облік / Дон Р. Хенсен, Мерієн М. Моуєн, Небіл С. Еліас, Девід У. Сєнков. Пер. з англ. 5-го канад. вид. – К.: Міленіум, 2002. – 974 с.
3. Управлінський облік / Нападовська Л. В.: Підручник для студентів вищ. навч. закл. – К.: Книга, 2004. – 544 с.
4. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством / Сопко В. В: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2006. – 526 с.

Круглій А. В., студентка факультету економіки та управління
Науковий керівник: Бегун С. І., канд. екон. наук, доцент
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Так склалося, що сьогодні платники податків, які є суб'єктами малого підприємництва, мають більші переваги, ніж великі підприємства. Головною перевагою є те, що такі підприємства самостійно обирають спосіб оподаткування, а також обліку й звітності серед запропонованих законодавством варіантів серед загальної і спрощених систем. Головна перевага перебування на загальній системі оподаткування – це можливість здійснювати господарську діяльність суб'єктами малого підприємництва без жодних обмежень, а також дозвіл надавати послуги та продавати товари юридичним особам. Разом із перевагами існує і ряд недоліків,

що стримують розвиток малого підприємництва в Україні. Головним недоліком є скорочення виручки.

Податкове законодавство 2016 року порівняно із 2015 зазнало певних змін. Платники єдиного податку залишилися тими самими, але граничний обсяг дохідної частини та ставка оподаткування змінилися. Уже цього року уся документація державної реєстрації буде проводитись в електронній формі. Основною зміною вважають підвищення ставки на 1% і зменшення обсягу доходу з 20 млн.грн до 5 млн.грн при спрощеній системі оподаткування.

Внаслідок зміни бази, а саме збільшення обсягу мінімальної заробітної плати, буде підвищено й податкові платежі (акцизний податок, екологічний податок і рентні платежі), що слугують збільшенню надходжень до бюджету. Сума єдиного податку, сплачена за один місяць, у 2016 році складатиме: 137,8 грн. для платників 1-ої групи та 275,6 грн. для платників 2-ї групи.

Саме дохід оподатковується при спрощеній системі. При загальній виключаються усі витрати, що документально підтверджується. Інші ставки застосовуватимуть за умови порушення умов перебування на спрощеній системі оподаткування. Отже, для підприємств на спрощеній системі оподаткування вона дорівнюватиме 5%, а на загальній системі оподаткування – 18%

Законодавством внесено певні зміни у частині ЄСВ задля того, щоб легалізувати заробітну плату в Україні. Основну ставку нарахування ЄСВ, сплачувану роботодавцями, буде скорочено до рівня 22% (при цьому збережено пільгові нарахування, наприклад, на заробітну плату працюючих інвалідів). Зі списку платників ЄСВ виключено найманих працівників. Його утримувати із заробітної плати працівників тепер не потрібно, а нараховувати на заробітну плату. У минулому 2015 році розмір таких платежів становив – 3.6%.

Встановлена мінімальна заробітна плата слугуватиме мінімальною базою для обчислення ЄСВ у 2016 році. Тому ті підприємства, що сплачують ЄСВ самостійно, зобов'язані розраховувати його суму також самостійно. Беручи до уваги мінімальну заробітну плату у 2016 році він складатиме:

- 909,48 грн. за 1 квартал 2016;
- 941,16 грн. за 2 квартал;
- 957,00 грн. за 3 квартал;
- 979,00 грн. за 4 квартал.

Так, платників із обсягом 5 млн. грн. за рік буде віднесено до 3-ї групи платників єдиного податку. Законодавці також збільшили ставки податку для усіх суб'єктів діяльності чи то юридичних чи то фізичних осіб – із урахуванням того факту, що єдиний податок використовується усіма з метою оптимізації податків:

- 3% з (ПДВ) (2%);
- 5% (без ПДВ) (було 4%).

Ставки податку, які застосовують до доходу при порушенні правил і умов застосування спрощеної системи оподаткування, відповідно також буде змінено. Для платників 3-ої групи розмір таких ставок складе – 6% чи 10%, тобто, подвійна ставка.

ЄДР тепер представляє універсальну інформаційну систему, що буде містити всі відомості щодо діяльності юридичних осіб, ФОП та громадських формувань, дані реєстрів громадських об'єднань і громадських формувань (з січня 2016 р.). Окремого ведення згаданих реєстрів більше не буде.

На сьогоднішній день податкова система України – занадто складна та заплутана. Нею передбачено шість різних не гармонізованих систем оподаткування для оподаткування суб'єктів малого бізнесу, а саме – спеціальний торговий патент, податок на прибуток підприємств і прибутковий податок із громадян, єдиний податок у варіантах 6%(+ПДВ) та 10%(ПДВ), податок на промисел, фіксований податок, ринковий збір.

Однією з головних умов перебування на спрощеній системі оподаткування є те, що платники єдиного податку – юридичні особи повинні здійснювати розрахунки за відвантажені товари, а також за виконані роботи чи надані послуги лише в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій).

1. Податковий Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
2. Закон України «Про внесення змін до Податкового Кодексу України 2016 році від 24.12.2015 №910-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
3. Дуб К. Ю. Оподаткування малого бізнесу в Україні: принципи, завдання та перспективи розвитку [Електронний ресурс]. / К. Ю. Дуб. – Режим доступу: nauka.kushnir.mk.ua/?=72937
4. Зайнуліна Ю. С. Особливості оподаткування малого бізнесу [Електронний ресурс]. / Ю. Зайнуліна. – Режим доступу: <http://int-konf.org>
5. Попович В. І. Особливості оподаткування малого бізнесу [Електронний ресурс]. / В. І. Попович, С. М. Драпівєва. – Режим доступу: <https://ztu.edu.ua>
6. Шульженко А. С. Проблеми оподаткування малого та середнього бізнесу в Україні [Електронний ресурс]. / А. С. Шульженко. – Режим доступу: www.repozitory.hneu.edu.ua/

Кузь В.І., к.е.н., асистент кафедри обліку і оподаткування,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ

Розвиток економічних відносин між суб'єктами господарювання потребує вироблення нових підходів до оцінки трансформаційних перетворень в зовнішньому та внутрішньому соціально-економічному середовищі. За даних умов зміни зазнають як управлінський процес на підприємстві, так і його інформаційне забезпечення. Посилення конкурентної боротьби між суб'єктами господарювання вимагає ідентифікації дещо незвичних об'єктів управління в традиційному його розумінні. До таких об'єктів відносяться невизначеність соціально-економічного середовища функціонування суб'єкта господарювання та ризику у провадженні його підприємницької діяльності. Таким чином, досягнення конкурентних переваг в бізнесі потребує від управлінського персоналу впровадження в систему управління елементів ризик-орієнтованого управління.

Ризик-орієнтоване управління – це ітеративний, динамічний процес, що представляє собою сукупність управлінських функцій, а саме: планування,

організування, мотивування, контролювання та регулювання, з інтегрованими складовими управління ризиками і здійснюється з метою досягнення цілей організації [2, с. 159].

Запровадження системи ризик-орієнтованого управління на підприємстві передбачає посилення вимог до оцінки зовнішнього соціально-економічного середовища при виборі альтернатив та оцінки результатів виконання управлінських рішень. Особливостями сучасної системи ризик-орієнтованого управління: 1) зв'язок, як з негативними, так і з позитивними наслідками; 2) повний аналіз різноманітних умов господарювання при прийнятті рішень; 3) потреба у випереджаючому мисленні; 4) чіткий розподіл повноважень, необхідних для прийняття управлінських рішень; 5) залежність від ефективного процесу взаємодії між учасниками такого процесу; 6) потреба у прийнятті збалансованого рішення [6, с. 54]. Основними відмінностями ризик-орієнтованого управління від управлінського процесу в традиційному його розумінні є ідентифікація невизначеностей та ризиків, здійснення управлінських дій щодо нівелювання їх впливу на перспективні показники розвитку суб'єкта господарювання. Здійснення ризик-орієнтованого управління вимагає не тільки зміни орієнтирів щодо яких акумулюється інформація та приймаються рішення, даний вид управління вимагає й відповідного процесу організації управлінської діяльності на підприємстві. На думку О.В. Кривди, при організації підрозділу ризик-менеджменту необхідно дотримувати декілька принципів: 1) функції прийняття і контролю ризику в економічній організації мають бути розведені (управлінець, який працює з тим або іншим ризиком, не повинен сам визначати допустимий його рівень); 2) ризик-менеджерів необхідний прямий вихід на вищих керівників; 3) топ-менеджери завжди мають бути інформовані про стан справ з ризиками [4].

Організація ризик-орієнтованого управління, поряд із визначенням суб'єкта управління та встановленням взаємозв'язків між рівнями управління потребує налагодження відповідного інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень. Даний вид управління потребує масиву релевантних даних, які включають в себе інформацію з внутрішнього та зовнішнього соціально-економічного середовища, інформацію ретроспективного, оперативного і перспективного характеру, а головне інформацію, що оброблена за допомогою аналітичних процедур відповідно до змісту інформаційних запитів управлінського персоналу рівня ризик-менеджменту.

Таким чином, основою для формування інформаційного забезпечення процесу ризик-орієнтованого управління є обліково-аналітична система, що продукує обліково-аналітичне забезпечення процесу прийняття управлінських рішень, спрямованих на зменшення невизначеності та усунення ризиків соціально-економічного середовища в господарській діяльності.

У наукових джерелах не має однастайності щодо трактування сутності поняття «обліково-аналітичне забезпечення»:

1) обліково-аналітичне забезпечення управління – це сукупність взаємопов'язаних структурних елементів, що формують цілісний та безперервний

процес формування ефективної системи обліку, аналізу та контролю основних ключових показників діяльності суб'єкта господарювання [5];

2) обліково-аналітичне забезпечення – сукупність принципів, методів і процедур, застосування яких дозволяє отримати обліково-аналітичну інформацію, необхідну для задоволення інформаційних потреб певної групи користувачів (інституцій, стейкхолдерів) [8];

3) обліково-аналітичне забезпечення – інтегрована система обліку та аналізу, що систематизує інформацію для обґрунтування бізнес-стратегії, координації напрямів перспективного розвитку підприємства, системної оцінки ефективності реалізації оперативного-тактичних та стратегічних управлінських рішень [3];

4) обліково-аналітичне забезпечення – обліково-аналітична система комерційної організації дозволяє сформувати обліково-аналітичне забезпечення управління бізнес-процесами на основі використання методик обліку, аналізу та аудиту [1];

5) обліково-аналітичне забезпечення – це процес створення інформаційних умов функціонування системи, забезпечення необхідною інформацією, включення в систему засобів пошуку, отримання, зберігання, передача, обробка інформації, організації банків даних [7];

Більшість дослідників схиляються до думки, що обліково-аналітичне забезпечення це системна категорія, призначення якої – надання управлінському персоналу необхідної інформації для прийняття рішень. Також, зазначається, що обліково-аналітичне забезпечення управлінського процесу включає засоби пошуку, отримання, зберігання, передачі, обробки інформації, організації баз даних. Проте, всі наведені процеси та аналітичні і управлінські дії здійснюються на основі даних системи бухгалтерського обліку без акцентування уваги на особливостях формування облікової інформації. Тому, під обліково-аналітичним забезпеченням управління, слід розуміти задоволення інформаційних потреб управлінського персоналу шляхом надання облікової інформації, що оброблена за допомогою аналітичних процедур.

Обліково-аналітичне забезпечення є інструментом задоволення інформаційних потреб управлінського персоналу за умов чіткої ідентифікації ним інформаційних запитів.

Формування обліково-аналітичного забезпечення системи управління повинно здійснюватися за наступними етапами:

1) визначення потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів в інформації з метою формування якісної фінансової звітності та відповідної системи управління;

2) визначення структури обліково-аналітичної системи, що дозволить сформувати обліково-аналітичне забезпечення системи управління задовольняючи потреби внутрішніх і зовнішніх користувачів інформації;

3) визначення організаційно-технічних та методичних аспектів функціонування обліково-аналітичної системи, що дозволить сформувати адекватне поставленим цілям обліково-аналітичне забезпечення системи

управління підприємством;

4) регламентація системи зовнішньої та внутрішньої звітності.

Формування обліково-аналітичного забезпечення ризик-орієнтованого управління характеризується низкою особливостей та організаційно-методичних дій: 1) нагальною необхідністю виступає інформаційне оброблення об'єктів ризикових операцій; 2) ідентифікація суб'єкта акумулювання та оброблення інформації про невизначеність і ризики фінансово-господарської діяльності; 3) визначення взаємозв'язків інформаційної системи, покликаної накопичити дані із зовнішнього соціально-економічного середовища із існуючою обліковою системою на підприємстві; 4) окреслення методологічної бази оброблення інформації в цілях підготовки релевантного інформаційного забезпечення; 5) налагодження процедури оптимальності отримання інформаційних запитів від управлінського персоналу та задоволення їх інформаційних потреб; 6) визначення набору аналітичних процедур, що використовуватимуться для підвищення релевантності інформаційного забезпечення; 7) розробка та затвердження системи управлінської бухгалтерської звітності (сукупність показників звітності, форми і формат розкриття інформації повинні відповідати інформаційним запитам управлінського персоналу та забезпечувати виконання цілей ризик-орієнтованого управління); 8) затвердження внутрішніх розпорядчих та організаційних документів для забезпечення мети ризик-орієнтованого управління (в т.ч. щодо його інформаційного забезпечення); 9) розгляд результатів ризик-орієнтованого управління та визначення оптимальності його інформаційного забезпечення, необхідності внесення організаційних і методичних змін.

1. Богатая И.Н. Учетно-аналитическая система коммерческих организаций как основа для управления денежными потоками при банкротстве / И.Н. Богатая, Е.М. Евстафьева // Учет и статистика. – 2009. – № 3. – С. 69-74.

2. Занора В.О. Ризик-орієнтовне управління виробничо-технологічними витратами машинобудівних підприємств / В.О. Занора // Бізнес-інформ. – 2014. – №4. – С. 157-161.

3. Зенькина И.В. Учетно-аналитическое обеспечение стратегического управления коммерческой организацией / И.В. Зенькова // Аудит и финансовый анализ. – №2. – 2009. – С. 1-3.

4. Кривда О.В. Механізм ризик-менеджменту на українських підприємствах та чинники, що його формують / О.В. Кривда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/evntukpi_2013_10_46.pdf.

5. Кирилов И.Н. Теоретические аспекты развития системы учетно-аналитического обеспечения управленческих решений на предприятии / И.Н. Кирилов // Вестник Адыгейского государственного университета. – №2. – Майкоп : Изд-во АГУ, 2012. – С. 124-135.

6. Марцынковский Д.А. Обзор основных аспектов риск-менеджмента / Д.А. Марцынковский // DasManagement. – 2009. – №1(11-12). – С. 54-58.

7. Пилипенко А.А. Організація обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства / А.А. Пилипенко // Наукове видання. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2007. – 276 с.

8. Яценко В.Ф. Теоретико-методологічний генезис сутності та змісту обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством / В.Ф. Яценко // Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. – 2013. – №3(65). – 75-83.

Кулик К. О., аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Науковий керівник – к.е.н., професор Бечко П. К.
Уманський національний університет садівництва

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ САНАЦІЙНОГО АУДИТУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У сучасних ринкових умовах господарювання на сільськогосподарських підприємствах спостерігається значне зростання кризових ситуацій, що знаходить своє відображення в скороченні обсягів реалізації сільськогосподарської продукції, скороченні виплат по дебіторській та кредиторській заборгованостях.

Одним із засобів подолання кризи платоспроможності і запобігання банкрутства сільськогосподарських підприємств є санаційний аудит. Він спрямований на аналіз і перевірку діяльності підприємств, що знаходяться в кризі, а його результатом служить висновок про підсумки перевірки та перспективи виходу підприємств із кризи (ліквідація, реорганізація або фінансова санація підприємств).

Актуальність і важливість цієї теми, полягає в тому, що, санаційний аудит дозволяє оцінити не тільки сьогоденний стан підприємств, а й планування і прогнозування їх на наближену і більш віддалену перспективу.

Важливим кроком у комплексному вивченні проблеми санаційного аудиту були роботи А. А. Терещенка, який докладно описав сутність санаційного аудиту та його роль для підприємств України [1, с. 72]. Висвітлюють питання сутності санаційного аудиту, його запровадження та ефективного функціонування на підприємствах і сучасні вітчизняні автори: В. А. Соколенко, А. М. Поддєрьогін, М. К. Колесник, П. Г. Ільчук та ін. [2, с. 200].

У вітчизняній науково-практичній літературі поняттю «санаційний аудит» досі приділялося дуже мало уваги, оскільки в основному економісти не бачили істотної різниці між звичайним аудитом та аудитом, здійснюваним на підприємствах, які перебувають у фінансовій кризі. З прийняттям Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», яким передбачена можливість досудової санації, а також санації підприємства і укладання мирової угоди в ході провадження у справі про банкрутство, питання проведення саме санаційного аудиту підприємств набуває надзвичайної актуальності [3].

Санаційний аудит є окремим напрямком діяльності аудиторської фірми. Головна його мета - оцінити санаційну спроможність сільськогосподарських підприємств на основі аналізу фінансово - господарської діяльності та наявної санаційної концепції. Необхідність аудиту обумовлена тим, що користувачам потрібна інформація про фінансовий стан підприємства і реальність санаційної концепції.

Санаційний аудит проводять зовнішні аудитори в тісній співпраці з внутрішніми службами сільськогосподарських підприємств, особливо з відділом контролінгу. Особи, які здійснюють санаційний аудит, мають бути не лише висококваліфікованими економістами, а й розумітися на галузевих особливостях діяльності того чи іншого сільськогосподарського підприємства. У правовому та економічному плані аудитор повинен бути повністю незалежним як від

підприємства, яке він перевіряє, так і від замовника аудиторського висновку (кредиторів та інвесторів).

Важливим елементом санаційного аудиту є аналіз виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств на відповідність фактичного стану тим даним, які відображені в плані санації. У процесі аналізу виявляються також сильні і слабкі сторони виробничої сфери підприємств з метою вироблення рекомендацій по їх мобілізації.

На сьогоднішній день проведення санаційного аудиту коштує дуже дорого, тому не всі підприємства можуть собі його дозволити, в тому числі і сільськогосподарські підприємства.

Після проведення санаційного аудиту на сільськогосподарських підприємств можна зробити пропозиції по покращенню їх фінансового стану, зокрема:

- 1) збільшити кількість реалізованої продукції;
- 2) збільшити підвищення товарності виробництва, яка позитивно впливатиме не тільки на обсяг товарної сільськогосподарської продукції, а й на прибуток і рентабельність, зміцнення економіки підприємства в цілому;
- 3) знизити собівартість продукції, шляхом впровадження нових технологій;
- 4) структурна перебудова сільськогосподарського виробництва;
- 5) розвиток збутової системи;
- 6) підвищення економічної ефективності виробництва, що дозволить стримати зростання собівартості продукції;
- 7) підвищення конкурентоспроможності продукції та розширення ринків збуту;
- 8) поліпшення матеріально-технічного забезпечення підприємств та інше.

Необхідно зазначити, що санаційний аудит спрямований не тільки на задоволення інформаційних потреб управлінського персоналу, власників підприємств і прийняття відповідних рішень, але і для підвищення ефективності господарської діяльності суб'єктів господарювання як в цілому, так і окремих їх структурних підрозділах. Організація планування аудиту, послідовність здійснення і виваженість процедур сприятимуть формуванню незалежної оцінки системи управління витратами і обґрунтування пропозицій, по напрямках оптимізації витрат сільськогосподарських підприємств [4, с. 160].

В результаті проведеного аналізу слід зробити висновок, що санаційний аудит на сільськогосподарських підприємствах повинен бути організований і проведений за відповідними методичними підходами та забезпечувати достовірну перевірку всіх об'єктів аудиту сільськогосподарських підприємств з урахуванням специфіки галузі.

Отже, подальші дослідження доцільно вести в напрямках поглиблення і обґрунтування галузевої складової організаційно-методичних аспектів санаційного аудиту та розробки конкретних методик аудиту підприємств галузі.

2. Москаль Н. В. Оцінка санаційної спроможності підприємства у процесі санаційного аудиту / Н. В. Москаль // Науковий вісник Херсонського державного університету. - 2015. - № 12. - С.200-203.

3. Закон України «Про Відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (із внесеними змінами та доповненнями) // Урядовий кур'єр. - 2002. - 13 квіт.

4. Ксьонжик І. В. Особливості планування аудиту витрат виробництва сільськогосподарської продукції аграрними підприємствами / І. В. Ксьонжик, А. Андрійчук // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. - 2013. - № 7. - С.156-160.

Кульчицька М. І., студ. гр. ЕОАм-23,
Науковий керівник – Нашкерська М. М., к.е.н., доцент кафедри обліку та аналізу
Національний університет «Львівська політехніка».

НАПРЯМИ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ЗАМОВНИКАМИ

Контроль є основою процесу управління. Ні одну функції менеджменту, а саме планування, створення організаційних структур, мотивування не можна розглядати у відриві від контролю.

Розрахунки із замовниками займають вагомую частку в оборотних активах, які сучасні підприємства не спроможні ефективно контролювати що часто призводить до кризи взаємонеплатежів. Необхідність вдосконалення обліку і контролю розрахунків на сьогоднішній день є актуальним питанням, оскільки проблема неповернення дебіторської заборгованості є надзвичайно важливою для вітчизняних підприємств.

Впровадження ефективної системи контролю, моніторинг процесу розрахунків із замовниками дозволить звести до мінімуму ризики пов'язані з реалізацією дебіторської заборгованості та діяльності підприємств в цілому [1, с. 36].

Основні напрямки контролю розрахунків із замовниками підприємств розглянемо на рис. 1 [2].

Рис. 1. Основні напрямки контролю розрахунків із замовниками підприємств

Реальність та законність відображення за дебетом рахунку 36 “Розрахунки з покупцями та замовниками” вартості наданих послуг, яка включає податок на додану вартість, акцизи та інші податки, збори (обов'язкові платежі), що включені у вартість реалізації. Для перевірки за цим напрямом ревизор використовує дані угод з замовниками, рахунків-фактур, банківські та інших документів. За допомогою нормативної та арифметичної перевірки контролюється правильність визначення розміру ПДВ, акцизів та інших податків і зборів, а також правильність загальної суми до оплати.

Другий напрямок передбачає перевірку повноти та своєчасності розрахунків із замовниками за надані їм послуги, тобто суми платежів, що надійшли на рахунки підприємства в банківських установах, у касу, та інших видів розрахунків (кредит рахунку 36 “Розрахунки з покупцями та замовниками”). Повнота та своєчасність оплати рахунків перевіряється на підставі записів про оплату рахунків-фактур та виписок банків. У разі необхідності ревизор застосовує зустрічну перевірку.

На третьому етапі визначається обґрунтованість записів за субрахунком 361 у журналі-ордері, головній книзі та балансі підприємства. Сальдо та обороти за рахунком 36 “Розрахунки з покупцями та замовниками” мають бути тотожними сальдо та оборотам у відомостях, а також записам у податковому обліку.

Для визначення правильності заборгованості окремих замовників необхідно використати дані інвентаризації розрахунків із замовниками. Окремо вивчаються випадки невчасної оплати покупцями відвантаженої продукції, інші причини порушення ними угод про поставки.

Контролеру слід також звернути увагу на наявність заборгованості з великими термінами виникнення та спірної, нез'ясованої заборгованості, а також виявити строки й умови виникнення значних сум заборгованості та винних у цьому осіб (чи не було випадків поставок покупцю, який уже є боржником за результатами попередніх поставок, хто і з яких причин дав санкцію на ці операції) [2].

Таким чином проблема ефективного управління станом розрахунків на підприємстві, в процесі реалізації яких формується його грошовий потік, потребує глибокого і комплексного підходу, який має базуватися на результатах постійного контролю розрахунків підприємства з покупцями та замовниками. Також слід проводити якісний аналіз наслідків управлінських рішень, що стосуються розрахунків підприємства з покупцями та замовниками, адже стан розрахунків безпосередньо впливає кінцеві результати діяльності підприємства.

1. Волковицька, О. М. Механізм та інструменти контролю розрахунків з покупцями і замовниками в сучасних умовах господарювання [Текст] / О. М. Волковицька, С. Ю. Болтач // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 1. – С. 34-37.

2. Вітвицька Н.С. Державний фінансовий контроль: Навч.-метод. посібник / Н.С. Вітвицька, І.Ю.Чумакова, М. М. Коцупатрий. - К.:КНЕУ, 2003. – 408 с.

3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій

Кустрейук О.П.

Науковий керівник – Н.В. Кудлаєва, к.е.н.

Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича

Факультет фінансів, підприємництва та обліку

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Вітчизняна економіка довгі роки розвивалася на екстенсивній основі, тобто орієнтувалася на залучення у виробництво додаткових виробничих запасів. В умовах необхідності постійного збільшення обсягів виробництва промисловість зіштовхнулася із браком ресурсів. Тому, надалі намітився принципово новий підхід до задоволення потреби економіки у виробничих запасах, як одного із основних видів ресурсів промислових підприємств. Необхідною умовою якісної організації виробництва є забезпечення підприємства достатньою кількістю виробничих запасів. Оновлення асортименту, розширення виробничих можливостей зумовлює зростання потреби у виробничих запасах. Господарюючі суб'єкти в процесі виробництва споживають значний обсяг виробничих запасів, різних за видами, марками, сортами, розмірами.

Багатосучасних економістів мають свої погляди щодо визначення поняття «виробничі запаси». У роботах Бутинця Ф. Ф. [1] виробничі запаси – це активи, які використовуються для подальшого продажу, використання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також управління підприємством. Іванієнко В. В. вважає, що виробничі запаси – це матеріальні ресурси, що знаходяться на складах фірми (сировина, матеріали, покупні напівфабрикати, що комплектують вироби, паливо і пальне, тара і тарні матеріали, запасні частини для ремонту, інструменти та ін.), призначені для виробничого споживання, але що ще не поступили у виробництво [2]. Виробничі запаси, на думку Шомштейна А. А. [3], – це сировина, матеріали, напівфабрикати та ін., що поступили на склади підприємства, тобто виробництва, що вступили у сферу, але ще не знаходяться в процесі виробничого споживання. Оглобін А. А. вважає, що виробничі запаси – це сплачені споживачем сировина, матеріали, покупні напівфабрикати, що не вступили ще у виробничий процес [4].

Світовий досвід [5] доводить, що процедура аналізу виробничих запасів є оперативними й мають базуватися на таких принципах: замовляти тільки те, що потрібно підприємству, не погоджуючись на спокуси в пропозиції; мати мінімальний рівень запасів, який відповідає обсягу продажу і термінам можливого поповнення запасів; зберігати запаси за допомогою конкретної системи складування та використовувати їх у міру надходження; чітко і правильно маркувати запаси; дотримуватися встановлених правил розвантаження та складування матеріалів, перевіряти їх кількість і стан перед підписанням

відповідних документів. У процесі аналізу потрібно, насамперед, дати оцінку того, наскільки підприємство було в цілому забезпечене необхідними матеріальними ресурсами. Тому для проведення аналізу забезпеченості підприємства виробничими запасами спочатку потрібно з'ясувати їх загальний обсяг за звітний період, оцінюючи структуру виробничих запасів.

Для характеристики ефективності використання виробничих запасів можна застосувати систему узагальнювальних та одиничних показників [6;7]. До таких показників відносять: матеріаломісткість, матеріаловіддачу та питому вагу матеріальних витрат у собівартості продукції. До одиничних показників можна віднести: коефіцієнти використання окремих видів матеріалів, показник конструктивної, технологічної матеріаломісткості тощо. Необхідно проаналізувати матеріальні ресурси (виробничі запаси) підприємства за кількаріччя (наприклад, за три) і виявити динаміку цих показників зіставленням обсягу матеріальних ресурсів (виробничих запасів) кожного року з базовим періодом.

Основними показниками ефективного використання матеріальних запасів є матеріаломісткість та матеріаловіддача. Матеріаловіддача дозволяє не лише оцінити зміни фактичного рівня використаних матеріальних запасів у порівнянні з попередніми періодами, але й виявити резерви збільшення обсягів виробництва. Питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції відображає не тільки рівень використання матеріальних запасів, але й структуру виробництва продукції, тобто є воно матеріаломістким чи ні. Слід відмітити, що зниження матеріаломісткості залежить і від підвищення рівня конструкторських розробок, в тому числі зниження чистої ваги виробів, вдосконалення технологій виробництва і підвищення якості матеріалів.

Важливим розділом аналізу є вивчення заходів, запланованих підприємством по скороченню відходів і втрат матеріальних запасів на всіх стадіях їх обробки, зберігання і транспортування, більш повному використанню у виробництві вторинних ресурсів і супутніх продуктів. Питома матеріаломісткість може бути розрахована, як у вартісному, так і в натуральному чи умовно-натуральному вираженні. Загальна матеріаломісткість залежить від структури виготовленої продукції, цін на матеріальні запаси і відпускних цін на продукцію.

Для підвищення ефективності використання виробничих запасів на підприємствах пропонується:

- переглянути норми матеріальних витрат на одиницю продукції за допомогою вартісного аналізу;
- з'ясувати можливості придбання більш економічних видів обладнання;
- оцінити можливості зменшення втрат сировини у відходах виробництва.

Розв'язання завдань оперативного економічного аналізу виробничих запасів за допомогою комп'ютерів дасть можливість підвищити якість оперативного управління не лише в процесі їх витрачання, але й на всіх інших етапах – моделювання, нормування, забезпечення.

Для вдосконалення організації аналізу виробничих запасів на підприємствах можна виділити такі напрями:

- підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств;
- удосконалення системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні та аналізі виробничими запасами;
- обґрунтування раціональних методів проведення інвентаризації виробничих запасів, що дасть змогу більш точно проаналізувати ситуацію стосовно наявності на підприємстві запасів та їх використання;
- чітка організація обліково-аналітичних процедур руху запасів підприємств, а саме застосування прийомів обліку за центрами відповідальності, заходів контролю та оперативного аналізу процесів утворення запасів.

Для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності промислових підприємств необхідно вдосконалити методику планування, аналізу матеріальних запасів. Особливу увагу слід приділити аналізу, від глибини якого залежить об'єктивна оцінка результатів господарської діяльності, повнота виявлення резервів ефективного використання ресурсів і витрат.

Отже, підсумовуючи вищесказане, слід зазначити, що своєчасне оцінювання необхідних витрат і ресурсів дає можливість обґрунтувати заходи щодо ефективного використання матеріальних запасів підприємства. Запропоновані показники можна використовувати для покращення системи управління матеріальними запасами на промислових підприємствах. Вся сукупність даних, на підставі яких формується інформація про діяльність підприємства в цілому і матеріальних запасах зокрема, може бути представлена як інформована база для їхнього аналізу.

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський управлінський облік : навч. посібн. для студентів спец. 7050106 «Облік і аудит» / Ф. Ф. Бутинець, Л. В. Чижевська, Н. В. Герасимчук. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 448 с.
2. Іваниченко В.В. Финансовый анализ: Учеб.пособ. — 2-е изд. — Х.: ИД «ИНЖЕК», 2003. — 176 с.
3. Шомштейн А. А. Нормирование материальных ресурсов, производственных запасов и характеристика применяемых материалов (метод. материалы) / А. А. Шомштейн. – М. : ЦБТИМС, 1968. – 309 с.
4. Оглобин А.А. Планирование и контроль запасов материальных ресурсов предприятий в условиях новой экономической реформы: Дис. канд. эк. наук: 08.00.21. — Свердловск, 1989. — 243 с.
5. Пух Л. О. Удосконалення обліку, аналіз та контроль ефективного використання виробничих запасів підприємства / Л. О. Пух // Финансовы рынки и ценные бумаги. – 2009. – № 19. – С. 14–16
6. Кіпрєєва О. Основні напрями аналізу виробничих запасів / О. Кіпрєєва // Управленческий учет и бюджетирование. – 2008. – № 1. – С. 40–43.
7. Курус О. В. Методика аналізу надходження і використання виробничих запасів / О. В. Курус // Финансовы рынки и ценные бумаги. – 2009. – № 4. – С. 30–32.

Куцелай И. С., студент

Научный руководитель – старший преподаватель, Новик Татьяна Владимировна
Полесский государственный университет, Пинск, Беларусь

КРЕДИТНЫЕ ОТНОШЕНИЯ БАНКОВ С ФИЗИЧЕСКИМИ ЛИЦАМИ

Актуальность темы исследования: кредит – одно из важнейших звеньев рыночной экономики. Роль кредита так важна и многогранна, что можно назвать

«сердцем» экономики, задающим импульсы всему хозяйственному комплексу государства. Благодаря кредитам коммерческих банков население имеет возможность получить дополнительные средства на приобретение товаров для пользования, а также на приобретение жилья.

В свою очередь выдача кредитов для банков является не просто доходной операцией, но и одним из важных источников получения доходов, даже при любом уровне развития экономики, и в условиях финансовой нестабильности, кредитование не приостанавливается. Все зависит только от того, каким образом тот или иной банк проводит свою кредитную политику, настолько качественен его кредитный портфель.

В современном экономическом и социальном развитии общества кредит стал неотъемлемой частью жизни и выражает отношения между кредитором и заемщиком. С его помощью свободные денежные капиталы и доходы предприятий, личного сектора и государства аккумулируются, превращаясь в ссудный капитал, который передается за плату во временное пользование.

В последние годы Национальным банком ведется работа и создаются необходимые условия для расширения кредитования физических лиц. Значение данного направления банковской деятельности будет возрастать. Кредитование населения – это общегосударственная задача и направление повышения рентабельности каждого конкретного банка. Все это обуславливает актуальность избранной темы курсовой работы. Кредитные отношения банка с физическими лицами включают в себя широкий круг вопросов, связанных с привлечением банками денежных средств населения в качестве кредитных ресурсов и их размещением в активные операции, основной которого является кредитование.

Кредит – это категория историческая. Как и любое общественное отношение, он имеет свою историю, отражающую развитие экономических связей в обществе. Возникнув как случайное явление, кредит расширял сферу своего функционирования, становился объективной необходимостью, выражающей постоянные связи между участниками воспроизводственного процесса. В современном обществе кредит является такой же неотъемлемой реальностью, как и в целом обмен результатами общественного труда. Кредит изменялся и приспособлялся к новым условиям экономической жизни. На поверхности, представляя собой кредитную сделку между кредитором и заемщиком, кредит менял свою сущность вместе со сменой экономического базиса. С переходом от одного способа производства к другому кредит играл различную роль [1, с. 115].

Кредит выступает как передача во временное пользование материальных ценностей в денежной или товарной форме. Сущность кредита всегда устойчива и неизменна независимо от специфики проявления, она сохраняет черты присущие экономическим отношениям, лежащих в основе кредита.

Банковский кредит – это движение ссудного капитала, предоставляемого банками займы за плату во временное пользование. Оно выражает экономические отношения между кредиторами (банками) и субъектами кредитования (кредитополучателями), в качестве которых могут быть юридические и физические лица [2, с. 202].

Кредит связан с аккумулярованием временно свободных средств на условиях возвратности и эмиссией денежных знаков в обращение через систему кредитования. Необходимости использования банковского кредита обуславливается закономерностями и непрерывностью кругооборота фондов предприятий в воспроизводственном процессе, особенностями организации оборотных средств и основных фондов, экономическими интересами кредитора и кредитополучателя.

Кредит предоставляется банками при заключении договора с каждым субъектом индивидуально, для того чтобы степень риска была минимальной.

Кредитор – это субъект кредитного отношения, предоставляющий материальные ценности в денежной форме во временное пользование. Средства для выдачи ссуды могут быть как собственные средства кредитора, так и заемные. Развитие отношений обмена и кредитных отношений привело к сосредоточению кредиторских функций к деятельности специальных финансовых институтов – банков. Банки могут предоставлять кредиты как в собственных средствах, так и привлеченными эмитированными средствами. Но владение временно свободными средствами не является обязательным признаком кредитора. Он может ссудить стоимость, которая участвует в воспроизводственном процессе, как, например, при коммерческом кредите. Тогда ссужаются товары предназначенные для реализации.

Без возвратности кредит не может существовать. Принцип срочности означает, что кредит предоставляется на определенный срок.

Срок кредитования – это период времени нахождения заемных средств в обороте заемщика – от момента получения средств до их возврата в банк.

Если нарушается срок пользования, то искажается его сущность, он теряет свое подлинное назначение. Кредит должен предоставляться только тем, кто в состоянии его вернуть.

Кредитование физических лиц - одно из самых главных направлений в деятельности ОАО «Белагропромбанк».

Проанализировав материал, следует, что ОАО «Белагропромбанк» при выдаче кредитов физическим лицам действует в соответствии с нормативными установками Национального банка Республики Беларусь, Указами Президента Республики Беларусь, внутрибанковскими нормативными документами. При этом значительно увеличились кредитные вложения, растет прибыль банка.

В результате проведенного исследования можно сделать следующие выводы и предложения:

1) Понятие кредит происходит от латинского слова "creditum", которое означает – доверие (вера в долг).

Согласно Банковскому Кодексу Республики Беларусь под «кредитом понимается обязательство банка или небанковской кредитно-финансовой организации (кредитополучателя) предоставить денежные средства (кредит) другому лицу (кредитополучателю) в размере и на условиях, определенных кредитным договором, а кредитополучатель обязуется возратить (погасить) кредит и уплатить проценты за пользование им».

Кредит - это отношения между кредитором и заемщиком по поводу предоставления во временное пользование определенной суммы денежных средств на условиях возвратности, срочности, платности.

2) Потребительский кредит отражает экономические отношения между кредитором и заемщиком по поводу кредитования конечного потребления. Он отличается от ссуд, что представляет предприятиям кредит для производственных целей, по составу участников сделки, объектам, условиям представления.

Потребительский кредит – это средство удовлетворения потребительских нужд населения. Для населения кредит ускоряет получение определенных потребностей (товаров, услуг), которые они могли бы иметь только в будущем, необходимых для покупки данных товарно-материальных ценностей или услуг, строительства и др. Выдача потребительского кредита, увеличивает его текущий платежеспособный спрос, повышает жизненный уровень, ускоряет реализацию товарных запасов, услуг и способствует созданию основных фондов.

3) В Республике Беларусь нормативно-правовая база, касающаяся регулирования потребительского кредитования представлена рядом нормативно-правовых актов, из которых выделились три базы: Банковский

кодекс, Гражданский кодекс и Инструкция о порядке предоставления банками денежных средств в форме кредита и их возврата.

4) Процентные ставки по кредитам физических лиц должны устанавливаться на основании результатов мониторинга стоимости привлеченных и размещенных ресурсов и с учетом обеспечения доходности активных операций, сохранения конкурентоспособности кредитных услуг и доступности кредитов для населения.

5) В целях увеличения ресурсной базы НБРБ для осуществления активных банковских операций, наряду с привлечением связанных кредитных ресурсов иностранных банков, НБРБ должны осуществляться привлечение несвязанных внешних ресурсов и ресурсов иностранных небанковских финансовых компаний с учетом минимизации рисков и обеспечения сбалансированности активов и пассивов.

1. Тарасов В.И. Деньги, кредит, банки: Учеб. пособие / В.И. Тарасов. – 2-е изд., стереотип. – Мн.: Книжный дом; Мисанта, 2005. -512 с.

2. Деньги, кредит, банки: Учеб. / Г.И. Кравцова, Г.С. Кузьменко, Е.И. Кравцов и др.; Под ред Г.И. Кравцовой. – Мн.: БГЭУ, 2003. -527 с.

3. Банки и Банковское дело. Учеб. пособие / Под ред. И.Т. Балабанова. – Спб. Питер, 2010. -304 с.

4. Пакет документов, необходимых для получения кредита // Официальный сайт ОАО «Белагропромбанк» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.belapb.by/rus/natural/credits/consumer_needs/docs

5. Кредиты физическим лицам // Официальный сайт ОАО «Белагропромбанк» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.belapb.by/rus/natural/credits/>

6. Кредит на потребительские нужды // Официальный сайт ОАО «Белагропромбанк» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.belapb.by/rus/natural/credits/consumer_needs/

Кучерява М. В.

Науковий керівник – Сторожук Т. М., к.е.н., доцент
Університет Державної фіскальної служби

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Бухгалтерський облік передбачає відображення та систематизацію даних щодо фінансово-господарської діяльності підприємства, в тому числі і зобов'язань, термін або сума виконання яких є невизначеними, тобто забезпечень. Оскільки, функція реєстрації та систематизації інформації щодо забезпечень покладається на облік, то доцільним є розгляд вимог законодавчого регулювання, яким керуються суб'єкти господарської діяльності в Україні у ретроспективному розрізі.

Історичний поступ нормативного регулювання облікових забезпечень в Україні у період від радянських часів до сьогодні можна поділити умовно за типами економічних відносин.

Перший період з 1936 по 1991 – командно-адміністративний тип економіки (нормативно правові акти: Положення про бухгалтерські звіти та баланси від 29.07.1936, Спеціальний лист Народного комісаріату фінансів СРСР (1938), Лист Міністерства фінансів СРСР від 28.09.1959 «Про план рахунків бухгалтерського обліку виробничо-господарської діяльності підприємств, будівництв та господарських організацій союзного, республіканського та місцевого підпорядкування» (1959), Наказ Міністерства фінансів СРСР від 28.03.1985 № 40 «Про затвердження плану рахунків бухгалтерського обліку виробничого-господарської діяльності об'єднань, підприємств та організацій та інструкція по його застосуванню» (1985)).

Впродовж цього періоду в історії регулювання процесу створення резервів нормативно-правовими актами регулювались такі аспекти як: створення резерву сумнівних боргів; заборона створення резервів сумнівних боргів; визначення забезпечень в якості «вилучених засобів» (внесення до бюджету відрахувань від прибутку, інші вилучені засоби); забезпечення як «резерв майбутніх витрат та платежів», до складу яких включались суми резервів згідно порядку, визначеного наказами Міністерства фінансів СРСР, з метою рівномірного їх включення до витрат виробництва та обігу. З огляду на розглянуті документи можна зробити висновок, що сутність забезпечення як об'єкта бухгалтерського обліку полягала у наступному: відокремлення певних категорій засобів праці на користь держави, з метою резервування їх на покриття дозволеного законодавством переліку майбутніх витрат та платежів; включення до забезпечень суми резервів з метою рівномірного розподілу їх до витрат виробництва та обігу.

Другий період з 1991 по сьогоднішній час – економіка перехідного типу (нормативно-правові акти у сфері регулювання бухгалтерського обліку: Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (1999)[1], Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 «Про затвердження Інструкції по застосуванню Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [2],

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» [3], МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [4]).

Євроінтеграційні процеси, які притаманні сучасному етапу розвитку України, зумовлюють потребу в орієнтації на законодавство Європейського Союзу (далі – ЄС) у сфері підготовки та оприлюднення фінансової звітності. В Україні триває процес імплементації положень Директиви від 26.06.2013 № 2013/34/ЄС «Про щорічну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язані з ними звіти визначених типів компаній» [5] (далі – Директива). Як наслідок, до розгляду Верховній Раді України було представлено проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 10.08.2016 № 2486а [6], відповідно до Стратегії застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні [7], затвердженої розпорядженням Кабінету міністрів України від 24.10.2007 № 911-р та Плану імплементації вимог Директиви 2013/34/ЄС Європейського Парламенту та Ради ЄС про річну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язану фінансову звітність певних типів підприємств [8], розробленого Міністерством фінансів України та затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 № 345-р «Про схвалення розроблених Міністерством фінансів планів імплементації деяких актів законодавства ЄС у сфері бухгалтерського обліку та аудиту» [9]. Окремі положення Директиви, що визначають особливості розкриття та відображення інформації стосовно окремих об'єктів бухгалтерського обліку, наприклад, створення забезпечень для покриття визначених зобов'язань (які згідно Розділу 3 «Балансовий звіт та звіт про прибутки та збитки», статті 12, параграфу 12 на звітну дату є або можливими, або безперечними; щодо таких зобов'язань існує невизначеність стосовно розміру або дати виникнення), мають також бути імплементовані до національних положень бухгалтерського обліку (далі – НП(С)БО). Положення Директиви в окремих випадках відрізняються від вимог міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ), а тому відповідно до вищезгаданого законопроекту, суб'єкти господарської діяльності, які при складанні фінансової звітності керуються МСФЗ (згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [1]) мають керуватись ними і надалі, всі інші використовують НП(С)БО, гармонізовані із вимогами Директиви. Відповідно до українського законодавства рахунок, що акумулює дані бухгалтерського обліку щодо забезпечень, є узагальненням інформації про рух коштів, які за рішенням підприємства резервуються для забезпечення майбутніх витрат і платежів (як одного з напрямів резервування, дозволених відповідно до НП(С)БО) та включення їх до витрат поточного періоду.

Проведений аналіз наукових поглядів та норм МСБО 37 та П(С)БО 11 виявив, що національний стандарт потребує внесення наступних змін та доповнень:

назви категорій потребують доопрацювання через невичерпність розкриття їх змісту (норми стандартів вказують на те, що непередбачене зобов'язання є

імовірним та настає за певних умов, тому доцільною є зміна назви на «умовне зобов'язання»);

внесення роз'яснень щодо розмежування категорій «забезпечення» та «умовні (непередбачені) зобов'язання»;

розкриття інформації у фінансовій звітності щодо врахування ризиків при здійсненні оцінки забезпечень;

відображення деталізованої інформації стосовно впливу майбутніх подій на зміну величини забезпечення.

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України» від 16.07.1999 №996-XIV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

2. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99>

3. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» : Наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>.

4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/9>

5. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings [Electronic resource]. – Mode of access: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=EN>

6. Проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 10.08.2016 №2486а. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56245

7. Стратегія застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. Затверджено наказом Мінфіну України від 24.10.2007 № 911-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/911-2007-%D1%80/paran52#n52>

8. План імплементації вимог Директиви 2013/34/ЄС Європейського Парламенту та Ради ЄС про річну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язану фінансову звітність певних типів підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/55d2e4fc7737a.pdf>.

9. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення розроблених Міністерством фінансів планів імплементації деяких актів законодавства ЄС у сфері бухгалтерського обліку та аудиту» / Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/345-2015-%D1%80>

Кушнір В., аспірант

ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана»

ВПЛИВ УМОВ ТРАНСПОРТУВАННЯ НА ОЦІНКУ, ОБЛІК ТА ЯКІСТЬ М'ЯСА І ШКУР ТВАРИН ДЛЯ ЗАБОЮ

На м'ясопереробних підприємствах одним із перших етапів у процесі переробки худоби на м'ясо є їх транспортування. Основним завданням із транспортування тварин на м'ясокомбінати є максимальне унеможливлення втрат у живій вазі тварин, травмування чи падежу тварин та виникнення захворювань у дорозі.

Питання обліку транспортних операцій підприємства – одне із основних організаційних питань. У відділі внутрішньопідприємницького транспорту, як і в інших господарських підрозділах підприємства, облік є одним із найважливіших важелів раціональної організації виробництва, а в подальшому, і економічного господарювання. Цей облік повинен бути вичерпним, простим і своєчасним, що надає оперативним працівникам на кожен день точні та цілком ясні цифрові кількісні та якісні підсумки діяльності транспорту підприємства. За відсутності раціонального поставленого обліку транспортних операцій неможлива ні раціональна організація самих перевозок, ні рентабельна та бережна перевозка сировина [1, с.10].

Залежно від відстані до м'ясопереробних підприємств, сезону року, специфічності даної місцевості та інших чинників, тварини можуть доставлятися на забійні м'ясопереробні підприємства автотранспортом, залізницею, водним транспортом та гоном [4, с.27].

У нашій країні przewезення тварин автотранспортом є основним способом доставки їх на м'ясокомбінати. Ним можна перевозити усі види сільськогосподарських тварин та птиці. Превезення тварин проводять на спеціальних автомашинах – худобовозах або звичайних автомобілях із нарощеними бортами.

Кількість голів тварин для забою, яких навантажують на машину, залежить від марки автомашини, вгодованості тварин, відстані до м'ясокомбінату, стану дороги та інших чинників. Птицю до забою перевозять в чистих решітчастих ящиках, клітках або контейнерах, у кожному з яких може бути тільки птиця одного виду та віку.

В сучасних умовах господарювання постачання тварин для забою залізницею економічно недоцільне та практично не застосовується. Це пояснюється тим, що тварин нераціонально перевозити для забою на відстань до 800 км, швидкість транспортування низька (150-300 км на добу), виникає необхідність годівлі тварин, вагони повинні бути спеціально обладнані та укомплектовані для подібного виду перевезень, повинна бути магістраль від сільськогосподарських підприємств до м'ясокомбінатів [4, с.31].

Превезення тварин водним шляхом, виходячи із географічного розташування України, малої кількості судно прохідних річок і розташування

сільськогосподарських та м'ясопереробних підприємств також недоцільне. Хоча транспортування водним шляхом тварини переносять найкраще із поміж усіх інших видів перевезень.

Гоном на м'ясопереробні підприємства доставляють тільки велику і дрібну рогату худобу та на невелику відстань. В Україні таке приймання худоби здійснюють інколи від населення. Основна перевага даного способу в унеможливленні травматичного ушкодження тварин та виникнення транспортних хвороб(теплові удари, захворювання органів дихання, транспортна лихоманка, туберкульоз тощо)[4, с.34]. В останні роки цей спосіб доставки тварин на м'ясокомбінати майже не застосовується.

Основна перевага транспортування тварин автотранспортом полягає в тому, що це найшвидший спосіб перевезення тварин у порівнянні із іншими способами, економічно найвигодніший спосіб (якщо не враховувати спосіб гону) та відповідно значно знижується собівартість перевезення 1 ц живої маси худоби.

Тара та транспортні засоби (не залежно чи належить м'ясокомбінату, чи заготівельнику, чи сільськогосподарському підприємству) після перевезення підлягають обробці та дезінфекції. Для дотримання санітарно-гігієнічних вимог на м'ясопереробних підприємствах також встановлені дезбар'єри. Матеріали, необхідні для здійснення цих процесів обліковують на субрахунок 209 «Інші матеріали» та списують на рахунок 91 «Загальновиробничі витрати».

Від умов транспортування забійних тварин багато в чому залежить якість м'яса та шкур. Будь-який з видів постачання може впливати на забійних тварин і бути одним із несприятливих чинників впливу на якість м'яса та шкур[4, с.40].

У разі порушення умов транспортування дуже часто спостерігаються травматичні ушкодження. Тому під час після забійної переробки туш, отриманих від таких тварин, проводять зачищення травмованих тканин, а туші переводять у нестандартні. Саме це спричинює зменшенню оцінки м'яса туші.

У разі неправильного транспортування дуже часто спостерігається ушкодження шкірного покриву, що наносить збитки не тільки м'ясній, але і шкіряній промисловості.

Прижиттєве ушкодження шкірного покриву у ВРХ, в середньому, становить 11-12 %. У разі явного ушкодження шкірного покриву знижується сортність шкур і, відповідно, їх оцінка та вартість. Обліковують такі шкури окремо від стандартних.

У результаті травматичних ушкоджень, пов'язаних із порушенням умов транспортування, на м'ясокомбінатах щорічно переводять від 1,0 до 1,4 % туш у нестандартні, які використовуються лише на промислову переробку; водночас від цього м'ясопереробні підприємства потерпають від значних збитків[4, с.42].

Якщо підприємство приймає тварин для забою за масою та якістю м'яса туш, то при травматичному ушкодженні знижується оцінка та вартість тварини, а збитки терпить сільськогосподарське підприємство або заготівельник.

Якщо м'ясопереробне підприємство заготовило худобу за живою вагою тварини і тварина травматично ушкодилася або відбувся падіж, то збитки терпить тепер уже м'ясокомбінат. У такому випадку тварину обліковують за вартістю

сплаченою попередньому власнику худоби на дебет субрахунку 201 «Сировина та матеріали». Кореспондує даний субрахунок із кредитом субрахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами». Далі наказом директора мясокомбінату встановлюється комісія, до складу якої входять по одному працівнику від економічного та технічного відділу підприємства та ветеринарний лікар. Комісія визначає причини травматичного ушкодження та падежу худоби, встановлює суми збитків та виявляє винних осіб.

Списання падежу худоби відображається в обліку за дебетом субрахунку 947 «Нестачі та втрати від псування цінностей» та кредитом субрахунку 201 «Сировина та матеріали». Уцінка придбаної худоби відображається в обліку за дебетом субрахунку 946 «Втрати від знецінення запасів» та кредитом субрахунку 201 «Сировина та матеріали».

При виявленні винних осіб відображається наступна кореспонденція рахунків дебета 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків» та кредита субрахунку 716 «Відшкодування раніше списаних активів».

Таким чином, досліджено, що постачання тварин для забою на м'ясопереробні підприємства у сучасних умовах господарювання відбувається лише автотранспортом. Під час транспортування худоба може отримати травматичні ушкодження, тому під час переробки туш, отриманих від таких тварин, проводять зачищення травмованих тканин, а туші переводять у нестандартні. Саме це спричиняє зменшенню оцінки та вартості м'яса туші. Значні втрати несе також м'ясопереробне підприємство внаслідок пересортування пошкоджених шкур.

1. Александров, М.В. Организация и учетвнутризаводского транспорта [Текст] : / М.В. Александров. – ЦУНХУ ГОСПЛАНА СССР – В/О «СОЮЗОРГУЧЕТ». – М. 1936. – С. 10.

2. Инструкция по планированию, учету и калькулированию себестоимости продукции на предприятиях мясной, птицеперерабатывающей, клеежелатиновой и перопуховой промышленности. Утв. Министерством мясной и молочной промышленности СССР 30 сентября 1975г. № 1-и. — М.: ЦНИИТЭИ, 1976. — 165 с.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». [Текст]: [затверджене наказом МФУ від 29.11.1999 р. № 290 станом на 05.03.2008 р.]. — Х.: Курсор, 2008. — 292 с.

4. Якубчак, О.М. Ветеринарно-санітарна експертиза з основами технології і стандартизації продуктів тваринництва [Текст] : / О.М. Якубчак, В.І. Хоменко, С.Д. Мельничук та ін.; За ред. О.М. Якубчак, В.І. Хоменка. – Київ, 2005. – 800 с.

Кушнірук Д. С.

Науковий керівник – старший викладач, Юрчик І. Б.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ВАЛЮТНО-КУРСОВА ПОЛІТИКА ЯК ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ ІНСТРУМЕНТІВ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Результативна валютно-курсова політика є одним із основних інструментів регулювання та підтримки економічного розвитку держави. Вибір політики

фіксованого чи плаваючого режиму курсу валют залежить від багатьох факторів і може мати вагомі, як позитивні, так і негативні наслідки. Він може призвести до значних економічних втрат, зменшення інтенсивності зовнішньої торгівлі, негативно вплинути на інвестиційні рішення суб'єктів господарювання, а також бути однією з причин негативних соціальних явищ у суспільстві. Прогнозування стратегії дій економічних агентів, що в умовах невизначеності курсу є однією з ключових проблем сучасного фінансового ринку, є неодмінною умовою при розробці політики та розрахунку ризику. Саме тому моделювання ризику вибору політики валютного курсу для України є важливим і актуальним питанням.

Проблема ефективності використання різних інструментів макроекономічного регулювання у відкритій економіці нерідко зводиться до дискусії про ступінь коливання валютного курсу, починаючи від жорстко фіксованого і закінчуючи вільно плаваючим. Останніми роками в Україні динаміка реального обмінного курсу валют характеризується високим ступенем нестабільності, залежності гривні від багатьох зовнішніх і внутрішніх факторів, що зумовлює значні економічні втрати і негативні суспільні соціально-економічні процеси, викривлення інвестиційних рішень суб'єктів господарювання, зменшення темпів інтенсивності зовнішньої торгівлі. Тому прогнозування валютного курсу є одним із важливих інструментів утримання рівноваги фінансово-економічної системи держави.

Встановлення порядку та особливостей регулювання валютного курсу на території певної країни, є одним із основних завдань центрального банку. Головним агентом на ринку регулювання валютного курсу в Україні є Національний банк України (НБУ). Чимало заходів, які здійснює він, зумовлюють погіршення і так нестабільної економічної ситуації в Україні. На думку експертів, не завжди коректне монетарне регулювання призвело до процесу девальвації гривні. Протягом тривалого часу НБУ реалізовував політику фіксованого валютного курсу, і лише нещодавно, відповідно до рекомендацій Міжнародного валютного фонду було схвалено здійснення політики гнучкого валютного курсу. Це був вимушений крок, адже в країні нині вже не вистачало ресурсів та можливостей для продовження попередньої стратегії дій. НБУ використовує командно-адміністративні методи управління курсом валют, через невдалі попередні дії. За умов фіксованого валютного курсу валюта масово скуповується населенням, яке є фінансово усвідомленим, у зв'язку з певними прогнозованими очікуваннями; спекулянтами, які наперед спрогнозували девальвацію гривні і бажають отримати надприбутки; імпортерами для здійснення їх основної діяльності. Цей чинник вплинув на дефіцит валюти в банках – вона стала недоступною для вільної купівлі. У результаті штучного стримування валютного курсу протягом тривалого часу була спричинена різка девальвації гривні і українські активи стали дешевими для іноземних гравців. Це може негативно вплинути у разі вимушеної приватизації певних об'єктів для покриття дефіциту бюджету, повернення зовнішніх боргів. Негативним аспектом фіксованого курсу є велика залежність від державних резервів. Країна повинна мати достатній їх запас, щоб фінансувати дефіцит платіжного балансу. Для утримання курсу на

встановленому рівні Національному банку не вигідно (в довгостроковій перспективі) витрачати свої золотовалютні резерви. Чим сильніші курсові коливання і тиск на національну валюту, тим більше резервів витрачається. Згідно теорії паритету купівельної спроможності (ПКС), якщо утримування курсу при високій внутрішній інфляції продовжується протягом довгого періоду, то країна втрачає значну частку золотовалютних резервів і настає той момент, коли продовження політики стримування курсу стає вже неможливим. За таких обставин в країні стають поширеними явища введення обмежень на купівлю-продаж валюти; валютні перекази; обмеження на виплату валютних депозитів; обов'язковий продаж частини валютної виручки експортерами (в середньому 75%). Після періоду утримання на певному рівні валюта різко девальвує і це зумовлює значні втрати всіх суб'єктів суспільства, окрім валютних спекулянтів.

Це все негативно впливає на макроекономічну стабільність в Україні, позаяк створює можливість отримання великих обсягів безризикового доходу. Отже, на основі попиту, пропозиції та різких дій певна група суб'єктів отримала прибуток, а більшість – підсилення девальвації в країні, яка завдає значної шкоди економіці, не дає розвиватися споживчому ринку. Варто врахувати ту обставину, що структура нашої економіки нині не може забезпечити належні доходи до бюджету, що зумовлює постійний дефіцит, який також підсилює девальвацію.

Різко зростають ціни на імпортні товари, що впливає на зниження життєвого рівня кінцевого споживача. Підвищують ціни і національні товаровиробники, закладаючи в них ризики майбутніх коливань курсу валют та забезпечуючи можливості продовження діяльності на ринку та запобігання збитків. Зрозуміло: якщо ціна зростає, то обсяг спожитого товару падає – на ринку виникає необхідність зменшення кількості гравців для обслуговування торгівлі. Виникають проблеми і у тієї частини населення, яка оформлювала кредити у доларах, так як еквівалент у гривнях, відповідно, став майже в двічі більший. Це все є негативні наслідки фіксованого курсу.

Отже, є достатньо підстав вважати, що у нашій країні політика фіксованого курсу, яка раніше проводилася безпідставно і неаргументовано, сприяла породженню масштабних валютних спекуляцій та загроз фінансовій системі.

Прихильники плаваючого курсу вважають: оскільки валютний курс є однією з найважливіших цін в економіці, а ціна є основним інструментом ефективного розміщення ресурсів, фіксація цієї найважливішої ціни абсолютно не відповідає ідеї ефективного їх розміщення. При плаваючому курсі надається можливість населенню точніше спрогнозувати, в якій валюті краще тримати заощадження в банку; достовірніше оцінити свій прибуток. Не буде «банківської» паніки та системних ризиків, надходів найбагатшої верстви населення (олігархів). Адже курс буде поступово змінюватися (знижуватися) на різницю інфляції.

На основі оцінки, здійсненої за даною моделлю, можна зробити висновок: монетарна політика в Україні останніми роками була ризикованою та привела до неконтрольованої девальвації. Нині розробка нових механізмів передбачення, розрахунку та оптимізації подальших рішень Національного банку України щодо

монетарної політики є однією з нагальних проблем, що стоять на шляху реформування системи. Хоча Національний банк і застосовує методiku Міжнародного валютного фонду для прогнозування платіжного балансу, на нашу думку, варто мати власні інструменти.

1. Офіційний сайт Національного банку України. – Електронний ресурс – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>

Лещук Т. М.

Науковий керівник – асистент Копчикова І.В.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, Україна

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Бухгалтерський облік в установах бюджетної сфери є системою контролю за наявністю та рухом бюджетних і позабюджетних коштів, будується на загальноприйнятих у міжнародній практиці принципах, виконує управлінську, контрольну й інформаційну функції, має певні особливості. Реформування бюджетної сфери стосується порядку ведення бухгалтерського обліку бюджетних установ, форм і обсягів подання звітної інформації, системи внутрішнього і зовнішнього контролю використання бюджетних коштів.

На сьогодні бухгалтерський облік у бюджетній сфері України складається з обліку виконання державного і місцевого бюджетів та бухгалтерського обліку бюджетних установ, що потребує удосконалення методології та переходу на єдині методологічні засади бухгалтерського обліку і звітності, а також створення уніфікованого організаційного та інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку.

Добре поставлений бухгалтерський облік дозволяє не тільки виявити приховані резерви, виявляти порушення режиму економії планової та фінансово-бюджетної дисципліни, а й попереджати і вчасно усувати можливі втрати і необґрунтовані витрати. Удосконалювання бухгалтерського обліку, посилення його контрольних функцій за фінансовою та господарською діяльністю організації - основа зміцнення фінансово-бюджетної дисципліни.

У бюджетній сфері за останні роки відбулись значні перетворення: змінилось бюджетне законодавство; впроваджено казначейське обслуговування бюджетних коштів та облік зобов'язань розпорядників коштів у системі органів казначейства; створено централізовану модель управління державними ресурсами через єдиний казначейський рахунок. Це реальні кроки в напрямку загальної зміни підходу до планування бюджетних показників. Все це й стало фундаментом реформи в бухгалтерській галузі.

Але не зважаючи на перелічені заходи існує ряд проблем в бухгалтерському обліку, серед яких можна виділити такі як:

1) використання двох методів ведення бухгалтерського обліку – касового (при виконанні бюджетів) і методу нарахувань, що має певні особливості;

2) опосередкований вплив НБУ на організацію бухгалтерського обліку в державному секторі України;

3) ведення бухгалтерського обліку в державних цільових фондах за різними методиками;

4) подвійна консолідація звітності. Звітність про виконання бюджетів консолідується окремо по вертикалі Державній казначейській службі України і окремо по вертикалі головних розпорядників бюджетних коштів;

5) використання різних програмних продуктів для здійснення облікових операцій у державному секторі, що унеможливорює комплексну автоматизацію системи обліку;

6) не всі розпорядники бюджетних коштів охоплені казначейською системою обслуговування. Це не дає можливість отримувати оперативну та достовірну інформацію про дійсний стан виконання бюджетів різних рівнів;

8) невідповідності нормативно-правових актів Державної казначейської служби з питань ведення обліку і складання звітності стандартам IPSAS.

Перехід національної системи бухгалтерського обліку у бюджетних установах та складання звітності за міжнародними стандартами є безумовним тому, що забезпечить підвищення прозорості державних фінансів, якості та достовірності бюджетного обліку, оцінку ефективності бюджетних послуг, які надаються. Важливими є питання запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності у державний сектор з метою реформування бюджетного обліку та адаптації організаційних і методологічних основ обліку до міжнародних вимог.

Особливої уваги при реформуванні обліку в державному секторі повинні відводитись питанням кадрового забезпечення, адже якісне кадрове забезпечення, особливо головними бухгалтерами та іншими обліковими працівниками є важливою передумовою ефективного функціонування та визнання бухгалтерського обліку в держсекторі на міжнародному рівні.

Модернізація системи обліку в державному секторі можлива за умови формування єдиної законодавчо-нормативної бази, адаптованої до міжнародних вимог та норм, удосконалення методології складання звітності та запровадження інформаційних технологій.

Бухгалтерський облік у бюджетних установах є одним із найважливіших галузевих обліків в Україні. Його нормативна база продовжує вдосконалюватися. Реформуванням обліку відповідно до вимог міжнародних стандартів є розуміння вітчизняних економічних та правових умов. Форми та методи здійснення обліку в бюджетних установах залежать від змін у фінансовому механізмі держави. На сучасному етапі економічного та соціального розвитку України спостерігаємо вплив фінансової кризи на його формування. Бухгалтерський облік у бюджетних установах забезпечує відображення всіх операцій, пов'язаних з виконанням кошторису. Своєчасне, повне та достовірне відображення у балансі установи всіх операцій дасть змогу керівникові приймати управлінські рішення, аналізувати

роботу установи, контролювати цільове використання бюджетних коштів на основі затвердженого кошторису.

1. Марценяк Н.О. Реформування бухгалтерського обліку бюджетних установ: проблеми та перспективи / Н. О. Марценяк // Науковий вісник БДФА.-2014.-№4.-С. 19-20.
2. Нетецький Є. В. Роль і завдання бухгалтерського обліку в управлінні бюджетними установами / Є. В. Нетецький // Економіка і держава. – 2013. -№12.- С. 23-24.
3. Момот Л.В. Основні напрями модернізації обліку бюджетних установ у сучасних умовах господарювання / Л.В. Момот // Регіональна економіка та управління. – Донецьк. – 2014. – С. 111-114

Логвиненко Д., студент 5 курсу
Науковий керівник – к.е.н., Шабанова О.В.
Черкаського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи»

НАУКОВІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ»

Нині серед найактуальніших проблем функціонування банківських установ – це незначний обсяг власного капіталу і його незадовільна якість; незбалансованість структури активів і пасивів, низька ефективність управління ними, невисока їх якість.

Підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами є важливим науковим і практичним завданням. Але вирішення теоретичних питань з управління фінансовими ресурсами ускладнюється через відсутність однозначного визначення економічної сутності фінансових ресурсів у сучасних умовах господарювання з погляду керівників та менеджерів банківських установ[1, с. 200].

Вивченню питань сутності та формування фінансових ресурсів банків присвячено багато досліджень науковців. Вагомий внесок в розвиток цього питання зробили такі вчені як: А. Мороз, М. Савлук, В. Бочаров, І. Борисенко, А. Загородній, Л. Вознюк, Т. Смовженко, М. Алексеєнко, О. Лаврушин, О. Петрук та багато інших. Не зважаючи на велику кількість проведених досліджень формування і використання фінансових ресурсів банку, думки науковців є різносторонніми щодо трактування самого поняття.

Метою дослідження є проведення комплексного та всебічного аналізу дефініції «фінансові ресурси банківських установ».

Аналіз низки наукових праць, представлений у табл.1, дав змогу дійти висновку, що тлумачення фінансових ресурсів містить в собі джерела формування, матеріальний вияв та мету використання ресурсів. Переважна більшість науковців вважають фінансові ресурси банку сукупністю матеріальних коштів. Розбіжність думок авторів полягає у визначенні джерел формування та напрямів використання фінансових ресурсів.

Таблиця 1

Трактування науковців дефініції «фінансові ресурси банків»

№ з/п	Автор	Зміст визначення
1	2	3
1.	А. Мороз, М. Савлук [2]	це сукупність коштів, що є у його розпорядженні та використовуються для виконання активних операцій
2.	В. Бочаров [3]	матеріальна основа фінансів, що утворює фінансовий потенціал будь-якого економічного суб'єкта і створює сприятливі умови для його виробничого і науково-технічного розвитку
3.	А. Г.Загородній, Г. Л.Вознюк, Т. С. Смовженко [4]	це кошти, що є в розпорядженні банків і використовуються ними для кредитних, інвестиційних та інших активних операцій
4.	О. А. Кириченко [5]	це сукупність коштів, які перебувають у розпорядженні банків і використовуються ними для кредитних, інвестиційних та інших активних операцій
5.	О. М. Петрук [6]	сукупність грошових коштів, що знаходяться в розпорядженні банків та використовуються ними для виконання активних та інших операцій
6.	М. Д. Алексеєнко[7]	це сукупність грошових ресурсів і виражених у грошовій формі матеріальних, нематеріальних та фінансових активів, що перебувають у розпорядженні банків і можуть бути використані ними для здійснення активних операцій та надання послуг

Продовження таблиці 1

7.	О.І. Лаврушин [8]	це власні капітали та фонди, кошти, залучені банками в процесі пасивних, а також активно-пасивних операцій (у частині перевищення пасиву над активом), що використовуються для активних операцій банків
8.	Ж. М. Довгань [9]	У вузькому розумінні– це акумульовані банком вільні грошові кошти економічних суб'єктів на умовах виникнення зобов'язань власності чи боргу для подальшого розміщення на ринку з метою отримання прибутку. У широкому розумінні поняття «ресурс» (від французького «resources») трактується не лише як «засоби» і «запаси», а й як «можливості». Тому, окрім традиційних ресурсів це поняття включає й реальні можливості банку не лише акумулювати грошові зобов'язання боргу чи власності, а й здатність отримувати прибуток від проведення дохідних банківських операцій
9.	В. В. Рисін,	У вузькому розумінні– це акумульовані банком вільні грошові кошти

	М. В. Рисін [10]	економічних суб'єктів на умовах виникнення зобов'язань власності чи боргу для подальшого розміщення на ринку з метою отримання прибутку. У широкому розумінні – це сукупність власних і залучених грошових коштів та фінансових інструментів, які перебувають у розпорядженні банків і використовуються ними в процесі здійснення активних банківських операцій чи надання послуг
10.	О. Д. Заруба [11]	всю величину коштів, які може використати банк для проведення своїх операцій, насамперед, кредитних. Складовими ресурсів банку є йоговласні та залучені від інших юридичних та фізичних осіб кошти

Трактування банківських фінансових ресурсів визначається специфікою діяльності банківських установ, які, з одного боку виступають як фінансові інститути, що беруть участь у перерозподілі фінансових ресурсів, а з іншого – як суб'єкти господарювання, які використовують фінансові ресурси у своїй діяльності. Вважаємо найбільш точним трактування фінансових ресурсів банку як грошових ресурсів, що формуються за рахунок власних та запозичених джерел та використовуються у банківській діяльності.

Таким чином, дослідження сутності дефініції «фінансові ресурси банку» на основі узагальнення теоретичних уявлень дозволили уточнити її економічний зміст за рахунок включення всіх джерел формування фінансових ресурсів (залучені, запозичені, власні кошти) .

1. Теоретико-суттєвий аспект дефініції «фінансові ресурси банківських установ» / І.І. Борисенко // Культура народів Причорномор'я. — 2007. — № 120. — С. 110-113.
2. Банківські операції: підручн. / [А.М.Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна та ін.]; За ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Мороза. — К.: КНЕУ, 2000. — 384 с.
3. Бочаров В.В. Коммерческое бюджетирование. Финансовые ресурсы. Системы управления финансами / В. В. Бочаров.—СПб.: Питер, 2003. — 368 с.
4. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. — Львів, “Центр Європи”, 1997. — 571 с.
5. Банківський менеджмент : навч. посіб. / О. А. Кириченко, І. В. Гіленко, С. Л. Роголь; за ред. О.А. Кириченка. — 3-тє вид., перероб. і доп. — К.: Знання-Прес, 2002. — 438 с.
6. Петрук О.М. Банківська справа: Навчальний посібник / За ред. д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинця. — К.: Кондор, 2004. — 461 с.
7. Алексеєнко М. Д. Капітал банку: питання теорії і практики : монографія / М. Д. Алексеєнко. — К.: КНЕУ, 2002. — С. 276.
8. Банковское дело : учебник / под ред. О.И. Лаврушина. — М.: Финансы и статистика, 2005.— 672 с.
9. Довгань Ж.М. Ресурси комерційного банку: формування та управління. — Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.04.01. — «Фінанси, грошовий обіг і кредит». — Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2000.
10. Рисін В. В., Рисін М. В. Формування та розміщення довгострокових ресурсів банків в Україні : монографія / В. В. Рисін, М. В. Рисін. — К.: УБС НБУ, 2008. — 234 с.
11. Заруба О.Д. Банківський менеджмент та аудит [Текст]: Підручник / О.Д. Заруба. — К.: Видавництво “Лібра”, 1996. — 385 с.

Гринів Т.Т., к.е.н., доцент кафедри обліку та аналізу

Логін О.І., студентка групи ЕОАм-21

Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

На даний момент автоматизація обліку та певних його процесів розвивається за рахунок раціоналізації вдосконалення технологій обробки облікової інформації, а також зниження її трудомісткості. Та не зважаючи на це, робота такої автоматизації залишається на досить низькому рівні. Існуюча методологія й організація обліку формувалися для ведення обліку вручну.

Існують проблеми, пов'язані з вибором програмного забезпечення, яке б найбільш повно розкривало інформацію, сформовану за даними бухгалтерського обліку. Більшість існуючих бухгалтерських програм, які автоматизують облік, – це лише електронні таблиці, які самостійно здійснюють лише рознесення проводок у регістри обліку. Автоматизація обліку підвищує ефективність і прискорює процес обробки даних, надає оперативну інформацію для прийняття рішень. Тому доцільним є впровадження автоматизованої системи обліку не з метою отримання глобального результату, а для того, щоб вирішити ряд локальних проблем [4, с.167].

Важливою частиною господарських операцій підприємства є перших за все операції з обліку процесів виготовлення та реалізації готової продукції. Ці операції з обліку готової продукції мають достатньо високий рівень незмінності, то дані операції достатньо легко підлягають автоматизації, з іншого боку, через специфіку діяльності підприємства модуль обліку операцій з готовою продукцією є складовою частиною далеко не всіх комп'ютерних облікових програм.

Значною проблемою при організації автоматизованого обліку процесів виготовлення та реалізації готової продукції є особливості виробничих процесів різних підприємств, які визначають методику формування собівартості готової продукції і дещо ускладнюють процес розробки універсальних комп'ютерних облікових програм універсального призначення.

Ефективність роботи бухгалтера та керівника при реалізації готової продукції на виробничому підприємстві можна суттєво підвищити завдяки засобам інформації та автоматизації документообігу, які дають змогу накопичувати потрібні бази даних про наслідки господарської діяльності та використовувати їх для формування редагування та друку вихідних документів, квартальних, піврічних і річних звітів, а також надавати інформаційні послуги відповідним організаціям, ланкам управління щодо ефективності роботи, підвищувати ефективність праці аудиторів, ревізорів.

При комп'ютеризації обліку постають питання: що автоматизувати, навіщо, як і в якому обсязі. Впроваджуючи ту чи іншу автоматизовану систему обліку, підприємство впроваджує не просто програмні продукти, а нові методики управління підприємством.

Важливе значення у автоматизації бухгалтерського обліку відіграють функції:

1. інформаційна – забезпечення керівників всіх рівнів управління інформацією для поточного планування, контролю і прийняття рішень;

2. комунікаційна – формування інформації, яка є засобами внутрішнього комунікаційного зв'язку між рівнями управління і різними структурними підрозділами одного рівня;

3. контрольна – оперативний контроль та оцінка результатів діяльності внутрішніх підрозділів і підприємства в цілому, в досягненні мети;

4. прогнозна – перспективне планування і координування розвитку підприємства в майбутньому [2, с. 74].

Найбільш розповсюдженою на виробничих підприємствах є програма "1С: Підприємство 7.7", в якій вже є сформовані готові налаштування, що побудовані на базі SQL- технологій. Дивлячись на те, що завдяки даній програмі бухгалтери можуть сформулювати звітні документи, а також роздрукувати первинну документацію, "1С: Підприємство 7.7" не є досконало гнучкою для можливості вирішення окремих економічних задач. Одним з основних завдань є розв'язування облікових завдань. Таким чином, керівники підприємства повинні здійснювати економічний аналіз та прогнозування його подальшої діяльності, а також контроль складських запасів тощо.

Технологія автоматизації бухгалтерського обліку готової продукції та процесу її реалізації своїми процесами аналогічна до звичайної паперової форми обліку. Але існують деякі відмінності між журнально-ордерною й автоматизованою обліковими формами, які полягають у послідовності виконання операцій і збереження даних. Застосування автоматизованого обліку готової продукції на підприємствах дає змогу повністю позбутися помилок, які виникають на етапі перенесення даних з одного первинного документа до іншого, а також при складанні різноманітних довідок і звітів. При автоматизованій формі процес ведення вхідної інформації проводиться тільки один раз і частково контролюється програмним забезпеченням, решта процесів – складання реєстрів, звітності тощо – проводиться автоматично. Автоматизована форма ведення бухгалтерського є кращою тим, що програмне забезпечення дає змогу перевірити повноту, правильність заповнення реєстрів відповідно до нормативних актів, швидко виявити помилку і вказати способи її виправлення. Таким чином, підвищується достовірність та оперативність інформації [3, 323].

Таким чином, доцільно провести повну автоматизацію на виробничих підприємствах та впровадження програми - "1С:Бухгалтерія 8 для України". Контроль за наявністю й рухом матеріальних цінностей підприємства — це одне із завдань бухгалтерського обліку, що перетинається із завданнями складського обліку. Це завдання вирішене в "1С:Бухгалтерії 8". Реалізовано облік матеріалів, продукції й товарів на складах. Матеріальні цінності враховуються в розрізі позицій номенклатури, партій і складів. Додатково можуть враховуватися митні декларації й країна походження.

Отже, для підвищення ефективності організації автоматизації облікових процесів на виробничому підприємстві доцільним є використання лише ліцензованих продуктів, що користуються попитом серед різних інформаційних технологій, та встановлення конкретних вимог та пропозицій з автоматизації облікових робіт.

Одним з важливих факторів є проведення обов'язкового попереднього навчання персоналу основним правилам роботи з програмними продуктами, що впроваджуються на підприємстві, та створення підрозділів, які контролюватимуть роботу такої системи, дозволить покращити ефективність автоматизації обліку на виробничому підприємстві.

1. Клименко О.В. Інформаційні системи і технології в обліку. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.

2. Інформаційні системи і технології в економіці / Під ред. В.С. Пономаренко. – Київ: Академія, – 2002. – С. 72 – 81.

3. Саввон О.О. Удосконалення обліку готової продукції та її реалізації / Саввон О.О. // Держава та регіони. – 2007. – № 3. с. 321-324

4. Динько І. М. Проблеми обліку готової продукції та її реалізації [Електронний ресурс] / І. М. Динько // Луцький національний технічний університет. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/553.pdf>.

Лихолат Я.А., студентка II курсу навчально-наукового інституту права УДФСУ
Науковий керівник – Литвин Н.А. к.ю.н., доцент кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки УДФСУ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК КЛЮЧОВОГО ЕЛЕМЕНТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

На сьогоднішній день розвиток незалежної суверенної України відбувається в дещо суперечливих умовах. Насамперед, це спостерігається через стан фінансової безпеки, яку відображають швидка зміна ринкової кон'юнктури на світових фінансових ринках та взаємопов'язана система економічних відносин у структурі світового господарства. Вплив світової економічної кризи позначається на державно-правовому розвитку, зумовлює ряд негативних факторів, що загрожують реалізації конституційних прав і свобод людини і громадянина, суспільному добробуту, економічному та політичному життю держави. Економіка є основним видом діяльності суспільства, особи та держави. Від стану економіки та ефективного економічного забезпечення населення безпосередньо залежить рівень правопорядку в державі. Оскільки низький рівень економічного забезпечення породжує злочинність та в цілому деградацію суспільства, що загрожують національній безпеці держави. Тому слід зазначити, що фінансова безпека є основним елементом національної безпеки держави, оскільки забезпечення необхідних фінансових процесів буде створювати сприятливі умови для соціально-економічного розвитку та фінансової стабільності держави. Тому для повноцінного дослідження даної проблеми необхідно вивчити національні інтереси держави та основні загрози, які виникають в даній сфері.

Фінансова безпека держава є тим визначальним критерієм, що допомагає самостійно реалізовувати соціально-економічну політику держави. На думку кандидата економічних наук С.І. Лекаря, ця безпека обумовлена здатністю державних органів забезпечувати стійкість розвитку держави проти:

- впливу світових фінансових криз;
- умисних дій учасників загальносвітових фінансово-економічних відносин (держав, транснаціональних корпорацій тощо);
- впливу тіньових (кланово-корпоративних, мафіозних тощо) структур на національну економічну й соціально-політичну систему, розповсюдження злочинів та адміністративних правопорушень у фінансовій сфері, зокрема, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом;
- значного витоку капіталів за кордон;
- «втечі капіталу» з реального сектора економіки;
- конфліктів між чиновниками різних рівнів з приводу розподілу та використання ресурсів національної бюджетної системи. [1, с. 19]

В сучасних умовах державу охоплюють масові світові фінансові потоки, що в результаті негативно позначаються на її розвитку. Всупереч цьому державні органи мають розробити ряд стратегічних способів захисту фінансової системи від штучно викликаних економічних криз, фінансових ризиків та інвестицій, що не відповідають завданням держави.

Тому проаналізувавши тенденції виникнення загроз у фінансовій сфері, Головченко О.М. пропонує наступні шляхи їх уникнення:

- встановлення меж іноземної участі в капіталі вітчизняних організацій;
- галузеві обмеження (обмеження або заборона доступу іноземних інвестицій у галузі, визнані особливо важливими для економічного та соціокультурного розвитку держави);
- заходи відносно кампаній, що здійснюють недобросовісну конкуренцію;
- розробка дієвих систем контролю залучення і використання коштів іноземних запозичень. [2, с. 99]

Жежерун Р.О., проаналізувавши основні напрями дослідження даного питання, зазначає: фінансова безпека держави представляє собою результат практичних заходів з боку законодавчої та виконавчої влади в сфері фінансів, який досягається шляхом ефективного використання державних фінансів, створення сприятливого податкового та інвестиційного клімату в країні. Вдосконалення вітчизняного законодавства щодо забезпечення фінансової безпеки держави повинно відбуватись з урахуванням міжнародного досвіду та у відповідності до стандартів країн Європейського союзу [3, с. 351]

Закон України «Про основи національної безпеки України» визначає головних об'єктів національної безпеки: людина і громадянин, їхні конституційні права і свободи; суспільство – його духовні, морально-етичні, культурні, історичні, інтелектуальні та матеріальні цінності, інформаційне і навколишнє природне середовище і природні ресурси; держава – її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність. Тому регулювання фінансової безпеки держави має ґрунтуватись на конкретних об'єктах національної безпеки, оскільки на її забезпечення впливає кожен окремий громадянин, кожний суб'єкт господарювання, підприємство, установа, організація, домашнє господарство, світова економіка, держава та суспільство в цілому. [4, с. 39]

Я вважаю, що органи державної влади мають ставити перед собою стратегічні завдання стосовно регулювання не лише фінансової системи, але й збереження взаємозв'язку між всіма сферами державного управління. В такому випадку, державний апарат зможе контролювати економічну ситуацію в державі та в разі потреби усувати прогалини, уникати загроз. Чим більший буде державний контроль, тим впевненіше можна говорити про існування демократичних prerogatives держави.

Аналізуючи думку Олійника В.М., слід зазначити, що фінансова безпека держави в цілому залежить від фінансової безпеки кожного регіону. Економічна безпека регіону – це здатність регіональної економіки функціонувати в режимі розширеного відтворення, тобто стійкого економічного зростання, максимально забезпечувати прийнятні умови життя та розвитку особистості для більшості населення. Економічна безпека на регіональному рівні – це також спроможність економіки протистояти дестабілізуючій дії внутрішніх і зовнішніх соціально-економічних чинників, а також не створювати загрози для інших елементів регіону та зовнішнього середовища. Тому елементами фінансової безпеки на регіональному рівні є:

- виробничі складові, що визначають наявність ресурсної бази;
- фінансові складові, що характеризують стан фінансової системи, можливість забезпечення розвитку економічних процесів;
- соціально-демографічні складові, що відображають рівень життя населення, зокрема рівень бідності, депопуляції населення, доступних умов для життєдіяльності;
- науково-технічні складові, що визначають динаміку запровадження результатів науково-технічного розвитку, зайнятість персоналу у сфері науки;
- громадські складові, що відображають стан законності в суспільстві, поширення злочинності та корупції;
- екологічні складові, що характеризують рівень забруднюваності території та заходи, які застосовуються для її уникнення.
- продовольчі складові, що визначають якість продуктів харчування та рівень забезпечення ними.

Тому на мою думку, в сукупності національних проблем чітко розглядається регіональний аспект. Саме досягнення поставленого результату в межах регіону дозволяє говорити про системному підході до вирішення загальнонаціональних проблем, надаючи можливість враховувати зміни та забезпечувати адаптивне реагування.

Отже, належний рівень фінансової безпеки держави залежить від її цілеспрямованої політики. Якщо органи державної влади зможуть вчасно прореагувати на негативні прояви в сфері економіки та подолають їх, то не виникне ніяких небезпек для державного та суспільного розвитку. Узагальнюючи викладене необхідно зазначити, що держава при використанні різних регуляторів має спиратись на достовірну та об'єктивну оцінку соціально-економічної значущості та фінансово-економічного статусу суб'єктів господарювання регіону, що дозволить приймати відносно них ефективні управлінські рішення, а також

реалізовувати промислову та інвестиційну політики, формувати бюджети розвитку регіонів.

1. Лекарь С.І. Фінансова безпека України як підґрунтя національної безпеки держави: зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. «Актуальні питання безпеки фінансової системи держави» (м. Харків, 21 лют. 2014 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2014, с. 19-22
2. Головченко О.М. Фінансова безпека держави: сутність проблеми та механізми забезпечення: зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. «Актуальні питання безпеки фінансової системи держави» (м. Харків, 21 лют. 2014 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2014, с. 99-101
3. Жежерун Р.О. Теоретичні аспекти забезпечення фінансової безпеки держави: зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. «Актуальні питання безпеки фінансової системи держави» (м. Харків, 21 лют. 2014 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2014, с. 130-133
4. Закон України «Про основи національної безпеки України» [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 39, ст.351, режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=964-15>
5. Підхонний О. Чинники фінансової безпеки України в умовах глобалізації / О. Підхонний, О. Білецька, Я. Шевцова // Вісник Львівського університету. Серія «Економічна». – Вип. 39. – 2008. – С. 424–426.

Liulievych V. V.

Sokolenko V. O.

Scientific supervisor – I. V. Ivanova, Ph. D., Associate Professor

Cherkasy Educational and Scientific Institute State Higher Educational Institution

“University of Banking”

THE ROLE OF INTERNATIONAL RATING AGENCIES IN BUILDING INFORMATION SPACE FOR INVESTORS

Today, in conditions of a globalized world financial system rating agencies have gained popularity as institutions for solving problems of information asymmetry. Every entity that is engaged in investment activities should analyze detailed information environment to make effective investment decisions. International information systems, analytical reports of relevant government bodies, influential analytical bureau forecasts and international rating agencies ratings are considered to be the most objective channels of information. US companies such as Standard & Poor's, Moody's Investor Service and Fitch Ratings (the so-called “Big Three”), which have no equivalent competitors in the world are recognized as the largest by the number of customers. In particular, Standard & Poor's and Moody's control four-fifths (80%) of rating and credit services. Another 14% are belonged to Fitch, which together give 94% dominance in global financial market.

The aim of the research is to analyze the activity of international rating agencies and to estimate adequacy of their rating assessment in building information space for investors.

We share the opinion that securities, individual issuers, administrative-territorial units (regional and municipal administrations) and countries belong to the objects of ranking [1, p. 171].

The feature of the credit rating of the country as well as companies operating in its borders is that it does not exceed the rating of the state. If the country and its

economy are characterized by economic growth, the rule does not adversely affect the investment opportunities of the individual market. However, in an economic downturn all subjects of economic relations become “hostage” of the situation and deprived of opportunities to attract the necessary investment for development. In this aspect there is a contradiction between the real condition of the issuer and the highest rating that can be assigned to him if he intends to enter global capital markets.

Having analyzed the current situation we can state that this issue is becoming essential for Ukrainian corporations. Due to objective economic reasons the domestic financial market is not able to meet its needs in necessary investments. A clear evidence of a sharp deterioration in the investment environment is the state of the domestic stock market; its capitalization has had only a decreasing trend since September 2015. Also, there is a sharp change in the structure of bidders, top 5 of which are predominantly government bonds of Ukraine’s Ministry of Finance. So, it is evident that investment activity is very low. The only way out of the situation is targeted state support in foreign investors searching. In this context we will explore the criteria that are taken into consideration by the “Big Three” for the calculation of credit ratings in details.

By 2008, there were no precedents to doubt the reliability of international rating agencies estimates. However, the global financial crisis of 2008 has given rise to experts to reassess their views on the adequacy of ranking by leading rating agencies. We mean the unexpected bankruptcy of US “Lehman Bros” bank with more than 150-year history, which was assigned with positive credit ratings of at least A + (above average creditworthiness) until the last day. This caused a significant blow to the reputation of appraisal companies, and significantly undermined the credibility of their work.

As a result of investigation by a special commission of the US Senate it has been proven that Moody's and Standard & Poor's did not have the adequate valuation of different structured derivatives, and what is more important, they were dependent on their customers, who in most cases paid for exhibiting ratings.

Another difficulty in the use of information of international rating agencies is their disparity, and sometimes a sharp difference in the assessment of certain market entities.

To understand the reasons of such differences it is appropriate to examine the features of the methodological tools of the rating in details. The common feature is that each of them takes into account both qualitative and quantitative parameters. Quality parameters are an important source of information in any analysis. However, at the same time they increase the level of subjectivity at the end (table 1).

Table 1

Qualitative assessment of rating agencies

The name of rating agency	Qualitative evaluation factors
Standard&Poor’s	1) the idea of an insurance company’s ability to meet its obligations in the future; 2) assessment of the strength of ties between organizations and government; 3) determine the rating of subsidiaries by analyzing their relationship with both the parent company and the government
Moody’s	1) corporate management:

	a) ownership and complexity of the organizational structure; b) the risk of the release of key employees; c) risks with related parties; 2) transparency of financial reporting: a) global comparability of financial statements; b) the frequency and timeliness of financial reporting; c) the quality of financial information provided by the bank in the financial statements; 3) the regulatory environment; 4) the independence of the regulatory body
Fitch Ratings	1) the issuer's ability to withstand competitive pressure; 2) management strategy and corporate management; 3) the situation in the industry and operating environment

Source: Summarized by authors based on sources [2-4]

After analyzing the data of table 1, we can conclude that international rating agencies use a large number of quality factors that give rise to the question of the adequacy of the data estimates in assigning ratings. Since rating agencies are strong indicators of information to investors, change of established rankings can both stimulate the inflow of investment and reduce them.

Of course, the market ranking of leading international agencies is the prerequisite of penetration in global capital markets. However, the lack of healthy competition and monopoly position of the three major rating agencies (Standard & Poor's, Moody's, Fitch) reveals the inadequacy of institution rating assessment. The market weight of rating assignments which are established by them is an active signal to potential investors, thus the possibility of their falsity have been proved by historical experience. Considering the interdependence of the market entity rating and rating of the country, in this case, ratings limit market opportunities of the company, which has a negative effect on the individual subject of economic relations and the economy of the whole. Therefore, in our opinion, the ratings of international agencies cannot be the basic parameters of the information environment of investment processes.

1. Ходос Л. В. Міжнародні та національні кредитні рейтингові агентства їх роль у управлінні фінансовими ризиками в Україні / Л. В. Ходос // Інформація і право. – Київ, 2013. – №1(7). – С. 170 – 177.
2. Moody's Investor Service: [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.moody's.com>
3. Standard & Poor's Ratings Services: [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.standardandpoors.com>
4. Fitch Ratings: [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.fitchratings.com>
5. Фондова біржа ПФТС: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pfts.ua/uk/traderesults/?startDate_cap=01.03.2014&endDate_cap=31.03.2014

Мартинюк Р. Ф., студент III курсу факультету економіки та управління
Фатенок-Ткачук А. О., к.е.н., доцент
 Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ОЦІНКА ТА ОБЛІК ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Одним із видів нематеріальних активів є об'єкт інтелектуальної власності, він є принципово новим та мало поширеним в практиці бухгалтерського та податкового обліку. В теорії бухгалтерського обліку інтелектуальна власність виникла лише з переходом України до ринкової економіки.

До об'єктів інтелектуальної власності відносять:

- об'єкти промислової власності;
- об'єкти авторського права та суміжних з ним прав;
- об'єкти прав на товарні знаки для товарів та послуг.

Вони та інші нематеріальні активи відіграють суттєву роль на шляху до максимізації прибутку підприємством.

Інтелектуальна власність - це права на результати розумової діяльності людини, які є об'єктом цивільно-правових відносин у частині права кожного володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

З позиції бухгалтерського обліку інтелектуальна власність, яка прийнята на баланс, набуває статусу нематеріальних активів і оцінюється заодним з трьох методів:

- Витратний метод. Чимала кількість нематеріальних активів має досить тривалий період створення, наприклад, інформаційні бази даних, і витрати на їх формування найчастіше списуються за витратними статтями. Він застосовується у тому випадку якщо нематеріальний актив немає аналогів, а його економічний ефект не є стабільним.

При оцінці слід врахувати всі істотні витрати, такі як праця, маркетингові і рекламні витрати, витрати на страхування ризиків, пов'язаних з об'єктами інтелектуальної власності, витрати на вирішення правових конфліктів, на матеріали, витрачені на формування об'єкта інтелектуальної власності, собівартість науково-методичного забезпечення, індивідуалізації власної продукції — логотипа, ліцензій, сертифікатів тощо[2].

- Порівняльний метод, або ринковий метод. Він є поширеним при розвиненому ринку нематеріальних активів, що оцінюються. Цей метод ґрунтується на принципі ринку, вартість активу визначається з вартості подібних активів.

- Метод прибутковості використовують найчастіше при оцінці патентів і ліцензій, торгової марки, франшизи, майнових прав.

Він ґрунтується на розрахунку економічних вигід, що отримує підприємство від використання нематеріального активу.

Об'єкт інтелектуальної власності як і будь-який актив може бути списаним з балансу підприємства за залишковою вартістю, бути проданим, переданим як внесок до статутного капіталу іншого підприємства, обміненим на подібний чи неподібний актив або безоплатно переданим іншому підприємству.

Використання інтелектуальної власності як нематеріальних активів у господарській діяльності підприємств та відображення в бухгалтерському обліку операцій по використанню таких об'єктів дозволяє:

- документально підтверджувати довгострокові майнові права на підставі їх обліку на балансі підприємства;

- здійснювати амортизацію нематеріальних активів у встановленому порядку залежно від терміну їх корисного використання, що дозволяє отримати амортизаційні фонди для подальшого оновлення нематеріальних активів;
- отримувати додатковий прибуток від передачі прав використання об'єктів інтелектуальної власності, а також забезпечувати обґрунтоване регулювання цін на інноваційну продукцію підприємства;
- сплачувати фізичним та юридичним особам авторську винагороду у вигляді роялті;
- здійснювати комерційні операції у вигляді застави, обміну на надійні активи, реалізації тощо з метою отримання доходів і залучення відповідних кредитних ресурсів;
- оновлювати технічний стан виробництва і технології шляхом впровадження інтелектуального капіталу в господарський оборот підприємств;
- здійснювати корпоративні (транзакційні) операції шляхом внесення до статутних фондів інших підприємств (господарських товариств) власного інтелектуального продукту, що дозволяє додатково залучити фінансові ресурси і отримати відповідні корпоративні права з метою впливу на діяльність господарських товариств[3].

Отже, використання інтелектуальної власності має важливий ефект на прибутковість підприємства, а його відображення в бухгалтерському та податковому обліку надає підприємству можливість амортизувати вартість нематеріального активу на товари та послуги підприємства, також отримання економічних вигод від оренди, внеску в статутний капітал або продажу активу.

1. Мазуренко А. А. Особливості обліку об'єктів інтелектуальної власності [Електронний ресурс] / Анастасія Андріївна Мазуренко – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/25_NNP_2009/Economics/50669.doc.htm.

2. Попова І. Інтелектуальна власність - це не страшно / Ірина Попова. // 2. Український бухгалтерський тиждень "Дебет-Кредит". – 2001.

3. Право інтелектуальної власності [Електронний ресурс] / [О. А. Підпригора, О. Б. Бутнік-Сіверський, В. С. Дроб'язко та ін.] // Видавничий Дім Ін Юре. – 2002. – Режим доступу до ресурсу: <http://textbooks.net.ua/content/view/4373/36/>.

Мартиняк В. В., студентка спеціальності: облік і аудит
Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Савчук Т. В.
Інститут економіки та управління у нафтогазовому комплексі

КРЕАТИВНИЙ ОБЛІК: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ

Якщо хтось скаже, що робота бухгалтера є рутинною справою, то багато науковців з впевненістю скажуть, що це не так. Саме креативний аспект бухгалтерського обліку буде розглянуто в даному дослідженні.

Питання креативного обліку у своїх працях розглядали: Голов С. Ф., Пушкар М. С., Паркер Р.Х., Ріган Р. О. та інші, але на сьогоднішній день

залишаються недостатньо дослідженими питання особливостей застосування креативного обліку.

Як зазначає Метьюс М.Р. і Перера М. Х., креативний облік – це будь-який метод бухгалтерського обліку, що не відповідає загальноприйнятій практиці, або встановленим стандартам чи принципам, але забезпечує достовірне подання стану справ у компанії [1, с.142] .

Медведев М. Ю. висловив таке твердження стосовно креативного обліку: це використання та зловживання методами й принципами бухгалтерського обліку для досягнення фінансових результатів, які навмисно не забезпечують чесний і справедливий погляд [2, с.528]. Але з цим важко погодитись. Креативність і творчий підхід в обліку не обов'язково зводиться до зловживання з метою викривлення фінансової інформації.

Згідно з П(С)БО підприємство має законне право вибору конкретних способів та процедур обліку на етапі формування облікової політики з передбачених у відповідних стандартах, зокрема:

- вибір методу нарахування резерву сумнівних боргів (хоча за даними Головного контрольно-ревізійного управління України однією з основних причин зменшення прибутковості природних монополій є саме створення ними резерву сумнівних боргів);

- вибір методу оцінки запасів підприємства;
- вибір методу нарахування амортизації;
- порядок обліку і розподілу транспортно-заготівельних витрат;
- вартісних ознак предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів;
- переліку створюваних забезпечень майбутніх витрат і платежів тощо.

Вибір повинен здійснюватись керівництвом обґрунтовано з дотриманням норм національного законодавства, вимог П(С)БО та інших нормативних документів щодо регулювання бухгалтерського обліку, а також професійним судженням. Основним критерієм вибору є не викривлення інформації, а, навпаки, представити інформацію у фінансовій звітності якомога повніше, правильніше і достовірніше.

Звичайно, в даній сфері можливі зловживання.

Основні види зловживань методами і принципами бухгалтерського обліку:

- 1) маніпулювання у визначенні та відображенні валових витрат підприємства з метою зменшення платежів до бюджету, а саме податку на прибуток;

- 2) маніпулювання прибутком з метою зменшення виплат дивідендів акціонерам;

- 3) маніпулювання з метою підвищення прибутковості та зниження зобов'язань для підвищення рейтингу конкурентоспроможності підприємства;

- 4) завищення показників дохідності з метою залучення інвестицій;

- 5) коригування показників дохідності підприємства задля отримання бажаного податкового статусу підприємства;

6) маніпулювання зі структурою власного капіталу для досягнення необхідних вимог щодо формування статутних фондів;

7) маніпулювання зі структурою та вартістю активів для задоволення офіційних обмежень, запроваджених чинним законодавством [3].

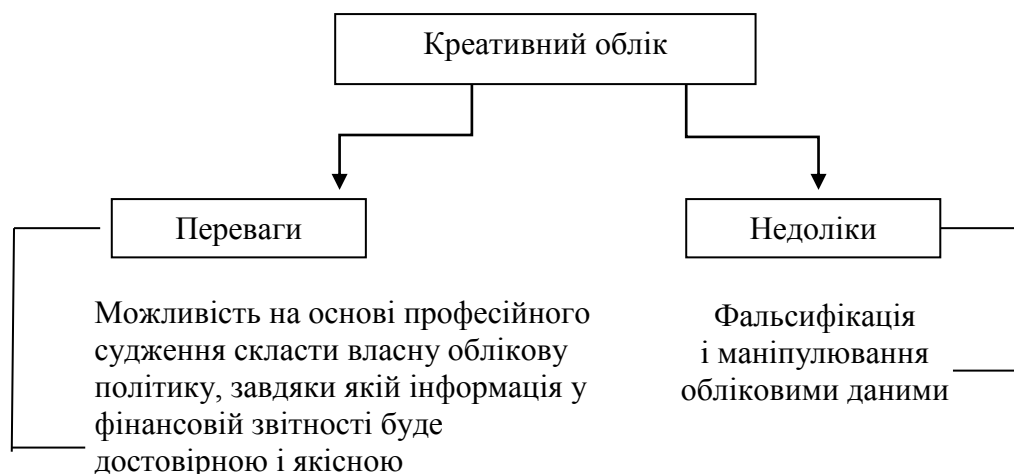

Рис. 1 – Переваги та недоліки креативного обліку

Елемент креативності присутній в обліку досить давно, однак його значення і наслідки в різні часи мали різні значення. Отже, бухгалтеру необхідно використовувати альтернативні варіанти обліку та дотримуватись при цьому вимог чинного законодавства та Кодексу професійної етики бухгалтерів з метою кращого забезпечення відповідності фінансової звітності всіх якісним характеристикам.

1. Метьюс М. Р. Теорія бухгалтерського обліку/Метьюс М. Р., Перера М. Х. Б. – Київ, Юніті, 1999 – 667 с.
2. Медведєв М. Ю. Бухгалтерський академічний словник/ Медведєв М. Ю. – Москва, Московська фінансово-промислова академія, 2011. – 340 с.
3. Гнилицька Л. В. Маніпулювання обліковими даними – загроза економічній безпеці підприємства/ Л. В. Гнилицька // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. — 2011. — № 3 (15). — С. 5–14. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>.

Матюхіна Г.О., магістр 11 МБОО

Науковий керівник – Голуб Н. О., к.е.н., доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет

СУЧАСНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Витрати є необхідною умовою функціонування підприємства, кількість та якість їх здійснення істотно впливають на формування фінансових результатів. Непередбачуваність та мінливість сучасних економічних відносин впливають на вибір того чи іншого методу управління витратами, які, у свою чергу, потребують доповнення, а в деяких випадках і докорінних змін. У системі управління витратами підприємства використовуються різні методи та підходи, які

потенційно можуть впливати на величину та структуру окремого з видів витрат. Особливістю сучасних методів управління витратами є їх варіативність та здатність враховувати вимоги окремих підприємств з урахуванням специфіки діяльності підприємства, його організаційної характеристики тощо. Тому на сьогоднішній день перед бізнесовими структурами постає завдання впровадження ефективної системи управління витратами та контролю за ними, що обумовлює актуальність обраного напрямку дослідження.

Управління витратами – це процес цілеспрямованого формування оптимального рівня витрат підприємства. Критерієм оптимізації є мінімум витрат, що дає змогу підприємству отримати певні конкурентні переваги на ринку збуту, проводити гнучку цінову політику, формувати оптимальну виробничу програму, та, за різних умов, досягти високих розмірів прибутку. Однак, зниження рівня витрат є важливим завданням, але не основною метою управління витратами, бо така оптимізація може призвести до зниження якості продукції та сервісного обслуговування споживачів, відмовою від реалізації видів продукції, що користуються попитом, але потребують значних витрат, принаймні, на першому етапі їхнього впровадження [5].

Головною метою управління витратами підприємства є отримання або підвищення конкурентних переваг задля забезпечення ефективної діяльності. Тому, саме ринкова спрямованість повинна стимулювати впровадження новітніх технологій управління витратами, що дозволить успішно інтегруватись у світовий та європейський економічний простір та забезпечити вітчизняний менеджмент інноваційним інструментарієм ефективного функціонування [3].

Вивчення теоретичних та практичних аспектів обліку та контролю витрат суб'єктів господарювання, формування собівартості продукції та послуг здійснювалося в наукових працях багатьох відомих вітчизняних та зарубіжних дослідників, таких як Агєєва Н., Аббата Дага А., Бутинець Ф., Гаврилов Д., Герасимчук Н., Голов С., Дзурі К., Денісов С., Жданов О., Кармінський О., Крилов В., Мазурова І., Масленщиков В., Мінаєв Е., Оленев М., Примаєв А., Фалько С., Чижевський Л. та інших. Особливу актуальність набувають питання науково обґрунтованого вирішення організаційно-методичних аспектів реалізації функції управління витратами в корпоративних структурах.

Останнім часом набули розвиток різноманітні концепції управління витратами на підприємстві за для оптимізації ресурсів в процесі досягнення ефективної діяльності. Менеджерам дедалі нелегко визначитись як окремі підходи, методи, інструменти співіснують одне з одним, в чому є слабкі та сильні сторони тих чи інших нововведень у системі управління витратами. Вченими розглядаються декілька систем: деякі вже позитивно зарекомендували себе у впровадженні в діяльність, а деякі тільки проходять етап випробування, за результатами яких можна буде зробити висновки щодо можливості їх застосування. До таких систем відносять:

- standard costing (СК);
- direct costing (ДК);
- target costing (ТК);

- kaizen costing (KK);
- ABC – costing;
- Theory of constraints (TOC).

Дія таких об'єктивних чинників, як концентрація виробництва, удосконалення його технології й організації, розробка теорії нормування витрат праці й матеріальних ресурсів, розвиток методів оперативного управління виробництвом, гостра необхідність оперативного контролю витрат і регулювання собівартості, призвела до створення і поширення різноманітних систем і методів управління витратами підприємства [4].

Розглянемо умови застосування методів управління витратами:

- директ-костинг – необхідний поділ витрат на змінні і постійні;
- абзорпшн-костинг – використовує методи розподілу накладних витрат, що дозволяють найбільш точно встановити величину накладних витрат, що включаються до собівартості одиниці продукції;
- стандарт-кост – передбачає наявність системи стандартів (норм та нормативів) [1, с. 225];
- метод ABC – виділяє види діяльності та операцій за ними, розширює існуючу систему бухгалтерського обліку, необхідне додаткове навчання персоналу;
- таргет-костинг – умовою застосування методу є тісна горизонтальна взаємодія між функціональними підрозділами підприємства, його постійне застосування, організація постійного контролю рівня витрат, надійність маркетингових прогнозів і правильне позиціонування підприємства на ринку [2];
- кайзен-костинг – також потребує постійного застосування, а також проведення безперервних, відносно невеликих удосконалень виробничих процесів, здатних у сукупності дати значний результат, залучення всіх співробітників в безперервне вдосконалення якості діяльності та створення необхідної системи мотивації [2];
- бенчмаркінг затрат – правильний вибір підприємства-еталона. Необхідна наявність повної і достовірної інформації про еталонних результати та методи їх досягнення;
- CVR-аналіз (аналіз точки беззбитковості) – передбачає дотримання системи припущень (незмінність ціни; поділ витрат на змінні і постійні; відсутність відхилення фактичних постійних і змінних витрат від планових). Для графічного рішення кількість видів продукції не повинно перевищувати 3-4;
- кост-кілінг – потрібна наявність повної і достовірної інформації про стан витрат на підприємстві, прагнення керівництва підприємства до зниження витрат. Певним чином побудована система мотивації персоналу;
- LCC-аналіз – наявність точних і детальних маркетингових описів стану ринку і позиціонування продукції або послуг підприємства, чітка ідентифікація етапів життєвого циклу продукту;
- метод VCC – умовою є відповідність стратегічного позиціонування підприємства особливостям діяльності підприємства та кон'юнктурі ринку, повне

знання кон'юнктури ринку, внутрішніх процесів підприємства, повне уявлення про діяльність господарюючих суб'єктів, що взаємодіють з підприємством;

– метод JIT (just-in-time) – повинні бути наявними резервні виробничі потужності, машини та обладнання, які можна швидко переналадити на випуск іншої продукції;

– метод EVA – необхідне проведення оцінки вартості компанії з урахуванням фактору ризику.

Проведений аналіз сучасних методів управління витратами показав, що для вирішення проблеми оптимізації витрат та ефективності господарювання компаній необхідний індивідуальний підхід до вибору існуючих систем управління витратами, а в низці випадків до формування власної системи управління з урахуванням галузевих особливостей, організаційної структури і масштабності корпорації. Найліпше – обрати сукупність декількох методів. Адже використовуючи один або декілька з вищенаведених методів сучасне підприємство будь якої галузі промисловості матиме у своєму арсеналі досить дієвий механізм управління витратами. Тобто крім традиційних - директ-костинг, стандарт-костинг, спробувати застосовувати таргет-костинг, бенчмаркінг витрат, LCC-аналіз, методи EVA, ABC-метод. На думку деяких українських науковців, на сучасних українських підприємствах найдоцільніше використовувати ABC-аналіз, бо у результаті впровадження у виробництво досягнень науково-технічного прогресу, тотальної автоматизації і механізації виробництва частка прямих витрат у собівартості постійно знижується.. Це, в свою чергу, дозволить підприємству досягти ефективної та високорентабельної діяльності.

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, Н.М. Малюга; за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : ПП «Рута», 2002. – 480с.

2. Грещак М. Г. Управління витратами. Навчальний посібник / М. Г. Грещак, В. М. Гордієнко, О. С. Коцюба та ін.; за заг. ред. М. Г. Грещака. – К. : КНЕУ, 2008. – 264 с.

3. Давидович І.Є. Управління витратами: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І.Є. Давидович. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.

4. Партин Г.О. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій: монографія. – К.: Вид-во УБСНБУ, 2008. – 219 с.

5. Турило А.М. Управління витратами підприємства: навч. посібник / А.М. Турило, Ю.Б. Кравчук, А.А. Турило. – К. : Центр навч. літ-ри, 2006. – 120 с.

Микульський В., магістр

Науковий керівник – Сняєва Л.В., д.е.н., професор

Таврійський державний агротехнологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

Масова приватизація, що здійснюється в Україні, трансформувала тисячі

великих та середніх підприємств у акціонерні товариства. Це дало змогу мільйонам громадян стати власниками та створило необхідну мотивацію і зацікавленість в ефективному функціонуванні приватизованих підприємств та зробило цей тип організації підприємства найпоширенішим і у нашій країні[1].

Найвигіднішим і найпоширенішим типом організації підприємства у країнах з розвинутою ринковою економікою, а зараз і в Україні, є акціонерне товариство. Акціонерне товариство (далі АТ) – це форма організації добровільних господарських об'єднань юридичних і фізичних осіб, яка ґрунтується на об'єднанні своїх грошових засобів шляхом випуску й продажу акцій для спільної господарської діяльності та отримання прибутку, або це основна форма організації великих та частини середніх підприємств, капітал яких формується шляхом продажу акцій та інших цінних паперів [2]. Акціонерні товариства мають ряд переваг у порівнянні з іншими видами ділових організацій, які роблять їх найбільш придатною формою для великого бізнесу в силу цілого ряду причин. Перш за все акціонерні товариства можуть мати необмежений термін існування, в той час як період дії підприємств, заснованих на приватній власності чи товариств з участю фізичних осіб, як правило, обмежений рамками життя їх засновників. Акціонерні товариства завдяки випуску акцій, одержують більш широкі можливості в залученні додаткових коштів у порівнянні з не корпоратизованим бізнесом. Оскільки акції мають достатньо високу ліквідність, їх набагато легше перетворити в гроші при виході з акціонерного товариства, ніж отримати назад долю в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю.

Обрана тема дослідження на етапі становлення ринкових відносин є актуальною та важливою, оскільки за роки впровадження економічних реформ підприємства України зіткнулися з чималими проблемами, які базуються не тільки на об'єктивних чинниках. У ситуації, яка склалась в українській економіці і на підприємствах, зокрема, найбільш актуальним питанням є аудит акціонерного товариства. Питаннями проведення аудиту в акціонерних товариствах займалися такі відомі вчені як Борзунова В.І., Бортник Н.А., Бортник А.Н., Бутинець Ф.Ф., Голова С.О., Довгань Л.П., Лупенко Ю.О., Майданевич П.Н., Мех Я.В., Родионова В.М., Суржик В.Г., Суторміна В.М., Олейник О.А., Федосеев С.К. та інші. Враховуючи значущість і цінність досліджень зазначених авторів, необхідно відзначити, що висвітлено лише окремі аспекти проблеми аудиту діяльності акціонерних товариств. Проведення аудиту акціонерного товариства регулюється значною кількістю законів України, положеннями, стандартами та іншими нормативними документами, дозволяє виявити слабкі та сильні сторони підприємства і обрати найбільш раціональне управлінське рішення, яке дозволить врятувати підприємство від банкрутства, підвищить його незалежність, ліквідність тощо в залежності від ситуації[3].

За результатами аудиторської перевірки ПП «Молокозавод-ОЛКОМ» (м. Мелітополь, Запорізької обл.) встановлено, що в основному дані, відображені в журналах-ордерах та оборотно-сальдових відомостях, наданих аудиторам

стосовно витрат Підприємства за 2015 р., відповідають первинним документам та даним фінансової звітності. На нашу думку, звіт про фінансові результати за 2015 рік в усіх суттєвих аспектах повно і достовірно відображає величину і структуру доходів Підприємства, а також розкриває інформацію про них.

Для оцінки стану впровадження принципів корпоративного управління акціонерного підприємства нами проведено тестування, аналіз та інші аудиторські процедури, пов'язані з дотриманням цього питання чинному законодавстві України. На підставі проведеного тестування, аналізу та інших аудиторських процедур, на нашу думку, оцінка стану впровадження принципів корпоративного управління задовільна.

Під час проведення аудиторської перевірки у було виявлено правопорушення, яке суттєво не впливало на діяльність підприємства, проте слугувало поштовхом для удосконалення системи контролю на підприємстві. У кінці аудиторської перевірки складено «Аудиторський звіт» та «Аудиторський висновок», в яких наведена заключна інформація про проведення аудиторської перевірки та надані рекомендації.

Аудиторська перевірка ПП «Молокозавод-ОЛКОМ» показала, що для збільшення ефективності контролю та управління підприємством керівництву необхідно ввести систему внутрішнього аудиту для організації додаткового контролю. Внутрішній аудит є одним із способів контролю за правомірністю та ефективністю діяльності усіх підрозділів підприємства. Ефективний внутрішній аудит може знизити витрати компанії на зовнішній аудит, якщо зовнішній аудитор буде мати можливість покладатися на результати роботи внутрішнього аудиту, що скоротить обсяг аудиторських процедур, виконуваних зовнішнім аудитором.

1. Білорус О. Г., Рогач В. І. Акціонерні товариства: організація і управління. - К.: Техніка. – 1992. – 144с.

2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003.- № 40.- Ст. 356. (Зі змін. та допов.).

3. Акціонерні товариства.// “Українська Інвестиційна Газета”. – К. – 1997. – 344с.

Михайлова О.В., канд. екон. наук, доц. ХДУХТ, Харків

Фощан В.В., начальник відділу розробки банківських продуктів

ПАТ «Мегабанк», Харків

ОСНОВНІ ЕТАПИ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРОЮ КАПІТАЛУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Одним із важливих напрямів забезпечення ефективної діяльності та підвищення конкурентоспроможності підприємств є ефективне управління капіталом. Процесний підхід до управління капіталом дозволяє вирішувати значний комплекс завдань з управління матеріальними та фінансовими потоками господарюючого суб'єкта. Проте, незважаючи на його широке використання,

етапи управління структурою капіталу підприємства у процедурі процесного підходу не деталізовані.

З метою роз'яснення та деталізації суті керованих процесів пропонуємо розглянути етапи їх функціонування в діяльності підприємства [1].

Перший етап – аналіз структури та вартості капіталу передбачає використання різних методів і прийомів економічного, фінансового, статистичного та інших видів аналізу з метою визначення існуючих параметрів структури капіталу, виявлення тенденцій і залежностей між різними складовими капіталу.

Другий етап в управлінні капіталом підприємства полягає:

- для процесу управління формуванням капіталу – у визначенні потреби в ресурсах, виявленні розривів ліквідності;

- для процесу управління використанням капіталу – у визначенні напрямів вкладення ресурсів, які залежать від наявності розривів ліквідності, оперативних і стратегічних планів підприємства;

- для процесу управління відтворенням капіталу – у визначенні форми відтворення капіталу і напрямків використання накопиченого прибутку.

Для прийняття рішення щодо структури капіталу розмір, вартість і терміновість власних і позикових коштів розглядаються у взаємозв'язку, з одного боку, і співвідношення мобільних та іммобілізованих коштів – з іншого. Диспропорції можуть привести до недостатньої забезпеченості власними оборотними засобами і зниження рівня платоспроможності підприємства.

Залучення та вкладення фінансових ресурсів відбувається з урахуванням напряму і поточної потреби діяльності підприємства, терміновості фінансових ресурсів, оборотності активів підприємства. Пропонуємо як ключові розглядати такі чинники, які впливають на вибір варіантів фінансування та вкладення фінансових ресурсів (розроблено автором на підставі [2]): організаційно-правова форма економічного суб'єкта;

- галузева специфіка; специфіка виду діяльності;
- фаза життєвого циклу комерційної організації;
- вартість капіталу, що залучається з різних джерел;
- типи обраних комерційними організаціями стратегій розвитку;
- специфіка розривів ліквідності.

При цьому одним з основних критеріїв для збереження ліквідності та платоспроможності є відповідність терміновості джерел і вкладень фінансових ресурсів.

Для визначення, у якому капіталі підприємство відчуває потребу, ми пропонуємо використовувати інструмент стратегічного аналізу – аналіз розривів (GAP-аналіз). GAP-аналіз застосовується для дослідження невідповідності (розривів) між поточним станом підприємства і бажаним, дозволяє виділити проблемні ділянки, що перешкоджають розвитку підприємства, і оцінити ступінь його готовності до виконання переходу від поточного стану до бажаного [2]. Ця методика може бути використана як у разі оперативного планування, так і для довгострокового прогнозування (планування) структури капіталу підприємства.

Третій етап для процесу управління формуванням капіталу полягає в аналізі доступних і найбільш вигідних для підприємства джерел фінансування; для процесу управління використанням капіталу – в аналізі та прогнозуванні структури капіталу з урахуванням різних варіантів вкладення фінансових коштів; для процесу управління відтворенням капіталу – в аналізі й виборі стратегії з підвищення прибутковості й рентабельності підприємства, в тому числі й частини оптимізації оподаткування.

Четвертий етап спрямовано на пошук оптимального варіанта залучення, вкладення і відтворення капіталу. Пошук і прийняття рішення відбуваються на підставі результатів аналізу, проведеного на третьому етапі, з використанням методів оптимізації структури капіталу. Процес відтворення капіталу виражений у формуванні та розподілі прибутку підприємства, амортизаційної та інвестиційної політики підприємства. Залежно від обраних підприємством стратегій за цими напрямками відбувається концентрація ресурсів і їх розподіл з урахуванням обраної форми відтворення капіталу: простого або розширеного. При цьому амортизація є основним джерелом простого відтворення основного капіталу, а гнучка амортизаційна політика на принципах підвищення капіталізації дозволяє сформувати ефективний механізм відтворення основного капіталу на всіх його стадіях. А зароблений прибуток і залучені інвестиції є основними джерелами розширеного відтворення капіталу підприємства. Очевидно, що процес відтворення капіталу пов'язаний з процесами формування і використання капіталу, від ефективності функціонування яких залежить результат відтворення капіталу.

На п'ятому етапі здійснюються необхідні заходи, спрямовані на залучення, розміщення та відтворення капіталу.

Шостий етап управління структурою капіталу передбачає регулярний і систематичний аналіз ефективності процесу управління, контроль за дотриманням встановлених параметрів і нормативів капіталу. У разі відхилення існуючих параметрів від нормативних або планових, погіршення результатів діяльності або виникненні потреби в зміні структури капіталу процес повторюється. При цьому результатом процесу управління, як нами зазначалося раніше, є досягнення цілей підприємства, підвищення ефективності діяльності. Основним показником ефективності управління структурою капіталу підприємства є позитивна динаміка прибутку і фінансових показників діяльності підприємства як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. Із цією метою розглядається ефект від залучених коштів (порівняння основних показників рентабельності, ділової активності та фінансової стійкості до і після зміни структури капіталу), будуються короткострокові й довгострокові прогнози структури капіталу і рентабельності підприємства, у тому числі з урахуванням впливу фінансових ризиків, приймається рішення про підтримку або зміну існуючої структури капіталу. Для підвищення ефективності управління капіталом доцільним є проведення аналізу ефекту фінансового левериджу і аналізу середньозваженої вартості капіталу, порівняльного аналізу фактичного і нормативного (оптимального) показників цільової структури капіталу, проведення стрес-тестування.

Таким чином, застосування процесного підходу щодо управління капіталом підприємств, який враховує циклічність і взаємодію керуючих процесів (формування, використання, відтворення капіталу), дозволяє системно підходити до процесу управління капіталом і є важливим інструментом конкурентної боротьби між суб'єктами господарювання.

1. Фощан В.В. Процесний підхід до управління структурою капіталу конкурентоспроможного підприємства торгівлі / В.В. Фощан, О.В. Михайлова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. праць. – Х. : ХДУХТ, 2016., – Вип. 1.(23). – С. 36–48.

2. Гершун А. Технологии сбалансированного управления / А. Гершун, М. Горский. – М. : Олимп–Бизнес, 2006. – 416 с.

Михайлович П. П., студент факультету економіки та управління
Науковий керівник – Фатенок-Ткачук А. О., к.е.н., доцент
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

Статутний капітал – виділені підприємству або залучені ним на засадах, визначених законодавством, фінансові ресурси у вигляді грошових коштів або вкладень в майно, матеріальні цінності, нематеріальні активи, цінні папери, що закріплені за підприємством на праві власності або повного господарського відання. Статутний капітал товариства визначає мінімальний розмір майна товариства, який гарантує інтереси його кредиторів. За рахунок статутного капіталу підприємство формує свої власні (основні та оборотні) фонди. Саме він забезпечує діяльність підприємства і визначає базу нарахування дивідендів. Саме ці причини актуалізують дослідження [1; 2].

Формування статутного капіталу обумовлює великий перелік нормативно-правових актів. Закон України “Про цінні папери та фондовий ринок” містить інформацію про види цінних паперів, способи їх емісії та законодавчо регламентує їх емісію. Закон України “Про акціонерні товариства” від 14.06.2016. регламентує чисельність акціонерів, порядок і спосіб погашення вкладу у статутний капітал, а також етапи проведення формування статутного капіталу підприємства. Положення про діяльність з обліку прав власності на іменні цінні папери та депозитарну діяльність, затверджене указом Президента України від 02.03.1996 березня 1996 № 160/96 містить інформацію про законодавчу регламентацію випуску іменних акцій. Важливим елементом нормативно-правової бази є Господарський кодекс, який обумовлює основні регуляції з приводу ведення господарської діяльності. Загальні вимоги до фінансової звітності (Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1, затверджений наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013 № 73 також є невід’ємним елементом нормативно-правової бази формування статутного капіталу акціонерного товариства. Цим Національним положенням (стандартом)

визначаються мета, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів [3; 4; 5; 6; 7].

Згідно Закону України “Про акціонерні товариства”, статутний капітал акціонерного товариства формується шляхом випуску акцій та реалізації шляхом відкритої підписки на них чи купівлі-продажу на фондовій біржі (це стосується відкритих акціонерних товариств) або шляхом розподілу всіх акцій між засновниками без права розповсюдження акцій через відкриту підписку і купівлю-продаж на біржі (у закритих акціонерних товариствах). Фізична або юридична особа, яка купує і в подальшому стає власником певного числа акцій, називається акціонером. Оплата акцій може здійснюватися грошовими коштами, цінними паперами, майном і нематеріальними активами, що мають грошову оцінку. Оплата не може здійснюватися за ціною, яка є нижчою за номінальну.

Усі акції, які випускаються під час формування статутного капіталу мають відповідати наступним вимогам:

- 1) вони мають бути іменними (вказано ім'я власника акції);
- 2) мають існувати у без документарній формі;
- 3) прості акції товариства не підлягають конвертації;
- 4) частка привілейованих акцій при випуску акцій не може становити більше 25%.

Емісія цінних паперів здійснюється виключно за рішенням загальних зборів акціонерного товариства.

Також статутний капітал може бути створений шляхом заснування або злиття, поділу, виділу чи перетворення підприємницького (підприємницьких) товариства, державного (державних), комунального (комунальних) та інших підприємств у акціонерне товариство [8; 9].

1. Реферат : Формування статутного капіталу підприємства [Електронний ресурс] Режим доступу : http://studopedia.su/10_28740_formuvannya-statutnogo-kapitalu-pidpriemstva.html

2. Реферат : «Статутний капітал» [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://reestrator.kiev.ua/the-authorized-capital-limited-liability-company.html>

3. Закон України “Про цінні папери та фондовий ринок” від 23.02.2006 № 3480-IV зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3480-15>

4. Закон України “Про акціонерні товариства” від 17.09.2008 р. № 514-VI із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514-17>

5. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=436-15>

6. Положення про діяльність з обліку прав власності на іменні цінні папери та депозитарну діяльність, затв. указом Президента України від 02.03.1996 березня 1996 № 160/96 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=247%2F94>

7. Загальні вимоги до фінансової звітності [Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1, затверджений наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013 № 73] : за станом на 17.11.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 17.11. 2013 р.).

8. Реферат: Статутний капітал підприємства: формування та облік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.textreferat.com/referat-2577-3.html>

9. Фінансовий облік І. Фінансовий облік II : навч. посібн. / А. О. Фатенок-Ткачук. – Луцьк : Східноєвр. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 510 с. – с.263

Міщенко В.О., магістр

Науковий керівник – Голуб Н. О., к.е.н., доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет

ПРОЦЕС ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

На кожному підприємстві процес розробки та прийняття управлінських рішень має свої особливості. Вони визначаються специфікою діяльності підприємства, його структурою, організаційною культурою, досвідом керівників та управлінського персоналу.

Прийняття рішень є найважливішою функцією управління, успішне здійснення якої забезпечує досягнення організацією її цілей. В процесі управління на підприємствах приймається велика кількість різноманітних рішень, які мають різні характеристики.

Через невміння якісно і раціонально здійснювати цей процес, через відсутність в організації механізму його здійснення, технології, страждає більшість фірм і підприємств, державних установ і органів в Україні.

Успіх організації, у якій би сфері вона не функціонувала, багато в чому залежить від цього, а тим більше в Україні, де більшість організацій проходять перші етапи свого розвитку і дуже важливо яку технологію рішення проблем вони опрацьовують.

Багато відомих вчених-економістів розкривають загальні проблеми прийняття управлінських рішень на підприємстві, а саме: А. М. Асаул, М. О. Волобуєв, М. В. Ланько, Т. І. Лепейко, В.С. Пономаренко, С. К. Потьомкін, О. І. Пушкар та інші науковці.

В науковій літературі [2] багатьма вченими-економістами було розроблено класифікації управлінських рішень.

Саме тому на їхній основі можна запропонувати узагальнену класифікацію управлінських рішень, які приймаються на підприємствах (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація управлінських рішень

Класифікаційна ознака	Види управлінських рішень
Відповідно до мети	Стратегічні, тактичні
За ступенем повторюваності	Традиційні, нетипові
За суб'єктом прийняття	Індивідуальні, колективні, колегіальні
За масштабом об'єкта	Глобальні, локальні
За способом фіксації рішення	Документальні, усні
За методами розробки	Формалізовані, неформалізовані
За кількістю критеріїв вибору	Рішення з одиничними критеріями, рішення з багатьма критеріями
За наявністю інформації	Визначені, ймовірнісні, невизначені
За цілеспрямованістю	Одноцільові, багатоцільові
За терміном реалізації	Довгострокові, короткострокові
За змістом рішень	Організаційні, економічні, соціальні, технічні, екологічні

З табл.1 видно, що різноманітність управлінських рішень на підприємстві є великою. Така узагальнена класифікація управлінських рішень дозволяє швидше приймати рішення, адже більшість управлінських рішень є систематичними та схожими за їхніми спільними ознаками.

Для об'єктивного сприйняття ситуацій, які виникають в ході прийняття рішень на підприємстві, не можна применшити значущість проблеми, так як не вирішення даної проблеми суттєво вплине на якість наступного рішення. Існування проблеми означає необхідність прийняття будь-яких дій що дозміни ситуації, тому у табл. 2 розглянемо основні проблеми, які виникають при прийнятті управлінських рішень на підприємстві.

Таблиця 2

Основні проблеми при прийнятті управлінських рішень на підприємстві

Назва проблеми	Застосування методів для вирішення проблем	Приклади
Стандартні	Дотримання стандартних методів, інструкцій, правил, які встановлені на певному підприємстві керівником	1. прийом працівника на роботу; 2. переведення до іншого підрозділу; 3. звільнення з посади.
Структуровані	Застосування економіко-математичних методів	1. розрахунок ефективності роботи персоналу на підприємстві; 2. вибір оптимальних поставок товарів на склад.
Слабо структуровані	Використання системного підходу, що дозволяє виявити взаємодії складових частин та стратегію їхнього розвитку	1. прогнозування міграції населення в регіоні, де розташоване підприємство; 2. формування оптимально процесу створення технічної системи вище рівня світових стандартів.
Неструктуровані	Застосування методів експертних, що дозволяють кваліфікованим фахівцям оцінити значущість подій, явищ, факторів.	1. скорочення збиткового підрозділу підприємства; 2. інвестиції коштів у нову не випробувану технологію.

Аналізуючи табл. 2 можна зробити висновок, що при прийнятті управлінських рішень на підприємстві виникає ряд проблем, які потребують обов'язкового вирішення. Цей процес являє собою послідовність дій щодо

усунення джерел виникнення незадоволеності суб'єкта проблеми з приводу процесів і відносин, які виникли.

Основною причиною виникнення вищезазначених проблем є застосування на підприємстві застарілої системи управління. Застарілість системи управління полягає в тому, що досить часто управлінські рішення приймаються керівниками на основі їхнього особистого досвіду, тобто суб'єктивно.

Контроль здійснюється шляхом обліку ходу виконання, своєчасно виявляє відхилення від заданої програми, дає можливість ліквідувати причини відхилення, або попередити про наміри несвоєчасного виконання рішення [2].

Зворотній зв'язок та контроль за виконанням рішень на підприємстві практично відсутній. Але найчастіше процес прийняття правильного управлінського рішення проходить всі описані процеси. Проте поза залежністю від знань приймаючих рішення процес прийняття управлінських рішень проходить через всі стадії, але більш складним шляхом [1].

Всі рішення, які безпосередньо стосуються підприємства у цілому та носять глобальний характер приймаються одноосібно генеральним директором, після консультацій з головним інженером, заступником директора або головним бухгалтером. До глобальних змін підприємства відносять:

- зміна устаткування;
- перехід на нові види металу;
- нові вироби або зміни в заробітній платі працівників.

Звичайно, не всі рішення приймаються виключно генеральним директором. Адже кожен день приймаються сотні рішень. Проте від кожного такого рішення залежить стан діяльності підприємства у цілому.

Управлінські рішення контролюються менеджером, який організовує спеціальний облік ходу виконання окремих рішень, ще такий контроль відбувається вручну без застосування автоматизованих процесів.

Саме тому виникають труднощі у здійсненні контролю. Труднощі полягають у тому, що треба одночасно контролювати хід виконання багатьох рішень і розпоряджень за різними показниками.

Проте дані проблеми, які виникають у менеджера, що контролює процес прийняття управлінських рішень слід відзначити, що на багатьох підприємствах відсутня націленість працівників на залучення нових клієнтів, а також підтримку вже існуючих клієнтів. А тому всі рішення приймаються без урахування поглядів клієнтів.

У час високих технологій така позиція є не сучасною та малоефективною. Адже українські підприємства позиціонують себе не тільки як товариства, які виробляють високоякісну продукцію, а і як товариства, які пропонують найкращий сервіс для власних клієнтів [3].

Мета будь-якого підприємства визначається тими цінностями, які мають особливе значення для конкретного підприємства. Такими цінностями може бути прибутковість та соціальна користь для населення. Особливо важливим моментом на даному етапі є чітке визначення шляхів досягнення мети [4].

У класичному розумінні розробка і прийняття управлінського рішення передбачає наступні етапи:

- першим етапом в процесі прийняття управлінських рішень на підприємстві є визначення мети, що вважається початком всього управлінського процесу [2];
- другий етап представляє собою постановку завдань. Керівництво, зважаючи на поставлену мету, визначається з виконавцями завдання та терміном його виконання;
- на третьому етапі, відбувається збір необхідної інформації від керівників підрозділів підприємства;
- четвертий етап включає в себе комплекс процедур, які в сукупності представляють собою процес розробки управлінського рішення на підприємстві;
- п'ятий етап – безпосередньо реалізація розробленого управлінського рішення.

Отже, процес прийняття управлінських рішень на підприємстві є одним зі складових будь-якого управлінського процесу. На перший погляд, цей процес може здатися простим, проте він потребує як великих трудових витрат, тобто велику кількість часу, яка витрачається на прийняття необхідного управлінського рішення, так і грошових, так як аналітичні методи планування по-требують значних витрат.

1. Асаул А. М. Основні напрями підвищення якості та ефективності розробки і прийняття управлінських рішень у підприємницьких структурах / А. М. Асаул, О. С. Коваль // Економіка України. – 2013. – № 11. – С. 29.

2. Волобуєв М. О. Обґрунтування технології прийняття управлінських рішень / М. О. Волобуєв // Управління розвитком. – 2013. – № 1(141). – С. 72–73.

3. Ланько М. В. Прийняття управлінських рішень на підприємстві / М. В. Ланько // Управління розвитком. – 2013. – № 2(142). – С. 16–17.

4. Пономаренко В. С. Методи системи підтримки прийняття рішень в управлінні еколого-економічними процесами підприємства: навч. посібник / В. С. Пономаренко, Л. А. Гаврилова, О. М. Беседовський. – Х. : ХНЕУ, 2012. – 271 с.

Монастирська І. А., студентка освітнього ступеня магістра спеціальності «Облік і оподаткування»,

Науковий керівник – Соболь Г. О., к.е.н., доцент

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

РОЛЬ УПРАВЛІННЯ ПОТОКАМИ ГРОШОВИХ КОШТІВ У ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Неодмінною умовою функціонування бізнесу є наявність та ефективність управління потоками грошових коштів. Вивчення стану та руху грошових коштів є основою для прийняття рішень із поліпшення ліквідності та платоспроможності, ділової активності, фінансової сталості, конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.

Наразі ми вимушені спостерігати негативні ознаки стану економіки: кризу платежів, зростання заборгованості підприємства перед контрагентами,

робітниками та державою, заниження платоспроможності тощо. Прямо чи опосередковано ця ситуація є наслідком недостатнього рівня володіння керівництвом методами управління потоками грошових коштів. Тому актуальним є уточнення ролі управління потоками грошових коштів у фінансово-господарській діяльності підприємства на сучасному етапі розвитку економіки.

Проблемі визначення ролі та змісту управління потоками грошових коштів у фінансово-господарській діяльності підприємства приділено увагу у працях вітчизняних і зарубіжних вчених, серед яких: І. Бланк, Б. Бочаров, Ф. Бутинець, Дж. Ван Хорн, Н. Внукова, А. Кінг, О. Ковалюк, М. Матвієць, О. Мицак, Н. Перловська, В. Сопко, О. Терещенко, В. Харченко, інші. Втім, у сучасних умовах теоретико-практичні засади побудови механізму управління потоками грошових коштів підприємства потребують поглибленого вивчення.

Грошові кошти – найбільш високоліквідний актив, який є в арсеналі підприємства. До грошових коштів, у першу чергу, відносяться готівка в касі та кошти на рахунках у банках, що можуть бути використані для поточних операцій. Поняття «потік грошових коштів» включає в себе різні види їх руху внаслідок операційної, фінансової, інвестиційної діяльності. Нерівномірність та незбалансованість надходжень та виплат грошових коштів може призвести як до тимчасового дефіциту, так і до їх зайвого вивільнення із фінансового обороту.

Розглядаючи важливість ефективного управління потоками грошових коштів підприємства, доцільно визначити наступні положення.

1. Грошові кошти беруть участь у всіх аспектах діяльності підприємства. Раціонально організовані потоки грошових коштів є необхідною умовою для розвитку бізнесу.

2. Фінансову рівновагу підприємства у процесі його стратегічного розвитку, у першу чергу, забезпечує ефективне управління потоками грошових коштів. Темпи такого розвитку визначаються ступенем синхронізації різних потоків грошових коштів між собою за обсягом грошової маси та за часом. Високий рівень синхронізації є першопричиною прискорення реалізації цілей розвитку підприємства.

3. Раціональне формування потоків грошових коштів сприяє підвищенню ритмічності здійснення операційного процесу підприємства. Найменший збій у проведенні платежів негативно відображається на рівні продуктивності праці, реалізації продукції та формуванні необхідного залишку запасів. Одночасно з цим, правильно організований рух грошових коштів забезпечує нарощування виробництва і реалізації продукції.

4. При ефективному управлінні потоками грошових коштів мінімізується необхідність залучення зовнішніх джерел формування капіталу.

5. Прискорюючи оборот капіталу на основі ефективного управління потоком грошових коштів, підприємство забезпечує зростання прибутку, що генерується у часі.

6. Ефективне управління грошовими потоками також знижує ризик неплатоспроможності підприємства. Неплатоспроможність як наслідок

незбалансованості різних видів грошових потоків може виникати навіть у підприємств, що генерують достатню суму прибутку.

7. Активні форми управління грошовими потоками допомагають підприємству отримувати надприбуток, використовуючи тимчасово вільні залишки коштів. Ефективне управління потоками грошових коштів впливає на формування додаткових інвестиційних ресурсів.

Отже, доцільно виокремлювати потоки грошових коштів у самостійний об'єкт управління з відповідним структурним та кадровим забезпеченням.

Управління потоками грошових коштів підприємства дозволяє вирішувати різноманітні завдання і основною метою його є забезпечення фінансової рівноваги підприємства та формування необхідної звітності, що забезпечить проведення всебічного аналізу грошових потоків. Поетапне здійснення управління потоками грошових коштів забезпечить моніторинг рівномірності та синхронності формування грошових потоків. Оптимальне управління ними може здійснюватися на основі двох підходів – збалансування надходжень і витрат та формування критичного мінімуму залишків грошових коштів підприємства.

Перший підхід передбачає оптимізацію вхідних і вихідних потоків з метою досягнення фінансової рівноваги та стійкої платоспроможності. Перевагами цього підходу є використання оптимально можливого рівня грошових коштів та отримання доходів, зумовлених більш швидким обертанням коштів. Недоліком підходу є об'єктивне існування ймовірності ризику порушення запланованого руху надходжень грошових коштів. Підхід оснований на концепції оптимального використання грошових коштів, тому дефіцит або відсутність грошових резервів суттєво знижує рівень платоспроможності підприємства.

Другий підхід полягає в управлінні залишками грошових коштів та заснований на нормуванні критичного залишку, що забезпечить стійку платоспроможність фінансово-господарської діяльності. Встановлення нормативу грошових залишків здійснюється шляхом застосування економіко-математичних і факторно-аналітичних моделей. Норматив є мінімально достатнім розміром грошових коштів, необхідних для забезпечення господарських потреб підприємства [3].

Підтримання належного рівня платоспроможності та ліквідності підприємства досягається шляхом відповідної організації руху грошових потоків. Сукупність методів та форм, що використовується підприємством для організації руху грошових коштів у часі та просторі відповідно до визначених критеріїв та цілей називаємо моделлю управління грошовими потоками підприємства. Організація моделі управління грошовими потоками здійснюється із дотриманням сукупності принципів: інформаційної достовірності, збалансованості, ефективності тощо [4].

Обґрунтовані висновки щодо обсягу та джерел надходження грошових коштів отримують за допомогою аналізу руху грошових коштів. Місце аналітичних досліджень в управлінні грошовими потоками можна визначити за етапами процесу [1]:

- забезпечення повного та достовірного обліку грошових потоків підприємства і формування необхідної звітності;
- аналіз грошових потоків підприємства у попередньому періоді;
- планування грошових потоків у розрізі різних їх видів;
- оптимізація грошових потоків підприємства;
- забезпечення ефективного контролю грошових потоків підприємства.

Перший етап визначає відповідність системи обліку і звітності якісним характеристикам, їхню спроможність відповідати запитам управління. Фінансова звітність (Баланс (Звіт про фінансовий стан), Звіт про рух грошових коштів) характеризує потоки грошових коштів підприємства і забезпечує керівництво необхідною інформацією для проведення ретроспективного аналізу, заходів планування та контролю.

Аналіз потоків грошових коштів підприємства у попередньому періоді є одним із основних етапів процесу управління. Його призначення – виявити рівень достатності формування грошових коштів, ефективність їх використання та збалансованості додатного та від’ємного грошових потоків підприємства за обсягом і в часі. Отримані результати використовуються у наступних етапах управління потоками грошових коштів.

Важливим етапом роботи є планування потоків грошових коштів у формі багатоваріантних розрахунків за різними сценаріями розвитку. Ключовими документами з управління потоками грошових коштів є: касовий бюджет, що складається у форматі плану надходжень та витрачання грошових коштів, має розподіл на кожен місяць; платіжний календар як короткотерміновий план надходжень та витрачання грошових коштів [3].

Етап оптимізації потоків грошових коштів надає можливість підтримувати фінансову рівновагу, що виражається у контролі співвідношення попиту на грошові кошти і пропозиції у кожному періоді. Реалізація етапу дає змогу розв’язати низку завдань із виявлення та використання резервів грошових коштів, що сприяє фінансовій незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування, збалансованості грошових потоків, нарощуванню обсягу та підвищенню якості чистого грошового потоку.

Заключним етапом управління грошових коштів є забезпечення контролю за їх рухом. Етап передбачає виявлення усунення відхилень від запланованих (бюджетних) показників. Інформаційним забезпеченням контролю грошових коштів є план руху грошових коштів та інші плани розвитку підприємства, дані обліку про стан грошових коштів, результати аналізу потоків грошових коштів.

Таким чином, управління рухом грошових потоків є пріоритетним завданням керівництва підприємства. Новою практикою управління потоками грошових коштів вітчизняних підприємств є формування платіжного календаря. Застосування платіжного календаря дозволяє підвищити контрольованість поточних платежів, що знижує втрати від нецільового використання коштів, та прозорість бізнесу; створити обґрунтовані середньострокові та короткострокові плани надходжень та виплат; мати в оперативному режимі повну та достовірну

інформацію про наявність грошових коштів, заощаджувати при залученні додаткових кредитів та додатковому фінансуванні.

1. Барабаш Н. С. Аналіз грошових потоків у системі фінансового менеджменту підприємства / Н. С. Барабаш, М. О. Никонович // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 2. – Т. 2. – С. 164–167.
2. Коваль М. І. Удосконалення обліку, аналіз та аудит готівкових розрахунків підприємства / М. І. Коваль, Ю. О. Нетреба // Наукові праці МАУП. Сер.: Економічні науки. Психологічні науки. – 2013. – Вип. 2. – С. 18–23.
3. Нагайчук В. В. Управління грошовими потоками підприємства / В. В. Нагайчук // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2014. – Вип. 1 (52). – С. 245–249.
4. Некрасенко Л. А. Напрями удосконалення управління грошовими потоками суб'єктів господарювання / Л. А. Некрасенко, І. М. Гнилосир // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – 2011. – Вип. 2. Т. 3. – С. 118–122.

Мороз Ю.М., аспірант кафедри банківської справи
Науковий керівник – д.е.н, доцент Олійник -Данн О. О.
Національний університет біоресурсів і природокористування України

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЗАВДАНЬ ТА ЦІЛЕЙ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ФІНАНСУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Із глобалізацією соціально-економічних відносин проблеми з якими вибірково стикалися певні країни та регіони мають тенденцію до глобалізації. Одними з основних глобальних проблем, які людство намагається вирішити в останні десятиліття є продовольча проблема та проблема зміни клімату. Дані проблеми тісно пов'язані між собою, так як інтенсифікація виробництва сільськогосподарських продуктів без урахування впливу на навколишнє середовище може призводити до процесів, що впливають на зміну клімату. ООН взяло під егіду співпрацю країн з метою координації дій в процесі вирішення озвучених проблем шляхом підписання Паризького договору - міжнародна кліматична угода, що об'єднала біля двохсот держав в боротьбі проти зміни клімату та створення міжнародної організації із забезпечення продовольчої безпеки в світі – Продовольча та сільськогосподарська організація Об'єднаних націй (FAO). Остання стала ініціатором ряду досліджень, які направлені на аналіз та пошук технологій вирощування сільськогосподарської продукції без суттєвого ушкодження навколишнього середовища та значного впливу на клімат [1,2].

Україна як член ООН, учасник міжнародних взаємовідносин та аграрна країна, в якій аграрний сектор економіки займає провідне місце в бюджетотворенні, зайнятості населення, повинна формувати та проводити свою аграрну політику з урахуванням глобальних змін з метою розвитку даного сектору економіки країни. Необхідно вирішувати проблему комплексно з урахуванням багатьох аспектів: соціального, економічного, правового, екологічного, технологічного, ресурсного і т.д. Кожен аспект потребує детального вивчення з метою знаходження шляхів створення нової моделі аграрного сектору економіки, яка б гармонічно об'єднувала всі її складові з метою досягнення найбільшого синергічного ефекту.

Аграрна політика України на сьогоднішній день представлена у вигляді «Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки

на період до 2020 року», що схвалена Кабінетом міністрів України розпорядженням від 30.12.2015 року. Де представлені основні цілі та завдання держави в даному напрямку. В даному документі було визнано складне становище аграрного сектору, були проаналізовані проблеми, які призвели до цього та запропоновані шляхи виходу, а також окреслені основні результати, які будуть свідчити про ефективність виконання поставлених цілей та визначений обсяг ресурсів для досягнення поставленого результату [3]. Загалом в дану Концепцію складено з урахуванням аспектів викладених нами раніше. Зараз ведеться робота над створенням єдиної стратегії сільського господарства та план дій на 2015-2020 роки та її впровадженні. В проекті Стратегії виписані основні стратегічні напрямки які важливі для країни [4] Проте на нашу думку в ній мало уваги приділяється такій важливій роботі як полегшення доступу до фінансових ресурсів. Ми вважаємо, що даний напрямок є одним з основних і його детальний аналіз дозволить отримати необхідний поштовх для розвитку галузі. Необхідно не тільки вивчити вітчизняний досвід формування системи фінансування аграрного сектору економіки, але й дослідити принципи та механізми побудови ефективного фінансування даної галузі в провідних країнах світу з метою окреслення системи фінансування аграрного сектору, яка буде сприяти швидкому розвитку галузі так як буде враховувати не тільки історію створення та розвитку економічних відносин країни, але й менталітет українського народу.

Для цього необхідно детально вивчити складові системи фінансування з метою їх ефективного поєднання.

1. Положення справ в області продовольства та сільського господарства [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.fao.org/3/a-i6030r.pdf>
2. Паризька кліматична угода : Україні треба скоротити викиди на 70% [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2016/03/18/585855>
3. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, розпорядження Кабміну від від 30 грудня 2015 р. № 1437-р [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-%D1%80>
4. Єдина комплексна стратегія на план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015-2020 роки, проект від 26 жовтня 2015 року [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: minagro.gov.ua/node/16025

Мухортов Д.О.

Науковий керівник – Падерін І.Д.

Університету митної справи та фінансів

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В сучасних умовах «економіки знань» система управління підприємством стає важливим елементом його потенціалу та чинником конкурентоздатності в довгостроковій перспективі, який визначає результативність функціонування, що потребує постійного пошуку та вдосконалення методів та інструментів менеджменту, їх адаптації до особливостей внутрішнього і зовнішнього

середовища. Важливе місце в системі управління традиційно відводиться фінансовому плануванню, роль якого посилюється в умовах нестабільності зовнішнього середовища, з огляду на те, що саме в перебігу останнього відбувається вибір найкращих форм та методів організації фінансово-господарської діяльності задля забезпечення збалансованого фінансового розвитку підприємства, зростання його цінності для усіх зацікавлених сторін. Сучасний підхід до побудови фінансового планування передбачає його реалізацію у складі трьох взаємопов'язаних елементів: стратегічного, поточного та оперативного фінансового планування, кожен з яких виконує ряд важливих функцій та забезпечує комплексність і необхідну якість планових фінансових розрахунків.

Дослідженню методологічних засад та методичних аспектів організації поточного фінансового планування присвячені роботи низки вітчизняних (Бланка І.О., Білої О.Г., Лігоненко Л.О., Мазаракі А.А., Ушакової Н.М. Поддєрьогіна А.М., Савчука В.П.) та закордонних (Акоффа Р., Алексєєвої М.М., Басовського Л.Є., Бочарова В.В., Ліхачової О.Н., Соломатіна А.Н., Хана Д., Ченг Лі Ф., Брейлі Р., Томассана С.) науковців, в яких сформульовано сутність, завдання, особливості поточного фінансового планування, а основна увага акцентується на методичних підходах до обґрунтування окремих документів фінансового плану. Проте, розвиток концепцій управління (стратегічного менеджменту, процесного управління, ціннісно-орієнтованого управління) потребує вдосконалення усталених моделей організації поточного фінансового планування, ретельного вибору методів його здійснення в сучасних умовах, уваги до питань узгодженості стратегічного та поточного фінансових планів, що часто залишається поза увагою.

Поточне фінансове планування є підсистемою фінансового планування, що ґрунтується на стратегічному фінансовому плані і спрямоване на постійне вдосконалення бізнес-процесів, забезпечує інтеграцію поточних планів за усіма видами і напрямками діяльності, конкретизацію стратегічних планових фінансових показників, оптимізацію формування і використання фінансових ресурсів і забезпечує, таким чином, процес поточного управління фінансами на підприємстві.

Відтак, для підприємств слушним буде запропонувати бюджетну-адаптивну форму поточного фінансового планування, яка ґрунтується на процесному підході до управління і дозволить в перспективі підприємствам на їх розсуд переходити до позабюджетного підходу.

Запропонований підхід до побудови підсистеми поточного фінансового планування на підприємстві дозволить забезпечити більш високий рівень якості фінансового плану, підвищити його дієвість як інструменту управління фінансами так як характеризується рядом переваг, а саме:

1. Представлення поточних планових фінансових показників в розрізі перспектив по фінансовій складовій, що визначені у стратегічному фінансовому плані забезпечує чітку узгодженість підсистем стратегічного і поточного фінансового планування, деталізацію і конкретизацію стратегічних планових фінансових показників на окремі інтервали стратегічного горизонту планування

та їх доведення до окремих виконавців;

2. Поєднання в системі поточного фінансового планування стандартних планових документів (плану доходів та витрат, балансового плану та плану надходження і витрачання грошових коштів) з показниками в розрізі перспектив фінансової складової підвищує рівень його обґрунтованості, сприяє уникненню технічних помилок при плануванні та формує передумови для переходу на позабюджетну форму фінансового планування в перспективі;

3. Планування кількості та фінансових показників бізнес-процесів в системі поточного фінансового планування відповідає концепції процесного управління і спрямовує підприємство торгівлі на їх постійне вдосконалення задля покращення фінансових результатів діяльності, підвищення цінності підприємства.

В умовах високого рівня невизначеності та динаміки параметрів зовнішнього середовища суттєво зростає роль фінансового планування у забезпеченні ефективного та збалансованого функціонування підприємства, а розвиток сучасних концепцій управління вимагає вдосконалення наявних та формування нових підходів до його організації. Традиційні форми поточного фінансового планування вже нездатні повною мірою задовольняти потреби управління, так як не забезпечують належного зв'язку і координації стратегічного та поточного рівнів управління, орієнтуються переважно на контроль ресурсів, а не на забезпечення цільових результатів. Відтак, для подолання цих недоліків пропонується запроваджувати бюджетно-адаптивну форму поточного фінансового планування, яка передбачає поєднання традиційних планових документів з обґрунтуванням матриць поточних планових фінансових показників за окремими перспективами фінансової складової розвитку підприємства торгівлі (що виокремлюються в межах стратегічного рівня фінансового планування), орієнтацію планових фінансових розрахунків на вдосконалення бізнес-процесів. Це дозволить забезпечити більш високий рівень координації стратегічного та поточного фінансових планів, орієнтацію поточного фінансового плану не на розподіл і контроль ресурсів, а на вдосконалення процесів з метою забезпечення цільового результату, запроваджувати дієві системи мотивації персоналу узгоджені з фінансовим планом підприємства.

З огляду на те, що поточний фінансовий план містить досить широкий перелік фінансових показників, формування яких визначається значною кількістю факторів, це вимагає дослідження та вдосконалення методологічних засад та методичного інструментарію їх обґрунтування, що буде предметом подальшого дослідження автора.

1. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. -В 2-х томах. Т.1./ И.А. Бланк. -3-е изд., перераб. и доп. -М.: ОМЕГА-Л, 2011. - 656 с.
2. Біла О.Г. Фінансове планування і прогнозування / О. Г. Біла. — Львів: Компакт-ЛВ, 2012. — 316 с.
3. Мазаракі А.А. Економіка торговельного підприємства. /А.А. Мазаракі, Н.М. Ушакова, Л.О. Лігоненко /Під ред. проф. Ушакової Н.М. -К.: Хрещатик, 2013. - 800 с.
4. Фінанси підприємств / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін. - [Кер.кол.авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін]. - 5-е вид., перероб. та допов. - К.: КНЕУ, 2011. -546 с.
5. Савчук В.П. Практическая энциклопедия. Финансовый менеджмент/ В.П.Савчук -К.: Издательский дом «Максимум», 2014. - 884 с.
6. Акофф Р. Планирование будущего корпорации /Р. Акофф -М.: Прогресс, 2011. -278 с.

Нагайло Л. Р.

Науковий керівник – Канак Й. В., к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку Львівський торговельно-економічний університет,

ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОКРАЩЕННЯ

Результати діяльності підприємств у значній мірі залежать від наявності та ефективності використання власного капіталу підприємства. Прийняття своєчасних, економічно обґрунтованих управлінських рішень в першу чергу залежить від належного інформаційного забезпечення, основним постачальником якого є бухгалтерський облік. Він повинен сприяти своєчасному наданню об'єктивної інформації щодо зміни абсолютної суми власного капіталу та його структури. Одним із пріоритетних завдань бухгалтерського обліку є достовірне та повне відображення власного капіталу у фінансовій звітності підприємства.

Величина власного капіталу є важливою економічною категорією, яка визначає ефективність діяльності підприємства, його фінансову незалежність, платоспроможність та інвестиційну привабливість. Тому питання обліку та аналізу власного капіталу є дуже актуальними і мають потребу у подальшому удосконаленні. Важливе місце при аналізі власного капіталу займає розрахунок показників ефективності його використання. Головним інформативним показником ефективності діяльності суб'єкта господарювання та його інвестиційної привабливості вважається показник рівня власного капіталу, його динаміки та ефективності його використання.

Рентабельність власного капіталу є показником, що комплексно характеризує ефективність діяльності товариства [3]. Вона дозволяє оцінити рівень ефективності управління підприємством, оскільки отримання високого прибутку і достатнього рівня прибутковості багато в чому залежить від правильності і раціональності схвалюваних рішень. Менеджмент та власники підприємства приділяють йому особливу увагу, так як з їх точки зору він найкраще характеризує результативність діяльності товариства. Тому рентабельність можна розглядати як один з критеріїв якості управління.

Ефективність використання власного капіталу будь-якого товариства характеризується коефіцієнтом рентабельності власного капіталу. Показники рентабельності в умовах будь-якої країни і будь-якого типу економіки є сигнальними та характеризуючи ефективність бізнесу, окремих операцій або окремих видів продукції [2].

На даному етапі розвитку економіки багато українських підприємств не здатні забезпечити високу рентабельність власного капіталу внаслідок нерационального використання власних ресурсів. Для здійснення інвестиційних

проектів підприємствам не вистачає власних засобів, а вітчизняна промисловість продовжує залишатися недостатньо привабливою сферою вкладення капіталу. Для отримання результату необхідно також і державне регулювання.

Встановлюючи зв'язок між сумою прибутку і величиною вкладеного капіталу, показник рентабельності власного капіталу можна використовувати в процесі прогнозування прибутку [4]. В процесі прогнозування з фактичними і очікуваними інвестиціями зіставляється прибуток, який передбачається одержати.

Оцінка передбачуваного прибутку базується на рівні прибутковості за попередні періоди з урахуванням прогнозованих змін. Рентабельність власного капіталу – це показник, який характеризує віддачу на вкладений власниками капітал, для його розрахунку використовується наступна формула (1):

$$Р_{вк} = \frac{Пр}{ВК} \times 100\% \quad (1)$$

де Пр – розмір прибутку, який залишився в розпорядженні підприємства;
ВК - середній розмір власного капіталу.

Ще понад 100 років тому фінансові менеджери фірми „DuPont” запропонували рентабельність власного капіталу визначати як добуток рентабельності реалізації за чистим прибутком, оборотності активів та коефіцієнта фінансової залежності.

Дюпонівська система інтегрального аналізу ефективності використання капіталу підприємства передбачає розкладання показника “коефіцієнта рентабельності власного капіталу” на ряд фінансових коефіцієнтів його формування, взаємопов'язаних в єдиній системі[1].

Модель Дюпона свідчить, що найбільший вплив на рентабельність власного капіталу має показник чистої рентабельності продажів, що свідчить про збільшення чистого прибутку на одиницю отриманих коштів від реалізації.

Оскільки стан і ефективність використання власного капіталу підприємства характеризується окрім прямих показників фінансової звітності, рядом відносних, таких як оборотності активів, рентабельність, фондівіддача, фондомісткість, то шляхами підвищення ефективності використання власного капіталу на підприємства служать заходи, що підвищують зазначені показники на підприємстві.

Удосконалення фінансового стану підприємства можливе шляхом підвищення результативності розміщення та використання його ресурсів. При цьому забезпечується розвиток виробництва чи інших сфер діяльності на основі зростання прибутку й активів, при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності.

Покращити показники ефективності використання власного капіталу можна за допомогою максимальної активізації збутової діяльності підприємства, яка приведе до збільшення обсягів реалізації та прибутку. Стимулювати збут можна за допомогою гнучкої системи лояльності до покупців, шляхом надання знижок, нарахування бонусів покупцям, помірним зменшенням цін, застосуванням ефективної реклами. Також одним із важливих шляхів зміцнення фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів, а саме:

- сукупність заходів, пов'язаних зі зміною структури та складу активів балансу;
- перетворення в грошову форму наявних матеріальних та фінансових активів товариства;
- перелік заходів спрямованих на зниження витрат, збільшення доходів та прибутку.

Сукупність вище перерахованих заходів дозволить підвищити ефективність використання власного капіталу підприємства та дозволить йому знаходитися в зоні фінансової стійкості, за якої все майно підприємства поступово стає власним, а позичковий капітал має надійні джерела покриття.

1. Бланк И.А. Управление формированием капитала [Текст] : навч. посібник / И. А. Бланк. - К.: «Ника-Центр», 2008. - 510 с.

2. Бухгалтерський облік (загальна теорія) [Текст] : навч. посібник / В. І. Бачинський, П. О. Куцик, Л. Г. Медвідь, Т. В. Попітін. Львів : Магнолія 2006, 2010. – 319 с.

3. Гринів Б. В. Економічний аналіз торговельної діяльності : [Текст] : навч. посібник / Б. В. Гринів. – Львів : Вид-во Львівської комерційної академії, 2012. – 320-321 с.

4. Сопко В.В. Бухгалтерський облік капіталу (пасивів) в управлінні підприємством / В.В. Сопко // Вчені записки. – К.: КНЕУ, 2008. – Вип. 8. – 310 с.

Науменко О.Д.

Науковий керівник – Коніна М.О.

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

МИТНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК СКЛADOVA ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ УКРАЇНИ

Одним з найважливіших елементів будь-якої галузі державного управління є Контроль. Таку складову, як податковий контроль слід розглядати в функціональному аспекті державного управління податковою системою. Але це складна система, яка містить у собі багато ланок, однією з яких є митний контроль, для здійснення якого створені зони митного контролю, що розміщені на території багатьох морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних вокзалах, вільних митних зонах, митних складів, складів тимчасового зберігання, а також в інших місцях, визначених відповідно до Митного Кодексу. На цих територіях працівники органів доходів і зборів здійснюють перевірку та митний контроль товарів, транспортних засобів, що перетинають митний кордон держави, вони проводять заходів, пов'язані з виявленням, попередженням та припиненням контрабанди і порушень митних правил.

Регулюючим важелем під час такого контролю виступають митні платежі, що сплачують платники відповідних податків та зборів, що є також До інструментом мобілізації коштів до Державного бюджету України. Але мало хто розуміє який вплив має митна політика держави на економіку країни.

Мета роботи - дослідити роль митного контролю в системі державного

фінансового контролю.

Це питання є об'єктом дискуссій відчизняних та зарубіжних економістів: Кизло [8], Р. Росохи [8], І. Михасюка [9], А. Мельник [9], М. Крупка [9], З.Залози [9], М. Орла В. [10] та інших

Тож, митні платежі - це всі види платежів, які стягуються митними органами України в процесі переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів, а також в інших випадках, що встановлені митним законодавством України. До митних платежів згідно ст. 4 Розділу 1 Митного Кодексу України належать [1]: мито; акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції); податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції).

Таблиця 1.

Аналіз структури податкових надходжень прибуткової частини бюджету 2015 року

(млн грн)

Стаття доходів	Місцеві бюджети	Державний бюджет	Зведений бюджет
ЗбірПДВ		246 858	246 858
Податок на доходи фізичних осіб	54 921	45 062	99 983
Акцизний податок	7 685	63 111	70 795
Плата за користування надрами	1 019	36 990	38 008
Податок на прибуток підприємств	4 277	34 776	39053
Місцеві податки і збори	27 041		27 041
Ввізне мито		39 881	39 881
Відшкодування ПДВ		68 405	68405
Інше	3 276	11 146	14 421

Держава може виконувати свої соціальні, стабілізуючі, захисні функції за рахунок надходжень до бюджету протягом року. Але кожна стаття доходів має законодавче підґрунтя та стягування цих коштів є проявом державою не тільки фіскальних, а і контрольних функцій над діяльністю резидентів та нерезидентів на її території.

На початку минулого року задля збільшення надходжень за статтями митних платежів був введений додатковий імпорتنний збір на 12 місяців через різке погіршення платіжного балансу. Він стягувався з усього імпорту, крім критичного, прописаного в прийнятому Радою в кінці 2014 року за пропозицією уряду законі "Про стабілізацію платіжного балансу України". Він становив 5% для непродовольчих товарів і 10% – для продуктів.

Імпорتنний збір дав змогу залучити додаткові 25млрд. грн. в український бюджет протягом 2015 року. Але відстежувати та аналізувати динаміку доходів держбюджету зараз нелегко. Відносна динаміка "зіпсувалась" через явища тимчасового характеру.

Тимчасовий додатковий імпорتنний збір був застосований як один з

інструментів для досягнення макроекономічної стабілізації. Зокрема, завдяки цьому вимушеному заходу спостерігається поліпшення стану платіжного балансу та пом'якшення наслідків нестабільності зовнішніх ринків для національної економіки.

Але, із запровадженням імпортного збору спостерігається падіння як експорту так і імпорту, що впливає на динаміку ВВП, та зменшується гранична схильність до імпорту. Крім того, з часу введення збору виявлено, що суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності сплачені такого збору 8,9 млрд. грн. Загальна сума митних платежів, яка надійшла до держбюджету від імпорту продуктів харчування у квітні 2015 року знизилась на 5% порівняно з квітнем 2014 року, також, сума сплаченого мита зменшилася на 13%, отримана сума від акцизного податку - на 68%, сума сплаченого до бюджету ПДВ - на 3%. Такі статистичні дані спонукали тоді замислитись над тим, що застосування додаткових заходів тарифного регулювання не дали ефекту збільшення надходжень до Держбюджету, що б було більш ефективно за збільшення обсягів імпорту [5,6].

На засіданні 21 жовтня 2015 року Кабінет Міністрів України схвалив скасування додаткового імпортного збору з 1 січня 2016 року. Тож, від 1 січня набув чинності закон №912-VIII від 24.12.2015 "Про заходи щодо стимулювання зовнішньоекономічної діяльності", який скасовує додатковий імпортний збір.

На рисунку 3.1 відображене умовне місце податкового контролю у системі контролю у державному управлінні. Тобто, як бачимо, податковий контроль є структурною частиною державного фінансового контролю, що, своєю чергою, є важливим елементом системи контролю у державному управлінні [8]

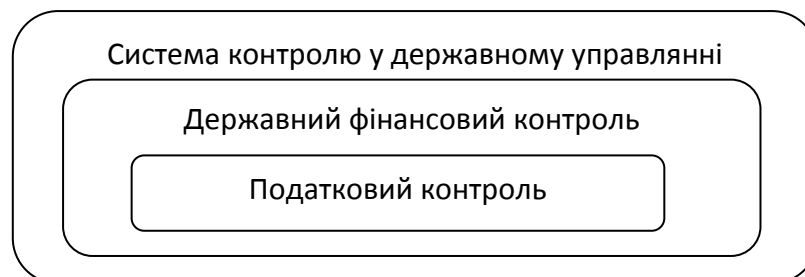

Рис. 1. Умовне місце податкового контролю у системі контролю у державному управлінні

До того ж, одним з складових податкового контролю є і митний контроль.

Згідно Митного Кодексу України митний контроль - це сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення додержання норм Митного Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку.

Однією з основних функцій Державної митної служби у сфері контролю, які визначені Положенням про Державну митну службу України [2], є забезпечення своєчасної та у повному обсязі сплати до державного бюджету податків і зборів (обов'язкових платежів), контроль за їх сплатою.

Митний кодекс України визначає також основні способи здійснення митного контролю, до яких належать [1]:

1. Ведення обліку платників податків;
2. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної митної служби;
3. Перевірки та звірки відповідно до вимог Митного Кодексу, а також перевірки щодо дотримання законодавства.

На основі поданої вище інформації, можна зробити висновок щодо важливості та високої пріоритетності митного контролю в Україні. Митний контроль повинен виконувати особливу роль, яка полягає не лише у фіксації правопорушень у сфері митного законодавства, але й попередженні появи негативних факторів у майбутньому. Також інформація, отримана внаслідок здійснення митного контролю, повинна становити основу для оптимізації митної політики держави.

Тож, як бачимо, ввізне мито, акцизний податок, збір ПДВ є невід'ємною частиною доходів бюджету, за прикладом 2015-го року. Щодо ефективності введення додаткового імпортного збору можна сказати, що були негативні та позитивні сторони. Залученні кошти допомогли стабілізувати платіжний баланс, але невідомо наскільки був би ефективний альтернативний розвиток подій щодо залучення коштів через збільшення об'єму імпорту. Додатковий збір відклякнув іноземних імпортерів, крім прямого ефекту девальвації гривні на імпорт, що відбувається протягом останнього року, її непрямий ефект полягає в зменшенні купівельної спроможності споживачів та погіршенні фінансового стану підприємств. Це призводить до погіршення як споживчого, так і інвестиційного попиту, що зменшує здатність і стимули підприємств виходити на зовнішні ринки для закупівлі там дорожчої сировини.

Митний контроль дозволяє справляти митні податки, слідкувати за дотриманням митного законодавства резидентами та нерезидентами, що перетинають кордон країни зі своїми товарами, тому мито та митні збори є невід'ємною та важливою частиною надходжень у державний бюджет та розвиток економіки України, а митний контроль - важливою складовою системи державного фінансового контролю України.

1. Митний Кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 44-45, № 46-47, № 48, ст.552) із змінами, внесеними згідно із Законами № 994-VIII від 04.02.2016, ВВР, 2016, № 12, ст.136

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 р., № 940 "Про затвердження положення про Державну митну службу України" зі змінами. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=940-2007-%EF>

3. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2015 рік [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.treasury.gov.ua/main/uk/docca_talog/list?currDir=311513

4. Кизло М.В., Росоха Р.В. Система податкового контролю: сутність та структура [Електронний ресурс] / Кизло М.В., Росоха Р.В.// Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.9 – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/chem_biol/nvnlut/21_9/203_Kiz.pdf

5. Павлюх О.А. Поняття, мета, загальні риси та призначення контролю у сфері державного управління / Павлюх О.А. // Числопис Київського університету права. - 2012. - №2. - С 117-119

6. Офіційний сайт Верховної Ради України. Закон України від 28.12.2015 р. №74 «Про внесення змін до Митного кодексу України (щодо стабілізації платіжного балансу)». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74-19>

Кінєва Т.С., к.е.н., доцент

Нетета І.М., магіст II року навчання

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м.Київ

ОБЛІК І ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ОПЕРАЦІЙ НА РАХУНКАХ У БАНКАХ

Ефективне функціонування підприємства в значній мірі обумовлено раціональністю формування та управління його грошовими потоками, які є відображенням всього комплексу економічних процесів суб'єкта господарювання. Грошові потоки підприємства можуть набувати як готівкової, так і безготівкової форми.

Безготівкові розрахунки – це перерахування грошових коштів на рахунок підприємства-отримувача з рахунку підприємства-платника. Фінансовим посередником у безготівкових розрахунках виступає банк, який надає послуги своїм клієнтам-підприємствам[4].

Порядок безготівкових розрахунків є суворо регламентованим законодавством. Здійснення розрахункових операцій через банк сприяє концентрації вільних грошових коштів, знижує потребу в готівці, забезпечує їх ефективніше використання і збереження.

Основними принципами організації безготівкових розрахунків в Україні є:

- 1) обов'язковість зберігання грошових коштів на розрахункових, поточних та інших рахунках банків;
- 2) грошові платежі і розрахунки підприємств здійснюються через банки;
- 3) платежі покупців за товарно-матеріальні цінності й послуги здійснюються через банки лише за наявності достатніх коштів на рахунках платників;
- 4) зарахування коштів на рахунок отримувача проводиться, як правило, після списання відповідних сум з рахунку платника;
- 5) платежі виконуються лише за згоди (акценту) або за дорученням платника.[3]

Безготівкові розрахунки підприємства обліковуються на рахунку 31 «Рахунки в банках».

Першим етапом організації обліку грошових коштів на рахунках у банках є їх первинне узагальнення, яке передбачає правильне документальне оформлення операцій з грошовими коштами. Підприємства самостійно обирають банк для відкриття рахунку, і укладають з ним договір на обслуговування, де зазначаються взаємні зобов'язання щодо здійснення розрахункових операцій, користування

вільними коштами підприємства, касового обслуговування, перевезення готівки. Плата встановлюється окремо за кожний вид розрахунково-касового обслуговування.

Обслуговуючий банк не рідше ніж раз на місяць, надсилає підприємству виписку з поточного рахунка - реєстр аналітичного обліку електронною поштою, додаючи копії тих документів, на підставі яких банк здійснював ці операції по рахунку.

Головний бухгалтер перевіряє відповідність записів у цій виписці записам та документам бухгалтерії підприємства. При виявленні помилки, бухгалтерія підприємства негайно про це повідомляє установу банку.

Етапи та порядок ведення автоматизованого обліку коштів на рахунках представлено на рис. 1.

Коли грошові кошти надходять з банку до каси підприємства, касир виписує, з наявної на підприємстві чекової книжки, грошовий чек. Чек містить такі елементи: число, місяць, рік та місце складання чека; назву власника та номер рахунка чекової книжки; назву і номер МФО банку емітента; призначення платежу; підписи керівника, головного бухгалтера та відбиток печатки.

Для забезпечення належного обліку на підприємстві проводять внутрішньогосподарський контроль. Внутрішньогосподарський контроль - це незалежний контроль зацікавленими особами - власниками та управлінським персоналом підприємства з метою недопущення фактів нерационального використання, порушення законності, та перевитрат виробничих ресурсів, невиконання передбачених виробничо-господарських планів розвитку і діяльності підприємства.[2]

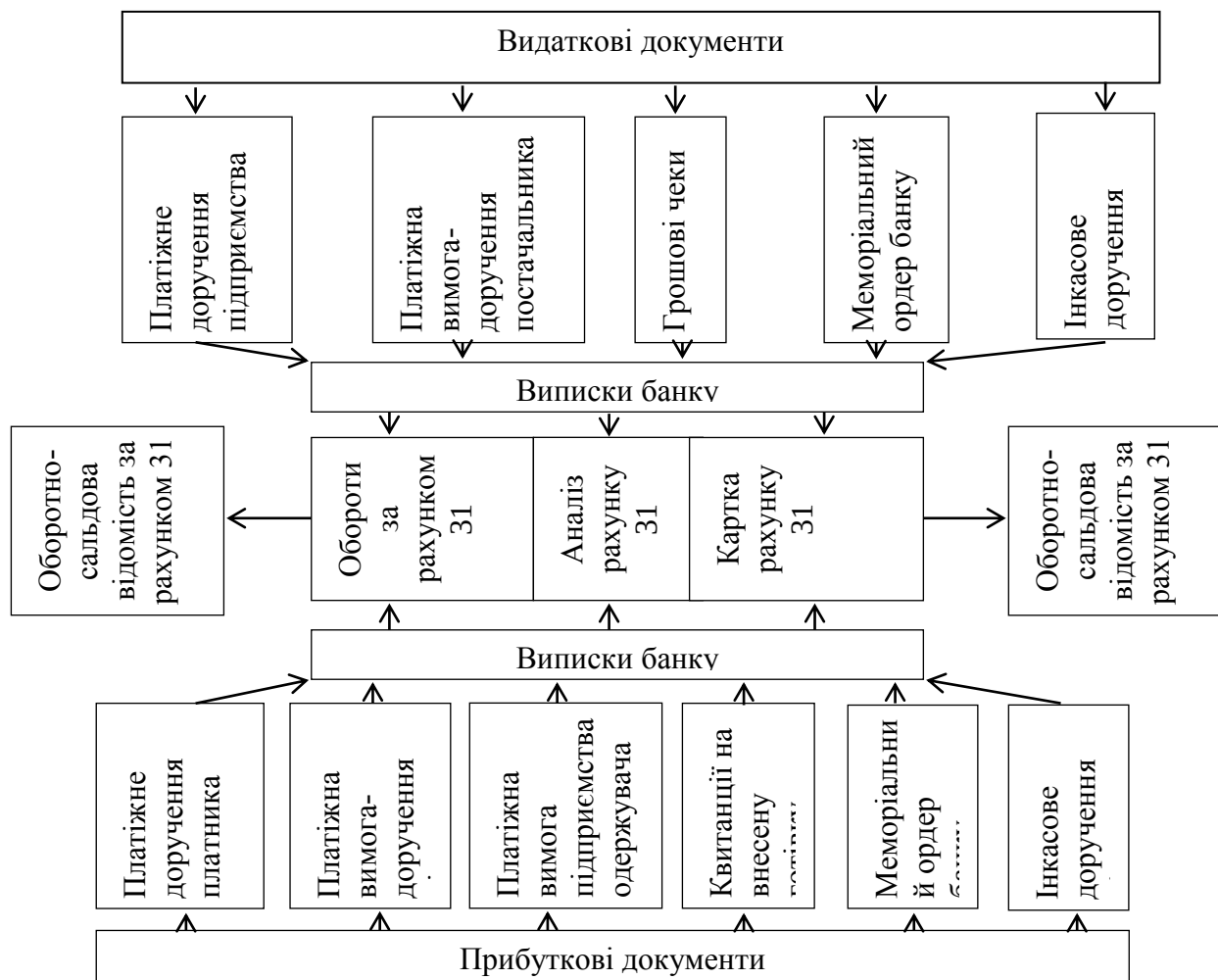

Рис. 1. Схема документообігу, пов'язана з рухом безготівкових коштів

Контроль операцій нарахунках у банку починають із оформлення перевірки:

- перевіряють наявність виписок банку й їх достовірність
- проводиться звірка залишків коштів на рахунках за виписками відповідного періоду. Суми залишків коштів на рахунках повинні бути однаковими. Ці самі залишки відображають у регістрах бухгалтерського обліку.

Потім перевіряється наявність до кожної грошової операції відповідних виправдувальних документів, що послужили підставою на її проведення, перевіряється достовірність грошових документів, наявність на виписках печаток банку, підписів виконавців.

Після зіставлення банківських виписок з доданими до них первинних документів, встановлення правильності підрахунку підсумкових оборотів, початкового й кінцевого сальдо особливо уважно перевіряють господарські операції по суті. І тому встановлюють законність кожної суми що надійшла або була списана з відповідного рахунку.

Крім взаємного зіставлення, звіряння, стикування сум, відображених у відповідних документів, встановлюють реальність тій чи іншій

операції. Проводять зустрічні перевірки, а головне уважно перевіряють взаємозалежні первинні документи з однорідним операціям.

Безготівкові розрахункові операції перевіряють за платіжними дорученнями. Оскільки банківські виписки містять лише цифрові дані, тому необхідно попередньо вивчити коди і структуру умовних цифрових позначень змісту операцій.

Підсумковим етапом обліку безготівкових розрахунків є відображення результатів діяльності підприємства у звітності. Інформація, яка розкривається у звітності щодо безготівкових розрахунків підприємства, наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Відображення грошових коштів у звітності

Код та назва рахунку	Форми фінансової звітності		
	Назва форми	Назва рядка	Код рядка
31 "Рахунки в банках"	Баланс	Гроші та їх еквіваленти	1165
		Рахунки в банках	1167
	Звіт про рух грошових коштів	Залишок коштів на кінець року	3415
	Примітки до річної фінансової звітності	Поточний рахунок у банку	650
		Інші рахунки в банку (акредитиви, чекові книжки)	660

Баланс - звіт про фінансовий стан підприємства, що відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал. Звіт про рух грошових коштів - звіт, що відображає надходження і вибуття грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності[1].

Отже, ефективна організація обліку та контролю операцій підприємств з грошовими коштами, залежить від системності даного процесу та прямим чином впливає на раціональність використання грошових потоків та результативність управління ними в цілому. Основа побудови дієвої системи управління лягає на інформаційну базу, яку формують основні складові менеджменту (облік, аналіз, контроль, планування та організація).

1. "Загальні вимоги до складання фінансової звітності" НП(С)БО №1 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
2. Гуцаленко Л. В. Внутрішньогосподарський контроль: навч. посіб. / Л. В. Гуцаленко, М. М. Коцупатрий, У. О. Марчук - К.: "Центр учбової літератури", 2014. - 496 с.
3. Кіндрацька Л. М. Бухгалтерський облік в банках України: Підручник. - Вид. 2-ге, допов. і перероб. - К.: КНЕУ 2001. - 636 с.
4. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік: [навч. посіб.] / І. Б. Садовська, Т. В. Божидарнік, К. Є. Нагірська. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 688 с.
5. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: Навч. посібник. — 3-тє вид., перероб. і доп. /К.: КНЕУ, 2000. — 578 с.

Нємцева Т.

Науковий керівник –Коцкулич Т.Я.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

АВТОМАТИЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. У даній статті висвітлено питання, котрі пов'язані з автоматизацією управлінського обліку на підприємстві, розглянуто етапи автоматизації та проблеми, котрі виникають на їхньому шляху. Також, ми проаналізували весь спектр комп'ютерних програм, розглянули позитивні та негативні сторони кожної з них та зробили загальний умовивід з розглянутої теми.

Постановка проблеми. В умовах швидкого зростання інформаційних технологій, котрі дають змогу знизити трудомісткість опрацювання даних та покращити їх якість, необхідним є проводити автоматизацію на конкретних підприємствах. Ефективна організація управлінського обліку є неможливою без автоматизації процесів вирішення великої кількості задач. Оскільки, підприємство є свого роду «індикатором», котрий реагує на всі зміни навколишнього середовища, то необхідно оперативно приймати управлінські рішення. Для цього необхідна інформація, котра повинна бути достовірною, цілісною та доречною й давати змогу не лише приймати певні рішення, а й своєчасно оцінювати минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скоригувати їх оцінки, зроблені у минулому. Мати у своєму володінні саме таку інформацію, котра відповідає певним критеріям та від якості котрої залежить «левова частка» всіх прийнятих рішень на підприємстві, дає нам змогу автоматичне опрацювання даних з допомогою комп'ютерних програм.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання, котрі пов'язані з автоматизацією управлінського обліку на підприємстві, розглядали такі провідні вчені, як І.А.Белюсова [1], С.Ф.Голов [2], В.В.Сопко [3] та М.Г.Чумаченко [4]. Але основні питання та проблемні зони автоматизації управлінського обліку вимагають доопрацювання та певних практичних доробок.

Ціль роботи. Метою дослідження є автоматизація управлінського обліку на підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Рушійною силою сучасної економіки є не що інше, а інформаційні системи, як високопродуктивний інструмент, що може будь-які проблему представити у вигляді системної моделі за будь-якого поєднання умов, ресурсів та інших чинників з отриманням найкращих та обґрунтованих управлінських рішень. Передусім, керівництво підприємства повинно зрозуміти, що цілком автоматизувати інформаційну систему неможливо. Автоматизуються найбільш трудомісткі обчислення, рутинні операції та накопичені великі обсяги аналітичної інформації. Отже, автоматизація необхідна для розширення «вузьких місць» та проблемних областей інформаційної системи. Для того, щоби виявити дані проблемні зони, необхідно провести на підприємстві бізнес-діагностику. Дану процедуру можуть виконати, як і працівники підприємства, так і співробітники консультаційних фірм. У другому випадку керівництво підприємства повинно враховувати необхідні для цього витрати.

Зазвичай, автоматизація вже діючої інформаційної системи дозволяє вирішити низку питань :

- Загальне підвищення надійності інформаційної системи ;
- Розвантаження персоналу від рутинних та складних операцій ;
- Зменшення кількості внутрішніх звірок ;
- Прискорення процесу підготовки звітності;
- Збільшення достовірності звітності;
- Досконале наочне подання даних управлінського обліку.

Перед тим, як автоматизувати управлінський облік на конкретному підприємстві, важливо вміти розрізняти два основних підходи до автоматизації управлінського обліку: перший підхід – автоматизація вже існуючих процесів управлінського обліку та бюджетування; другий підхід – вибір програмного забезпечення та розробка відповідно до можливостей програмного забезпечення відповідних правил і процедур управлінського обліку. Як при першому, так і при другому підходах важливе значення має налагодження системи управлінського обліку як опису певних процедур, правил всередині конкретного підприємства. Автоматизація за другим підходом може бути застосована лише для тих компаній, які мають визначену методологію управління фінансами та чітку й ефективну облікову політику.

На даний час існують спеціальні комп'ютерні програми, котрі дозволяють автоматизувати управлінський облік, серед них виділяють :

- Електронні таблиці (Excel та інші) ;
- Програми бухгалтерського обліку, котрі можна пристосувати до потреб ведення управлінського обліку ;
- Профільні програми, котрі спеціально пристосовані для ведення управлінського обліку на підприємстві ;
- Самостійно написані програми (створені макроси в Excel);

Після аналізу всіх вищезгаданих програм, перед керівником постає важливе питання: Яку програму обрати для ведення управлінського обліку на власному підприємстві?. Перед тим, як увести спеціалізовану програму, котра призначена для ведення управлінського обліку, на підприємстві вже зазвичай проходили певні етапи автоматизації внутрішньовиробничого обліку, котрі стали певним підґрунтям для того, щоб повністю автоматизувати процес. На початковому етапі для того, щоб полегшити собі роботу підприємство використовує електронні таблиці (типу Excel). Але у міру розвитку підприємства виникає потреба в більш складній системі обліку і напівавтоматизована система типу Excel вже не підходить, адже різко зростає кількість фінансових операцій. На наступному етапі на багатьох підприємствах роблять спробу синтезувати систему бухгалтерського та управлінського обліку, але даний процес має низку недоліків, а саме: ухиляються від подробиць даних управлінського обліку і як наслідок, - дані бухгалтерського обліку не відповідають потребам адекватного управлінського обліку. Вже згодом виникає проблема, котра має на меті створити програмний продукт, котрий був би створений для того, щоб працювати з даними управлінського обліку. Оскільки керівництво не завжди є готовим до такого

кроку, адже потреба в інформаційних технологіях часто йде на крок вперед від наших матеріальних та моральних можливостей, то вони стараються вирішити дане питання таким чином, що доручають створення програмного забезпечення власним програмістам. Доцільність такого кроку перебуває в прямій залежності від кваліфікації програмістів, їхнього розуміння деталей управлінського обліку, тому рідко вдається досягнути бажаного результату на практиці. Наступним етапом є усвідомлення того, що для ведення управлінського обліку все ж є необхідна спеціалізована програма, котра є випробувана на практиці та дозволить зробити процес обліку більш досконалим та менш трудомістким. Коли підприємство за розмірами є середнє, то керівництво перекладає «левову частку» питань, котрі пов'язані з автоматизацією облікового процесу на рядових працівників, котрі самостійно пишуть програми та максимально стараються адаптувати їх під свої потреби, щодо ведення управлінського обліку. Часто використовуються «універсальні програми», котрі підходять під кожне підприємство, але їх важко адаптувати під конкретне. Оскільки кожне підприємство має індивідуальну організаційну та фінансову систему, то зрозуміло, що «універсальна програма» не зможе вирішити всіх покладених перед нею питань.

Коли підприємство за розмірами є великим та керівництво чітко розуміє, що для прийняття ефективних рішень йому є необхідно володіти цілим спектром даних управлінського обліку, то використовує «спеціалізовані програми» (типу ERP-систем). Важливо зазначити, що впровадження даних програм вимагає матеріального забезпечення та необхідних знань у працівників, котрі безпосередньо працюватимуть з ними. Але вони в свою чергу дають можливість повністю автоматизувати ведення управлінського обліку, управляти закупками та запасами. Тому їх встановлення та витрачені на даний процес кошти все ж оправдовують себе в довготривалій перспективі.

Висновки. Варто зазначити, що всі програмні продукти мають право на життя, і кожне підприємство обирає для себе той, котрий дозволяє вирішити поставлені перед ним питання, при цьому без значних матеріальних затрат. Щоправда, важливо сказати, що кожен з етапів автоматизації управлінського обліку є певним ланцюгом, котрий складається з послідовно визначених етапів, на кожному з яких вирішуються певні питання. Для того, щоби досконало вести управлінський облік автоматизовано є необхідно, щоби працівники уміли створювати власну програму для ведення управлінського обліку, котра б вирішувала той спектр проблем та питань, котрі виникають конкретно в їхнього підприємства. Це дозволить при закупці «спеціалізованих програм» уміти обирати саме ту, котру можна пристосувати до організаційних та технічних особливостей саме їхнього підприємства. Важливо є те, що підприємство діє в часі і все постійно змінюється, тому створений власноруч програмний продукт не є готовим до даних змін та не є гнучким, адже первинно створений для конкретно визначених розрахунків. Прерогативою спеціалізованих програм є те, що дані зміни у них вводити цілком можливо, тому їх порівняно висока ціна оправдує

себе в часі, адже за допомогою таких програм вдається отримати достовірні дані управлінського обліку, знизити трудомісткість облікового процесу.

1. Белоусова І. Проблемивдосконаленняуправлінськогообліку / І. Білоусова // Бухгалтерськийоблік і аудит. – 2007. – № 4. – С. 35-40.
2. Голов С. Ф. Бухгалтерськийоблік в Україні: аналіз стану та перспективирозвитку: Монографія. – К.: Центр навчальноїлітератури, 2007. – 522 с.
3. Сопко В. В. Основибудовибухгалтерськоговнутрішньогосподарського (управлінського) обліку затрат у доходнійдіяльності (контролінг) / В. В. Сопко // Бухгалтерськийоблік і аудит. – 1996. – № 10. – С. 2-10.
4. Чумаченко Н. Г. Развитие управленческого учета в Украине / Н. Г. Чумаченко // Світбухгалтерськогообліку. – 1998. – № 11. – С. 2-8.

Носковська А. Б.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Крупельницька І.Г.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, Україна

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

Діяльність підприємств в сучасних умовах, яка пов'язана з деякою законодавчою невизначеністю відносно майбутнього та перспектив їх подальшого розвитку, супроводжується різноманітними ризиками. Перед керівниками підприємств постають задачі прогнозування, оцінки ризиків та створення ефективної системи управління. Дедалі спостерігається зростання ролі внутрішнього аудиту, правильне застосування якого може підвищити ефективність діяльності компанії. В цих умовах актуальною стає проблема розкриття поняття внутрішнього аудиту та визначення його ролі в управлінні господарською діяльністю підприємства.

Значний внесок у розвиток внутрішнього аудиту зробили такі вчені, як Гушко С.В., Кравченко В.В., Макеєва О.П., Шевчук О.А. та інші. Суть та завдання внутрішнього аудиту по різному розглядається цими авторами, проте всі вони погоджуються із твердженням, що внутрішній аудит виступає одним із основних інструментів рішення проблем, пов'язаних із з'ясуванням, оцінкою і наданням відповідних рекомендацій щодо усунення майбутніх ризиків.

Потреба у створенні внутрішнього аудиту в Україні виникає на великих підприємствах з різними видами діяльності, зі складною розгалуженою структурою і великою кількістю територіально віддалених філій, дочірніх підприємств. Сфера роботи фахівців внутрішнього аудиту в даному напрямі полягає, насамперед, в уніфікації і стандартизації облікових процесів для правильного формування зведеної чи консолідованої зовнішньої і, передусім, внутрішньої звітності [1, с. 134].

Під внутрішнім аудитом необхідно розуміти організовану на підприємстві систему контролю, що діє в інтересах його керівництва або власників, регламентовану внутрішніми документами, метою якої є додержання

встановленого порядку здійснення бухгалтерського обліку і надійності функціонування внутрішнього контролю

Основними завданнями внутрішнього аудиту є:

— попередження економічно недоцільних та незаконних операцій, а також причин та видів відхилень включаючи порушення положень статуту, облікової політики чи посадових обов'язків найманого персоналу;

— нагляд за різними процесами, що можуть мати місце на підприємстві, але при цьому не мають прямого відношення до основної діяльності підприємства;

— надання кваліфікаційної допомоги власникам, керівництву та менеджерам, а також контроль за налагодженістю взаємодії та співпраці між окремими структурними підрозділами підприємства [2, с. 33].

Ситуація, що склалася в Україні, потребує вирішення проблем, які мають місце у професійній діяльності аудиторів, аудиторських фірм і роблять неможливим успішний розвиток аудиту.

Одна з таких проблем – це проблема сучасного аудитора та довіри до нього. Питання вибору аудитора – це, по – перше, питання довіри. Тобто перед тим як клієнт вирішить надати інформацію аудитору, він повинен бути впевнений, що в аудитора вистачить сил і можливостей зберегти її в конфіденційності. Це, звичайно, пов'язано з професіоналізмом аудитора і юридичним захистом його діяльності.

Серйозну стурбованість також викликає якість роботи більшості українських аудиторських фірм. Це питання піднімається не лише користувачами аудиторських послуг і державними органами, але й самими аудиторами, які зацікавлені в стабільному розвитку ринку аудиторських послуг, підвищенні престижу аудиторської професії [4, с. 66].

Ефективність діяльності суб'єкта господарювання багато в чому залежить від організації системи внутрішнього контролю. Основним аспектом будь-якої діяльності, в тому числі внутрішнього аудиту, є нормативно-правове забезпечення. В Україні майже відсутнє методичне забезпечення внутрішнього аудиту, що, у свою чергу, призводить до помилок під час проведення аудиту. Стандартів, що регулюють функціонування внутрішнього аудиту в Україні немає (за винятком нормативних документів НБУ з регламентації внутрішнього аудиту в комерційних банках України), і це зменшує поширення передового досвіду в цій сфері діяльності на інших підприємствах [3, с. 54].

Поряд з названими вище існує ще проблема формування ціни на аудиторські послуги, а саме в частині методики її визначення. Єдиної системи розрахунку вартості послуг аудиторської фірми в Україні не існує, тому аудитори часто використовують, власну систему формування ціни. Найчастіше така система заснована на визначенні кількості відпрацьованих людино-годин або обсягу виконаних робіт. Основною проблемою при проведенні оцінки послуг аудитора є можливість завищення або заниження їх вартості, а це певною мірою насторожує замовника, особливо, при його першому зверненні до аудиторської фірми.

Також одним із проблемних питань на сьогодні є спроби з боку законодавців скасувати або значно звузити аудиторську діяльність, обов'язковість аудиту, усунути від аудиту приватних підприємців та малі приватні фірми тощо.

Таким чином, до проблемних аспектів внутрішнього аудиту слід віднести: %
—недостатню кількість методичних розробок з аудиторського контролю; %
—неефективність діючої нормативноправової бази в питанні внутрішнього аудиту;

—брак достатнього досвіду аудиторської діяльності; %

—недостатня кількість кваліфікованих аудиторських кадрів; □ відсутність типових форм документів з аудиту в цілому та внутрішнього аудиту, зокрема; %

—відсутність методичних рекомендацій з питань автоматизації внутрішнього аудиту тощо [3, с. 56.].

Зазначені проблеми розвитку внутрішнього аудиту в Україні призводять до низької ефективності здійснення внутрішнього аудиту на підприємстві та до недовіри щодо такої системи на підприємстві.

Внутрішньому аудиту властива висока гнучкість, здатність до виправлення помилок і підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства. Саме завдяки цим властивостям внутрішній аудит має значний потенціал для подальшого розвитку. Однак в Україні сьогодні лише невелика кількість керівників усвідомлює необхідність та корисність запровадження на своїх підприємствах системи внутрішнього аудиту.

Таким чином, до основних напрямів розвитку системи внутрішнього аудиту в Україні слід віднести:

—підвищення престижу аудиторської професії, надання впевненості у відповідності ціни якості роботи аудитора;

—розробка механізму ціноутворення на аудит та аудиторські послуги шляхом вивчення міжнародного досвіду з цього питання;

—поглиблення співпраці професійних аудиторських організацій України з міжнародними та європейськими професійними організаціями бухгалтерів і аудиторів;

—розробка єдиних стандартів функціонування аудиторської діяльності в Україні, в яких безпосередньо будуть визначатися напрямки аудиторської діяльності (оскільки українські аудиторські фірми поєднують декілька видів діяльності, надаючи консалтингові послуги).

—удосконалення навчальних планів підготовки обліковців у вищих навчальних закладах, адаптування їх до практичних потреб

Наявність ефективного внутрішнього аудиту сьогодні є невід'ємною складовою успішного розвитку суб'єкта господарювання в умовах постійних змін зовнішнього середовища та ускладнення процесів управління. З його допомогою здійснюється нагляд за дотриманням законодавства, внутрішніх норм та правил, контроль за оптимальним використанням ресурсів, визначення та попередження ризиків, забезпечення вірогідності інформації у звітності та інше.

На сьогодні практика використання внутрішнього аудиту в Україні недостатньо розвинена, що, перш за все, пов'язано з відсутністю законодавчого

регулювання цього процесу, єдиних вимог до професійного рівня внутрішніх аудиторів та професійних стандартів. З огляду на перспективність впровадження внутрішнього аудиту у практику управління вітчизняних суб'єктів господарювання, актуалізується необхідність його законодавчого забезпечення та теоретичного обґрунтування. Таким чином впровадження внутрішнього аудиту мине без помилок і буде максимально ефективним за своїми наслідками.

1. Гушко С. В. Економічні основи діяльності проведення аудиту діяльності промислових підприємств : [монографія] / С. В. Гушко. – Кривий Ріг : КЕІ, 2011. – 272 с.
2. Кравченко В.В. Проблеми та перспективи розвитку внутрішнього аудиту в сучасних умовах господарювання / В.В.Кравченко // Наукові праці КНЕУ: Економічні науки. – 2012. – № 17. – С. 32–35
3. Макеєва О. П. Перспективи розвитку внутрішнього аудиту в Україні / О.П. Макеєва // Економіст. – 2013. – № 6. – С. 54–57
4. Шевчук О.А. Аудит в Україні – проблеми та перспективи / О.А. Шевчук // Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – №6. – С. 63–69

Обруч М.В., магістр, група 21 МБОА

Науковий керівник – Ілляшенко К.В., к.е.н., доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет

КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ

Важливою передумовою становлення професії аудитора є організація незалежного контролю якості надання аудиторських послуг, а також належного, справедливого й ефективного суспільного нагляду за цією професією. Мета такого нагляду - забезпечити впевненість клієнтів аудиторських компаній (як представників малого та середнього бізнесу, так і великих компаній, що вийшли на ринок капіталів) у тому, що аудитори неухильно дотримуються стандартів при проведенні перевірок.

Підвищення якості вітчизняного аудиту та посилення конкурентоспроможності українських аудиторських фірм повинно становити ключову основу розвитку аудиторської діяльності в Україні.

Якість аудиторських послуг - це системне дотримання реальної професійної незалежності, вимог чинного законодавства та стандартів аудиту, дотримання Кодексу професійної етики і професійна діяльність в сфері аудиту [1].

Нині у світовій практиці аудиту не існує універсальних рецептів контролю якості аудиторських робіт. Дійсно, неможливо повністю гарантувати відсутність помилок при виконанні аудиторами перевірок і наданні супутніх аудиту послуг. Проте необхідність створення процедур і механізмів, що дозволяють значною мірою скоротити вірогідність помилкових висновків і істотно підвищити якість аудиторських послуг, зажадала їх цілеспрямованої впорядкованості або, іншими словами, - стандартизації.

З цієї причини був розроблений МСА 220 «Контроль якості роботи в аудиті», метою якого є регламентація і представлення рекомендацій по контролю якості у відношенні :

- політики і процедур аудиторської організації, що застосовуються до аудиторської роботи в цілому;
- процедур, спрямованих на контроль за роботою асистентів аудитора, що виконують окремі аудиторські перевірки [3].

Таким чином, вимоги стандарту спрямовані не лише на застосування єдиної політики контролю якості аудиторських перевірок, але і на діяльність усіх учасників цих перевірок.

Характер, терміни і сфера застосування політики і процедур контролю якості аудиту залежать від наступних основних чинників:

- розміру аудиторської організації і характеру послуг, що надаються нею;
- географічного розташування;
- організаційної структури;
- співвідношення витрат і результатів.

Політика внутріфірмового контролю якості має бути спрямована:

- на дотримання усім персоналом аудиторської організації етичних принципів аудиторської професії;
- володіння співробітників технічними стандартами і професійною компетентністю;
- доручення аудиторських завдань співробітникам, що мають професійні знання в цій області аудиту;
- здійснення постійного нагляду і перевірку виконання робіт на усіх етапах і рівнях;
- проведення консультацій з фахівцями, що мають відповідні знання;
- прийняття нових і збереження старих економічних суб'єктів - клієнтів. При цьому слід виходити з принципу незалежності, здатності надавати саме необхідні економічному суб'єктові послуги і чесності керівної ланки системи управління економічного суб'єкта;
- моніторинг адекватності і ефективності самої внутріфірмової політики і процедур контролю якості аудиту.

Загальна спрямованість політики і процедури контролю якості роботи аудиторської організації мають бути доведені до відома усіх її співробітників. Кожен аудитор організації зобов'язаний виконувати саме ті процедури контролю якості, які відносяться до його частини аудиторської перевірки.

Будь-яке доручення асистентам аудитора повинне супроводжуватися розумною упевненістю що доручає в тому, що ця робота буде виконана сумлінно і асистенти мають належні професійні знання і навички.

Співробітники аудиторської організації, що здійснюють керівництво асистентами і нагляд за їх роботою, в ході аудиторської перевірки повинні виконувати наступні функції:

- контролювати процес аудиту, з тим щоб виявляти, чи володіють асистенти необхідними навичками і чи досить вони компетентні для виконання доручених ним завдань; чи ясно уявляють собі асистенти вказівки по проведенню аудиту; чи виконується робота згідно із загальним планом і програмою аудиту;

- виявляти і аналізувати інформацію, пов'язану з істотними аспектами бухгалтерського обліку і аудиту, коригуючи з потреби загальний план і програму виконання робіт;

- усувати виникаючі неоднозначні трактування в професійних судженнях співробітників, визначаючи при цьому рівень необхідних консультацій.

Перевірку роботи асистентів повинні виконувати співробітники, що мають, як мінімум, рівний рівень компетентності. При цьому важливо з'ясувати:

- чи була робота виконана відповідно до програми аудиту;

- чи були належним чином задокументовані як результати робіт, так і увесь процес їх досягнення;

- чи були охоплені і врегульовані усі істотні аспекти аудиту;

- чи були досягнуті цілі аудиторських процедур;

- чи являються виводи наслідком результатів роботи і чи служать вони основою для висловлювання думки аудитора.

При перевірках необхідно акцентувати особливу увагу:

- на загальному плані і програмі аудиту;

- оцінці невід'ємного ризику і ризику системи контролю;

- документації, що відбиває аудиторські докази;

- бухгалтерській (фінансовою) звітності з пропонованими аудиторськими поправками і самому аудиторському ув'язненні.

Організація системи внутрішнього контролю та її функціонування спрямовані на усунення ризиків діяльності. Згідно Міжнародного стандарту контролю якості 1 «Контроль якості для фірм, що виконують аудит та огляд історичної фінансової інформації, а також інші завдання з надання впевненості, та надають супутні послуги» [4] фірма повинна встановити систему контролю якості, яка б надала їй обґрунтовану впевненість, що сама фірма та її персонал діють у відповідності до професійних стандартів та регуляторних і законодавчих вимог, а звіти, що надаються фірмою або партнерами по завданню, відповідають обставинам. Система контролю якості фірми включає політику та процедури, що стосуються кожного з наступних елементів: а) відповідальність управлінського персоналу фірми за якість; б) вимоги етики; в) прийняття завдання та продовження співпраці з клієнтом, та виконання специфічних завдань; г) людські ресурси; д) виконання завдання; є) моніторинг.

Методологічні основи контролю якості викладено в МСА 220 «Контроль якості під час аудиту історичної фінансової інформації» [4]. Вимоги цього стандарту стосуються процедур внутрішнього контролю в аудиторській фірмі стосовно якості виконання окремої аудиторської перевірки.

Складовими системи внутрішнього контролю якості є: 1) зобов'язання керівництва аудиторської фірми стосовно забезпечення якості діяльності аудиторської фірми, 2) етичні вимоги; 3) незалежність; 4) кадрова робота. Цілі й процедури внутрішнього контролю залежать від двох груп чинників, які безпосередньо впливають на методи та процедури контролю і обсяг робочої документації аудитора. Перша група чинників пов'язана з обсягом, характером діяльності, територіальним розташуванням і організаційною структурою

економічного суб'єкта. Друга із співвідношенням витрат і вигод від створення та здійснення внутрішньо-фірмового аудиторського контролю. На практиці доведено, що внутрішньо-фірмовий контроль позитивно впливає на спад можливих фінансових втрат і надання аудиторських послуг [5].

Отже, лише при якісному виконанні аудиторських перевірок користувачі інформації будуть впевнені в реальності перевіреної фінансової звітності, що дозволить створювати умови для зниження їх інформаційного ризику при прийнятті рішень. Саме така стратегія розвитку вітчизняного аудиту здатна забезпечити його реальну дієвість у суспільстві.

1. Про внесення змін до Закону України «Про аудиторську діяльність»: закон : [прийнято Верх. Радою 14 вер. 2006 р.: за станом на 1 жовт. 2010 р.] // [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 19.09.2010).

2. Концептуальна основа контролю аудиторської діяльності в Україні, прийнята рішенням Аудиторської палати України (АПУ) від 27.09.2007 р. № 182/3 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.sau-aru.org.ua>

3. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Видання 2006 року ; пер. з англ. Мови О.В. Селезньов, О.Л. Ольховікова, О.В. Гик, Т.Ц. Шарашидзе, Л.Й. Юрківська, С.О. Куликов. - К. : ІАМІЦ АУ “Статус”, 2006. - 1152 с.

4. Положенням про здійснення зовнішніх перевірок якості аудиторських послуг в Україні, затвердженим рішенням АПУ від 26.05.2005 р. № 149/5.2 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.sau-aru.org.ua>

5. Бутинець Ф.Ф. Аудит : підручник для студентів спеціальності “Облік та аудит” вищих навчальних закладів / Ф.Ф.Бутинець. - [3-тє вид., доп. і перероб.]. - Житомир : Рута, 2006. - 512 с.

Панченко О.О., студентка

Данилевська-Жугунісова О. Є. к.е.н., доц. кафедри фінансів

Національний університет біоресурсів і природокористування

ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин для підтримки високого рівня конкурентоспроможності вироблених товарів або послуг, що надаються як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках організації будь-якої галузі необхідний інноваційний розвиток. Підтримка інноваційних процесів в організації - далеко не просте завдання, так як ключовим фактором довгострокового функціонування компанії є постійне вдосконалення своєї продукції, створення чогось нового, а впровадження інновацій неминуче призводить до значного збільшення витрат, що вимагає достатнього забезпечення підприємства фінансовими ресурсами. Грамотно сформована система фінансування інновацій на підприємстві уможливорює накопичення фінансових ресурсів для їх подальшого зосередження на основних напрямках інноваційних процесів.

Фінансування інноваційних процесів в компанії визначається як процес створення і використання капіталу, згодом направляється на розробку і організацію виробництва нових видів продукції або послуг, впровадження

передових технологій і різних сучасних організаційних форм і методів управління.

Вірне визначення джерел і форм фінансування інновацій організації – пріоритетне завдання для здійснення ефективної роботи і вдосконалення інноваційної діяльності.

Варіантів залучення грошових коштів для забезпечення процесів впровадження інновацій безліч. Велика кількість можливостей визначається не тільки альтернативами використання як власного, так і позикового капіталу, а й відмінностями в формах фінансування для різних видів інвестицій. Як було сказано вище, будь-яка інноваційна діяльність вимагає об'ємних капіталовкладень, тому пошук найбільш ефективної структури джерел залучення капіталу – важливе завдання керівництва будь-якої компанії.

Під джерелами фінансування впровадження інновацій розуміються існуючі та очікувані канали, що забезпечують підприємство фінансовими засобами, а також суб'єкти економічних відносин, готові інвестувати капітал для розвитку інноваційної діяльності організації.

Інноваційні компанії повинні точно оцінювати свої фінансові потреби і порівнювати їх з можливостями та перспективами розвитку на кожному етапі інноваційного процесу.

На різних стадіях інноваційного процесу джерела фінансування інновацій будуть різні, і чим ближче інноваційний продукт до кінця, тим більше можливості у підприємства залучити грошові кошти. Розраховуючи ймовірну потребу і терміни залучення грошових ресурсів з різних джерел, важливо усвідомлювати потребу в повному фінансуванні кожної стадії, так як перехід до нового етапу без завершення попереднього неможливий.

Організаціям слід самостійно формувати оптимальний склад, структуру і обсяг фінансових ресурсів, визначати джерела фінансування інновацій та організовувати власну систему фінансування інноваційного процесу.

У різній літературі джерела фінансування інновацій поділяються на:

- власні кошти;
- кошти державного бюджету;
- кошти місцевих бюджетів;
- позабюджетні фонди економічного призначення;
- капітал іноземних інвесторів;
- інші.

Як показує практика, бюджетні кошти, позабюджетні фонди і власні кошти можна назвати провідними джерелами фінансування діяльності в області інновацій.

У розвинених країнах фінансування інноваційної діяльності реалізовується з приватних, або державних джерел. В Україні підтримку інноваційної діяльності організацій є однією з найважливіших загальнодержавних проблем. Саме тому, для більшості компаній центральним джерелом фінансування інноваційної діяльності, крім власних коштів, виступає державне фінансування.

Одна з найважливіших форм фінансування інноваційної діяльності - формування та діяльність позабюджетних фондів. Державні цільові фонди визначаються як форма перерозподілу і застосування фінансових ресурсів, які використовуються для здійснення певних завдань (соціального, економічного, науково-технічного, технологічного, екологічного характеру) і для фінансування потреб, не передбачених в бюджетах різних рівнів. Інноваційні позабюджетні фонди вирішують два головні завдання: надання допоміжних, поряд з бюджетними, засобів чільних напрямів інноваційної та інвестиційної діяльності та розвиток інформаційно-консалтингових послуг, управління і фінансування, бізнес-планування інновацій. Інноваційні позабюджетні фонди формуються двома шляхами. Перший варіант - розмежування в бюджеті інвестиційно-інноваційних витрат. Другий варіант - створення спеціального позабюджетного фонду з власними джерелами доходів для інноваційних завдань. Наприклад, в іноземних організаціях інноваційні фонди часто формуються кількома способами. У першому випадку вони виділяються або з державного, або з місцевого бюджету, при цьому зберігаючи з ними фінансові зв'язки. У другому випадку, дані фонди утворюються за спеціальним рішенням органу законодавчої влади для здійснення дієвої та ефективної інноваційної політики.

Субсидування діяльності компанії в області інновацій з використанням джерел, зазначених вище, здійснюється у вигляді грантів, державних кредитів, дотацій. При корпоративному фінансуванні інвесторами можуть бути юридичні та фізичні особи, а одержувачами позикових коштів - організації, що мають форму акціонерного товариства будь-якого виду. Акумуляування фінансових ресурсів на розвиток інноваційної діяльності організації проводиться шляхом розміщення цінних паперів серед необмеженого кола інвесторів. Таким чином, в даному випадку формою фінансування інноваційної діяльності підприємства та ринкових боргових кредитів виступає емісія цінних паперів.

Одну з провідних ролей у фінансовому забезпеченні роботи інноваційних організацій на сьогоднішній день відіграють кредитні інвестиції. При прийнятті рішення про фінансування інноваційних проектів комерційні підприємства звертають увагу на такі показники, як реальний термін окупності, присутність джерел повернення наданих фінансових коштів, що забезпечують приріст інвестованого капіталу. Як показує практика, на відміну від бюджетного фінансування кредитні інвестиції можуть збільшити ефективність інвестиційних заходів і дозволяють швидше і зручніше провести мобілізацію коштів на тривалі терміни. Під кредитними інвестиціями в даному випадку розуміються такі форми фінансування інноваційної діяльності, як комерційний кредит, позики, лізинг.

Також існує ще один вид фінансування - венчурне фінансування, що припускає ризикове підприємництво, спрямоване на технологічні нововведення, наукові досягнення, ще не використовувані на практиці. Даний тип фінансування характеризується високим ризиком втрати доходів від інвестицій. Венчурне фінансування - це джерело довгострокових інвестицій, які видаються компаніям для модернізації і розширення на 5-7 років, що формується знову або чинним в складі великих корпорацій.

Для скорочення своїх можливих ризиків венчурні інвестори здійснюють тільки мікрофінансування інноваційної діяльності, отже, можливий випадок, коли такі фінансові кошти закінчуються ще до старту етапу створення дослідного зразка продукції. Венчурне фінансування здійснюється різноманітними фондами шляхом передачі грошових ресурсів на безповоротній основі. Надання коштів здійснюється тільки таким інноваційним підприємствам, у яких є можливість запропонувати ринку принципово новий продукт або винахід. Без сумніву, ризики венчурних інвесторів величезні, але при успішній реалізації проекту вони компенсуються прибутком від участі в акціонерному капіталі.

Таким чином, фінансування інноваційної діяльності має на увазі великі ризики, однак, винагороду від успішних проектів і введених інновацій велике і дані ризики можна вважати виправданими. Для фінансування діяльності організацій в області інновацій використовуються різноманітні джерела. Так, інноваційний процес може бути профінансований як за рахунок приватних, так і державних коштів. Фінансування інноваційної діяльності підприємств державою відбувається за рахунок зацікавленості в розвитку інновацій та досягненні національних цілей. Фінансування інноваційної діяльності з приватних коштів здійснюється для отримання інвестором прибутку від інновації. Більш того, здійснення фінансування інноваційної діяльності може бути вироблено за рахунок власних коштів.

Визначення оптимальної форми фінансування інноваційної діяльності відіграє велику роль, так як обсяг ресурсів, наявний у інноваційного підприємства - це один з головних елементів, що визначають інноваційну стратегію організації.

1. Кравченко С.І. Оцінка достатності інноваційного потенціалу підприємства / С.І. Кравченко, О.В. Корнева // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. Випуск 36-1. – Донецьк, ДонНТУ, 2009. – 313 с.
2. Макаренко Ю. В. Інвестиційний імідж України: проблеми залучення іноземних інвестицій у національну економіку / Ю. В. Макаренко. - 2009. - 230 с.
3. Навроцька Н.А. Дуалізм впливу прямих іноземних інвестицій на приймаючі країни / Н.А. Навроцька // Бізнес Інформ. - 2012. - № 1. – 151 с.

Парфененко Т.М.

Науковий керівник – доцент Пурденко О.А.

Київський кооперативний інститут бізнесу і права

УПРАВЛІННЯ ТА ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Поняття ризик нерозривно пов'язано з життєдіяльністю людини і налічує стільки ж років, скільки існує цивілізація. Його існування пов'язане з неможливістю в багатьох випадках достовірно передбачати настання тих чи інших подій, які можуть не залежати від бажань, уподобань і бажань суб'єкта. Підприємницька діяльність здійснюється в жорстких умовах ринкової економіки, також не є винятком. Чи буде стійким попит на нову продукцію? Чи зможе

позичальник своєчасно розрахується за зобов'язаннями? Яка буде вартість акцій через певний проміжок часу? Настане чи не станеться страховий випадок? Точні відповіді на ці та багато інших питань в більшості випадків не можуть бути відомі наперед. Ризик бізнесу в умови ринку - своєрідна плата за свободу підприємництва.

Оскільки ризики є невід'ємною складовою бізнесу будь-яка фірма незалежно від видів і масштабів господарської діяльності змушена здійснювати управління ними з метою створення вартості. А в умовах проведення ринкових реформ і трансформації української економіки вміння адекватно оцінювати виникаючі ризики і ефективно управляти ними набуває особливого значення. Тому менеджмент фірми повинен добре розуміти сутність основних ризиків, з якими пов'язана її діяльність, прогнозувати можливі наслідки, володіти відповідними методами їх аналізу та нейтралізації.

Тому виявлення економічної суті фінансових ризиків і встановлення форм їх впливу на результати фінансової діяльності підприємства є одним із актуальних завдань.

Будь-яка підприємницька діяльність пов'язана з невизначеністю. Причому ринкові операції з підвищеним ризиком приносять найбільший прибуток. Ризик завжди пов'язаний з елементом непередбачуваності, що відбивається на діяльності будь-якого підприємства, отже, ризик потрібно розрахувати до максимально допустимого рівня.

В Україні з розвитком ринкових відносин важливу роль стала грати конкуренція. І для успішної діяльності підприємства необхідно впроваджувати нові технічні та технологічні рішення, пов'язані безпосередньо з ризиком. [1] Таким чином, для успішного і стійкого розвитку підприємству потрібно мати систему управління фінансовими ризиками в своїй системі управління.

Відповідно до більшості визначень ризик розуміється як можливість збитку або настання несприятливого результату в результаті дії зовнішніх чинників у зв'язку із здійсненням прийнятого рішення. Але ризик може означати і ймовірність настання виграшу, досягнення більшого результату [2].

Управління ризиками організації - процес, який здійснюється радою директорів, менеджерами та іншими співробітниками, що починається при розробці стратегії і зачіпає всю діяльність організації. Для досягнення зростання вартості керівництво визначає стратегію і мету так, щоб забезпечити оптимальне співвідношення між прибутковістю і ризиками підприємства [3].

Методологія побудови моделей для оцінки ризиків дуже різноманітна: існує велика різноманітність експертно-аналітичних, ймовірно-статистичних, фінансово-математичних моделей. Основна проблема таких моделей полягає в тому, що вони є статичними. Динамічні моделі для підприємств носить прогнозний характер, і прогноз проводять для декількох сценаріїв для створення економічно обґрунтованого ризикованого вибору. В основі будь-якого прогнозу лежать статичні дані. Система вимірних параметрів задає об'єкт дослідження, за відомостями будується і аналізується динаміка спостережуваних параметрів, а зовнішнє середовище, що діє на підприємство, задається факторними змінними. В

результаті побудовано економіко-математична модель, за якої з певною ймовірністю можна отримати прогноз стану досліджуваного об'єкта. Підприємствам потрібно прогнозувати стан ринкового середовища для підтримки своєї конкурентоспроможності, і процес прийняття рішення вже відбувається «в умовах визначеності» [4].

Ухвалення рішення для підприємств - це прийняття якоїсь моделі економічної поведінки на деякий період. І поки наслідки прийняття даного рішення фактично не підтверджені, виникає ризик значного відхилення від очікуваних результатів економічної діяльності. Даний ризик стає внутрішнім ризиком, і, отже, якість виконання прийнятої моделі залежить від внутрішніх виробничих процесів [5].

Управління фінансовими ризиками складається з наступних етапів [3]:

1. Визначення рівня ризику у відповідності зі стратегією розвитку. На етапі вибору стратегічної альтернативи при постановці мети керівництво оцінює ризик, на який може піти підприємство.

2. Удосконалення процесу прийняття рішень з реагування на виникаючі ризики. На даному етапі вибирається спосіб реагування на ризик - скорочення ризику, ухилення від ризику, прийняття ризику або перерозподіл ризику.

3. Скорочення числа непередбачених подій і збитків у господарській діяльності. Підприємство виявляє потенційні події і встановлює відповідні заходи по їх скороченню.

4. Визначення та управління всією сукупністю ризиків. Процес управління ризиками дає підприємству можливість більш ефективно реагувати на різні впливи ризиків.

5. Використання сприятливих можливостей. Якщо керівництво прийме до уваги і ймовірні ризики, то воно буде здатне виявити всі події, які представляють собою потенційні можливості, і буде їх використовувати.

6. Раціональне використання капіталу. Керівництво, маючи більш повну інформацію про ризики, може більш ефективно оцінювати загальні потреби в капіталі і оптимально розподіляти і використовувати його.

Область управління ризиками - одна з найважливіших областей управління підприємством, тому що ризик є неминучим фактором підприємницької діяльності, отже, роль управління ризиками в управлінні збільшується. Уміння управляти ризиками дозволяє підприємству вести безперервний бізнес і реагувати на появу нових видів ризику.

Процес управління фінансовими ризиками охоплює всю діяльність підприємства, і в залежності від мети діяльності підприємства виділяють такі види ризиків: стратегічні, операційні, в області підготовки звітності та дотримання законодавства.

Таким чином, питання управління фінансовими ризиками підприємства займає важливе місце в сучасному світі. Грамотна політика управління фінансовими ризиками збільшує доходи підприємства, розширює можливості підприємницької діяльності та сприяє виходу на міжнародний рівень.

1. Васін С.М., Шутов В.С. Управління ризиками на підприємстві: навчальний посібник. - М.: КНОРУС, 2010. - 304 с.
2. Ліфіренко С.А. Проблеми ризику та шляхи їх вирішення в управлінській діяльності / С.А. Ліфіренко // Адміністративне право і процес. - 2010. - № 3. - С. 50, 51.
3. Річард М. Стейнберг, Майлс І.Ей. Еверсон. Управління ризиками організацій: короткий виклад, концептуальні засади. 2004. - 14 с.
4. Денисенко В. І., Дьяченко А. П. Системне моделювання ризиків промислових підприємств // Управління ризиком. 2009. № 1 (49). С. 33-37.
5. Балабанов, І.Т. Основи фінансового менеджменту. - М.: Фінанси і статистика, 2007.- 528 с.

Пересунько А.П., студентка 6 курсу, група МФ-215, факультет економічний
Науковий керівник – Шабанова О.В., к.е.н.
ДВНЗ «Університет банківської справи»
Черкаський навчально-науковий інститут

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ БАНКУ

Банківська система є основною складовою економічної системи будь якої країни. В умовах швидкого розвитку зовнішньої економіки, та високого рівня впливу банків на загальний стан економіки банки повинні звертати увагу на проблему оптимізації прибутку та підвищення своєї ліквідності, адже вони виступають, як регулятори грошового обігу і є посередниками в акумуляції та перерозподілі грошових ресурсів країни.

Так як прибуток є одним з найважливіших індикаторів, що характеризують фінансові результати діяльності банків, та є матеріальною основою подальшого функціонування та визначення рейтингу на банківському ринку, то утримання його на достатньому рівні необхідно банківським установам для залучення інвестицій, що дозволяє збільшити обсяги та підвищити якість банківських послуг, стимулює зниження витрат і розвиток банківських технологій та банківської системи в цілому.

Банківський прибуток є одним із показників ефективності функціонування банку, його стабільності. Банківський прибуток формується у результаті здійснення кредитних, розрахункових, грошових операцій та інших видів діяльності банків. Він є джерелом виплати дивідендів акціонерам, створення фондів банку, базою підвищення добробуту банківських працівників [1].

Прибуток комерційного банку – це фінансовий результат діяльності банку у вигляді перевищення доходів над витратами [2].

Банківський прибуток формується з отриманням доходу від різних видів господарської діяльності, найбільшу частину з яких займають саме процентні доходи. За 3 квартал 2016 року структура доходів була наступною: комісійні доходи (11271 тис. грн.), комісійні доходи (2113 тис. грн.), та інші види доходів, (рис 1).

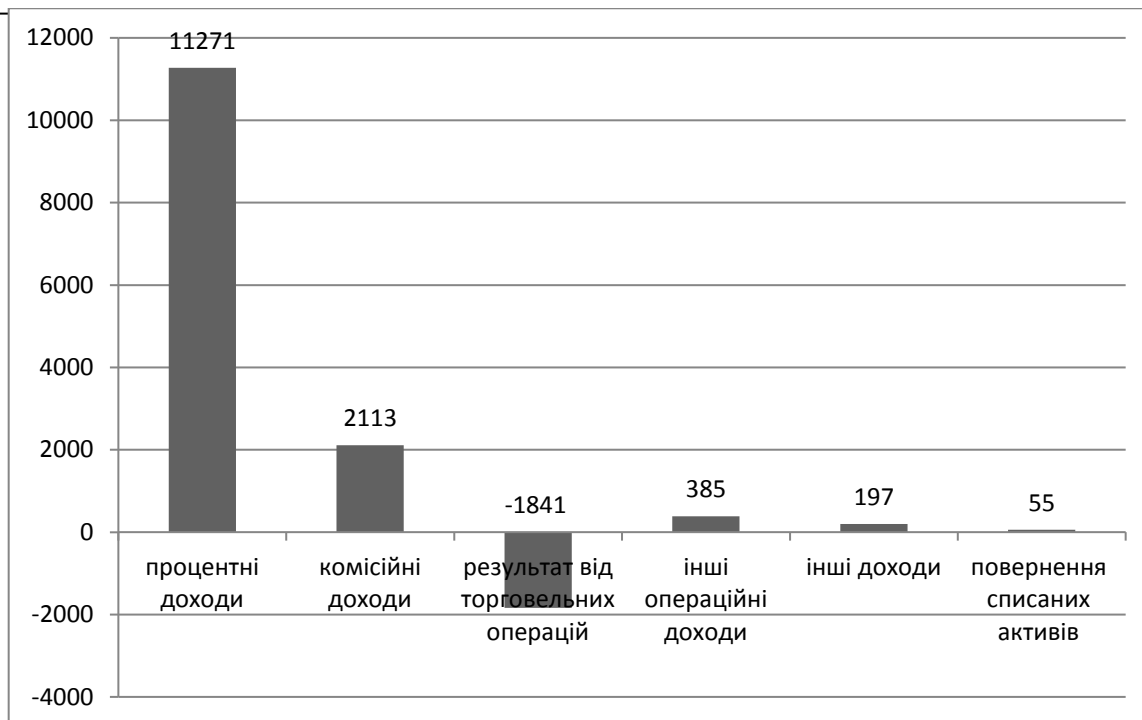

Рис. 1. Доходи банків України за 3-му кварталі 2016 року

Джерело: побудовано автором [2]

Згідно рейтингу найбільш збиткових банків України за 3 квартал 2016 року, найзбитковішими банками в Україні: ПАТ «VTB Банк» який є лідером серед найзбитковіших банків, його збиток склав 5612046 тис грн., ПАТ «Промінвестбанк», який мав збиток 4080491 тис грн., ПАТ «Сбербанк» збиток якого склав 2964336 тис грн., та інші (рис. 2.)

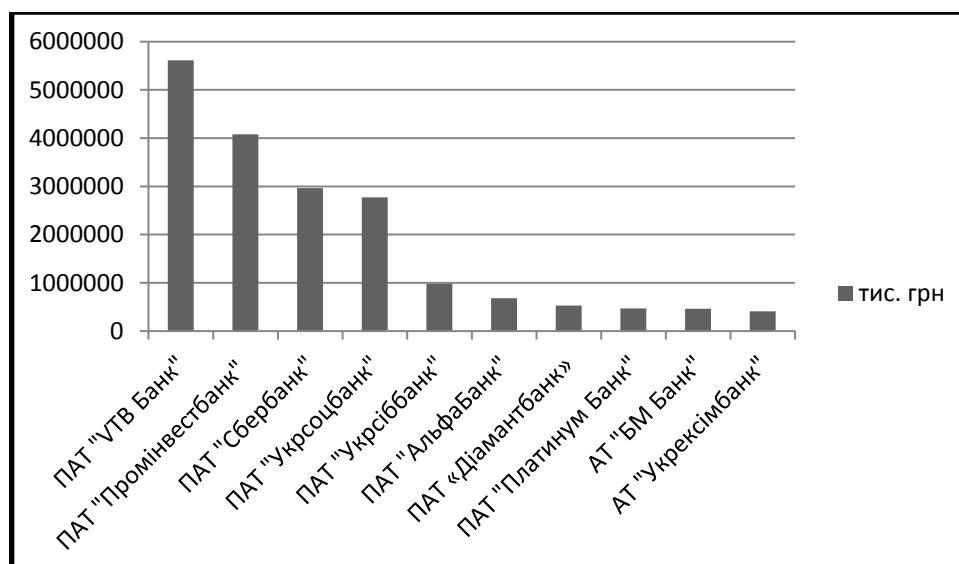

Рис. 2. Рейтинг найбільш збиткових банків України у 3-му кварталі 2016 року

Джерело: побудовано автором [4]

Згідно рейтингу найбільш прибуткових банків Лідерами за прибутковістю в 2016 році стали такі банки, як АТ «Райффайзен Банк Аваль», який отримав прибуток у розмірі 3074380 тис. грн., АТ КБ «СІПІБанк» прибуток склав 1343616 тис. грн., ПАТ «ІНГ Банк Україна» 794180 тис. грн., та інші банки (рис 3). [3]

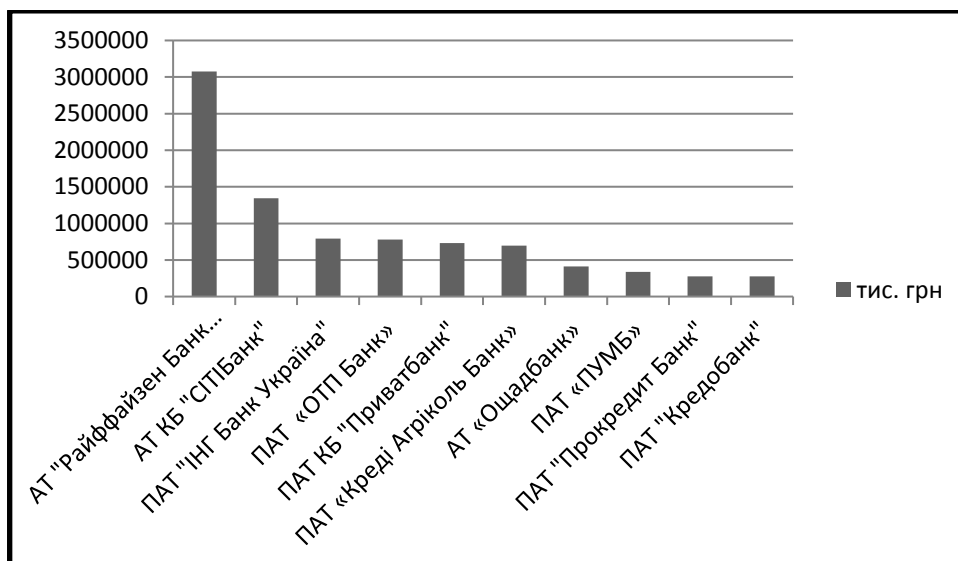

Рис. 3. Рейтинг найбільш прибуткових банків України у 3-му кварталі 2016 року

Джерело: побудовано автором [4]

Існує велика кількість факторів, які впливають на прибуток банку. Кожен банківська структура, маючи перед собою якісь цілі, може класифікувати ці фактори по різному, залежно від того, вплив яких факторів він хоче більш детально вивчати та проаналізувати, наприклад виділяють внутрішні та зовнішні фактори, довгострокові та короткострокові, та інше.

Для отримання правильної оцінки прибутковості велике значення має дослідження проміжних показників – дохід, витрати, прибуток. У першу чергу слід здійснити якісний та кількісний аналіз їх структури та динаміки. Результати аналізу використання для прогнозування і перспективного планування економічних процесів та діяльності банку, а також для розробки програм і рекомендацій подальшого ефективного розвитку прибуткової діяльності.

Для збільшення розміру прибутку банку, потрібно спрямовувати діяльність у двох напрямках: перший з яких полягає у підвищенні процентних та комісійних доходів, а інший – у зменшенні процентних та комісійних витрат [3].

Для зростання доходної частини комерційного банку, можна застосувати такі напрямки, як: загальне зростання групи активів та зміна структури активних операцій, що в свою чергу приносять процентний дохід; зміна питомої ваги доходних активів в сукупних активах; зміна загального рівня процентної ставки по активних операціях банку; підвищити рівень обслуговування в банку, так як висока конкурентоспроможність впливає на збільшення прибутку. Задля підвищення своєї доходності, банк також має регулювати свою короткострокову заборгованість та депозитні рахунки.

Для зниження рівня витрат, можна запропонувати: залучення дешевих ресурсів таких як вкладів до запитання; зниження витрат на утримання апарату управління [5] ; нарощувати власні кошти банку, що сприятиме зростанню ресурсної бази банку і

відповідно їх інвестиційного потенціалу; також слід раціонально й ефективно розміщувати кошти банку для забезпечення його фінансової стійкості.

Також основними та вагомими елементами підвищення прибутковості банку є: визначення підрозділів банку, які безпосередньо беруть участь у процесі управління прибутком; планування доходів, витрат та прибутку банку; застосування способів оцінки рівня прибутковості банківської діяльності; визначення методів поточного регулювання прибутку, та прогнозування доходів і витрат майбутніх періодів. Управління результативністю діяльності банку здійснюється на різних рівнях: на вищому – макрорівні; на мікрорівні. Задля стабільного функціонування банківська установа, має систематично і всебічно вивчити всі кредитні ризики, щоб попередити їх виникнення та вчасно прийняти заходи щодо їх зниження.

Отже, в сучасному стані економічної системи України, отримання прибутку а також його збільшення є одним з головних завдань комерційних банків. Отримання прибутку та забезпечення рентабельності діяльності банківської системи є необхідною складовою ринкової економіки країни. Саме прибуток є необхідним чинником в існуванні банків, він дає змогу суб'єктам підприємництва розширювати обсяги послуг та покращувати їх якість; створювати адекватні резервні фонди, стимулювати персонал і керівництво до розширення та вдосконалення операцій; скорочувати витрати і відповідно збільшувати капітал.

1. Банківські операції: [Текст] / А. М. Мороз та ін.; за ред. А. М. Мороза. - К.: КНЕУ, 2000. - 384 с.
2. Доходи та витрати банків України за III квартал 2016 року // Національний банк України URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=14789253
3. Матвієнко О.С Шляхи підвищення прибутковості банківської діяльності в Україні // «Young Scientist» . - 2014. - №6 (09).
4. Рейтинг найбільш збиткових і прибуткових банків у першому півріччі // Finbalance. - 2016. - №6. [Електронний ресурс] / – Режим доступу до ресурсу: <http://finbalance.com.ua/news/Reytinh-naybilsh-zbitkovikh-i-pributkovikh-bankiv-u-pershomu-pivrichchi>
5. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А.М. Герасимович, М.Д. Алексєєнко, І.М. Парасій-Вергуненко та ін. За ред. А.М. Герасимовича. – Вид. 2-ге, без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 600 с.

Петрушина А. Б.

Лемішовська О. С., к.е.н., ст.викл. кафедри обліку та аналізу
Національний університет «Львівська політехніка»

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сучасні економічні умови характеризуються стрімким розвитком ринкової економіки, її інтеграцією в систему міжнародних економічних відносин. На цьому етапі до розвитку економіки залучаються зовнішні та внутрішні інвестиції, кредити, проводяться емісії цінних паперів, продовжується процес роздержавлення власності та приватизація майна. За таких умов в системі управління підприємством суттєво зростає роль внутрішнього аудиту – «перевірка працівниками внутрішнього підрозділу підприємства відповідності

здійснених господарських операцій вимогам нормативних документів щодо ведення бухгалтерського обліку» [1, с. 43], оскільки завдяки йому приймаються рішення про зміни напрямів виробництва, його модернізація, переміщення капіталу відповідно до ринкової кон'юнктури.

Внутрішній аудит в системі управління підприємством забезпечує формування потоку науково обґрунтованої, корисної та необхідної контрольно-аналітичної інформації, перевірку й оцінку проблемних ситуацій за допомогою аудиторських прийомів, та прогнозування майбутнього розвитку підприємства. Наявність у структурі управління підприємством служби внутрішнього контролю та аудиту, що працюють відповідно до міжнародних стандартів, наразі розглядається як необхідний атрибут для виходу на світові фондові ринки. Внутрішній аудит дає змогу підприємству досягти поставлених цілей, використовуючи систематизований і послідовний підхід до оцінки й підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю й корпоративного управління [2, с. 36].

У зв'язку з цим зростає науковий та практичний інтерес до створення цілісного методологічного обґрунтування парадигми внутрішнього аудиту, що дозволяє відмовитися від спорадичного вирішення проблем менеджменту й створити систему відображення якісних і кількісних характеристик діяльності господарюючих суб'єктів у сучасних економічних умовах.

На організацію, роль та функції внутрішнього аудиту в системі управління підприємством, які визначаються керівництвом чинять вплив наступні фактори: склад та специфіка діяльності, масштаби та показники діяльності, наявна організація та система управління, стан внутрішнього контролю тощо. Організація діяльності внутрішнього аудиту є початком ланцюга аналізу та оцінки поточного стану підприємства. До цього слушною є думка Кобилянської Г. Ю. про те, що «чим краще, точніше та детальніше буде виважено кожний організаційний момент, тим ефективніше буде проводитись контрольний процес і тим кращими будуть його результати» [3, с. 79].

Організацію системи аудиту в системі управління підприємством у сучасній науковій практиці почав досліджувати О.Є. Кочерін (поч. 80-х років). Його дослідження проводились з використанням таких складових: об'єкта контролю, технічних засобів контролю, технології контролю, функціональних та лінійних органів контролю, кадрів контролю тощо. Пізніше, А.М.Кузьмінський, В.В.Сопко, В.П. Завгородній при дослідженні питань організації контролю дещо розширюють складові його системи, виділяючи предмет і метод організації; організація технології облікового, контрольного і аналітичного процесу; організація праці; забезпечення функціонування (інформаційне, організаційне, правове, технічне); розвиток та удосконалення контролю тощо. Такі вчені як М.С.Пушкар, Г.П.Журавель, Ю.Я.Литвин відносять до найважливіших структур організації аудиту, як форми контролю наступні: організація процесу, організація апарату та організація праці виконавців тощо. Наведені підходи принципових відмінностей не мають, а відрізняються лише ступенем деталізації об'єкта дослідження, в

окремих випадках різними назвами одного й того ж процесу. Загалом, структура організації контролю містить такі складові як процес, апарат і працю.

Для теоретичного обґрунтування системи внутрішнього аудиту в системі управління підприємством необхідно виділити його принципи, до яких слід віднести:

- принцип комплексності, який передбачає охоплення контролем всіх облікових об'єктів;
- принцип незалежності перевірок, який означає, суб'єкти контролю мають діяти незалежно, без будь-якого впливу;
- принцип циклічності контролю в часі, що дозволить ефективно використовувати результати попереднього контролю в поточному, поточного – в наступному, наступного – в попередньому;
- принцип ієрархічності контролю, при якому організаційні структура на підприємстві повинна передбачати виконання контрольної функції на всіх рівнях – від керівника до кожного робочого місця;
- принцип інтеграції контролю, при якому контроль слід розглядати в поєднанні з іншими функціями управління в загальній його системі;
- принцип постійності, який передбачає постійне адекватне функціонування системи внутрішнього аудиту.

Важливо відзначити, що внутрішній аудит виконує у системі управління підприємства важливі завдання:

- нагляд за дотримання законодавства, внутрішніх норм та правил;
- збереження та захист активів підприємства та власників;
- контроль за оптимальним використання ресурсів суб'єкта господарювання;
- визначення та попередження ризиків бізнесу;
- забезпечення достовірності та повноти інформації і звітності;
- проведення стратегічного аналізу та розробка фінансових прогнозів;
- забезпечення та сприяння виконанню планів та досягненню мети діяльності підприємства [4, с. 68].

Ефективність внутрішнього аудиту у в системі управління підприємством не викликає сумнівів, оскільки в світі створена відповідна правова, методологічна та теоретична основа аудиторської діяльності. Практика аудиту постійно розширюється, виокремлюються нові його напрямки, зокрема, правовий, екологічний, соціальний, маркетинговий аудит. Незважаючи на існуючі проблеми, що стосуються його проведення, даному виду контролю властива максимальна гнучкість, здатність швидкого виправлення помилок у веденні обліку та удосконалення фінансово-господарської діяльності підприємства.

1. А. Г. Загородній Облік і аудит: [термін. слов.] – А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Г. О. Партин, Л. М. Пилипенко. – Л.: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 630.

2. Т. В. Шрам. Необхідність організації внутрішнього аудиту з метою підвищення ефективності управління підприємством / зб. Наук. пр. Ефективна економіка Херсонського національного технічного університету. – Херсон, 2013. - №4. – С. 30-37.

3. Г. Ю. Кобилянська Оцінка ефективності функціонування служби внутрішнього аудиту / зб. Наук. пр. Облік і фінанси АПК. – К: Видавництво Київського національного економічного університету ім. В.Гетьмана, 2011. - №2. – С. 77-81.

4. О. В. Артюх-Пасюта Теоретичні основи внутрішнього аудиту та його місце у системі управління підприємством / зб. Наук. пр. Науковий вісник Херсонського державного університету. – Херсон, 2014. - №8. – С. 67-73.

Пишна О.В.

Науковий керівник – к.е.н., доц., доцент Слободянюк Н.О.
Донецький національний університет економіки та торгівлі
ім. Михайла Туган-Барановського (м. Кривий Ріг)

ІНСТРУМЕНТИ ЗАХИСТУ ІНВЕСТИЦІЙ

Наряду з розвитком світової економіки та національних економік країн, а також посиленням інтеграційних та глобалізаційних процесів питання інвестицій, інвестиційної діяльності та вчасності їх захисту набувають все більшої актуальності.

Проблемам захисту інвестицій, як з боку держави, так і шляхом вжиття відповідних превентивних заходів самими власниками інвестиційних ресурсів, присвячені наукові праці таких вчених, як Абсаєва Л.О., Аптекар С.С., Бланк І.А., Венгер Л., Гринів Т.Т., Журик Ю. В., Кот А., Макогон Ю.В., Орлова В. А., Паламарчук Г. та інші.

Метою наукового дослідження є аналіз різних інструментів захисту інвестицій.

Поняття «інвестиції» згідно з ЗУ «Про інвестиційну діяльність» являють собою всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток або досягається соціальних ефект.

Однією із важливих складових системи міжнародного регулювання фінансових потоків становить захист інвестицій. Досить поширеним інструментом захисту інвестицій є укладання двосторонніх договорів про сприяння здійсненню та захисту інвестицій. Зазвичай, такі договори укладаються переважно за ініціативою країн – експортерів капіталу, а також які спрямовані на забезпечення їх інвесторам певних мінімальних економічних та правових гарантій безпеки та стабільності. Цілком очевидним є той факт, що кожна двостороння інвестиційна угода має свої особливості та, як правило, мають сім базових компонентів:

1. Сфера застосування угоди - залежить від визначення понять "інвестиція" та "інвестор", які підпадають під дію цієї угоди та отримують відповідний захист, а також встановлення дії в часі та просторі.
2. Режим інвестиційної діяльності.
3. Експропріація.

4. Положення, що регулюють право здійснення інвестицій на території такої країни: сторони домовляються про взаємне надання національного режиму як на стадії інвестування, так і в постінвестиційний період; національний режим або режим найбільшого сприяння надається лише в постінвестиційний період.

5. Положення, що регулюють порядок розрахунків - всі інвестиційні угоди містять положення про гарантії інвесторам щодо свободи розрахунків, пов'язаних з інвестиціями.

6. Врегулювання суперечок між сторонами угоди та між стороною угоди та інвестором [2].а

Отже, Україна є стороною більше ніж 70 таких двосторонніх угод про захист інвестицій.

Жодна економічна система не може існувати без інвестицій. При цьому більша частка інвестицій є іноземними, оскільки фінансові ресурси суб'єктів господарювання та держави досить обмежені, а зростаючий попит не може задовольнятися лише за рахунок екстенсивного збільшення випуску продукції. Зазначимо, що обсяг прямих іноземних інвестицій із країн світу в економіці України станом на 01.01.2016 р. був наступним: сукупність вкладених іноземних коштів із країн світу в економічну діяльність України всього становить 43371,4 млн. дол. США. Такі обсяги інвестицій Україна найбільш має за рахунок Кіпру, який інвестує 11744,9 млн. дол. США або 27,1% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій із країн світу в економіку України. Друге місце по обсягу інвестицій займають Нідерланди – 5610,7 млн. дол. США, третє місце Німеччина – 5414,3 млн. дол. США. Найменші обсяги іноземних інвестицій в економічну діяльність України поступили від США, Угорщини та Беліза -1,6%, 1,4% та 1,3% відповідно[3].

Отже, слід врахувати ще один вагомий інструмент захисту інвестицій – державні гарантії. Захист інвестицій забезпечується законодавством України та міжнародними договорами України. Інвесторам, як вітчизняним так і іноземним, забезпечується рівноправний режим, що виключає застосування заходів дискримінаційного характеру, які могли б перешкодити управлінню інвестиціями, їх використанню та ліквідації, а також передбачаються умови і порядок вивозу вкладених цінностей і результатів інвестицій. З метою забезпечення сприятливого інвестиційного режиму держава встановлює державні гарантії захисту інвестицій.

До державних гарантій захисту інвестицій належать:

- ✓ гарантія щодо невтручання в діяльність суб'єктів інвестиційної діяльності державних органів та їх посадових осіб;
- ✓ стабільність умов здійснення інвестиційної діяльності, додержання прав і законних інтересів її суб'єктів;
- ✓ держава гарантує захист інвестицій незалежно від форм власності, а також іноземних інвестицій;
- ✓ гарантія незастосування дискримінаційних заходів без відшкодування в повному обсязі збитків;
- ✓ інвестиції можуть, а у випадках, передбачених законодавством, мають бути застраховані.

Далі, звернемо увагу на ще один важливий інструмент захисту інвестицій такий, як страхування. Існують такі види і способи запобігання ризиків інвестицій: страхування кредиту від ризику непогашення вживається при видачі експортних кредитів; страхування ризику не платежу за комерційними кредитами; страхування ризику непогашення банківських кредитів; страхування внесків у капітал проекту і різних видів проектних активів; страхування відповідальності позичальників за неповернення кредитів; страхування від ризику втрати прибутку у відношенні до вже введених в експлуатацію, страхування відповідальності розробників проекту, самострахування і взаємне страхування учасників проекту від різних ризиків на різних фазах проектного циклу тощо [1].

Таким чином, існує безліч різних інструментів інвестиційного захисту. Авторі загострюють увагу на найголовніших з них: державні гарантії, страхування та укладання двосторонніх договорів просприяння здійсненню та захисту інвестицій. Вдосконалення системи гарантування захисту іноземних інвестицій є ключовим елементом подальшої інтеграції вітчизняної економіки у світову економічну систему. Це дасть змогу Україні підвищити власну інвестиційну привабливість, аотже, створить належні умови розвитку перспективних напрямків економіки тастимулюватиме процесоновлення технологічної складової промислового виробництва.

1. Бардиш Г.О. Проектне фінансування: Підручник.-2-ге вид. – К.:Алерта, 2007.-463 с.
2. Гринів Т.Т. Основні проблеми залучення іноземних інвесторів на вітчизняний ринок // Економ. проблеми рин) кової трансформації України: Тези доповідей Всеукр. наук.) практ. конференції. — Львів: ЛБІ НБУ, 2002. — С. 71.
3. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) із країн світу в економіці України [на 01.01.2016] [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/zd/ives/ives_u/ives0616_u.htm.-Загол. з екрану.

Підгородецька Х.Р., студентка гр.ОА-11-1М

Костюк У.З., к.е.н., доцент,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти й газу
м. Івано-Франківськ, Україна

ОБЛІК І АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ РЕАЛІЗОВАНИХ ПОСЛУГ (ПРОДУКЦІЇ, РОБІТ) З ТРАНСПОРТУВАННЯ ГАЗУ

Газотранспортна система України є основним елементом енергетичної безпеки країни, однією з визначаючих складових національної економіки, яка забезпечує левову частку надходжень до держбюджету, сприяє підвищенню рівня життя населення України, одним із важелів інтеграції до міжконтинентальної системи газопроводів.

Постановка проблеми. Вирішення проблем ефективної діяльності та нарощування виробничого потенціалу підприємств газотранспортного комплексу вимагає раціонального управління витратами. Підприємства газотранспортного

комплексу вимагають побудови такої системи обліку і контролю, яка б враховувала їх особливості і давала, з одного боку, можливість нарощувати прибуток підприємства, а з другого – диверсифікувати його ризики [1]. Зокрема, дані виробничої собівартості використовуються для оцінки, аналізу, прийняття важливих рішень, починаючи від специфіки функціонування газотранспортної системи (ГТС) та закінчуючи формуванням цін, тарифів. В даний час актуальним залишається питання чи дійсно діюча практика обліку витрат газотранспортних підприємств забезпечує формування необхідної оперативної, своєчасної інформації в межах різних ієрархічних рівнів для прийняття управлінських рішень. В системах обліку та аналізу витрат таких підприємств ще залишається низка невирішених проблем. Йдеться про ознаки класифікації витрат відповідно до завдань обліку й управління ними; методику обліку витрат і калькулювання собівартості продукції з урахуванням організаційно-технологічних особливостей; налагодження організації обліку витрат на газотранспортних підприємствах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням методики аналізу, механізмів формування і відображення в обліку витрат діяльності підприємств приділили значну увагу у своїх працях як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Зокрема, вагомий внесок у дослідження сутності, організації і методики обліку та аналізу витрат, управління ними здійснили українські вчені Ф. Бутинець, Б. Валуєв, Я. Витвицький, С. Голов, М. Данилюк, З. Задорожний, Б. Литвин, В. Орлова, М. Пушкар, Н. Пилипів, С. Кафка, І. Перевозова, В. Рудницький та ін., зарубіжні економісти О. Аксьоненко, І. Басманов, П. Безруких, К. Друрі, В. Івашкевич, Р. Мюллендорф, В. Палій та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичні основи обліку витрат відображені в національних стандартах та галузевих методичних рекомендаціях. Зокрема, методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати визначаються П(С)БО 16 «Витрати», що затверджений наказом Міністерства фінансів України № 318 від 31 грудня 1999 року [2], та Методичними положеннями з планування, обліку і калькулювання робіт (послуг) на підприємствах з газифікації та газопостачання, затвердженими наказом Міністерства палива та енергетики України № 394 від 20 жовтня 2006 року [3].

Галузеві особливості обліку витрат виробничо-комерційної діяльності залежать від виконаних робіт і наданих послуг на утримання й експлуатацію газопроводів, компресорних станцій і підземних сховищ газу. Такі роботи змінюються залежно від умов і впливають на організацію обліку.

Технологічні особливості процесу транспортування природного газу відрізняють його від процесів інших виробництв. Такий процес являє собою комплекс взаємопов'язаних технологічних операцій, де виконуються різні види робіт та виникають різні витрати як за складом, так і за величиною (рис.1).

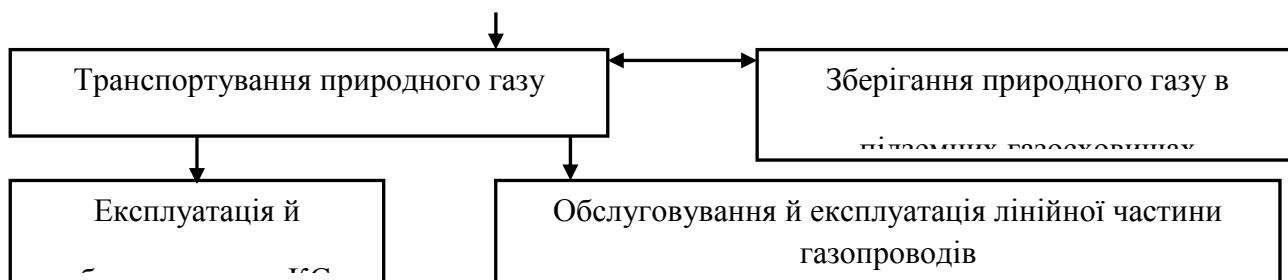

Рис. 1 - Схема етапів транспортування природного газу в газотранспортній системі

Джерело: [4, с.154].

Оскільки виробнича структура газотранспортних підприємств формується з урахуванням територіального розміщення виробничих об'єктів, тому вважаємо справедливим твердження вчених про те, що масштаби виробництва й особливості технологічних процесів, як правило, визначають види та призначення структурних підрозділів підприємства (служб, цехів, дільниць, робочих місць) [5, с.11].

Питання забезпечення ефективності потребують створення відповідної кількості служб, що забезпечили б досягнення цілей, які стоять перед газотранспортним підприємством. При цьому більшість операцій, що виконуються такими службами, вимагають і певних витрат. Проблеми зниження витрат досить складні і їх слід розглядати в двох аспектах - з точки зору прямих і посередніх витрат. Наприклад, використання додаткового інженера завжди пов'язане з додатковими прямими витратами, але за певних умов це може дати значну економію на собівартості (посередні витрати).

Саме тому у даному випадку важливим завданням є формування комплексного підходу до облікового відображення витрат газотранспортних підприємств із урахуванням їх організаційних і технологічних особливостей, що дасть можливість створити інформаційну базу для системи бюджетування не тільки з метою визначення обсягу та складу витрат, забезпечення відшкодування цих витрат фінансовими ресурсами з різних джерел, але й для визначення найбільш ефективного напрямку розвитку діяльності підприємства в майбутньому.

В системах обліку та аналізу витрат газотранспортних підприємств залишається низка невирішених проблем. Йдеться про ознаки класифікації витрат відповідно до завдань обліку й управління ними; методику обліку витрат і калькулювання собівартості продукції з урахуванням організаційно-технологічних особливостей; налагодження організації обліку.

Собівартість реалізованих послуг (продукції, робіт) з транспортування газу визначається, виходячи з виробничої собівартості послуг (продукції, робіт). Виробнича собівартість послуг (продукції, робіт) складається з прямих витрат на виробництво та загальновиробничих витрат. У зв'язку з прийняттям змін до П(С)БО 16 «Витрати» та Податкового кодексу України підприємства газотранспортного комплексу серед прямих витрат виробничої собівартості виділяють:

- матеріальні витрати, що утворюють основу наданої послуги (вартість природного газу, що використаний на технологічні потреби; технологічні втрати природного газу; вартість технологічної води, використаної на технологічні потреби; інші матеріальні витрати);
- прямі витрати на оплату праці (заробітна плата та інші виплати працівникам, зайнятим у наданні послуг, виконанні робіт, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат);
- амортизація виробничих основних засобів та нематеріальних активів, безпосередньо пов'язаних з виробництвом продукції, наданням послуг;
- вартість придбаних послуг, прямо пов'язаних з виробництвом продукції, наданням послуг;
- всі інші прямі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат [6; 2].

Оскільки, структура ГТС має географічно розгалужений характер – філії УМГ (управління магістральних газопроводів), ЛВУМГ (лінійно-виробниче управління магістральних газопроводів), ПСГ (підземні сховища газу), компресорні станції, то і склад прямих витрат виробничої собівартості визначається філіями та їх структурними підрозділами відповідно до вимог П(С)БО 16 з урахуванням технологічного процесу надання послуг.

Класифікація витрат дає можливість виокремити найбільш характерні ознаки їх групування за трьома напрямками:

- 1) витрати, які використовуються для калькулювання 1000 м³ газу (за статтями калькуляції та економічними елементами, технологічними процесами виробництва);
- 2) витрати на виробництво, дані про які є основою для прийняття рішень та аналізу (за калькуляційними статтями, економічними елементами, за співвідношенням до обсягів виробництва для прийняття управлінських рішень за їх варіантами);
- 3) витрати, які використовуються в системі планування та контролю (за центрами відповідальності, місцями виникнення витрат, калькуляційними статтями, економічними елементами) [1].

На підприємствах із транспортування газу результати фінансово-господарської діяльності визначаються в цілому по ПАТ “Укртрансгаз” НАК “Нафтогаз України”, а тому затрати на транспортування газу структурними підрозділами (ЛВУМГ) та філіями (УМГ) передаються через взаємні розрахунки (рахунок 68) на баланс дочірньої компанії щомісячно. При цьому собівартість транспортування 1000 м³ газу розраховується як частка від ділення суми затрат із транспортування газу на об'єм транспортованого газу.

Отже, до особливостей формування виробничої собівартості на підприємствах ГТС можна віднести:

- 1) визначення величини витрат на підприємствах з газопостачання та газифікації виконується для обчислення собівартості:
 - транспортування природного газу;
 - постачання природного газу;

- реалізації скрапленого газу;
- робіт (послуг) іншої діяльності.

2) витрати з експлуатаційної діяльності, що включаються до виробничої собівартості, розподіляються за об'єктами обліку витрат за видом діяльності;

3) особливістю загальновиробничих (накладних) витрат є те, що вони поділяються на постійні та змінні. До постійних загальновиробничих (накладних) витрат належать витрати на обслуговування та управління виробництвом, які не змінюються у разі змін обсягів виробництва, а саме: амортизація виробничого обладнання, приміщень, орендна плата за основні засоби виробничого призначення, витрати на утримання будівель та обладнання цехів (дільниць, служб), опалення, освітлення цехів (дільниць, служб), витрати на управління виробництвом. Враховуючи специфіку роботи підприємств з газопостачання та транспортування природного газу, де базові показники мають стабільний характер, тобто загальновиробничі витрати належать до постійних витрат, поділяти загальновиробничі витрати на постійні і змінні недоцільно.

1. Пилипів, Н. І. Концептуальні засади організації обліку затрат виробничо-комерційної діяльності на підприємствах нафтової і газової промисловості [Текст] / Н. І. Пилипів // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Економіка. Ужгород : УНУ, 2010. Спец. вип. 29: Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності в сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці, ч. 1. С. 112-117.

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» – Положення, Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>

3. Методичні положення з планування, обліку і калькулювання робіт (послуг) на підприємствах з газифікації та газопостачання – Положення, Наказ Міністерства палива та енергетики України від 20.10. 2006 р. № 394 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uazakon.com/documents/date_8m/pg_grwsoj.htm.

4. Пилипів Н. І. Облік і контроль затрат на газотранспортних підприємствах : [монографія] / Н. І. Пилипів. – Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ, 2007. – 364 с.

5. Дзьоба О. Г. Організація і планування виробничо-комерційної діяльності підприємств транспорту і зберігання нафти і газу : [конспект лекцій для студентів спеціальності 7.090305 “Газонаф-топроводи і газонафтоосховища”] / О. Г. Дзьоба. – Івано-Франківськ, 2000. – 204 с.

6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=38&nreg=2755-17>.

Пневський В.В.

Науковий керівник – ст. викл. Юрчик І.Б.

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

ЦІНИ ТА ЇХ ФУНКЦІЇ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

За умов ринкової системи кожен підприємець сам відповідає на запитання: що саме, де і скільки виробляти, кому і за яким рівнем цін продавати. Саме ціна є ключовим поняттям за ринкової системи економіки, основним елементом системи ринкового саморегулювання. А спосіб за допомогою якого встановлюється ціна, характеризує ринок і економічну систему в цілому. У ринковій економіці ціна

визначає обсяг і структуру виробництва, рух матеріальних і грошових потоків, рівень життя суспільства.

В умовах ринкової економіки виникає потреба ґрунтовного дослідження і розуміння економічної суті такої категорії, як ціна, яка виявляється через її функції, а також системи цін, що діє на території України. Цими проблемами цінової політики та ціноутворення займаються багато дослідників як в Україні, так і за кордоном. В їх працях розглядаються загальні та особливі проблеми ціноутворення або окремі частини цінової політики. Проте недостатньо дослідженими є питання визначення функцій ціни за умов ринкових відносин та ті, які пов'язані з формуванням на їх основі діючої системи цін.

Мета дослідження – розкрити суть ціни як економічної категорії за допомогою її функцій, і вдосконалити систему цін, вживану в умовах ринкової економіки. Загалом, ціна – це грошове вираження вартості товару. В економічній теорії існує два підходи до її формування. За першим із них, ціна на товар показує його вартість. За іншим вважають, що ціна – це сума грошей, яку покупець готовий заплатити за товар. У сучасній економічній теорії намагаються об'єднати обидва підходи до процесу ціноутворення, поєднавши в ціні об'єктивну сторону (вартість) і суб'єктивну сторону (корисність) товару. Проте беззаперечно те, що кількісне визначення витрат на виробництво та реалізацію товарів і послуг було і залишається об'єктивною потребою і реальністю в будь-якій суспільно-економічній формації. Очевидно, що процес формування витрат в умовах ринкової системи відбувається на основі ринкових цін і вимагає відшкодування всіх витрат, які пов'язані з процесами виробництва і реалізації товарів. Фірми, що не забезпечують ці умови, розоряються і гинуть. Їх місце займають підприємства з нижчими витратами на виробництво і реалізацію товарів. Сутність ціни, її місце на мікро- і макрорівні виявляється через функції.

Найбільш поширені функції ціни в ринковій економіці:

- стимулююча (ціна стимулює до вживання найекономніших методів виробництва і якнайповнішого використання ресурсів);
- облікова (фіксування цінності або суспільна оцінка товарів та послуг);
- регулююча (збалансування попиту і пропозиції);
- розподільна (розподіл і перерозподіл доходів і ресурсів).

У роботах деяких дослідників розглянута ще одна функція ціни. Це функція ціни як засобу раціонального розміщення виробництва, яке за ринкової економіки виявляється надзвичайно. Її сутність полягає в тому, що за допомогою механізму цін задля отримання найбільшого прибутку здійснюється «перехід» капіталів з одного сектора економіки у другий та усередині самих секторів – туди, де норма прибутку вища. Тільки підприємство вирішує, якою діяльністю зайнятись, в яку галузь економіки вкласти засоби. Проте цьому передують вивчення всіх ринкових чинників, у тому числі і цін, тобто глибокі маркетингові дослідження. Ця функція ціни повинна отримувати усе більший розвиток в ринковій системі, але ціна може виконувати її, лише за певної умови – стабільності економіки.

Крім того, важливо виділити соціальну функцію ціни. Соціальну функцію виконують лише ті ціни, які з метою необґрунтованого їх росту встановлюються,

регулюються (обмежуються) безпосередньо державою або суб'єктами господарювання на підставі рішень держави і стосуються окремих груп товарів (медикаменти, дитяче харчування тощо) і окремих груп їх споживачів (найбільш уразливі групи, такі як хворі, інваліди, діти та інших). В умовах ринкової економіки у ціни є ще одна функція – кумулятивна, яка полягає в наступному: за допомогою ціни можна впливати на процес кількісного збільшення споживачів своєї продукції або орієнтуватися на певну групу споживачів. Кожна функція ціни як відносно самостійна форма несе в собі певне соціально-економічне навантаження, але питома вага соціального і економічного різна. Так, розподільна і стимулююча функції найбільшою мірою несуть соціальне навантаження, а облікова і кумулятивна – економічне. Розглядаючи функції ціни, слід звернути увагу на те, що вони діють не ізольовано, а взаємозв'язано, але в той же час мають об'єктивно суперечливий характер. Наприклад, використання стимулюючої або розподільної функцій, що вимагають відхилень ціни від своєї основи, є протиріччям облікової функції. У кожному конкретному випадку на перший план виступає якась одна функція, але це не означає, що інші функції перестають діяти. Можливість виконання ціною не однієї, а декількох економічних функцій, навіть суперечливих, уміщена в економічній сутності ціни. Тому вивчення цін і ціноутворення вимагає системного підходу, оскільки без такого підходу звужується горизонт і глибина пізнання, формуються поверхневі, неповні знання про ціну.

Основні функції цін знайшли віддзеркалення у появі в економіці системи цін, яка під впливом багатьох чинників безупинно змінюється та розвивається. Система цін у своєму історичному розвитку змінювалась за суттю, структурою і формою і дійшла до нас у дуже складному та неоднозначному вигляді. Так сучасні дослідники вважають що система цін складається з окремих угруповань взаємозалежних і взаємодіючих цін. На їх думку, найважливішими і найосновнішими угрупованнями єдиної системи цін є: оптові ціни; закупівельні ціни; роздрібні ціни; тарифи на послуги транспорту. У свою чергу, основні угруповання цін, включають ряд груп. Зміна цін в одній з основних груп досить швидко передається по ланцюжку у всі інші групи цін.

Варто зауважити те, що структура наявних цін характеризується значною перевагою вільних цін. Але відсутність прямого регулювання ціноутворення в сфері дії вільних цін зовсім не означає, що держава повинна втратити контроль за їх формуванням. Це веде до розширення прав підприємств стосовно процесу ціноутворення. Однак цей процес має бути керованим і здійснюватися продумано та поступово. Проведений аналіз функцій ціни та особливостей їх прояву за сучасних умов дає можливість більш глибоко зрозуміти економічну сутність ринкової ціни. Конкретне визначення функцій ціни, повне і ефективне їх використання в господарській практиці сприяють поліпшенню як самого процесу управління цінами, так і дії всього господарського механізму.

2. Павленко, А. Ф. Маркетингова політика ціноутворення : монографія / А.Ф. Павленко, В.Л. Корінев. – К.: КНЕУ, 2004. – 332 с

3. Пінішко, В. С. Ціни і ціноутворення : навчальний посібник / В. С. Пінішко – Львів : Інтелект-Захід, 2006. – 488 с

Покормяк А.С., студентка

Науковий керівник – старший викладач кафедри міжнародної економіки Гринь О.Г.
Національний авіаційний університет

ШЛЯХИ ВИХОДУ З БАНКРУТСТВА НА ПРИКЛАДІ АВІАКОМПАНІЇ «WIZZAIR»

Від загрози банкрутства не може бути застраховане жодне підприємство. Причинами фінансової кризи на підприємстві можуть виступати: політичні, економічні, технічні чинники, а також низька кваліфікація працівників, не раціональне управління ресурсами, технологічний збій на виробництві.

Для прогнозування банкрутства доцільно застосовувати такі моделі: модель Спрінгейта, універсальну дискримінантну функцію за О. Терещенком, модель Альтмана:

Ми обрали універсальну дискримінантну функцію за О. Терещенком оскільки для розрахунку даного показника ми обираємо грошовий потік на кінець року зі звіту про рух грошових коштів замість робочого капіталу, що дає можливість отримати більш точні дані.

Отже, для розрахунку Z-показника використовуємо наступну формулу:

$$Z = 1,5 \cdot X_1 + 0,08 \cdot X_2 + 0,10 \cdot X_3 + 5 \cdot X_4 + 0,3 \cdot X_5 + 0,1 \cdot X_6$$

де X_1 = залишок коштів на кінець року / зобов'язання

X_2 = загальна вартість активів / загальна вартість зобов'язань;

X_3 = чистий прибуток / загальна вартість активів;

X_4 = чистий прибуток / чиста виручка від реалізації;

X_5 = виробничі запаси / чиста виручка від реалізації;

X_6 = чиста виручка від реалізації / загальна вартість активів.

Щоб краще бачити ситуацію яка склалася в авіакомпанії ми розрахували даний показник в динаміці за 2012-2015 роки.

Рис. 1. Динаміка значень Z-показника в динаміці 2012-2015 рр. на прикладі авіакомпанії «WizzAir»

При значенні $Z < 0$ – компанію можна назвати банкрутом, $0 < Z < 1$ – компанії загрожує банкрутство, якщо вона не здійснить санаційних заходів, $1 < Z < 2$ – фінансова стійкість порушена, але за умови антикризового банкрутство компанії не загрожує, $Z > 2$ – фінансовий стан компанії стійкий і їй не загрожує банкрутство.

Отже, бачимо, що в 2012 і 2013 роках компанії загрозувало банкрутство ($0 < Z < 1$), але завдяки модернізації компанії, підвищенню ритмічності надання послуг, поліпшенням якості надання послуг та зниженні собівартості у 2014 році компанія змогла вийти з цього стану, але все ж залишається загроза банкрутства ($1 < Z < 2$).

Для виходу компанії з фінансової кризи пропонуємо шляхи для зменшення ризику банкрутства:

1. Підвищення кваліфікації персоналу. При ймовірності банкрутства буде можливість скоротити штат працівників які не відповідають потрібному рівню кваліфікації.

2. Скасування найменш прибуткових рейсів. Наприклад: Словакія, Боснія та Герцеговина.

3. Злиття з компанією Ryanair. Оскільки ця авіакомпанія є найбільшим конкурентом авіакомпанії WizzAir, то при ймовірності кризи злиття з Ryanair буде гарним виходом з ситуації, оскільки це дасть можливість залишитися на ринку.

1. Кончин В. І. Методичні підходи до оцінки фінансового стану та вибору фінансової стратегії компаній / В. І. Кончин – Київ, - С. 10 - 20

Положай Н.М., студентка освітнього ступеня магістра спеціальності «Облік і оподаткування»,

Козачкова А.А., студентка освітнього ступеня магістра спеціальності «Облік і оподаткування»,

Науковий керівник – Соболь Г. О., к.е.н., доцент

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

ЗМІСТОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УПРАВЛІННІ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

В умовах євроінтеграції України в єдиний економічний простір вкрай важливим є розвиток малого бізнесу в усіх сферах діяльності. Малий бізнес – специфічний механізм соціально-економічного життя суспільства, стимулює розвиток конкуренції, підвищення ефективності виробництва й економіки країни в цілому. Сталий розвиток діяльності підприємств малого бізнесу безпосередньо залежить від створення ефективної системи інформаційного забезпечення управління з метою формування достатнього обсягу облікової та аналітичної інформації про стан і рух необоротних активів належного рівня якості та релевантності для користувачів.

Питанням розвитку облікової політики суб'єктів малого підприємництва приділяють увагу такі вчені, як В. В. Бабич, Н. І. Бондар, Ю. А. Верига, Т. Гоголь, С. І. Дробязко, Є. А. Карпенко, Т. М. Козир, А. Ластовецький, Л. К. Сук, Е. І. Свідерський, А. Р. Суха, Т. В. Трофімова, Т. А. Токарева, П. Я. Хомин, інші. Вченими зроблений значний внесок у розробку теоретичних, організаційних і методичних питань з питань облікової політики суб'єктів малого підприємництва. Однак дискусійність окремих теоретичних положень і наявність невирішених питань практики, зумовлюють необхідність подальшого вивчення проблеми.

Вибір облікової політики щодо обліку необоротних активів залежить від особливостей діяльності кожного конкретного підприємства. При формуванні облікової політики слід враховувати низку індивідуальних факторів, що визначають діяльність суб'єкта малого бізнесу.

Основними елементами облікової політики з обліку необоротних активів, що поширені у наказі про облікову політику суб'єктів малого бізнесу, є порядок виокремлення об'єкта основних засобів і строк їх корисного використання (експлуатації), методи нарахування амортизації, поріг суттєвості для проведення переоцінки, періодичність зарахування сум дооцінки основних засобів активів до нерозподіленого прибутку, величина вартісного критерію приналежності матеріального активу до малоцінних необоротних, ліквідаційна вартість об'єкта основних засобів, підходи до оцінки вибуття малоцінних необоротних матеріальних активів критерій суттєвості та порядок проведення переоцінки[3]. Проведемо порівняльний аналіз змісту наказів про облікову політику двох суб'єктів малого підприємства, що здійснюють діяльність у сфері торгівлі: ПП «Дорада» та ПОСС «Роменський ринок».

Відповідно до Наказу про облікову політику ПП «Дорада», основним засобом визнається актив, якщо очікуваний термін його корисного використання (експлуатації), більше року (або операційного циклу, якщо він більше року), а вартісна оцінка якого дорівнює сумі, що перевищує 2500 грн. Відповідно, до малоцінних необоротних матеріальних активів відносять активи, відмінні від основних засобів (на підставі класифікації, поданої в пункті 5 П(С)БО 7 «Основні засоби»), вартісна оцінка яких дорівнює сумі, що не перевищує 2500 грн. На нашу думку, такий підхід потребує узгодження із положеннями Податкового кодексу України [2] у контексті уніфікації бухгалтерського та податкового обліку.

При нарахуванні амортизації основних засобів застосовуються методи амортизації, строк корисного використання та ліквідаційна вартість, установлені та затверджені наказом по підприємству, за результатами місяця в якому такий необоротний актив введений в експлуатацію. У ПП «Дорада» встановлені такі методи нарахування амортизації для:

- інших необоротних матеріальних активів – прямолінійний метод;
- малоцінних необоротних активів і бібліотечних фондів – у розмірі 100%-вої їх вартості в першому місяці використання об'єкта;
- предметів прокату – прямолінійний метод.

Термін корисного використання нематеріальних активів встановлюється наказом по підприємству, за результатами місяця в якому такий нематеріальний актив введений в експлуатацію. Для амортизації нематеріальних активів застосовується прямолінійний метод.

Отже, очевидно, що наказ про облікову політику ПП «Дорада» включає обмежений перелік елементів облікової політики, що пояснюється типовістю господарських операцій. Але не в повній мірі характеризує дотримання принципу обачності.

Відповідно до Наказу про облікову політику ПОСС «Роменський ринок», основними засобами визнаються матеріальні активи, які утримуються підприємством для використання у виробничій діяльності, здачі в оренду або для адміністративних цілей і будуть використовуватись більше одного року. Вартісна межа предметів, що визнаються об'єктом основних засобів, встановлена 2500 грн, що відповідає положенням наказу ПП «Дорада».

На баланс основні засоби зараховуються за собівартістю, включаючи витрати на придбання, виробництво та введення в експлуатацію. Наказом про облікову політику уточнено, що облік основних засобів ПОСС «Роменський ринок» ведеться за інвентарними об'єктами та оцінюється по історичній (фактичній) собівартості відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби».

Амортизація основних засобів підприємства відповідно до цілей бухгалтерського та податкового обліку нараховується за прямолінійним методом, за яким річна сума амортизації визначенням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів. Місячна сума амортизації визначається діленням річної суми амортизації на 12.

Строк корисного використання кожного об'єкта основних засобів встановлюється наказом на основі висновку комісії підприємства при зарахуванні

на баланс, але не менше мінімального допустимого строку корисного використання, визначеного у пункті 1 статті 145 Податкового кодексу України. Ліквідаційна вартість основних засобів не застосовується.

У Наказі про облікову політику ПОСС «Роменський ринок» багато уваги приділено порядку відображення витрат на підтримання об'єктів основних засобів. Зокрема, ці витрати ідентифікуються як витрати на підтримання об'єктів основних засобів виробничого призначення (власних та орендованих) в робочому стані та одержання первісно визначених майбутніх економічних вигод від їх використання та витрати, пов'язані з поліпшенням основних засобів (модернізація, модифікація, реконструкція та дообладнання), що приводять до збільшення майбутніх економічних вигод, в межах 10% балансової вартості всіх основних фондів виробничого призначення станом на 1 січня звітного року. Витрати на підтримання об'єктів основних засобів (власних та орендованих) в експлуатаційному стані та на поліпшення основних засобів, вартість яких перевищує 10% балансової вартості станом на перше січня звітного року, відносяться на збільшення первісної вартості об'єкта основних засобів, на який здійснено витрати.

Витрати на підтримання об'єктів основних засобів невиробничого призначення та переданих в оперативне управління в експлуатаційному стані та одержання первісно визначених, що приводять до збільшення майбутніх економічних вигод від їх використання, визнаються витратами звітного періоду, в якому вони здійснені (понесені).

Витрати, пов'язані з поліпшенням основних засобів невиробничого призначення та переданих в оперативне управління (модернізація, модифікація, реконструкція та дообладнання), які приводять до збільшення майбутніх економічних вигод від їх використання, відносяться на збільшення первісної вартості об'єктів основних засобів.

Визнання в бухгалтерському обліку витрат по підтриманню об'єкта основних засобів в експлуатаційному стані з метою одержання первісно визначених майбутніх економічних вигод та витрат по поліпшенню об'єкта основних засобів, які призводять до збільшення майбутніх економічних вигод, здійснюється на основі розпорядчого документа підприємства.

Витрати по поліпшенню основних засобів, переданих в оперативну оренду, які призведуть до збільшення першоочікуваних економічних вигод, проведені орендарем за згодою та за рахунок орендодавця при передачі орендодавцю в облік орендаря визнаються відображенням собівартості робіт (послуг), а орендодавцем, при прийнятті їх в межах 10% вартості власних оборотних засобів станом на перше січня звітного року в бухгалтерському та податковому обліку відносяться на витрати, а в сумі перевищення 10% балансової вартості основних засобів відносяться на збільшення вартості об'єкта оренди по якому здійснені витрати.

З метою накопичення інформації бухгалтерський облік витрат на підтримання в експлуатаційному стані та поліпшення власних та орендованих основних засобів ПОСС «Роменський ринок» здійснюється на рахунку 156 «Витрати по ремонту основних засобів» з відображенням по рахунку:

156.1 – витрат по підтриманню основних засобів в експлуатаційному стані;

156.2 – витрат по поліпшенню основних засобів (капітальний ремонт, модернізація, модифікація, реконструкція та дообладнання), які збільшують майбутні економічні вигоди.

Амортизація основних засобів і витрати на підтримання в експлуатаційному стані та витрат на поліпшення основних засобів, у межах 10% балансової вартості всіх основних засобів на початок звітного року, та амортизацію нематеріальних активів, відображається в бухгалтерському та податковому обліку в складі тих статей витрат, де використовуються у виробничому циклі такі основні та нематеріальні активи.

Для визначення основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, встановлення строку їх корисного використання, вибору методу нарахування амортизації та для встановлення непридатності основних засобів для подальшого використання, неможливості або неефективності проведення відновлювального ремонту, а також для оформлення необхідної документації на їх списання створено постійно діючу комісію ПОСС «Роменський ринок».

Матеріальні активи, термін придатності яких більше року, вартістю до 2500 грн, обліковуються на рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи» на відповідних субрахунках до повного зносу та списання. Амортизація на малоцінні необоротні матеріальні активи нараховується в розмірі 50% їх вартості при передачі їх в експлуатацію, а решту 50% при їх списанні з балансу. Списання здійснюється на основі актів на списання, складених комісією, відповідно до розпорядчого документу підприємства з відповідним оприбуткуванням отриманих вторинних матеріалів.

Отже, наказ про облікову політику ПОСС «Роменський ринок» включає більш розширений перелік елементів облікової політики, ніж у ПП «Дорада». Зокрема, відмічена наявність положень елементів облікової політики виробничих активів, що прямо не стосується основної діяльності підприємства (торгівлі). На наше переконання, такий підхід пояснюється приналежністю ПОСС «Роменський ринок» до системи споживчої кооперації, що має глибокий досвід управління та регламентації обліку.

У ході формування облікової політики власники та обліковий персонал повинні виходити з принципу раціональності та враховувати індивідуальні особливості діяльності суб'єктів малого бізнесу: види діяльності, обсяги реалізації, чисельність працюючих (у тому числі у складі бухгалтерії), систему оподаткування тощо. Формування облікової політики на підприємствах малого бізнесу не можна розглядати як просту сукупність способів і методів ведення бухгалтерського обліку. Облікова політика – це інструмент досягнення ефективності управління обліковими процесами для прийняття управлінських рішень.

1. Гоголь Т. Особливості облікової політики на підприємствах малого бізнесу / Т. Гоголь // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – № 12. – С. 13–19.

2. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

3. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 635 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

Пономаренко Т.С., магістр обліково-фінансового факультету
Науковий керівник – к.е.н., Сирцева С.В.
Миколаївський національний аграрний університет

МЕТОДИ АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ

Основною особливістю необоротних активів є їх поступове фізичне та моральне старіння - знос. Для відновлення або заміни зношеної частини необоротних активів в бухгалтерському обліку систематично нараховується амортизація.

Питанням дослідження амортизації займалися багато українських вчених. Вони приділяли багато уваги амортизації, оскільки вона як економічна категорія означає витрати виробництва і одночасно є джерелом відтворення, і впливає на ефективність діяльності підприємства. Серед українських вчених, які займаються питанням амортизації необоротних активів О. Бородкін, Ф. Бутинець, М. Василюк, Н. Виговська, С. Голов, Г. Кірейцев, Я. Крупка, Є. Мних, В. Орлова, Ю. Осадчий, М. Пушкар, П. Саблук, А. Фукс, П. Хомин, М. Чумаченко та ін.

Для того, щоб зрозуміти суть амортизації необоротних активів, спочатку потрібно визначити що таке необоротні активи та їх склад.

Необоротні активи - матеріальні та нематеріальні ресурси, які належать підприємству та забезпечують його функціонування, строк корисної експлуатації яких становить більше одного року або операційного циклу, якщо він більший ніж рік.

До необоротних активів включаються:

- основні засоби;
- інші необоротні матеріальні активи;
- нематеріальні активи.

Амортизація - це систематичний розподіл вартості, що амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації). [1]

Відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» нарахування амортизації необоротних активів здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється підприємством при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс) і проводиться щомісячно. Мінімально допустимі строки корисного використання об'єктів необоротних активів, у тому числі основних засобів визначено ст. 145 Податкового Кодексу України.

Отже, амортизація необоротних активів включає в себе: амортизацію основних засобів, амортизацію інших необоротних матеріальних активів, амортизацію нематеріальних активів. Амортизація нараховується за різними методами, передбаченими П(С)БО 7 «Основні засоби»(табл. 1).

Таблиця 1

Методи нарахування амортизації

Назва методу	Визначення	Методика розрахунку
1	2	3
Прямолінійний метод	застосовується до основних засобів, які рівномірно експлуатуються впродовж усього строку корисного використання та рівними частинами переносять свою вартість на виготовлену продукцію (роботи, послуги).	Річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується на строк корисного використання об'єкта.
Виробничий метод	застосовується до активної частини основних засобів, які безпосередньо використовуються для виготовлення продукції і нерівномірно експлуатуються.	Місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції та виробничої ставки амортизації.
Метод зменшення залишкової вартості	передбачає визначення річної суми амортизації відносно залишкової вартості основних засобів,	Річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації.
Метод прискореного зменшення залишкової вартості	передбачає подвоєння річної суми амортизації	Річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється відповідно до строку корисного використання об'єкта.
Кумулятивний метод	оснований на застосуванні кумулятивного коефіцієнту, розмір якого залежить від строку корисного використання основних засобів	Річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта.

Джерело: побудовано автором з використанням [1,4]

Підприємство самостійно обирає метод нарахування амортизації і зазначає його в Наказі про облікову політику підприємства відповідно до своєї діяльності та обсягу робіт та послуг, які ним надаються.

Розглянемо переваги та недоліки методів нарахування амортизації таблиці 2.

Таблиця 2

Переваги та недоліки методів амортизації

Метод нарахування амортизації	Переваги	Недоліки
1	2	3
Прямолінійний метод	Простота застосування, рівномірність розподілу суми амортизації між обліковими періодами, забезпечується порівняння собівартості продукції з доходами від її реалізації.	Сума амортизації не залежить від обсягів виробленої продукції, що не дозволяє реально розрахувати собівартість, не враховується моральне зношування.
Метод зменшення залишкової вартості	Основна частина амортизаційних відрахувань припадає на перші роки експлуатації, що є виправданим у випадку швидкого морального старіння об'єкта основних засобів	В перші роки застосування завищується показник собівартості продукції (товарів, робіт, послуг)
Метод прискореного зменшення залишкової вартості	Основна частина амортизаційних відрахувань припадає на перші роки експлуатації, що є виправданим у випадку швидкого морального старіння об'єкта основних засобів	Не дозволяє відображати реальний фінансовий стан. При застосуванні даного методу в перші роки експлуатації об'єкта основних засобів показник собівартості завищується. Ну недоліком також є складність розрахунку
Кумулятивний метод	На відміну від інших прискорених методів суми нарахування, зменшення амортизаційних сум відбувається рівномірно	При застосуванні даного методу сума амортизації не залежить від обсягів виробленої продукції, що не дозволяє реально розрахувати собівартість
Виробничий метод	При застосуванні даного методу можна реально оцінити стан об'єкта основних засобів та сума амортизаційних відрахувань пропорційна обсягу випущеної продукції (товарів, робіт, послуг)	Застосування методу обмежене тим, що не завжди можливо визначити виробничу потужність об'єкта протягом всього терміну його експлуатації

Джерело: [4]

Отже, на сьогодні відсутні чіткі рекомендації щодо вибору методу нарахування амортизації, який би був найкращим для підприємств різних організаційно-правових форм, об'єктів необоротних активів та способів їх використання. Однак, всі методи можна вважати рівноцінними, тому що вони переслідують одну мету. Тому обраний підприємством метод повинен сприяти прискоренню оновлення необоротних активів, визначенню реальної величини прибутку, найкраще враховувати усі фактори, пов'язані з експлуатацією об'єкта основних засобів.

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 18.10.1999р. № 242. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>

3. Податковий Кодекс України від 02.12.2010р. №2755-VI. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

4. Горлачук В.В. Економіка підприємства / Горлачук В.В., Яненко І.Г. – 2010.- с.123-126. Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/posibnuku/294/46.pdf>

Редька С.

Науковий керівник – Топоркова Г.М.

ДВНЗ «Харківський коледж текстилю та дизайну»

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Аналіз сучасного стану науково-технічної та інноваційної сфери в Україні свідчить про те, що за рівнем інноваційної активності, станом виробництва високотехнологічної продукції, обсягами фінансування науки, розвитком інфраструктури інноваційного підприємництва Україна значно відстає від провідних країн світу.

Інноваційний розвиток в Україні в наш час досить не значний, багато експертів вважають, що гальмуванням цього розвитку є дефіцит фінансових ресурсів. Також немало важливими причинами є спад попиту на науково-технічну продукцію з боку держави та підприємницького сектору, та погіршення якісних характеристик наукових кадрів та матеріально-технічної бази досліджень.

Україні останнім часом не вдається досягти успіхів в експорті інноваційної продукції та створенні сприятливих умов для інноваційної діяльності вітчизняних виробників. Адже нажалі інноваційна сфера нашої країни досі не стала привабливою для іноземних партнерів.

Головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції.

Проаналізувавши багато джерел, можна чітко визначити основні завдання, які сприятимуть розвитку інноваційної діяльності в Україні та можливо підіймуть стан економіки країни на вищий рівень. Головними з них є:

- Структурна перебудова національної економіки;
- Створення адаптивних умов для розвитку інноваційної діяльності на підприємствах;
- Цілеспрямована підготовка кадрів для високотехнологічних галузей економіки, а також менеджерів інноваційної діяльності;
- Створення ринку з якісною інноваційною продукцією, та забезпечення належного захисту інтелектуальної власності;
- Широке застосування в усіх галузях економіки та сферах суспільного життя інформаційно-комунікаційних технологій;
- Удосконалення системи державної підтримки та регулювання інноваційної діяльності;

Серед видів послуг, де найбільш поширюються інновації, є: готельний та ресторанний бізнес – 10,3%; діяльність транспорту та зв'язку – 16,4%; операції з

нерухомим майном, орендою, інжинірингом та наданням послуг підприємцям – 75,5%; освіта – 2,1%; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 4,3%; надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури – 10,3%.

Фундаментальною причиною низького темпу інноваційної діяльності в Україні є низький платоспроможний попит на інновації, внаслідок чого майже 80% фінансування інноваційної діяльності у промисловості здійснюється за рахунок власних коштів підприємств. Тобто, на даний момент гальмування поширення інноваційної діяльності підприємств України пояснюється, в першу чергу, обмеженістю джерел її фінансування. Також, недостатньо використовуються в Україні непрямі заходи стимулювання впровадження інновацій.

Одним з найбільш дієвих механізмів державного впливу на забезпечення інноваційної перебудови структури економіки є законодавче стимулювання інноваційної діяльності на всіх її етапах і створення нормативно-правового середовища, найбільш сприятливого для високотехнологічних галузей виробництва, становлення та розвитку специфічної інфраструктури інноваційної діяльності. В Україні формування нормативно-правової бази наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності незавершене і позбавлене системного підходу, що підтверджує відсутність цілеспрямованої, послідовної державної політики у цих сферах і стримує створення інноваційної інфраструктури.

Окремою проблемою є недотримання чинного законодавства та неієздатності судової системи в частині відновлення порушених прав суб'єктів економічної діяльності.

Згідно зі Стратегією інноваційного розвитку України на 2010–2020 рр. в умовах глобалізації та міждержавної програми інноваційного співробітництва держав СНД на період до 2020 р., частка інноваційної продукції в обсязі промислового виробництва має зрости й сягнути 20% до 2020 р. Виходячи з міжнародної практики, якщо у ВВП країни частка інноваційної продукції складає менше 20%, то національна продукція втрачає конкурентоспроможність. Середньоєвропейський показник складає 25–35%.

В Україні ж зростання ВВП на основі нових технологій сягає лише 4%. Рівень інноваційної активності підприємств збільшиться у два–три рази. На нашу думку, пріоритетами розвитку інноваційного потенціалу вітчизняних підприємств на рівні держави на майбутнє мають стати:

- держзамовлення на інноваційну продукцію;
- створення мережі інноваційних впроваджувальних підприємств;
- цілеспрямована підготовка кадрів, менеджерів інноваційної діяльності;
- використання першочергово, наукових розробок вітчизняних науковців;
- активна співпраця органів влади між собою, а також з бізнесом;
- створення умов для розвитку різноманітних форм підприємництва у сфері науки, виробництва і обороту.

Отже, забезпечення рівня конкурентоспроможності вітчизняних наукових досліджень на внутрішньому і міжнародному ринках повинно стати основним напрямком сучасної політики держави у сфері активізації інноваційної діяльності, що сприятиме підвищенню ефективності виробництва. Саме від цього нині найбільшою мірою залежать можливості реалізації інноваційних процесів і забезпечення високої ефективності національної економіки.

1. Закон України «Про державні цільові програми» № 433 від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 25. – 235 с.
2. Гаман М. В. Державне регулювання інноваційного розвитку України / М. В. Гаман. – К. : Видавництво НАДУ, 2008. – 386 с.
3. Горбулін В. П. Державне управління науково-технічними та економічними процесами реалізації Україною стратегічного курсу на європейську і євроатлантичну інтеграцію / В. П. Горбулін – К. : ДП „НВЦ» Євроатлантикінформ”, 2010. – 272 с.
4. Інноваційний розвиток в Україні : наявний потенціал і ключові проблеми його реалізації. Аналітична доповідь центру Разумкова // Національна безпека і оборона. – 2009. – № 7. – С. 2–14.
5. Кукурудза І. І. Інноваційна діяльність в регіоні : стан, проблеми, перспективи / І. І. Кукурудза // Вісник економічної науки України. – 2010. – № 1. – С. 67–70.

Рижук Г.А.

Науковий керівник: д.е.н., проф. А.Х. Іляшенко

Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича

АНАЛІЗ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

За даними НБУ, кредитна активність банків протягом останніх трьох років залишалася низькою. через зменшення ресурсної бази, погіршення платоспроможності та платіжної дисципліни позичальників банки скоротили кредитування як бізнесу, так і громадян. Залишки за кредитами (без нарахованих відсотків) платоспроможних банків у національній валюті скоротилися на 875 млн. грн., а в іноземній – на 2,6 млрд. дол.[5].

Через високі ризики неповернення кредитів і значний накопичений портфель проблемної заборгованості в 2015 році банки переважно фокусувалися на:

- реструктуризації боргів (через продовження термінів кредитів, перегляд процентної ставки тощо);
- збереженні конструктивних відносин з наявними кредитоспроможними позичальниками;
- переуступленні та продажу проблемних активів.

Проаналізуємо динаміку обсягу кредитного портфеля (позик, виданих резидентам комерційними банками) за 2013-2015 роки (табл. 1).

Таблиця 1
Аналіз динаміки обсягу кредитного портфеля за 2013-2015 роки

млрд. грн.

Показники	2013 рік	2014 рік	2015 рік	Відхилення (+,-) звітного періоду до	
				2013 року	2014 року
Активи всього (скориговані на резерви):	1278,1	1316,9	1254,4	-23,7	-62,5
Кредити усього:	911,4	1006,4	965,1	+53,7	-41,3
Кредити суб'єктам господарювання	698,8	802,6	785,9	+87,1	-16,7
Кредити фізичним особам	167,8	179	152,4	-15,4	-26,6
Частка простроченої заборгованості (%)	7,7	13,5	22,1	+14,4	+8,6

Джерело: розроблено автором на основі [4;5]

З даних табл.1 видно, що найбільше кредитів отримали суб'єкти господарювання. Так, у 2013 році було 698,8 млрд. грн. , а у 2015 році – 785,9 млрд. грн. Обсяг кредитного порфеля банків у 2015 році зменшився порівняно з 2014 роком на 41,3 млрд. грн. Важливим елементом аналізу кредитного портфеля є його якість. Якщо, за даними НБУ в 2013 було прострочено тільки 7,7% кредитної заборгованості, то в 2015 році – 14,4%, що більше на 8,6%.

Питома вага валютних кредитів у кредитному портфелі внаслідок зниження курсу значно зросла (58% порівняно з 51% на 01.01.2015). Девальвація гривні призвела до проблем з обслуговуванням таких кредитів позичальниками, які не мають власної валютної виручки.

Якість активів банків у 2015 році суттєво погіршилася. Питома вага негативно класифікованої заборгованості в кредитному портфелі діючих банків станом на 01.01.2016 становила 28,2%, або 365,6 млрд. грн. (порівняно з 18,4% та 197,5 млрд. грн. роком раніше). Найбільшою мірою погіршилася якість кредитів в іноземній валюті – зростання обсягів проблемної заборгованості становило 3,8 млрд. доларів.

Беручи до уваги скорочення кредитування, банки переважно вкладали вільні кошти в депозитні сертифікати Національного банку. Залишки коштів, розміщених у депозитні сертифікати за 2015 рік збільшилися майже вдвічі, до 89,8 млрд. грн. станом на кінець року[4].

Обсяг проблемних кредитів у кредитному портфелі банків є головним показником його якості, проте тут постає проблема його адекватної кількісної оцінки [1, 20]. Оцінку сукупного проблемного кредитного портфелю банків України можна отримати лише шляхом експертних оцінок[2, 120].

Міжнародне рейтингове агентство FitchRatings вважає, що поки що українським банкам не вдалося досягти помітного прогресу в скороченні обсягів проблемних кредитів, частка яких у портфелі банків залишається на рівні 45–50%, а наприклад у Standard & Poor's вважають, що обсяг проблемних кредитів становить близько 40% сукупних кредитів банківської системи (згідно з широким

визначенням)[6;7].

Проблемна заборгованість, за методологією оцінки НБУ, у кредитному портфелі за 2013–2015 роки у порівнянні із тенденцією обсягу кредитного портфеля наведена на рис.1.

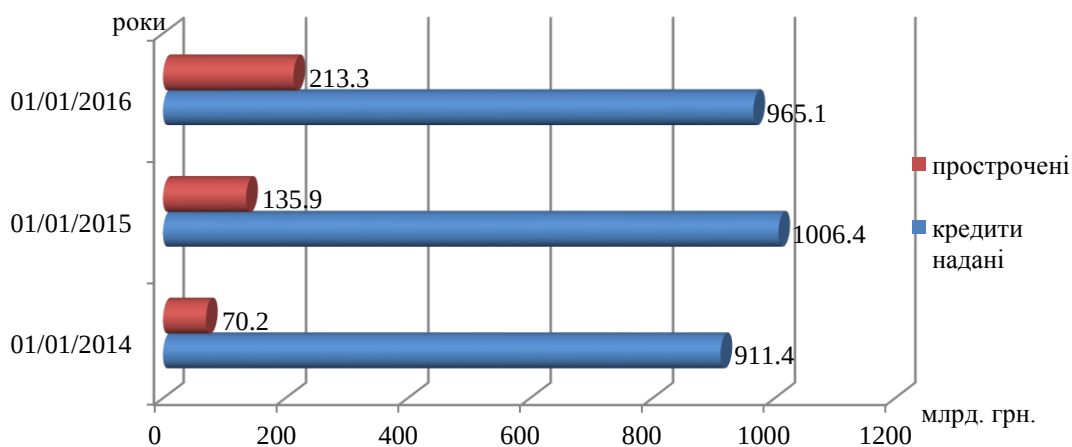

Рис.1. Динаміка кредитного портфелю банків України та прострочених кредитів

Загальний рівень простроченої заборгованості у кредитному портфелі банківської системи України на початок січня 2014 року становить 70,2 млрд. грн., що на 143,1 млрд.грн. менше ніж у січні 2016 року, коли рівень цього показника склав 22,1%.

Отже, аналіз кредитного портфеля комерційних банків України дає змогу зробити висновки про значне зростання простроченої заборгованості по кредитах, що ставить під загрозу стабільного функціонування банківської системи України. Крім того, аналіз якості кредитного портфелю на рівні кожного окремого кредиту потребує подальшого більш глибокого дослідження таких питань, як класифікація кредитів за ступенем ризику та позичальників за рівнем платоспроможності, оцінки процентних ставок тощо.

1. Луців Б. Оцінка ризиків кредитно-інвестиційної діяльності комерційних банків / Б. Луців, О. Заславська // Світ фінансів. – 2013. – №1. – С. 18-28

2. Марич М. Г. Безпека банківської діяльності : навч. посіб. / М. Г. Марич, Д. А. Ротар. – Чернівці : [б.в.], 2013. – 197 с.

3. Рудько-Силиванов В. В. Прогнозирование финансовых показателей деятельности кредитной организации / В. В. Рудько-Силиванов, А. А. Наумов, Е. М. Якухный // Деньги и кредит. – 2013. – №2. – С. 52-58

4. Матеріали офіційного сайту Асоціації українських банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aub.org.ua>

5. Матеріали офіційного сайту Національного банку України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

6. Матеріали офіційного сайту рейтингового агентства FitchRatings [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fitchratings.com>

7. Матеріали офіційного сайту рейтингового агентства Standard&Poors [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.standardandpoors.com>

Рилєєв С.В.

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

АНАЛІЗ СЕГМЕНТНОЇ ЗВІТНОСТІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНОЮ ГРУПОЮ

Забезпечення ефективного функціонування корпоративної групи потребує економічно грамотного управління її діяльністю, яке багато в чому визначається наявністю відповідного обліково-аналітичного забезпечення.

Користувачі звітності диверсифікованої, багатогалузевої корпоративної групи, що має широку географію ринків збуту, зіштовхуються з проблемою оцінки впливу окремих напрямків бізнесу на результати її діяльності [1, с. 14].

В Україні, як і закордоном, все більшу зацікавленість для користувачів економічної інформації викликають дані сегментного обліку та звітності.

Необхідність ведення сегментного обліку та формування звітності обумовлена процесами інтеграції виробництва й капіталу, пов'язана із удосконаленням облікових систем, а також появою відповідно до нових концепцій управління вимог до інформації, що надається як зовнішнім, так і внутрішнім користувачам [2, с. 36].

Сегментний облік, являючись підсистемою управлінського обліку, забезпечую формування сегментної звітності, яка може надаватися окремо, так і у комплексі з управлінською. У той же час взаємодія фінансового та управлінського обліків забезпечує формування та надання за сегментами бізнесу інформації, яка є частиною фінансової звітності підприємства.

Фактори, що впливають на вибір та деталізацію звітних сегментів господарської діяльності, можна класифікувати на зовнішні та внутрішні. Врахування даних факторів спрямований на оптимізацію управлінських рішень та удосконалення сегментного обліку у корпоративних групах. В системі управлінського обліку необхідно виробити та дотримуватися певної системи критеріїв в системі ідентифікації сегментів окремих елементів господарської діяльності (рис. 1).

Розуміння особливості змісту та формування сегментної звітності забезпечує побудову та оптимізацію методики її аналізу, у складі якої доцільно виділити два напрямки:

1. Аналіз звітної інформації у розрізі операційних сегментів діяльності.
2. Аналіз звітної інформації у розрізі географічних сегментів діяльності підприємства [3].

Аналіз великих географічно диверсифікованих груп базується на розумінні динаміки географічної та операційної кон'юнктури ринків, які утворюють групу. Сегментна інформація охоплює географічний аналіз через виробництво, ринки збуту та аналіз видів бізнесу [4].

Завданнями аналізу сегментної звітності є:

- оцінка кількісних критеріїв визнання звітних господарських та географічних сегментів;
- надання аналітичної інформації зовнішнім користувачам щодо активів, доходів, витрат та фінансових результатів діяльності сегментів;
- надання аналітичної інформації щодо ефективності, рентабельності

досліджуваного сегменту та змін в розрізі певного періоду часу;

- надання порівняльної аналітичної інформації в розрізі сегментів, виявлення рейтингу та пріоритетності сегментів;
- аналіз впливу діяльності сегментів на результативні показники корпоративної групи в цілому;
- оцінка різних ризиків діяльності сегментів та прогнозування майбутніх результатів діяльності корпоративної групи в цілому.

Сегментний аналіз корпоративної групи рекомендується здійснювати за наступними напрямками та на основі розрахунку відповідних показників:

1. Аналіз об'ємних показників операційних та географічних сегментів.

2. Оцінка кількісних та якісних параметрів звітних сегментів (включаючи аналіз сукупних доходів, витрат виробництва та обігу, рівня витрат, показників рентабельності сегментів та фінансово-господарської діяльності корпоративної групи в цілому).

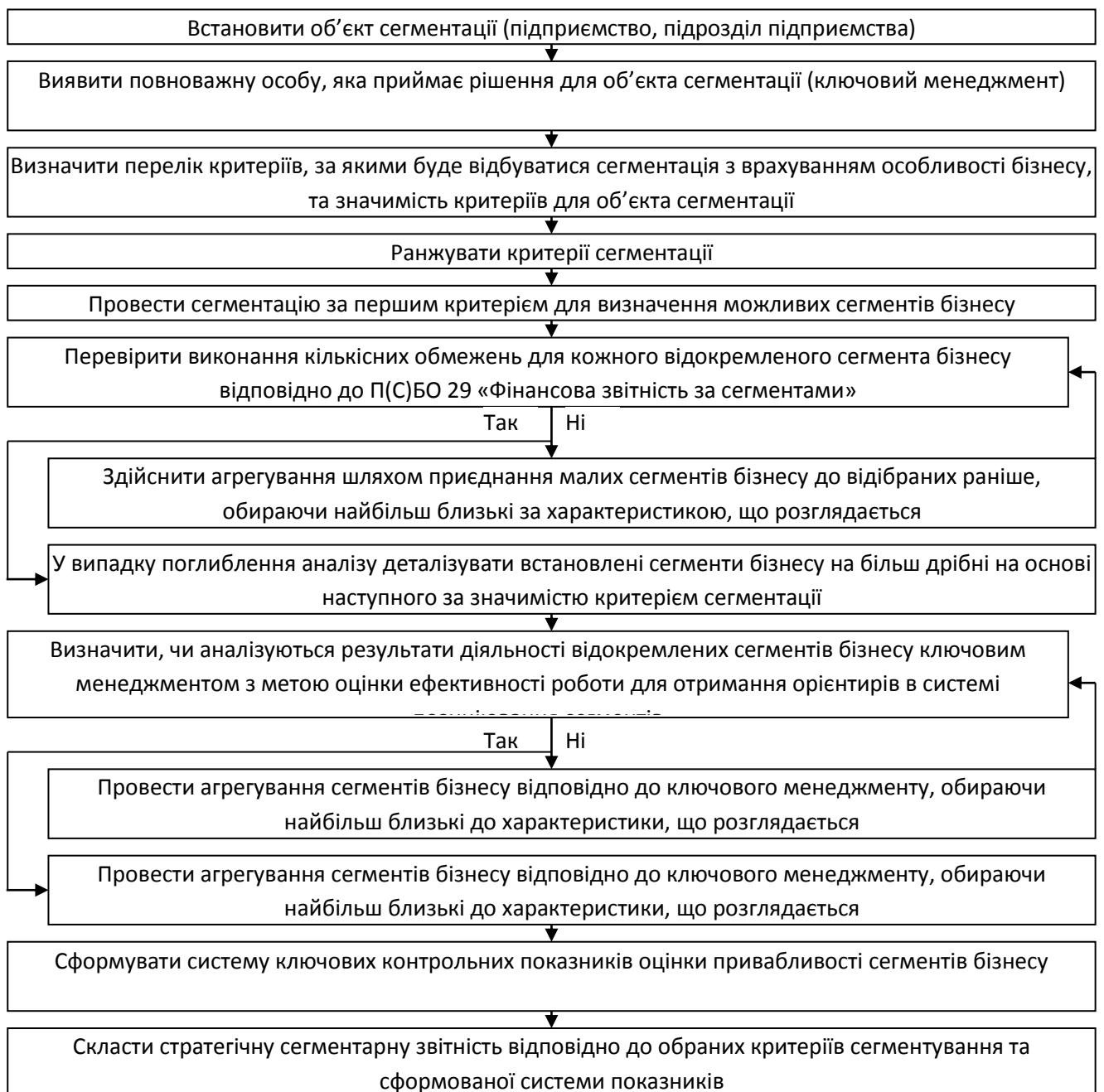

Рис. 1. Послідовність формування сегментної звітності на основі управлінського

3. Аналіз фінансового стану сегментів діяльності (у розрахунку та оцінкою показників ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості тощо).

4. Факторний аналіз показників ефективності фінансово-господарської діяльності за даними сегментної звітності корпоративної групи (на основі факторних моделей Дюпона).

Для розуміння ефективності господарюючих звітних сегментів необхідно застосовувати прийоми фінансового аналізу, зокрема: аналіз коефіцієнтів, вертикальний, горизонтальний (трендовий) аналіз тощо. Методика аналізу звітних сегментів у контексті консолідованих фінансових звітів, що враховує вплив зовнішніх та внутрішніх факторів функціонування групи компаній, у використанні якої зацікавлені відповідні користувачі, дасть змогу впровадити механізм оцінки діяльності щодо реальних й потенційних ринків збуту, видів бізнесу тощо.

Результати, отримані у процесі проведення сегментного аналізу, дозволять приймати управлінські рішення тактико-стратегічного характеру та оцінювати ефективність функціонування як корпоративної групи в цілому, так і окремої (сегментної) складової частини.

1. Ермакова Н. А. Анализ сегментной отчетности / Н. А. Ермакова, Л. И. Шарипова // Экономический анализ: теория и практика. – 2011. - №6. – С. 14-20.

2. Смирнова Е. В. Управленческий подход к формированию стратегической отчетности по сегментам бизнеса организации / Е. В. Смирнова, И. Ю. Цыганова // Международный бухгалтерский учет. – 2015. - № 39. – С. 35-49.

3. Положення (стандарт бухгалтерського обліку) 29 «Фінансова звітність за сегментами» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 19.05.2005 р. № 412. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0621-05>.

4. Ключников С. В. Особенности аналитического обеспечения сегментарной отчетности корпоративной группы [Электронный ресурс] / С. В. Ключников // Управление экономическими системами: электронный научный журнал. – 2011. - № 36. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-analiticheskogo-obespecheniya-segmentarnoy-otchetnosti-korporativnoy-gruppy>.

Полінкевич О.М., Розмірський М. О.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний стан розвитку економіки характеризується дефіцитом оборотних коштів на більшості підприємствах, нераціональний розподіл їх між сферами виробництва й обігу, відсутність раціонального механізму їх поповнення, незабезпечення матеріальних ресурсів та готової продукції, інфляція, недосконалість податкової політики є основними причинами повільного зростання обсягів виробництва й реалізації продукції [3].

Оборотні активи досліджувало багато вчених. Серед них, А. М. Поддєрьогін, Г. М. Азаренкова, В. В. Ковальов, М. Д. Білик, О. С. Іванілов, Я. В. Гурєва, В. С. Сухарський, Н. Б. Ермасова, В. Н. Смагін, І. А. Бланк,

С. М. Клименко, Г. О. Швиданенко, С. Ф. Покропивний, В. Я. Кармазін, В. В. Буряковський, Т. О. Прима, Т. А. Демченко, Г. Г. Кірейцев, М. В. Мних, Г. Савицька, О. Стоянова, Р. Мертон, Є. Брігхем, Р. Н. Холт тощо. Так, О.О. Єропутова розглядала показники ефективності використання оборотних активів. До них вона віднесла показники оборотності (виручка від реалізації, середні залишки оборотних коштів, оборотність оборотних активів, тривалість оборотності оборотних коштів), структури оборотних коштів. Науковцем зроблено висновок про те, що політика управління оборотними активами має забезпечити пошук компромісу між ризиком втрати ліквідності й ефективністю роботи підприємства [3]. І.В. Велкова визначила традиційні показники ефективності використання оборотних активів (коефіцієнт оборотності оборотних коштів, коефіцієнт завантаження оборотних активів, коефіцієнт прибутковості оборотних активів, тривалість одного обороту, сума вивільнених оборотних активів за рахунок прискорення оборотності, матеріаломісткість виробленої на підприємстві продукції) та специфічних (коефіцієнт оборотності оборотних активів в АПК, витрати насіння на 1 ц зібраного врожаю, коефіцієнт ефективності планування оборотних активів, коефіцієнт збереження залишку оборотних активів, коефіцієнт втрати властивостей, витрати кормів в розрахунку на 1-цю виробленої продукції) [2].

В економічній літературі подано лише узагальнені алгоритми розрахунку показників ефективності використання оборотних активів, які ґрунтуються на використанні даних балансу (звіту про фінансовий стан) та звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) і дають лише наближені значення відповідних показників, що не можуть бути використані в управлінні підприємством. Показники, що ґрунтуються на використанні цих форм статистичної звітності, дають лише наближені результати, тому що передбачають отримання середніх залишків відповідних активів не на основі динамічного ряду, а на основі балансових залишків активів на початок та кінець періоду. Такі розрахунки не дають змогу визначити реальні середньоденні залишки у випадку значних коливань оборотних активів.

Показники ефективності використання оборотних активів можна згрупувати у дві групи: традиційні та специфічні показники (табл. 1).

Таблиця 1

Традиційні та специфічні показники ефективності використання оборотних активів
[4, с.250–293; 1, с. 150–153]

Показник	Алгоритм розрахунку	Економічна сутність
1	2	3
Традиційні показники		
1. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	[виручка від реалізації продукції] : [середній залишок оборотних активів за період]	Коефіцієнт оборотності показує число обертів, здійснених оборотними активами підприємства за період. Прискорення оборотності можливе або при збільшенні виходу продукції на одиницю оборотних активів, або при зменшенні обсягу оборотних активів, необхідних для виробництва такої ж кількості продукції

Продовження табл. 1

1	2	3
2. Коефіцієнт завантаження	[середній залишок оборотних активів за період] : [виручка від	Показує суму оборотних активів, авансованих на 1 грн. виручки від реалізації продукції. Чим

оборотних активів	реалізації продукції]	менший коефіцієнт завантаження, тим ефективніше використовуються оборотні активи
3.Коефіцієнт прибутковості оборотних активів	[величина прибутку від реалізації продукції] : [середній залишок оборотних активів за період]	Характеризує величину прибутку, що припадає на одну грошову одиницю вартості оборотних активів
4.Тривалість одного обороту	[360] : [коефіцієнт оборотності оборотних активів]	Це середній час (в днях), за який підприємству повертаються його вкладення в оборотні активи у вигляді виручки від реалізації продукції. Зменшення тривалості обороту свідчить про поліпшення використання оборотних активів. Прискорення оборотності оборотних активів можна оцінити по їх абсолютному і відносному вивільненню з обороту
5.Сума вивільнення оборотних активів за рахунок прискорення оборотності	[виручка від реалізації продукції у звітному періоді] x [середня тривалість одного обороту в базисному періоді – середня тривалість одного обороту в звітному періоді] : [360]	Зменшення тривалості обороту свідчить про поліпшення використання оборотних активів. Прискорення оборотності оборотних активів можна оцінити по їх абсолютному і відносному вивільненню з обороту. Під абсолютним вивільненням розуміється зниження суми оборотних активів у поточному році порівняно з попереднім при тому ж обсязі реалізації продукції або при його збільшенні. Відносне вивільнення має місце, коли темпи зростання обсягів продажу випереджають темпи зростання оборотних активів. У цьому випадку меншим обсягом оборотних активів забезпечується більша виручка.
6. Матеріаломісткість виробленої на підприємстві продукції	[матеріальні витрати] : [валова (товарна) продукція]	Характеризує рівень використання матеріальних оборотних фондів і показує, скільки матеріальних ресурсів використано в процесі виробництва одиниці продукції
Специфічні показники		
7. Коефіцієнт ефективності планування оборотних активів	[фактичні залишки оборотних активів] : [заплановані залишки за кожною складовою структури оборотних активів]	Цей коефіцієнт допомагає розрахувати кількість оборотних активів, необхідних для ефективного та безперервного виробництва
8.Коефіцієнт збереження залишку оборотних активів – коефіцієнт зміни вартості оборотних активів – коефіцієнт втрати властивостей	[коефіцієнт зміни вартості залишку оборотних активів] x [коефіцієнт втрати властивостей] [залишки оборотних активів] : [процентного відношення інфляції за період чи зміну кон'юнктура на ринку] [кількість оборотних активів] : [природного убутку оборотних активів за аналізований період]	Характеризує ефективність використання оборотних активів з подальшим використанням їх у виробничому процесі з урахуванням втрату ними певних властивостей.
9.Коефіцієнт оборотності оборотних активів підприємств АПК	Придатні лише для підприємств АПК	
10. Витрати насіння на 1 ц зібраного врожаю	Придатні лише для підприємств АПК	
11. Витрати кормів в розрахунку на одиницю виробленої продукції	Придатні лише для підприємств АПК	

На основі даних табл. 1 можна зробити висновок, що всі показники, за допомогою яких можна оцінити ефективність використання оборотних активів доцільно поділити на дві групи: традиційні та специфічні. Причому такі

показники, як коефіцієнт оборотності оборотних активів підприємств АПК, витрати насіння на 1 ц зібраного врожаю, витрати кормів в розрахунку на одиницю виробленої продукції можна використати для агропромислових підприємств. Інші показники використовуються для підприємств різних видів економічної діяльності.

1.Алехина А. А. Пути повышения эффективности использования оборотных фондов в сельскохозяйственном производстве / А. А. Алехина // Региональные проблемы повышения эффективности агропромышленного комплекса: материалы Всерос. науч.практ. конф. (Курск, 2007 г.). – С. 150–153.

2.Велкова І.Ю. Сучасні методики розрахунку показників ефективності використання оборотних активів підприємств АПК / І. Ю. Велкова // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – Вип. 1 (48). – С. 46-51.

3.Єропутова О.О. Аналіз ефективності використання оборотних коштів на підприємстві [Електронний ресурс] / О.О. Єропутова. – Режим доступу: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/2768/st_37_20.pdf?sequence=1.

4.Экономика предприятия и отраслей АПК: учеб. / [П. В. Лещиловский, В. Г. Гусаков, Е. И. Кивейша и др.]; [под. ред. П. В. Лещиловского, В. С. Тонковича, А. В. Мозоля]. – Минск: БГЭУ, 2007. – 574 с.

Рокожиця А.Ю.

Науковий керівник – доц., к.е.н. Каткова Н.В.

Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ АДМІНІСТРАТИВНИХ ВИТРАТ

Постановка проблеми. Підвищення ефективності господарювання підприємств, зокрема аграрних, зводиться, упершу чергу, до оптимізації та зниження обсягу різних витрат, які виникають у процесі діяльності суб'єктів господарювання: від собівартості продукції та послуг до витрат, які безпосередньо списують на фінансовий результат. Адміністративні витрати, які є витратами на управління, потребують своєчасного, повного та об'єктивного відображення в бухгалтерському обліку. Удосконалення обліку непрямих витрат, зокрема адміністративних, є підставою для отримання інформації, необхідної для прийняття ефективних управлінських рішень у сучасних умовах, а також забезпечення оперативності і аналітичності обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання обліку адміністративних витрат досліджено у працях таких вчених, як Н. С. Андрющенко, П. В. Іванюта, Г. О. Партін, В. Я. Фаріон та інші. Водночас, існує потреба у подальшому дослідженні та вдосконаленні класифікаційних ознак адміністративних витрат і відображення в облікових регістрах та внутрішніх документах аграрних підприємств, які мають особливості у функціонуванні та управлінні витратами. Проблемам управління величиною адміністративних витрат діяльності підприємств присвячено праці багатьох вітчизняних економістів, зокрема: М. Т. Білухи, Ф. Ф. Бутинця, А. В. Головача, Ю. І. Осадчого, В. С. Рудницького, В. В. Сопка та інших. Однак практична діяльність підприємств свідчить про наявність актуальних питань, пов'язаних з обліком, аналізом і прогнозуванням як витрат загалом, так і адміністративних витрат. Вказана проблематика потребує ретельного дослідження, узагальнення та вирішення.

Мета дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних положень і практичних пропозицій щодо підвищення ефективності управління адміністративними витратами на підприємстві. Досягнення зазначеної мети передбачає конкретизацію завдань дослідження, а саме: визначення сутності адміністративних витрат з наведенням класифікаційних ознак; розгляд порядку нормування величини адміністративних витрат на підприємстві; формулювання пропозицій, спрямованих на підвищення оперативності прийняття управлінських рішень. Узагальнення теоретичних особливостей та окреслення основних напрямів удосконалення класифікації, обліку і контролю адміністративних витрат.

Виклад основного матеріалу. У процесі діяльності господарюючого суб'єкта виникають витрати, які у виробничу собівартість не включають, а розглядають як витрати того періоду, в якому вони були чи будуть здійснені. У науковій літературі ці витрати називають витратами періоду. Отже, витрати періоду – це витрати, які не формують собівартості виробленої і реалізованої продукції, а покриваються за рахунок валового прибутку підприємства або збільшують валовий збиток [9]. Адміністративні витрати, які мають місце на підприємстві будь-якої форми власності та господарювання, також відносяться до витрат періоду. Адміністративні витрати – це загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством [8]. Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» до адміністративних витрат відносять:

- загальні корпоративні витрати (організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати тощо);
- витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу;
- витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання (операційна оренда, страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення, охорона);
- винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна тощо);
- витрати на зв'язок (поштові, телеграфні, телефонні, факс тощо);
- амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання;
- витрати на врегулювання спорів у судових органах;
- податки;
- збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі (крім податків, зборів та обов'язкових платежів, що включаються до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг);
- плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків;
- інші витрати загальногосподарського призначення [8].

Загальна методика побудови обліку адміністративних витрат за елементами аналогічна методиці побудови витрат виробничої діяльності та затрат на збут: на першому етапі формуються елементи затрат – матеріальні витрати, витрати на оплату праці тощо, а на другому – проводиться їхнє списання на фінансові

результати, що є характерним для фінансового обліку. Отже, для потреб фінансового обліку адміністративні витрати за даними первинного обліку з відображення витрачання запасів, нарахування заробітної плати, нарахування амортизації, нарахування і сплати за роботи і послуги, нарахування і сплати податків накопичують у регістрах синтетичного обліку з подальшим списанням на фінансовий результат і звітним відображенням лише однією сумою у формі фінансової звітності 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» [6].

Облік та аудит адміністративних витрат в сучасних умовах вимагає нових підходів до вибору ознак їх класифікації, які дозволяють організувати систему управління витратами. Основними факторами, які визначають класифікаційні ознаки адміністративних витрат підприємства певної галузі, систему їх обліку та калькулювання собівартості продукції, є: вид господарської діяльності підприємства; організаційна побудова господарської діяльності; галузь та підгалузь виду діяльності; вид продукції, що виробляється на підприємстві; методи оцінки об'єктів обліку; система організації внутрішньогосподарських відносин; методи формування собівартості продукції [1, с.3]. Класифікація витрат є передумовою успішної організації планування, обліку, контролю, аналізу та ефективного управління витратами [4].

Аналітичний облік адміністративних витрат дозволяє здійснювати їх аналіз, контроль і приймати відповідні управлінські рішення. Для удосконалення аналітичного обліку адміністративних витрат пропонуємо використовувати обліковий регістр – Відомість обліку адміністративних витрат за їх видами, групами, елементами, підрозділами підприємств, де вони виникають. Для ведення запропонованої Відомості необхідно використовувати класифікацію адміністративних витрат і відображати їх на аналітичних рахунках і субрахунках відповідно до визначених груп (табл. 2).

Адміністративні витрати (рахунок 92 «Адміністративні витрати»)	Групи (субрахунки)	Аналітичні рахунки
	Обов'язкові адміністративні витрати (субрахунок 921)	
	Адміністративні витрати, які пов'язані з основною діяльністю (субрахунок 922)	
	Адміністративні витрати, які пов'язані з обслуговуванням основної діяльності (субрахунок 923)	
	Додаткові адміністративні витрати (субрахунок 924)	
		За видами витрат у розрізі кожної групи та/або за підрозділами підприємства (адміністрація, бухгалтерія, планово-економічний відділ, юридичний відділ, відділ маркетингу збуту тощо)

Отже, за наведеними групами (субрахунками):

- до першої групи можна віднести витрати на оплату праці адміністративного персоналу, нарахування на фонд оплати праці (ЄСВ);
- до другої – витрати на зв'язок, електроенергію, опалення, канцелярські вироби тощо;
- до третьої – послуги банку, консультаційні та інформаційні послуги тощо;
- до четвертої – вартість перепідготовки адміністративного персоналу, представницькі витрати тощо.

Важливою і ефективною передумовою досягнення економії адміністративних витрат на аграрних підприємствах є організація на підприємстві

постійного контролю за цією групою видатків [2]. Досягти успіху завдяки лише оперативному контролю, який забезпечують працівники та керівництво під час оформлення (підписання) первинних документів, неможливо. Отже, має бути впроваджено попередній і наступний контроль адміністративних витрат та забезпечено постійну взаємодію всіх зазначених видів контролю.

В цілому, аналіз витрат передбачає порівняння фактичних і прогнозованих показників у звітному періоді, фактичних – за ряд звітних періодів, визначення факторів, що впливають на рівень показника та міри їх впливу. Аналіз динаміки витрат дає можливість виявити тенденції зміни витрат, розробити заходи для їх оптимізації та недопущення зайвих витрат і втрат на виробництві. Дослідження складу і структури витрат необхідно проводити для того, щоб виявити ті витрати, які мають найбільшу питому вагу, а отже, й справляють найбільший вплив на динаміку витрат, та щоб вивчити причини зміни витрат і визначити шляхи їх зниження.

Вважаємо, що важливим аспектом аналізу витрат підприємства є оцінка ефективності формування витрат, яка характеризується співвідношенням прибутку та витрат, понесених для його отримання, тобто рентабельністю, або оберненим показником – періодом окупності витрат. Оскільки найбільшу питому вагу у загальній величині витрат підприємства мають операційні витрати, то з них ідоцільно розпочинати аналіз ефективності формування витрат.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Удосконалення класифікації, обліку і контролю адміністративних витрат є підставою для їхнього ґрунтовного аналізу і планування, які у сукупності спрямовані на оптимізацію і мінімізацію витрат, враховуючи їх безпосередній вплив на фінансовий результат діяльності підприємства. Перспективами подальших досліджень є вивчення чинної законодавчо-нормативної бази, поглядів науковців і обґрунтування доцільності розподілу адміністративних витрат.

1. Андрющенко Н. С. Формування інформації про адміністративні витрати в управлінському обліку [Електронний ресурс] / Н. С. Андрющенко // Облік і фінанси АПК. – 2010. – № 1. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Безверхий К. В. Внутрішньогосподарський контроль непрямих витрат підприємств / К. В. Безверхий // Фінанси, облік і аудит. – 2010. – № 16. – С. 193–208.
3. Васка В. М. Значення внутрішнього контролю для забезпечення ефективності управління адміністративними витратами підприємств торгівлі [Електронний ресурс] / В. М. Васка, О. І. Опольський. – Режим доступу : <http://www.rusnauka.com>
4. Дишко І. Ю. Теоретичні аспекти сутності і класифікації адміністративних витрат / І. Ю. Дишко, Ю. Ю. Штулер // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 5. – С. 222–227.
5. Іванюта П. В. Внутрішньогосподарський (управлінський) облік у виробничих підрозділах сільськогосподарських господарюючих суб'єктів : навч. посіб. / П. В. Іванюта. – К. : Центр навч. літератури, 2011. – 362 с.
6. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Партин Г. О. Управлінський облік : навч. посіб. / Г. О. Партин, А. Г. Загородній. – К. : Знання, 2007. – 303 с.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
9. Фаріон В. Я. Формування та облік адміністративних витрат підприємств [Електронний ресурс] / В. Я. Фаріон // Економічні науки. – 2011. – Вип. 8 (29), ч. 4. – Режим доступу : <http://library.tneu.edu.ua> – (Серія : Обліки фінанси).

Руденко І. В.

Гюарслан Н.С.

Харківський державний університет харчування і торгівлі

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Для того, щоб відповідати сучасним умовам господарювання, методика економічного аналізу повинна відповідати щоденним потребам управління. Без цього неможлива оперативна підготовка й обґрунтування оптимальних управлінських рішень. Дуже важливим є обґрунтування управлінських рішень щодо оптимізації фінансових результатів.

Управління фінансовими результатами стає можливим завдяки проведенню детального їх аналізу, як ретроспективного, так і перспективного. Аналіз фінансових результатів дає можливість сформувати загальну картину фінансової діяльності підприємства, визначити його фінансові потреби, що впливають з операцій, які прогнозуються, та дає змогу приймати важливі стратегічні рішення [1].

В рамках підсистеми аналітичного забезпечення управління підприємством аналіз прибутку й рентабельності має важливе значення не тільки для підприємства, але й для зовнішніх користувачів: фінансових органів, комерційних банків, податкових органів, акціонерів, власників, менеджерів тощо.

Дослідження фінансових результатів підприємств, на нашу думку, має ґрунтуватися на системному підході до вирішення основних завдань аналізу:

- оцінка ступеня виконання плану прибутку (за загальним обсягом, складом та структурою) і рентабельності підприємства;
- дослідження динаміки розвитку показників прибутку (за загальним обсягом, складом та структурою) і рентабельності підприємства;
- виявлення та кількісна оцінка причин зміни показників прибутку й рентабельності підприємства;
- виявлення резервів зростання прибутку та рентабельності;
- вивчення економічної доцільності та ефективності розподілу прибутку;
- розробка заходів щодо мобілізації й впровадження в практичну діяльність підприємств виявлених резервів зростання прибутку та підвищення рентабельності.

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємств проводиться на основі даних, сформованих в підсистемі облікового забезпечення управління підприємством. Облікове забезпечення є ваговою складовою підсистеми інформаційного масиву підприємства і формою організації різних видів обліку, що підвищує варіативність формування необхідних даних для аналізу. Діючи безперервно, вона підвищує якість і розширює межі практичного використання облікової інформації, позитивно впливаючи на її якість та об'єктивність, як для внутрішніх так і зовнішніх користувачів.

Слід зазначити, що періодичність, детальність і глибина аналізу фінансових результатів визначаються потребами управління. Залежно від конкретних завдань, поставлених адміністрацією підприємства, аналіз може проводитися в цілому по підприємству, або по окремих видах діяльності, структурних підрозділах, елементах, що формують розмір прибутку по підприємству, охоплювати всю діяльність або окремі її стадії й процеси. Обов'язковою умовою ефективності його здійснення є систематичність проведення. Це дозволяє забезпечити динамічне накопичення аналітичних даних про доходи і витрати, фінансові результати і рентабельність, фактори їхньої зміни, а також сприяє підвищенню якості аналізу й обґрунтованості рекомендацій для керівництва, полегшує процес прийняття управлінських рішень щодо максимізації прибутку і підвищення рентабельності господарської діяльності.

Якщо протягом звітного періоду спостерігалася зміна цін на сировину й товари, ставок і тарифів на послуги, що надаються підприємству, то оцінці ступеня виконання плану й динаміки показників прибутку (за сумою і рівнем) та рентабельності повинна передувати процедура перерахування цих показників в порівнянний вигляд.

Для переведу в порівняні умови показників фінансових результатів, насамперед, варто перерахувати формуючі їх елементи (доходи і витрати) з урахуванням зміни цін на товари, ставок і тарифів на послуги. Вважаємо, що перерахунку підлягають перш за все доходи й витрати, які виникають в процесі основної діяльності. Що ж стосується доходів і витрат від інвестиційної, фінансової, іншої операційної й іншої звичайної діяльності, то їх суми не перераховуються в порівняні умови, оскільки не залежать від зміни цін на сировину й товари, ставок і тарифів на послуги, що надаються підприємству.

Процес ефективного управління фінансовими результатами підприємств пов'язаний із детальним і глибоким дослідженням причинно-наслідкових взаємозв'язків і факторів, які впливають на формування їхньої величини. Як показує практика факторного аналізу, у різних умовах функціонування підприємств сила впливу окремих факторів на зміну суми й рівня показників прибутку та рентабельності не однакова, оскільки кожне підприємство має свої специфічні умови роботи.

Діюча практика економічного аналізу на підприємстві вимагає застосування не дуже складних, детермінованих методів кількісної оцінки впливу факторів на зміну результативних показників. У зв'язку з цим деякі автори рекомендують використання традиційних методів економічного аналізу для виявлення потенційних можливостей збільшення прибутку й рентабельності до вже відомих моделей факторних залежностей цих показників [3].

На нашу думку, для аналізу фінансових результатів в системі управління слід використовувати не тільки традиційну методику. Досить великого значення набули останнім часом аналіз беззбитковості, фінансової стійкості та маржинальний аналіз прибутку, в основу яких покладено вивчення пропорцій та зв'язків між найважливішими показниками діяльності підприємства. Методики

аналізу прибутку в системі управління діяльністю підприємств вже розроблені вітчизняними та зарубіжними фахівцями з економічного аналізу.

Слід зазначити, що і аналіз беззбитковості та фінансової стійкості, і маржинальний аналіз прибутку можна проводити не тільки за загальним обсягом продукції. Це не дасть досить важливої інформації для цілей управління. Зосередитися треба на кожному виді продукції. Аналіз прибутку за окремими видами продукції дозволить науково-обґрунтовано планувати раціональний асортимент продукції з точки зору підвищення рівня її прибутковості [2].

Необхідно ще раз наголосити на вагомості використання рекомендованих методик аналізу фінансових результатів в оперативному економічному аналізі, що дасть можливість повсякденно визначати показники рентабельності окремих видів продукції, їх беззбитковість та рівень фінансової безпеки. Це дозволить оперативно контролювати процес формування прибутку, а в разі небажаних відхилень або зміни умов зовнішнього середовища своєчасно реагувати і втручатися у хід діяльності підприємства.

Однак слід зауважити, що запропоновані методики аналізу фінансових результатів є досить трудомісткими із-за великої кількості обчислювальних операцій. Особливо це стосується тих підприємств, які мають великий асортимент продукції. Ручні розрахунки за цих умов займатимуть дуже багато часу. Тому необхідна їх автоматизація, тобто використання інформаційних технологій. Це дозволить заощадити час і сприяти підвищенню оперативності розрахунків.

1. Мірошніченко, О. Ю., Корконос, Ю. В. Механізм управління прибутком вітчизняних підприємств // Бізнес Інформ. – 2014. – № 5. – С. 280–285.

2. Руденко І.В., Колодач М.В., Кухарьонюк О.К Аналіз фінансових результатів діяльності підприємств з використанням інформаційних технологій // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: зб. наук. праць / Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі ; [редкол. : О. І. Черевко (відпов. ред.) та ін.]. – Харків, 2010. - Вип 1 (11). – 315-321 с.

3. Синькевич, Н. І., Василюшин, Т. М. Аналіз існуючих прийомів і методів фінансового аналізу діяльності суб'єктів господарювання // Бізнес Інформ. – 2014. – № 4.

Ряба І. А.

Науковий керівник – Волкова Н. А.

Одеський національний економічний університет

ЗНАЧЕННЯ ТА ВАЖЛИВІСТЬ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ЮЖНИЙ»

Дебіторська заборгованість – це одна з найактуальніших тем господарюючих суб'єктів ринкової економіки. Сутність дебіторської заборгованості була предметом дослідження багатьох вчених: Голов С., Лищенко О., Белозерцев В., Борисова А., Бутинець Ф. та багато інших. Така увага до дебіторської заборгованості підприємства пояснюється тим, що, з одного боку, вона однаковою мірою разом з товарами та матеріалами входить до структури оборотних активів підприємства, а з іншої сторони - якщо у структурі тих же

оборотних активів дебіторська заборгованість займатиме велику питому вагу, це може призвести до зменшення фінансової стійкості компанії та збільшити фінансові ризики.

Значення та важливість дебіторської заборгованості на підприємстві розглянемо на прикладі ПАТ «Южний» за період 2014 – 2015 років. Діяльність товариства включає вирощування винограду та його первинну переробку. Ця діяльність являється основною. Але крім неї, підприємство підприємство займається: вирощуванням зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур, допоміжною діяльністю у рослинництві, іншими видами роздрібною торгівлі в неспеціалізованих магазинах, наданням в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна.

Провівши аналіз фінансового стану даного підприємства, бачимо, що в 2015 році, в порівнянні з 2014 роком, сума дебіторської заборгованості виросла з 2692 тис. грн. до 4276 тис. грн. Такий ріст можна трактувати по-різному: це може свідчити про те, що у підприємства зростає коло дебіторів, що, згодом, може привести до зростання реалізованої продукції. Але така зміна величини дебіторської заборгованості могла статися і в зв'язку з тим, що дебітори підприємства не сплачують вчасно свою заборгованість. Великий вплив дебіторська заборгованість має на ліквідність балансу та на платоспроможність підприємства, адже вона є одним з основних джерел формування грошових коштів підприємства. І якщо на підприємстві виникає порушення розрахункових взаємовідносин, то це призводить до перерозподілу оборотних коштів, що може негативно вплинути на фінансово-виробничу діяльність підприємства. На досліджуваному підприємстві баланс не є ліквідним, адже не виконується ні одна із нерівностей. Порівняння швидко реалізованих активів та короткострокових зобов'язань дозволяє виявити поточну ліквідність підприємства, що свідчить про платоспроможність (неплатоспроможність) в найближчий час. На нашому підприємстві короткострокові зобов'язання перевищують активи, що швидко реалізуються. Тобто підприємство не зможе розрахуватися з кредиторами після отримання грошових коштів від реалізації своєї продукції. Ще однією важливою характеристикою фінансового стану підприємства є його ділова активність. Аналіз ділової активності важливий з трьох причин: по-перше, від швидкості обороту коштів залежить розмір річного обороту; по-друге, з розмірами обороту, а, отже, й з оборотністю пов'язана відносна величина умовно-постійних витрат: чим швидше оборот, тим менше на кожний оборот доводиться цих витрат. По-третє, прискорення обороту на тій чи іншій стадії кругообігу коштів спричиняє прискорення обороту й на інших стадіях, а також до вивільнення коштів, які можуть бути використані на інших ділянках роботи підприємства. Отже, для того, щоб утриматися на ринку підприємству необхідно підвищувати швидкість обороту та залишатися конкурентноспроможним. З цією метою необхідно впроваджувати не лише нові технології

безпосередньо у виробництві, а й займатися довгостроковим прогнозуванням показників, які характеризують економічну ефективність підприємств. Одним із самих важливих показників ділової активності є коефіцієнт

оборотності дебіторської заборгованості, який показує як швидко реалізовані товари та послуги перетворюються у грошові кошти. Не менш важливим показником є строк погашення дебіторської заборгованості.

Аналіз показників ділової активності ПАТ «Южний» показав, що в минулому році дебіторська заборгованість оберталася майже за 59 днів і здійснювала 6,12 обороту, а в звітному вже за 115,4 дня і 1,03 обороту. Тобто в звітному році швидкість перетворення товарів і послуг в грошові кошти знизилася.

Здійснивши глибоке дослідження сутності дебіторської заборгованості, можна з впевненістю стверджувати, що величина цього показника має значний вплив на фінансову стійкість, а в першу чергу, на платоспроможність підприємства. В умовах ринкових відносин управління дебіторською заборгованістю є основною умовою безперебійного розвитку будь-якого суб'єкта господарювання. Тому підприємствам, з метою підтримки необхідного рівня платоспроможності та ліквідності необхідно здійснювати постійний контроль за формуванням, рухом та стягненням дебіторської заборгованості, аналізувати її значення за попередні періоди, проводити порівняльний аналіз її кількісного та якісного складу. Таким чином, можна зробити висновок, що обліку дебіторської заборгованості як одному з основних майбутніх джерел поповнення грошових коштів підприємства повинна, приділятися досить серйозна увага. Робота повинна бути направлена саме на недопущення виникнення сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості, або на зменшення її величини. В зв'язку з виниклою ситуацією, ПАТ «Южний» необхідно провести звірку дебіторської заборгованості з метою її прискорення. А в подальшому рекомендується оцінювати своїх покупців з точки зору надійності, пильно контролювати своєчасність погашення дебіторської заборгованості та вивчати причини недотримання договірної дисципліни. Отже, важливим завданням управління грошовими потоками є ефективне управління дебіторською заборгованістю, яке спрямоване на оптимізацію обсягів дебіторської заборгованості та забезпечення її своєчасної інкасації.

1. Петренко М.І. Оцінка ділової активності підприємства// Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. Збірник наукових праць: Випуск 26. – Київ: НАУ, 2010. – 270 с.
2. Біла О.Г. „Фінанси підприємства”. Навчальний посібник „Магнолія 2006” Львів - 2008р.
3. Дахно І.І., Бабіч Г.В., Барановська В.М. / Зовнішньоекономічний менеджмент
4. [Електронний ресурс]: навчальний посібник / І.І. Дахно, Г.В. Бабіч, В. М. Барановська. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 568 с.
5. Некрасенко Л. А. Напрями удосконалення управління грошовими потоками суб'єктів господарювання [Електронний ресурс] / Л. А. Некрасенко, І. М. Гнилосир–Режим доступу до ресурсу: [<http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/v2i3/118.pdf>]

Ряднина О.В.

Науковий керівник – Третяк Наталя Миколаївна, к.е.н., доцент

Черкаський навчально-науковий інститут

ДВНЗ "Університет банківської справи"

АЛЬТЕРНАТИВНІ ШЛЯХИ ФІНАНСУВАННЯ ЗВИЧАЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Для успішного функціонування на споживчому ринку підприємству необхідна дієва ефективна комплексна система управління його діяльністю. У цьому контексті значним і суттєвим для підприємств є ефективний вибір джерел фінансування, які є невід'ємною складовою діяльності підприємства. Будь-яка організація є самоокупною системою, яка повинна забезпечувати рентабельну роботу. У зв'язку з цим особливого значення набувають джерела фінансування підприємства. Керівництво підприємства повинно чітко уявляти, за рахунок яких джерел воно буде здійснювати свою діяльність і в які сфери діяльності буде вкладати свій капітал. В умовах нестабільної ситуації в економіці держави, підвищеної конкуренції серед підприємств тощо, підприємства змушені шукати найбільш вигідні або нові джерела фінансування на ринку капіталів для здійснення своєї діяльності.

Під фінансуванням підприємства розуміють сукупність форм і методів, принципів та умов фінансового забезпечення простого і розширеного відтворення. Під звичайною діяльністю мають на увазі будь-яку діяльність підприємства, а також операції, які її забезпечують або виникають внаслідок здійснення такої діяльності.

Для одних підприємств найбільш вигідною є можливість використовувати внутрішні джерела фінансування, а для інших – зовнішні. Але кожне підприємство має змогу обрати свою схему та джерела фіксування, які вигідні йому та які залежать від форми організації бізнесу підприємств. Основними напрямками удосконалення джерел фінансування на підприємстві може бути зниження величини активів, а саме зменшення дебіторської заборгованості та своєчасне погашення кредиторської заборгованості. Фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства.[1;264с.]

До власних джерел фінансування підприємства належить власний капітал, який включає: внески власників підприємства, реінвестування прибутку, реструктуризація активів. Власний капітал характеризується такими основними позитивними особливостями: простотою залучення, високою здатністю генерувати прибуток в усіх сферах діяльності, забезпечувати фінансову стійкість розвитку підприємства, його платоспроможності в довгостроковому періоді. Разом з тим, йому притаманні такі недоліки: обмеження обсягу залучення, висока

вартість у порівнянні з альтернативними позичковими джерелами формування капіталу.

В складі власних джерел формування фінансових ресурсів основне місце належить прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства. Він формує переважну частину фінансових ресурсів, забезпечує приріст власного капіталу, у відповідності із зростанням ринкової вартості підприємства, а також амортизаційні відрахування, особливо на підприємствах, що мають значний обсяг основних засобів і нематеріальних активів. Однак, суму власного капіталу підприємства вони не збільшують, а лише є засобом його реінвестування. [3;335с.]

До залучених джерел фінансування відноситься залучений та позиковий капітал, до яких належать: кредиторська заборгованість, короткострокові та довгострокові кредити банків, небанківські залучені кошти (державний кредит, кредити міжнародних фінансово – кредитних інститутів, лізинг, комерційний кредит).

Використання позикового капіталу дозволяє істотно розширити обсяг господарської діяльності підприємства, забезпечити більш ефективне використання власного капіталу, прискорити формування різноманітних цільових фінансових коштів, а в кінцевому результаті - підвищити ринкову вартість підприємства. Залучений капітал, що використовується підприємством, характеризує у сукупності обсяг його фінансових зобов'язань (загальну суму боргу). Хоч основу будь-якого бізнесу складає власний капітал, на підприємствах ряду галузей економіки обсяг залучених коштів значно перевищує обсяг власного капіталу. [5;544с.]

Таким чином, підприємство, яке використовує в основному власний капітал має найвищу фінансову стійкість (його коефіцієнт автономії дорівнює одиниці), але обмежує темпи свого розвитку (оскільки не може забезпечити формування необхідного додаткового обсягу активів в періоди сприятливої кон'юнктури ринку) і не використовує фінансової можливості приросту прибутку на вкладений капітал. [7;527с.]

Добре керованим корпоративним структурам можуть бути доступні більш дешеві кредитні ресурси, насамперед за рахунок їх структуризації. Структуровані кредити передбачають наявність кількох або навіть багатьох інвесторів для корпоративного позичальника, а також допоміжних компаній, що беруть участь у підготовці кредитного продукту. Крім того, деякі інструменти зовнішнього фінансування можуть бути структуровані у вигляді цінного паперу, тобто пройти процес сек'юритизації боргу. Можна виділити такі структуровані фінансові інструменти. [9;416с.]

Синдиковані банківські кредити. Цей інструмент фінансування, по суті, схожий з інвестиційним банківським кредитом, в якому контрагентом (інвестором) компанії-позичальника виступають декілька банків, організованих у пул на чолі з організатором позики. Як правило, організатором синдикованої позики виступає основний банк, що кредитує компанію-позичальника. Фахівці управління синдикацій готують інвестиційний меморандум і розсилають оферти

на участь у майбутньому пулі банкам-партнерам, для яких відкриті взаємні ліміти. Після проведення процесу підписки на участь у пулі визначається ставка відсікання за принципом зворотного аукціону і розраховується середньозважена вартість синдикуваного кредиту. Зважаючи на те, що учасниками пулу, як правило, є банки-нерезиденти, бажано (але не обов'язково) наявність аудованої міжнародної звітності у позичальника. При відсутності звітності за міжнародними стандартами витрати на трансформацію звітності в міжнародну, виконувану фахівцями банку - організатора пулу, швидше за все зроблять негативний вплив на рівень процентної ставки в бік її збільшення для позичальника. Але в цілому вартість кредитних ресурсів за синдикуваними кредитами з участю іноземних банків нижче, ніж вартість неструктурованих кредитів.[2;432с.]

LBO-фінансування. LBO (leveraged buyout) - це спосіб здійснення операцій по злиттю і поглинанні, який полягає в купівлі контрольного пакету акцій корпорації з допомогою кредиту. Зважаючи на те, що кількість угод злиття і поглинання, що здійснюються українськими підприємствами, як в Україні, так і за кордоном, щороку зростає, даний інструмент середньострокового (довгострокового) фінансування досить актуальний. Основна перевага LBO-фінансування полягає у тому, що фінансово стійке підприємство здатне здійснити покупку іншого підприємства порівнянних (за обсягом виручки, балансової вартості активів тощо) або навіть більших масштабів па 80-85% за рахунок залучених коштів під заставу акцій підприємства, що купується.[4;412с.]

Серед сек'юритизованих інструментів залучення зовнішнього фінансування найбільший інтерес становлять кредитні ноти, вексельні та облігаційні позики, єврооблігації. Зважаючи на їх публічного статусу при прийнятті рішень про розміщення в першу чергу необхідно відповісти на питання, чи здатне підприємство скористатися даними інструментом, тобто компанія повинна відповідати мінімальним запитам інвесторів, без яких неможливе успішне розміщення позики.[6;448с.]

В результаті розглянутих варіантів фінансування підприємства можна зазначити, що політика оптимізації структури капіталу спрямована на підвищення долі власного капіталу, який би забезпечував стабільну фінансову діяльність підприємства. Удосконалити фінансування можна за рахунок внутрішніх методів, шляхом скорочення витрат, раціоналізації використання коштів, та зовнішніх – шляхом залучення позикового та залученого капіталу. Ефективність фінансової діяльності підприємства повинна ґрунтуватися на раціональному, економічному використанню фінансових ресурсів.[8;639с.]

Таким чином, у підприємств можуть бути різні альтернативи залучення капіталу. Звичайно, неможливо дати однозначних рекомендацій щодо вибору тієї чи іншої форми фінансування. В одних випадках фінансові ресурси слід формувати шляхом збільшення власного капіталу, в інших - на основі залучення додаткових позик. Для одних підприємств вигідніше використовувати внутрішні джерела фінансування, для інших – зовнішні.[10;408с.]

1. Владика М.В., Гончаренко Т.В., Фінансовий менеджмент. - М.: Проспект, 2006. - 264 с.

2. Гаврилова О.М., Сисоева Є.Ф., Барабанов А.І., Фінансовий менеджмент. - М.: КНОРУС, 2008. - 432 с.

3. Карасьова І.М., Ревякіна М.А. Фінансовий менеджмент. Омега-Л, 2008. - 335 с.
4. Кузнєцов Б.Т., Фінансовий менеджмент. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. - 415 с.
5. Ковальов В.В. Основи теорії фінансового менеджменту. - М.: Проспект, 2008. - 544 с.
6. Ковальов В.В. Курс фінансового менеджменту. - М.: Проспект, 2008. - 448 с.
7. Поляк Г.Б., Акодів І.А., Краєва Т.А. Фінансовий менеджмент. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2008. - 527 с.
8. Селезньова М.М., Іонова А.Ф. Фінансовий аналіз. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. - 639 с.
9. Ткачук М.І., Кіреєва Є.Ф., Основи фінансового менеджменту. - Мн.: Перспектива, 2005. - 416 с.
10. Шохін Є.І., Фінансовий менеджмент. - М.: Прес, 2004. - 408 с.

Сабаш І. О.,

Науковий керівник – Демченко О.П. к.е.н.доц.

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ

Головним завданням кожного власника підприємства є підвищення ефективності управління ним і недопущення кризового стану. Вартість компанії створюється не тільки за рахунок розробки і вибору стратегій, які збільшують вартість. В першу чергу це залежить від успішності реалізації обраних стратегій. На сьогодні є багато методів підвищення ефективності діяльності підприємства, один із яких - вартісно-орієнтоване управління (Value-Based Management, VBM-управління).

До основних авторів, в роботах яких розвиваються ідеї ціннісно орієнтованого управління, можна віднести Г. Арнольда, В. Бернарда, А. Блека, Дж. Гранта, А. Дамодарана, І. Івашківський, Т. Коупліда, Б. Маддена і ін.

Вартісно-орієнтоване управління — це підхід щодо ухвалення фінансово-економічних рішень, заснований на пріоритетності фінансових інтересів власників і необхідності максимізації вартості компанії . Тобто можна зробити висновок, що сенс концепції VBM в тому, що управління компанією має бути спрямоване на зростання ринкової вартості фірми і її акцій. Тому основним завданням цього підходу до управління є виділення основних чинників, що формують вартість підприємства, а також усвідомлений системний вплив на них з метою збільшення вартості компанії.[1]

Ключовий принцип організації VBM полягає в забезпеченні умов для зменшення конфліктів між принципалами й агентами та економічних зловживань на підприємствах на основі максимального наближення інтересів власників і менеджменту всіх рівнів. Цього можна досягти шляхом прив'язки матеріальної винагороди менеджменту до показників, котрі характеризують рівень зростання вартості для власників.

Використання вартісно-орієнтованого підходу – це перехід від бухгалтерської моделі управління до фінансової. В основі концепції лежить розуміння ефективності розвитку бізнесу з позиції того, що бізнес повинен приносити більше, ніж було витрачено на придбання ресурсів. Показник

рентабельності, в даному випадку виявляється неспроможним для адекватної оцінки результату роботи бізнесу.

Для більш чіткого уявлення концепції вартісно - орієнтованого менеджменту, VBM розуміється як всеосяжна система управління організацій, органічно включає в себе чотири основних модуля: оцінювання, стратегію, фінанси і корпоративне управління.

Також VBM розглядають як складову з трьох компонентів. До першого відносять процес створення вартості, тобто яким чином компанія може збільшити або згенерувати максимальну майбутню вартість. До другого - управління заради вартості, що включає в себе систему управління, зміну менеджменту, організаційну культуру, комунікацію, лідерство. До третього - Вимірювання вартості (оцінка діяльності компанії відбувається з урахуванням вірогідної динаміки змін зовнішньої і внутрішньої сфери організації).

Коло управлінських завдань, які вирішуються за допомогою ціннісно-орієнтованого менеджменту (VBM), надзвичайно широкий. Так, в до таких завдань можна віднести: визначення стратегічного вибору компанії, розподіл ресурсів, що існують в організації системи планування і контролю, цілепокладання і вимір результатів діяльності, створення відповідної організаційної культури і визначення організаційної структури, відносини з інвесторами і корпоративне управління, визначення ролі топ-менеджменту і його винагороду, використання при злиттях, поглинаннях і в оцінці бізнесу.

Серед переваг застосування вартісно-орієнтованого підходу в управлінні компанією доцільно виділити наступні. По-перше, при бажанні нарощення вартості стає тією метою, заради досягнення якої стає можливим об'єднання зусиль всіх контрагентів і досягнення оптимальних компромісів. По-друге, вартісний підхід дозволяє виділити ключові фактори вартості і на їх основі створити якісну систему управління бізнесом. Крім того, вартісний підхід вимагає здійснення постійного і максимально повного моніторингу діяльності компанії, що значно підвищує якість і ефективність прийнятих рішень. Це здійснюється за рахунок надання керівникам і ключовим фахівцям оптимального обсягу, структури і формату інформації, необхідної для прийняття рішень. Наступною перевагою є те, що концепція управління дозволяє оптимально поєднувати довгострокові і короткострокові цілі бізнесу шляхом поєднання показників вартості та економічного прибутку. Крім того, використання ключових показників вартості дозволяє визначити не тільки всі точки «зростання», але також врахувати всі витрати і ризики ведення бізнесу компанії [2].

За даними зарубіжних консалтингових компаній [3], на підприємствах, які не практикують VBM, вартість акцій формує тільки 30-40% капіталу, в той час як до 50% ніяк не впливає на вартість компанії, а 20-25% - взагалі здійснює негативний вплив на вартість. Акціонери втрачають можливість отримати додатковий прибуток, таке підприємство можна вважати недооціненим. Якщо компанія використовує вартісно-орієнтоване управління, то вона збільшує середні показники доходу по галузі приблизно на 3,1%. Це перевищення хоча і є незначним, але якщо мова йде про акції великого підприємства, то навіть десята частина відсотку може бути еквівалентом мільйонів доларів. Крім того, за статистикою,

компанії, що використовують у практиці управління концепцію VBM, перевиконують заплановані фінансові показники в середньому на 8.25% за рік.

Компанії, які використовують принципи VBM-управління, сформульовані в рамках цієї концепції, мають перевагу над компаніями аналогічних галузей бізнесу через використання більш ефективної системи організації бізнесу. Але при цьому слід наголосити, що впровадження VBM не завжди призводить до позитивних змін в діяльності компанії. не всі компанії можуть отримати з цього інструмента однакову користь. VBM, що фокусує увагу на показниках повернення на капітал, краще сприймається в капіталомістких, виробничих галузях, на відміну від компаній сфери послуг, де значно більше уваги слід приділяти розвитку людських ресурсів. Вважають, що до впровадження VBM краще підготовлені компанії, що зазнають фінансових труднощів, ніж ті, у яких справи і так ідуть добре, а також щойно створені підприємства, яким не потрібно руйнувати наявні норми корпоративної культури.

У нашій державі, на відміну від держав з розвинутою економікою, вартісне мислення не є домінуючим, про що свідчить відсутність рейтингів найефективніших підприємств, складених на основі їх вартості, а також брак інформації про вартість підприємств фінансової звітності.

На даний момент, практичне застосування VBM українськими компаніями не набуло розповсюдження, що зумовлено відсутністю адаптованого до вітчизняних реалій механізму, неузгодженістю невідповідністю нормативної і управлінської бази в області ведення бізнесу. Найбільша проблема реалізації цього методу, в першу чергу, полягає у відсутності розвинутої інфраструктури фінансових ринків, які оцінюють вартість бізнесу на регулярній основі. А також закритість суб'єктів бізнесу і непередбачуваність багатьох умов, якими є несподівані зміни законодавства або упереджене ставлення до компанії державних органів з політичних причин.

Отже, управління фінансовими ресурсами з точки зору вартісно-орієнтованого підходу спрямоване на досягнення максимальної вартості підприємства, а відтак і потреб зацікавленого кола осіб. Розуміння основної проблеми управління сприяє її вирішенню, а результат діяльності є важливим підґрунтям для подальшого дослідження теоретичних і прикладних аспектів управління фінансами підприємства. Управління фінансами підприємства, засноване на вартісному підході, має здійснюватись безперервно, бути доступним для розуміння кожним виконавцем та неодмінно приносити позитивний результат. Запровадження концепції вартісно-орієнтованого управління фінансами є виправданим, якщо компанія знаходиться на певному якісному рівні розвитку. У діяльності підприємств базові постулати концепції VBM відкривають нові горизонти для стабільного розвитку і сприяють адекватному відображенні ситуації про поточний стан справ у компанії.

1.Макарюк О. В. Управління вартістю бізнесу в контексті формування його безпеки і розвитку / О. В.Макарюк //Актуальні проблеми економіки. -2014. - № 3.

2. Кукоба В. П. Вартісний аналіз функцій управління при проектуванні систем менеджменту підприємств / В. П.Кукоба // Актуальні проблеми економіки. - 2012. - №4.

3. Evans, M.H. Discussion Board Articles – Value Based Management // Creating Value through Excellence in Financial Management (exinfm) // exinfm.com.

Савков О.Р., магістр кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Науковий керівник – д.е.н. Алескерова Ю.В.
Вінницького національного аграрного університету
м. Вінниця, Україна

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В системі управління діяльністю будь-якого підприємства в сучасних умовах найбільш складною ланкою є управління фінансами. У країнах з ринковою економікою принципи і методи цього управління ще на рубежі XIX--XX століть оформилися в спеціалізовану галузь знань, що отримала назву "Фінансовий менеджмент". Фінансовий менеджмент є системою принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів підприємства і організацією звороту його грошових коштів.

Фінансовий менеджмент - це процес управління формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта та оптимізації обороту його грошових коштів.

Фінансовий менеджмент - це система принципів, засобів та форма організації грошових відносин підприємства, спрямована на управління його фінансово-господарською діяльністю, в яку входять: розроблення і реалізація фінансової політики підприємства; інформаційне забезпечення (складання і аналіз фінансової звітності підприємства); оцінка інвестиційних проектів і формування "портфеля" інвестицій; поточне фінансове планування та контроль.

Фінанси складаються з 3-х взаємозв'язаних галузей: ринок грошей та капіталу; ринок інвестицій; фінансовий менеджмент

Фінансовий менеджмент - форма управління процесами фінансування діяльності підприємства за допомогою методів та важелів фінансового механізму або мистецтво управління фінансовою діяльністю.

Аналізуючи закордонний досвід застосування фінансового менеджменту можна зрбити висновок що до багатогранності та багатовимірності цього процесу. Перш за все аналіз закордонного досвіду дав змогу зрозуміти, що фінансове управління виходить далеко за рамки компанії і більше впливає на ринок створюючи таким чином умови для ефективного функціонування компанії. По-друге, застосування сучасних концепцій та теорій фінансового менеджменту неможливе поза процесами глобалізації та інтеграції вітчизняної економіки у світову.

Таким чином є досить велике протиріччя з одного боку ефективність принципів та методів фінансового менеджменту, що використовують закордоном, з іншого реалії вітчизняної системи господарювання пристосування до яких унеможливорює застосування багатьох елементів фінансового управління виокремленого з аналізу закордонного досвіду.

Слід визнати, що підготовка, формування фінансових менеджерів в різних країнах дуже зближується і по суті, і по методах організації вчення, особливо в останнє десятиліття. Менеджмент як професія, як галузь знань стає

поїстеннеінтер національним. Освоєння досвіду управління кожній з країн, передача цього досвіду - справа дуже коштовна і корисна. І це починають розуміти все. А це дозволяє не лише розуміти, як вести бізнес за кордоном, але і навчитися уникати помилок у ситуаціях, які не зустрічалися в сьогодні і минулому, але сповна можливі в майбутньому. Історія чужого успіху або невдачі теж буває повчальна. І, звичайно, наукові і емпіричні узагальнення, вироблення загальних принципів ефективного управління, типізація його різних форм і умов їх вживання - все це предмет серйозної роботи тих, хто думає про менеджмент в науковому плані, просуває вперед управлінську думку. У всьому цьому різноманітті теорій і явищ живої практики американський менеджмент був і залишається найбільш потужною "управлінською цивілізацією". Його провідне значення в світі сьогодні незаперечно, а вплив на розвиток теорії. Практики, а тим більше вчення управлінню найбільш велике. Немає потреби сліпо слідувати висновкам американських теоретиків і рекомендаціям їх практиків, але знати їх ідеї, безумовно, необхідно.

Основний зміст фінансового менеджменту на підприємстві полягає в управлінні формуванням, розподілом і використанні фінансових ресурсів суб'єктів господарювання та оптимізації обороту їх грошових коштів. Матеріальною основою фінансового менеджменту є грошовий оборот підприємства, який спричинює зміну форм вартості і супроводжується потоками платежів і розрахунків.

Ефективно управляти грошовим оборотом означає: передбачати його можливий стан на близьку і далеку перспективу; уміти визначати обсяги та інтенсивність надходження і витрат грошових коштів як в поточному, так і в довгостроковому періодах.

У широкому розумінні фінансовий менеджмент -- це стратегія і тактика фінансового забезпечення підприємницької діяльності, що дає змогу ефективно управляти рухом грошових коштів і знаходити оптимальні фінансові рішення.

Поняття "фінансовий менеджмент" можна одночасно розглядати в трьох аспектах: як систему раціонального управління фінансами підприємства; як орган управління фінансами підприємства; як форму підприємницької діяльності.

Однак зрозуміло одне, що в сучасних умовах господарювання ефективний фінансовий менеджмент передбачає перш за все поєднання всіх вищезгаданих аспектів в єдине комплексне цілеспрямоване управління фінансовою складовою діяльності компанії.

Розвиток фінансового менеджменту направлений на вирішення наступних основних проблем: інтеграція теоретичних висновків різних наукових шкіл (американської, європейської, японської); обґрунтування принципів і моделей фінансового забезпечення стійкого зростання підприємства; вдосконалення системи методів фундаментального аналізу кон'юнктури фінансового ринку; активна розробка нових фінансових інструментів і фінансових технологій; формування нового напрямку фінансової науки -- "фінансової інженерії"; подальший розвиток інформаційних технологій у сфері фінансового ринку і фінансів підприємств; поглиблення методів оцінки інвестиційної привабливості

окремих фінансових активів; конкретизація теоретичних основ розробки фінансової стратегії підприємства.

1. Давиденко Н.М. Фінансовий менеджмент підприємств // Фінанси України. - 2004. - №6. - С. 90-95.
2. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: теорія і практика: Підручник/ За ред. Проф. А.Г.Загороднього. - Вид. 2-ге, перероб. і доп. - Львів: "Магнолія 2006", 2008. - 440с.
3. Михайлова В.А. Финансовый менеджмент. - М., Изд-во "Полиус", 2008.
4. Немцов В.Д., Довгань Л.Є., Сініок Г.Ф. Менеджмент організацій: Навч. посібник. - К.: ТОВ "УВПК "ЕксОб", 2002. - 392 с.
5. Плікус І.Й. Система моніторингу для фінансового прогнозу діяльності підприємства // Фінанси України. - 2003. - №4. - С. 35-44.
6. Резнікова Т.О. Міжнародні фінанси. Навчальний посібник. - Харків: Вид. ХНЕУ, 2006. - 232 с.
7. Рогач О.І. Міжнародні фінанси. - К.: Либідь, 2003. - 784 с

Сейрік О.Ю.

Науковий керівник – зав. кафедри Волкова Н.А.

Одеський національний економічний університет

м. Одеса

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРЕМСТВА

Актуальність теми. У ринковій економіці фінансова стійкість підприємства розглядається як один із найважливіших елементів його господарського механізму, фактор стабільного розвитку. Загроза банкрутства змушує підприємство забезпечувати свою фінансову стійкість і покращувати фінансові показники діяльності. Тому вдосконалення методологічних основ оцінки і управління фінансовою стійкістю підприємства є актуальною і важливою господарською проблемою. Здатність підприємства вчасно та в повному обсязі розраховуватися за плановими платежами та терміновими зобов'язаннями, підтримуючи при цьому звичайний темп господарської діяльності, є однією із вимог фінансової стабільності підприємства та його конкурентоспроможності. Тому практичного значення при співпраці з підприємством набуває його платоспроможність, вона дає йому можливість стабільно фінансувати власну діяльність, що відображається у забезпеченості фінансовими ресурсами та характеризує надійність фінансових відносин з іншими фізичними та юридичними особами.

Існуючі розробки в сучасній економічній літературі присвячені в основному вдосконаленню методології і методики проведення аналізу фінансової стійкості на основі зарубіжного фінансового менеджменту. Проблемам аналізу фінансової стійкості підприємства та платоспроможності присвячені роботи відчизняних вчених-економістів Білик М. Д., Гіляровської Л. Т., Грачова А. В., Н.В. Тарасенко, В.І. Іващенко, М.А. Болюх, Є.В. Мних, В.М. Мельник. Окремі методологічні, методичні й організаційні аспекти досліджували західні науковці, зокрема Й. Ворст, П. Ревентлоу, Дж. Депалленса, Дж. Джоборда, російські вчені – В.В. Ковальов, М.М. Крейніна, М.С. Абрютіна, А.В. Грачов, Е.І. Уткін, А.Д.

Шеремет. Проте і дотепер єдиної точки зору щодо трактування сутності платоспроможності та фінансової стійкості підприємства у роботах цих авторів не виявлено.

Метою статті є дослідження існуючих підходів до визначення поняття «фінансова стійкість» і «платоспроможність підприємства» та аналіз методики сукупності впливу факторів на рівні платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

Виходячи із поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- розкрити поняття платоспроможності підприємства;
- теоретично обґрунтувати фактори впливу на платоспроможність та здійснити класифікацію платоспроможності підприємства;
- розробити методику оцінки платоспроможності підприємства.
- обґрунтувати сутність фінансової стійкості підприємства та методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості підприємства.
- розкрити основні фактори, що мають вплив на фінансову стійкість підприємства;

Результати. Нині не існує єдиного підходу щодо визначення поняття «платоспроможності підприємства», тому розкриття сутності даного показника є актуальним з точки зору теорії [1, с. 116]. Ми вважаємо, що найбільш точно відображає сутність досліджуваного поняття таке визначення: платоспроможність підприємства – це його здатність у повному обсязі й у визначений термін розрахуватися за своїми зобов'язаннями за допомогою грошових ресурсів та інших активів і спроможність здійснювати безперервну фінансово-господарську діяльність. Одним із завдань вивчення платоспроможності підприємства на сучасному етапі є потреба у її всебічній класифікації. У економічній літературі найчастіше виділяють два основні види платоспроможності (за часовою ознакою): поточну та очікувану (перспективну). З метою ефективного управління виділяють нові види платоспроможності підприємства, які наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Класифікація платоспроможності підприємства

Класифікаційні ознаки	Види платоспроможності
1. За строком виконання зобов'язань	Короткострокова Довгострокова
2. За видами господарської діяльності	Платоспроможність за операційною діяльністю Платоспроможність за інвестиційною діяльністю Платоспроможність за фінансовою діяльністю
3. В залежності від операційного процесу	Споживча Виробнича Комерційна
4. За спроможністю здійснення платежів	Постійна Тимчасова
5. По відношенню до суб'єктів інвестиційного процесу	Платоспроможність інвестора Платоспроможність підприємства-реципієнта

Усі фактори, що впливають на платоспроможність, можна класифікувати за ознаками, що наведені у таблиці 2.

Найбільш доцільно розглядати детальніше зовнішні (загальноекономічні) та внутрішні (мікроекономічні) фактори, що впливають на платоспроможність підприємства, оскільки до їх складу належать решта факторів у розрізі вище розглянутих класифікаційних ознак [2, с. 60].

Таблиця 2

Класифікація факторів впливу на платоспроможність підприємства

Класифікаційні ознаки	Види факторів
За місцем виникнення	Зовнішні Внутрішні
За структурою	Прості Складні
За часом впливання	Постійні Змінні
За ступенем кількісного вимірювання	Якісні Кількісні

Зовнішніми стосовно підприємства являються ті фактори, на які воно не може впливати

або цей вплив може бути незначним (стан економіки, грошова політика, податкова політика, кредитна політика, амортизаційна політика, стабільність фінансового та валютного ринків, неплатоспроможність партнерів, соціально-культурні, демографічні, політичні, правові чинники та розвиток науки і техніки).

До внутрішніх факторів відносять ті, що безпосередньо залежать від форм, методів та організації роботи на самому підприємстві (склад і структура необоротних активів, склад і структура оборотних активів, грошові кошти та їх еквіваленти, сума короткострокових зобов'язань, управління ліквідністю підприємства, дебіторсько-кредиторська заборгованість, фінансове планування, рівень організації бізнес-процесу, договірна дисципліна, рівень техніки, технології та організації виробництва, маркетинг та цінова політика, організація збуту).

Зовнішні і внутрішні фактори пов'язані між собою і впливають на результати діяльності підприємства в різних напрямках: одні – позитивно, інші – негативно. У сучасних умовах нестабільності та невизначеності особливо актуальним стає питання дослідження та врахування всіх факторів, що впливають на платоспроможність підприємства для його успішної діяльності.

Оцінку платоспроможності проводять як зовнішні, так і внутрішні користувачі інформації. Внутрішні користувачі розраховують показники платоспроможності з метою оцінки та прогнозування діяльності підприємства на перспективу. Зовнішні – користувачі аналітичної інформації, зокрема:

– банківські установи – з метою оцінки рівню кредитоспроможності підприємства.

– інвестори, ділові партнери повинні мати інформацію стосовно фінансових можливостей підприємства за умов надання йому комерційного кредиту, позик або відстрочки платежу [3, с. 58].

Оцінка платоспроможності проводиться на основі характеристики ліквідності поточних

активів. Під ліквідністю підприємства варто розуміти його здатність покривати зобов'язання активами, строк перетворення яких у грошову форму відповідає строку погашення зобов'язань [4, с. 185]. Ліквідність означає безумовну платоспроможність підприємства і передбачає постійну тотожність між його активами та зобов'язаннями одночасно за загальною сумою, термінами перетворення активів у гроші та термінами погашення зобов'язань.

Методику оцінки платоспроможності підприємства доцільно здійснювати за такими пунктами:

- аналіз ліквідності балансу підприємства;
- оцінка фінансового стану підприємства;
- розрахунок і аналіз основних показників ліквідності;
- розрахунок показників поточної платоспроможності; інтегрального показника та загального показника платоспроможності.

Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні засобів (актив балансу), які згруповані за ступенем їх ліквідності і розміщені у порядку зменшення їх ліквідності, із зобов'язаннями (пасив балансу), які згруповані за строками їх погашення та розміщені у порядку зростання термінів [5, с. 148]. Баланс вважають ліквідним, якщо виконуються умови, які наведені у таблиці 3.

Невиконання однієї з перших трьох умов указує на те, що фактична платоспроможність відрізняється від нормативної.

Аналіз ліквідності балансу

Актив	Значення	Пасив
A1 – найліквідніші активи (грошові кошти)	$\geq$	П1 – найтермінованіші пасиви (поточні зобов'язання, кредиторська заборгованість за послуги)
A2 – активи, що легко реалізуються (дебіторська заборгованість, готова продукція)	$\geq$	П2 – короткострокові пасиви (короткострокові кредити банку)
A3 – активи, що повільно реалізуються (виробничі запаси, незавершене виробництво)	$\geq$	П3 – довгострокові пасиви (довгострокові зобов'язання)
A4 – активи, що важко реалізуються (необоротні активи).	$\leq$	П4 – постійні пасиви (власний капітал)

Показники ліквідності дають можливість оцінити рівень платоспроможності підприємства на певний момент часу, а також у випадку виникнення надзвичайних ситуацій [1, с. 155]. З цією метою застосовують систему коефіцієнтів ліквідності, що розрізняються між собою розміром активів та розглядаються як джерело покриття зобов'язань.

Значення, динаміка коефіцієнтів платоспроможності цікавить як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів аналітичної інформації. Зокрема:

- постачальників – коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- банківські установи – коефіцієнт термінової ліквідності;
- покупців та акціонерів – коефіцієнт загальної ліквідності.

Показники, які не мають нормативного значення, розраховуються аналітиками за потребою, оптимальні значення визначають індивідуально для кожного підприємства та свідчать про частку певного виду поточних активів у покритті зобов'язань.

Існує неоднозначність трактувань при визначенні поняття «фінансова стійкість». Одні вчені характеризують фінансову стійкість як довготривалу платоспроможність. Інші – як раціональну структуру та склад оборотних активів, їх використання. Треті вважають, що вона відображає стабільність діяльності підприємства в довгостроковій перспективі та визначається співвідношенням власних і позикових ресурсів і їх ефективним використанням. Дослідивши публікації з даного питання, було виокремлено декілька визначень цього поняття (таблиця 4).

Таблиця 4

Визначення поняття «фінансова стійкість підприємства» науковцями

№	Автори	Визначення
1.	Н. А. Мамонтова [6]	«Економічний стан підприємства, за якого забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення та оновлення виробництва»
2.	В. М. Родіонова, М. О. Федотова [7]	«Це такий стан фінансових ресурсів підприємства, їх розподілу та використання, який забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах допустимого ризику»
3.	І.А. Бланк [8]	Фінансова стійкість - характеристика стабільного фінансового стану підприємства, що забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі використовуваних фінансових ресурсів.
4.	М. Я. Коробов [9]	«Якщо параметри діяльності підприємства відповідають критеріям позитивної характеристики фінансового стану, говорять про фінансову стійкість підприємства. Фінансова стійкість формується під впливом рентабельності діяльності. Якщо підприємство збиткове, малорентабельне. Якщо величина прибутку падає, говорити про задовільний фінансовий стан, фінансову стійкість не доводиться»
5.	О. С. Стоянова [10]	«Фінансова стійкість передбачає збіг чотирьох сприятливих характеристик: платоспроможності; ліквідності балансу; кредитоспроможності; високої рентабельності»
6.	Г. В. Савицька [11]	«Здатність суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів в мінливому внутрішньому середовищі, яка гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість в межах допустимого рівня ризику»
7.	Л.А.Лахтіонова [12]	«Фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також затрати на його розширення і оновлення.»

Найбільш повно, на наш погляд, розкриває проблему фінансової стійкості підприємства Г. В. Савицька. Дослідивши дану категорію, можна зробити висновок, що фінансова стійкість відображає такий стан його фінансових ресурсів і такий ступінь їхнього використання, при якому підприємство має можливість вільно маневрувати грошовими коштами, здатне забезпечити безперервний процес виробництва та реалізації продукції, а також покриття витрат на його розширення та оновлення. Також в економічній літературі не виокремлено загальної класифікації факторів, які впливають на фінансову стійкість підприємства, і різні автори використовують різні підходи до їх класифікації. Наприклад, М.Д. Білик та О.В. Павловська [13,14] запропонували наступний розподіл факторів (таблиця 5).

Таблиця 5

Класифікація факторів впливу на фінансову стійкість підприємства

Ознака	Класифікація
За місцем виникнення	Зовнішні Внутрішні
За важливістю результату	Основні Другорядні
За структурою	Прості Складні
За масштабами впливу	Одноосібні Багатоосібні
За можливістю прогнозування	Прогнозовані Умовно прогнозовані
За ступенем впливу на діяльність підприємства	Негативні Нульові Позитивні динамічні
За ймовірністю реалізації	Високі Середні малі
За часом	Короткострокові Періодичні Постійні

Запропонована класифікація може бути використана не лише в аналізі фінансової стійкості підприємства, але й в прогнозуванні та визначенні стратегії наступного розвитку діяльності господарюючого суб'єкта.

Фінансова стійкість підприємства може бути визначена такими показниками як: коефіцієнт автономії; коефіцієнт фінансової залежності; коефіцієнт концентрації залученого капіталу; коефіцієнт заборгованості; коефіцієнт фінансового левериджу; коефіцієнт маневреності власних коштів; коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів; коефіцієнт фінансової стійкості; коефіцієнт фінансового ризику; коефіцієнт забезпеченості оборотних активів. В свою чергу В.І.Оспіщев зосереджують свою увагу на виокремленні внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на фінансову стійкість підприємства[15].

Слід зазначити, що внутрішні та зовнішні фактори взаємопов'язані, але їх вплив на фінансову стійкість підприємства може різноспрямованою, тобто одні – позитивно, інші – негативно. Тому позитивний вплив певного фактора може бути зниженим або повністю ліквідований негативним впливом іншого, більш вагомого фактора.

Рис. 1. Класифікація факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства.

Висновки. Однією із найважливіших характеристик діяльності підприємств у сучасних умовах є платоспроможність, адже нині діяльність вітчизняних суб'єктів господарювання значною мірою ускладнюється тривалою кризою неплатежів, зростанням дебіторської та кредиторської заборгованості, скороченням виробництва, гострим дефіцитом фінансових ресурсів. На основі узагальнення різних методів оцінки платоспроможності запропоновано розширену систему показників оцінки платоспроможності підприємства, яка дозволяє здійснити розгорнутий аналіз платоспроможності підприємства, виявляти причини її зміни в часі, своєчасно вживати відповідні заходи для

покращення фінансового стану та пошуку шляхів удосконалення управління платоспроможністю.

Фінансова стійкість підприємства – здатність суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів в мінливому внутрішньому середовищі, яка гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість в межах допустимого рівня ризику. Отже, можна сказати, що процес забезпечення фінансової стійкості має бути націлений на мінімізацію негативного впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на діяльність підприємства; створення передумов ефективної реалізації запланованих дій. Рівень їх комплексного впливу на фінансову стійкість підприємства залежить від стадій життєвого циклу підприємства, обраної стратегії діяльності та управління, галузі господарювання підприємства, а також від загального рівня економічного розвитку країни, обраної внутрішньої та зовнішньої політики та інших соціально-політичних та економічних факторів.

Для досягнення необхідного рівня фінансової стійкості потрібно здійснювати ефективне управління нею.

1. Журавльова Ю.Ю. Класифікація зовнішніх факторів впливу на платоспроможність підприємства / Ю. Журавльова // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2005. – № 4. – С. 60-67.
2. Носова Є.А. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства [Текст] / Є.А. Носова // Економіка. Проблеми економічного становлення. – 2012. – № 2. – С. 58-64.
3. Богацька Н.М. Методичні підходи до оцінки платоспроможності сучасних підприємств [Текст] / Н.М. Богацька // Економічний простір. – 2010. – № 41. – С. 212-221.
4. Кривдюк А.В., Яцишина С.Є. Дослідження економічної категорії платоспроможності підприємства // Економічний простір. – № 15. – 2008 – С. 185-190.
5. Журавльова Ю.Ю. Сутність платоспроможності підприємства / Ю.Ю. Журавльова // Фінанси України. – 2010. – № 1. – С. 116-120.
6. Мамонтова Н. А. Фінансова стійкість акціонерних підприємств і методи її забезпечення (на прикладі підприємств харчової промисловості): Автореф. дис. к.е.н./ Інститут економічного прогнозування НАН України – К.: Науковий світ, 2001. – 17 с.
7. Родионова В. М. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции / В. М. Родионова, М. А. Федотова. – М.: Перспектива, 2009. – 98 с.
8. Бланк, И. А. Управление формированием капитала [Текст] / учебный курс / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2002. – 512 с. – ISBN 966-521-0262
9. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навч. посіб. – К.: Знання, 2000. – 378 с.
10. Стоянова О. С. Финансы и кредит : учебный курс / О. С. Стоянова. – К.: Эльга-Н; Ника-Центр, 2008. – 448 с.
11. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навчальний посібник / Г. В. Савицька. – 3-є вид., перероб. та доп. – К.: Знання, 2007. – 668 с.
12. Лахтіонова Л. А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності : монографія / Л. А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2011. – 880 с.
13. Білик М.Д. Фінансовий аналіз : навч. посібн. / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмежицька. – К.: Вид-во КНЕУ, 2005. – 592 с.
14. Павловська О.В. Фінансовий аналіз: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц./ О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмежицька. – К.: КНЕУ, 2002. – 388 с.
15. Оспіщев В.І. Класифікація чинників впливу на фінансову стійкість підприємств / В.І. Оспіщев, І.В. Нагорна // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі і послуг : зб. наук. праць. / редкол.: О.І. Черевко (відпов. ред.) та ін. – Харків : Вид-во Харків.ДУ харчування та торгівлі. – 2009. – Вип. 2(10). – 694. – С. 218-223.

Семенова С. М., к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування
Київська державна академія водного транспорту імені гетьмана Петра
Конашевича-Сагайдачного

ОБЛІК ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Одним із способів контролю держави над комерційною сферою є обов'язкове ліцензування окремих видів підприємницької діяльності, з цією метою було прийнято Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [1]. Ліцензія представляє собою документ, що надається органом ліцензування, на право провадження суб'єктом господарювання визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, в електронному вигляді (запис в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців) або на папері. У зв'язку з відміною з 1 січня 2015 р. патентування торговельної діяльності, вся увага зосередилась на особливостях обліку ліцензій, а саме на підході до відображення вартості ліцензії у складі витрат чи нематеріального активу (здійснення капітальних інвестицій).

На сьогодні ліцензуванню підлягають такі види торговельної діяльності:

- виробництво і торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодовим, алкогольними напоями та тютюновими виробами, що ліцензується відповідно до Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» № 481 [2];

- виробництво лікарських засобів, оптова та роздрібна торгівля лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів) згідно з Законом України «Про лікарські засоби» [3].

Вартість ліцензії встановлена ч. 14-16 ст. 15 Закону № 481 [2] залежно від виду торговельної діяльності та місця торгівлі становить:

- 1) на право імпорту, експорту алкогольних напоїв та тютюнових виробів – 780 грн. на рік;

- 2) на право оптової торгівлі алкогольними напоями, крім сидру та перрі (без додавання спирту) та тютюновими виробами – 500 000 грн.;

- 4) на право оптової торгівлі сидром та перрі (без спирту) – 780 грн.;

- 5) на роздрібну торгівлю алкогольними напоями, крім сидру та перрі (без додавання спирту), – 8000 грн. на кожен окремий, зазначений у ліцензії РРО (КОРО), що є у місці торгівлі;

- 6) на роздрібну торгівлю тютюновими виробами на кожне місце торгівлі – 2000 грн. На території сіл і селищ, за винятком тих, що знаходяться у межах території міст, – 500 грн. на роздрібну торгівлю алкогольними напоями, крім сидру та перрі (без додання спирту), на кожен окремий, зазначений у ліцензії РРО (КОРО), що є у місці торгівлі, і 250 грн. – на роздрібну торгівлю тютюновими виробами на кожне місце торгівлі.

Ліцензія на роздрібну торгівлю алкогольними напоями та тютюновими виробами видається строком на 1 рік, а її вартість сплачують щоквартально, тому

в обліку за такою ліцензією нематеріальний актив не визнається, а відповідні витрати відображаються на рахунках обліку витрат, зокрема за дебетом рахунку 93 «Витрати на збут» [4]. При чому, першу 1/4 частину вартості ліцензії потрібно внести ще до її отримання. Наступні чергові платежі за ліцензію вносять до закінчення строку, зазначеного на зворотному боці ліцензії у відмітці про поточне (щоквартальне) внесення плати за ліцензію.

Ліцензії на право роздрібної торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами видаються окремо на кожне місце торгівлі [2]. При цьому плата за ліцензію на право продажу тютюнових виробів має фіксований розмір на кожне місце торгівлі, а вартість ліцензії на торгівлю алкогольними напоями визначається пропорційно кількості обладнаних РРО (КОРО). Згідно з термінологією статті 1 Закону № 481 [2], місцем торгівлі є місце реалізації товарів, у тому числі на розлив, в одному торговому приміщенні (будівлі) за місцем його фактичного розташування, для тютюнових виробів та пива — без обмеження площі, для алкогольних напоїв, крім пива, — торговельною площею не менше 20 кв. м, обладнане РРО (незалежно від їх кількості) або де є КОРО (незалежно від їх кількості), в яких фіксується виручка від продажу алкогольних напоїв та тютюнових виробів незалежно від того, чи оформляється через них продаж інших товарів. Інформацію про місце торгівлі зазначають на лицьовому боці ліцензії. Тому підприємство, маючи місця торгівлі в різних районах, зобов'язано отримати ліцензію на кожну торговельну точку. Витрати на придбання ліцензій на право роздрібної торгівлі тютюновими виробами та алкогольними напоями в обліку доцільно відображати за окремими аналітичними рахунками за різними місцями продажу у складі витрат на збут.

Проте якщо ліцензія придбавається строком більше ніж на 1 рік, або без зазначення строку дії (безстрокова ліцензія), виникають суперечності.

Згідно П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [5], нематеріальний актив – це немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований, вартісно визначений і здатний приносити майбутні економічні вигоди. Сюди належить право на провадження діяльності, облік якого ведеться на субрахунку 127 «Інші нематеріальні активи» [4]. Але якщо придбано безстрокову ліцензію, тобто з невизначеним терміном експлуатації, на неї амортизація не нараховується згідно з п. 25 П(С)БО 8 і витрати в бухгалтерському та податковому обліку не визнаються. Для того, щоб виправити ситуацію на практиці можна скористатись термінами експлуатації, встановленими ПКУ (п.п. 138.3.4 ПКУ [6]) – не менше 2 і не більше 10 років з нарахуванням амортизації прямолінійним методом, закріпивши відповідні положення в наказі про облікову політику підприємства.

Проте існує альтернативний підхід відображати вартість ліцензії у витратах, оскільки відповідно до МСБО 38 «Нематеріальні активи», актив є ідентифікованим, якщо: 1) його можна відокремити від суб'єкта господарювання (продати, обміняти тощо); 2) він виникає внаслідок договірних або інших юридичних прав, незалежно від того, чи можуть вони бути передані чи відокремлені від суб'єкта господарювання або від інших прав і зобов'язань.

Зважаючи на це, ліцензію на здійснення певних видів діяльності ідентифікувати практично досить складно.

Отже, кількість ліцензій та видів діяльності, що підлягають ліцензуванню поступово скорочується, відмінено патентування торговельної діяльності, що свідчить про оптимізацію державного регулювання та податкового навантаження. Ліцензії переважно є безстроковими, для роздрібної торгівлі алкогольними та тютюновими виробами ліцензія видається на 1 рік. Бухгалтерський та податковий облік ліцензування торговельної діяльності досі мають невирішені суперечності щодо класифікації витрат, визнання нематеріального активу та його амортизації. Вважаємо, що підприємству ліцензію на право роздрібної торгівлі слід обліковувати у складі витрат обігу (рахунок 93), якщо сума ліцензування завелика, можна скористатись розподілом на витрати майбутні періоди (рахунок 39) щокварталу протягом року. Для безстрокових ліцензій необхідно визнавати нематеріальний актив та визначати в наказі про облікову політику підприємства строк його корисного використання від 2 до 10 років відповідно до ПКУ з метою нарахування амортизації. В обліку торгових ліцензій слід бути уважними, тому що будь-які порушення класифікуються як безліцензійна торгівля алкогольними напоями або тютюновими виробами, що карається фінансовими санкціями у двохкратному розмірі вартості отриманої для продажу партії товару, але не менше 17 тис. грн.

1. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 р. № 222.
2. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів: Закон України від 19.12.1995 р. № 481.
3. Про лікарські засоби: Закон України від 04.04.1996 р. № 123.
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій: Наказ МФУ від 30.11.1999 р. № 291.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: Наказ МФУ від 18.10.99 р. № 242.
6. Податковий кодекс України від 12.02.2010р. № 2755.

Сисенко В.Г.

Науковий керівник – к.е.н. Шабанова О.В.

ДВНЗ «Університет банківської справи»

Черкаський навчально-науковий інститут

МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ГОСПОДАРЮЮЧИХ СУБ'ЄКТІВ В УКРАЇНІ

Сучасна економічна, політична та соціальна ситуація в країні потребує значних зусиль господарюючих суб'єктів для проведення ефективної та продуктивної роботи. Сталий економічний розвиток тісно пов'язаний з безперервним та стабільним виробництвом товарів, робіт та послуг, що є складним в умовах нестабільної економіки та проведенням військових дій на території України. Тому вивчення фінансових результатів на макрорівні є

важливим етапом в підтримці макроекономічної рівноваги, вироблення певних засобів впливу на економічні процеси шляхом розробки та проведення правильної економічної політики

Метою роботи є дослідження основних макроекономічних показників, які характеризують фінансові результати господарюючих суб'єктів в Україні.

Науковий досвід із проблем вдосконалення управління підприємством відображений у працях відомих українських та зарубіжних дослідників, серед яких слід відзначити розробки Л. Абалкіна, Р. Андерсона, О. Амоші, М. Афанасьєва, М. Бадау, С. Біндера, П. Буніча, Б. Валуєва, А. Гальчинського, Є. Гайдара, В. Гейця, М. Зверякова, А. Ковальова, В. Ланового, В. Осипова, Г. Осовської, В. Немцова, О. Редькіна, А. Томпсона, С. Усик, М. Чумаченка та інших дослідників.

Оцінюючи фінансову діяльність господарюючих суб'єктів в Україні за період 2013–2015 рр., проведемо аналіз їх фінансових результатів в розрізі як позитивних, так і негативних змін (рис. 1).

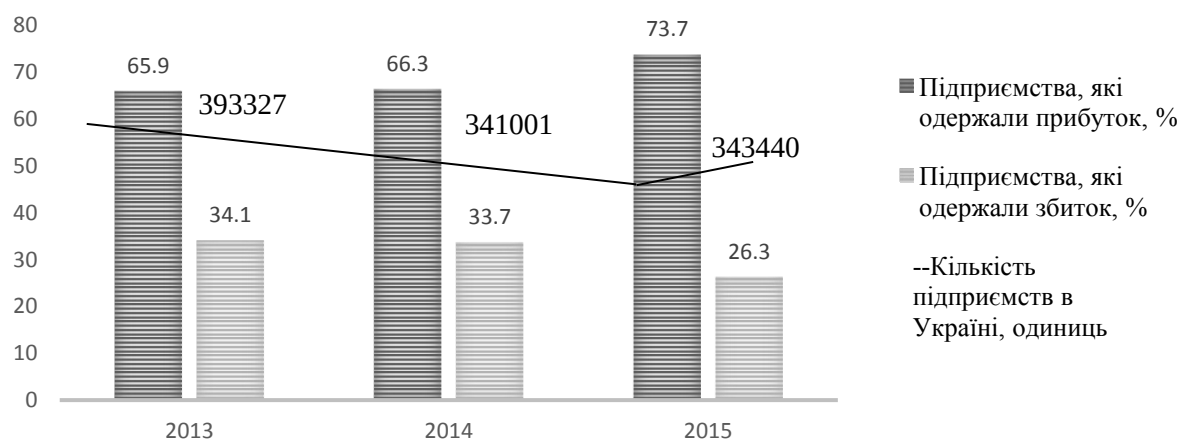

Рис. 1. Питома вага прибуткових та збиткових підприємств в Україні за 2013-2015 роки.

Джерело: побудовано автором за даними [1]

Згідно з статистичними даними у 2015 році спостерігається збільшення кількості підприємств, які в результаті здійснення своєї діяльності отримали прибутки. Якщо в 2013 році частка підприємств, які отримали фінансовий результат прибуток становила 69,5% то в 2015 році кількість таких підприємств зросла на 4,8% і становила вже 73,7%. Також спостерігається позитивна тенденція в зменшенні кількості підприємств, які отримали негативний результат своєї діяльності до оподаткування, тобто збитки. В 2015 році кількість таких підприємств становила 26,3%. Дана тенденція, розглядається як позитивна для економіки України в цілому.

Для поглибленого аналізу фінансових результатів доцільно проаналізувати діяльність підприємств за розподілом на великі, середні та малі (табл. 1).

Таблиця 1

Фінансові результати до оподаткування з розподілом на великі, середні та малі підприємства, (млн. грн.) та у % до загальної кількості за 2013-2015 роки

Показники	Фінансовий результат до оподаткування	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості	фінансовий результат	у % до загальної кількості	фінансовий результат
Україна 2013	11335,7	65,9	209864,5	34,1	198528,8
по великих підприємствах	28003,5	68,6	88724,8	31,4	60721,3
по середніх підприємствах	8390,1	65	81498,8	35	73108,7
по малих підприємствах	-25057,9	66	39640,9	34	64698,8
Україна 2014	-564376,8	66,3	233624,7	33,7	798001,5
по великих підприємствах	-189934,1	51,8	81040,7	48,2	270974,8
по середніх підприємствах	-199180,3	62,6	103427,9	37,4	302608,2
по малих підприємствах	-175262,4	66,5	49156,1	33,5	224418,5
Україна 2015	-348471,7	73,7	387652,3	26,3	736124
по великих підприємствах	-145403,9	55,7	105387,9	44,3	250791,8
по середніх підприємствах	-91161,8	71,1	186781,4	28,9	277943,2
по малих підприємствах	-111906	73,9	95483	26,1	207389

Джерело: побудовано автором за даними [1]

Отже, не зважаючи на те, що в 2015 році збільшилась кількість підприємств, які взагалі отримали прибутки, збільшились розміри загальних збитків на підприємствах. Це можна пояснити тим, що в умовах нестабільної економічної ситуації, високих темпів росту інфляції, підприємства не можуть справлятися з усіма негативними явищами, які впливають на їх діяльність.

В 2013 році найбільшу кількість підприємств, фінансовим результатом, яких був прибуток, становили великі підприємства (68,6%), в 2014 році це були малі підприємства (65,4%), в 2015 році найбільш прибутковим також виявився малий бізнес. Тому державі потрібно в більшій мірі звертати увагу на покращення умов для ведення бізнесу для великих підприємств, адже вони виготовляють більше благ та надходження до бюджету. Також не слід забувати про середні та малі підприємства, які також отримують прибутки і перетворюють їх частину в інвестиції. За даними офіційної статистики ми бачимо, що малі та середні підприємства більшості галузей економіки зуміли продемонструвати свої можливості та збільшити фінансові результати.

Доцільно провести аналіз фінансових результатів підприємств за видами економічної діяльності (рис.2-3).

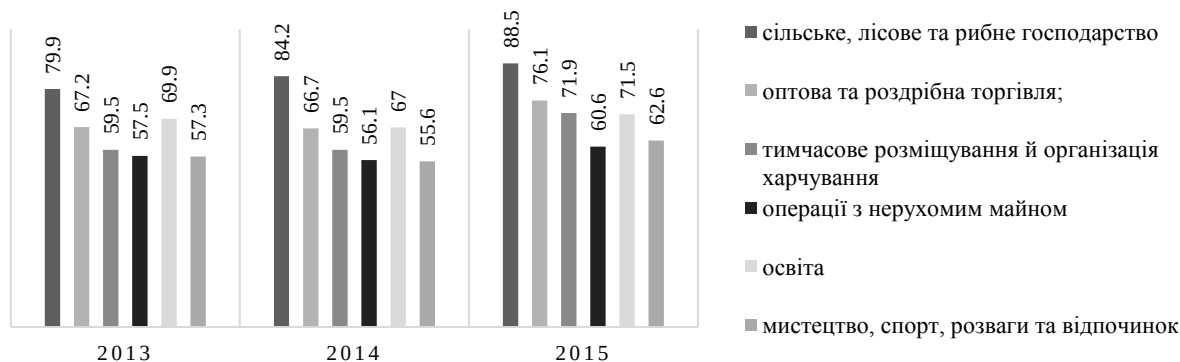

Рис. 2. Питома вага найбільш прибуткових підприємств за видами економічної діяльності, у % до загальної кількості.

Джерело: побудовано автором за даними [1]

Можна з упевненістю сказати, протягом 2013-2015 років фінансові результати у вигляді прибутку формувались переважно в сільськогосподарській галузі, лісовому та рибному господарстві. Кількість підприємств, які отримали прибутки в цій галузі становить 88,5% в 2015 році, 84,2% в 2014 році та 79,9% в 2013 році. Найбільш прибутковими видами економічної діяльності стали також освіта, оптова та роздрібна торгівля.

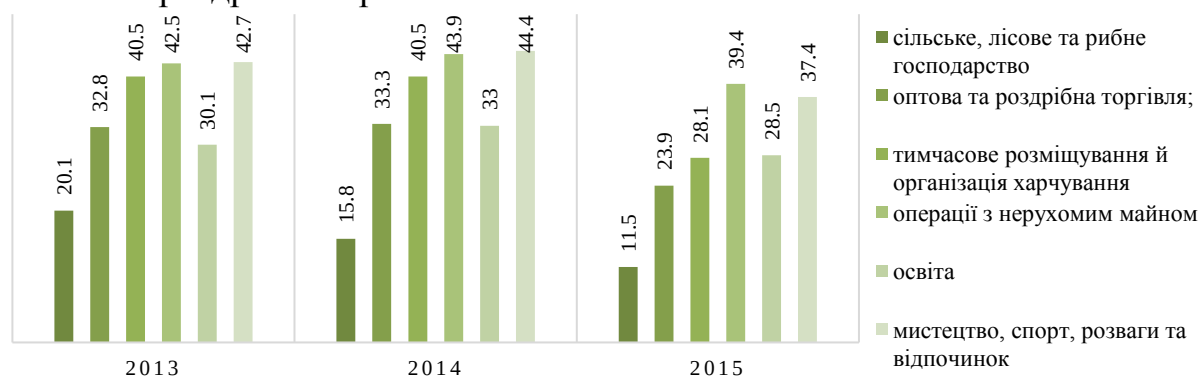

Рис.3. Питома вага збиткових підприємств за видами економічної діяльності, у % до загальної кількості.

Джерело: побудовано автором за даними [1]

Найзбитковішими галузями промисловості в 2013 році були мистецтво, спорт, розваги та відпочинок, частка підприємств, які отримали фінансовий результат до оподаткування – збитки, склала 42,7%, в 2014 році це також виявилось мистецтво, спорт і відпочинок – 44,4%. В 2015 році ситуація значно покращилася за всіма аналізованими видами економічної діяльності, але все ж залишається велика кількість підприємств, які неефективно функціонують.

Отже, проведений аналіз показників ефективності функціонування підприємств на макрорівні дає можливість стверджувати про покращення результативності в багатьох галузях, але існує і ряд проблем з якими потрібно боротись. Адже в даний час для країни є характерним наявність великої кількості підприємств, які працюють збитково.

Для вирішення наявних проблем можливим рішенням є застосування підходів антикризового менеджменту як на рівні господарюючих суб'єктів (зокрема, постійний моніторинг фінансово-економічного стану підприємства та розробка стратегії фінансового оздоровлення), так і на регіональному та макрорівні.

1. Соціально-економічне становище України // Електронний ресурс – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Антикризисный менеджмент // Електронний ресурс – Режим доступу: <http://www.upravlenie24.ru/antikrismanagment.htm>

Скиданенко Ю. Д., к. філол. н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Єрмолаєва А. Ю., здобувач вищої освіти СВО «Магістр»
 Полтавська державна аграрна академія

АНАЛІЗ ГРОШОВИХ КОШТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

При функціонуванні підприємства важливо знати не тільки фінансові результати, а й окремо аналізувати рух коштів за звітний період, визначати зміну основних джерел отримання коштів і напрями їх використання. Особливо важливим це є для сільськогосподарських підприємств, оскільки саме для них притаманна сезонність виробництва, внаслідок чого в окремі періоди року на підприємствах може виникати дефіцит вільних грошових коштів.

Аналіз грошових потоків підприємства пов'язаний із з'ясуванням причин, які вплинули на збільшення (зменшення) припливу грошових коштів та збільшення (зменшення) їх відпливу. Це можна здійснювати як за декілька років, так і за квартал або рік. Такий аналіз має безперечний інтерес, якщо він буде здійснений за період, що відображає певний етап в діяльності підприємства, наприклад, з моменту створення, виробництва нової продукції, закінчення реконструкції тощо. Проведемо аналіз руху грошових коштів Приватного підприємства «Імені Калашника» на базі даних Звіту про рух грошових коштів, Ф. № 3 за 2013-2015 рр.

Таблиця 1

Аналіз руху грошових коштів ПП «Імені Калашника» за 2013-2015 рр. (тис.грн)

Показник	Роки			Відхилення (+,-)	
	2013	2014	2015	2015 до 2013	2015 до 2014
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3335	3577	9930	+6595	+6353
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-2712	-3730	-8000	+5288	+4270
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	-203	-365	-554	+351	+189
Залишок коштів на початок року	251	671	153	-98	-518
Залишок коштів на кінець року	671	153	1529	+858	+1376

Згідно проведених розрахунків з'ясовано, що на підприємстві спостерігається надходження грошових коштів внаслідок здійснення операційної

діяльності та вибуття коштів внаслідок здійснення інвестиційної та фінансової діяльності. Це означає що ПП «Імені Калашника» активно проводить реалізацію продукції власного виробництва покупцям внаслідок чого отримує грошові надходження. Залишок грошових коштів на кінець року суттєво збільшився у порівнянні з 2013 та 2104 рр.

Крім аналізу грошових потоків в межах внутрішньогосподарського обліку бажано провести аналіз абсолютних та відносних показників грошових потоків. До абсолютного показника грошових потоків відноситься ліквідний грошовий потік, за допомогою якого визначається фінансова стійкість підприємства. Ліквідний грошовий потік відображає платоспроможність підприємства.

До відносних показників грошових потоків відносяться:

- коефіцієнт достатності чистого грошового потоку підприємства в періоді, що аналізується;
- коефіцієнт ліквідності грошового потоку підприємства в періоді, що розглядається;
- коефіцієнти ефективності грошового потоку, як відношення чистого грошового потоку до величини валового негативного потоку (суми відтоку грошових коштів);
- коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку в періоді, що аналізується.

За отриманими результатами приведенного аналізу грошових коштів та їх потоків фахівці повинні з'ясувати інформацію про:

- джерела надходження грошових коштів;
- місце кожного джерела в системі надходження грошових коштів,
- напрямки використання грошових коштів в цілому по підприємству і по окремих видах діяльності.

Це допоможе управлінському апарату приймати рішення по управлінню грошовими потоками, з питань перевищення припливу грошових коштів над їх відтоком, з розв'язання проблем джерел оплати поточних зобов'язань, з інвестиційної діяльності, необхідної суми отримуваного прибутку тощо. [1] Абсолютні та відносні показники грошового потоку підприємства відображені у табл. 2

Абсолютні та відносні показники грошових коштів ПП «імені Калашника»
за 2013-2015 рр.

Показник	Роки			Відхилення (+,-)	
	2013	2014	2015	абсолютне	відносне, %
А	1	2	3	4	5
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток), тис. грн.	3650	4719	29705	+26055	У 7 разів
Амортизація, тис. грн.	3398	3306	3459	+61	+1,8
Грошовий потік (Cash-Flow), тис. грн.	7048	8025	33164	+26116	У 3,7 разів
Довгострокові кредити банків, тис. грн:					
а) на початок року	201	-	-	-201	-100
б) на кінець року	-	-	-	-	-
Гроші та їх еквіваленти, тис. грн:					
а) на початок року	251	671	153	-98	-39
б) на кінець року	671	153	1529	+858	+128
Ліквідний грошовий потік, тис. грн	-621	+518	-1376	+755	+121,6
Чистий грошовий потік, тис. грн	420	-518	1376	+956	У 2,3 рази
Погашення позик, тис. грн	201	-	-	-201	-
Приріст запасів, тис. грн	3866	-758	16802	+12936	У 3,3 рази
Сплата дивідендів, тис. грн	2	365	-	-2	-100
Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку	0,1	-	0,09	-0,01	-10
Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн	2325	2216	3227	+902	+38,8
Заборгованість (нетто), тис. грн	1654	2063	1698	+44	+2,7
Коефіцієнт достатності (Cash-Flow)	4,26	3,89	19,5	+15,24	У 3,6 рази
Поточна кредиторська заборгованість, тис. грн	1980	2081	2606	+626	+32
Коефіцієнт співвідношення Cash-Flow і поточної кредиторської заборгованості	3,56	3,86	12,73	+9,17	У 2,6 рази
Додатний грошовий потік, тис. грн	3335	3577	9980	+6645	+199,2
Від'ємний грошовий потік, тис. грн	2915	4095	8554	+5639	+193,4
Коефіцієнт ефективності грошових потоків	1,14	0,87	1,16	+0,02	+1,75

Аналізуючи показники табл. 2 можна зробити висновок про те, що показники грошових коштів ПП «Імені Калашника» у 2015 році зросли у порівнянні з 2013 роком майже по всіх позиціях. У 3,7 рази збільшився грошовий потік Cash-Flow. У ПП «імені Калашника» спостерігається позитивний грошовий

потік. Він вказує на те, що у підприємства є вільні кошти, які воно може інвестувати в розвиток бізнесу для збільшення прибутку.

Ліквідний грошовий потік у звітному році має від'ємне значення. Це означає, що досліджуване підприємство має дефіцитне сальдо грошових коштів на кінець місяця, яке може бути покрито за рахунок прискорення надходжень коштів від дебіторів або нових запозичень у банках.

Слід зазначити, що у досліджуваному періоді ПП «Імені Калашника» погасило наявний довгостроковий кредит, а короткострокових кредитів банку не отримувало.

Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку має тенденцію до зниження. Він показує в періоді чи достатньо у підприємства коштів, щоб погасити суму основного боргу та суму визначених дивідендів. Для ПП «Імені Калашника» значення такого показника становить 0,09, і це вказує на те, що у господарства вистачає коштів, щоб виконати свої зобов'язання.

Значення коефіцієнта ефективності грошових потоків у досліджуваному періоді має тенденцію до зростання, тому проведені розрахунки дають підстави зробити висновок про те, що показники ефективності грошових потоків підприємства мають тенденцію до покращення.

1. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств : Навчальний посібник / Людмила Анатоліївна Лахтіонова; В.о. Київ. нац. економ. ун-т.— К. : КНЕУ, 2004.— 365 с.

Скрипник М.Є.,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Чернівці

СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Структурні зміни, що відбуваються в економіці, суттєво впливають на процеси господарської діяльності в країні. Багато підприємств працюють в жорстких умовах зовнішньої і внутрішньої конкуренції, що вимагає активних дій, спрямованих на оптимізацію технологічних процесів і економічних стратегій компаній. Найбільш поширеним в процесі обліково-економічного аналізу є використання методів елементарної математики. Вони застосовуються для обґрунтування потреби у виробничих ресурсах, аналізу відхилень, визначення відносних показників й інших розрахунків. Для дослідження складних економічних явищ застосовуються методи вищої математики, наприклад диференціальні та інтегральні обчислення. Так, для вирішення управлінських завдань визначення оптимального обсягу виробництва здійснюється розрахунок граничних величин витрат і доходу.

В даний час зростає потреба в оперативності прийняття управлінських рішень, в розрахунку і прогнозуванні варіантів можливих напрямків розвитку підприємства, що здійснюється із застосуванням більш складних економіко-

математичних методів в аналітичному дослідженні. Використання моделювання в аналізі фінансово-господарської діяльності підприємства поряд з розробкою спеціальних програмних продуктів є однією з передумов широкого поширення статистичних методів. Слід зазначити, що значна кількість прийомів і методів економічного аналізу запозичені з статистики.

Облікові джерела інформації для економічного аналізу являють собою комбіновані якісно-кількісні групування. Наприклад, актив балансу згруповано за ступенем ліквідності статей, яка визначається терміном, необхідним для перетворення елемента майна в засіб платежу. Залежно від мети аналізу можлива перегрупування активів за ступенем ризику і побудова нового аналітичного балансу. Якщо аналізом охоплені форми звітності, представлені різними типами динамічних рядів, то розрахунок середніх значень за період для моментного ряду буде умовою їх співставності.

Математична теорія моментів може вважатися лідером з використання в аналізі. Крім степеневих середніх значень економічних показників велике значення мають величини, що характеризують їх варіацію. Сутність методів комплексної оцінки виробничо-господарської діяльності підприємств полягає у визначенні рейтингової оцінки кожного суб'єкта господарювання в системі сукупності певних показників. Серед різноманіття варіантів вирішення цього завдання, найбільш оптимальним є метод відстаней, коли рейтингова оцінка визначається за формулою, сформованої на основі середнього квадратичного відхилення. Обмеженість застосування для розрахунків рейтингової оцінки даної величини пояснюється тим, що в разі використання критеріїв, заданих числовими показниками різного порядку, це призведе до помилкових результатів, і перевага буде на боці підприємства, що є лідером за критерієм, який представлено показником вищого порядку. Застосування коефіцієнтного методу відстаней, також вимагає від аналітика уважного ставлення до факторів, які ускладнюють дослідження.

Система обліково-аналітичного забезпечення управління відіграє важливу роль в функціонуванні системи управління підприємством, забезпечуючи взаємодію різних структурних підрозділів та реагуючи на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища. Під системою розуміють сукупність множин взаємопов'язаних елементів, які утворюють певну цілісність [1].

Основними завданнями для обліково-аналітичної системи підприємства повинні бути:

- аналіз діяльності підприємства за вказаними напрямками;
- облік господарських операцій за цільовими напрямками на базі бухгалтерського обліку з додаванням нефінансових показників;
- контроль за використанням матеріальних та нематеріальних ресурсів, за правильним відображенням усіх господарських операцій на етапах планування, обліку та за достовірністю аналітичних даних;
- планування діяльності підприємства, зокрема господарських операцій; видів діяльності: операційної, інвестиційної, фінансової, податкової; центрів відповідальності та підприємства загалом;

- формування аналітичних бюджетів як джерел акумулювання планової, облікової та аналітичної інформації [2].

Вихідним пунктом будь-якого з методів статистико-економічного аналізу є характеристика фінансово-господарської діяльності в майбутньому. Перелік прогнозованих індикаторів може істотно коливатися, за цим критерієм методи прогнозування можна розділити на види:

- методи, що дозволяють спрогнозувати один або декілька показників, що є найважливішими для аналітиків;
- методи, що дозволяють будувати типові прогнозні форми звітності. Тобто, на підставі аналізу даних за минулі періоди прогнозується кожна стаття балансу і звіту про фінансові результати.

Залежно від виду моделі усі методи прогнозування можна поділити на три великі групи:

1. Методи експертних оцінок, які передбачають багатоступінчасте опитування експертів за спеціальними схемами і обробку отриманих результатів за допомогою інструментарію економічної статистики.

2. Детерміновані методи, які передбачають наявність функціональних зв'язків, коли кожному значенню факторної ознаки відповідає певне не випадкове значення результативної ознаки.

3. Стохастичні методи, які передбачають імовірнісний характер як прогнозу, так і самого зв'язку між досліджуваними показниками. Імовірність отримання точного прогнозу збільшується з ростом числа емпіричних даних. Проте, результати прогнозування, отримані методами статистики, підвладні впливу випадкових факторів, що може призвести до серйозних зрушень.

Статистичні прийоми стали основними в розробці методик оцінки рівня ризику. Так характеристика ділового ризику базується на аналізі безперервності кругообігу оборотних активів і дозволяє прогнозувати достатність джерел погашення позикових коштів, тобто відображає вплив якості товарно-грошових потоків на ліквідність і платоспроможність підприємства [3].

Таким чином, важливим напрямом застосування статистичних прийомів в економічному аналізі є непараметричний аналіз. Непараметричні методи стають популярнішими в прикладних дослідженнях. У статистичній практиці доводиться стикатися із завданнями вимірювання зв'язку між якісними ознаками, до яких параметричні методи аналізу в їх звичайному вигляді непридатні. Статистичною наукою розроблені методи, за допомогою яких можна виміряти зв'язок між явищами, не використовуючи при цьому кількісні значення ознаки, а отже, і параметри розподілу. Статистичні методи забезпечують проведення поглибленого і детального аналізу, а вибір конкретного методу залежить від великої кількості факторів, у тому числі й від наявних вихідних даних та конкретних завдань дослідження.

1. Рожелюк В.М. Концептуальні основи обліково-аналітичного забезпечення системи менеджменту підприємства [Електронний ресурс]. – режим доступу: file:///C:/Users/its/Downloads/sre_2013_1_60.pdf

2. Садовська І. Б. Обліково-інформаційне забезпечення управлінського аналізу / І. Б. Садовська. // Вісн. НУ «Львівська політехніка»: зб. наук.-прикл. пр. «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». — 2009. — № 647. — С. 498–503.

3. Скрипник М.Є. Методичні основи організації статистичного спостереження / М.Є. Скрипник, О. Саламаха // Стан та перспективи розвитку обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю в умовах євроінтеграційних процесів : матеріали міжн. наук. інтернет-конф., 26-27.11.2015 р. - Чернівці. – 2015, С. 283-285

Снігур К.Ю., студентка

Науковий керівник – Чумак Н.В.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПАРИЗЬКОГО ТА ЛОНДОНСЬКОГО КЛУБІВ КРЕДИТОРІВ

Система світових фінансових інституцій не обмежується Всесвітнім банком, МВФ та іншими регіональними банками. Стратегія цих інституцій не змогла відкрити шлях для довгострокового вирішення проблеми заборгованості. У центрі ж уваги світової спільноти опинилися дві неформальні організації - Паризький і Лондонський клуби, завдяки своїй ролі у вирішенні проблем платіжного дисбалансу та комерційного боргу. У Паризькому клубі реструктуруються борги урядів і гарантовані ними борги, а в Лондонському клубі - заборгованості перед комерційними банками.

Особливості діяльності Паризького та Лондонського клубів кредиторів розглядали в своїй роботі чимало дослідників, серед яких можна виділити роботи С.М.Борісова [1], Л.М.Красавіна [2] та інших.

Паризький клуб – неформальне об'єднання групи держав, що координує питання, пов'язані з виплатою боргів країнам-боржникам [3].

Членство в Паризькому Клубі припускає постійний обмін інформацією між кредиторами про заборгованість і хід її погашення. Всі угоди країн-боржників з Паризьким Клубом містять статті, що зобов'язує їх не надавати третім країнам більш вигідних умов погашення боргу перед ними, ніж умови, надані членам клубу. Найбільш бідним країнам списується до 80% їхнього зовнішнього боргу офіційним кредиторам. Прийнята Клубом практика обмежує також суму поступків країною-кредитором активів на вторинному ринку боргів десь в 20 млн. доларів чи 10% від загальної суми вимог до цієї країни-кредитора. Паризький Клуб функціонує в тісному співробітництві зі Світовим валютним фондом, якщо яка-небудь держава-боржник зазнає економічні труднощі, то вона починає здійснювати програму оздоровлення під егідою СВФ. Паризький клуб разом з урядом даної країни виробляє угоду про реструктуризацію її зовнішнього державного боргу. У результаті з'являється можливість зменшити пасивне сальдо платіжного балансу, не скорочуючи при цьому обсяг імпорту товарів і капіталів [2].

Особливість структурної організації Паризького клубу полягає в тому, що він являє собою зібрання представників суверенних держав-кредиторів, на якому головує високопосадовець державного Казначейства Франції. В даний час генеральний директор казначейства Рамон Фернандес.

Для створення більш ефективної системи реструктуризації боргу Паризький клуб розробив класифікацію країн за рівнем їхніх доходів, згідно з якою для кожної групи країн застосовуються певні умови при отриманні згоди на реструктуризацію боргу з боку Паризького клубу кредиторів. По відношенню до найбідніших країн застосовують Торонтські, Лондонські та Неапольські умови. До найбідніших країн із середнім рівнем доходу застосовують Х'юстонські умови, заможні країни із середнім рівнем доходу користуються стандартними умовами Паризького клубу.

У своїй роботі Паризький клуб керується трьома основними принципами:

- наявність безпосередньої загрози припинення платежів;
- обумовленість реструктуризації боргу зобов'язанням боржника проводити певну економічну політику;
- рівномірний розподіл тягара невикладених боргів серед кредиторів.

Паризький клуб не дуже відомий широкій публіці, що пов'язано певною мірою з політикою конфіденційності, що ним провадиться. Тим не менш, за приблизно 40 років свого існування клуб став однією з головних дійових осіб у проведенні міжнародної стратегії у сфері кредитування і забезпечення погашення заборгованостей.

Лондонський клуб кредиторів, офіційно відомий як «Консультативний комітет комерційних банків» — неформальне об'єднання, в яке входить біля 1000 банків-кредиторів.

Інтереси банків-кредиторів представляє консультативний комітет, до складу якого входять ті банки, на частку яких припадає максимальна частина боргу країни. Організація не має постійного голови або секретаріату, тому її процедури мають досить вільний характер, що дозволяє застосувати гнучкий підхід під час розгляду питання реструктуризації боргу для кожної конкретної країни.

Реструктуризація боргу в Лондонському клубі проводиться у сім етапів: спочатку боржник заявляє про мораторій на платежі, створює групу по врегулюванню боргу та складає Інформаційний меморандум, паралельно з цим формується БКК, після чого сторони скликають раду з вивчення ситуації та узгоджують основні умови. Якщо між країною-боржником та комітетом була досягнута згода щодо реструктуризації, вона повинна отримати підтримку усіх банків, що мають 90-95% неоплачених зобов'язань боржника, після цього угода може бути офіційно підписана та оформлена.

Отже, основна специфіка їх діяльності полягає у завуальованій діяльності, оскільки і клуби, і країни-боржники намагаються не афішувати свої труднощі у фінансовій сфері, пов'язані з виплатою боргових зобов'язань.

1. Борисов С.М. «Нове про зовнішній борг» // Гроші і кредит. — 2008. — № 8. — С. 26.
2. Красавіна Л.М. Міжнародні валютно-кредитні та фінансові відносини. // М.: МАУП. — 2007. — С.

278.

3. Мозговий Т.Є. Міжнародні фінанси/ навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2005. — 557 с.

Стефанко М.Б., ст. гр. ЕОАМ-21

Науковий керівник – Руда Т.П., к.е.н., доцент кафедри Обліку та аналізу
Національний університет «Львівська політехніка»

ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

В сучасних умовах господарювання основний показник ефективності економічного розвитку підприємства – прибуток – є головним фактором, який визначає необхідність вирішення проблем удосконалення обліку фінансових результатів з метою формування надійного фундаменту для підвищення економічної результативності підприємств.

Фінансовий результат діяльності – це найважливіший показник, що цікавить всіх користувачів облікової інформації. Фінансові результати суб'єктів господарювання відображають ефективність господарювання підприємства за всіма напрямками його діяльності, становлять основу економічного розвитку підприємства і зміцнення його фінансових відносин з партнерами [1].

Зростання фінансового результату створює фінансову основу для самофінансування діяльності підприємства, здійснюючи розширене відтворення.

Трактування поняття «фінансовий результат» не було ніколи однозначним, в тому числі і в історичному контексті. Визначення фінансового результату, як підсумок діяльності господарюючого суб'єкта, історично привело до співіснування різних трактувань. Економічний зміст даного поняття залежить від цілей, досліджуваних у процесі господарської діяльності, від категорії користувача облікових даних, для якого проводилося виявлення фінансового результату та від набору облікових прийомів, якими володіє та чи інша облікова система [2].

Дослідженню проблеми обліку фінансових результатів присвячено багато праць вітчизняних і зарубіжних учених.

Щодо думок відомих вчених, проф. Загородній А.Г. визначає фінансові результати як різницю між доходами та витратами підприємства чи його окремого підрозділу за певний час, Бутинець Ф.Ф. відповідно, як прибуток (збиток) від реалізації готової продукції (робіт, послуг), Пушкар М.С. трактує поняття фінансових результатів як прибуток чи збиток, отримані в результаті господарської діяльності [1].

Дослідження наукової літератури з питань визначення сутності поняття «фінансовий результат», дозволило згрупувати існуючі підходи за трьома напрямками: фінансові результати трактуються як підсумки (результат діяльності підприємства), як прибуток (збиток) та як приріст (зменшення) капіталу (табл.1).

Таблиця 1

Дефініції сутності поняття «фінансовий результат»

Автор (джерело)	Сутність поняття «фінансовий результат»
1	2
Мочерний С.В.	грошова форма підсумків господарської діяльності організацій або їхніх підрозділів, виражена в прибутках або збитках.
Вороніна О.О.	якісна характеристика фінансово-господарської діяльності, яка в цілому характеризує результат економічних відносин підприємства.
Пипко В.А.	результат господарської діяльності, виражений в грошовій формі.
Пушкар М.С.	прибуток чи збиток, отримані в результаті господарської діяльності.
Луговий В.А.	балансовий прибуток (або збиток) підприємства, який складається із доходу (витрат) від реалізації готової продукції (робіт, послуг), доходу (витрат) від інших реалізацій і сум позареалізаційних доходів (витрат).
Бутинець Ф.Ф.	прибуток (збиток) від реалізації готової продукції (робіт, послуг).
Соколов Я.В.	приріст (зменшення) капіталу (засобів, вкладених власниками) підприємства протягом звітного періоду.
Кондраков Н.П.	відображає зміну власного капіталу за визначений період в результаті виробничо-фінансової діяльності підприємства.
Загородній А.Г.	приріст чи зменшення вартості власного капіталу підприємства внаслідок діяльності у звітному періоді.

Проведений аналіз наукових праць, дозволяє зробити висновок, що поняття «фінансовий результат», як видно з табл. 1, науковці трактують по-різному, проте вкладають однаковий зміст у своє трактування.

Зокрема, Мочерний С.В. та Пипко В.А. зазначають, що економічний підсумок виробничої діяльності суб'єктів господарювання, що виражається у грошовій формі і є фінансовими результатами. На думку Вороніної О.О., поняття «фінансовий результат» можна розглядати також із сторони податкових розрахунків та управлінського обліку.

Такі вчені, як Соколов Я.В., Кондраков Н.П. та Загородній А.Г. «фінансовий результат суб'єкта господарювання» визначають, як приріст або зменшення капіталу організації в процесі фінансово-господарської діяльності за звітний період, який виражається у формі загального прибутку або збитку [3]. Відповідно до фінансового словника, авторами якого є Загородній А.Г. та Вознюк Г.Л., фінансовий результат трактується як різниця між доходами та витратами, та як приріст або зменшення вартості власного капіталу підприємства.

Досліджуючи різні наукові підходи до визначення поняття «фінансовий результат» Дікань Л.В. та Вороніна О.О. вводять власне, яке, на їх думку, відрізняється від існуючих врахуванням зміни активних частин формування фінансового результату (доходу та витрат) та поєднанням їх із структурними елементами доходу, витрат і власного капіталу, виходячи з елементів облікової політики підприємства, що загалом охоплює всі напрямки його діяльності (операційної, фінансової, інвестиційної) та визначає подальший розвиток [4].

Так, згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [5], рахунок 79 «Фінансові результати» призначено для обліку й

узагальнення інформації про фінансові результати підприємства в розрізі таких субрахунків:

791 «Результат операційної діяльності»

792 «Результат фінансових операцій»

793 «Результат іншої діяльності»

Отже, назва субрахунків рахунку 79 «Фінансові результати» передбачає визначення кінцевого наслідку дій певного виду діяльності: операційної, фінансової, іншої діяльності. Тобто, після списання на відповідні субрахунки рахунку 79 «Фінансові результати» доходів і витрат відповідного виду діяльності необхідно визначити між ними різницю і закрити на інший рахунок, а саме – на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокріті збитки)».[6]

З розподілом доходів, витрат та фінансових результатів по видах діяльності безпосередньо пов'язано також і формування фінансової звітності, а саме Звіту про рух грошових коштів та Звіту про фінансові результати. Проте, якщо при складанні Звіту про рух грошових коштів використовується розподіл на операційну, фінансову та інвестиційну діяльність, то Звіт про фінансові результати передбачає розподіл на фінансовий результат від операційної діяльності та фінансовий результат до оподаткування.

На нашу думку більш обґрунтованим є підхід, коли структура Звіту про фінансові результати відповідає розподілу діяльності на операційну, фінансову та інвестиційну, який використовується у Звіті про рух грошових коштів.

Така узгодженість між формами звітності дозволяє досягти комплексного підходу при складанні фінансової звітності та покращує їх взаємозв'язок. Крім того, використання розподілу фінансових результатів за видами діяльності є перспективним напрямком розвитку системи бухгалтерського обліку та економічного аналізу, оскільки дасть змогу отримувати оперативну інформацію про активність та результативність роботи підприємства в розрізі окремих видів її діяльності, що є надзвичайно цінним в управлінні підприємством.

1. Годнюк І.В. Особливості обліку фінансових результатів та шляхи удосконалення [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2015_11_25_lutsk/sekcija_section_3_2015_11_25/osoblivosti_obliku_finansovikh_rezultativ_ta_shljakhi_udoskonalennja/109-1-0-1679

2. Дубініна М.В. Напрями формування якісної інформаційної бази, щодо фінансових результатів аграрних підприємств / М.В. Дубініна // Фінансовий простір. – 2014. – №3(15). – С. 78-81.

3. Остапенко О.А. Сутність поняття «фінансовий результат» та особливості його формування / О.А. Остапенко – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bulletin.uabs.edu.ua>.

4. Дікань Л.В. Фінансовий результат підприємств: теоретичні узагальнення та прикладний аналіз: Монографія / Л.В. Дікань Л.В., О.О. Вороніна. – Харків: СПД ФО Лібуркіна Л.М., 2008. – 92 с.

5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капітали, зобов'язань і господарських господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291.

6. Тесленко Т.І., Конькова Н.В. Облік фінансових результатів: проблеми та шляхи вдосконалення / Т.І. Тесленко, Н.В. Конькова // Бізнес Інформ. – 2013. – №4. – С. 356–360.

Сторожук Т. М.

Університет державної фіскальної служби України

МІЖНАРОДНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ТА ВИЗНАННЯ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ

Створення високорозвиненої національної економіки в умовах міжнародної інтеграції та глобалізації неможливе без розвитку аграрного сектору, лісового господарства тощо. В сучасних умовах господарювання розвиток землеробства є як пріоритетом, так і стратегічним завданням державної політики. Стабільний і поступальний розвиток таких галузей має забезпечувати удосконалення бухгалтерського обліку та звітності, які надають результативну інформацію управлінню, власникам, інвесторам, державі. Створення більш прозорого, відкритого обліку та зрозумілої звітності досягається через дотримання єдиних стандартів. Наша країна пішла шляхом формування своїх національних стандартів, які, враховуючи національні особливості економіки та практику ведення обліку, побудовані на основі міжнародних і не суперечать їм. «Бухгалтерський облік стає все більше мовою економіки через розробку його міжнародних (узагальнених) стандартів та принципів і запровадження в якості національних положень конкретних країн» [1, с.7].

Існування МСБО 41 «Сільське господарство» [2] було однією з причин введення в національну практику бухгалтерського обліку П(С)БО 30 «Біологічні активи»[3]. Законодавчо-нормативне регулювання бухгалтерського обліку сільськогосподарських підприємств України є надзвичайно важливим, оскільки оцінка ефективності суб'єктів господарювання здійснюється за даними бухгалтерського обліку та звітності. Сьогодні в нашій країні склалась парадоксальна ситуація - маючи один з найбільших у Європі природно-ресурсний потенціал, країна значно відстає в аграрному виробництві. В той час коли країни зі значно меншим аграрним капіталом, досягають набагато кращих економічних результатів. Перший поверхневий аналіз відповідності національного і міжнародного стандарту свідчить про розбіжності, які мають відлуння в організації ведення бухгалтерського обліку в сільському господарстві. Так, сама назва стандартів «Сільське господарство» та «Біологічні активи» говорить про різницю у сфері застосування і направленість стандарту. Вітчизняний стандарт регулює формування інформації в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності щодо біологічних активів (за назвою) та сільськогосподарської продукції (за змістом). МСБО 41 «Сільське господарство» [2] має за мету визначити обліковий підхід та окреслити розкриття інформації про сільськогосподарську діяльність у фінансовій звітності.

З введенням в дію П(С)БО 30 «Біологічні активи» [3] було виділено новий об'єкт бухгалтерського обліку – біологічні активи. Відповідно до П(С)БО 30 «Біологічні активи» [3] біологічні активи – це тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди. МСБО 41 «Сільське господарство» [2] трактує біологічний актив як жива тварина

або рослина. Вважаємо, що таке трактування є не просто коротке, лаконічне, зрозуміле, але набагато ємніше, ширше і таке визначення має дещо інший акцент. Спільним є те, що біологічні активи – це тварини і рослини на які спрямована діяльність підприємства. Але в міжнародному стандарті акцентовано увагу на те, що це живі тварини або рослини. І цього одного слова достатньо щоб зрозуміти, що живі тварини і рослини підлягають біологічним перетворенням, в результаті яких одержуємо сільськогосподарську продукцію. А приносити економічну вигоду, як зазначено в П(С)БО 30 «Біологічні активи» [3] мають усі активи, якщо вони ними визнані. У всякому випадку, ми від активів завжди чекаємо майбутньої економічної вигоди, в тому числі її можуть принести і неживі активи. Тому можна констатувати, що національний стандарт у визначенні поняття "біологічного активу" має уточнюючі властивості та характеристики, притаманні активу, в той час як МСБО 41 «Сільське господарство» [2] не роз'яснює належність активу суб'єкту господарювання на правах власності та використання його в господарській діяльності.

Об'єктом обліку щодо біологічних активів як за національними так і міжнародними стандартами є група біологічних активів. Відповідно до МСБО 41 «Сільське господарство» [2] група біологічних активів - це сукупність подібних живих тварин або рослин. І знову просте, чітке лаконічне визначення, без будь-яких умов і деталізації. П(С)БО 30 «Біологічні активи» [3] визначає групу біологічних активів як сукупність подібних за характеристиками, призначенням та умовами вирощування тварин або рослин. Таким чином вводиться зайва, на наш погляд, деталізації ознак подібності активів. Варто відзначити, що відповідно до міжнародної практики з введенням в дію П(С)БО 30 «Біологічні активи» [3] у нас появились нові об'єкти обліку – площі сільськогосподарських культур, які вирощує підприємство.

МСБО 41 «Сільське господарство» [2] визначає сільськогосподарську продукцію як зібраний урожай біологічних активів суб'єкта господарювання. Вітчизняні стандарти подають сільськогосподарську продукцію як актив, одержаний в результаті відокремлення від біологічного активу, призначений для продажу, переробки або внутрішньогосподарського споживання. Порівняння поданих визначень знову змушує нас констатувати відмінність не на користь українських стандартів. По-перше, в міжнародних стандартах вводиться поняття урожай, як відокремлення продукції від біологічного активу або припинення життєвих процесів біологічного активу. В обіході на практиці при характеристиці сільськогосподарської діяльності, біологічних активів ми дуже часто використовуємо таке поняття, але воно офіційно не введено у вітчизняний стандарт і не подано його трактування. Тому доповнення понятійного апарату вітчизняного стандарту вважаємо доречним. По-друге, необхідним, на нашу думку, є введення до визначення ще однієї причини одержання сільськогосподарської продукції, а саме припинення життєвих процесів біологічного активу. Крім того, зайвим вважаємо деталізацію у визначенні напрямків подальшого використання такого активу, як сільськогосподарська продукція: «призначений для продажу, переробки або внутрішньогосподарського

споживання». Питання напрямків подальшого використання підприємство вирішуватиме згодом і самостійно, без будь-якого втручання і регулювання ззовні, а в момент визнання це не завжди відомо і не важливо. Важливим є джерело надходження таких активів (як і будь-яких інших), оскільки це буде визначати та впливати на їх оцінку.

Основні критерії визнання біологічних активів, визначені вітчизняними і міжнародними стандартами співпадають і є класичними: суб'єкт господарювання контролює актив у результаті минулих подій; існує можливість отримання суб'єктом господарювання майбутніх економічних вигід, пов'язаних з цим активом; та вартість або собівартість активу можна достовірно оцінити.

Суб'єктові господарювання слід визнавати біологічний актив або сільськогосподарський продукт тоді, і тільки тоді, коли:

а) підприємству перейшли вигоди і ризики, пов'язані з правом власності на біологічний актив;

б) суб'єкт господарювання здійснює управління біологічним активом або процесом його біологічних перетворень та контроль за його використанням;

в) є впевненість, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з його використанням у сільськогосподарській діяльності;

г) вартість біологічного активу може бути достовірно визначена[4].

г) є впевненість, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з його використанням у діяльності іншій, ніж сільськогосподарська [1,с.14-15].

Дотримання таких критеріїв є надзвичайно важливим, оскільки є підприємства, які одержують продукцію рослинного та тваринного походження, але з джерел, управління якими не здійснюють, наприклад, вилов риби в морях, річках, деревини з лісу тощо коли воно здійснюється природнім шляхом без втручання людини. Але, якщо діяльність підприємства спрямована на одержання такої продукції (штучне розведення риби та вирощування лісу), то такі підприємства мають забезпечити не тільки облік активів у вигляді одержаної продукції, але і облік джерел від яких одержано таку продукцію у складі біологічних активів. У сільськогосподарській діяльності свідченням контролю може бути, наприклад, юридично оформлене право власності на худобу та наявність тавра або інших міток худоби під час її придбання, народження або відлучення. Майбутні вигоди, як правило, оцінюються шляхом вимірювання суттєвих фізичних ознак.

Взагалі, міжнародні стандарти визначають сільськогосподарську діяльність як управління суб'єктом господарювання біологічною трансформацією та збір врожаю біологічних активів для продажу чи для переробки в сільськогосподарську продукцію або в додаткові біологічні активи. Хоч у вітчизняному стандарті теж визначено сільськогосподарську діяльність як процес управління біологічними перетвореннями, але проігноровано значною частиною діяльності таких підприємств, що пов'язані зі збором урожаю, його доставкою на тік або інші місця та доведенням до кондиції, коли така продукція може зберігатись, продаватись, використовуватись у власному виробництві тощо. Відповідно до поданих трактувань за національними стандартами ми

відокремлюємо від біологічного активу зразу сільськогосподарську продукцію або додаткові біологічні активи (хоч на практиці це не так). За міжнародними стандартами – відокремлюють урожай, який згодом може бути перероблений (доставлений, просіяний, провіяний, просушений, перебраний і т. д.) у сільськогосподарську продукцію. Українські підприємства все так і роблять на практиці, але теоретично (в стандартах) чомусь пишемо по іншому. На жаль, практика бухгалтерського обліку не тільки в цьому питанні іде вперед за теорію і методологічне обґрунтування.

Сільськогосподарська діяльність охоплює різноманітні види діяльності, наприклад: рослинництво, тобто вирощення однорічних та багаторічних рослин, фруктових садів та насаджень, квітництво та водне господарство (зокрема, риборозведення), тваринництво, лісництво. Для цього розмаїття видів діяльності характерні такі спільні риси:

а) здатність змінюватися, що означає здатність живих тварин та рослин до біологічної трансформації;

б) управління змінами – через управління здійснюється спрощення біологічних перетворень шляхом поліпшення або хоча б стабілізації умов, необхідних для того, щоб цей процес відбувався (наприклад, регулювання рівня вмісту речовин, вологості, температури, родючості, освітлення тощо). Таке управління відрізняє сільськогосподарську діяльність від інших видів діяльності.

в) оцінка змін - це повсякденна функція управління, що передбачає вимірювання та контроль за зміною якості або кількості, що викликані біологічними перетвореннями чи збором врожаю.

Отже, біологічні активи є основним засобом виробництва сільськогосподарської продукції і додаткових біологічних активів. Це активи, які беруть участь у сільськогосподарському виробництві, забезпечуючи виробничий процес, і є основою майбутніх доходів та прибутків підприємства. Таким чином, біологічні активи відіграють важливу роль у забезпеченні розвитку всієї національної економіки і мають стратегічне значення для держави. Тому сьогодні нормативно-правове забезпечення вітчизняного бухгалтерського обліку біологічних активів потребує розширення[5] та подання в національних стандартах простих, чітких і лаконічних трактувань, без зайвих деталізацій і уточнень, разом з тим правильних та повних, що дозволить наблизити вітчизняну практику до міжнародної та розширити використання П(С)БО 30 «Біологічні активи» в інших галузях, які займаються землеробством, наприклад лісовому господарстві.

1. Облік сільськогосподарської діяльності: Навчальний посібник/За ред. Жука В.М..- К.: Видавництво ТОВ «Юр-Агро-Веста», 2007.-368с.

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 «Сільське господарство»// http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_027.

3. П(С)БО 30 «Біологічні активи» // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>.

4. Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів//http://www.uazakon.com/documents/date_bu/pg_gwcwwr/.

5. Шкуліпа Л.В. Порівняльний аналіз П(С)БО 30 «Біологічні активи» та МСБО 41 «Сільське господарство» // Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал <http://magazine.faaf.org.ua>

Ткачук В.Г., здобувач освітнього ступеня «магістр»

Науковий керівник – Демченко О.П., к.е.н., доцент кафедри фінансів

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

СУЧАСНІ ПІДХОДИ В АНТИКРИЗОВОМУ ФІНАНСОВОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Актуальність теми антикризового управління підприємств полягає у створенні ефективної системи господарювання в умовах затяжної економічної кризи в країні. У зв'язку з цим на особливу увагу заслуговують питання організації та вдосконалення антикризового управління, впровадження загальних принципів та методів управління в кризових ситуаціях, удосконалення кадрового менеджменту для подолання та відновлення неплатоспроможності підприємства, а також проведенню заходів щодо забезпечення стабільного функціонування тих підприємств, які не хочуть втратити свої позиції в умовах нестійкої економіки. Головне завдання антикризового управління підприємством полягає в розробці найменш ризикових управлінських рішень, які б дозволили досягнути заданих цілей та результату з мінімальною кількістю допоміжних засобів і при мінімальних негативних наслідках.[1]

Теоретичним, методологічним і практичним аспектам антикризового управління та управління підприємством у нестабільних економічних системах присвячені праці таких науковців, як І. Т. Балабанов, С. Г. Беляєв, І. А. Бланк, А. Г. Грязнова, Т. С. Клебанова, Л. О. Лігоненко, С. М. Онисько, О. І. Пушкар, М. О. О. Терещенко, Хаммер та ін.

У сучасному науково-практичному полі фінансового менеджменту існують різні підходи до формування наукової концепції, серед яких можна виділити протилежні – «вузький» і «широкий». [2]

«Вузький» підхід може бути окремим випадком «широкого», якщо розглядати реалізацію окремого змісту функцій управління на тому чи іншому етапі розвитку та функціонування підприємства. Причому до «вузького» підходу відносять підходи науковців, що засновані лише на необхідності використання антикризового управління за вже наявної кризи; до «широкого» – твердження відносно того, що антикризове управління має постійно діючу функцію, незважаючи на характеристику стану підприємства.[3]

Конкретний зміст управлінських заходів залежить від глибини фінансової кризи. З цих позицій антикризове фінансове управління включає: [4]

– систему профілактичних заходів, спрямованих на попередження фінансової кризи;

– систему конструктивних дій та дійових заходів, спрямованих на виведення підприємства з фінансової кризи.

Зазначимо, що антикризове управління характеризується з двома аспектами: активний та пасивний. Завдання фінансового менеджменту в межах пасивного антикризового управління передбачає всебічне дослідження та оцінку

зовнішнього середовища підприємства з метою завчасного виявлення причин виникнення кризових ситуацій або додаткових можливостей. У контексті активного антикризового управління перед фінансовим менеджментом висувують завдання з оперативного збирання інформації відносно об'єктів зовнішнього середовища, пов'язаних із виникнення кризи на підприємстві, активізацією збутової діяльності та вдосконаленням роботи служби збуту. Пасивне антикризове управління в інвестиційній сфері базується на тактичному та стратегічному контролінгу і на системі раннього попередження.

Суть антикризового фінансового управління підприємством полягає в тому, що заходи щодо запобігання кризовій ситуації мають бути вжиті ще задовго до настання такої ситуації. У випадку появи тенденції до спаду необхідно коригувати тактику вже з урахуванням появи в майбутньому кризових явищ, акумулювати кошти з метою успішного протистояння спричиненим кризовою ситуацією збиткам, щоб уникнути банкрутства. Принципове значення при цьому має впровадження постійно діючого антикризового фінансового управління.

Таким чином, для ефективно діяльності підприємства антикризове фінансове управління має здійснюватися на постійній основі. На вітчизняних підприємствах практика проведення заходів антикризового фінансового управління ще не є досконалою, але вона є вкрай необхідною та має базуватися на принципах, функціях та завданнях антикризового фінансового управління.

1. Бланк И. А. Управление финансовыми рисками [Текст] / Бланк И. А. – К. : Ника – Центр, 2015. – 600 с.
2. Біловол Р.І. Методологічні підходи до розробки концепції антикризового управління підприємством [Текст] / Р.І. Біловол // Регіональні перспективи. – 2013.- № 7-8 (32-33). – С. 60-63.
3. Василенко В.А. Особенности антикризисного управления на предприятии [Текст] / Василенко В.А. // Экономика Крыма. – 2014. – №11 – С. 35-41.
4. Градов А.П. Стратегия и тактика антикризисного управления фирмой [Текст] / под общ. Ред. А.Н. Грядова, Б.И. Кузина – СПб.: Спец. Литература, – 2010. – 398 с.

Толмачевец Ю.А., студент

Научный руководитель – Ливенский В. М.

к. геогр. н., доцент кафедры финансов

Полесский государственный университет

СТРАХОВАНИЕ ОТВЕТСТВЕННОСТИ РУКОВОДИТЕЛЕЙ И УСЛОВИЯ ЕГО РАЗВИТИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

В последние годы в Республике Беларусь наблюдается активное развитие корпоративного права. Значительную роль в этом процессе играют гарантии защиты экономических интересов и прав как акционеров, так и руководителей субъектов хозяйствования. Персональная гражданско-правовая ответственность руководителей юридических лиц предусмотрена Гражданским кодексом Республики Беларусь (ст. 49, 52), Законом Республики Беларусь «Об экономической несостоятельности (банкротстве)» (ст. 8, 9, 191, 234, 249, 257) и иными нормативными правовыми актами. В связи с этим особый интерес

представляет страхование ответственности руководителей юридических лиц (DirectorsandOfficersLiability, D&O), которое является сравнительно новым видом страхования. Необходимо отметить, что страховой полис D&O страхует только гражданско-правовую ответственность директоров и должностных лиц и не покрывает их материальную, административную или уголовную ответственность [1].

Западная практика страхования ответственности D&O основывается в первую очередь на огромном числе исков акционеров к руководителям предприятий. Особенно распространен этот вид страхования в США, где, например, FederalDepositInsuranceCorporationAct предусматривает персональную ответственность руководителей банков за любые убытки, вызванные нарушением ими федеральных законов или инструкций ФРС.

Вторым фактором в пользу данного вида страхования в США является запрет компенсации убытков компаниями вместо своих руководителей. Существенное влияние оказывает также и тот факт, что в США бремя доказательства своей невиновности по подобного рода искам лежит на ответчиках. Даже в случае успешной защиты (в пользу истца решаются в среднем 30 % исков) руководителям компаний приходится нести огромные юридические расходы, которые могут достигать миллионов долларов.

Однако территория повышенного риска не ограничивается США. Увеличение оснований привлечения руководителей компаний к ответственности характерно для гражданского права развитых государств Европы и Азии. На территории ЕС иски по D&O иногда превышают 500 тыс. долл., а средние юридические расходы по одному делу составляют около 200-400 тысяч долларов. Расходы на защиту в процессе судебного разбирательства, а также выплата нанесенных убытков в случае проигрыша по такому иску может стать непосильной и разорить многие компании и их топ-менеджеров.

Страхование ответственности директоров является практически единственным эффективным способом защиты от подобных убытков и весьма распространено. В США D&O имеют практически все крупные корпорации, европейские корпорации также широко используют страхование ответственности D&O. Подобное страхование используется в 90% крупнейших банков.

В Российской Федерации данный вид страхования переживает период активного развития, что в первую очередь связано с его необходимостью при открытии иностранных филиалов или включении акций компании в листинг Нью-Йоркской фондовой биржи, выпуске американских депозитарных расписок, а также при проведении подобных операций на европейских торговых площадках. Это обстоятельство вынуждает российские компании использовать D&O при освоении ими мировых рынков капитала, что и подталкивает его развитие.

В Республике Беларусь D&O предлагается только одним из участников страхового рынка – РУП «Белгосстрах» которым было заключено всего четыре таких договора. Данная услуга предоставляется в урезанном виде - договор страхования заключается в пользу указанного в договоре юридического лица, т. е. страхуется ответственность руководителя только перед его работодателем или

иной конкретной организацией [3]. В связи с отсутствием правового закрепления страхования ответственности руководителей в белорусском законодательстве, его применение на практике связано с рядом трудностей. Белгосстрах, решивший предложить такой страховой полис, вынуждены действовать на основании им же разработанных и утвержденных Правил №88 «Добровольного страхования ответственности руководителей». При этом, Министерством финансов рекомендован к применению Свод правил корпоративного поведения, согласно которому обществам рекомендуется за счет собственных средств осуществлять страхование ответственности руководителей с тем, чтобы в случае причинения убытков действиями руководителей эти убытки могли быть возмещены [4]. Внедрение такого механизма на законодательном основании позволит не только повысить эффективность гражданско-правовой ответственности, но и привлечь к работе компетентных специалистов, которые в противном случае опасались бы предъявления к ним крупных исков.

Таким образом, можно выделить следующие препятствия для развития страхования ответственности руководителей в Беларуси: 1) отсутствие законодательного закрепления страхования ответственности руководителей; 2) незначительная практика предъявления имущественных требований к руководителям юридических лиц; 3) упор в законодательстве на административную и уголовную, а не имущественную ответственность руководителей.

1. Беляев, Г. А. Правовое положение застрахованных лиц по договору страхования ответственности руководителей юридических лиц в Республике Беларусь / Г. А. Беляев // Экономический рост Республики Беларусь: глобализация, инновационность, устойчивость: материалы VI Международной научно-практической конференции, Минск, 15-16 мая 2013 г. / [редкол.: В.Н. Шимов (отв. ред.) и др.] ; М-во образования Респ. Беларусь, УО "Белорусский гос. экон. ун-т". — Минск: БГЭУ, 2013. — Т. 2. - С. 389-391.

2. Страхование ответственности директоров [Электронный ресурс] // АФМ Страховые Брокеры – Режим доступа: <http://www.afm.ru/content/view/89/236>. – Дата доступа: 09.11.2016.

3. Страхование ответственности руководителей [Электронный ресурс] // Белгосстрах – Режим доступа: <http://bgs.by/insurance/28/29/121/5741/>. – Дата доступа: 09.11.2016.

4. Теоретико-методологические и конституционные основы устойчивого развития национальной правовой системы в условиях глобальных и региональных процессов в контексте защиты прав человека и построения правового государства: Материалы междунар. научно-практ. конф., посвященной 90-летию юридического факультета Белорусского государственного университета, Минск, 19-20 окт. 2015 г. / редкол.: С.А. Балащенко (гл. ред.) [и др.]. – Минск ; Юридический факультет БГУ, 2015. – С. 414-416.

Тоцька О. Л., к.е.н., доц., доцент кафедри менеджменту факультету економіки та управління

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ПАРАДОКСАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ХРИСТИЯНСЬКОГО ПОЗИЧАЛЬНИЦТВА

Питання про позики (кредити) можна розглядати з діаметрально протилежних точок зору осіб, які укладають такий договір:

1) позичальника;

2) позикодавця (кредитора).

З точки зору позичальника, позика – це можливість задовольнити свої потреби, які він самотійно реалізувати не може. Зокрема, йому можуть знадобитися гроші на речі першої необхідності (харчі, одяг, ліки), підвищення свого комфорту (меблі, побутова техніка, машина), покращення житлових умов (квартира, будинок) тощо. Особа в такій ситуації постає перед вибором: або відмовитися від задоволення потреб (на даний момент часу чи взагалі), або звернутися за допомогою до інших людей чи організацій (банків, кредитних спілок), або все своє уповання покласти на Бога.

А з точки зору позикодавця, позика – це можливість отримати прибуток земний, або, як парадоксально це не звучатиме, небесний. Адже Біблія закликає нас: «Давай у борг ближньому під час нестатку його...» (Сир. 29:2) [1]. А кінцевий результат, який отримає кредитор, залежатиме від того, на яких умовах він погодиться позичити свої кошти чи інше майно.

У Положенні Національного банку України «Про кредитування» зазначено, що банківський кредит надається суб'єктам кредитування усіх форм власності у тимчасове користування на умовах, передбачених кредитним договором. Основними із них є:

- 1) забезпеченість;
- 2) повернення;
- 3) строковість;
- 4) платність;
- 5) цільова направленість.

Принцип забезпеченості кредиту означає наявність у банку права для захисту своїх інтересів, недопущення збитків від неповернення боргу через неплатоспроможність позичальника. Причому в якості забезпечення може виступити як застава (майно, майнові права, ціні папери), так і гарантія (банків, фінансами чи майном третьої особи), або інше забезпечення (поручительство, свідоцтво страхової організації).

Принцип повернення, строковості та платності означає, що кредит має бути поверненим позичальником банку у визначений у кредитному договорі строк з відповідною сплатою за його користування.

Цільовий характер використання передбачає вкладення позичкових коштів на конкретні цілі, передбачені кредитним договором [2].

Цей документ перестав діяти 15.03.2004 р. у зв'язку з прийняттям низки Законів України, а також набранням чинності Цивільним і Господарським кодексами України, якими врегульовано правовідносини щодо кредитних операцій і забезпечення виконання кредитних зобов'язань [3].

Зокрема, у Цивільному кодексі України (глава 71) вказано, що за договором позики одна сторона (позикодавець) передає у власність другій стороні (позичальникові) грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками, а позичальник зобов'язується повернути позикодавцеві таку ж суму грошових коштів (суму позики) або таку ж кількість речей того ж роду та такої ж якості. У цьому нормативно-правовому акті зазначено, що позикодавець має право на

одержання від позичальника процентів від суми позики, якщо інше не встановлено договором або законом (умова платності). А позичальник зобов'язаний повернути позикодавцеві позику (умова повернення) у строк (умова строковості) та в порядку, що встановлені договором [4].

У Господарському кодексі України (глава 35) вказано, що кредитні відносини здійснюються на підставі кредитного договору, що укладається між кредитором і позичальником у письмовій формі. У ньому передбачаються мета (умова цільової направленості), сума і строк кредиту (умова строковості), умови і порядок його видачі та погашення (умова повернення), види забезпечення зобов'язань позичальника (умова забезпеченості), відсоткові ставки, порядок плати за кредит (умова платності), обов'язки, права і відповідальність сторін щодо видачі та погашення кредиту [5]. Тобто, фактично, в нових документах принципи кредитування залишились такими ж.

Однак, на нашу думку, принципи християнського позичальництва мають базуватися на любові до ближніх, а, відповідно, і безсумнівній довірі. Тому вони будуть виглядати парадоксально відносно до перерахованих вище, оскільки різке розходиться з усталеними поглядами, сформованими сучасним законодавством. Сформуємо їхній перелік, ґрунтуючись на цитатах із Біблії [1].

1. Незабезпеченість.

«Якщо візьмеш у заставу одягу ближнього твого, то до заходу сонця поверни її...» (Вих. 22:26).

«Якщо ти ближньому твоєму даси що-небудь у борг, то не ходи до нього в дім, щоб взяти в нього заставу, постій на вулиці, а той, якому ти дав у борг, винесе тобі заставу свою на вулицю; якщо ж він буде людиною бідною, то ти не лягай спати, маючи [у себе] заставу його: поверни йому заставу до заходу сонця, щоб він ліг спати в одязі своєму і благословив тебе, – і поставиться тобі це в праведність перед Господом Богом твоїм» (Втор. 24:10–13).

«...і у вдови не бери одяг у заставу...» (Втор. 24:17).

2. Не обов'язковість повернення.

«І я також, брати мої і ті, що служили при мені, давали їм у борг і срібло і хліб: залишимо їм борг цей» (Неєм. 5:10).

«І коли позичаєте тим, від кого сподіваєтесь одержати, яка за те вам дяка? Бо і грішники позичають грішникам, щоб стільки ж одержати. Але ви любіть ворогів ваших, добро творіть і позичайте, нічого не сподіваючись; і буде вам нагорода велика, і будете синами Всевишнього; бо Він добрий і до невдячних, і злих» (Лк. 6:34–35).

3. Безстроковість.

У притчі про немилосердного боржника цар, якому він був винен 10 000 талантів, але не мав чим заплатити і просив про відтермінування, зробив набагато більше: простив його та відпустив йому борг (Мф. 18:23–35).

4. Безплатність.

«Якщо даси гроші в борг бідному з народу Мого, то не пригнобляй його і не накладай на нього лихви» (Вих. 22:25).

«...Не обманюйте себе: ні блудники, ні ідолослужителі, ні перелюбники, ні

малакії, ні мужоложці, ні злодії, ні лихварі, ні п'яниці, ні лихословці, ні хижаки – Царства Божого не успадкують» (1 Кор. 6:9–10).

5. Відсутність контролю за цільовим використанням позиченого.

У притчах про таланти (Мф. 25:14–30) та десять мін (Лк. 19:11–28) обох господарів, які довірили своїм рабам гроші, не цікавило, яким чином вони пустять їх у діло, а тільки кінцевий результат.

У цьому контексті хочеться згадати випадок з життя святителя Спиридона Триміфунтського, пам'ять якого Свята Православна Церква вшановує 25 грудня. Один місцевий купець мав звичай брати в нього гроші у борг для торгових оборотів, і коли, після повернення з поїздок по своїх справах, приносив взятє назад, то святий зазвичай говорив йому, щоб він сам поклав гроші в ящик, з якого взяв. Він так мало піклувався про тимчасове надбання, що навіть ніколи не перевіряв, чи правильно сплачує боржник. Поза тим, купець уже багато разів поступав таким чином, сам виймаючи, з благословіння святого, із ковчегу гроші та сам знову вкладаючи туди принесене назад, і справи його процвітали. Але одного разу він, захопившись користолюбством, не поклав принесеного золота в ящик і утримав його в себе, а святому сказав, що поклав. У скорому часі він збіднів, оскільки приховане золото не тільки не принесло йому прибутку, але й позбавило успіху його торгівлю і, як вогонь, пожерло все його майно. Тоді купець знову прийшов до святого та попросив у нього в борг. Святий відіслав його в свою спальню до ящика для того, щоб він взяв сам. Він сказав купцю: «Піди і візьми, якщо сам ти поклав». Купець пішов і, не знайшовши в ящику грошей, повернувся до святого з пустими руками. Святий сказав йому: «Але ж у ящику, брате мій, не було до цих пір нічиєї іншої руки, крім твоєї. Тобто, якщо б ти поклав туди золото, то тепер міг би взяти його». Купець, засоромившись, упав до ніг святого і просив прощення. Святий одразу ж простив його, але при цьому сказав, у науку йому, щоб він не бажав чужого та не оскверняв совісті своєї обманом і брехнею [6, 78–79].

Отже, кожен, до кого звернуться з проханням про позику, повинен вирішити, чи надавати її, а якщо так, то з якою метою: щоб отримати винагороду тут, на землі, чи у Царстві Небесному? Адже принаймні про одного безкорисливого позикодавця ми вже дізнались і сміливо можемо його наслідувати. Таким чином ми зробимо одразу третій крок до вершини – наслідування Христа, як про це писав святитель Миколай Сербський у книзі «Думки про добро і зло»: «Нелегко відразу наслідувати Христа. Наслідуй спочатку своїх добрих сусідів. Нехай це буде першим кроком. Наслідуй добрих людей твого народу. Нехай це буде другим кроком. Потім наслідуй великих святих Церкви. Це буде третім кроком. І, нарешті, наслідуй Христа. Це – вершина, на яку неможливо піднятися одним ривком» [7, 35]. А якщо нам важко буде дотримуватись усіх перерахованих вище парадоксальних принципів позичальництва сукупно, то можемо застосовувати хоча б один чи декілька із них.

1. Біблія. Книги священного писання Старого та Нового Завіту. – К. : Вид-во «Преса України», 2009. – 1416 с.

2. Положення Національного банку України «Про кредитування» від 28.09.1995 р. № 246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0246500-95>

3. Постанова Національного банку України «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Правління Національного банку України» від 18.02.2004 р. № 54 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0296-04>
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15?nreg=435-15&find=1&text=%EА%F0%E5%E4%E8%F2%F3%E2%E0%ED%ED%FF&x=0&y=0>
5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15?nreg=436-15&find=1&text=%EА%F0%E5%E4%E8%F2%F3%E2%E0%ED%ED%FF&x=0&y=0>
6. Святитель Спиридон Тримифунтский. Служба. Акафист. Житие. – К. : Изд. отд. УПЦ, 2009. – 88 с.
7. Святитель Миколай Сербський. Думки про добро і зло. – Л. : Вид. Бадыкова Н. О., 2015. – 40 с.

Федорова Г.О.

Науковий керівник – к.е.н., доц. К. О. Дорошкевич
Національний університет «Львівська політехніка»

ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: ЕТАПИ ВСТАНОВЛЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Фондова біржа – це організаційно оформлений постійно діючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами та іншими фінансовими інструментами.

Формування фондового ринку в Україні почалось з 1991 року після прийняття закону «Про цінні папери і фондову біржу», відповідно до якого в жовтні 1991 року було створено Українську фондову біржу(далі УФБ) [1] .

Незважаючи на понад 20-річну історію, фондовий ринок України усе ще перебуває на стадії становлення. На думку аналітиків він є низько ліквідним та недостатньо капіталізованим. Тому актуальним на сьогодні є дослідження проблеми створення та розвитку ефективно функціонуючого фондового ринку, який може забезпечити економіку країни достатньою кількістю інвестиційних ресурсів, які необхідні для стабільного розвитку національної економіки.

Як відомо, основна мета заснування біржі - підвищення конкурентоспроможності фінансового ринку України та створення умов для залучення в економіку іноземного та внутрішнього капіталу. Для її досягнення актуальними завданнями є збільшення обсягів залучення грошових ресурсів, зокрема інвестицій в реальний сектор економіки в обсягах, які б забезпечували його потреби, підвищення ролі внутрішніх інвесторів .

Зазначені питання здебільшого можуть бути вирішені шляхом вдосконалення, з дотримання європейських норм та найкращої світової практики, законодавчої та нормативної бази щодо засад державного регулювання ринку цінних паперів, підвищення ролі регульованих ринків фінансових інструментів. Основним досягненням в цьому аспекті був, безумовно, прийнятий в цьому році ЗУ «Про цінні папери та фондовий ринок» [2;3]. Відповідно до його положень з травня 2009 року в Україні припинили свою діяльність торговельно-інформаційні системи і єдиними організаторами торгівлі стали фондові біржі.

За даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, на сьогоднішній день в Україні діють 10 фондових бірж.

Протягом 2015 році біржовий обсяг торгів склав 302,00 млн. грн. (відповідний показник 2014 року – 463,1 млн. грн.). Зменшення обсягів торгів в 2015 році у порівнянні з 2014 роком обумовлене падінням активності на вторинному ринку в зв'язку зі складною політичною та економічною ситуацією в Україні [4].

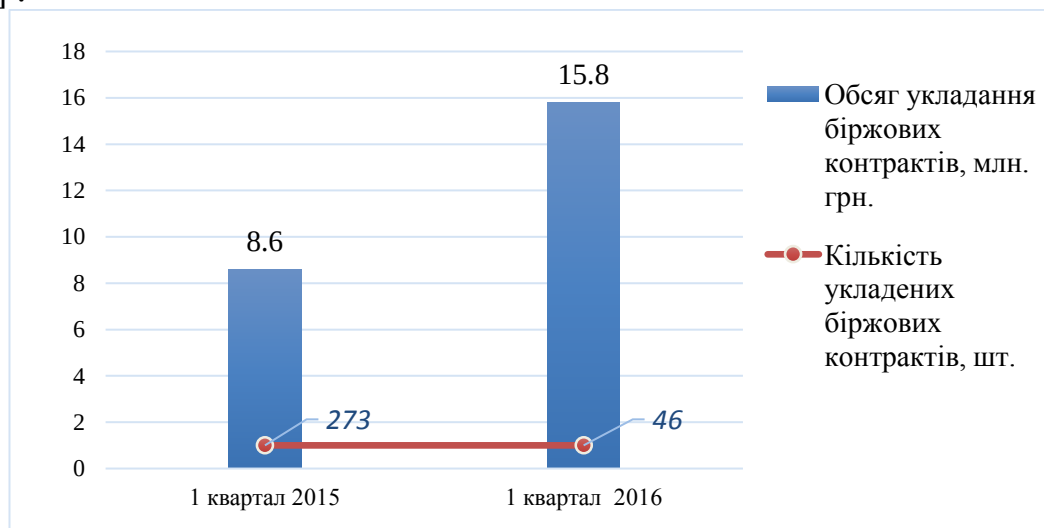

Рис.1. Обсяг торгівлі на УФБ у першому кварталі 2015 і 2016 рр.

Провідним біржовим індексом в Україні є УФБ. До бази розрахунку цінового індекса корпоративних облігацій УФБ (UKRSE CBI) входить 10 облігацій підприємств, що перебувають у другому рівні лістингу біржі.

Загалом у 2015 році індекс UKRSE CBI виріс на 746 пункти (+6,81%) до значення 116,95 (станом на 31.12.2015 року).

Протягом 2015 року на первинному ринку УФБ було розміщено облігацій підприємств на загальну суму 251,81 млн. грн. (відповідний показник 2014 року – 225,13 млн. грн.) та опціонних сертифікатів на 0,05 млн. грн. (у 2014 році – 0,33 млн. грн.).

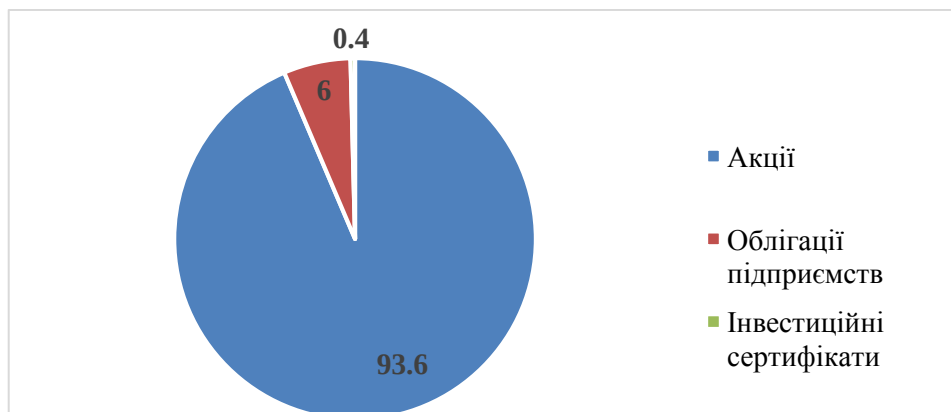

Рис.2. Структура біржового списку УФБ (за видами фінансових інструментів) станом на 31.03.2016 р.

В цілому обсяги біржових торгів на первинному ринку УФБ збільшився на 17,2% порівняно з відповідним показником 2014 року [4].

Наведемо деякі актуальні дані. За підсумками 1 кварталу 2016 року обсяг біржових торгів на УФБ збільшився на 83,7% у порівнянні з аналогічним показником 2015 року, що в першу чергу обумовлено активністю на ринку приватизації. Зменшення кількості укладених у звітному періоді біржових контрактів пов'язано зі змінами в законодавстві в частині вимог до котирування цінних паперів (рис.1;рис.2).

З початку 2016 року ціновий індекс корпоративних облігацій УФБ (UKRSE CBI) виріс на 188 пунктів (+1,61%) до значення 118,83 (станом на 31.03.2016 року) [1].

Аналізування стану фондового ринку, показав, що сучасний ринок цінних паперів України характеризується надзвичайно високим ступенем фрагментації, обмеженістю ліквідності та різноманітності видів цінних паперів. Це, в свою чергу, є основними перешкодами до майбутнього розвитку фондового ринку та ринку капіталу в цілому.

Протеринок цінних паперів має потенційні можливості для подальшого розвитку у сфері державних цінних паперів. Для цього слід оцінити перспективи розвитку ринку державних цінних паперів в Україні з урахуванням міжнародного досвіду.

У цілому фондовий ринок країни потребує подальшого реформування та удосконалення механізмів функціонування. Незважаючи на досить високу динаміку трансформації, фондовий ринок досі знаходиться на стадії формування та розвитку.

1. Українська біржа [Електронний ресурс]. - Режим доступу:<http://www.ux.ua/ua/>
2. Непран М. Проблеми та перспективи розвитку фондового ринку у нових законодавчих умовах [Електронний ресурс]. - Режим доступу:http://www.ufin.com.ua/analit_mat/rzp/043.htm
3. Закон України „Про цінні папери і фондову біржу” від 18.06.91 р.
4. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. - Режим доступу:<http://www.ssmc.gov.ua/fund/analytics>

Чабанюк О. А., к.е.н.

Державний вищий навчальний заклад

«Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Хід реформування, що відбувається у Україні, створює підґрунтя для тимчасової нестабільності процесів зовнішнього і внутрішнього середовища. Підприємство, як учасник бізнес-процесів, вимушено реагувати на зміни, адаптуючи систему інформаційного забезпечення до оновлених потреб управління. Облікова політика є основою організаційно-методичної побудови обліку на підприємстві. В умовах активізації факторів невизначеності окремі елементи облікової політики втрачають своє основне призначення – забезпечення

достовірності показників фінансової звітності, повноти і релевантності облікової інформації для системи управління.

Дослідження сутності облікової політики, впливу її елементів на фінансову звітність і систему управління в цілому досліджено у працях багатьох авторів, серед яких О. М. Бондаренко, Л. І. Галюк, А. Н. Діденко, В. А. Кулик, Т. І. Лозова, Г. Ю. Олійник, М. Щирба, інші. Окремим напрямом сучасних досліджень є якість облікового забезпечення управління діяльністю підприємства в умовах невизначеності та ризиків, що висвітлено у працях І. М. Вигівської, М. Городиського, О. А. Лаговської, Г. О. Ткачук, М. В. Якименко, інших. Зважаючи на специфіку ризик-орієнтованого управління, питання формування облікової політики в умовах економічної невизначеності залишаються невирішеними та актуалізують тему дослідження.

Наразі жодний суб'єкт бізнесу не розглядає облікову політику як простий набір принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності. Сучасний контекст управління характеризує облікову політику як інструмент, професійне застосування якого визначає раціональність та ефективність прийнятих рішень. Тому важливо окреслити фактори, що впливають на повноту та послідовність застосування окремих елементів облікової політики й облікових оцінок, які не піддаються прямому контролю. Тобто факторам, дію яких пов'язують із умовами невизначеності.

У ході формування облікової політики процедуру ідентифікації факторів, що впливають на діяльність підприємства й організацію обліку, науковці визначають як окремий етап [1, с. 99], або визначають як обов'язкову складову аналітичного етапу [2, с. 88], під час якого здійснюється оцінка впливу факторів на облікову політику. При цьому автори наполягають на необхідності врахування чинників: стратегічних орієнтирів підприємства та факторів, що впливають на діяльність підприємства зараз чи будуть впливати у майбутньому [1, с. 99]. У фахових джерелах розкрито підхід, за яким розглядають дію факторів стосовно середовища підприємства:

зовнішні – інфраструктура ринку; вплив інфляційних і дефляційних процесів; законодавчі акти та нормативні документи з питань підприємництва, бухгалтерського обліку та оподаткування, перспективи їх змін; загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку; особливості оподаткування; коло зовнішніх користувачів; склад та форми фінансової звітності; інші;

внутрішні – форма власності й організаційно-правова форма, галузева приналежність і вид діяльності, організаційна структура управління та наявність структурних підрозділів та їх економічні взаємозв'язки, масштаби діяльності підприємства, тип виробництва та його вид, виробнича структура підприємств, технологічні особливості процесу виробництва, інші [3, с. 173–174].

Під час первісного формування облікової політики, виходячи із принципу обачності, підприємство намагається врахувати максимально можливу кількість факторів, надаючи перевагу простим у застосування на практиці елементам облікової політики. Втім при настанні умов невизначеності обрані методи

облікової політики втрачають свою управлінську корисність. Варто вказати, що П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» регламентовано випадки зміни облікової політики: якщо змінюються статутні вимоги, вимоги органу, який затверджує положення (стандарти) бухгалтерського обліку, або, якщо зміни забезпечать достовірне відображення подій або операцій у фінансовій звітності підприємства. Зазначені умови є нормативно виправданими, але не охоплюють випадки, коли дотримання сталих елементів облікової політики призводить до втрати обліковою інформацією якісних характеристик для цілей управління.

Так, внаслідок інтенсивної зміни кон'юнктури ринку, високих темпів фактичної інфляції облікова вартість активів, розрахунків буде суттєво відрізнятися від справедливої вартості на ринку. Ця ситуація є незадовільною для діяльності підприємства, оскільки не відображає реальний стан активів, власного капіталу, зобов'язань. Отже, при дотриманні усіх якісних характеристик системи обліку, одержана інформація не є релевантною з позиції управління. Тому потребують перегляду елементи облікової політики, що прив'язані до оцінки об'єктів обліку. Зокрема, визначення порогу суттєвості, величина вартісного критерію приналежності матеріального активу до малоцінних необоротних, ліквідаційна вартість об'єкта основних засобів і нематеріальних активів, критерій суттєвості і порядок проведення переоцінки, порядок оцінки залишків незавершеного виробництва, оцінка готової продукції, порядок створення забезпечень для відшкодування наступних (майбутніх) витрат і платежів, оцінка ступеня завершеності операцій з надання послуг та робіт за будівельним контрактом, оцінка активів або зобов'язань в операціях пов'язаних сторін, оцінка необоротного активу, групи вибуття у разі відмови від їх реалізації тощо.

Жорсткий вибір методу оцінки вибуття запасів в умовах відсутності дієвого механізму цінового регулювання на ринку зумовлює зростання витрат підприємства у процесі збуту. А перебої із збутом визначають накопичення незатребуваних залишків запасів у місцях зберігання. Останнє призводить до уповільнення оборотності і втрати фінансової сталості і ділової активності підприємства.

Внаслідок суттєвої зміни розміру витрат на транспортування (у тому числі за рахунок непослідовного підвищення вартості транспортних послуг, витрат на паливно-мастильні матеріали) обраний спосіб розподілу і відображення в обліку транспортно-заготівельних витрат може характеризуватися нераціональністю підходу, необґрунтовано завищуючи первісну вартість окремих придбаних активів.

Якщо зовнішні ризики переважно характеризують як такі, що не піддаються управлінню, то внутрішні фактори ризику нераціонального застосування облікової політики, зазвичай, визначають як контрольовані. Не можемо погодитись із однозначністю такої позиції. Склад портфелю внутрішніх економічних ризиків підприємства, узагальнений Г. О. Ткачук наочно демонструє, що ідентифікація їх ймовірності вимагає відповідної компетенції і часу [6].

У ході формування облікової політики та її регламентації найвищий ступінь невизначеності слід пов'язати із кадровим ризиком – ризиком некомпетентності не лише в облікових очікуваннях, але й стратегії управлінської діяльності підприємства.

Як наслідок, створюються передумови для прояву ризику, що пов'язаний з помилками та нечітким формулюванням положень наказу про облікову політику, що мають альтернативне трактування, ігнорування необхідності перегляду методик обліку, які є нераціональними на новому етапі розвитку підприємства, що може призвести до викривлення та неповноти облікової інформації.

Інформаційний ризик набуває поширення в умовах відсутності чітких регламентів з організації обліку, що зумовлює використання недостовірної інформації, викривлення (навмисне та випадкове) облікових даних, неповноту та несвоечасність подання.

На етапі втрати фінансової стабільності суб'єктом господарювання пріоритет одержують резерви виходу із глибокої кризи. В окремих випадках, підприємство застосовує інструменти, що суперечать чинному законодавству і не узгоджуються із прийнятою обліковою політикою.

Таким чином, розвиток облікової політики повинен відбуватися у напрямі постійної актуалізації до вимог управління. Для цілей управління в умовах невизначеності на підприємстві необхідно розробити механізм адаптації чинних положень облікової політики до нових непрогнозованих умов. У той же час, регламентована облікова політика не повинна надавати підстави для сумнівів щодо відповідності чинному законодавству, відкритості і прозорості облікових процесів. Крім того, облікова політика на сучасному етапі повинна відповідати практиці МСФЗ, що сприятиме залученню іноземних інвесторів у вітчизняний бізнес.

1. Кулик В. А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку: монографія / В. А. Кулик. – 2014. – 373 с.

2. Галюк Л. І. Формування облікової політики підприємства – від теорії до практики / Л. І. Галюк // Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості. – 2015. – № 2. – С. 82–90.

3. Пушкар М. С. Теорія і практика формування облікової політики: монографія / М. С. Пушкар, М. Т. Щирба. – Тернопіль: Карт-бланш, 2010. – 260 с.

4. Городиський М. Підходи до побудови моделі організації бухгалтерського обліку в умовах невизначеності та ризику / М. Городиський, І. Панченко // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації: міжн. зб. наук. праць. – 2015. – № 4. – С. 32–44.

5. Бондаренко О. М. Проблеми формування облікової політики. Напрямки її удосконалення / О. М. Бондаренко, М. П. Білан // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. – 2012. – Т. 31. – № 31.

6. Ткачук Г. О. Ідентифікація економічних ризиків в обліково-аналітичній системі підприємства / Г. О. Ткачук // Економіка харчової промисловості. – 2015. – Т. 7. Вип. 4. – С. 80–88.

Чекан Т.В., магістр
Любимов М.О., к.е.н., доцент
 Вищий навчальний заклад Укоопспілки
 «Полтавський університет економіки і торгівлі»

НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Для успішного використання нематеріальних активів необхідні принципово нові способи управління ними, що вимагає правильного розуміння їх економічної сутності, об'єктів, критеріїв визнання у вітчизняних та зарубіжних нормативно-правових актах.

До нормативно-правових актів, що регулюють облік нематеріальних активів належать кодекси України, закони України, постанови уряду, накази міністерств, стандарти, включаючи національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО) та міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) тощо.

Розуміння сутності економічної категорії «нематеріальні активи» забезпечує правильну його класифікацію та відображення в бухгалтерському обліку. Достовірне визнання та оцінка нематеріальних активів суб'єктів господарювання має велике значення, оскільки це впливає на формування інформації щодо нематеріальних активів у фінансовій звітності.

Визнання в обліку нематеріальних активів відчутно впливає на достовірність їх подальшої оцінки та відображення в бухгалтерському обліку. Обґрунтоване визнання та оцінка такої категорії активу є важливою, оскільки на базі інформації, наданої в обліку, передбачає прийняття управлінських рішень.

Таким чином, нематеріальні активи являють собою специфічний об'єкт бухгалтерського обліку як у міжнародній практиці, так і на Україні (табл. 1).

Таблиця 1

Економічна сутність, об'єкти, критерії визнання та оцінка нематеріальних активів у вітчизняних й міжнародних стандартах бухгалтерського обліку

П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [1]	МСФЗ 38 «Нематеріальні активи» [2]
Економічна сутність «нематеріальні активи»	
Немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований	Немонетарний актив, який не має фізичної субстанції та може бути ідентифікований
Об'єкти (групи) нематеріальних активів	
Права користування природними ресурсами; права користування майном; права на комерційні позначення; права на об'єкти промислової власності; авторське право та суміжні з ним права; інші нематеріальні активи (право на провадження діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо).	Комп'ютерне програмне забезпечення; патенти; авторські права; кінофільми; переліки клієнтів; права на іпотечне обслуговування; ліцензії на риболовлю; квоти на імпорту; франшизи; взаємовідносини з клієнтами чи постачальниками; лояльність клієнтів; частка ринку та маркетингові права; інші об'єкти нематеріальних активів.

Критерії визнання та оцінка нематеріальних активів	
Придбаний або отриманий нематеріальний актив відображається в балансі, якщо існує ймовірність отримання майбутніх економічних вигід, пов'язаних з його використанням, і його вартість може бути достовірно визнана. Нематеріальний актив, який виникає в результаті розробок (чи на етапі розробок внутрішнього проекту), визнається активом, якщо підприємство має: намір, технічну можливість та ресурси для доведення нематеріального активу до стану, у якому він придатний для реалізації або використання; можливість отримання майбутніх економічних вигід або потенціалу корисності від реалізації або використання нематеріального активу; інформацію для достовірного визначення витрат, пов'язаних із розробкою нематеріального активу.	Актив задовольняє категорії ідентифікації, якщо він: може бути відокремлений, виділений від підприємства та проданий, переданий, захищений ліцензією, переданий в оренду, обмінаний індивідуально або разом з договором, що до нього відноситься, активом або зобов'язанням, незалежно від того, чи має намір підприємство так з ним вчинити; є результатом договірних чи інших юридичних прав, незалежно від того, чи можна ці права передавати або відокремлювати від підприємства або від інших прав і зобов'язань. Для визнання статті як нематеріального активу підприємство повинно продемонструвати, що ця стаття відповідає визначенню нематеріального активу та критеріям визнання.

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999р. № 242 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.

2. Міжнародний стандарт фінансової звітності (IAS) 38 «Нематеріальні активи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_050.

Черненко К.В., к.э.н., старший преподаватель
Полтавская государственная аграрная академия

ПОНЯТИЕ И ФОРМИРОВАНИЕ УЧЕТНОЙ ПОЛИТИКИ НА ПРЕДПРИЯТИИ

Важную роль в организации бухгалтерского учета любой организации играет ее учетная политика. Именно от сформированной учетной политики зависит успешность ведения бухгалтерского учета на предприятии и соответственно положительные результаты деятельности предприятия.

Помимо этого немаловажную роль в жизни предприятия играет управленческий учет. В конкурентной среде от правильных, адекватных этой среде управленческих решений зависит зачастую не только процветание бизнеса, но и само его существование. Под воздействием различных объективных факторов, вызываемых новыми технологиями, государственным регулированием и ростом предприятий, усложняется структура бизнеса, возникает потребность в его дроблении на множество юридических лиц, в одновременном развитии многих направлений деятельности, в формировании значительного количества структурных подразделений (отделов, служб) как на уровне отдельных юридических лиц, так и на уровне холдингов.

Задачу предоставления необходимой информации руководству подобных предприятий решает управленческий учёт – система сбора и анализа данных о финансовой деятельности предприятия, ориентированная на потребности

высшего руководства и владельцев предприятия в информации, необходимой для принятия стратегических и тактических управленческих решений [1, с. 352].

Процесс внедрения эффективной системы управленческого учёта является длительным (несколько месяцев), процесс его ведения должен быть непрерывным, а параметры и методика должны постоянно корректироваться вслед за изменениями структуры и характера бизнеса.

Учетная политика организации – это принятая ею совокупность способов ведения бухгалтерского учета (первичное наблюдение, стоимостное измерение, текущая группировка и итоговое обобщение фактов хозяйственной деятельности).

К способам ведения бухгалтерского учета относятся способы группировки и оценки фактов хозяйственной деятельности, погашения стоимости активов, организации документооборота, инвентаризации, способы применения счетов бухгалтерского учета, системы регистров бухгалтерского учета, обработки информации и иные соответствующие способы и приемы.

На выбор и обоснование учетной политики влияют следующие факторы:

1. Организационно-правовая форма организации (акционерное общество, государственное и муниципальное унитарное предприятие, общество с ограниченной ответственностью, производственный кооператив и т.д.);

2. Отраслевая принадлежность и вид деятельности (промышленность, сельское хозяйство, торговля, строительство, посредническая деятельность и т.д.);

3. Масштабы деятельности организации (объем производства, и реализации продукции, численность работающих, стоимость имущества организации и т.д.);

4. Управленческая структура организации и бухгалтерии;

5. Финансовая стратегия организации (например, стремление организации к уменьшению налога на прибыль и налога на имущество будет способствовать выбору таких вариантов учета, которые позволяют увеличить себестоимость, - применение ускоренных методов амортизации основных средств, метода ЛИФО при оценке израсходованных производственных запасов. Если для организации, наоборот, важно иметь в отчетности высокие показатели прибыли и рентабельности, то она должна выбирать варианты учета и оценки объектов учета, позволяющие уменьшить текущие затраты на производство продукции и ее реализацию, - понижающие коэффициенты амортизации, метод ФИФО при оценке израсходованных производственных запасов и т.п.);

6. Материальная база (наличие технических средств регистрации информации, компьютерной техники и т.д.);

7. Степень развития информационной системы организации, в том числе управленческого учета;

8. Уровень квалификации бухгалтерских кадров.

Основы формирования и раскрытия учетной политики организации установлены Положением по бухгалтерскому учету «Учетная политика организации». Данное положение распространяется на все, независимо от организационно-правовых форм [2, с. 154].

Учетная политика формируется главным бухгалтером (бухгалтером) организации и утверждается руководителем организации.

При этом утверждаются:

- выбранные организацией варианты учета и оценки объектов учета;
- рабочий план счетов бухгалтерского учета, содержащий синтетические и аналитические счета, необходимые для ведения бухгалтерского учета в соответствии с требованиями современности и полноты учета и отчетности;
- формы первичных и учетных документов, применяемых для формирования фактов хозяйственной деятельности, по которым предусмотрены типовые формы первичных документов, а также формы документов для внутренней бухгалтерской отчетности;
- порядок проведения инвентаризации активов и обязательств организации;
- правила документооборота и технология обработки учетной информации;
- порядок контроля за хозяйственными операциями;
- другие решения, необходимые для организации бухгалтерского учета.

При формировании учетной политики организации конкретному направлению ведения и организации бухгалтерского учета осуществляется выбор одного способа из нескольких, допускаемых законодательством и нормативными актами по бухгалтерскому учету. Если по конкретному вопросу в нормативных документах не установлены способы ведения бухгалтерского учета, то при формировании учетной политики осуществляется разработка организацией соответствующего способа, исходя из положений по бухгалтерскому учету [3, с. 324].

Принятая организацией учетная политики подлежит оформлению соответствующей организационно-распорядительной документацией (приказами, распоряжениями и т.п.) организации.

Способы ведения бухгалтерского учета, избранные организацией при формировании учетной политики, применяются с 1 января года, следующего за годом утверждения соответствующего организационно-распорядительного документа. При этом они применяются всеми филиалами, представительствами и иными подразделениями организации (включая выделенные на отдельный баланс), независимо от места их нахождения.

Вновь созданная организация оформляет избранную учетную политику до первой публикации бухгалтерской отчетности, но не позднее 90 дней со дня государственной регистрации. Принятая такой организацией учетная политика считается применяемой со дня приобретения прав юридического лица (государственной регистрации).

Филиалы и представительства иностранных организаций, находящиеся на территории Украины, могут формировать учетную политику исходя из правил, установленных в стране нахождения иностранной организации, если последние не противоречат Международным стандартам финансовой отчетности.

1. Бренделева Е.А. Неинституциональная экономическая теория: учеб. Пособие / Е.А. Бренделева; под. общ. ред. А.В. Сидоровича. – Киев, 2006. – 352 с.

2. Булеев И.П. Управление транзакционными издержками в переходной экономике / И.П. Булеев. – Донецк, 2002. – 154 с.

3. Бутинець Ф.Ф. Проблеми науки бухгалтерського обліку: реалії [Монографія] / Бутинець Ф.Ф. – Житомир: ПП «Рута», 2005. – 324 с.

Слободянюк Н.О., к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та банківської справи
Чечета Є.О., магістрант кафедри фінансів та банківської справи
Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського м. Кривий Ріг

БЮДЖЕТНА СКЛАДОВА ІНВЕСТИЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ПІДПРИЄМСТВА

Перехід України до ринкової економіки безпосередньо пов'язаний з розвитком нової ідеології інвестиційного процесу. На сьогоднішній день в інвестиційній діяльності все більшого значення набувають приватні фізичні та юридичні особи, а також комерційні банки фінансові компанії, консультаційні фірми. Інвестиційний механізм, при якому здійснюється ефективна реалізація інвестиційної політики держави, забезпечує розвиток підприємства. Питання, що стосуються реалізації інвестиційного механізму розвитку підприємств є особливо важливими для розвитку держави. Основним завданням його є забезпечення збільшення ефективності інвестування.

Данній тематиці присвячені праці як вітчизняних науковців, так і зарубіжних, серед яких варто відзначити: С. Гуткевич, Т. Затонацька, О. Сучкова, В. Федоренко, І. Бланк, Дж. Кейнс, Д. Тейлор. Проте, можна зауважити, що інвестиційний механізм розвитку підприємства ще недостатньо висвітлений та потребує подальшого дослідження.

Метою роботи є дослідження сутності бюджетної складової інвестиційного механізму підприємства та визначення її ролі в його ефективному розвитку.

Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект. Такими цінностями можуть бути: кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери; рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності); майнові права інтелектуальної власності; сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих ("ноу-хау"); права користування обладнанням, а також інші майнові права; інші цінності.[1]

Інвестиційний механізм виступає рушійним елементом інвестиційної діяльності. Значення терміну «механізм» з технічних галузей знань віддзеркалює його роль у запуску і супроводі відповідних процесів (технічних, соціальних, економічних). Відповідно до загальноготермінологічного словнику, механізм – це система, яка визначає порядок якого-небудь виду діяльності або процесу[2]

Основне завдання інвестиційного механізму як на рівні держави, регіону, галузі, та і на рівні окремої підприємницької структури – це вирішення проблеми підвищення ефективності використання наявних та залучення нових інвестиційних ресурсів.

Інвестиційний механізм виконує функції аналізу, прогнозування, стратегічного та оперативного планування, моніторингу, контролю та регулювання діяльності. На рівні підприємства перед інвестиційним механізмом постають такі цілі: забезпечення високих темпів економічного розвитку підприємства за рахунок ефективної інвестиційної діяльності; максимізація доходів від інвестиційної діяльності; мінімізація ризиків, які виникають в інвестиційній діяльності.

Бюджетні інвестиції являють собою виділення коштів на розвиток виробництва, насамперед у вигляді капітальних вкладень.

Основною ціллю інвестиційної політики є забезпечення найефективніших шляхів розширення активів підприємства з позицій перспектив його розвитку і збільшення його ринкової вартості. З врахуванням цієї цілі зміст політики управління інвестиціями підприємства можна сформулювати наступним чином: інвестиційна політика представляє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, яка заключається у виборі і реалізації найефективніших шляхів розширення об'єму його активів для забезпечення основних напрямків його розвитку.

В сучасних умовах одним із джерел інвестицій є амортизаційні відрахування. Проте на сьогодні частими є випадки використання цього джерела не за призначенням. На думку О. П. Бондарчука, на сьогодні слід забезпечити адресне використання амортизаційних коштів відповідно до їх функціонального призначення такими шляхами: включення амортизаційних відрахувань при нецільовому використанні в оподатковувану базу; введення спеціальних амортизаційних рахунків підприємств у обслуговуючих банках; формування за рахунок частини амортизаційних відрахувань регіональних інвестиційних фондів [3]. Амортизаційні відрахування не повинні бути джерелом поповнення оборотних коштів, проблему формування достатніх оборотних коштів варто вирішувати на іншій основі, насамперед забезпечивши нормалізацію платіжного обороту [3].

Вважаємо, що найбільш важливим джерелом чистих інвестицій є прибуток підприємств. О. П. Бондарчук вказує, що роль прибутку у фінансуванні інвестицій може зрости за умови оздоровлення грошового обігу, істотного поліпшення фінансового стану і фінансової дисципліни підприємств, поповнення їх оборотних коштів, створення умов, за яких українські підприємства будуть функціонувати як ринкові суб'єкти [3].

Інвестиції за рахунок бюджетних коштів за своєю суттю є бюджетними видатками, і до них можуть бути застосовані механізми управління видатками взагалі. Управління бюджетними інвестиціями має певні особливості, пов'язані з їх нерегулярністю і довгостроковим характером, що вимагає особливих підходів до планування, оцінки і затвердження. Для ефективного управління бюджетними інвестиціями необхідна відповідність планів капіталовкладень фінансових ресурсів у межах чітко окреслених рамок діяльності, стійке фінансування цих планів, а також забезпечення органів влади інформацією про можливе невиконання поставлених цілей для своєчасного вживання відповідних заходів.

Основними завданнями управління бюджетними інвестиціями є такі:

1) забезпечення бюджетної дисципліни (витрати на бюджетні інвестиції мають бути реалістичними, здійснюватися суворо в рамках бюджетних обмежень – не виходити за рамки критичного обсягу боргу і дотримувати всі обмеження, що відносяться до боргу і дефіциту бюджету);

2) забезпечення ефективного розподілу інвестиційних ресурсів (управління бюджетними інвестиціями повинне забезпечити виконання стратегічних та інших пріоритетних завдань соціально-економічного розвитку, повинно орієнтуватися на довгострокове бюджетне планування);

3) забезпечення ефективного використання інвестиційних ресурсів (повинні використовуватися методи проектного фінансування, програмно-цільовий метод, моніторинг і контроль, оцінка ефективності).

Отже, у наш час в ринкових умовах джерела фінансування інвестицій повинні турбуватися першу чергу власники підприємств, використовуючи всі можливі внутрішні резерви для підвищення ефективності діяльності підприємства. Головними джерелами фінансування інвестицій більшості підприємств повинні бути власні засоби, але для цього необхідно вжити ряд заходів на державному рівні, особливо врегулювати амортизаційну політику і забезпечити умови для фінансової стабілізації і підвищення прибутковості підприємств.

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» № 1560-XII від 18 вересня 1991 року з ост. змінами відпов. N 5492-VI (5492-17) від 20.11.2012 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>

2. І.М.Манаєнко. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку підприємств електроенергетики/ І.М.Манаєнко // – 2016.

3. К.М.Крамаренко. Джерела фінансування інвестиційної діяльності підприємств/ К.М.Крамаренко// Вісник економіки транспорту і промисловості №35.-2011. –155 с.

4. Костин И. В. Проблемные аспекты управления бюджетными инвестициями в регионах / И. В. Костин, К. М. Щепакин Экономические и юридические науки. – 2013. –21-29 с.

Чугрій Н.А.

Донецька державна с/г дослідна станція НААН України

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Визначальним фактором стабільного функціонування підприємства постіндустріального типу, зростання його ринкової вартості та зміцнення фінансово-економічної позиції на ринках капіталів й інвестицій стають нематеріальні економічні ресурси. Ефективне формування та використання нематеріальних активів сучасним підприємством як важливою складовою власного капіталу є необхідною умовою реалізації стратегій його розвитку, формування інвестиційної привабливості та забезпечення конкурентних переваг на галузевих ринках [1, с.112].

У балансах вітчизняних підприємств нематеріальні активи відображаються не повністю. На наш погляд, така ситуація характеризує неефективне використання цього виду активів у діяльності підприємств та гальмує їх можливий розвиток за інноваційним напрямом. Саме тому вдосконалення методики обліку та оцінки цих об'єктів є актуальним напрямом економічних досліджень, передусім у сфері бухгалтерського обліку.

Під нематеріальними активами розуміють довгострокові вкладення в придбання об'єктів промислової та інтелектуальної власності, а також інших аналогічних майнових прав, що визнаються об'єктом права власності конкретного підприємства і приносять дохід у конкретний період часу [2, с.8]. Відмінність нематеріальних активів полягає в тому, що вони не мають матеріальної форми, однак беруть участь у виробничій та іншій діяльності підприємства протягом тривалого періоду часу і приносять для нього економічну вигоду. Характерними ознаками нематеріальних активів є те, що вони використовуються в ході фінансово-господарської діяльності, є відчуженими, тобто в будь-який момент часу їх можна передати іншому власнику.

У сучасних дослідженнях достатньо обґрунтованим є висновок, що нематеріальні економічні ресурси, виступаючи новим і специфічним об'єктом, є визначальним активом в діяльності підприємства, ефективно управління якими забезпечує передумови для підвищення загальної ефективності діяльності підприємства [1, с.112].

Нині залишаються дискусійними та методологічно нерозвиненими такі аспекти, як визначення нематеріальних активів та їх структури для господарюючих суб'єктів, способи їх управлінської оцінки. Практично нерозвиненими у теоретико-методичному та прикладному аспектах є питання управління такими нематеріальними активами як ділова репутація компанії, її знання та компетенції.

Класифікація об'єктів обліку по групах нематеріальних активів, а також початкове визнання об'єкта нематеріальним активом досі становить серйозну практичну та теоретичну проблему. Труднощі ідентифікації об'єктів супроводжуються і додатковими проблемами обліку операцій з об'єктами, які можуть бути визнані нематеріальними активами, зокрема, з урахуванням витрат на підтримку об'єктів в робочому стані, обчисленням та обліком амортизації і т.п. Ідентифікація майна, в тому числі нематеріальних активів, як складової частини необоротних активів підприємства проводиться за обов'язкової умови довгострокового періоду його існування і корисного використання. Нематеріальний актив вважається ідентифікованим у тому разі, коли його можна відділити чи виділити, продати, передати, ліцензувати, здати в оренду або обміняти окремо чи разом із пов'язаним із ним договором, активом або зобов'язанням. Дотримання таких вимог дає змогу відрізнити об'єкт нематеріального активу від гудвілу [3, с.165].

Актуальною проблемою сучасного обліку є здатність достовірно відображати інформацію про нематеріальні активи у фінансовій та інших видах звітності. Запорукою цього є процес визначення реальної науково-обґрунтованої

цінності об'єкта нематеріальних активів – оцінка. Особливістю останньої є наявність цільового характеру та відсутність єдиного універсального методу. Достовірна та науково - обґрунтована оцінка має особливе значення при включення об'єктів інтелектуальної власності до статутного капіталу, при злитті підприємств або поділу організації для визначення майнових частин у статутному капіталі, при складанні фінансової звітності, оцінці застави під отримуваний кредит, визначенні збитків при виявленні порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності [2, с.9].

Складність оцінки стосується всіх нематеріальних активів, але, перш за все, тих, які не охороняються винахідницьким або авторським правом. Стандартними є три методи оцінки:

- витратний підхід – заснований на визначенні витрат, необхідних для відновлення або заміщення об'єкта оцінки з урахуванням його зносу;
- порівняльний підхід – заснований на порівнянні об'єкта оцінки з аналогічними об'єктами, щодо яких є інформація про ціни угод з ними;
- прибутковий підхід – заснований на визначенні очікуваних доходів від об'єкта оцінки.

Найбільш обґрунтована оцінка використовуваної на ринку інтелектуальної власності можлива за її вкладом в капітал підприємства як актив бізнесу, що природно робить найбільш ефективним методом – прибутковий. Але він же є найбільш складним і вразливим. Так як на відміну від перших двох ґрунтується не на фактах вже dokonаних, а на прогнозах майбутньої діяльності. Кожний з цих підходів має свою методологію, тому при одночасному їх використанні отримують різні значення вартості оцінюваного об'єкта, що в кінцевому результаті відображається на величині фінансового результату підприємства та ускладнює аналіз стану та використання нематеріальних активів як всередині конкретного підприємства, так і при порівнянні фінансового стану двох і більше суб'єктів господарювання. [2, с.56-57].

Проблемою врахування в балансі у якості нематеріальних активів окремих інтелектуальних продуктів є відсутність правового регулювання використання результатів інтелектуальної діяльності в режимі таємності, це: ноу-хау, комерційні таємниці, конфіденційна інформація, що негативно позначається на загальній вартості підприємств, які їх активно використовують, обмежує можливості щодо капіталізації витрат на створення і придбання цього виду інтелектуальних результатів, гальмує торгівлю ними [2, с.11].

Рішенням зазначених вище проблем є виконання певних завдань обліку нематеріальних активів, а саме:

- забезпечення персоналу необхідною інформацією та спеціальними знаннями для роботи з урахуванням нематеріальних активів;
- правильне визначення початкової вартості різних видів нематеріальних активів;
- визначення необхідності переоцінки нематеріальних активів, і, відповідно, способів їх переоцінки;
- правильність обчислення амортизації нематеріальних активів, для чого

необхідно визначити терміни експлуатації окремих видів нематеріальних об'єктів і способи списання їх вартості;

- формування повної і достовірної інформації про наявність та рух нематеріальних активів і забезпечення контролю за їх наявністю і рухом.

Таким чином, подальший розвиток теорії і практики обліку нематеріальних активів повинен враховувати специфічний характер і особливості об'єктів обліку, зміст і способи реалізації майнових прав, їх цільове призначення в діяльності підприємства.

1. Плекан М.В. Проблемні аспекти нематеріальних активів / М.В. Плекан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. - 2015. - Вип. 1(2). – С. 112-115.

2. Бриль І.В. Формування та використання нематеріальних активів підприємств для підвищення їх капіталізації / І.В. Бриль // Наукова доповідь. – Київ. – 2015. – 71 с.

3. Шпак Н.О., Дмитрів К.І. Проблеми і перспективи управління нематеріальними активами підприємства // Видавництво Львівської політехніки. – 2007. – № 594. – С. 163-172.

Чудійович С. Я., студ. гр. ОА-43,

Науковий керівник – Лемішовська О. С., к.е.н., ст. викл. кафедри обліку та аналізу Національний університет «Львівська політехніка».

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних економічних умовах посилюється увага до використання облікової інформації щодо дебіторської заборгованості, яка в повній мірі виступає фактором ефективності роботи підприємства. Якість такої облікової інформації щодо розмірів заборгованості покупців в значній мірі обумовлює обґрунтованість прийняття управлінських рішень, а її показники, впливаючи на ліквідність та платоспроможність підприємства дозволяють користувачам зрозуміти переваги та обмеження щодо використання даних бухгалтерського обліку та звітності, а також здійснювати правильну інтерпретацію та підвищувати надійність аналітичних досліджень.

Організація інформаційно-аналітичного забезпечення бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості покупців та замовників передбачає виконання ряду завдань: визначення елементів облікової політики щодо дебіторської заборгованості покупців та замовників і закріплення їх відповідними розпорядчими документами; достовірне, своєчасне, повне та безперервне відображення господарських операцій пов'язаних дебіторською заборгованістю покупців та замовників; обробка даних щодо дебіторської заборгованості покупців та замовників за допомогою відповідних облікових процедур, прийомів та способів; складання звітності про стан дебіторської заборгованості покупців та замовників на основі отриманої та обробленої інформації. Правильно організований бухгалтерський облік дебіторської заборгованості сприяє

попередженню прострочення термінів платежів та не доведення заборгованості до стану безнадійної [1].

Основними проблемами аналітичного забезпечення щодо управління дебіторською заборгованістю з якими зіштовхуються у своїй діяльності суб'єкти господарювання є наступні:

- недостовірність інформації про терміни погашення зобов'язань зі сторони її дебіторів;
- не проводиться оцінка кредитоспроможності покупців;
- неефективна робота з простроченою дебіторською заборгованістю;
- функції збору грошових коштів, аналізу дебіторської заборгованості і ухвалення рішення про надання кредиту розподілені між різними підрозділами.

Ефективне управління поточною дебіторською заборгованістю пов'язано з оптимізацією розміру й забезпеченням інкасації заборгованості покупців за товари, роботи послуги. Формування алгоритмів такого управління по відношенню до покупців продукції, здійснюється за такими основними етапами.

1. Аналіз поточної дебіторської заборгованості підприємства у попередньому періоді. Основним завданням цього аналізу є оцінка рівня і складу поточної дебіторської заборгованості підприємства, а також ефективності інвестованих в неї фінансових ресурсів.

2. Вибір типу кредитної політики підприємства стосовно покупців продукції. У сучасній комерційній і фінансовій практиці реалізації продукції в кредит (з відстрочкою платежу за неї) одержала широке поширення, як у нашій країні, так і в країнах з розвинутою ринковою економікою.

3. Визначення можливої суми обігового капіталу, що направляється у дебіторську заборгованість за товарним (комерційним) і споживчим кредитом. При розрахунку цієї суми необхідно враховувати плановані обсяги реалізації продукції в кредит; середній період надання відстрочки платежу за окремими формами кредиту; середній період прострочення платежів визначається за результатами аналізу поточної дебіторської заборгованості в попередньому періоді; коефіцієнт співвідношення собівартості і ціни реалізованої в кредит продукції.

4. Формування системи кредитних умов. До складу цих умов входять: строк надання кредиту (кредитний період); розмір надання кредиту (кредитний ліміт); вартість надання кредиту (система цінових знижок при здійсненні негайних розрахунків за придбану продукцію); система штрафних санкцій за прострочення виконання зобов'язань покупцями.

5. Формування стандартів оцінки покупців і диференціація умови надання кредиту.

6. Формування процедури інкасації дебіторської заборгованості - визначення термінів та форм попереднього і наступного нагадувань покупцям про дату платежів, можливостей та умов пролонгування боргу за наданим кредитом, умов порушення справи про банкрутство неспроможних дебіторів.

7. Забезпечення використання на підприємстві сучасних форм рефінансування поточної дебіторської заборгованості [2].

На будь-якому з наведених вище етапів важливе місце посідає інформаційно-аналітичне забезпечення обліку дебіторської заборгованості, оскільки сприяє впорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних. Напрями аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю можна визначити:

- прогнозування обсягу інвестицій в дебіторську заборгованість;
- формування індивідуальних критеріїв кредитування;
- зниження частки простроченої заборгованості;
- збільшення коефіцієнта оборотності коштів у дебіторській заборгованості;
- розробка системи договірних взаємовідносин з контрагентами з використанням гнучких умов і форм оплати;
- регулювання обсягу кредиторської заборгованості з метою запобігання погіршення фінансової стійкості та ліквідності підприємства;
- запобігання виникненню кредиторської заборгованості з розрахунків по податках та інших обов'язкових платежів;
- оптимізація рівнів різних видів кредиторської заборгованості та частки її загального обсягу в структурі капіталу підприємства;
- вдосконалення маркетингової політики підприємства, спрямованої на розширення обсягів реалізації продукції;
- організація достовірного облікового інформаційного забезпечення[3].

Отже, дебіторська заборгованість, що виникає в процесі господарської діяльності, негативно впливає на розвиток як підприємства, так і економіки країни загалом. В ефективному управлінні дебіторською заборгованістю важливе місце посідає її інформаційно-аналітичне забезпечення, організація якого дає змогу оперативно виявляти проблемні аспекти та вживати необхідні заходи щодо відновлення платоспроможності покупців і замовників та отримання повної й достовірної інформації про фактичний стан та перспективного погашення заборгованості з боку контрагентів.

1. Супрунова І.В. Особливості організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості / І.В. Супрунова // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. - 2012. - Вип. 2 (23). - С. 357-360.
2. Таратута Л.В. Управління поточною дебіторською заборгованістю в умовах кризи / Таратута Л.В. // Сталий розвиток економіки. - 2011. - №4. - С. 220-228.
3. Литвиненко А. О. Напрямки управління дебіторською заборгованістю / Л.В. Таратута, О. Д. Литвиненко // Збірник тез доповідей 5 всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців, викладачів, спеціалістів «Розвиток України очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти» – Харків. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 1500 с. – С. 488-491.

Шайбан І.І., студент групи ОАт-15-2

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ПОВ'ЯЗАНІ ОСОБИ З ТОЧКИ ЗОРУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЗА П(С)БО 23

Зрозвитком ринкових відносин в Україні виникли підприємств різних форм власності. Виробничі відносини між підприємствами з метою оподаткування регламентуються ПКУ, а облікових відносин – нормативними документами з бухгалтерського обліку.

Категорію «пов'язані особи» досліджували, зокрема: О.В. Алтухова, А.О. Іконнікова, А.А. Копіна, але в своїх працях вони не розкривали питання ознак, за якими осіб можна вважати пов'язаними, а також приклади типових операцій, які можуть відбуватися між пов'язаними особами.

Мета написання даної роботи є розкриття поняття «пов'язані особи» згідно П(С)БО 23, ознаки за якими осіб можна вважати пов'язаними, а також типові операції, які можуть відбуватися між такими особами. В даній роботі подано інформацію про дані, які розкриваються у примітках до фінансової звітності, за пов'язаними особами.

Методологічні засади формування інформації про доходи і витрати, які виникають внаслідок операцій з пов'язаними сторонами та її розкриття у фінансовій звітності розкриті у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 23 "Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін".

Згідно стандарту 23 пов'язаними сторонами вважаються:

- підприємства, які перебувають під контролем або суттєвим впливом інших осіб;
- особи, які прямо або опосередковано здійснюють контроль над підприємством або суттєво впливають на його діяльність.

Перелік пов'язаних сторін для відображення господарських операцій з ними у бухгалтерському обліку визначається підприємством, враховуючи сутність відносин, а не лише юридичну форму (превалювання сутності над формою). З метою оподаткування перелік пов'язаних осіб визначено ПКУ.

Згідно п. 1.26 Закону України пов'язана особа – особа, що відповідає будь-якій з наведених нижче ознак:

- юридична особа, яка здійснює контроль над платником податку, або контролюється таким платником податку, або перебуває під спільним контролем з таким платником податку;
- фізична особа або члени сім'ї фізичної особи, які здійснюють контроль над платником податку. Членами сім'ї фізичної особи вважаються її чоловік або дружина, прямі родичі (діти або батьки) як фізичної особи, так і її чоловіка або дружини, а також чоловік або дружина будь-якого прямого родича фізичної особи або її - чоловіка (дружини);

- посадова особа платника податку, уповноважена здійснювати від імені платника податку юридичні дії, спрямовані на встановлення, зміну або зупинення правових відносин, а також члени її сім'ї.

ПКУ на відміну від П(С)БО 23 до пов'язаних осіб не відносяться особи, що суттєво впливають на його діяльність.

Згідно п.5 П(С)БО 23 до операцій пов'язаних сторін, зокрема, належать:

- придбання або продаж готової продукції (товарів, робіт, послуг);
- придбання або продаж інших активів;
- операції за агентськими угодами;
- орендні операції;
- операції за ліцензійними угодами (передача об'єктів промислової власності тощо);
- фінансові операції;
- надання та отримання гарантій та застав;
- операції з провідним управлінським персоналом, передбачені контрактом (трудовим договором), та з його близькими членами родини.

У примітках до фінансової звітності з-за наявності операцій пов'язаних сторін розкривається наступна інформація:

1. Характер відносин між пов'язаними сторонами.
2. Види та обсяги операцій (сума або частка у загальному обсязі) пов'язаних сторін.
3. Використані методи оцінки активів і зобов'язань в операціях пов'язаних сторін.
4. Суми дебіторської та кредиторської заборгованості за операціями пов'язаних сторін.

Деталізована інформація щодо характеру відносин між пов'язаними сторонами, видів операцій пов'язаних сторін, методів оцінки активів або зобов'язань в бухгалтерському обліку міститься в П(С)БО 23.

Отже, на даному етапі розвитку країни, з її нестабільною економікою і корупцією, відносини з пов'язаними особами грають надважливу роль. Чинне законодавство чітко регламентує відносини пов'язаних осіб, операції, які відбуваються між ними, а також дані, які повинні бути розкритими у фінансовій звітності підприємства.

1. Зубілевич С. Коментарі до змін і доповнень до Положень (Стандартів) бухгалтерського обліку в Україні // Бухгалтерський облік і аудит. — 2002. — № 12.

2. Зятковський І. В. Фінанси підприємств. — К.: Кондор, 2003.

3. Івахненко В. М. Курс економічного аналізу: Навч. посіб. — К.: Знання-Прес, 2001.

4. Чернявський А. А. Антикризове управління: Учеб. пособие. — К.: МАУП, 2000.

5. Экономика предприятия: Учебник / Под ред. проф. О. И. Волкова. — М.: ИНФРА-М, 1999.

6. Экономика предприятия: Тесты, задачи, ситуации: Учеб. пособие / Под ред. В. А. Швандара. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001.

Шафар Д. В., студентка

Науковий керівник – асистент Копчикова І. В.

Вінницького торговельно – економічного інституту КНТЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ОЮЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності установ державного сектору України є основною вимогою євроінтеграційних процесів в Україні, метою яких є зміцнення управління державними фінансами, підвищення його функціональної ефективності та посилення прозорості.

За останні роки проблематика обліку діяльності бюджетних установ досліджувалися у працях багатьох вітчизняних вчених, зокрема О. В. Писарчук, М.Г. Михайлов, Н.Г. Мельник, І.Д. Ватуля та інші.

Бюджетні установи є первинною ланкою бюджетної системи країни та беруть участь у виконанні як дохідної, так і видаткової частини бюджету відповідно до затвердженого кошторису – основного плановофінансового документа, який підтверджує повноваження кожної установи щодо отримання доходів і здійснення видатків, визначає обсяг і напрями витрачання коштів

Бюджетні установи функціонують на правах державної чи комунальної форми власності. Таке положення визначає порядок придбання власного капіталу як основи для започаткування й подальшого здійснення діяльності, відчуження майна [2, с. 153].

Визначення власного капіталу в бюджетних установах є різні, наприклад: Михайлов М. Г. Підвласним капіталом бюджетних установ розуміють частину активів, що забезпечують функціонування та нормальний ритм роботи із здійснення основних функцій. Власний капітал виступає гарантією організації діяльності бюджетних установ[1].

Ватуля І.Д. дає визначення капіталу так: власний капітал бюджетних установ - це частина активів, що забезпечують функціонування та нормальний ритм роботи із здійснення основних функцій бюджетною установою [4].

Більшість науковців власним капіталом бюджетних установ вважають частину активів, що забезпечують функціонування та здійснення бюджетною установою основних функцій. Тобто в даному випадку мав би йтися про чисті активи, які на відміну від абстрактного для бюджетних установ поняття «власний капітал» мають чітке вираження. Оскільки бюджетні установи не володіють власним майном, поняття «власний капітал» не має для них повноцінного змісту.

Важливо зазначити, що аналогічний підхід використовується й у МСБОДС, де на противагу терміну «власний капітал» використовується поняття «чисті активи/власний капітал (net assets/equity)». При цьому термін використовується для позначення залишкової частки у звіті про фінансовий стан (активи мінус зобов'язання), а також зазначається, що чисті активи/власний капітал можуть бути додатною або від'ємною величиною [3, с. 316]

З точки зору бухгалтерського обліку власний капітал бюджетних установ складається із сум їхніх фондів і результатів діяльності

1. Фонд у необоротних активах
2. Фонд у малоцінних та швидкозношуваних предметах
3. Результат виконання кошторису за загальним фондом
4. Результат виконання кошторису за спеціальним фондом
5. Результати переоцінок [3, с. 317]

Він складається із сум створених фондів у необоротних активах, фондів у малоцінних та швидкозношуваних предметах, результатів виконання кошторисів та результатів переоцінок окремих активів.

Власний капітал обліковується на рахунках 4 класу. Рахунки цього класу призначені для обліку фондів і визначення результатів виконання кошторисів установ. Вони пасивні, це означає, що створення фондів відображається по кредиту цих рахунків, а зменшення фондів по їх дебету.

До основних завдань бухгалтерського обліку власного капіталу належать:

- 1) контроль за формуванням фондів за джерелами утворення та їхнім зменшенням за напрямками та причинами;
- 2) визначення результатів виконання кошторису за бюджетний рік;
- 3) забезпечення різних рівнів управління інформацією про наявність і рух власного капіталу.

Капітал бюджетної установи не є її власністю, а надається у користування для виконання суб'єктом покладених на нього функціональних обов'язків. Фінансовий результат, що при цьому утворюється, не є показником ефективності діяльності (як наприклад у комерційних організаціях), а є індикатором ефективності освоєння отриманого фінансування.

Таким чином, проведення дослідження суті власного капіталу бюджетних установ дозволяє зробити висновок про те, що оскільки бюджетні установи не володіють власним майном, поняття «власний капітал» не має для них повноцінного змісту. Тобто, виходячи із сутності та облікового відображення доречнішим та обґрунтованішим є використання терміну «фонди» на противагу терміну «власний капітал».

1. Бухгалтерський облік у бюджетних установах : навч. посіб. / М.Г. Михайлов, М.І. Телегунь, О.П. Славкова. – К. : ЦУЛ, 2011. – 384 с.
2. Писарчук О. В. Послідовність формування облікової політики бюджетної установи / О. В. Писарчук, С. В. Жулій // Вісник СумДУ. Серія: Економіка. – № 3. – 2011. – С. 151–156.
3. Мельник Н. Г. Власний капітал бюджетних установ: особливості облікового відображення / Н. Г. Мельник, С. В. Сисюк // Інноваційна економіка. - 2013. - № 6. - С. 314-318
4. Облік у бюджетних установах / І.Д. Ватуля, М.І. Ватуля, З.М. Левченко та ін. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 368 с.

Шевчук Н.С.

Одеський національний економічний університет

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ В УПРАВЛІННІ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ

Управління оптимізацією діяльності підприємств спирається на аналіз ефективності окремих бізнес-процесів, що, в свою чергу, потребує удосконалення системи показників управлінського аналізу. Удосконалення методики аналізу забезпечення та використання ресурсної бази, зокрема персоналу, грошових коштів та матеріальних ресурсів як чинника впливу на результативність, ефективність та якість бізнес-процесів взаємопов'язано із створенням методичної основи вибору управлінських рішень.

Діяльність підприємства в цілому досить часто в літературі, статтях, інтернет-джерелах розглядається в сенсі бізнес-процесів. Дослідження процесів використання ресурсів базується на визначенні управління як процесу поєднання ресурсів для досягнення поставленої мети; свідомий вплив людини на різні об'єкти та процеси, що відбуваються в навколишньому середовищі, й осіб, які пов'язані з ними, що здійснюється з метою надання процесам визначеної спрямованості та отримання бажаних результатів [2,с.109]. До напрямків удосконалення методик управлінського аналізу можна віднести запропоновані в науковій літературі підходи в оцінці бізнес-процесів як управління постійними змінами на підприємстві [3,с.69]. Процес організаційно-економічного забезпечення змін на підприємствах в розрізі економічної складової передбачає діагностику стану ресурсів підприємства, оцінювання потенціалу змін на підприємстві, розроблення стратегії здійснення змін, розроблення заходів здійснення змін, реалізацію заходів здійснення змін. Оптимізацію бізнес-процесів найчастіше оцінюють досягненням позитивного ефекту в зміні якісних показників діяльності підприємства.

Бізнес-процеси протікають на будь-якому підприємстві. Ефективність організації забезпеченням ресурсами та їх використання у межах бізнес-процесів залежить від інструментарію аналізу (системи показників) для вимірювання динаміки або статичності процесу, структури, форм та методів організації тощо. Наприклад, система показників для щоденного моніторингу стану передбачає наявність інструментарію для врегулювання поточних ситуацій, але стратегія розвитку бізнесу диктує необхідність включення до цієї системи показників певних індикаторів для оцінки дотримання лінії стратегії. Крім того, як відомо, контрольна функція економічного аналізу реалізується на практиці оцінкою дотримання параметрів процедур встановленим вимогам, а ефективність аналітичної роботи як складової управлінського процесу також вимірюється показниками. Підсумково формується чотири групи показників аналізу ресурсного потенціалу підприємства, що складають інфраструктуру бізнес-процесів:

1. Показники оцінки відповідності бізнес-процесів стратегії бізнесу;

2. Показники моніторингу врегулювання проблем з забезпеченням та використанням ресурсів;

3. Показники аналізу відповідності результатів бізнес-процесів встановленим параметрам;

4. Показники ефективності аналітичної роботи.

Найчастіше методики управлінського аналізу містять такі об'єкти оцінювання: виробничі фактори (трудові ресурси, основні і оборотні виробничі засоби), функціональні підсистеми підприємства як окремі напрямки його діяльності (виробництво, маркетинг, постачання, інноваційна та інвестиційна діяльність тощо), конкурентоспроможність продукції підприємства, ризики. Відзначимо, що дія принципу порівнянності показників вимагає в процесі аналізу стану ресурсного забезпечення діяльності підприємства визначення обсягів наявних ресурсів у розрахунку на одного працівника. Для аналізу таких показників доцільним є метод відстані до еталону, який полягає в порівнянні показників аналізованих підприємств (підрозділів) з еталонними показниками. При підготовці управлінських рішень використовувати метод відстаней пропонується у таких випадках: для стратегічного аналізу рівня ресурсного забезпечення підприємств, які функціонують в певній галузі, оскільки це показує відмінності у ресурсному забезпеченні підприємств, а також для формування цільових орієнтирів стратегії подальшого розвитку. Вихідні дані стандартизують у відношенні відповідного еталонного значення певного показника та визначають комплексний ранговий показник [1, с.106].

Підбір індикаторів має враховувати весь комплекс процесів, які для сучасних підприємств розподіляються на такі підсистеми [4, с.50]:

- виробничо-технологічну (охоплює виробничу діяльність підприємства, впровадження і використання технологій, машин і обладнання; контроль якості продукції і послуг);
- соціально-психологічну (охоплює принципи кадрової політики на підприємстві, мотивацію персоналу, побудову ієрархії управління, стимулювання професійного зростання, загальний психологічний клімат в колективі, формування філософії компанії та виховання у персоналу почуття спільної мети компанії);
- організаційну (характеризує підприємство як структурну ланку галузі, господарства регіону, економіки країни або міжнародної економіки і визначає його як систему із характеристиками зв'язків всередині організації між виробництвом та управлінням, між організацією в цілому та зовнішніми контрагентами);
- інформаційну (характеризує підприємство як суб'єкта накопичення значних обсягів інформації про споживачів, партнерів, працівників, фінансово-господарські операції, інформаційних зв'язків між елементами структури підприємства);
- фінансово-економічну (визначає підприємство як суб'єкт господарювання, окрему економічну одиницю, фінансову систему із внутрішніми

і зовнішніми грошовими потоками, принципами бюджетування, податкового планування).

Ефективність управлінського аналізу ресурсів підприємства оцінюється за множиною показників, критерії вибору яких доцільно координувати з низкою бізнес-процесів на підприємстві відповідно ієрархічних рівнів менеджменту (вищий-нижчий). Повнота та якість системи показників надає можливості комплексної та цілісної оцінки при формуванні інтегральних економічних показників.

Економічні умови розвитку сучасних підприємств обґрунтовують необхідність застосування процесно-орієнтованої моделі управління підприємством. Розгляд виробничого процесу підприємства як сукупності окремих бізнес-процесів виявляє необхідність пошуку методів аналізу та оптимізації ресурсної бази на вході окремих процесів та ефективності організації використання ресурсів в межах процесів. Якість управління взаємопов'язаними бізнес-процесами залежить від вирішення складного питання пошуку та узгодження індивідуальних кількісних та якісних параметрів потенціалу процесів із базовими. Розробка механізму взаємопов'язаних інструментів аналізу бізнес-процесів дозволить приймати виважені управлінські рішення щодо ефективного використання ресурсів підприємства.

1. Романенко О.В. Стратегічний аналіз використання ресурсного потенціалу інтегрованих підприємств/ О.В. Романенко// Економіка розвитку. – 2013. №2(66). – С. 104 – 109.
2. Мельник О.Г. Методичні положення з експрес-діагностики загрози банкрутства підприємства/ О.Г. Мельник// Фінанси України. – 2010. – №6. – С. 108 – 116.
3. Сабліна Н.В. Управління змінами та його організаційно-економічне забезпечення на підприємствах машино-будівного комплексу/ Н.В. Сабліна// Економіка і регіон. – 2015. – № 1. – С. 68 – 73.
4. Сутність та принципи бізнес-адміністрування на підприємствах за умов мінливого конкурентного середовища.[Електронний ресурс]/ М.П. Войнаренко, О.М. Костюк // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – №4(9). – С. 49 – 51. – Режим доступу до журналу: [http:// www.economics.opu.ua/2013/n4.html](http://www.economics.opu.ua/2013/n4.html)

Шкварок Х.

Науковий керівник – Савчук Т. В.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЛІКВІДАЦІЙНОЇ ВАРТОСТІ

На даний час актуальною проблемою є розрахунок ліквідаційної вартості основних засобів, тому що основні засоби – важливий чинник виробництва, використання якого прямо впливає на кінцеві результати господарської діяльності підприємств.

Сьогодні зростає кількість публікацій, які стосуються амортизації та шляхів її визначення. В цих публікаціях зачіпають також проблему ліквідаційної вартості. Саме проблеми обліку ліквідаційної вартості основних засобів досліджували Ю. Кловська, О.Я. Васильков, Т.В. Загорська. Такі вчені як Н.В.Заноздра, В.Д.Пантелєєв, Н.В.Потриваєва, В.В.Погорєлова спробували

вивести формулу ліквідаційної вартості виходячи із самого визначення, яка, на нашу думку, є не цілком обґрунтована.

Згідно ПСБО 7 «Основні засоби» ліквідаційна вартість - сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство/установа очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією)[2].

Потриваєва Н.В., Погорєлова В.В. та інші [4] виходячи з визначення ліквідаційної вартості, подають таку формулу:

$$Л = (М * Ц - В) * (I/100)n$$

де Л – ліквідаційна вартість;

М – кількість отриманих матеріальних цінностей від ліквідації об'єкта;

Ц – ціна за одиницю отриманих від ліквідації матеріальних цінностей;

В – витрати, пов'язані з продажем/ліквідацією;

I – середній річний індекс споживчих цін протягом n років;

n – кількість років корисного використання об'єкта.

Основною складністю застосування цієї формули є використання індексу споживчих цін, якого зараз не розраховують. Є лише прогнозовані значення або ж усереднений показник за кілька останніх років. За умов високих темпів інфляції ми можемо зіткнутися з ситуацією, коли ліквідаційна вартість, що розраховується за даною формулою, буде більша ніж первісна. Порівнювати таку ліквідаційну та первісну вартість об'єкта при проведенні розрахунку амортизації є неправильно.

Ми б хотіли запропонувати свою формулу визначення ліквідаційної вартості:

$$Лв. = (Дл - Вл);$$

$$Дл = К * Ц$$

Де Лв- ліквідаційна вартість

Дл – очікуваний дохід від продажу чи ліквідації об'єкта в оцінці на час купівлі об'єкта;

Вл – витрати пов'язані з продажем чи ліквідацією об'єкта в оцінці на час купівлі об'єкта;

К – кількість отриманих матеріальних цінностей від ліквідації об'єкта.

Ц – ціна за одиницю отриманих від ліквідації матеріальних цінностей в оцінці на час купівлі об'єкта.

Перевагою даної формули є те, що для розрахунку використовуються достовірні теперішні оцінки доходів та витрат. Якщо в майбутньому ці оцінки змінюватимуться, це вимагатиме перегляду величини ліквідаційної вартості, зміна якої відобразиться в обліку як зміна облікової оцінки.

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 р. № 996-ХІV

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 м № 92.

3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку «Основні засоби».

4. Потриваєва Н.В. Сучасні проблеми обліку основних засобів в системі діючого законодавства/ Потриваєва Н.В., Погорєлова В.В.// Інноваційна економіка. - 2014. - № 3.

Шмигленко О.Г., студентка 5 курсу

Науковий керівник – Карпенко О.В., к.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

ВАРТІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА НОВІ ЗАВДАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ

Успіх будь-кого бізнесу залежить насамперед від ефективності його розвитку, що в умовах конкуренції потребує від керівництва підприємства прийняття обґрунтованих управлінських рішень відповідно до розробленої стратегії [1].

Комплексним критерієм сталого розвитку підприємства є його вартість, оскільки вона відображає сукупну характеристику фінансових показників діяльності підприємства та забезпечує інтереси різних учасників ринкових відносин. Тому вартісна оцінка підприємства, як об'єкт бухгалтерського обліку, повинна стати важливим інструментом управління. Проведене анкетування фахівців підприємств різних форм власності, дозволяє стверджувати, що зосередження уваги на пошуку можливостей ефективного функціонування підприємства зумовлене необхідністю формування якісної системи інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень. Актуальними є підходи вибору методів оцінки вартості підприємства, обґрунтування альтернатив фінансових прогнозів його розвитку.

Вивчення наукових праць вчених економістів, фінансистів та аналітиків [1-6] доводить необхідність подальшого дослідження та поглиблення теоретичних, методичних і прикладних аспектів організаційно-методичного забезпечення управління вартістю підприємства і визначає актуальність прикладних досліджень. Нами досліджується в цьому ключі економічна робота на ПАТ «Миронівський хлібопродукт».

Встановлено, що ефективне управління вартістю підприємств неможливе без розуміння чинників, які створюють вартість підприємства і приносять дохід його акціонерам. Виділення факторів формування вартості необхідне принаймні для з'ясування їх підпорядкованості, спрямованості дії та сили впливу на вартість з метою прийняття управлінських рішень, орієнтованих на підвищення вартості підприємства. Вважаємо, що на досліджуваному підприємстві ПАТ «Миронівський хлібопродукт» для цих цілей має бути створена група креативних фахівців з керівників його основних підрозділів.

Управління вартістю для національних підприємств є актуальним з огляду на такі основні критерії. По-перше - проведена масова приватизація підприємств, і наступним кроком має бути створення системи управління, яка б дозволила реалізувати природні інтереси акціонерів у зростанні належної їм вартості. По-друге, величезні інвестиційні потреби немодернізованих підприємств в умовах глобалізації економіки та брак внутрішніх фінансових ресурсів неможливо задовольнити, не переорієнтувавши управління на інтереси інвесторів. По-третє, значна кількість національних підприємств за своїми виробничими та управлінськими характеристиками «належить минулому» і потребує докорінної

комплексної внутрішньогосподарської трансформації з метою надання їм статусу ринково-орієнтованих підприємств, які мають за мету не лише виживання, а й збагачення акціонерів з урахуванням концепції соціально-відповідального бізнесу.

За оприлюдненою інформацією відомо, що вартість ПАТ «Миронівський хлібопродукт» становить на кінець 2015 року 33411357 млн.грн. На ПАТ «Миронівський хлібопродукт» використовують чотири основні управлінські процеси, які в поєднанні сприяють налагодженню управління вартістю в організації: вироблення стратегії; визначення цільових нормативів; планування, складання бюджетів; організація систем заохочення і оцінки результатів діяльності.

Система бухгалтерського обліку ПАТ «Миронівський хлібопродукт» повинна виконувати два нових завдання, а саме: формування та групування інформації про вплив факторів генерування/руйнування вартості підприємства як основи управління нею на підприємстві; формування інформації про вартість підприємства для прийняття рішень інвесторами, постачальниками та іншими учасниками ринку капіталу. Отже в умовах ринкової економіки підприємство не тільки здійснює виробничий процес, що спрямований на створення нової вартості, але й само складає певну вартість і є об'єктом купівлі-продажу, а отже це обумовлює необхідність визначення підходів до оцінки вартості підприємства і визначає нові завдання до системи бухгалтерського обліку та потребує нової якості аналітичного забезпечення оцінки вартості підприємства.

1. Карпенко О.В. Облік, орієнтований на потреби забезпечення функціонування підприємства// О.В. Карпенко // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка і право). – Ірпінь: НУДПСУ, 2010. – № 1 (48). – С. 73–79.
2. Корягін М. В. Оцінювання вартості підприємства в системі бухгалтерського обліку : [монографія] / М. В. Корягін. – Львів : ТОВ “Інтерсервіс”, 2012. – 262 с.
3. Мендрул О.Г. Управління вартістю підприємства : монографія. / О.Г. Мендрул // КНЕУ. – 2002. – 272 с.
4. Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» / Постанова КМУ від 10 вересня 2003 р. № 1440.
5. Плікус І.Й. Концепція вартісно-орієнтованого управління та можливості її використання при санації підприємств / І.Й.Плікус // Фінанси України. - 2011. - № 1. - С. 108-121.
6. Плікус І.Й. Потенціал підприємства, його оцінка й трансформація: економічна та бухгалтерська інтерпретація / І.Й.Плікус // Фінанси України. - 2012. - № 4. - С.91-105.

Штефан Л.Б.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки, м. Вінниця

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВ

Одним з найдієвіших засобів гарантування ефективності управління фінансами банку є запровадження у цей процес методів наукового аналізу. Таким чином, дослідження аналізу в процесі управління фінансами банків є актуальним завданням сучасної економічної науки.

Високий рівень управління фінансами банку неможливий без інформації щодо стану об'єктів управління, стану зовнішнього середовища, якості дій менеджерів при організації процесів регулювання і забезпечення ефективної взаємодії складових системи управління фінансами. Процес управління — це певна послідовність рішень, ефективність яких можна визначити за допомогою аналізу інформації про проміжні та кінцеві результати фінансової діяльності, які достовірно і своєчасно відображають фінансове становище банку. Отже, аналіз є одним із важливих інструментів наукового та практичного управління фінансами банку. Аналіз — це розподіл, розчленування; в економіці є методом наукового дослідження шляхом розмежування цілого на складові частини, визначення його елементів і розгляду окремих його частин [1, с. 22].

Специфіка діяльності банків впливає на сутність поняття “аналіз банківської діяльності”. Автори “Енциклопедії банківської справи України” визначили його як комплексне вивчення сукупності показників роботи банку з метою оцінки її ефективності й надійності, виявлення позитивних і негативних тенденцій та факторів, врахування їх при розробленні планів й управлінських рішень [2, с. 29]. Проблема розвитку аналізу діяльності банків присвячені праці як іноземних науковців: С. Бусевича, О. Королева, Д. Лаптірьова, Г. Панової, А. Петрова, Дж. Сінки, С. Фроста, В. Черкасова, Г. Щербакової, так і вітчизняних: А. Герасимовича, М. Ковбасюка, Н. Кочеткової, А. Мещерякова, Т. Плісак, О. Шевцової та ін. Зазначимо, що у науковців існує дві точки зору на місце аналізу в системі управління. Одні вважають його лише інструментом функцій управління, другі — однією із самостійних функцій управління банківською установою [3, с. 13]. Ми приєднуємося до точки зору першої групи вчених, оскільки, на наш погляд, аналіз — це основа організації взаємодії між складовими системи управління фінансовою діяльністю банку. На етапі фінансового аналізу управлінські рішення не приймають, аналіз є підґрунтям для подальшого ефективного використання дій управлінських функцій: планування, контролю, регулювання та мотивації. Як інструмент наукового обґрунтування рішень, що приймають, аналіз у процесі управління займає місце між функціями, що пов'язані з прийняттям рішень, та функціями підбору й опрацювання економічної інформації.

На основі аналізу та оцінки ефективності реалізації кожної з функцій удосконалюють сформовану в банку систему управління фінансами. Основними

завданнями аналізу використання функції управління є: виявлення відповідності цілей об'єктів, якими керують менеджери, змісту їх конкретної управлінської діяльності та вимогам інших функцій управління; оцінка рівня використання функцій; оцінка відповідності дій менеджерів філій та підрозділів банку функціям управління фінансами; виявлення резервів збільшення ефективності управління фінансами банку в ході виконання кожної функції [4, с. 15]. Метою аналізу є створення достовірної інформації для прийняття правильних, адекватних конкретним умовам управлінських рішень. До управлінських рішень у банку належать різні види діяльності, які здійснюють менеджери різних рівнів на конкретному етапі процесу управління: при розробленні алгоритму впливу системи, що управляє, на об'єкти управління; при визначенні організаційно-практичних напрямів діяльності топ-менеджерів тощо.

Залежно від об'єкта аналізу діяльності банку визначають його різні види. Дослідження різних підходів науковців до класифікації видів банківського аналізу дало підстави констатувати, що найповнішу класифікацію за різними ознаками запропонувала Г. Батракова. Вона визначила такі критерії банківського аналізу: а) залежно від періодичності проведення: щоденний, щотижневий (декадний), місячний, квартальний, піврічний, річний; б) залежно від спектру питань, що вивчають: повний і тематичний (критеріальний, операційний, фінансових результатів); в) залежно від мети і характеру дослідження: попередній, контрольно-оперативний, підсумковий та прогнозний аналізи; г) залежно від використаних статистичних методів: дисперсійний, кластерний, кореляційний, мультиплікаційної апроксимації, регресійний, факторний тощо; д) залежно від об'єкта дослідження: народногосподарський, операційно-вартісний, структурний і функціональний [5, с. 37]. А. Мещеряков відзначив, що “класифікація економічного аналізу в банківській сфері охоплює фінансово-економічний, маркетинговий і інвестиційний аналізи. При цьому спрямовуюча роль належить фінансово-економічному аналізу [6, с. 374]. Поняття “економічний” та “фінансовий” аналіз для банку є тотожними, оскільки фінансова діяльність банку є його специфічною та переважною діяльністю, тому зміст і завдання фінансового аналізу збігається із завданнями економічного аналізу.

Отже, критичний аналіз думок науковців щодо сутності фінансового аналізу діяльності банку дав підстави дійти висновку, що фінансовий аналіз у банківській сфері здійснюють на основі сукупності методологічних положень, методичних прийомів, процедур і способів, що ґрунтуються на принципах системності, різнобічності, багатофакторності дослідження, ієрархії показників, багатокритеріальної оцінки, узгодженості й взаємообумовленості та спрямованих на виявлення резервів підвищення ефективності діяльності кредитної організації, розроблення економічно обґрунтованих рекомендацій щодо їх використання для досягнення стратегічної мети і завдань розвитку [7, с. 313]. Водночас, фінансовий аналіз як складова фінансового управління виконує специфічні завдання: досягнення об'єктивної оцінки фінансового стану та фінансових результатів, ділової і ринкової активності банку; визначення основних факторів, що впливають на сучасний стан фінансової стійкості банку; пошук та мобілізація

резервів збільшення фінансових результатів діяльності; підготовка й обґрунтування фінансових рішень, що приймають менеджери банку. Нарешті слід наголосити на тому, що фінансовий аналіз сприяє прийняттю адекватних конкретним умовам управлінських рішень, оскільки основою є науково-практична діяльність, спрямована на збирання, опрацювання й інтерпретацію даних про фактори, під впливом яких виникають ризики і складаються результати діяльності банку. Для практичного використання фінансового аналізу в банку важливого значення набуває визначення його складових та рівня взаємозв'язків і взаємозалежностей між ними.

Здійсненню фінансового аналізу в банку має передувати аналіз його зовнішнього середовища: фінансово-економічного та політичного; крім того, необхідно проаналізувати конкурентне середовище: показники результатів діяльності різних рівнів банківських систем. Аналіз у банку здійснюють за напрямками, що відображають специфіку його фінансової діяльності: показники прибутковості, обсяги операцій, ефективність використання фінансових ресурсів тощо. Процес управління фінансами банку починається з вирішення комплексу завдань аналізу поточної або ретроспективної фінансової діяльності, з урахуванням досягнутих показників, наявних та реалізованих можливостей. Отже, фінансовий аналіз у банку — це важлива складова управлінської діяльності, основний інструмент управління фінансами, він передуює прийняттю рішень із фінансових питань, що є для них інформаційно-аналітичним забезпеченням, а після використання прийнятих рішень — узагальнює та оцінює їх якість. Узагальнюючою характеристикою ефективності управління фінансовою та господарською діяльністю банку, тобто якості управління його активами і пасивами, служить фінансовий стан.

Аналіз фінансового стану банківської установи здійснюють за трьома найважливішими напрямками: аналіз якості управління активами банку, аналіз якості управління його пасивами й аналіз основних показників, що характеризують результати фінансової діяльності банку. Наступним етапом фінансового аналізу є вивчення показників, що характеризують ефективність діяльності банку. Термін “ефективність” — похідний від терміна “ефект”. Останній походить від латинського “effectus”, що в перекладі означає виконання, результат певної причини або дії. Звідси термін “ефективність” можна трактувати як результативність певного процесу, дії. Зауважимо, що такої точки зору дотримується більшість зарубіжних та вітчизняних економістів. У банківській справі категорія ефективності набуває особливої, специфічної форми вияву, трансформуючись у поняття економічної ефективності. При визначенні ефективності діяльності банку, на нашу думку, слід враховувати не тільки належність банківських ресурсів до отриманого результату, а й ступінь захищеності від ризиків. Тому визначати ефективність діяльності банку слід за ступенем рентабельності операцій, які він здійснює, і здатністю максимізувати прибуток при дотриманні відповідного рівня ризику за всіма видами активних і пасивних операцій. Проблеми ефективності роботи банку розглянуті в працях

багатьох вітчизняних та зарубіжних економістів. Серед вітчизняних економістів можна виділити Н. Головат, М. Ковбасюка, Л. Примостку та О. Шевцову.

Визначаючи показник ефективності роботи банку, потрібно насамперед зрозуміти, що саме належить до поняття ефективності в загальному випадку, та тільки на засадах цього поняття виводити показник ефективності для банку. Мірою ефективності будь-якої людської діяльності є співвідношення відповідного ефекту з поточними та/або одночасними витратами або наявними ресурсами. Приймаючи згадане загальне визначення ефективності, необхідно вирішити, які показники для банку найадекватніше відображають ефективність його діяльності.

Таким чином, узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна сформулювати такі висновки. По-перше, в сучасних умовах глобалізації та стрімкого зростання ролі наукової обґрунтованості у прийнятих чи інших рішеннях у банківській сфері, істотно підвищується роль аналізу як визначального інструмента прийняття управлінських рішень у сфері банківських фінансів. По-друге, необхідно підвищити науковий рівень управління фінансами банку, а також рівень обґрунтованості рішень, які приймають, об'єктивно передбачаючи постійне зростання ступеня інформованості топ-менеджерів банку, якого досягають за рахунок повнішого і достовірнішого виконання різних видів аналізу. Це приводить до збільшення ролі фінансового аналізу в управлінні, розширення його можливостей безпосередньо регулюючої дії на процеси формування та використання фінансових ресурсів банку. По-третє, як вид управлінської діяльності аналіз відіграє важливу роль на всіх етапах управління фінансами, при здійсненні всіх функцій управління, однак особливе значення він має при плануванні, тобто на перших етапах організації управління банком і розвитком окремих напрямів його діяльності, від яких залежить увесь подальший процес управління.

1. Алексеенко Л. М. Економічний словник: банківська справа, фондовий ринок (українсько-англійсько-російський тлумачний словник) [уклад. Л. М. Алексеенко, В. М. Олексієнко, А. І. Юркевич]. — К.: Вид. будинок "Максимум"; Т.: Економічна думка, 2000. — 592 с.
2. Енциклопедія банківської справи України / В. С. Стельмах та ін. — К.: Молодь, Ін Юре, 2001. — 680 с.
3. Петров А. Ю. Комплексный анализ финансовой деятельности / А. Ю. Петров, В. И. Петрова. — М.: Финансы и статистика, 2007. — 560 с.
4. Щербакова Г. Н. Анализ и оценка банковской деятельности (на основе отчетности, составляемой по российским и международным стандартам) / Г. Н. Щербакова. — М.: Вершина, 2007. — 464 с.
5. Батракова Л. Г. Экономический анализ деятельности коммерческого банка: Учебник / Л. Г. Батракова. — М.: Университет. книга; Логос, 2007. — 368 с.
6. Мещеряков А. А. Организация деятельности коммерческого банка: Навч. посіб. / А. А. Мещеряков. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 608 с.
7. Гиляровская Л. Т. Комплексный анализ финансово-экономических результатов деятельности банка и его филиалов / Л. Т. Гиляровская, С. Н. Паневина. — М.-СПб.: Питер, 2003. — 240 с.

Юрій Е.О., к.е.н., доцент

Карвацький М.В., к.е.н.

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича
м. Чернівці

МЕХАНІЗМ ВПЛИВУ ГРОМАДСЬКОСТІ НА РОЗПОДІЛ ТА ВИКОРИСТАННЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

Для участі громадян у політичному житті є достатньо великий інструментарій впливу на політику та на суспільне життя. Це і місцева ініціатива, і громадські слухання, і загальні збори за місцем проживання, звернення громадян та запити на інформацію, також органи самоорганізації населення та консультації з громадськістю – всі ці інструменти можна об'єднати поняттями «пряма демократія», або «демократія участі». Не так давно, у міжнародній практиці з'явився ще один інструмент участі громадян у суспільному житті – «партисипативний бюджет», або «бюджет участі».

Вперше бюджет участі з'явився в бразильському місті Порту-Алегрі. На той час у цьому місті процвітали корупція, низький рівень податкових надходжень до бюджету, соціальні проблеми: безробіття, житлові проблеми, відсутність необхідної комунальної інфраструктури. Та в 1985 році, одночасно з приходом до влади представників лівої Робітничої Партії, вперше у світі була представлена ідея партисипативного бюджету. Практика виявилась настільки ефективною, що рік за роком вона поширювалась в інші міста та навіть і країни.

Партисипативний бюджет – демократичний процес дискусії та прийняття рішень, в якому кожна мешканка і мешканець населеного пункту вирішує, в який спосіб витратити частину муніципального бюджету, це певна частина власного міського чи сільського бюджету, рішення по розпорядженню котрим приймають безпосередньо жителі даного населеного пункту.

Найчастіше він твориться через використання таких знарядь, як визначення пріоритетів щодо муніципальних видатків самими членами спільноти, вибір бюджетних делегатів – репрезентантів місцевих спільнот, технічна підтримка з боку муніципальних радників, місцеві та регіональні збори з метою обговорення та голосування пріоритетних видатків, а потім втілення ідей, що мають безпосередній вплив на якість життя мешканців.

Питання партисипативних бюджетів як елементу в системі муніципального управління розглядали в своїх працях вітчизняні та зарубіжні науковці, такі як А.К. Синягин, О.В. Дурандіна, І.В. Разорвін, О.В. Матвеєва, Джефф Хау. На їхню думку, рівного права на свободу та саморозвиток можна досягти лише в «учасницькому суспільстві», яке виховує почуття політичної дієвості, навчає цікавості до спільних проблем та допомагає становленню обізнаного громадянства, здатного проявляти постійну зацікавленість у процесі урядування [2].

На думку Дж. Ф. Ціммермана, участь громадян має бути постійною й розпочинатися на стадії планування нової програми, і тривати після її

запровадження, щоб забезпечити ефективність даної програми, «...всі громадяни повинні якомога більшою мірою мати рівні можливості для участі, слід забезпечити їм змогу висловитися, надати їм повну інформацію, доступ до засобів масової інформації тощо» [4].

На сьогоднішній день активних жителів громад турбує щоб показники складеного бюджету були максимально доступними громадянам, щоб бюджет був складений із врахуванням реальних потреб міста, щоб його кошти використовувались ефективно та за призначенням, щоб складанню та затвердженню бюджету передував процес аналізу потреб жителів міста та основних напрямків місцевого розвитку, щоб бюджет представляв собою інструмент впровадження стратегічного плану розвитку міста і, нарешті, щоб за результатами виконання бюджету міста здійснювалась оцінка ефективності роботи міської ради. Одночасно, сьогодні спостерігається зростання соціальної активності людей - все більше громадян мають бажання долучатись до вирішення проблем території на якій вони проживають. При цьому, чинне законодавство не дає чітких орієнтирів щодо залучення громадян до процесів місцевого управління та формування бюджету, хоча й пропонує деякі механізми, що можуть бути застосовані для залучення громадськості до процесів управління містом (громадські слухання, громадські ради). Тому, соціальна активність громадян вимагає від міської ради створення дієвих інструментів співпраці зі своєю громадою та залучення громадськості до вирішення місцевих проблем.

Досягти цього можна за однієї умови - громадяни і влада повинні стати партнерами. В цьому аспекті їх може об'єднати проект бюджету участі (бюджету громадських ініціатив).

Механізми застосування бюджету участі є різними, адже вони повинні вписуватися у національне бюджетне законодавство, але суть їх єдина - бюджет є своєрідною формою прямої демократії, яка передбачає відкритий процес дискусій і прийняття рішень, де кожен міський житель отримує право шляхом голосування вирішувати, у який спосіб витратити частину міських коштів.

Разом із тим необхідно звернути увагу на низький рівень обізнаності мешканців більшості територіальних громад про бюджет участі як інструмент реалізації їхніх потенційних ініціатив, а отже вирішення проблем їх населених пунктів.

Розглянемо більш детально процес формування бюджету ініціатив. На нашу думку процес його розробки та подання повинен складатися з таких етапів:

1. Проведення інформаційної кампанії. Інформаційна кампанія бюджету ініціатив повинна проводитись постійно за рахунок коштів місцевого бюджету, через засоби масової інформації, мережу Інтернет, виготовлення та розміщення друкованої продукції, аудіо- та відеоматеріалів. Вона передбачає: ознайомлення мешканців із основними положеннями та вимогами бюджету ініціатив, повідомлення про останні зміни, заохочення мешканців до подання проектів, інформування про хронологію з етапами та датами проведення заходів, представлення отриманих проектів і заохочення до участі у голосуванні,

інформування мешканців про перебіг та результати голосування, проведення навчань та тренінгів з проектного менеджменту для мешканців громади.

2. Подання розроблених мешканцями проектів, їх аналіз на відповідність пріоритетам розвитку міста (села) та чинному законодавству. Проекти для фінансування за рахунок коштів бюджету ініціатив подають їх автори, при чому він повинен бути спрямованим на поліпшення екологічності та комфорту проживання мешканців, естетичного вигляду міста, сприяти соціально-економічному, культурному і просторовому розвитку, впровадженню сучасних інноваційних проектів в усіх сферах життєдіяльності міста. Проекти повинні відповідати наступним вимогам: назва проекту має відображати зміст проекту і бути лаконічною; проект подається особисто автором; положення проекту не суперечать чинному законодавству України; реалізація проекту належить до сфери компетенції виконавчих органів місцевої ради; проект може бути зорієнтований на виконання завдань і цілей місцевого самоврядування, діючих концепцій, стратегій та місцевих програм; проект повинен бути реалізований впродовж одного бюджетного року.

3. Попередня оцінка проектів. Усі подані проекти підлягають попередній оцінці, яка включає технічну та експертну оцінки. Експертну оцінку поданих проектів здійснює експертна група до складу якої можуть входити фахівці виконавчих органів місцевої ради, представники громадськості, депутати або їх представники. За потреби до експертної групи можуть долучатися незалежні експерти, діяльність яких стосується сфери реалізації поданих на розгляд проектів. Експертна група здійснює експертну оцінку проектних пропозицій, визначаючи можливість або неможливість реалізації проекту. За підсумками експертної оцінки щодо кожного поданого проекту експертною групою заповнюється картка оцінки проекту. Картка містить позитивну або негативну оцінку запропонованого проекту. В разі негативної оцінки проекту, а саме невідповідності технічним критеріям, зазначаються аргументовані причини відмови.

На основі результатів експертної групи уповноважений робочий орган – відділ інформації та зв'язків з громадськістю місцевої ради складає окремі списки позитивно і негативно оцінених великих і малих проектів. Списки які отримали позитивну попередню оцінку, підлягають розміщенню на офіційному веб-порталі місцевої ради. Автори цих проектів повідомляються про те, що їх проекти будуть брати участь у голосуванні. Автори проектів, які отримали негативну попередню оцінку, повідомляються уповноваженим робочим органом про відмову в публікації з відповідним обґрунтуванням.

4. Голосування та підрахунок результатів. Переможцями голосування є проекти, які набрали найбільшу кількість голосів за рейтинговою системою. Якщо в результаті голосування два або декілька проектів отримали однакову кількість балів, пріоритетність визначається датою реєстрації відповідної проектної пропозиції.

Кількість переможців проекту обмежується обсягом бюджетних асигнувань, передбачених в міському бюджеті на відповідний рік для фінансування проектів

за рахунок коштів місцевої бюджетної програми «Бюджет ініціатив (бюджет участі)».

5. Реалізація проектів та оцінка процесу впровадження бюджету ініціатив. Проекти починають реалізовуватися після прийняття місцевою радою рішення щодо місцевого бюджету. Проекти, які перемогли, починають впроваджуватися з дня, наступного після засідання виконавчого комітету місцевої ради, на якому було затверджено списки проектів-переможців. Відповідальними виконавцями проектів-переможців визначаються головні розпорядники коштів міського бюджету – виконавчі органи міської ради, а виконавцями – розпорядники чи одержувачі коштів міського бюджету.

Дослідження, а також практика міст, які використовують таку форму прямої демократії, вказують, що вона своїм наслідком має рівніший поділ публічних ресурсів, вищу якість життя, більше задоволення з публічних послуг, більшу прозорість органів державної влади, активнішу участь громадян у громадському житті.

Впровадження практики бюджету участі при формуванні бюджету на місцевому рівні, окрім вдосконалення інфраструктури, дозволить:

- зменшити політичне напруження в громаді;
- покращити культуру сплати податків мешканцями міста;
- підвищити обізнаність громадян з питань використання бюджетних коштів;
- призведе, в майбутньому, до появи практики добровільної участі громадян у реалізації проектів шляхом власних внесків;
- зменшити адміністративні витрати;
- зменшити корупцію завдяки більшій активності громади;
- створити нову громадянську культуру.

Отже, бюджет участі – хороший механізм для того, аби знаходити порозуміння між владою та людьми, долати корупцію, робити місто кращим, а кожного мешканця змушувати відчувати причетність та відповідальність за те, яким буде його місто.

1. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97–ВР. – Режим доступу : [zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97- %D0%B2%D1%80](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80)
2. Гелд Девід. Моделі демократії: антологія / Девід Гелд; [упорядк. О. Проценко]. – К. : Смолоскип, 2005. – С. 173.
3. Писаренко В.П. Впровадження партисипативного бюджету / В.П. Писаренко // Вісник Полтавської державної аграрної академії – 2016. – №1-2. – С. 51–54.
4. Ціммерман Джозеф Ф. Учасницька демократія: відродження популізму: антологія / Джозеф Ф. Ціммерман; [упорядк. О. Проценко]. – К. : Смолоскип, 2005. – С. 254.

Юрко С.О., магістр спеціальності «Банківська справа»
Науковий керівник – Левченко Л.В. , к.е.н., доцент –
Полтавський університет економіки і торгівлі

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ

В умовах жорсткої конкуренції банки пропонують різноманітні види послуг, але, не кожен портфель банківських послуг є оптимальним як для фінансової установи так і для його клієнтів. Тому актуальним є вирішення проблеми оптимізації портфеля, як банківських послуг в цілому, так і кредитного зокрема.

Проблема оптимізації кредитного портфеля банку є відносно новою і недостатньо вивченою, що спричиняє необхідність більш детального дослідження, хоча певні аспекти даної проблеми розглядали О. Берегуля, Т. Васильєва, О. Вовчак, Р. Герасименко, М. Дегтярьова, С. Кузьменко, Л. Лантух, С. Леонов, М. Могильницька, Р. Павленко, М. Хмелярчук [1–5].

Рівень фінансової стійкості банку суттєво залежить від якості його активів. З врахуванням того, що кредитний портфель, зазвичай, займає найбільшу питому вагу в структурі активів банку, правомірно заключити, що його фінансова стійкість суттєво залежить від якості кредитного портфелю, яка в свою чергу залежить від ефективності його управління.

Зовнішнє та внутрішнє оточення функціонування банків динамічно змінюється, тому необхідно вчасно реагувати на ці зміни, особливо з метою формування оптимального кредитного портфелю. Якісний, оптимальний кредитний портфель впливає не тільки на ліквідність банку, але й на його надійність.

З врахуванням того, що «оптимізація структури кредитного портфеля банку передбачає або максимізацію прибутків, або мінімізацію ризиків» [1], на нашу думку необхідно перш за все визначитись з цільовим напрямом даного процесу та сформуванню стратегію та тактику формування структури кредитного портфелю.

Прибутковість і ризик, як відомо, є взаємопов'язаними категоріями. Більш ризиковим вкладенням, як правило, властива більш висока прибутковість, у той час як при зростанні доходу зменшується ймовірність його отримання.

Оптимальне співвідношення прибутку і ризику передбачає досягнення максимуму комбінації «дохідність – ризик» або мінімуму комбінації «ризик – дохідність».

Для кредитного портфелю банку притаманні всі основні види ризику, які супроводжують фінансову діяльність. Управління кредитним ризиком вимагає від банку постійного контролю за структурою портфеля позик та його якісним складом та систематичного кількісного та якісного аналізу проблемних кредитів.

У рамках дилеми «прибутковість – ризик» банк змушений обмежувати норму прибутку, страхуючи себе від зайвого ризику.

В сукупності ризики, що супроводжують кредитну діяльність впливають на питому вагу простроченої кредитної заборгованості.

Як свідчать дані табл. 1 в 2007-2015 рр. в Україні відбувалось збільшення обсягів наданих банками кредитів та частки простроченої заборгованості за кредит в загальній сумі кредитів.

Слід зазначити, що за період 2007-2015 рр. обсяги наданих кредитів зросли майже в 2 рази, а частка простроченої заборгованості за кредитами в 17 разів, що свідчить про вкрай негативну тенденцію процесу кредитування та необхідність суттєвої оптимізації кредитних портфелів банків.

Крім того, обсяг кредитів, наданих суб'єктам господарювання значно перевищує обсяг кредитів, наданих фізичним особам. Така ситуація пояснюється перш за все тим, що кредитоспроможність позичальників фізичних осіб за період 2009-2015 рр. поступово зменшувалася, а банки в свою чергу намагалися зменшити ризикованість кредитних операцій та «утримати» їх якість за рахунок зменшення обсягів кредитування даної категорії позичальників.

Таблиця 1

Динаміка кредитів наданих банками України та частка простроченої кредитної заборгованості за 2007 – 2015 роки

	Станом на 01.01								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1. Кредити надані з них:	485368	792244	747348	755030	825320	815327	911402	1006358	965093
1.1. Кредити що надані суб'єктам господарювання	276184	472584	474991	508288	580907	609202	698777	802582	785918
1.2. Кредити надані фізичним особам	153633	268857	222538	186540	174650	161775	167773	179040	152371
2. Частка простроченої за боргованості за кредит у загальній сумі кредитів, %	1,3	2,3	9,4	11,2	9,6	8,9	7,7	13,5	22,1

Прибутковість банку залежить, насамперед, від оптимальної структури його балансу (активи і пасиви) та від цілеспрямованої роботи банківського персоналу. Важливими умовами забезпечення прибутковості банку є оптимізація структури доходів і витрат, визначення мінімально допустимої процентної маржі, виявлення тенденцій дохідності кредитних операцій, планування мінімальної дохідної маржі

для прогнозування орієнтованого рівня процентів за активними та пасивними операціями.

При побудові оптимальної структури кредитного портфеля необхідно враховувати цільові орієнтири та допустимі рівні прибутковості, ризику і ліквідності, які відображаються в кредитній політиці банків, яка в свою чергу може бути агресивною, консервативною або помірною [5].

Цільові орієнтири суттєво різняться в залежності від виду кредитної політики.

Узагальному вигляді задача оптимізації кредитного портфеля банку зводиться до вибору такої структури кредитного портфеля, при якій будуть досягнуті цілі кредитної політики банку.

Одним з основних способів досягнення оптимальної відповідності очікуваного рівня прибутковості, ризику і ліквідності за елементами структури кредитного портфеля є диверсифікація кредитного портфеля, яка здійснюється шляхом структурування кредитів за різними критеріями сегментування портфеля. Диверсифікація кредитного портфеля повинна бути здійснена в наступних напрямках: за географічною ознакою, за розміром кредитів; за термінами надання кредитів; за галузевою ознакою; за видами валют; за забезпеченням.

Отже, напрями оптимізації управління кредитним портфелем банку суттєво залежить від загальнооекономічної ситуації в державі та від своєчасної адаптації кредитної політики банку до зміни зовнішнього та внутрішнього середовища.

1. Бабич Ю. А. Формування оптимального кредитного портфеля комерційного банку з урахуванням частки кредитів для підприємств аграрної сфери [Електронний ресурс] / Ю. А. Бабич // – Режим доступу: http://business-inform.net/pdf/2014/6_0/320_324.pdf. - Назва з екрану. – Дата перегляду: 10.05.2016.

2. Кишакевич Б. Багатокритеріальна оптимізація кредитного портфеля банку [Електронний ресурс] / Б. Кишакевич // – Режим доступу: http://nvunfu.esy.es/Archive/2009/19_12/301_Kyszakiewicz_19_12.pdf. - Назва з екрану. – Дата перегляду: 10.05.2016.

3. Міщенко В. Реструктуризація кредитів в умовах кризи: світовий досвід і можливості застосування в Україні / В. Міщенко, В. Крилова, М. Ніконова // Вісник Національного банку України, - 2009. – № 5. – С. 12 – 17.

4. Міщенко С. В. Стратегічні підходи до управління ризиками функціонування нежиттєздатних банків і обслуговування проблемних активів / С. В. Міщенко, В. І. Міщенко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – №10. – С. 40 – 46.

5. Маслова Ю. Кредитна політика як важливий елемент оптимізації кредитного портфеля банків [Електронний ресурс] / Ю. Маслова // Харківський інститут банківської справи Університету банківської справи НБУ. – Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4812/1/Maslova%2848-50%29.pdf>. - Назва з екрану. – Дата перегляду: 10.05.2016.

Якимець Д., ст. гр. МЕ-31

Науковий керівник – Руда Т.П., к.е.н., доцент кафедри обліку та аналізу
Національний університет «Львівська політехніка»

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ЯК СКЛADOVA СИСТЕМИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Головною рисою сучасного етапу розвитку економіки є глибокі перетворення у сфері виробництва, які впливають на систему управління. Важлива роль в удосконаленні системи управління, економіки та досягненню високих результатів належить внутрішньому аудиту. Внутрішній аудит виступає основною інформаційною базою управління, контролю та об'єктивної оцінки результатів господарювання. Потреба у внутрішньому аудиті виникає на великих підприємствах у зв'язку з тим, що верхня ланка керівництва не займається повсякденним контролем за діяльністю організації та нижчих управлінських структур. На різних підприємствах виникають проблеми з ефективністю виконання робітниками та керівниками своїх функцій, виявлення і попередження порушень у фінансово-господарській діяльності підприємства, виявлення резервів і ресурсів виробничого процесу. Внутрішній аудит дозволяє отримати повну інформацію про цю діяльність і підтвердити достовірність усіх звітів менеджерів.

Внутрішній аудит є важливим способом контролю діяльності підприємства. Внутрішній аудит – це ефективна система контролю за господарською діяльністю суб'єкта господарювання [1].

Аудитори на підприємстві виконують різні специфічні перевірки:

- виявляють усі приховані недоліки та відхилення
- визначають так звані, «зони ризику»
- оцінюють можливі майбутні загрози
- визначають слабкі сторони

Щоб використовувати внутрішню перевірку на підприємстві, потрібно вибрати форму організаційної системи внутрішнього аудиту. Форми організаційної системи внутрішнього аудиту подані в таблиці [2].

Таблиця 1

Форми організаційної системи внутрішнього аудиту

Форма	Характеристика форм
Створення відділу внутрішнього аудиту як невід'ємного елемента організаційної структури підприємства	Компанія наймає керівника служби внутрішнього аудиту та досвідчених спеціалістів, здатних забезпечити ефективне виконання роботи.
Укладання угоди на здійснення послуг з внутрішнього аудиту із незалежними компаніями (аутсорсинг)	Така форма організації діяльності служби внутрішнього аудиту забезпечує підприємству певні переваги: - компанія отримує послуги високого рівня, оскільки наймає висококваліфікованих спеціалістів для виконання визначених завдань; - забезпечується гнучкість щодо кількості спеціалістів, необхідних для виконання специфічних завдань, при цьому можуть залучатися спеціалісти на короткий термін.

Стратегічне партнерство	Організація функції внутрішнього аудиту відповідно до зазначеного підходу передбачає підбір найманих працівників «зі сторони» для виконання завдань, які внутрішня служба не в змозі виконати, наприклад, через відсутність спеціалістів вузького профілю. Вони співпрацюють з внутрішніми аудиторами підприємства.

В Україні питанню внутрішнього аудиту слід приділити більше уваги. У 2011 році Інститут внутрішніх аудиторів України брав участь у розробці проекту закону України № 11338 «Про внутрішній аудит». Його метою якраз було створення державної системи внутрішнього аудиту, що відповідає міжнародним стандартам. Але Закон так і не був прийнятий. Таким чином, на державному рівні досі не встановлено загальні стандарти внутрішнього аудиту для приватних компаній, державних органів і підприємств [3].

Через відсутність державної підтримки говорити про єдиний рівень розвитку даної сфери в масштабах країни не доводиться. Сьогодні ефективність внутрішнього аудиту насамперед залежить від ініціатив та практик, які склалися в самих компаніях, особливо якщо йдеться про міжнародні корпорації.

Тому було створено Інститут Внутрішніх Аудиторів України – Світове лідерство у професії внутрішнього аудиту та корпоративного управління. Цей інститут надає сертифікат CIA з внутрішнього аудиту.

CIA (CertifiedInternalAuditor) – це міжнародна кваліфікація «Дипломований внутрішній аудитор», що присвоюється Інститутом внутрішніх аудиторів (TheInstituteofInternalAuditors) [4].

Кваліфікація CIA цінується поряд з відомими професійними кваліфікаціями: CPA, CMA, ACCA, CIMA та іншими.

Знання та навички, отримані в рамках програми підготовки до кваліфікаційних іспитів CIA, є стандартом для фахівців з внутрішнього аудиту в міжнародних компаніях і служать підтвердженням знань про міжнародні професійні стандарти внутрішнього аудиту. Сертифікат CIA підтверджує високу професійну кваліфікацію і відкриває для внутрішнього аудитора шлях до успішної кар'єри.

Іспит CIA є закритим тестуванням. Це означає, що поточні екзаменаційні питання та відповіді не опублікуються та не розголошуються.

Теми іспиту, формат проведення інколи змінюється за рішенням професійної ради з сертифікації (Professional CertificationBoard – PCB).

Внутрішній аудит відіграє важливу роль у процесі діяльності підприємства, оскільки, він необхідний для підвищення ефективності всієї системи управління підприємствами, сприяє дотриманню законодавчих вимог до організації бухгалтерського обліку, здійсненню господарських операцій, створенню необхідних умов застосування правових норм захисту майнових інтересів і дотриманню вимог установчих документів, скороченню економічних санкцій раціональної організації та використанню висновків зовнішніх аудиторських перевірок. Саме тому, внутрішній аудит є одним з головних елементів, необхідних для успішної діяльності будь-якого підприємства.

1. Ефективність системи внутрішнього контролю та порядок її визначення [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://pidruchniki.com/12800528/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/efektivnist_sistemi_vnutrishnogo_kontrolyu_poryadok_viznachennya.
2. Каменська Т.О. Внутрішній аудит. Сучасний погляд : монографія / Т.О. Каменська. – К., 2010. – 499 с.
3. Інститут Внутрішніх Аудиторів України [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.iaa.org.ua/>
4. Шість кроків до сертифікації [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.iaa.org.ua/?p=2538>

Яцюк О. С.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛОЖЕНЬ RAISE-МОДЕЛІ ПРИ СКЛАДАННІ ПЛАНУ ФІНАНСУВАННЯ САНАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ

В сучасних умовах ведення бізнесу, коли несприятливі зовнішні фактори призвели до необхідності перманентного застосування заходів фінансового оздоровлення на вітчизняних підприємствах, зростає роль планування санації боржника у справі про банкрутство чи досудової санації.

Загалом, план санації являє собою документ, що використовується у судовій процедурі для прийняття рішення про впровадження, регулювання та контроль процедури санації боржника [1-4]. План досудової санації боржника – це документ, що передбачає відновлення платоспроможності боржника в процесі санації до порушення провадження у справі про банкрутство, встановлює способи та засоби відновлення платоспроможності боржника та містить умови щодо погашення та врегулювання грошових вимог боржника [4; 5].

Без сумніву, одне з найважливіших місць в плані фінансового оздоровлення підприємства займає складання плану фінансування санаційних заходів. Саме якісне та повне виконання даного етапу плану фінансового оздоровлення забезпечує подолання кризових явищ та причин їх виникнення, що, в свою чергу, дозволяє підприємству відновити ліквідність та платоспроможність в короткотерміновій перспективі та конкурентоздатність в довгостроковому періоді [1].

При складанні плану фінансування санаційних заходів доцільно, на думку автора, дотримуватися положень RAISE-моделі, які забезпечують ефективну організацію, планування та контроль досліджуваного процесу. Дана модель пропонує використовувати спеціальні RAISE-форми для узгодження індивідуальних цілей чи цілей окремих підрозділів з цілями всієї організації [6, с. 57-60]. Аббревіатура RAISE розшифровується так:

Відповідальність (Responsibility) – на RAISE-формі кожен, залучений до виконання проекту, у відповідній колонці ставить підпис, що наголошує на його приналежності до проекту та підтверджує особисту відповідальність.

Влада (Authority). Якщо виконання поставленої мети передбачає використання організаційних ресурсів (при фінансуванні санації – обов’язково передбачає), то у відповідній графі повинен стояти підпис керівника (директора). Такий підпис засвідчує, що відповідальна особа підтверджує важливість поставленої мети, доручає виконання завдання менеджеру (конкретному виконавцю) та отримує право вжити всіх необхідних дій для досягнення мети.

Поінформованість (Informed). Оскільки дії, необхідні для виконання поставленої мети можуть впливати (чи навіть викликати спротив) на інших працівників, не задіяних безпосередньо в проекті, підписи таких осіб свідчатимуть про їх поінформованість про необхідність досягнення вказаних цілей та будуть мінімізувати негативний вплив на окремі аспекти роботи підприємства.

Підтримка (Support). Якщо виконання поставленої мети передбачає використання ресурсів (фінансових, трудових, матеріальних чи інформаційних) окремих підрозділів чи сторонніх організацій (державних органів влади, органів місцевого самоврядування тощо), то підпис керівника такого підрозділу чи організації свідчатиме про його готовність надати відповідні ресурси. В окремих випадках може використовуватися формуляр додаткової підтримки, де чітко визначатиметься: хто, які саме ресурси, в яких обсягах та в які терміни зобов’язується надати для додаткової підтримки.

Виконання (Execution). Дана графа дає змогу особі, відповідальній за виконання проекту, робити помітки, коментарі та вносити зміни (коректувати) у виконання проекту (наприклад, залучати нових осіб та відводити в даній колонці місце для їх підпису).

Зразок RAISE-форми, яку доцільно використовувати при складанні плану фінансування санаційних заходів, наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Зразок RAISE-форми при складанні плану фінансування санаційних заходів

Розпочато (дата)	Закінчено (дата)	Взято під відповідальність (підпис)	Надано повноваження (підпис)	Поінформувати (прізвища і назви підрозділів) (підпис)	Підтримку забезпечує (підпис)
...	...	...	...	...	...
Виконання (нотатки та коментарі)					

Слід зазначити, що використання RAISE-моделі також доцільна при проведенні діагностики стану підприємства, аналізу та планування конкурентоздатності продукції при складанні плану санації тощо [7-9].

При складанні плану фінансування санаційних заходів за положеннями RAISE-моделі важливим є використання методу синектизму. Даний метод передбачає, що вирішення проблеми покладено на конкретного виконавця, він нею серйозно займається та гарантує ефективне та послідовне вирішення. Проте сприйняття проблеми виконавцем і його командою повинно збігатися з її баченням “власником” проблеми. Власник проблеми повинен визначити, в чому суть проблеми, які її причини та який “ідеальний” спосіб її вирішення. Тільки

після цього виконавець разом з власником проблеми виробляють прийнятні шляхи її вирішення [6, с. 158-162]. Слід зазначити, що при складанні плану фінансування санаційних заходів “власником” проблеми є власник чи керівник підприємства.

Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що використання RAISE-моделі, а також методу синектизму здатне підвищити ефективність управління в сфері формування та реалізації плану фінансування санаційних заходів, оскільки забезпечує високу ефективність організації, планування та контролю за такими процесами. Більш того, з огляду на універсальність пропонованої моделі, її слід рекомендувати до використання при вирішенні багатьох управлінських задач на підприємстві.

1. Про затвердження Типової форми плану санації боржника у справі про банкрутство, Типової форми мирової угоди у справі про банкрутство та вимог щодо їх розроблення: Наказ Міністерства юстиції України № 1223/5 від 19.06.2013 р. // Офіційний вісник України. – 2013. – № 50. – С. 304, ст. 1832.
2. Яцюк О. С. Розробка та реалізація плану фінансової санації підприємства / О. С. Яцюк // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економіка. Збірник наукових праць. Випуск 4 (36). – Рівне: НУВГП, 2006. – С. 392-399.
3. Яцюк О. С. Особливості розробки плану санації боржника у справі про банкрутство / О. С. Яцюк // Роль молоді у процесі соціально-економічних перетворень суспільства: вітчизняний та зарубіжний досвід: Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції – Харків, 26 березня 2015 р.: Харків : КНТЕУ, ХТЕІ КНТЕУ, 2015. – С. 333-334.
4. Верховодова Л. Підготовка плану санації / Л. Верховодова // Українське комерційне право. – 2013. – № 13. – С. 46-55.
5. Про затвердження Типового плану реструктуризації та досудової санації господарських товариств, у статутних фондах яких державна частка становить більше ніж 50 відсотків: Наказ Міністерства юстиції України № 2502 від 17.11.2004 р. [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1598-04>
6. Лемберт Том. Ключові проблеми керівника. 50 перевірених способів вирішення проблем: Пер. з англ. / Том Лемберт. – К.: Всеуито, Наукова думка, 2001. – 303 с.
7. Яцюк О. С. Методика расчета экономической эффективности реализации плана санации предприятия / О. С. Яцюк // Экономика и бизнес: позиция молодых ученых: Материалы конференции студентов, магистрантов и аспирантов (с международным участием). – Вып. 12. – Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2014. – С. 347-350.
8. Яцюк О. С. Анализ и планирование конкурентоспособности продукции при составлении плана санации машиностроительного предприятия / О. С. Яцюк // Экономический взгляд на проблемы современного общества: сборник научных трудов Международной научно-практической конференции, посвященной 50-летию экономического факультета Вятской ГСХА. – Киров: ФГБОУ ВПО Вятская ГСХА, 2015. – С. 323-331.
9. Яцюк О. С. Диагностика состояния машиностроительного предприятия при составлении плана санации / О. С. Яцюк // Актуальные проблемы экономики и управления на предприятиях машиностроения, нефтяной и газовой промышленности в условиях инновационно-ориентированной экономики: Материалы V международной научно-практической конференции. – Пермь: Издательство ПНИПУ, 2015. – С. 205-214.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ**

**Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції міжнародною участю
8 грудня 2016 року
Частина 6**

**Відповідальний за випуск:
д.е.н., доцент Шубалий О.М.**

**Відповідальний секретар:
Хомік В.В.**

Матеріали подано в авторській редакції

Підписано до друку 18.12.2016 р.
Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. _____. Обл.-вид. арк. _____
Тираж 300 прим. Зам. № _____

Редакційно-видавничий відділ
Луцького національного технічного університету
43018, м. Луцьк, вул. Львівська, 75
Друк – РВВ Луцького НТУ